

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Dette er en digital kopi af en bog, der har været bevaret i generationer på bibliotekshylder, før den omhyggeligt er scannet af Google som del af et projekt, der går ud på at gøre verdens bøger tilgængelige online.

Den har overlevet længe nok til, at ophavsretten er udløbet, og til at bogen er blevet offentlig ejendom. En offentligt ejet bog er en bog, der aldrig har været underlagt copyright, eller hvor de juridiske copyrightvilkår er udløbet. Om en bog er offentlig ejendom varierer fra land til land. Bøger, der er offentlig ejendom, er vores indblik i fortiden og repræsenterer en rigdom af historie, kultur og viden, der ofte er vanskelig at opdage.

Mærker, kommentarer og andre marginalnoter, der er vises i det oprindelige bind, vises i denne fil - en påmindelse om denne bogs lange rejse fra udgiver til et bibliotek og endelig til dig.

Retningslinjer for anvendelse

Google er stolte over at indgå partnerskaber med biblioteker om at digitalisere offentligt ejede materialer og gøre dem bredt tilgængelige. Offentligt ejede bøger tilhører alle og vi er blot deres vogtere. Selvom dette arbejde er kostbart, så har vi taget skridt i retning af at forhindre misbrug fra kommerciel side, herunder placering af tekniske begrænsninger på automatiserede forespørgsler for fortsat at kunne tilvejebringe denne kilde.

Vi beder dig også om følgende:

- Anvend kun disse filer til ikke-kommercielt brug
Vi designede Google Bogsøgning til enkeltpersoner, og vi beder dig om at bruge disse filer til personlige, ikke-kommercielle formål.
- Undlad at bruge automatiserede forespørgsler
Undlad at sende automatiserede søgninger af nogen som helst art til Googles system. Hvis du foretager undersøgelse af maskinoversættelse, optisk tegngenkendelse eller andre områder, hvor adgangen til store mængder tekst er nyttig, bør du kontakte os. Vi opmuntrer til anvendelse af offentligt ejede materialer til disse formål, og kan måske hjælpe.
- Bevar tilegnelse
Det Google-"vandmærke" du ser på hver fil er en vigtig måde at fortælle mennesker om dette projekt og hjælpe dem med at finde yderligere materialer ved brug af Google Bogsøgning. Lad være med at fjerne det.
- Overhold reglerne
Uanset hvad du bruger, skal du huske, at du er ansvarlig for at sikre, at det du gør er lovligt. Antag ikke, at bare fordi vi tror, at en bog er offentlig ejendom for brugere i USA, at værket også er offentlig ejendom for brugere i andre lande. Om en bog stadig er underlagt copyright varierer fra land til land, og vi kan ikke tilbyde vejledning i, om en bestemt anvendelse af en bog er tilladt. Antag ikke at en bogs tilstedeværelse i Google Bogsøgning betyder, at den kan bruges på enhver måde overalt i verden. Erstatningspligten for krænkelse af copyright kan være ganske alvorlig.

Om Google Bogsøgning

Det er Googles mission at organisere alverdens oplysninger for at gøre dem almindeligt tilgængelige og nyttige. Google Bogsøgning hjælper læsere med at opdage alverdens bøger, samtidig med at det hjælper forfattere og udgivere med at nå nye målgrupper. Du kan søge gennem hele teksten i denne bog på internettet på <http://books.google.com>

Springs
G.F.

BERNADOTTE I NORDEN

FØRSTE DEL

CARL TH. SØRENSEN

BERNADOTTE I NORDEN

ELLER

NORGES

ADSKILLELSE FRA DANMARK OG
FORENING MED SVERIG

FØRSTE DEL

KØBENHAVN

GYLDENDALSKE BOGHANDELS FORLAG (F. HEGEL & SØN)

TRYKT HOS J. JØRGENSEN & CO. (M. A. HANNOVER)

1903

CARL TH. SØRENSEN

BERNADOTTE I NORDEN

ELLER

NORGES

ADSKILLELSE FRA DANMARK OG
FORENING MED SVERIG

FØRSTE DEL

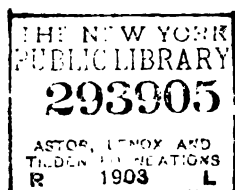

KØBENHAVN

GYLDENDALSKE BOGHANDELS FORLAG (F. HEGEL & SØN)

TRYKT HOS J. JØRGENSEN & CO. (M. A. HANNOVER)

1903

UDGIVET MED UNDERSTØTTELSE AF CARLSBERGFONDEN

F O R O R D.

Dette lille Skrift har til Hensigt at tegne Grundlinierne til Nordens Historie i den Napoleonske Periode, den som ogsaa kan kaldes den Bernadotteske, fordi Marechal Bernadotte lige fra den Tid, Napoleon som Kejser førte Frankrigs Hære ind i Hjertet af Europa og lod de revolutionære Omvæltningsinstinkter faa frit Løb lige over for Europas gamle Fyrster og Riger, kom i Forhold til Norden og efterhaanden, efter at være bleven Kronprins i Sverige, naaede en saadan Magt og Indflydelse i Europa, at han kom til at virke mere afgørende ind paa Nordens Skæbne end nogen anden.

Jeg har lige fra den Tid, da jeg arbejdede paa mit krigshistoriske Værk „Kampen om Norge“, været en Del indviet i denne Periodes politiske Historie; thi den laa i Krigsarkiverne, særlig i Frederik VI's Adjutantarkiver, hvor Enevældens Efterladenskaber fandtes for den Tid, da Kongen — for at benytte et Udtryk fra Tiden — agerede Diktator.

I 1880 fik jeg det offentlige Hverv at lægge disse Arkivers Indhold frem for Dagens Lys. Jeg grundede derfor i dette Aar efter Kontrakt med Generalstaben

det generalstablige Tidsskrift „Meddelelser fra Krigsarkiverne“, i hvilket jeg, understøttet af rigelige Statsmidler og med dygtige Medarbejdere, paabegyndte Udførelsen af den mig tildelte Opgave dels ved smaa historiske Afhandlinger og Opsatser, dels ved Fremlæggelse af Tidens Aktstykker.

Denne Begyndelse naaede dog ikke hen til de Tider, jeg særlig havde Betingelser for at kunne behandle; den blev standset i de onde Aar, der indvirkede opløsende paa saa meget i Samfundet, baade smaat og stort. I 1890 ophørte Tidsskriftet i sin hidtidige Stil, og det saa pludselig, at ikke engang Fremstillingen af Begivenhederne 1810, der var nær færdig, kunde se Dagens Lys. En ny Række af Tidsskriftet begyndte under en ny Redaktion og med en ny Forlægger, men sluttede sine Bind i Nummerorden V—IX til de fire først udgivne, der fik Navnet „Første Række“. Den historiske Behandling af Arkivernes politiske Indhold blev med det samme standset; derimod fortsatte den nye Redaktion, der væsentlig bestod af mine tidligere Medarbejdere, Fremlæggelsen af Aktstykker, hvilket den gjorde med Dygtighed og i velordnede Rækker.

Efter denne helt skitse-mæssige Redegørelse for de andetsteds mere omstændelig fremstillede Fakta, der danne dette lille Skrifts Forhistorie, vil man finde det naturligt, at første Del kun er en Genfortælling af, hvad der i første Række af „Meddelelserne“ er behandlet mere videnskabeligt og dokumenteret, men med Tillæg af Begivenhederne 1810, der hverken ere behandlede i første eller anden Række af „Meddelelserne“, medens anden og tredje Del vil faa anden Række til historisk Underlag.

Men det er dog kun for saa vidt, som Begivenhederne kunne belyses fra denne Rækkes Akter, og

det er ikke Tilfældet med alle. Tidsskriftet beskæftiger sig nemlig hen imod Slutningen mest med særlig danske Forhold og standser egentlig paa Tærskelen til de store og mest afgørende Begivenheder.

For Perioden 1814 maa man derfor mest ty til andre Kilder, og disse ere i den danske Litteratur ikke meget fyldestgørende, skønt der i den seneste Tid har vist sig en større Interesse end før for disse Begivenheder i deres nordiske Sammenhæng.

Savne vi endnu meget i den Retning i vor egen Litteratur, opvejes dette Savn dog i allerhøjeste Grad ved, hvad der er fremkommet i den udenlandske Litteratur til Belysning af den Periode, jeg har kaldt den Bernadotteske.

Et Væld af Skrifter fra forskellige Lande har befrugtet vort Kendskab til dette, det interessanteste og betydningsfuldeste Afsnit af vor nyere Historie. Norge kan vel siges at være gaaet i Spidsen, som det sig hør og bør, men Sverig er kommet op paa Siden af det, hvis det ikke har taget Têten. Svenske og norske Forfattere have gennemstøvet ikke blot deres egne, men danske, engelske, russiske, østerrigske og preussiske Arkiver for at finde Bidrag til Forstaaelse af Nordens Historie i Brydningstiden 1812—14. Til dem have franske Forfattere i stort Tal sluttet sig, særlig selvfølgelig for Bernadottes Skyld. De have i store Værker givet vigtige Bidrag til Nordens Historie i dens europæiske Sammenhæng.

Til denne rige Litteratur vil min Fremstilling i anden og tredie Del støtte sig. At jeg har knyttet min Fortælling til Bernadotte maa være en Borgen for, at jeg tilstræber at holde den paa det nordisk europæiske Niveau, der tilkommer Tidens Begivenheder. Derved komme vi ogsaa til mere indgaaende at beskæftige os

VIII

med Bernadottes Personlighed i det hele. Og dette er en Nødvendighed for Historiens Skyld.

Vi maa ikke alene kende Bernadottes store og gode Egenskaber, der skaffede ham saa megen Anerkendelse efter Afslutningen i 1814 ikke blot i Norge, men ogsaa — særlig fra hans Kongetid af — i Danmark. Vi maa ogsaa gøre Bekendtskab med de mindre tiltalende og mere skjulte Sider af denne interessante, trods alt i saa mange Retninger sympatetiske, Personligheds Naturel.

Thi hans Politik paa Norge var fra 1810 af kun en eneste stor sammenhængende Intrige. Og ville vi lære de Begivenheder fuldstændig at kende, som førte til det gamle dansk-norske Monarkis Opløsning, maa vi ikke overse de Evner, der i det politiske Spil udgjorde hans Overlegenhed.

Kjøbenhavn, Marts 1903.

Carl Th. Sørensen.

INDHOLDSFORTEGNELSE.

I.

Norden paa den franske Revolutions Tid. — Unionen mellem Norge og Danmark; dens Historie m. m. — Svensk Agitation paa Norge. — Unionens virkelige Natur; Kongeloven; Unionen under Krigsforhold; Norges selvstændige Hær; Flaaden og Søværnet. — Samfundsudviklingen i det hele. — Forsvarsforbund i Norden. — Ny Aand i Norden 1801. — Gustav IV Adolph. — Norden 1801—1802. — Krig mellem Frankrig og England. — Hannovers Besættelse; Frankrigs Herredømme udvides til Elben. — Marechal Bernadotte ved Elben. — Tilbageblik paa Bernadottes Liv. — Hans Ungdom og Tid som Underofficer samt hans militære Karriere til 1796. — Bernadotte i 1796. — Hans Forhold efter den Tid. — Bernadotte og Bonaparte. — Det franske Kejserdømmes Oprettelse. — Bernadotte som Kejsereus Befuldmægtigede i Nord og som Regent i Hannover. — Hans krigerske Forhaabninger. — Krigsperioden 1805—1807 begynder. — Kronprins Frederik flytter til Kiel. — Hovedkvarteret i Kiel og Regeringen i Kjøbenhavn. — Norge og Prins Christian August. — Tilstanden i Norden 1804. — Krigen flytter sig op til Nordens Grænse. — Fægtningen ved Lybæk. — Efter Fægtningen. — Vinteren og Foraaret 1807; Rügen og vore Farvande. — Freden i Tilsit. — Napoleons Planer mod Danmark og Bernadottes Instruks. — Englands Planer mod Danmark og Jackson i Kiel. — Kronprins Frederiks Rejse til Kjøbenhavn. — Krig med England. — Bernadottes Holdning. — Tiden til Kapitulationen paa Sjælland. — Begivenhederne derefter. — Sjælland i engelsk Vold. — Krigsstillingen i det hele. — Rust-

ninger i Norge. — Grev Wedel Jarlsberg. — Alliance med Frankrig. — Sjælland erholdes tilbage. — Ny Regeringsordning.

II.

Vinteren 1808; Situationen som forelæa. — Det russisk-franske Angreb paa Sverig. — Kong Gustavs Plan. — Det franske Angreb gennem Danmark. — Kronprins Frederiks Stilling dertil og til det franske Korps. — Ordningen af Korpsets March gennem Danmark. — Korpset sætter sig i March. — Bernadotte rejser til Kjøbenhavn. — Indre Begivenheder paa samme Tid. — Tronskiftet i Danmark. — Frederik VI og Bernadotte. — Engelske Krigsskibe i Store Bælt. — Standsning af det franske Korpses March. — Engelske Flaader i Nordens Farvande. — Det svenske Angreb paa Norge. — Christian August og Tilstanden i Norge. — Den svenske Angrebhær. — Armfelt og Adlersparre. — Svenske Dispositioner. — De første Krigstildragelser. — Christian August faar Overtaget. — Grænsekrigen i April og Maj. — Kong Gustav opgiver Angrebet paa Norge. — Efter det mislykkede Angreb. — Svenske revolutionære Planer i Frembrud. — Frederik VI vil hjælpe Rusland fra Norge af. — Christian August ikke enig med Kongen. — Regeringstilstanden i Danmark efter Tronskiftet. — Norges Stilling til Frederik VI's Enevælde. — De svenske revolutionære Planer. — Norges fremskudte Stilling i Forhold til Sverig. — Det svenske Hovedkvarter og Christian August. — Grænsekrigen i Norge blusser op igen. — Bernadottes Korps i Danmark. — Spaniernes Opstand. — Situationen derefter. — Blome i St. Petersborg. — Angreb paa Sverig loves. — Det franske Korpses forandrede Stilling. — Bernadotte atter ved Sydgrænsen. — Stillingen i Norge om Efteraaret. — Nødstilstand i Norge. — Svenskerne tilbyde Vaabenstilstand. — Hvad der var foregaaet i Finland. — Hvad der foregik i Sverig. — Christian August gaar ind paa Vaabenstilstand og Kongens Stilling til denne samt Følger deraf. — Almindelig Stilstand i Norden. — Adlersparre ved Grænsen. — Christian August i Christiania. — Wedel Jarlsberg i Regeringskommissionen. — Norge i Slutningen af 1808.

III.

Forberedelser af en Overgang til Skaane og deres Slutning. — Ballonkrigen. — Revolutionen i Sverig. — Adlerkreutz i

Stockholm. — Adlersparre i Wärmland. — Opstand proklameres i Carlstad. — Adlersparres March til Stockholm. — Christian Augusts Forhold til Opstanden. — Virkningen i Sverig af Opstandens Proklamering. — Kong Gustavs Fængsling i Stockholm. — Den provisoriske Regering af 13. Marts og dens første Skridt. — Adlersparres Indtog i Stockholm; modificeret Regering og nyt Program. — Krigen paa Åland. — Foreløbig Standsning af Fjendtlighederne. — Norge og Adlersparres Sejr. — Christian August og Wedel. — Den svenske Revolutions Virkning i Danmark. — Arbejde for en nordisk Union. — Svenske Sendebud gennem Danmark. — Bernadottes Stilling til den svenske Revolution. — Hans senere Skæbne indtil 1810. — Frederik VI i Kiel. — Hans Tilbagekomst til Kjøbenhavn. — Nordisk Unionsprogram vedtages. — Agitation for Kong Frederiks Valg begynder. — Vanskeligheder i Norge; Sverig vil vælge Christian August. — Platen i Christiania. — Christian Augusts tvetydige og pinlige Stilling. — Parlamentariske Tildragelser i Sverig. — Stænderne tage Magten. — Vanskelighederne for Christian August øges og hans Beslutning. — 6. Juni 1809 i Stockholm. — Frederik VI opgiver det nordiske Program. — Breve fra ham til Christian August. — Krigstilstand med Sverig genindtræder. — Den amerikanske Handel. — Forholdet til Rusland. — Befaling til Angreb fra Norge. — Christian August svensk Tronfølger. — Konflikt mellem ham og Kongen. — Rusland og den dansk-norske Konflikt. — Freden i Frederikshamn. — Frederik VI tilbyder Sverig Fred. — Christian Augusts sidste Tid i Norge. — Adlersparre og Wedel. — Freden i Jönköping. — Christian Augusts Afrejse til Sverig og hans Afsked med Norge. — Norge efter Prinsens Afrejse.

IV.

Christian August i Sverig. — Norge og Danmark. — Prins Frederik af Hessen; Regeringen i Norge. — Politisk Tilstand i Begyndelsen af 1810. — v. Dernath. — Handelspolitik. — Forhold ved Sydgrænsen. — Marechal Davout. — Frankrig og Norden. — Sendebud fra Norden til Frankrig. — Rosenkrantz's Mission. — Forandring i Udenrigsstyrelsen i Kjøbenhavn. — Kontinentalsystemets Skærpelse. — Christian Augusts Død. — Tronfølgerspørgsmaal paa ny; Sverigs Tronkandidat. — Tronfølgerspørgsmaalet i Danmark. — Tronfølgerspørgsmaalet i Paris. — Bernadotte og Grimoard. — Signeul. — Otto Mørner og General Wrede. — Bernadotte og Kejseren. — Bernadottes

Tronkandidatur rejst. — Hans Agitation paa Sverig. — Samtidig Agitation fra dansk-norsk Side; dens Program og dens Skæbne. — Unionsspørgsmaalet i Danmark og i Sverig. — Mørners Hjemkomst. — Stillingen ved Rigsdagens Aabning. — Pludselig Vending til Fordel for Bernadotte. — Intrigen i Paris. — Fourniers Mission til Sverig; hvad han førte med sig. — Stigende Stemning for Bernadotte; hans Valg. — Efter Valget. — Platen. — Stemningen i omliggende Lande. — Kejser Napoleon og Valget; hans Sanktion af dette og hans væsentligste Grund. — Bernadottes Rejse til Norden; gennem Danmark til Helsingborg; Ophold i Helsingborg og Rejse til Stockholm; Indtoget i Hovedstaden. — Hylding som Carl Johan. — Svensk Krigserklæring mod England. — Sverigs hemmelige Forbindelse med dette Rige. — Hemmeligt Forhold søges til Rusland. — Czernitcheff i Stockholm. — Hemmelig Brevveksling med Czaren. — Carl Johans Forhold til Napoleon og hans Stilling i Sverig i det hele.

Trykfejl i 1. Bind.

Side 28, Linie 19 f. o.: 30. November, læs 9. November.

— - — 27 - - : 39, læs 29.

I.

Da den franske Revolution satte Europa i Brand, var der af de fjernere Nationer kun faa, som i højere Grad end de nordiske vare lydhøre for de bevingede Slagord om Borgerpligter og Menneskerettigheder, om Frihed, Lighed og Folkesuverænitet, som den franske Nation ikke blot forstod at skaffe Anerkendelse i eget Land, men som dens begejstrede Ungdom i Revolutionshærene ogsaa førte til Sejr ud over Frankrigs Grænser.

Ingen kunde dengang forudse, hvilken Udstrækning og hvilke gigantiske Former denne Kamp mellem det revolutionære Frankrig og det gamle Europa efterhaanden vilde faa. Man anede ikke, at Norden hurtig skulde blandes ind i Krigene og det paa fransk Side, i alt Fald mod Revolutionens bitreste Modstander, det britiske Rige, at franske Hære skulde naa Nordens Grænser, kalde de nordiske Stater under Vaaben, og at til sidst, efter at en af Revolutionens fremmeligste Stridsmænd havde faaet fast Fod paa nordisk Grund, et Spørgsmaal, der burde være indre nordisk, det om Norges Stilling til de andre nordiske Lande, skulde blive i den Grad indvævet i det almindelige europæiske

Kampprogram, at dets Løsning blev afhængig af det Udfald, den store Kamp mellem Revolutionen og Legitimiteten fik.

Der eksisterede til visse mellem de nordiske Stater et Spørgsmaal om Norge, som ved nogle Skridt, den svenske Kong Gustav III foretog sig lige før den franske Revolution, fik Aktualitetens Stempel paa sig.

Forbindelsen mellem Norge og Danmark, som erholdt sin beseglede Grundvold ved den i Bergen 1450 afsluttede Overenskomst, ved hvilken de to Kongeriger lovede hinanden evigt Sammenhold og Broderskab, havde aldrig huet de Svenske. Norge besad dengang Bohus, Danmark Halland, Skaane, Blekingen, Øland og Gulland, Sverig, hvis Rige med Storhertugdømmet Finland var beliggende om den finske Havbugt, havde kun Adgang til Nordsøen gennem Øresund, hvor de Danske hævdede Sundtold. Forstaaelsen mellem de to vestnordiske Riger var i de første 200 Aar efter Overenskomsten i Bergen ikke altid den bedste, paa de Tider, hvor Adelen i Danmark fik for stor Magt over Kongerne, endog nær ved at være fjendtlig, saa de svenske Konger ved hensigtsmæssig Optræden maaske kunde have udrettet noget til at svække Forbindelsen, men de svenske Konger optraadte ikke før paa de store Carlers Tid, da Sverig var blevet stort og mægtigt med Besiddelser i Tyskland og en europæisk Magtstilling, og de vilde da fremme deres Ønsker ved Erobring, hvad der tvang Norge og Danmark sammen til enig Optræden. De svenske Konger vilde da frem til Havet i Vest, ikke blot ved Skagerak og i Østersøen, men som Carl X's bekendte Program lød, de vilde udvide Sverig over Norge til Nordsøen og over de danske Øer saa langt, det nordiske Tungemaal hørtes.

Dette Maal opnaaedes nu ikke i sin Helhed. I flere Menneskealdre kæmpedes der med Kraft og Ivrighed mellem de nordiske Magter, men videre end til Øresund og Svinesund naaede Svenskerne ikke; paa Sjælland og Fyn samt i Norge besejredes de altid til sidst. Da Carl XII var faldet ved Frederikshald 1718 under sit sidste Forsøg paa at erobre Norge, og de blodige Krige i Norden hørte op, havde Sverig faaet en ny fortrinlig Stilling ved Indløbet til Østersøen, og Danmark og Norge vare blevne skilte fra hinanden. Men der indtraadte Fred og Forsoning, til Tider endog Forbund mellem de nordiske Riger derefter. Man havde Følelsen af, at de ny opnaaede Grænser ikke kunde brydes ved Vaabenmagt, at de to nordiske Magter, Danmark og Norge paa den ene Side og Sverig paa den anden, ligesom vare komne i Ligevægt.

Danmark og Norge indrettede ogsaa deres Tilværelse efter de ny indtraadte Forhold; de kunde begge undvære Sverig. Norge var en Søstat med Bilande, nemlig Færøerne, Island og Grønland, uden at tale om Herligheder hidrørende fra Shetlands- og Ørkneyøerne, som *de jure* tilkom Norge. Det ejede en Handelsflaade, der inden ret mange Aar derefter blev den største i Norden. Dets Skibe besejlede alle Have i Verden og følte sig lige saa hjemme ved de engelske Kyster som ved deres egne. Paa Norges Vestkyst havde man paa mange Steder bedre Kendskab til britiske Forhold end til danske. Unge Nordmænd uddannede sig i England eller Skotland for deres merkantile Fremtid. Der haves Vidnesbyrd om, at Engelsk paa Tider hørtes lige saa almindeligt i de norske Handelsbyer som Tysk i Kjøbenhavn. Danmark var et Ørige, derfor ogsaa en Søstat. Dets Handelsflaade var vel mindre end Norges, men det kunde

støtte dennes ved Kapital og ved den Hjælp, mere fremskredne Samfundsindretninger kunde yde.

De to Lande, hvis Skibe sejlede under fælles Flag, dannede tilsammen en Sømagt, der ikke blot var den største i Norden, men en af de mest ansete i Verden. Havet blev Forbindelsen mellem Rigerne og de Lande, hvor de hentede deres Handelsprodukter. Beliggenheden ved Forvandene til Østersøen gav derhos Rigerne en i flere Henseender fordelagtig og overlegen Stilling i Forhold til de østligere Lande. Thi Havets Veje vare den Gang Kulturens, ligesom de vare Handelens og Velstandens. De forenede Riger laa de civilisatorisk banebrydende Lande i Vest nærmere, end de østligere Lande gjorde. Efterretninger fra de vestlige Lande kom i Regelen ad Søvejen hurtigere til Hamburg end over Land. Og til Polen og Rusland kom sædvanligvis Nyheder før gennem Søvejen ad Øresund end fra Hamburg. Nordmændene vare for det meste oplyste om vigtige Begivenheder i Vesten før, end man var det i Sverig og Danmark.

Men i hele det Tidsrum, som fulgte efter Fredens Genindtræden i Norden, kunde Svenskerne ikke tænke sig, at Kongerne i Kjøbenhavn i Længden kunde holde det fjerne Norge under deres Scepter, saaledes som det blev behandlet som en Provins eller næsten som en Koloni uden en saadan Regering, som Kolonier pleje at have. Svenskerne havde nemlig den Forestilling, at Norges Forhold til Danmark var saadant, og der var noget i Enevoldsmagtens Organisation, som kunde bestyrke dem deri.

Danmark var nemlig ikke et nationalt Enhedsrige som Norge, tværtimod selv et Unionsrige, bestaaende af det egentlige Kongerige Danmark paa den ene Side samt Slesvig og nogle Dele af det tyske Rige paa den

anden. Disse to Dele, der hver dannede forskellige Lovomraader, lige som ogsaa Norge dannede et, havde forskelligt Administrationssprog, forskellig Mønt, ja endog forskellig Told, idet en Toldgrænse gik tværs over Jylland ved Kongeaaen. Da Norge, det egentlige Kongerige Danmark og de paa tysk regerede Landsdele omtrent havde lige mange Indbyggere, det egentlige Kongerige lidt flere end Norge, Hertugdømmerne færre, blev Monarkiets Organisation ordnet i tre Dele, hvis administrative Spidser vare samlede om Kongen i Kjøbenhavn. I de kongelige Kollegier og Direktioner var der i Almindelighed en vis Ligestillethed af de tre Dele at iagttage, idet norske, danske og tyske Kontorer stod jævnsides under den kongelige Bestyrelse for de Brancher, der vare Kontorernes Arbejdsfelt. Men Fremmede, som paa Forhaand gik ud fra, at Regeringen var dansk, bemærkede selvfølgelig ikke dette. For dem tog det sig ud, som om det egentlige Kongerige var Hovedriget og Norge og de tysk regerede Landsdele Bilande, og betragtet saaledes, syntes Norge særlig forurettet derved, at Slesvig og Holsten havde deres eget Universitet, eget Mønt- og Bankvæsen, egen højere Retsinstans, medens Norge ikke havde nogen af disse Dele.

I det attende Aarhundrede foraarsagede denne Ordning ogsaa nogen Misnøje i Norge. Man agiterede for egen Bank og eget Universitet og klagede i det hele over den altfor stærke Koncentration til Kjøbenhavn. Denne blev nemlig større og større, jo længere man kom frem i Aarhundredet. Norge berøvedes sin Statholder, sin Kansler og alle højere særlige Myndigheder. Der var til sidst ikke højere Embedsmænd i Norge end Stiftamtmand og Generaler, som for det meste ikke engang var „kommanderende“. Enevoldsmagten

blev efterhaanden mere og mere betænkelig ved overhovedet at give nogen Mand en stor Myndighed, naar han da ikke i alt Fald var kongelig Prins. Den vilde helst give enhver Myndighed udenfor den kongelige Regering i Kjøbenhavn i Hænderne paa Kommissioner eller Kollegier.

Da under Kristian VII's ulykkelige Regering Misfornøjelsen blev lige saa stor i Norge som i Monarkiets andre Dele, troede Gustav III, som i 1771 kom paa Tronen i Sverig, at Øjeblikket var kommet, da Norge kunde bevæges til at løsne sig fra Forbindelsen med Danmark og til som Venner at modtage en svensk Hær, der rykkede ind. Oplysningen om Norge var i Sverig ikke større, end at man endnu troede, at Norge kunde blive svensk. Selv i Kongens Omgivelser mente man, at Norge med Tak vilde modtage fra Sverig baade højere Embedsmænd, Bank og Universitet. Kongen var villig til at give, hvad Nordmændene i saa Henseende ønskede, og hvis det modtoges, tvivlede han næppe paa, at Christiania let kunde blive lige saa svensk, som Malmø og Lund og alle de afstaaede norske og danske Provinser vare blevne det, efter at et svensk Universitet var oprettet i Lund. Christiania var dengang en By paa vel kun en 9000 Indbyggere og uden den nationale Fasthed, som udmærkede Trondhjem og det større Bergen. Gustav III satte derfor en systematisk Bearbejdelse af Norge i Scene, sendte Agitatorer til Norges Grænse og ind i Norge, deriblandt Mænd som Friherre Toll, lige som han paa samme Tid gjorde en svensk Vaabenmagt af Grænsedistrikternes Tropper beredt til at rykke ind i Norge, naar Øjeblikket var kommet. Disse Foranstaltninger vakte den største Bestyrtelse i Kjøbenhavn. Man sendte Carl af Hessen, som allerede tidligere var bleven udnævnt til kommanderende General

i Norge, men ikke havde tiltraadt sin Post endnu, op til Norge for at vinde Befolkningen paa Kongehusets Vegne og overdrog General Huth, som paa samme Tid begav sig derop, at sætte Fæstningerne ved Grænsen samt det norske Værn, som siden 1720 var en Del forfalden, paa Fode igen. Der indtraadte en hel spændt og krigersk Tilstand mellem de nordiske Magter, som ikke ganske hævedes i den følgende Tid, uagtet de deltog i Neutralitetsforbundet med Rusland. Gustav III's Agitationer i Norge blev stedse omfangsrigere. Han sendte en svensk Mand som Generalkonsul til Christiania for at have Traadene til Operationen i sin Haand, og vi finde en Masse mere eller mindre kendte Agitatorer i Bevægelse paa Stedet.

Og efter at det norske Felttog ind i Sverig havde fundet Sted 1788, det, som Kronprins Frederik og Landgrevens Søn Frederik af Hessen deltog i, bleve de svenske Forførelsesforsøg kun stærkere. Kong Gustav III kom da selv til Grænsen mod Norge. Den bekendte General Armfelt, der senere fik Ordre til at erobre Norge, holdt dengang i sit Hovedkvarter Karlstad Sammenkomster med den berygtede Manderfelt, som ogsaa havde været benyttet i Norge, samt nogle norske Misfornøjede, og den senere svenske Revolutionshelt Georg Adlersparre viste sig i Christiania.

Hele denne Agitation havde dog ikke den tilsigtede Virkning. Nordmændene vilde nok have Frihed og Fremskridt, og det var deres Ret og Pligt at agitere derfor, men at modtage dem af Svenskernes Haand tænkte ikke nogen paa. Der var adskillige, som ønskede et godt Forhold til Sverig enten for Handelens eller Samkvemmets Skyld eller paa den nordiske Enhedstankes Konto, men Samfølelsen mellem Norge og Danmark var efter den Tid, da de havde kæmpet paa samme

Side mod Sverigs Erobringslyst, saa stærk, at de, saasnart der viste sig saadanne Anslag i Horisonten som Gustav III's daværende, atter følte sig som een Magt.

Norges Stilling i Monarkiet var ogsaa en anden end den, Svenskerne troede. De anførte Misligheder hidrørte for det meste fra en Tid, da Norge i Udvikling stod tilbage for Monarkiets andre Dele, og Fællesskabet i Administrationen og det fælles Universitetsliv i Kjøbenhavn havde haft en gavnlig og paaskønnet Virkning paa en Tid, da begge Nationer trængte til at styrkes i national Retning, det ene mod svensk, det andet mod tysk Indflydelse. I intet Tilfælde berørte disse underordnede Forhold, som vare Udvikling underkastede, den statsretlige, politiske Stilling af Rigerne til hinanden, den, som Nordmændene satte saa stor Pris paa.

Norge er ingen Sinde blevet indkorporeret i Danmark, om end i det 16. Aarhundrede Kongerne betingelsesvis maatte love Rigsraadet i Danmark at gøre det. Kongerne, som vare fastere knyttede til Norge end til det sydlige Rige, fordi de i Danmark kun vare Valgkonger, vogtede sig vel for at lade Uberettigede faa for stor Indflydelse paa deres Arverige. Da Danmark ved Revolutionen 1660 i Kjøbenhavn ogsaa blev et Arverige, og Enevælden var indført 1661 — i Januar i Danmark, i August af de norske Stænder i Norge — blev Princippet i Bergenrecessen godkendt i Kongeloven, der blev Enevældens og Unionens Grundlov. Ifølge samme bleve de to Kongeriger sideordnede og selvstændige Stater under den dem begge overordnede Danmarks og Norges suveræne Konge. Norge kom ikke til at staa under Danmark mere end Danmark under Norge. Der blev vel kun een Krone, og den kaldtes ofte dansk, men den kunde ogsaa optræde som

norsk, som f. Eks. da en Traktat engang oprettedes med Sverig om Grænsen mellem Sverig og Norge; nævnedes den paa Monarkiets Vegne, betød den den kongelige Suverænitet, som svævede over begge Riger og var Magtens og Herlighedens og al Lovgivnings og Myndigheds eneste Kilde, men som ikke mishagede Nordmændene paa en Tid, hvor Kongemagten var deres Beskytter mod for stor dansk Indflydelse.

Lige over for Udlandet, i Krig og Politik, hævdedes i Almindelighed altid det rette Forhold mellem Rigerne. Vel sluttede Kongen ofte Traktater paa det ene Riges Vegne, som han følte sig bundet til ogsaa for det andets Vedkommende. Og med den ejendommelige Foragt for alle statsretlige Lærdomme, som Datidens Diplomati lagde for Dagen, se vi ofte Monarkiet kaldt for det danske, ligesom ogsaa at Danmark er nævnt i Stedet for Monarkiet paa samme Maade, som det britiske Rige tit betegnedes som England, fordi Regeringen var i dette Land. Men selv i saadanne Depecher stilles Rigerne dog op jævnsides, naar de nævnes, og Kongerne undertegnede sig uden Undtagelse altid Konge til Danmark og Norge. Paa Krigens Omraade kom det rette Forhold sædvanligvis frem af sig selv paa Grund af den adskilte Beliggenhed.

Svenske Krigshistorikere ynde endog i Nutiden at kalde hin Tids norske Hær for dansk. Det har den aldrig været; den har aldrig heddet andet end norsk. I Hærlisterne har man vel opstillet den kongelige Krigsmagt eller Militæretaten som en Enhed, der jo ogsaa indtil en vis Grad havde Officerskorps fælles, men i den ovennævnte Tredeeling, der overholdtes for Hærvæsenet lige som i den borgerlige Administration, kaldtes de tre Dele den norske, den danske og den for Slesvig og Holsten. Den sidste havde nogle Forskel-

mænd mellem hverandre, og det samme var ogsaa ofte Tilfældet ved de tre Søværn, som havdes uden for Flaaden, nemlig det norske, det danske og det i Hertugdømmerne, der havde sin Hovedstation paa Elben ved Glückstadt.

Efter at have fremsat disse Oplysninger, der ere uundværlige til Forstaaelse af Tildragelser i det følgende, vende vi tilbage til vort Udgangspunkt, den franske Revolution, hvorefter Uge efter Uge og Aar efter Aar kom stadige, Samfundstilstanden stødte mere rystende Efterretninger. Det var den, der satte Bom for den svenske Agitation i Norge. Gustav III fik selv andet at tænke paa. Han opkastede sig til de monarkiske Ideers Ridder og vilde iværksætte et europæisk Korstog mod Revolutionen, hvilket han dog ikke havde faaet Lejlighed til at sætte i Værk, da han i 1792 døde i Stockholm for Morderhaand.

Bevægelsen i Anledning af de store Begivenheder i Frankrig var forskellig i hvert af de nordiske Riger. I Sverige var den af mere virkelig revolutionær Natur end i de andre Riger. Sverige var jo et konstitutionelt Land, som havde en krænkede Forfatning at hævne. Der viste sig Tilløb til politiske Uroligheder saavel i Sverige som i det med Sverige forbundne Finland. I Danmark var Bevægelsen af en ejendommelig Art, idet Regeringsskiftet 1784 havde fundet Sted kort før. Kronprinsen havde straks begyndt Militærreformer, og i 1788, Aaret før den franske Revolution, sattes, medens Kronprinsen var i Norge, den store Samfundsreform i Værk, der bestod i Stavnssbaandets Løsning, Bondefrigørelsen og Statsværnepligtens Indførelse. Der var i disse Reforme samt i nogle andre, som A. P. Bernstorff, der var Sjælen i den ny Regering, indførte, adskilligt, som løb i Traad med Principper, der arbejdede sig frem i

den franske Revolution. Det tog sig ud, som om der var noget fælles i, hvad der skete her og i Frankrig. Forskellen var blot, at det her var Kronprins Frederik, der stod i Spidsen for Omvæltningen, hvorfor han ogsaa fik Navnet af Frihedens Søn ved Tronens Fod. Men hvorom alting er, de nye Ideer greb Befolkningen og indvirkede paa Aanden og Tonen i hele Samfundet. Man saa som ved Trylleri Forholdet mellem Over- og Underordnede og Herskab og Tjenende forandret.

I Norge, der ikke umiddelbart berørtes af Kronprinsens største Reformer, holdt man sig i de første Aar mere ved Jorden end i Danmark, og Bevægelsen syntes i Begyndelsen mest at have samme Karakter som i Sverig, da der sporedes revolutionære Bevægelser flere Steder baade mellem Bønder og Bjergværksarbejdere, men efterhaanden som Tiden skred frem, kom den spredte Befolkning i Norge mere og mere med. Den saa med Tillid hen til den Fremtid, Kronprinsen og hans store Ministre lovede, og saa indtraf der Tildragelser, som nødte Norge til at slutte sig tæt op til Regeringen i Kjøbenhavn, til hvilken ogsaa Sverig nærmede sig.

Det var Søhandelen, der bevirkede denne Sammenlutning. Den mellem England og Revolutionen udbrudte Krig tilbød den norske og den nordiske Handel i det hele glimrende Vilkaar, men Søfarten mødte de hensynsløseste, mod alle Søfartsregler stridende Hindringer fra Englands Side. Bernstorff var en Mester i at beskytte denne Handel. Det var derfor, at Hertug Carl af Sødermanland, som efter Gustav III's Død havde overtaget Regeringen i Sverig paa den umyndige Konge Gustav IV Adolphs Vegne, saasnart han nogenlunde var bleven Herre over Bevægelsen i Sverig, med Danmark og Norge sluttede det bekendte

Neutralitetsforbund, der i en Række af Aar holdt de nordiske Riger sammen og ogsaa havde fælles nordiske Søudrustninger til Handelens Beskyttelse i sit Følge.

Dette Forbund blev af de legitime Magter i Europa stemplet som et halvt revolutionært Forbund, og ikke uden Grund, da Stemningen i Norden var ganske fransksindet. Norge gjorde i den Henseende ingen Undtagelse; thi dets engelske Sympatier gjaldt ikke Regeringen i London. Det hørte altid til Oppositionen i England, og i det britiske Parlament hørte man de samme Anker mod Regeringen i Anledning af dets Fortolkning af Søfartsreglerne, som de andre Sønationer gjorde gældende.

I højere Grad fortjener dog det store nordiske Neutralitetsforbund, som efter A. P. Bernstorffs Død bragte Norden sammen med Rusland og Preussen, at betegnes som fransksindet; thi Førstekonsul Bonaparte kan paa Grund af sit nøje Forhold til Kejser Paul betragtes som Sjælen i dette Forbund, skønt Republiken Frankrig officielt ikke var med i det. Dette Forbund, som aabenlyst var rettet mod England, blev ogsaa til et Krigsforbund, idet Østersøen af de Forbundne, dem imellem, blev erklæret for et lukket Hav, i hvilket ingen engelsk Flaade maatte trænge ind uden Østersømagternes Tilladelse. Fra den Tid af undlod heller ikke Frankrig at have sin Opmærksomhed henvendt paa Tilstandene ved Østersøen.

Den grænseløse Begejstring, som Rustningerne til Krigen 1801 vakte, kan ogsaa kun forklares ved den tillidsfulde Bevæbning af alle Borgere i Norge og Danmark, som Kronprinsen gik til overensstemmende med den franske Revolutions nye Aand og i Strid med Enevældens Principper. Hvad der skete i de to forenede Riger, var en Folkerejsning i Vaaben. De

hvervede Tropper sattes vel ogsaa i Aktivitet, men Kronprinsen benyttede Lejligheden til i den danske Del af Kongeriget Danmark at gøre Kadrerne, der vare fyldte med tysk Mandskab, til danske ved Hjælp af de 1788 erholdte Værnepligtige. Uden for de bestaaende Kadrer dannedes der en Mængde borgerlige Korps. I en Afstand af et bestemt Antal Mil fra Kysten i begge Riger indordnedes alle vaabendygtige Mænd i den saakaldte Kystbevæbning; længere inde i Landet dannedes der Frikorps af de unge Mænd, der ikke brugtes til de bestaaende Kadrers Nationalisering; i Byerne oprettedes der baade stedlige og bevægelige Borgerkorps. Alle disse nyorganiserede Korpser sattes under borgerlige Befalingsmænd, og Øverstbefalende i hver Gruppe bleve Amtmændene, som fik den Generalsuniform, de bære endnu.

Dette var som i Frankrig, Borgersamfundet organiseret. Befolkningen deltog i begge Riger i de Samlinger, som Organisationen fremkaldte, og det med lige Glæde; thi trods det, at Norge i lang Tid havde haft en national Organisation, havde dog Byerne og de i dem fødte Borgere hidtil været stillede anderledes end den paa Landet fødte Befolkning. Den bekendte senere Kancellipræsident F. Kaas, som dengang var Stiftamtmand i Aggershus Stift, og som med særlig Lyst i krigersk Uniform mønstrede de ham underlagte borgerlige Korpser, skrev om denne Rejsning i Vaaben følgende Ord til Kronprins Frederik: „Dette er Medicinen, som vil hjælpe mod de svenske Forsøg paa at revolutionere Norge. Det er Midlet til overhovedet at rykke ikke blot det norske Folk, som jeg elsker og agter, men ogsaa det danske ud af den apatiske Søvn, hvori et karakterløst, blødsindet Enevoldsherredømme og en firsindstyveaarig Fredsperiode har neddyssset det,

og at hæve det op til den nationale Selvfølelse, der ene gør det skikket til at hævde sig en Plads i den nye Tid, som er ved at bryde frem“.

Ogsaa med Hensyn til Rustningerne sluttede Sverig sig tæt op til de andre Riger, om det end med dem til Lands gik mindre radikalt til Værks end i de vestligere Riger. Dets Soudrustninger vare større end de i Danmark, og det var kun ved et Tilfælde, at den svenske Flaade ikke kom til Øresund den 2. April, den Dag, da Begivenhederne paa Sjælland overtydede hele Norden om, at det Heltemod og den Evne til at kunne optage en virkelig Kamp, uden hvilken de begyndte Rustninger ingen Værd vilde have, endnu var til Stede.

Imidlertid fik den Omstændighed, at den svenske Flaade blev forhindret fra at møde, i Forening med den efter Slaget afsluttede Konvention, der væsentlig var bevirket ved Czar Pauls Død, uheldige Virkninger. I Sverig var Gustav IV Adolph bleven myndig, og denne tungsindige, indskrænkede og lade, men dog regeringslystne, unge Fyrste, som havde Uvillie mod Danmark i Blodet og fra sin Fader havde arvet baade Lysten til Norge og Hadet til den franske Revolution, blev saa opbragt over Meldinger fra Kjøbenhavn om Stemninger, der vare fremkomne der i Anledning af den svenske Flaades Udeblivelse, at han ude af sig selv straks vilde benytte en formentlig hos de koaliserede Magter herskende Misfornøjelse med den afsluttede Konvention til at sætte ondt Blod for Regeringen i Kjøbenhavn og vinde Understøttelse for Sverigs Planer i Norge.

Han befalede Agitationen paa Norge genoptagen for Alvor og bragte Sverigs Ønsker om Norge frem i den diplomatiske Verden, og det saa ud, som om de

ikke alle Steder mødte Afvisning. Særlig synes de ikke at have mødt det i Rusland, hvor Gustav IV tidligere under et Besøg ved Hoffet havde bragt dem paa Bane. Sagen blev i hvert Tilfælde saa bekendt i politiske Kredse, at den dansk-norske Gesandt i Paris, Dreyer, bragte Sagen paa Bane for Talleyrand for at faa Førstekonsulen til at formaa Kong Gustav til at opgive disse Planer ¹⁾.

Anden Virkning fik nu ikke dette, end at det politiske Forhold til Sverig blev noget koldt; thi Krigen hørte op ikke blot i Norden, hvor Czar Alexander bøjede sig for England, og Neutralitetsforbundet opløstes, men i Europa i det hele, da den franske Republik sluttede Fred med alle de Magter, den endnu ikke havde Traktat med, og Freden i Amiens standsede Krigen mellem den og England.

Væbningen i Danmark og Norge, som midlertidig maatte standses paa Grund af Konventionen, hørte dog ikke op paa Grund af Freden, tværtimod kunde man nu med Ro og Metode gaa til den store Samfundsopgave, som Overgangen til en national Hær i Danmark og en tidsmæssig Ordning af Værnet i begge Riger var. Denne store og overordentlige Reform, som St. Germain for 30 Aar siden forgæves havde søgt at faa Enevældens Autoriteter til at gaa ind paa, lagde i seks, ja man kan sige i ni Aar Beslag paa Kronprinsens i den Retning store Energi og Arbejdskraft og tillige paa Kan-

¹⁾ Holm: Danmarks-Norges udenrigske Historie I, 425.

cellierne og de andre statslige og borgerlige Myndigheders Virksomhed; thi Reformen virkede selvfølgelig ind paa alle Samfundets Omraader. Rigerne gennemgik i disse Aar en hel Metamorphose, kom ind i den ny Tid med en dog stedse i Vorden værende ny Samfundsorden, der svarede til den europæiske, som Rigerne tidligere havde staaet langt tilbage for. Men ulykkeligtvis berørte disse Omordninger ikke den øverste Styrelse i Monarkiet. Paa Statsforfatninger i moderne Aand tænkte ikke. Den kongelige Enevælde beholdt netop i denne Tid, fordi Reformen udgik fra den, en Uindskrænkethed som ingen Sinde før.

Den Fred, som hele Europa glædede sig ved i 1802, varede ikke længe. Allerede Aaret efter udbrød Krigen igen mellem England og Frankrig, og den øjeblikkelige voldsomme Adfærd, den førstnævnte Magt viste paa alle Have og ved at tage de franske Kolonier, gav Statsmændene en Forestilling om, at det var en Verdenskrig, det trak op til. Denne Gang var det givet, at Norden maatte komme med, saa meget mere som Republikens Førstekonsul vilde begynde med at okkupere Hannover, der tilhørte Kongen af England. Hidtil havde Republikens Hære kun oversvømmet Sydens Lande, det sydlige Tyskland, Italien og lidt af Østerrig. I Nord havde de ikke været uden for Rhinen og Holland. Naar Førstekonsulen tog Hannover i Besiddelse, som han havde truet med at ville gøre, hvis England tog de franske Kolonier, vilde Republikens Hær ikke blot komme til Elben, men ud over den; thi Lauenburg hørte med til Kurfyrstendømmet Brunsvig-Lyneburg, som Hannovers officielle Navn var dengang, og dette Hertugdømme laa paa den østre Side af Elben og strakte sig til Lybæk ved Østersøen.

En overordentlig Bestyrtelse vakte denne Førstekonsulens Hensigt ikke blot i Tyskland, af hvilket

Kurfyrstendømmet Brunsvig-Lyneburg udgjorde en Del, men ogsaa i Norden og hos Czar Alexander, der betragtede Nordtyskland, som hørende til Ruslands Interessesfære. Czaren anmodede Kabinetterne i Stockholm, Kjøbenhavn og Berlin om at ruste og standse de Franske, i hvert Fald at hindre deres Udbredelse over Elben. De efterkom alle Opfordringen og samlede Tropper, Sverig i Svensk Pommern og Rügen, der var den Besiddelse, som var Anledningen til, at Rusland henvendte sig til det.

Kronprins Frederik, som samlede et Korps ved Rendsborg, benyttede Lejligheden til at udstrække den i 1801 begyndte nationale Omdannelse af Hæren i det egentlige Danmark ud over Slesvig og Holsten. Der kunde endnu ikke tages fat paa denne Opgave i sin Helhed; den opsattes i nogle Aar. Men han begyndte med de staaende Kadrers Nationalisering og Indlemmelse i en dansk Enhedshær. De militære Afdelinger fik derved det Tjenestesprog, som Befolkningen havde i de Landstrækninger, hvorfra de rekrutteredes. De fleste slesvigske Troppeafdelinger bleve derved til danske. De fra Sydslesvig og Holsten rekrutterede Troppeafdelinger skulde ved reglementsmaessige Evolutioner benytte de danske Kommandoord.

Som Kronprinsen begav sig til Rendsborg, rejste Kong Gustav til Svensk Pommern. Men det var dog ikke for at blive der; thi han rejste med sin Dronning til Baden, hvor han i sin Svigerfaders Land satte sig i Forbindelse med den franske Emigrations mest bekendte Høvdinge for at optage sin Faders tidligere Mission som Legitimitetens og Bourbonernes Beskytter. Derimod tog Preussens Hær krigsrustet Stilling mod Hannover. Dets Konge tilbød sig at besætte Landet som Depot indtil Freden.

Ikke desto mindre fandt Indrykningen i Hannover Sted. General Mortier, som førte de franske Tropper, sluttede efter nogle krigerske Bevægelser en Konvention i Suhlingen med de hannoveranske Troppers Chef General Grev Wallmoden, hvorefter de Franske kun skulde okkupere Kurfyrstendømmet til Elben, medens den hannoveranske Regering og de engelsk-hannoveranske Tropper skulde beholde Lauenburg. Men den franske Førstekonsul vilde ikke approbere denne Konvention, hvis ikke den engelske Regering gjorde det samme, og da den sidste paa ingen Maade vilde legalisere den begaaede Voldsdaad, nægtede ogsaa Bonaparte Ratifikationen. Den franske Hær besatte nu ogsaa Lauenburg, efter at Hannoveranernes Hær i Hast var blevet opløst og dens Materiel overgivet til franske Myndigheder. Mortier genoprettede nu Regeringen i Hannover, saaledes som den havde været før, kun med franske Embedsmænd i Stedet for de flygtede.

Nu var imidlertid det sket, som man havde frygtet mest. Rusland sendte derfor en Flotille paa tre Orlogsskibe, der havdes ved Haanden, til Lybæk. England, som ikke havde formaaet at organisere et ordentligt Forsvar i Landet i den korte Tid, der var levnet dertil, blokerede Elben og Weser, saa al Søhandelen maatte gaa til Tønning og Slesvig. Kronprins Frederik sendte Tropper frem til Grænsen for at beskytte Hamburg, som de Danske havde besat i 1801, og som man ikke ønskede, at Frankrig nu skulde tage. I Tyskland opstillede Hessen hele sin Krigshær, og alle Smaastater rustede, ventende paa, at det tyske Rige vilde sætte deres Kontingenter i Bevægelse.

Men den franske Førstekonsul var virksom for at dulme denne Bevægelse og for at faa Hannovers Okkupation til at blive en taalt Kendsgerning. Han fik Danmark og de tyske Stater til at opgive enhver kri-

gersk Demonstration, forsonede til Dels Preussen ved at tilbyde det Kurfyrstendømmet, hvis det vilde alliere sig med ham, lovede Rusland, at han ikke vilde sende flere end højst 30,000 Mand til Hannover o. s. v. Det lykkedes ham i Virkeligheden at faa Bevægelsen stilnet noget. Kun den umedgørlige Kong Gustav IV i Baden og den russiske Regering kunde han ikke komme nogen Vegne med.

Disses Skyld var det da ogsaa, at det i Aaret 1804 kom til at se helt krigersk ud ved Elben. Da Bonaparte havde paagrebet Hertugen af Enghien paa badensisk Grund og ladet ham skyde, kaldte Kong Gustav sin Gesandt og alle svenske Embedsmænd bort fra Frankrig, og det er en Kendsgerning, at Czar Alexander ikke blot gjorde det samme, men ogsaa i anden Retning efterlignede Gustav IV's ekscentriske og demonstrative Optræden. Kong Gustav blev i Virkeligheden, da han fra Baden var vendt tilbage til Svensk Pommern, Anledning til den tredie Koalitions Dannelselse derved, at England gennem ham kom i fortroligt Forhold til Rusland. Paa den Tid, i 1804, da det franske Kejserdømme oprettedes, saa det ud til, at det skulde komme til en Krise ved Elben. Ruslands Forhold til Frankrig blev saa spændt som muligt. Det stillede Forlangender til Frankrig, hvoriblandt en om Hannovers Rømning, der var fremsat saa bestemt, at den godt kunde være optagen som en Krigserklæring¹⁾. Der dirigeredes da en overvældende Masse franske Tropper til Kurfyrstendømmet, og medens Opmærksomheden derfor vakt i vide Kredse, ankom der en Mand med den synlige Opgave at være den nye franske Kejsers Haand i Norden.

Det var Marechal Bernadotte.

¹⁾ Bignon: Histoire de France III, 456.

Hvem var han, spurgte man hinanden. Hans Navn var ikke kendt i Norden og var overhovedet gaaet ud af Sagaen i de sidste Aar. Det højeste, man vidste om ham, var, at han var giftet ind i den nye Kejsers Familie og en ganske kort Tid havde været Krigsminister i Frankrig.

Da der ikke gik lang Tid, inden han blev en vigtig Mand i Norden, der til sidst ligesom skulde fyldes af hans store, fremmedartede og blændende Personlighed, er det vel tilladt med nogen Udførlighed at dvæle ved hans Fortid.

Da den franske Revolution var begyndt, og Emigrationen havde bevirket saa mange Huller i Officerskorpset, at Ludvig XVI's Regering greb til den Udvej at lade Regimenterne indstille duelige Underofficerer til Optagelse i Officerskorpset, var Jean Bernadotte en af de ældste Underofficerer i Regimentet Royal-la-Marine. Han havde ladet sig hverve i sit 17. Aar, 1780, var bleven Grenader 1782, Korporal 1785 og var dernæst avanceret gennem alle Grader, Sergent, Fourer o. s. v., indtil han 1790 blev ansat som Hjælper (adjutant) hos Regimentsadjudanten (adjutant major).

Han var fra Byen Pau, der ligger ved Foden af Pyrenæerne i det gamle Landskab Bearn, som grænser op til Gascogne, og stammede fra en gammel endnu i Virksomhed værende Advokatfamilie. Baade hans ældre Broder og han selv vare blevne opdragne til Faget, og vor Bernadotte havde endog i et Aar været Lærling og Løbedreng i Forretningen. Hvorfor han forlod denne Stilling og tillige med andre unge Personer fra Byen og Omegnen lod sig engagere af en Hverver fra det nævnte Regiment, som dengang laa paa Korsika, har været Genstand for mange Undersøgelser, og der er ingen Uenighed om, at han forlod Byen, fordi han var kommen paa Kant med Forhold i den og i sin

Familie. Den Ting synes let forklarlig af hans selviske Natur og den Mangel paa Selvbeherskelse, han dengang led af. Derimod er det vanskeligere at forstaa, hvorledes han indtil sit 29. Aar kunde finde sig tiltreds i Underofficersstillingen; thi hvad hans Biografer i Almindelighed fortælle, at det var Lyst til Krigslivet og Ærgerrighed, der fængslede ham til Fanen, kan ikke være rigtigt, alene af den Grund, at Vejen til Avancement og krigersk Berømmelse i den gamle monarkiske Hær aldeles ikke gik gennem Geledet og Underofficersstillingen.

Sagen forholdt sig sikkert anderledes. Bernadottes Drengaar faldt i den nordamerikanske Frihedskamps Tider, da Frankrig var Nordamerikas Allierede, vandt Søsejre i Vestindien og erhvervede sig Kolonier. Dengang var det ikke det gammeldags europæiske Landkrigsvæsen, der begejstrede Frankrigs Ungdom. Dens Sværmerier og Længsler gjaldt, hvad der foregik i Amerika og i de nye Lande. Det samme var Tilfældet med Bernadotte. Han havde faaet et Par Bøger i Hænde om Æventyr og vidunderlige Hændelser i Kolonierne, og de Billeder, Læsningen af disse Bøger efterlod i hans Fantasi, tiltalte ham mere end det, han oplevede i Pau.

Forholdt det sig saaledes, er det let at forstaa, at Hververen fra Royal-la-Marine kan have haft let ved at overtale ham i et Øjeblik, hvor han ønskede at komme bort fra Byen; thi dette Regiment var, som dets Navn jo viser, et Marineregiment, der skiftevis laa en Tid i Kolonierne og en Tid ved Frankrigs Kyster. Med det kunde man komme til fjerne Lande og til Oplevelser, med det kunde man ogsaa, naar man gav sig Lykken i Vold, vinde sig en Eksistens, der tiltalte ham mere end nogen af dem, den indknebnede Hjemegn stillede i Udsigt.

I dette Regiment kunde man ogsaa erhverve sig en fordelagtig militær Grad. Man kunde nemlig avancere til Kaptajn, naar man var Frivillig. Bernadotte tilbageviste derfor Haandpengene og lod sig indtegne som Frivillig.

Der kan ikke være Tvivl om, at det ikke var det militære, men Lysten til at komme ud i Verden og blive sin egen Lykkes Smed, der lokkede Bernadotte ind i Marineregimentet. Men dermed er ikke alt sagt, hvad vi vide om denne Sag; thi ogsaa hans sygelige Sind og Mangel paa Herredømme over Følelser og Tanker synes at have været et medvirkende Motiv til, at han blev Soldat og Underofficer.

Sin Mangel paa Sindsligevægt havde han arvet efter sin Moder, og baade hos hende og hans ældre Broder var Sindslidelsen saa alvorlig, at de til Tider have været indespærrede. At det ikke kom saa vidt med ham selv, har han rimeligvis den militære Tjeneste at takke for; thi det strengt ordnede Liv med Bevægelse og Hvile under Kommando og Tugt er som Medicin for Sindssygdom.

At Bernadotte selv har forstaaet dette og saa at sige søgt Militærtjenesten som et Helbredelsesmiddel, tør vel Ingen paastaa, men vi have dog et Ord fra ham, som tyder paa, at han har været sig den Kur bevidst, som Tjenesten vilde være om end ikke mod hans ustyrlige Sind, saa dog mod den Mangel paa Herredømme over hans Aandsvirksomhed, som han ogsaa led af. Han var nemlig i sine unge Aar en stor Fantast, der altid levede i en indbildt Verden, og det i saa høj en Grad, at han ofte var helt ufølsom for, hvad der skete uden om ham. Ved at omtale dette i Forbindelse med sit Militærengagement har Bernadotte engang udtalt, at han følte Trang til med stærke Baand

at blive lænket til den virkelige Verden for at lære Pligter og Ansvar at kende.

Om Bernadottes Drømmeliv som Dreng og senere (han ophørte vel ingen Sinde helt at være noget af en Drømmer) er der skrevet en Del, og det er ikke uden Interesse at lytte efter, hvad der herom er sagt.

Vi kende jo lidt til Napoleons Ungdomsdrømme, vide, at de havde orientalsk og krigersk Farve, og at Felttoget til Ægypten til Dels kan siges at være blevet en Følge af dem. Bernadottes var af en anden Natur og gik i anden Retning, det krigerske og romantiske spillede ingen fremherskende Rolle i dem. Hans Hu stod til at regere, organisere og ordne. Naar man vil drage Konsekvenser af nogle Ord, som Bernadotte i en senere Alder, vel halvt i Spøg, lod falde om, at han i alt Fald havde haft den Fordel af sine Ungdomsdrømme, at han aldrig var kommen ind i en højere eller ny Stilling, uden at han straks var hjemmevant i den, maa hans Drømme have været noget i Slægt med Undersøgelse af de Vilkaar og Pligter, som fulgte med tænkte Stillinger. Almindeligst var han dog, som han ogsaa selv har sagt, i Tankerne Konge, beskæftiget med at styre sit Rige.

Da han blev Underofficer, var det næppe de militære Smaapligter, Stillingen affødte, som beskæftigede hans Tanke mest. Hans Hu stod til at komme ud til de fjerne Egne. Han var jo vis paa at komme til Oplevelser og maaske til sin Lykke, naar han blot gav sig Tid og ventede. Sine Pligter opfyldte han med klog Opmærksomhed, om end det militære Liv ikke tiltalte ham, i det mindste ikke i de fem første Aar, og han hørte til dem, der ikke gik mange Skridt mere, end der var befalet. Han blev først rigtig sig selv,

da Revolutionen vakte ham som alle andre franske Underofficerer og hele Folket op til nyt og bedre Liv.

Bernadotte hørte dengang ikke til de Underofficerer, Regimentet tænkte først paa at indstille til Officer. Der var noget opstyltet ved ham. Han viste sig altid pudset og pyntet indtil Pedanteri med kunstigt opsat og krøllet Haar. Han kunde, naar han tiltaltes, antage en oppustet og unaturlig Værdighed, som stødte. Ogsaa gav han ofte, uden at der var egentlig Anledning dertil, sine Tanker og Følelser et pompøst og svulstigt Udtryk. Derhos var hans Forhold til Kammerater ikke altid lige godt. Han havde alt som Grenader og som Underofficer været Taler ved festlige Lejligheder eller Ordfører, naar der efter Tidens Brug skulde høres noget fra Geledet. Han indtog derfor en bemærket Plads i Regimentet. Men til Tider kunde han være noget fornem paa det og gaa sine Foresatte lidt vel meget under Øjne. Han besad derhos sammen med den gas-cogniske Dialekt eller en, der lignede den, efter nogles Mening en Del af de Skrøbeligheder, som Ordsproget tillægger denne Egns Sønner.

Det er vanskeligt at udtale sig mere end overfladisk om hans Forhold som Underofficer, da vi kun har faa Oplysninger derom uden for dem, der stamme fra ham selv. Men derom kan der ikke være Tvivl, at han i tjenstlig Henseende var en meget anset, rutineret og skattet Underofficer, der især gjorde udmærket Tjeneste ved Administrationen, der laa bedst for hans Evner og noget magelige Natur, skønt han næppe dengang har besiddet større Hurtighed til at dømme om forekommende Spørgsmaal, end senere. I Stillingen ved Staben, hvor alle Regimentets Anliggender gik gennem hans Hænder, var han uerstattelig. Men da var han

rigtignok som nyfødt. Ved Revolutionen fik Livet i Frankrig først Indhold for ham.

En lille Anekdote, som han selv har fortalt en Biograf, viser os ham, som han var i 1789, da Regimentet var forlagt til Marseille. En Folkehob vilde paatvinge ham den trefarvede Kokarde. Han modtog den, men med den i Haanden holdt han en Tale til den Hob, der nu omringede ham, hvori han forklarede, at han ikke kunde fæste den modtagne Kokarde paa sin Hue, fordi han havde Ordre til at bære den hvide, og Hæren vilde blive slet, hvis den ikke lystrede Befalingerne, men at han vilde fæste den ved sit Sabelhæfte, hvor dens rette Plads var, da det var Hærens Sabler, der skulde være Frihedens og Revolutionens Værge. Folket, tilføjede Bernadotte, hilste Talen med Jubel og lod ham gaa uanfægtet bort.

Denne Evne til at kunne tale en Folkemængde til Rette hjalp ham ogsaa, da han i 1790 under en oprørske Bevægelse i Marseille frelste sin Oberst fra at falde i den ophidsede Befolknings Hænder¹⁾, en Begivenhed, som bragte hans Navn frem for den lovgivende Forsamling i Paris og vistnok ogsaa bevirkede Indstillingen for ham til Officer.

I det hele gjorde Bernadottes Talefærdighed sig paa denne Tid mere og mere bemærket. Han var altid ordrig i Samtaler, men saa snart de Tilstedeværende vare blevne til en lyttende Mængde, saa snart han befandt sig i Situationen, en enkelt overfor en Samling, antog hans Tale et rhetorisk Sving og hans Holdning et teatralisk Præg, og han var Folketaleren. Derved blev han en ægte Søn af Revolutionen; man deklamerede rundt om i Frankrig. Dog pristest saadanne Taler

¹⁾ Touchard-Lafosse I, 42.

intetsteds som i Hæren. Det var Haranguernes Tid. Man vilde, at der skulde tales til Soldaterne, at de skulde opflammes til at gaa i Døden for Republiken. Det kneb for de gamle monarkiske Officerer, som hadede Revolutionen, at gøre dette paa en Maade, der tiltalte de unge frihedsbegeistrede Frivillige. De fra Frankrigs nationale Forsamlinger udsendte Kommissærer, som skulde vaage over Aanden i Hærene, dømte for det meste kun efter Officerernes Tale til deres Undergivne. Da Bernadotte naaede saa vidt, at han kunde tale paa disse Steder, vandt han værdifulde Lovprisninger for sine oratoriske Præstationer. De vandt i Virkeligheden ogsaa Genklang i Geledderne, fordi han forstod Revolutionen og tjente den. De vare vel i høj Grad fyldte med Tidens Floskler og Fraser, men indeholdt ogsaa Udslag fra hans eget rige Tanke- og Følelsesliv.

Med sin gode Vilje var det dog ikke, at Bernadotte kom ind i dette Liv; thi netop som han var udnævnt til Underløjtnant og den 30. November 1791 forsat til et Regiment i Bretagne, fik den ene Bataillon af Regimentet Royal-la-Marine Ordre til at gaa til St. Domingo, og han vilde nødig opgive sine koloniale Drømme. Men han bekvemmede sig dog dertil, da højere Myndigheder satte sig imod hans Ønske, der kun ansaas begrundet i, at Regimentet Royal-la-Marine i dette Øjeblik bød bedre Avancementsvilkaar end det andet.

I det nye Regiment, i hvilket Bernadotte nu, 39 Aar gammel, maatte stille nederst i Rækken af for en stor Del yngre og purunge Officerer, gjorde han sig ved sit nøje Kendskab til Tjenesten, den militære Administration og Bogføring saa paaskønnet, at han efter et Aars Tjeneste udnævntes til Regimentsadjutant, og en Maaned efter udkom der en Lov, som gav Regimentsadjutanter Rang med Kaptajner.

Dette var en Lykkens Medbør, som gav ham Blod paa Tand. Han søgte om en Bataillonskommando i det sydlige, nær sin Hjemstavn, satte alle Hjul i Bevægelse, forstod at faa baade militære og civile Bekendte til at arbejde for sig, dog forgæves. Derimod kom Lykken til ham, da hans Regiment kom ind i Krigen ved Rhinen. Der blev han ganske uundværlig ved sin Tjenstrutine. Han maatte skrive alle Befalinger og Rapporter, dertil give de ankommende Frivillige en Smule Dressur, som ingen anden kunde, endelig overvaage Tjenestens Gang i det hele. Her fik han Lejlighed til at gribe ind. En Dag iagttog han en Panik. Instinktmæssigt galoperer han hen til Stedet, kaster sig ind imellem de Flygtende og faar dem ved Befalinger og Tilraab, ved Bønner og ogsaa ved fysisk Magt til at standse og lade sig ordne. Han beklager i et Brev til sin Broder¹⁾, at Generalen ikke bemærkede hans Konduite, men trøstede sig med, at Officererne lovpriste ham for hans Optræden, og at Soldaterne beundrede ham. Dette var sandt. Man saa her en ny Side af hans Evner. Hans kraftige Personlighed og hans Tales Glød kunde gøre sig gældende paa en Valplads og rive Folk med sig. Det blev ham nu let, da der stadigt under Kampene opstod Vacancer, at gøre sig selvskreven til Chef for en ledig Bataillon, over hvilken han i et kritisk Øjeblik havde taget Kommando, og naar de Frivillige saa i større Mængde strømmede til ham, at gøre Fordring paa den til hans Tjenststyrke svarende Grad. Derved skete det, at han kom til at begynde sin Deltagelse i Felttoget 1794 som Oberst, det lykkelige Krigsaar, der paa alle Kanter førte Frankrigs Hære ud til Grænserne.

¹⁾ Wrangel: Jean Bernadottes Ungdom, S. 98 og flg.

Han hørte til dem, der forfremmedes efter Slaget ved Fleurus. Han blev da Brigadegeneral, og da Rhinen var naaet, udnævntes han til Divisionsgeneral paa Grund af den Del, han havde taget i Belejringen af Maastricht. Dette var en Forfremmelse i tre Aar fra Underløjtnant til Divisionsgeneral. Højere steg han nu ikke i længere Tid, men han blev agtet som en

ualmindelig dygtig Underfører, der repræsenterede Aanden fra den gamle monarkiske Hær. Han indførte atter den gamle Tjeneste og fik derfor Ord for at disciplinere de Afdelinger, der kom under ham.

I 1796, dengang den unge Bonaparte overraskede Verden ved sit geniale Felttog i Italien, der førte ham til Østerriks Grænser paa

samme Tid, de transke Hovedhære, som under Moreau og Jourdan vare rykkede ind i Tyskland, kastedes tilbage over Rhinen, førte Bernadotte en Division under Jourdan. Han var den, som kom længst frem og derfor havde det vanskeligste Tilbagetog. Næppe nogen Sinde har Bernadotte vist sig dueligere end ved denne Lejlighed. De unge Soldater, som vare uovervindelige i Angreb, forstod slet ikke at bevare Orden under Modgang. Deres Rækker opløstes, og det

kostede Bernadotte overmenneskelige Anstrengelser Dag for Dag at stille den Modstand paa Benene, som behøvedes for at holde Forfølgerne Stangen.

Tilbagetoget blev ogsaa almindeligt beundret, men det gentog sig her, hvad man saa ofte har set, at den eneste, som ikke var tilfreds, var Helten selv, der vilde have udført noget andet end det, der skete. Da han var kommen tilbage over Rhinen, vilde han forlade Militærlivet for bestandig for at søge sig en fredelig Tilværelse i Kolonierne langt borte fra Frankrig.

Da fik han en Mission, som atter bragte Modet op hos ham og fyldte ham med Forventninger. Der skulde fra Sambre- og Rhinhærene afgives to Divisioner til Bonaparte, og Bernadotte skulde føre dem begge til Italien og der beholde Kommandoen over den største af dem.

Det var nu ikke det, at han skulde kæmpe sammen med Bonaparte paa den Krigsskueplads, hele Verdens Øjne hvilte paa, som hovedsageligt glædede ham, men noget andet. Alverden talte nemlig om, at den unge General i Italien ikke ret længe vilde lystre Direktoriets Ordre, men gøre sig til Herre i Frankrig. I Rhinhærene, der betragtede Republiken som Monarkiets legitime Afløser og sig selv som Republikens Garde, talte man meget om Bonapartes formodede revolutionære Anslag. Bernadotte mente, han skulde til Italien for at danne en Modvægt mod disse Tendenser, og sluttede det af en Meddelelse, han havde faaet om, at det var Direktoriets selv, der havde valgt ham, som da ogsaa af andet, der kom til hans Kundskab fra forskellige Sider, ogsaa fra Direktoriets.

Paa samme Tid, Bernadotte beredte sig til at udføre denne Mission, stillede han sig selv den Opgave, som ældre General end Bonaparte at vise denne og

den italienske Hær, hvorledes Tropper skulde være og føres. Dette foresatte han sig, fordi Rhinhærene alt vare komne betydeligt bort fra Revolutionshærenes formløse, uordnede Maade at kæmpe paa og nu betragtede sig som Bærere af den gamle monarkiske Hærs bedste Traditioner. Den italienske Hær havde intet godt Lov paa sig med Hensyn til Orden eller Disciplin eller krigersk Dygtighed i det hele, og Bonapartes Sejre havde ikke bevirket nogen Forandring i Rhinhærenes Meninger i det Punkt. Der herskede for stor Misundelse og Jalousi deroppe til, at Generalerne kunde hengive sig til Beundring. De vare mest tilbøjelige til at anse Bonapartes Fremgang mere som en Følge af Lykke end af Beregning. Blandt Skumlerne ved Rhinen var Ingen værre end Bernadotte. Den Maade, de bærer dem ad paa i Italien, at opildne Soldaterne, sætte dem i Lidenskab og saa, naar de ere helt suggererede, at slippe dem i Blinde løs paa Fjenden i Kappestrid om, hvem der først kan komme ind paa Livet af ham, kan vel anvendes ved enkelte Lejligheder, naar der ellers er Metode og Koldblodighed i Kommandoen. Men i Italien er der hverken det ene eller det andet, og man kan ikke bygge en Krigsførelse paa ophidsede Lidenskaber alene. Een Gang i Uheld maa alt være tabt for Bonaparte. Han nødes til altid at sætte alt paa et Kort. Han kan ikke beholde sine Erobringer uden ved at sejre og maa derfor altid friste Lykken, den ene Gang mere dumdristigt end den anden.

Bernadotte havde lidt saa meget af den Opløsning og Formløshed, der herskede i Revolutionsaarene, og som Ingen kunde beherske, at han vilde tilbage til Fortidens tætte Formationer og lidenskabsløse Fasthed og Ro. Men for alt dette var Bonaparte i Øje-

blikket døv. Han optog netop Revolutionens Taktik, satte den i System og gjorde Kunsten at elektrisere Tropperne og sætte dem i Lidenskab til en af Førerkunstens vigtigste. Han kunde beherske det Apparat, Revolutionen bød ham, og denne Evne gjorde ham uovervindelig, saa længe han kunde beherske sig selv.

Bernadotte organiserede under en velordnet March til Italien sine Tropper saaledes, at de vilde blive en værdig Repræsentation for Rhinhærene og for disses fra den italienske Hærs forskellige Maade at være paa. Bonaparte modtog ham og hans Tropper med udsøgt, endog overdreven Hæder, fordi han vilde vinde Rhinhærene, og overdrog Bernadotte særlige Æreshverv. De ankomne Tropper erhvervede sig ogsaa under de faa Krigsoperationer, som stod tilbage, samme Ros som de italienske i alt Fald paa et enkelt Tilfælde nær. Men Forholdet mellem Bonaparte og Bernadotte var dog hele Tiden noget forstømt, fordi Bonaparte selv i de fortroligste Samtaler var Herren, hvad Bernadotte stedse følte.

Tilfreds blev Bernadotte først, da han efter Fredspræliminærerne i Leoben fik Administrationen af Friault og Venetien i Forbindelse med Kommandoen over tre Divisioner, der besatte Grænsen mod Østerrig. Dette var en Stilling efter hans Hoved, da den var som en Hærkommando og tillige gjorde ham til Regent over et Land, hvad der var hans højeste Ønske. Imidlertid varede Herligheden kun kort. Friault og Venetien bleve ved Freden i Campo Formio givne tilbage til Østerrig, og Bernadotte havde i den sidste Tid ikke erhvervet sig Bonapartes Yndest i høj Grad. Denne sendte, da han forlod Italien, Halvdelen af Bernadottes Tropper bort og forbigik ham til Kommandoen over de Tropper, som efterlodes. Bernadotte fik et

Anfald af sin gamle Sindslidelse og søgte, helt sønderknust, om en Ansættelse i Portugal eller Kolonierne eller ogsaa om sin Afsked. I Stedet for fik han Befaling til at gaa til Wien som fransk Ambassadør.

Som Diplomat! Han, som fra sit 17de Aar havde levet uden for det borgerlige Liv og var ukendt med alt, hvad der kaldtes Statspolitik. Han fnyste af Harme, saa meget mere, som han gennemskuede, at det var Bonaparte, som havde bevirket dette, fordi han vilde have ham bort fra Italien. Men som han altid efter en Vredesudladning faldt lydig ind under Magthavernes Befaling, modtog han ogsaa her Kaldet, og det viste sig da, at han, Underofficeren og Følsoldaten, som først i de senere Aar lejlighedsvis under Krigen havde betraadt bonede Gulve, ved Europas ældste, mest aristokratiske Hof kunde optræde med en saadan personlig Sikkerhed og Applomb, at de mange, der nysgerrig fulgte den republikanske Plebejers Adfærd, bleve imponerede deraf.

Imidlertid tog denne Ambassade en Ende med For skrækkelse. En Dag, da Wienerne fejrede en national Krigsfest, fik Bernadotte det Indfald at udfolde det franske Flag paa Gesandtskabsboligen. Han vilde uden Tvivl blot vise Wienerne sin Deltagelse, men de forstod ikke dette Galanteri. De stormede Huset, og Bernadotte maatte med sine Betjente forsvare sig med Vaaben i Haand. Til sidst maatte han flygte fra Wien til Rastadt, hvorfra han forlangte Oprejsning. Direktoret befriede ham imidlertid fra Stillingen i Wien og udnævnte ham til Gesandt i Holland, hvilken Post han dog, ked af den diplomatiske Stilling, frabad sig.

I Paris, hvor han nu tog Ophold og foreløbig afviste ethvert Tilbud om Kommando, blev han straks indfangen af Joseph Bonaparte, da denne i Forening med

sin Broder Lucien var i Færd med at forberede sin store Broders Herredømme i Frankrig og antog Bernadotte for en selvskreven Tilhænger af Tanken. Dette viste Bernadotte sig nu ikke at være, men Joseph har rimeligvis ikke anset ham for uvindelig. Han slap ham i det mindste ikke, og Forbindelsen mellem dem førte til Ægteskabet mellem Bernadotte og Josephs Svigerinde, Desirée Clary, Datter af en Købmand i Marseille. Ægteskabet kom i Stand i 1798. Napoleon Bonaparte, som dengang var i Ægypten, gav ikke blot sit Samtykke til Ægteskabet, men stod efter sin Hjemkomst Fadder til Bernadottes Søn, hvem han endog gav Navnet Oscar efter Ossians Sange, der i Ægypten havde været hans Yndlingslektüre.

I 1799, da under Napoleon Bonapartes Fraværelse alt gik galt for Direktoriet, og hele Italien tabtes for de franske Vaaben, blev Bernadotte udnævnt til Chef for en Observationshær ved Grænsen, hvilken Post han dog maatte opgive paa Grund af Sygdom. Derimod modtog han Kaldelsen til Frankrigs Krigsminister. Det var en administrativ Stilling, som tiltalte ham, og som han ofrede baade Dag og Nat et saa udholdende Arbejde, som hans Natur tillod. Han vilde indføre Orden og Metode i Hæren og i Operationerne, men fik ikke Held med sine Bestræbelser og kunde mindst hævde sin egen Stilling. En skøn Dag afsattes han efter kun i to Maaneder at have været Minister. Det var en Maaned før Napoleon Bonapartes Hjemkomst, som hele Frankrig ventede paa. Fra samme Time, at Bonaparte satte Foden paa Frankrigs Jord, underordnede alle sig ham. Forberedelserne til Statskupet 18. Brumaire foregik derfor næsten helt offentligt. Generalerne og Deputerede deltog i Overlægningerne. Bernadotte indbødes til dem.

Alle ansaa dennes Medvirkning for selvfølgelig, saaledes som han var bleven behandlet af Direktoret. Men Bernadotte bemærkede, at det ikke var Direktoret, men Republiken, der var Tale om. Han vilde ikke være med til at hjælpe en Mand frem, som vilde forraade den. Han gik i denne Tid om og nedsatte sin gamle Chef, kaldte ham Desertøren fra Ægypten og beklagede, at han ikke længere var Krigsminister, da han i saa Fald vilde arrestere ham, fordi han havde forladt sin Post uden Ordre. Hans Adfærd vilde have vakt Betænkelighed i den bonapartistiske Lejr, hvis ikke den hjemkomne Bonaparte havde forsikret sine Brødre om, at hans gamle Undergivne ikke var nogen Initiativets Mand. Han kan konspirere og lægge Planer, sagde han, men til at træde op paa egen Haand og spille Plat og Krone om sin Fremtid er han ikke Manden.

Denne Sag var pinlig og oprivende for Bernadotte. Han havde Følelsen af at burde forsvare Direktoret, men lod sig dog af Bonaparte forlede til at love, at han vilde forholde sig passiv, hvis der ingen Ordre kom til ham. Modtog han saadanne eller blot en Opfordring enten fra nogen Øvrighed eller fra det parlamentariske Raad, vilde han begive sig til Tropperne, haranguere dem og optræde som Republikens General. Den 18. Brumaire var Bernadotte til Hest i Parises Gader og red fra Kaserne til Kaserne. Men Tropperne vare samlede til Revu, og Ingen tænkte paa Bernadotte den Dag, Bonaparte gjorde sig til Herre i Frankrig.

Efter Konsulatets Indstiftelse blev Bernadotte udnævnt til Medlem af det nystiftede, store, statslige Raad og endvidere til Chef for Vestarmeen. Han kom derved i Forbindelse med Politikere af alle

Slags, med Insurrektionen i Vendée, med republikanske og formelige Oprørspartier, med misfornøjede og afsatte Officerer af Rhinhæren m. m. Hans Sind var kommen ud af Ligevægt ved de indtrufne Begivenheder. Misundelse, skuffede Forventninger, vel ogsaa nogen virkelig Sorg over den nye Tilstand og den Maade, hvorpaa Bonaparte brugte sin Magt, førte ham til sidst ind paa Veje, der ikke vare Pligtens og Ærens ¹⁾).

Førstekonsulen skaanede ham paa sine Brødres Forbøn, men vilde have ham bort fra Frankrig. Han lod ham faa sit Ønske om at komme til Kolonierne opfyldt og udnævnte ham til Guvernør over Louisiana, der nylig var erhvervet af Frankrig.

Ingen Sinde blev Bernadotte glad som da. Han fik ogsaa en udmærket Kontrakt med Førstekonsulen. Han skulde være selvstændig Styrer af den store Provins og have 6000 franske Soldater, som i de to første Aar endog skulde betales af Frankrig. Men saa skete det, at Louisiana blev solgt til de nordamerikanske Fristater, før Bernadotte endnu var kommen af Sted. Han blev fortvivlet, men lod sig dog bevæge til at gaa til Amerika som Frankrigs Gesandt for at fuldbyrde Salgstraktaten. Men heller ikke denne Rejse kom i Gang, og til sidst kom Traktaten ogsaa i Orden, uden at nogen særlig Sendelse i den Anledning blev nødvendig.

Da var det, at Krigen med England blev til Virkelighed, og man fik Hannover at raade over. Den napoleonske Familie var virksom for at hidføre en Forsoning mellem Førstekonsulen og hans Broders Svoger. Bernadotte skrev et Brev til Bonaparte og

¹⁾ Sarrans jeune I, 45.

rejste uopfordret til Paris for at tilbyde Statens og Familiens Overhoved sin Tjeneste i Anledning af Krigen med England. Det kom nu til Samtaler og Forklaringer. Bernadotte havde i den sidste Tid forandret alle Signaler. Han vilde ærligt ind under Imperialismen, endog offentlig opfordre til Indførelsen af Kejserværdigheden, som der nu var Tale om. Han viste sig heller ikke videre kompromitteret ved de indgaaende Under søgelser, der foretoges i Anledning af de forskellige Sammensværgelser, i hvilke Pichegru, Dumouriez, Moreau, Madame Staël og mange andre vare indviklede.

Følgen af Bernadottes Troskabsløfte blev, at Kejseren tog ham til Naade igen, lod ham komme med paa Marechalslisten, der ledsagede Kejserdømmets Oprettelse, og udnævnte ham til Chef for det Arme korps, der okkuperede Hannover. Med denne Post var nemlig Bestyrelsen af Kurfyrstendømmet forbunden.

Det var en Post efter Bernadottes Hoved, nærmest lignende den Kommando, han havde haft i Friault, dog i en mere storartet Stil; thi her kom han som Kejsere ns betroede Repræsentant til en fremskudt Stilling i Nord paa en Tid, hvor der var Krig i Vente og et eventuelt Felttog ,at forberede. Som alt fortalt, havde Sverig og Rusland afbrudt deres diplomatiske Forbindelser med Frankrig. Gustav IV forhandlede i Baden og under Tilbagerejsen til Pommern om den nye Koalition, de svenske Tropper i Pommern forøgedes og vare i Krigsstilling lige overfor Lauenburg. Rusland forlangte Kurfyrstendømmet rømmet. Desuden havde de franske Tropper alt inden Bernadottes Ankomst besat Cuxhaven paa hamburgsk Grund, og med England var der levende Krig baade der og langs hele Kysten.

Det krigerske optog derfor ogsaa Bernadotte mest, da han kom til Elben. Han meldte Kejseren, hvor

let det vilde være ham at gøre det af med Tropperne i Svensk Pommern, men hverken Gustav IV eller Sverig vilde rammes deraf. Vilde Kejseren Kongen eller Sverig til Livs, maatte han gaa gennem Danmark til Skaane. Danmark var overhovedet det Land, som Opmærksomheden fra Hannover først maatte rettes paa. Man kunde ikke rykke mod Øst uden at være sikret mod Danmark. Før eller senere blev det ogsaa nødvendigt at lukke Sundet for Englænderne.

Kejseren fik dog det Indtryk, at Krigen endnu ikke var nær og i hvert Fald ikke burde begyndes ved Elben. Han standsede den Strøm af Tropper, han havde ledet mod Hannover, og som til Dels alt var kommen ind paa Kurfyrstendømmets Grund, og bød sin Marechal kun at forholde sig observerende, at iagttage, hvad der foregik i Landene foran ham og at sende Spejdere ud til alle Sider, endog helt ind i Ruslands Midte for at lære Czarrigets Ressourcer at kende.

Bernadotte fik derved Lejlighed til med hele sin Sjæl at kaste sig over Regeringsforretningerne, der tiltalte ham saa meget, og det håndtes ham, at han høstede Glæde deraf.

Straks den første Reform, han paabegyndte, den, at fritage Beboerne for at forpleje deres Indkvartering og i Stedet for at give Forplejningen i Entreprise til Leverandører under militær Kontrol eller til Militærmagten selv, vakte stormende Tilfredshed. Thi hidtil havde den indkvarterede Soldateske, som brasede i alle Køkkener og tyranniserede Værterne og Beboerne, der vare forpligtede til at give dem alle de nødvendige Raaprodukter og Ingredienser, været en hel Landeplage for Hannover. Der var forskellige Husejere, som

af Fortvivlelse havde solgt deres Ejendomme og vare rejste bort.

Befolkningen iagttog med Anerkendelse, hvorledes Bernadotte med sagkyndig Myndighed indrettede et helt nyt System, byggede militære Sygehuse og Magasiner, og paaskønnede i høj Grad, at dette foretoges uden Byrde for den selv. Vel forlangte han af de mere Velhavende en lille Skat til Erstatning for den opnaaede Lempelse, og af Landdistrikterne udskreves der Korn og Fourage til Magasinerne, men Penge skaffede Bernadotte sig mest ved Pantsættelse af Kurfyrstendømmets Domæner, ved Laan i Hamburg eller ved andre Midler, der ikke kom til at trykke Befolkningen i Øjeblikket. Bernadotte vandt ogsaa paa anden Maade Befolkningens Yndest. Han ophævede mange af sin Forgængers forhadte Foranstaltninger, tog de af ham afskedigede borgerlige Embedsmænd i rigt Maal til Tjeneste igen, kaldte flere af Kurfyrstendømmets gamle, men ophævede Institutioner til Live, gjorde sig populær ved Rejser i Landet, ved Besøg i Universitetsbyen Göttingen og ved den Interesse, han i det hele gjorde sig Umage for at vise Landets Anliggender.

Da den militære Styrke indskrænkedes, kom der Overflod i de Kasser, der stod til hans Raadighed, men han satte Pengene i Cirkulation ved de militære Indretninger, han foretog, og ved finansielle Operationer. Hans Regering vakte Opsigt, fordi han røbede Sans for Handel og Industri, hvad de franske Befalingsmænd ellers ikke plejede. Regeringen i Hannover havde et helt forretningsmæssigt Præg med Penge som det vigtigste Virkemiddel. Bernadotte erhvervede sig Hjælpere og Tilhængere ved Penge og belønnede ogsaa ydede Tjenester dermed.

Bernadotte var saaledes kommen til Velstand efter i Unaadens Aar lige til 1804 at have levet i knappe Kaar; thi han havde i den Tid maattet nøjes med en Divisionsgenerals Fredslønning, som Napoleon havde tilstaaet ham, og den strakte ikke langt, da han ingen Formue besad, men derimod fordringsfulde Husindretninger baade i Paris og udenfor, hvor han havde et Landsted, la Grange. Men med Rigdommen kom Lysten til flere Penge. I saa Henseende kom Bernadotte ikke til at staa tilbage for nogen af de andre Marechaller. Han søgte Penge, hvor han kunde faa dem. Han tilegnede sig ikke alene de rigelige Midler, han havde Magtfuldkommenhed til at hæve af de hannoveranske Kasser, men spekulerede og foretog Pengeoperationer ikke blot paa Statens, men ogsaa paa egne Vegne. Han synes ogsaa alt i Hannover at have tænkt paa at erhverve sig Penge à la Talleyrand fra en fremmed Stat (Danmark) for Tjenester, som han tilbød denne Stat hos sin Herre.¹⁾

Den samme Skrøbelighed, som Bernadotte viste i denne Retning, klæbde ogsaa ved hans Stab og hans Korps i det hele, baade det, han havde i Hannover, og det, han senere kom til at kommandere. Maaske stammede dette fra Herren. Bernadotte traadte aldrig alvorligt op mod slige Forseelser, indskrænkede sig i Almindelighed til i lempelige Ord at dadle begaaede Udpresninger og at advare mod Gentagelser.

Dog — hermed er der sagt nok om hans Regering i Hannover, som han selv saa ofte kom tilbage til.

I al den Tid, han var i Hannover, det vil sige, lige til Krigen udbrød i 1805, sysselsatte den krigerske

¹⁾ Saaledes opfatter jeg, hvad der læses i Holms udenrigske Historie II, 74.

Situation ham selvfølgelig daglig, og i samme Grad de krigerske Udsigter bleve større og større, tog naturligvis atter de militære Skridt, som burde foretages, og de Landudvidelser, der burde tilstræbes, den første Plads i hans Overvejelser og Indberetninger til Kejseren.

Han havde dannet sig et Efterretningsvæsen, som var ganske fortrinligt og ogsaa opnaaede en vis Berømmelse. Det havde sine Kilder i Regeringskredsene i hvert af de nordlige Riger i Europa, enkelte Steder i selve Regeringerne eller Hofferne. Det Indblik, Bernadotte derved erhvervede sig i nordiske Landes indre Tilstande og militære og politiske Forhold var helt forbløffende.

Af de fremmede Byer og Landsdele, som Bernadotte ønskede forenede med Hannover, var Hamburg Nr. 1 og Holsten Nr. 2. Den betydelige Hansestad, der var Hovedoplagsstedet for hele Nordeuropas Handel, og det fede Holsten, der var som skabt til Opland for Hamburg, mente han var et Felttøg værd. Hans Tanker omfattede dog ogsaa andre Erobringer, som det var værd at gøre. Han har saaledes en Gang i sine Indberetninger talt om et Kongerige Skaane, andre Gange om et gotisk Rige og et Rige Skaane-Gotland. Da det i den napoleonske Familie alt i 1802 var afgjort, at naar Napoleon blev Kejser, skulde hans Brødre være Konger og fjernere Slægtninge Hertuger o. s. v., var det ikke usandsynligt, at han ved sine Udkast kunde tænke paa et lille Rige til sig selv, men han har dog til de danske Officerer og Andre, som omgav ham i 1808, benægtet at have tænkt paa noget svensk Rige for sig eller Frankrig. De Erobringer, han vilde gøre i Sverig, skulde blot være Erstatning til Danmark for Holsten. Naar han talte om Holsten, mente han dog altid Slesvig med og somme Tider mere.

Det Rige, han mest sværmede for, var et med Hamburg som Hovedstad, hele det danske Fastland som Opland i Nord og Hannover samt en Del af Meklenburg i Syd. Dette Rige beskæftigede ham i 1807 og senere, og han tænkte paa at oprette det eller en Del deraf i 1814 under Navn af det cimbriske Rige.

Det bemærkes, at naar Bernadotte drømte om nye Lande, tænkte han altid paa Grænser, som ikke faldt sammen med bestaaende, men vare helt nye. Dette havde han tilfælles med Napoleon og andre Revolutionshøvdinge.

Det lykkedes ham dog aldrig at fæste Kejserens Opmærksomhed paa de Krigsforetagender eller Landudvidelser, han foreslog. Napoleon havde ingen Planer i Nord og fik aldrig saadanne, uagtet Tilstanden i 1805 nok kunde indbyde dertil. Thi i dette Aar var fra de første Maaneder af den 3. Koalition at betragte som dannet, og samtidigt var de Franskes Udjagelse af Hannover en besluttet Sag. Tre af Magterne vare blevne enige om, at Angrebet paa Bernadotte skulde ske fra Svensk Pommern.

Kejser Napoleon yndede at kaste sig med sin samlede Styrke over en enkelt af Koalitionens Magter, inden denne endnu var ret i Orden. Han valgte Østerrig. Derfor maatte Bernadotte drage gennem Preussen til den store Hær i Syden efter at have ladet et ubetydeligt Korps blive tilbage i Hannover med Fæstningen Hameln som Repli.

Det var til Gavn for Norden, at de militære Begivenheders Tyngdepunkt paa den Maade blev flyttet til Syden, hvor Kampen nu trak sig fra Ulm ad Austerlitz til. Ganske uberørt af Krigen blev Norden dog ikke, da Kong Gustav efter at have været en Tid i Sverige, hvor han med England sluttede Konventionen

i Beckaskog, kom tilbage til Svensk Pommern sammen med engelske, russiske og nye svenske Tropper. Han begyndte sit bekendte, farcemæssige Felttog med at sende en Del af de russiske og svenske Tropper til Lauenburg for at tage Hannover i Besiddelse, hvilken Hensigt dog blev forpurret derved, at Preussen kom disse Tropper i Forkøbet og besatte i det mindste en Del af Hannover, efter at de franske Tropper havde indesluttet sig i Hameln.

Det var under disse Omstændigheder ganske naturligt, at der toges militære Forsigtighedsforanstaltninger i Holsten, da Krigen let kunde forplantes derhen, og Gustav IV røbede Lyst til at tage Hamburg.

Der foregik en stor Forlæggelse af mobile Tropper fra alle Dele af Danmark til Holsten. Der dannedes her et stort Hærkorps, bestaaende af tre Divisioner og en Avantgarde. Men det blev ikke ved denne Militærforanstaltning alene. Kronprinsen vilde føre Overkommandoen, men ikke under sin Fraværelse overlade Kommandoen over Rigernes Krigsvæsen til nogen anden. Tværtimod. Han vilde netop under Opholdet i Kiel beskæftige sig indgaaende med den i Udvikling værende Hærreform. Derfor tog han sine militære Kontorer og Generaladjudanterne for Hær og Marine med sig. Dernæst tog han Udenrigsministeren med sig, fordi denne efter hans Mening i Kjøbenhavn vilde være for langt borte fra Begivenhederne i Nordtyskland. Endelig rejste ogsaa hans Gemalinde og det hele kronprinselige Hof med ham til Kiel.

Paa den Maade flyttedes det militære og politiske Tyngdepunkt i Virkeligheden til Kiel, dog uden at det saas i Statsorganisationen; thi Regeringen vedblev at fungere i Kjøbenhavn, hvor den sindssyge Konge præsiderede i Statsraadet, og hvor ogsaa hele den

udenlandske Repræsentation forblev. Det skulde tage sig ud, som om Kronprinsen kun var dragen i Felten og havde taget Kommandoen over Hæren i Holsten, men i Virkeligheden forholdt det sig helt anderledes, og Kronprinsen vilde ikke opgive det mindste af den Magt, han havde haft i Kjøbenhavn. Han bestemte før sin Afrejse, at der ikke maatte afgøres noget i Kjøbenhavn, som ikke først var forelagt ham i Kiel. Kollegierne maatte derfor i Kiel indhente Underretretning om, hvorledes enhver vigtigere Sag skulde behandles, saafremt det ikke var gjort af Andragerne selv. Thi underordnede Myndigheder og Private kunde godt henvende sig straks til Kronprinsen i Kiel. I Almindelighed sendtes da Andragendet til vedkommende Kollegium med Besked om, hvad der skulde gøres ved Sagen, og hvorledes den til sidst skulde forelægges Kongen til Underskrift i Statsraadet. I udenrigske Anliggender optraadte Direktøren i Udenrigsministeriet paa den fraværende Ministers Vegne, men han skulde i al sin Færd rette sig efter Forholdsregler, der forud vare indhentede i Kiel. Paa den Maade blev Konge, Statsraad, Ministre og Kollegier egentlig kun til Maskiner, der villieløst skulde fungere efter Befalinger fra Kiel, og der blev ingen Lejlighed til mundtlig Forhandling med det fjerne Orakel.

Denne uheldige Ordning førte mange Ulemper med sig og blev skæbnesvanger i sine Følger. Dog mærkedes dette ikke saa meget i den første Tid, da Krigsbegivenhederne dog kunde motivere Kronprinsens og Udenrigsministerens Tilstedeværelse i Holsten, og da Arbejdet med den nationale Hærreform ogsaa havde godt af de Omgivelser, den store Felthær i Holsten dannede. Kronprinsen satte al sin Kraft ind paa dette Arbejde. Kommissioner nedsattes i Kiel, og ikke blot

militære Personligheder fra begge Riger, men ogsaa Ministre og Chefer for de borgerlige Kollegier opholdt sig turvis i Kiel for at udtale sig om det, der i de militære Udkast berørte deres Administrationsomraader.

De smaa Begivenheder, der forefaldt ved Elben, dengang de svenske og russiske Tropper kom til Lauenburg og lidt ind i Hannover, fik ingen Virkninger ind i Holsten. Derimod opskræmmedes Hovedkvarteret noget, da Preussen i 1806 allierede sig med Frankrig, og den engelske Regering erklærede Preussen Krig samt sendte en stor Flaadestyrke til de danske Farvande baade for at bekriige Preussen og for at nøde Danmark til at følge den engelske Politik. End mere alarmeret blev man i Kiel, da der derpaa kom Rygter om Rustninger i Sverig, hvilket havde bragt Generalitetskollegiet i Christiania til straks paa egen Haand at sætte Rustninger i Norge i Gang.

Til Norge havde Kronprinsen i 1803 paa Grund af en da intruffen Vacance sendt den Mand, der snart kom til at spille den største Rolle i de nordiske Begivenheder, nemlig Prins Christian August af Augustenborg. Denne da 35-aarige Prins var en yngre Broder til Hertug Frederik Christian af Augustenborg, der var gift med Kronprinsens Søster. Han havde været i østerrigsk Tjeneste og havde indlagt sig Fortjeneste som Brigadegeneral under Krigen mod Frankrig 1800.

Det var denne Mands naturlige Opgave i Krigstid at tage Overkommandoen i Norge og tillige at præsidere i den norske Regering, som da maatte oprettes, men i Fredstid var han kun simpel Øverstbefalende over Tropperne i det Søndenfjældske, som General Krogh var det i det Nordenfjældske. Beskedent og fordringsløst levede han uden for den norske Hovedstad i Frederikshald, hvor hans Regiment, det søndenfjældske,

havde Garnison, og førte der, ugift og fattig, som han var, en meget tarvelig Tilværelse.

Vigtigere var i Fredstid en anden Mand i Norge, nemlig Generalmajor F. G. Haxthausen, der kunde betragtes som Norges Krigsminister. Han var General-krigskommissær, Intendant for den norske Hær og Deputeret i det norske Generalitets og Kommissariats Kollegium. Denne Mand var i 1804 kaldt ned til Kronprinsen for at forhandle med ham om norske Anliggender. Han havde fulgt Kronprinsen til Kiel, hvor han endnu var, da de ovennævnte Meldinger om svenske Rustninger ankom. Christian August blev da ogsaa kaldt til Kiel. Han opholdt sig nemlig dengang under en Orlov paa Augustenborg. Kronprinsen gennemgik med disse Mænd, hvad der var at gøre, hvorledes der skulde mobiliseres i Norge i Tilfælde af Nød, og de rejste dernæst begge til Norge, Haxthausen ganske hovedkulds.

Det havde dog været blind Alarm med Hensyn til Sverig. De svenske Rustninger vare kun Sikkerhedsforanstaltninger langs Kysten, som den store engelske Flaadestyrke, der kom til de nordiske Vande, gav Regeringen i Stockholm Anledning til at iværksætte. Der skete intet nævneværdigt hverken i Norge eller i Danmark i dette iøvrigt paa diplomatisk Virksomhed rige Aar, før i Efteraaret, da Alliancen mellem Frankrig og Preussen pludselig gik over til Krig, da Napoleon sendte sine Hære ind i Preussen, og de franske Hærmasser efter Sejrene ved Jena og Auerstädt brusede op mod Østersøen med Bernadotte i Spidsen. Denne Marechal mente, at nu dog vel det Tidspunkt maatte være kommet, da Napoleon maatte være til Sinds at udvide sit Herredømme i Nord.

Bernadotte havde med Hæder deltaget i Krigen mod Østerrig, og efter dens Tilendebringelse blev han, medens han med sit Korps kantonnerede i det midterste Tyskland, belønnet med et af de Len, som Kejseren uddelte til sine Brødre, den kejserlige Familie, høje Statsembedsmænd og Krigere i Form af Kongeriger, Fyrstendømmer, Hertugdømmer, Grevskaber o. s. v. Bernadottes Part ved denne Lejlighed blev det neapolitanske Fyrstendømme Pontecorvo, et meget lille Land med kun faa Indtægter. Men det blev til et umiddelbart Len af den kejserlige Krone og gav ham Suverænitæt for sig og Efterfølgere i Lenet. Til Erstatning for de knappe Indtægter erholdt han senere Dotationer af anden Art, som Kejseren fik til Raadighed.

Under Slaget ved Jena hændtes der Bernadotte noget, som hverken han eller Kejseren senere glemte, og som blev en Plet paa hans Krigerskjold. Davout fik gennem Stabschefen Berthier Ordre til Foretagendet ved Auerstädt, og det blev i Skrivelsen anvist ham at tage Bernadotte med sig, hvis han var i Nærheden. Da Davout modtog denne Ordre, opholdt Bernadotte sig hos ham. Han forlangte derfor dennes Medvirken, men Bernadotte afslog Opfordringen, fordi han selv ingen Ordre havde faaet, og det uagtet Davout gjorde sin højere Anciennitet gældende. Nogen Ulykke bevirkedes der ikke derved; thi Davout vandt ved egne Kræfter Slaget, som han fik Navn efter. Men Bernadotte blev Genstand for de skarpeste Beskyldninger, hvilke hans mange Fjender og blandt dem særlig Berthier ikke gjorde noget for at mildne. Grunden til, at Bernadotte holdt sig tilbage, var den, at han havde en anden Opfattelse af Situationen end de andre, hvilket atter var begrundet i, at Berthier havde forsømt ham med Oplysninger. Der herskede mellem de napoleonske Førere

et vedvarende Kævlari med gensidige Chikanerier og Hensynsløsheder, som kunde være af grov Natur. Bernadotte havde tit beklaget sig over Berthier og den Maade, han forsømte ham paa, men denne Gang blev Bernadotte den lille lige over for Berthiers Fremstilling af Sagen. Napoleon blev meget vred paa Bernadotte og denne paa sine Kollegaer i Hæren, men særlig paa Berthier.

Den rastløse, overvældende Forfølgelse af den slagne Fjende gav imidlertid ingen Løjlighed til længe at tænke paa Dagen i Gaar. Bernadotte oprettede desuden sin Fejl ved en glimrende Krigsgerning straks efter Jenaslaget og trængte uimodstaaeligt mod Nord, idet han som af en Magnet blev trukket op til Holstens Grænse. De Begivenheder, som forefaldt her, vare følgende:

Den preussiske General Blücher, der med sit store Korps og alle de Preussere, der havde været i Hannover, er bleven afskaaren fra Oder og senere fra Magdeburg Fæstning, som han vilde kaste sig ind i, er, forfulgt baade af Murats og Marechal Soult's Korps'er, i ilsom Bevægelse op mod Holstens Grænse for at beskyttes eller optages af de danske Tropper, medens Kronprins Frederik i Kiel ikke vil vide af noget saadant at sige, men lader en Del af sin Avantgarde gøre Front ved Grænsen mod alle Fremmede, hvad enten de ere Preussere eller Franske eller hvem som helst.

Bernadotte vil til Lybæk før Blücher. Det lykkes ham dog ikke. Han kommer til Traven N. Ø. for Lybæk paa samme Tid, Blücher kommer ind i Staden, og dennes Forfølgere ere Syd for. Derved faar Bernadotte den Fornøjelse at fange et lille svensk Korps, det, der stod i Lauenburg og nu var under Sejlads op ad Traven for at undkomme til Svensk Pommern, men sejlede lige ind i hans Favn.

Den 6. November angreb Bernadotte Lybæk fra Nord, trængte ved Middagstid ind i Byen, men mødte i Midten af den Murat, der med egne og Soult's Tropper havde angrebet Byen fra Syd, hvorefter den franske Rytterchef som Højstbefalende forfulgte Preusserne, som gennem Holsteinthor i Vest forbi den danske Opstilling søgte at komme bort mod Nord. De danske Tropper indtoges derved i Kampen. Da Mørket faldt paa, kunde de Franske ikke se Forskel paa danske og preussiske Uniformer, og da de Danske angrebes, kæmpede de selvfølgelig for deres Liv. Et lille Stykke af Holsten blev derfor okkuperet, nemlig Egnen om Fackenburg, Steinrade og Stockelsdorf. Adskillige Officerer og Soldater bleve saarede og end flere tagne til Fange. Tre af Kronprinsens Adjutanter, som vare sendte ned til Grænsen, vare blandt de fangne, fordi de havde villet gøre de Franske opmærksomme paa Fejltagelsen. Den samme Skæbne hændtes Forpostkommandørerne og selve General Ewald, der søgte Murat, men — som han selv indberettede — blev behandlet en canaille og berøvet sin Hest og sine Ledsagere.

Bernadotte havde ventet at kunne tilbringe en Tid i Lybæk. Men efter Kapitulationen med Blücher i Ratkow fik alle tre Korpser Ordre til at gaa til Polen. Dog skaffede Bernadotte sig en 14 Dages Rast ved at lade sit Korps, der skulde til Berlin først, tiltræde Marchen i Etaper og selv rejse med den sidste.

Hensigten med dette Ophold var aabenbart at opfriske gamle Forbindelser og paa ny at overskue Forholdene i disse nordlige Egne, hvor han havde Fortrinsret til at optræde, saa snart det Tidspunkt for Alvor indtraadte, da Holsten eller Halvøen skulde besættes eller Sundet lukkes, saaledes som han i sine Indberetninger altid betegnede Opgaven, der forelaa i Danmark. Men

han gjorde ogsaa Forretninger paa sit Korpses Vegne. Han bibeholdt nemlig, saa vidt det kan ses, ogsaa i Felten saa meget af det Forplejningssystem, han havde indført i Hannover, som ske kunde, idet han sluttede Kontrakter om Leverancer og udskrev Kontributioner til disses Betaling. Han fik af Kronprins Frederik Lov til at gøre Opkøb i Holsten, hvis Neutralitet han maatte erkende. Opkøbene skete ved Handelshuset Kroeger & Co.s Chef, Hoppe. I Udredelsen af Pengene til disse Opkøb deltog Lybæk.

Særlig Glæde havde Pontecorvos Fyrste af de fangne svenske Tropper. Han holdt Skue over dem og samlede Officererne, som han holdt en storartet Harangue til. Han indbød dem derhos daglig til sit Taffel, forbavsede dem ved sit Kendskab til svenske Forhold og vandt deres Fortrolighed ved Ytringer som den, at Norge passede bedre til Sverig end til Danmark. Særlig den ældste af de fangne Chefer, Grev Gustav Mörner, viste han stor Opmærksomhed. Da denne engang berørte den Forlegenhed, hvori han eller de svenske Officerer i Almindelighed vare satte derved, at de vare skilte fra deres Bagage og blottede for Pengemidler, tog Bernadotte af sit Chatol en Rulle Dukater, som han tilbød Mörner som kammeratligt Laan. Mörner vilde give Kvittering for Laanet, men Bernadotte svarede dertil, at han ikke var Bankier.

Disse Opmærksomheder mod de Svenske have baaret Frugt. De svenske Officerer vare ganske indtagne i Fyrstens Person og Elskværdighed. Hans Navn blev bragt i Folkemunde i Sverig længe før, der blev Tale om hans Valg til Tronen, og Familien Mörner har paa Grund af forskellige modtagne Tjenester ment at staa i Taknemmelighedsgæld til ham.

Til det danske Hovedkvarter i Kiel stillede Bernadotte sig venskabeligt, skønt han havde nogen Møje med at forsones sig med det danske Hær- og Regeringsvæsen efter det Indtryk, han havde faaet deraf. Det, han mest beklagede sig over, var, at han ikke frit og uhindret kunde købe og handle i Holsten, som han vilde, men at der i Hertugdømmet snarere var Krigsend Fredstilstand. Den danske Magtudfoldning i Holsten var ham overhovedet imod. Han forklarede Kronprinsens Afsending til ham, at en eneste Skildvagt ved Grænsen havde været nok. I saa Fald vidste de Franske, hvor Grænsen var, og vilde respektere den. Vilde Danmark afholde de Franske med Magt, behøvede Kronprinsen 150,000 Mand. Han raadede Kronprinsen til at drage Tropperne bort fra Holsten. Opstillingen kunde forsvares saa længe, de allierede Tropper færdedes ved Elben, men nu, da Frankrig var Herre over hele Nordtyskland, og Mortiers Korps var i Færd med at besætte Hamburg og Lybæk, maatte det danske Korps bort fra Holsten; Frankrig maatte ellers betragte det som opstillet mod sig.

Dette Raad tog Kronprinsen til Indtægt. Samme Dag, Bernadotte rejste til Berlin, hvorfra Vejen gik videre over Eylau og Friedland ad Tilsit til, befalede Kronprinsen Hærens Tilbagegang over Ejderen med Undtagelse af de holstenske Afdelinger, Avantgarden og saa de Tropper, der dækkede Hovedkvarteret ved Stillinger helt ned til Pløn, hvor Prins Christian Frederik levede med sin nylig fra Meklenburg hentede Brud (Frederik VII's Moder). Tilbagetoget over Ejderen skete i de samme Dage, da Mortier besatte Hamburg og Lybæk og dernæst med Hovedmassen af sine Tropper drog videre mod Øst hen imod Svensk Pommern.

Snart efter sendte Kronprinsen ogsaa Tropperne bag Ejderen til deres Garnisoner i Jylland og Fyn.

Under de Forhold, som nu indtraadte, var der ingen Grund for Kronprinsen til at være borte fra Regeringen i Kjøbenhavn. Og det havde sikkert været godt, om han havde begivet sig derhen i det mindste saa længe, Stilstanden i Polen varede; thi der foregik i Vinteren og Foraaret 1807 saa særdeles meget, som fortjente Behandling i en samlet Regering. Ikke blot satte Napoleons Berlinerdekret af 21. November 1806 og den engelske order in council af 7. Januar 1807 Verden i Bevægelse, da de vare Vidnesbyrd om, at Kampen mellem Frankrig og England var bleven til en Verdenskamp, som enhver Magt nødvendigvis maatte tage Stilling til, men denne Vinter igennem var overhovedet Situationen politisk bevæget som ingen Sinde før. Hele Europa rustede sig og sluttede krigerske Aftaler, fordi man troede, at den franske Hærs Kraft vilde blive brudt af Klimaet i Polen.

Og under de Overvejelser, som fandt Sted mellem de Koaliserede, var Danmark ikke ude af Betragtningen. Østerrig, som stillede en stor Krigsmagt paa Benene i sit Land, og England, som ogsaa rustede af alle Kræfter, ønskede et Angreb gennem Holsten paa den franske Hærs Tilbagetogsline. Man havde glimrende Vilkaar til Rede for Danmark, hvis det vilde tillade et saadant Angreb og give danske Tropper med dertil. Men da Kronprins Frederik i den Retning ikke var at faa i Tale, blev Angrebet besluttet med Svensk Pommeren og Rügen som Udfaldsporte og rigt udrustet, især efter at det nye engelske Ministerium med Castlereagh og Canning som Hovedmænd var kommet til Roret i England for at genoptage Pitts energiske og hensynsløse Politik.

Fra da af kom Kjøbenhavn ganske anderledes til at ligge i Begivenhedernes Midte end Kiel; ja, fra den Tid, de engelske Flaader og store Troppetransporter til Rügen gik gennem Store Bælt, og svenske Transporter samt en Del af Persontrafiken gik gennem Øresund, maatte Farvandene om vore Øer saa at sige blive et Anneks til Krigsskuepladsen ved Rügen.

Begivenhederne, som forefaldt i Svensk Pommern i Foraaret 1807, ere bekendte. Marechal Mortier blev kaldt til Hæren i Polen, inden endnu Stralsund eller Rügen vare erobrede af ham. Han udbad sig derfor en Vaabenstilstand af Generalguvernøren i Svensk Pommern, Friherre Essen, der tillige var Øverstbefalende, da Kongen for en Tid var tagen hjem til Sverig. Men i Stedet for at faa sit Ønske opfyldt angrebes Mortier under sin Bortmarch af Svenskerne og jages med en vis Bravour af Armfelt, Vegesack og flere tilbage over Provinsens Grænse. Dette Udfald vakte Forskrækkelse i vide Kredse og blev Anledningen til, at de koaliserede Magter sluttede Konventionen i Bartenstein, hvorefter 5000 Preussere, 30,000 Englændere og nye Tropper fra Sverig skulde sendes til Pommern for at fortsætte den begyndte Fremgang. Det imødesete Udfald fra de svenske Besiddelser blev vel ikke til videre denne Gang. Allesteds fra vendte franske Tropper sig nu mod Pommern, tvang atter Svenskerne tilbage over Grænserne, og der blev derefter sluttet en Konvention i Schlatkow 18. April, ifølge hvilken der skulde være Vaabenstilstand med 10 Dages Opsigelsesfrist i Svensk Pommern. Men Bartenstein-Konventionen fuldbyrdedes nu ikke desto mindre. Efter at den engelske Flaade som sædvanlig var kommen til vore Farvande om Foraaret, saa man der et usædvanlig bevæget militært Liv. Først befordredes

den ene Transport af svenske Tropper efter den anden til Rügen, saa kom i Maj Maaned engelske Flaader og høje Befalingsmænd til Nordtysklands Kyst gennem vore Farvande, og Kong Gustav begav sig paa ny med Stab og friske Afdelinger til Rügen. Derefter indfandt de 5000 preussiske Tropper sig i Pommern under Befaling af Blücher; endelig passerede 170 engelske Transportskibe gennem Store Bælt, medførende de første af de engelske Tropper.

De engelske Befalingsmænd, som skulde vaage over Operationslinien gennem vore Farvande til Rügen, fulgte selvfølgelig med største Opmærksomhed, hvad der foregik i Land hos os, for at der ikke skulde ske Troppeindkaldelser eller foretages Udrustninger, særlig af Krigsskibe, som de ikke i Tide kunde holde i Ligevægt ved passende Modforanstaltninger fra deres Side. Og en Mærkelighed for dem var den store, helt aftraklede Flaade paa 17 Linieskibe, lige saa mange Fregatter og en uoverskuelig Mængde mindre Skibe, som under saa krigerske Forhold laa mellem fremmede Hære og Flaader saa at sige paa Alfarvej, kun beskyttet af en udrustet og umonteret Fæstnings Forsvarsværker, hvis Værdi i 1801 havde vist sig ganske illusoriske. Hvorfor var den ikke bleven udrustet, nu da Napoleon med hele sin Magt var kommen op til Østersøen? Det kunde være sket i Vinteren 1807, og Rusland havde raadet dertil. Den havde i saa Fald da været mobil, kunde blive flyttet f. Eks. til Norge, naar Vinteren jog alle Flaader bort fra vore Farvande om Sjælland. At den ikke kunde ligge, hvor den laa, til Vinteren, hvis Napoleon skulde vinde, var klart for alle. Man talte derom i de fremmede Kabinetter. Gik Englænderne efter en fransk Sejr bort uden at tage Flaaden med sig, vilde Napoleon faa den.

Saaledes som beskrevet stod Sagerne endnu, da Verden pludselig efter Slaget ved Friedland overraskedes af Sammenkomsten mellem Napoleon og Czar Alexander i Tilsit og det Grundlag for en europæisk Fred, som de vare blevne enige om. Efterretningen om disse Aftaler kom vel kun i Rygters Form, men hvad der meldtes, bekræftedes mere og mere og viste sig til sidst rigtigt. De to Herskere vilde i Forening, men gennem Alexander som Mægler, henvende sig til England om Fred, men modtog Regeringen i London ikke Tilbudet, skulde Fastlandsspærringen gennemføres i alle Europas Fastlandsstater. For Nordens Vedkommende blev selvfølgelig Østersøens Lukning besluttet, hvorhos Sverig skulde bøde for Kongens Opførsel. Alexander skulde erobre Finland og Napoleon Svensk Pommern. Danmark skulde tvinges til at træde ind i det almindelige Fastlandssystem, og de to Krigsmagter vilde, den ene gennem Sverig, den anden gennem Danmark, enten ved Indflydelse eller ved fysisk Magt række hinanden Haanden ved Øresund.

Denne uventet indtraadte Forstaaelse mellem de to mægtigste Riger, der kunde beherske Verden, naar deres Herskere vare enige, var vel i Stand til at berøve det nye lidenskabelige Ministerium i London al Ro og Fatning, da Napoleon havde saa store Troppemasser til Raadighed i Nordeuropa, at han straks kunde realisere sine Forehavender. Alexander maatte afvente Udfaldet af Mæglingen; men Napoleon kunde begynde sin Aktion uopholdelig. Han var i aaben Krig med Sverig og havde Tropper og Førere baade mod Svensk Pommern og Danmark.

Marechal Bernadotte var den 5. Juni, lige ved Opbruddet fra Vinterkvarteret, bleven saaret i Halsen under en lille Fægtning ved Spangen. Han afgav derfor

sit Korps til Marechal Victor og lagde sig tilbage til Marienburg for at pleje sit Saar. Han var ikke sen til at møde i Hamburg, da Tiden nu for Alvor var kommen til at rykke ind i Danmark. Han blev af Kejseren udnævnt til Guvernør i de hanseatiske Byer, Bremen, Hamburg, Lybæk, samt Øverstbefalende langs Kysten fra Holland af. Hans Stilling blev saaledes temmelig lig den forrige, han havde haft, kun var den udvidet i Nord i den Grad, han havde ønsket, med Hamburg som vigtigste Stad, og dertil skulde nu efter hans Mening til en Begyndelse Holsten (og Slesvig) føjes. Hans Opgave blev det at sætte Fastlandsspærringen i Værk paa det nævnte Omraade og dernæst at udvide den til Sundet (Øresund), hvis det kom til Krig med Danmark, som Bernadotte haabede. Han fik et af de Korpsere til sin Raadighed, som Kejseren ved sin Afrejse fra Tilsit efterlod i Polen og Tyskland. Det, han fik, kom til at bestaa af franske og hollandske Tropper samt et spansk Hjelpekorps. Hverken de hollandske eller spanske Tropper vare dog endnu til Stede; de sidste vare først begyndte med at ankomme. Sin Instruktion med Hensyn til Danmark erholdt han den 2. August fra Kejseren, og den indeholdt følgende: Hvis England ikke modtager Ruslands Mægling, maa Danmark erklære det Krig, eller ogsaa erklærer jeg Danmark Krig. De er bestemt til i saa Fald at bemægtige Dem hele det danske Fastland. Send mig, da De staar ved Grænsen af dette Land, en Betænkning over de Hindringer, Danmark kan opstille mod et saadant Angreb, og de Ressources, det byder den angribende Styrke med Hensyn til Levnedsmidler.

Bernadotte var misfornøjet med denne Instruks, fordi den ikke bød ham at tage Holsten straks, som

han havde haabet. Thi dette ansaa han for nødvendigt, ikke blot fordi uden Holsten Fastlandsspærringen langs den tyske Kyst ikke kunde iværksættes forsvarligt, men mest dog for at Bevægelsen mod Nord kunde begynde i Tide. Han var nemlig overbevist om, at Englænderne uopholdelig vilde sende Tropper til de danske Øer for at hindre Sundets Lukning og overhovedet hjælpe de Danske, og at han fra Holsten bedre kunde krydse deres Planer eller komme dem i Forkøbet. Kejseren lod sig dog ikke paavirke af, hvad Bernadotte i den Anledning tilskrev hans militære Kabinet. Østersøens Lukning blev vel den Opgave, som baade Rusland og Frankrig i 6 Maaneder herefter ansaa som den vigtigste af de i Tilsit besluttede, men det var afgjort, at den skulde foretages af begge Magter i Forening. Derfor havde Napoleon foreløbig kun paalagt sin Marechal Besættelsen af det danske Fastland, hvis Danmark ikke faldt til Føje. Den senere Opgave var i Instruksen af 2. August forberedt ved følgende Ord til Bernadotte: „Deres Sprog bør være dette: De beklager Dem stadigt over, at Danmark har aabnet Passagen gennem Sundet for Englænderne og ladet et Farvand krænke, der burde være det ligesaa helligt, som dets Territorium i det hele.“

Den engelske Regering havde imidlertid fuldendt sine overordentlig store Rustninger og troede det skjult for Verden, at disse havde andet Maal end Østersøen og Rügen alene. Castlereagh udtalte den 31. Juli i Parlamentet, at Ekspeditionen vilde komme til sit Maal, hvor den skulde slaa ned, samtidigt med Efterretningen om, at der overhovedet var rustet. Men Ministeren regnede ikke med Bernadottes Efterretningsbureau. Bernadotte var al sin Tid næsten

fabelagtigt godt underrettet om, hvad der foregik paa de Steder, der interesserede ham. Han havde holdt det kejserlige Hovedkvarter godt underrettet om, hvad der foregik i London, og den 6. August skrev han fra Hannover, hvor han den Dag opholdt sig: De store engelske Flaader gaa til Sundet. Der er ingen Tvivl derom. De Agenter, som have givet mig denne Underretning, have aldrig narret mig i den lange Tid, jeg har kommanderet i Hannover.

Det bekræftede sig hurtigt, at Bernadottes Beretning var rigtig. En stor engelsk Flaade under Gambier laa alt denne Dag ud for Helsingborg ved Indløbet til Sundet, og, hvad der var mere overraskende, ogsaa en stor Transportflaade med Tropper, som skulde være gaaet gennem Store Bælt til Rügen, hvis Tilsitfreden ikke var kommen, nærmede sig Øresund.

Og ikke alene dette skete den 6. August. Samme Dag indfandt det engelske Sendebud Jackson sig i Kiel, hvor han skulde stille Kronprinsen Valget mellem Alliance med England eller Krig. Thi dette Alternativ, det samme, som Napoleon vilde stille Regeringen med Hensyn til Frankrig, var det, Regeringen i London vilde stille Kronprinsen.

Man ved, at den engelske Regering tog den Beslutning at fordre alle de fremmede Flaader, som vare udsatte for at blive tagne af Frankrig, deponerede i engelske Havne. Man stillede Fordringer i den Retning 1807 til Portugal og fem Aar senere i 1812, da Napoleon faldt ind i Rusland, gav Czaren England sin Flaade i Depositum. Flaaden i Kjøbenhavn skulde selvfølgelig ikke undtages fra Reglen, hvis den dansk-norske Regering ikke vilde gaa ind paa en Alliance, men det var en saadan, Jackson skulde foreslaa. Vedtoges hans Forslag, skulde Flaaden ikke gemmes i England, den skulde tværtimod

bruges. Der blev i saa Fald kun Tale om en Forening af den engelske og den danske Flaade, dækket under Formen af en inderlig Alliance, og England vilde kun fordre Befalingen over den danske Flaade som Pant paa Alliancens Fasthed. Maaske stillede England i saa Henseende Fordringer, som man i Danmark ikke var tilbøjelig til at gaa ind paa. Men var det lykkedes at blive enig om en passende Form for denne Forening af de to Monarkiers Flaader, skulde Jackson love os til Hjælp mod de Franske de Tropper, som England for Øjeblikket havde paa Rügen og paa Transportflaaden i Sundet, tilsammen 30,000 Mand, og endvidere Subsidier, Skadesløsholdelse for alle Omkostninger, Kolonier til Erstatning for midlertidigt Tab af Landstrækninger, Gebetsforstørrelser ved Freden og Garanti for Kongens Stater i det hele¹⁾.

Var dette Forslag kommet til Forhandling, er det næppe rimeligt, at det var blevet rent afvist. Thi vel var Stemningen i Rigerne i de brede Lag endnu fransk-sindet, og der bevaredes endnu fra 1801 lidt Nag til Englænderne, med hvem man ogsaa endnu stadigt havde Trakasserier paa Havet. Men alle oplyste Mænd i Rigerne og afgjort alle de Styrende, deriblandt Bernstorfferne og Kronprins Frederik selv, vare paa det rene med, at en Krig med England var en Umulighed, og at vi ved den Tillid, vi havde vist Englænderne i vore Farvande og ved de mange Hundreder af Handelskibe, der laa i britiske Havne, havde givet England et Pant derpaa.

Denne Alliance vilde i hvert Fald være bleven en Kendsgerning, dersom den engelske Regering havde

¹⁾ Se „Den politiske Krise 1807“ i Historisk Tidsskrift, 6. Række I, 1.

grebet Sagen tyst og behændigt an og forholdt sig afventende og roligt i den beherskende og sikre Stilling, dets Flaade indtog i vore Farvande. Thi Napoleon var netop nu i Færd med at stille sit Alternativ op baade i Paris og i Kjøbenhavn¹⁾, og var det kommet først, vilde vi have kastet os i Englands Arme!

I saa Fald vilde Bernadotte maaske nok i 1807 have faaet Lejlighed til at se sit hamburgsk-cimbriske Rige fremstaa, eftersom den engelske Styrke jo ikke var paa Pletten, og han, som han mente, kunde faa Korpset ved Rügen til Hjælp. Og i Finland vilde Begivenhederne vel ikke have faaet et andet Forløb, end de nu fik i 1808. Men de nordiske Riger vare blevne forenede i Forbund med Storbritannien. Der vilde ikke være sket Brud paa deres Handel over alle Have, der bragte dem Velstand, og hvad Herredømmet i Jylland og til Dels Slesvig med angaar, da vilde Bernadotte og Napoleon ikke i Længden have kunnet oprettholde det, naar Norden og England i Forening optog Kampen derimod i vore til Økomplekset støttede, delvis bekendte og berømt blevne Flankestillinger i Øst og Vest. Vi have herom et indrømmende Ord fra Napoleon selv. Under Rejsningen mod den napoleonske Vælde i Tyskland, som begyndte 1808 efter Opstanden i Spanien, vilde de antydede Stillinger have faaet en stor Betydning.

Det engelske Forslag fik nu imidlertid, som vi vide, en højst ejendommelig Skæbne.

Efter den første Samtale med Jackson i Kiel rejste Kronprinsen uden at kende Forslagets egentlige Natur til Kjøbenhavn for at stille sig i Spidsen for Forsvaret

¹⁾ Se Holm: Et Tillæg [til fornævnte Afhandling] i Historisk Tidsskrift 6. Række I, 77.

paa Sjælland, eftersom han troede, at det var Englands Hensigt ligesom i 1801 at tvinge Danmark til ikke at lukke sine Havne for Englænderne. Christian Bernstorff, som blev tilbage i Kiel, gik ikke Jackson paa Klingen for at lære hans Forslag at kende, troede, han vandt Tid ved at være uvidende derom, og trøstede sig, da Jackson rejste efter Kronprinsen, med, at Forhandlingerne nu vare henlagte til Kjøbenhavn, der var deres rette Sted. Men paa samme Tid meddelte han fremmede Kabinetter og Bernadotte, hvad der var foregaaet, hvorved under disse Forhold et tilfredsstillende Udbytte af en Forhandling i Kjøbenhavn egentlig paa Forhaand var forebygget.

En saadan fandt nu heller ikke Sted i Kjøbenhavn, eftersom Kronprinsen ikke der oppebiede Jacksons Ankomst, og denne var den eneste, der havde Bemyndigelse til at stille Forslaget. Ved sin Ankomst til Sjælland saa Kronprinsen, at de engelske Angrebsmidler havde et større Omfang end i 1801, og at Sjælland helt rundt var omgivet af engelske Krigsskibe, hvis Kreds var ved at lukke sig i Store Bælt. Han mente, at han under de Forhold hurtigst muligt maatte se at komme bort igen for ikke at skilles fra de Tropper, som i Krigstid skulde undsætte Kjøbenhavn. Han overgav derfor Befalingen paa Øen til Peymann i det nordlige og Castenskjold i det sydlige, gik til Værks med at indkalde de Tropper, der skulde gives disse Førere, og satte samtidigt hele Ordningen fra 1801 i Scene igen, den, som han var den eneste, der havde Overblik over. Paa samme Tid gav han Regering, Statsraad, Kollegier og alt, hvad der hørte til den øverste Styrelse, der ikke maatte spærres inde i en Fæstning, Befaling til at forlade Sjælland.

Der blev ikke Tid til Statsraadsforhandlinger den korte Dag, Kronprinsen opholdt sig i Kjøbenhavn.

Alt var Uro, Indpakning og Opbrud. Om Aftenen rejste Kronprinsen med sin syge Fader over Store Bælt, og samme Nat og de følgende Nætter fulgte Statsministrene Schimmelmann, D. Reventlow og Hertug Frederik Christian af Augustenburg, Præsidenterne for det danske og tyske Kancelli Kaas og Møsting, alle med et Følge af underordnede Embedsmænd og Kontorpersonale. Dem fulgte saa atter alle de andre Kollegier og Myndigheder, Finanskollegiet, Finanskaseregionen, Bankkontoret, Rentekammeret, Toldkammeret, Kommercekollegiet o. s. v., til sidst de militære Kollegier, Direktionen for de lærde Skoler og endelig det udenrigske Departement med Undtagelse af Direktøren, der blev tilbage i Kjøbenhavn for at modtage Jackson. Alle disse Institutioner havde en større eller mindre Del af deres Kontorpersonale og Arkiv med sig.

Efter at være ankommen til Fyn efterlod Kronprinsen Kongen i Odense, hvorfra han nogle Dage senere skulde føres til Kolding, hvor Regeringen skulde etableres, og hvor ogsaa den større Del af de udenlandske Gesandter fra Kjøbenhavn indfandt sig. Selv fortsatte Kronprinsen sin Rejse til Kiel, hvor hans første Gerning var i Kongens Navn at udstede de sædvanlige Deklarationer og Erklæringer om den med England udbrudte Krig. Dengang vidste han til en vis Grad, hvad England havde paa Hjerte, navnlig at det vilde have Flaaden til Pant paa noget. Men Erklæringerne motiveredes dog kun ved, at Jackson efter sin Ankomst til Kjøbenhavn havde forlangt sine Passer, og at England havde begyndt Krigen. Da nu næsten samtidigt de engelske Befalingsmænd paa Sjælland efter Landstigningen fordrede Flaaden som Depositum i en engelsk Havn, blev Allianceforslaget, Jackson havde skullet bringe, borte, helt ukendt. Ingen vidste andet, end at den

engelske Magtudfoldelse kun havde haft det Maal at røve paa en venskabelig, fredelig Ø den Flaade, som laa der. Derfor rettedes der ingen Bebrejdelser mod Kronprins Frederik eller Udenrigsministeren, hverken fra Regering eller Befolkning eller Udlandet. Kronprinsens Optræden rostes overalt som energisk. Czaren tog af Englands Adfærd Anledning til at opgive den i Tilsit besluttede Mægling og straks erklære England Krig. I Norge og i Danmark viste Indignationen over Englands Røverfærd sig i den Aand, hvormed alle, høje og lave, underordnede sig de Opraab og Befalinger, som udgik fra Slottet i Kiel.

Thi nu maatte jo ogsaa Norge og det danske Fastland med Holsten sættes paa Krigsfod. Ordningen fra 1801 maatte træde i Kraft igen ogsaa i disse Dele af Monarkiet og Folket træde under Vaaben. Prins Christian August i Norge udstedte i den Anledning en Proklamation og blev med det samme gjort til Præsides i den nu nødvendige Regeringskommission, hvis endelige Sammensætning blev følgende Mænd foruden Prinsen: Stiftamtmand G. Moltke, Amtmand, Kammerherre M. Rosenkrantz og Justitiarius i Aggershus Overret Enevold Falsen. Foruden Krigsfærden i Land ved alle Kyster kaldte Kronprinsen Kapere til Virksomhed paa Havet. Han tog Kaperlovgivningen op til Behandling, men indbød alle, som havde Lyst til at forulempe de engelske Skibe, til straks at begynde deres Daad. Ved alle Kyster kom der nu Liv og Virksomhed, og Aanden blev den samme som i 1801.

Den, der mest af alle blev alarmeret ved Krigserklæringen i Kiel, var Bernadotte, som jo netop havde modtaget Kejserens Meddelelse om, hvad der skulde gøres, hvis Danmark ikke vilde erklære England Krig. Han vidste, at Englænderne vilde alliere sig med

Danmark, kendte Stemningen i Danmark og havde ikke et Øjeblik forestillet sig, at Danmark ved at bøje sig for Kejseren vilde tage Brødet ud af Munden paa ham.

Allerede, da Bernstorff den 10. August havde meldt ham, at Kronprinsen var draget til Sjælland for at stille sig i Spidsen for Forsvaret paa Sjælland, havde han ytret Tvivl om, at det vilde blive saa haardnakket, som Bernstorff udmaalede, og meldte Kejseren, at intet Troppekorps endnu var afgaaet fra Holsten til Fyn end sige til Sjælland. Han har uden Tvivl været ganske vis paa at komme til at rykke ind i Danmark, da han Dagen efter, idet han besvarede Kejserens før meddelte Spørgsmaal, meldte¹⁾, at Erobringen af Holsten (med Slesvig) etc., hvis Kejseren befalede den, ikke vilde byde store Hindringer, at der kun vilde vise sig Vanskeligheder ved Passagen af Ejderen, men at de næppe vare større, end at de kunde overvindes i faa Dage, og at han, naar han havde okkuperet Landet, kunde leve af det, da det kunde underholde en Hær paa 50,000 Mand i 6 Maaneder.

Da det nu meldtes ham, at Kronprinsen var vendt tilbage og havde udstedt en Krigserklæring, fik han Mistanke om, at dette ikke kunde forholde sig rigtigt. „Der er jo ikke en Statsmand i Danmark, som vil den Krig. Den vilde jo ogsaa være Selvmord. At overlade England alle de Hundreder af Skibe, som ligge i engelske Havne, og skille sig fra Norge. Hvad er nu ogsaa dette Krigsmanifest her? Ser det ikke ved sine overdrevne, helt usædvanlige og unyttige Paabud ud til at være et Skindokument? Der er ikke blot befalet Beslaglæggelse af engelske Skibe og af al engelsk

¹⁾ Se Medd. fra Krigsark. III. 14, hvor Bernadottes Brev af 10. August ved en Trykfejl har faaet Datoen 19.

Ejendom og af engelske Værdier, i hvis Hænder de end maatte forefindes, men ogsaa Arrestation og senere Udvisning af alle engelske Undersaatte i Landet, ja, man maa ikke engang brevveksle med Englændere og ikke betale dem de Penge, man er dem skyldig.“

Saaledes talte Bernadotte, og sine Tanker skjulte han ikke for det kejserlige Militærkabinet, hvilket han opvartede med saadanne Krøniker, som at Kongen og Kronprins Frederik vare blevne førte over Store Bælt i en Baad sammen med engelske Matroser. Hans Mistanke fæstede sig dog ikke egentlig til Kronprins Frederik, hvem han næppe tiltroede Evner til et sligt Dobbeltspil, skønt Kronprinsen i Virkeligheden var en Mester i at forstille sig og brystede sig deraf. Men kunde der ikke være en Minister — eller kunde ikke hele Ministeriet i Kjøbenhavn, nu i Jylland, lade Kronprinsen, ham selv ubevidst, gaa dets Ærinde?

Marechallens Mistanke voksede, da han i engelske Aviser læste, at Ekspeditionen til Sundet var sket i hemmelig Forstaaelse med Regeringen i Kjøbenhavn, men dog især, da Bernstorff i Anledning af denne Sigelse i et Brev, som vor Chargé d'affaires i Hamburg, Kammerjunker Levetzau, overbragte, udtalte sig med Indignation om Beskyldningen, og da Kammerjunkeren med paafaldende Ivrighed søgte at klarlægge Beskyldningens Usandhed.

Bernadotte meldte til Paris, hvad der var foregaaet, og hvad han havde svaret Levetzau og Bernstorff, nemlig at man vilde dømme efter den Grad af Modstand, der ydedes Englænderne paa Sjælland, og de defensive Forholdsregler, man tog paa Fyn, men endte sin Indberetning med, at han endnu ikke havde erfaret noget om Troppers Afgang til Fyn og Sjælland.

Det, at der ikke førtes Tropper mod Englænderne, vedblev at forundre Marechallen, selv efter at han havde

maattet opgive sin Mistanke om en hemmelig Forstaaelse med England, og det er let at forstaa, da Marechallen havde en urigtig Forestilling om vore Bælter, hvilke han nærmest satte i Klasse med Floder. Der var Mange af dem, som kendte Bælterne, der delte hans Forundring. Kronprinsen kunde godt have optaget Kampen paa Sjælland med ordentlige Soldater i Stedet for med Landeværn. Vel var Store Bælt saa opfyldt af engelske Orlogsmænd og Patrouillefartøjer, at selv de sædvanlige Nattransporter, som fandt Sted, naar den optiske Telegraf havde meldt, hvor de fjendtlige Skibe havde kastet Anker for Natten, i disse lyse Sommer-nætter havde Vanskeligheder at kæmpe med. Men i Femern Bælt, Farvandet mellem Femern og Lolland, over hvilket især Tropperne fra Holsten skulde føres til Smaaøerne Syd for Sjælland, der dannede deres sikre Udgangspunkt for Operationer paa Sjælland, samt i gunstigt Vejr ogsaa over det aabne Hav fik Transportcheferne gerne i rimelig Tid de Overførseler besørgede, der vare dem paalagte.

Havde Kronprinsen optaget Kampen paa Sjælland alvorligt, havde han ogsaa kunnet vente et norsk Korps; thi Christian August havde set Udveje til at udruste et saadant paa 7000 Mand og havde ved en Fortrolig meldt Kronprinsen i Kiel, at et saadant stod til hans Raadighed, hvis han vilde befale det nedsendt. Prinsen vilde i saa Fald selv sørge for Transport.

Da Kronprinsen nu engang ikke vilde eller turde vove denne Kamp, sagde han ogsaa nej til fransk Hjælp. Denne blev heller ikke tilbudt under særlig tillidvækkende Omstændigheder. Da Bernadotte i Dagene før den 27. August erholdt Kejserens Befaling til at tilbyde Kronprinsen Hjælp med hele sit Korps og at holde sig rede til at rykke ind enten til Danmarks

Hjælp eller imod det, forestillede han sig vist nærmest, at det var mod Danmark, det blev hans Lod at rykke; thi Kejserens Ordre vare udstedte, før nogen af Bernadottes Indberetninger vare komne til hans Kundskab, straks paa første Efterretning om Toget til Sjælland. Den næste Ordre ventede han vist vilde blive af anden Natur.

Marechallen samlede sit Korps op til Grænsen af Holsten, lod det ordne i Marchegrupper i tæt Kantonnement, beredt til hurtig Indrykning, og sendte sin Stabschef Gérard til Kiel med skriftligt Tilbud om Hjælpen og den Meddelelse, at Korpset, der stod til Raadighed, var 20—25,000 Mand.

Kronprinsen kunde svare, at Spørgsmaalet om denne Hjælp var under Forhandling diplomatisk i Paris; thi Kejseren havde meddelt vor Gesandt Dreyer, hvad han havde ladet sin Marechal tilbyde, og dernæst var der begyndt Samtaler om Sagen i Paris. Ingen ønskede selvfølgelig fransk Hjælp, uden at Tropperne kom enten som Hjælpetropper o: under dansk Højhed og Kommando eller i Henhold til en afsluttet Konvention. Men Bernadotte blev ikke opbygget af den hurtige Affærdigelse, der blev hans Tilbud til Del, og medens han i sin krigsfærdige Stilling ventede paa, hvad Kejseren nu vilde befale ham at gøre, blev hans Holdning saa truende, at Kronprinsen fik større Betænkelighed end før ved at sende nogle af de Tropper fra Monarkiets sydlige Del bort, som Hovedkvarteret i Kiel eller Fæstningerne i Holsten eller Ejderstillingen eller Kystherredømmet dernede kunde behøve til sin Beskyttelse.

Det var i denne Periode, man fra Øresund fik det Bud om Kjøbenhavn, man frygtede mest af alle. Hvad der var foregaaet paa Krigsskuepladserne paa Rügen og Sjælland, havde først lige begyndt at tegne sig for de fjerne Tilskuere ved Ejderen og Elben, og man fulgte det med største Opmærksomhed. Man vidste, at Krigen

straks efter Tilsitfreden var begyndt i Svensk Pommern, fordi Gustav IV havde begaaet den Genistreg at opsiges Vaabenstilstanden i Schlatkow just da. Derefter havde Marechal Brune belejret Stralsund en Maanedstid, og efter at de sidste fremmede Tropper, den engelsk-hannoveranske Division, havde forladt Svenskerne og begivet sig til Øresund for at gaa i Land paa Sjælland sammen med de fra England kommende Tropper, vare Belejringerne af Kjøbenhavn og Rügen begyndte paa samme Dag.

Men næppe vare disse Begivenheder, der ogsaa skulde ende paa samme Dag begge Steder, og de første Ugers betydningsløse Tildragelser paa Sjælland blevne bekendte, før Budskabet om, at Kjøbenhavn efter et 3 Døgn Bombardement havde overgivet Flaaden til Englænderne, for ud i Verden og frembragte den største Sensation, ikke blot i Kiel og Hamburg, men i Paris og overalt. Den af Peymann og de engelske Befalingsmænd Gambier og Cathcart ved Befuldmægtigede afsluttede Konvention af 7. September, hvorefter Englænderne fik Lov at besætte Kastellet og Holmen for at udruste Flaaden, mod at de 6 Uger efter eller den 19. Oktober gav Sjælland, hvor der indtil den Dag skulde være Vaabenhvile, tilbage, var egnet til at tildrage sig megen Opmærksomhed. Kronprins Frederik blev fortvivlet, dels fordi han ikke havde troet Kapitulationen saa nær, dels fordi han havde forsikret alle, at Flaaden i intet Tilfælde skulde komme i Englands Hænder. Han havde befalet Peymann at brænde den, naar en Overgivelse forestod, men Budet, der rejste med Befalingen, blev fangen af Englænderne, og Ordren blev tilintetgjort.

For saa meget, det stod i hans Magt, at berolige Frankrig sendte han baade Bernstorff og Generaladjutant Bülow til Bernadotte og Generaladjutant for Sø-

etaten Lindholm til Kejseren. De skulde alle forsikre, at Kapitulationen var sluttet mod hans Villie, og at han nok skulde hindre Englænderne i at gaa bort med Flaaden.

Den første af disse Missioner havde ikke Held med sig. Da Bernadotte gjorde opmærksom paa, at det franske Tilbud om Hjælp bestod endnu, men Bernstorff afviste eller i hvert Fald udskød Hjælpens Modtagelse til det Tidspunkt, da Kronprinsen stod med hele den danske Hær paa Sjælland og kunde behøve en Reserve paa Fyn, blev Bernadotte utaalmodig og meldte Kejseren, at det var Mundsvejr, naar man i Danmark talte om fransk Hjælp, da man i Virkeligheden ikke ønskede franske Tropper ind paa dansk Grund.

Derimod hjalp Lindholms Mission Kronprinsen over Vanskelighederne med Bernadotte. Kejser Napoleon var bleven lige saa forbitret som nogen over, at Flaaden var kommen i Englændernes Hænder, men da Lindholm, straks ved sin første Audiens, efter at have overrakt et Brev fra sin Herre, talte om Kongens Ønske at slutte sig nøje til Frankrig, greb Napoleon straks Ytringen. Han mente, at det nu var bedst at slutte en Traktat med Danmark og at opsætte Indmarchen, til Operationerne kunde ske i Fællesskab med Rusland, saaledes som det var aftalt i Tilsit. Forhandlingerne om denne Traktat, der i Virkeligheden sluttedes ene med Danmark uden Norge, begyndte derefter straks.

Først da Hovedkvarteret i Kiel begyndte at føle sig nogenlunde beroliget lige over for Bernadotte, fæstedes Opmærksomheden rigtigt paa Sjælland og Englænderne. Da bleve Tropper for Alvor sendte til Fyn og Lolland-Falster — til sidstnævnte Sted saaledes en Del fra Holsten under Ewald. Men kunde Kronprinsen opretholde de krigerske Hensigter, han havde meddelt Bernadotte og fremmede Stater og ogsaa kundgjort for Hæren?

Englænderne vare ikke alene Herrer i Kjøbenhavn, hvis danske Garnison ved Hjemsendelse af Mandskab til den 19. Oktober var indskrænket til et Minimum, men over hele Sjælland, i hvis vigtigste Byer de havde Besætninger, og hvis Kyster de vogtede helt rundt. Vilde man ikke ved at gaa i Land et Sted paa Kysten bryde Vaabenstilstanden og Konventionen og derved give Englænderne Ret til at gøre sig til Herrer over alle Kjøbenhavns Ressourcer og til ikke at give Sjælland tilbage?

Dette vilde Kronprinsen nødig høre noget om; thi at tage Hensyn til denne Konvention var det samme som at erkende den, og den maa aldrig blive legitimeret, sagde han. England maa aldrig faa en stats- eller folkeretlig Adkomst til de Skibe, de tage. De skal i deres Besiddelse altid være Tyvekoster. Men til sidst lod han dog ganske fortrolig Ewald paa Lolland og Befalingsmændene paa Fyn faa Paalæg om at forholde sig passivt, kun observerende, og standsede paa samme Tid yderligere Tilgang fra Holsten.

Saaledes gik det til, at de Engelske i 1807 ikke kom i Kamp med andre end nogle Livjægere og Fæstningstropper uden for Kjøbenhavns Glacis og nogle Landeværnstropper i det sydlige Sjælland. Kronprins Frederiks krigerske Virksomhed indskrænkede sig til Rustninger, men disse, som Befolkningerne i begge Riger omfattede med stedse stigende Varme, gjaldt mere Fremtiden og de Krav, den under Udvikling værende politiske Frontforandring maatte stille, end de øjeblikkelige Forhold paa Sjælland. Disse blev det ogsaa fra Dag til Dag vanskeligere at faa nogen Indflydelse paa.

Den engelske Regering var nemlig bleven lige saa utilfreds som Kronprins Frederik med Kapitulationen.

Men af den Grund, at Gambier og Cathcart havde lovet Sjællands Tilbagegivelse. Havde Danmarks Konge ikke erklæret Krig? Opgiver man under Krig gjorte Erobringer? Hvorledes kunde engelske Befalingsmænd uden Bemyndigelse love Tilbagegivelse af Erobringer gjorte efter en af Modstanderen erklæret Krig?

Sagen blev drøftet i det engelske Kabinet, hvor man fattede den Beslutning, at Sjælland ikke skulde rømmes, hvis man kunde finde Midler til at holde Øen Vinteren over. Man kom derved til at tænke paa Sverig, og der skreves baade til Lord Cathcart og til den engelske Gesandt hos Kongen af Sverig.

For Kong Gustav IV var denne Henvendelse en Kilde til glade Forventninger. Han var i en ynkelig Forfatning, halvt med Magt, ført bort fra Rügen Dagen før, at Toll sluttede Konventionen af 7. September. Derefter havde han i nedbrudt Stemning levet som syg i Carlskrona uden dog at have haft Tankerne borte fra Englænderne i Kjøbenhavn; thi han var jo Englands Allierede, maatte paa Sjælland kunne faa Erstatning for den Skade, der var tilføjet ham paa Rügen, og den engelske Gesandt der havde selv sagt ham noget derom. Da den samme engelske Gesandt nu i Carlskrona paa sin Regerings Vegne spurgte, om han mod Subsidier vilde give 20,000 Mand til Sjællands Besættelse, blev han straks rask, rejste øjeblikkelig til Helsingborg, forenede en Del af de fra Pommern tilbagevendte 10,000 Mand med Hæren i Skaane og beordrede sin Gesandt i London at forhandle med den engelske Regering om forskellige behagelige Fremtidsopgaver, som Gesandten havde bragt paa Bane.

Imidlertid var Regeringen i London kommen til den Anskuelse, at man ikke behøvede at sætte Konven-

tionen af 7. September, der altid var af Værdi, ud af Kraft, fordi man vilde beholde Sjælland. Man kunde jo lade Gambier og Cathcart opfylde Kapitulationens Løfte om at gaa bort og saa den 20. besætte Øen igen med andre Tropper. Imens kunde Flaaden vel nok hindre Øens Besættelse af Danske. Dette blev Kabinettet til sidst enigt om. Den engelsk-hannoverske Division skulde fra Sjælland gaa over til Skaane for paa ny at forenes med de Svenske, og Dagen efter de andre engelske Troppers Bortmarch skulde Sjælland saa besættes igen fra Skaane af.

Da alt dette var bekendt for Hovedkvarteret i Kiel saa tidlig som i Slutningen af September, vidste man ikke, om man fik Sjælland tilbage, eller om man, som Bernstorff troede, maatte opsætte at erhverve Øen til den kommende Vinter, maaske med fremmed Hjælp. Hvad man vidste, var, at Flaaden i alt Fald var tabt, og derfor havde man det Særsyn under Rustningerne paa Halvøen, at der paa alle Skibsværfter i Slesvig og Holsten lagdes Køl til et nyt Søværn, inden den gamle Flaade endnu var tiltaklet og borte fra Kjøbenhavn.

Ingensteds fik Rustningerne den Betydning og Karakter som i Norge, hvor det stod klart for enhver, at under den Situation, som maatte komme, var det Norge, der vilde blive Maalet for Fjendernes Efterstræbelser.

Langs Norges Kyst og ved Grænsen mod Sverig var hele Norges væbnede Magt i Løbet af tre Uger bleven opstillet i kampfærdig Stand, men derved var ogsaa alt det Krigsmateriel blevet anvendt, som Norge raadede over; thi det var gaaet i de sidste Aar som i 1803, at største Delen af de Midler, Monarkiet raadede over til militære Øjemed, var brugt til den store Hær i Holsten. Naar det nu vilde ruste videre, som

Danmark gjorde, eller samle Reservebeholdninger, hvor skulde det faa det nødvendige dertil? Magasinerne paa Sjælland, hvorfra Norge plejede at forsynes, vare i Fjendehaand, og Adgangen til Danmark overhovedet spærret. I 1807 krydsede der saa mange fjendtlige Krigsskibe i Skagerak og Kattegat, at det er højst antageligt, at Englænderne have haft hele Eskadrer der for at hindre Troppeforsendelser fra Norge.

Naar Norge nu vilde ruste videre, maatte det tilvejebringe sine Fornødenheder selv. Det maatte ikke blot støbe Kanoner selv, som det plejede at gøre, det maatte fabrikere mere Krudt, lave Uniformer, Krigsmateriel og alt sligt selv, og saa maatte det ogsaa, naar det vilde have Korn til Magasiner eller Fourage, eller Medicin, Salt o. s. v., skaffe sig det andetsteds fra end fra Danmark. Rustningerne medførte derfor en Frigørelse for dansk Formynderskab. Norge kom til at staa paa egne Ben. Dette viste sig paa dette Tidsrum vel ikke saa tydeligt paa det militære Omraade som paa andre. Men i Oktober var der dog gjort Forsøg paa egen norsk Tilvirkning af vigtige Fornødenheder, i samme Maaned var der købt Uld og Vadmél i Jylland og syet Uniformsstykker deraf. Endvidere havde man begyndt at lave Salpeter og at indsamle Bly m. m. Først længere hen blev Tilvejebringelsen af et materielt Grundlag for den norske Hær gjort til et nationalt Anliggende, men ethvert lille Militærværksted, som oprettedes i 1807, var dog en Sten til Norges Selvstændighedsbygning.

Dette satte et eget Sving paa de norske Rustninger. Den ny Regering maatte selvfølgelig fremme, hvad der satte Folket i Stand til ved egne Kræfter at løfte den Opgave, hvoraf saavel Norges eget som begge Rigernes Velfærd var afhængigt, og den svigtede heller ikke denne Opgave.

Christian August var hurtig bleven Rigets anerkendte Regent. Han var vel noget usikker og ængstelig endnu, mere søgende end bydende, men samvittighedsfuld, opofrende og utrættelig. Af de andre Regeringsmedlemmer var uden Tvivl den dygtige og folkekære Enevold Falsen at betragte som Sjælen i Regeringen. Dog i den Henseende kunde en Mand, som vel ikke var Medlem af Regeringen fra Begyndelsen af, men som fra den første Dag sluttede sig til den, maaske gøre ham Rangen stridig.

Denne Mand, som maa omtales, var Grev Hermann Wedel, en Søn af den dansk-norske Gesandt i London. Han havde tidligere været Privatsekretær hos Grev Schimmelmänn og havde spillet en fremtrædende Rolle i Palæet i Bredgade og paa Sølyst som Salonradikaler og Storskandinav, det sidste i den Grad, at han ikke betragtede Sverig som Udland. Han var fra nogle mindre Embeder i Kollegierne, som han beklædte jævnsides med sin Sekretærpost, bleven forflyttet i ganske ung Alder til Norge som Amtmand i Buskeruds Amt, var der blevet gift med en Datter af den rige Kammerherre Anker til Bælum og indfandt sig paa Krigens første Dag i Christiania for at melde sig til Raadighed. Det var ham, som Christian August sendte til Kronprinsen i Kiel med Tilbud om et norsk Korps til Sjælland, men paa samme Tid blev der givet ham det Hverv ogsaa at tage sig af andre Opgaver, som Regeringen ansaa for de største, der hvilede paa den, nemlig Tilvejebringelse af kontante Penge, af Levnedsmidler for Norge og af Militærfornödenheder. Han lod sig straks i Matrosdragt i en aaben Baad føre over Skagerak, hvor han med Nød og næppe undgik de engelske Krydsere, steg i Land i Fladstrand (Frederikshavn) og rejste til Kolding, hvor han straks forhandlede med Regeringen om sit Hverv. Derefter

ilede han til Kiel, udførte sit Ærinde hos Kronprinsen, fra hvem han vendte tilbage til Kolding og derfra med det første kontante Bidrag fra de fælles Finanser til Norges Regering ad samme Vej hjem, som han var kommen. I Christiania fik han speciel Bemyndigelse til at tage sig af Provideringsvæsenet. Han rejste derfor til Gøteborg, købte Korn der, begav sig derefter i en Baad atter til Nørrejylland for at faa flere Penge og i det hele Samtaler med Regeringen. Denne Gang traf han ikke Regeringen længer i Kolding. Man havde ikke kunnet indrette det bekvemt for Christian VII. paa Koldinghus. Kronprinsen havde derfor anvist ham Bolig paa Guvernementshuset i Rendsborg, hvorfor Regeringen var bleven forlagt til denne Monarkiets sydlige Fæstning. Dog var der nogle af de mindre Myndigheder, som blev i Kolding og Omegn (Christiansfeld), og af de udenlandske Gesandter var der enkelte, deriblandt den franske Didelot, som tog Ophold i Kiel, hvor Bernstorff var. Fra Rendsborg begav Wedel sig efter at have modtaget et større kontant Beløb til Nordjylland, hvor han gjorde store Opkøb af Korn og ogsaa fragtede Skibe til at føre dem til Norge. Den norske Regering blev nemlig Kornhandler i det store. Der var ingen af de norske Købmænd, som lige over for Danmark kunde paatage sig store Kornforretninger; derimod provianterede større Jernværker og andre Fabriketablissementer sig selv, ligesom ogsaa driftige Amtmænd tog sig paa at gøre Opkøb til deres Amter.

Efter denne korte Redegørelse for Rustningerne i September og Oktober 1807 skal det bemærkes, at der intetsteds manglede Sammenstød eller Konflikter med Engelskmændene. Der var to Linieskibe, nemlig „Christian Frederik“ og „Louise Augusta“, som havde været

paa Togt, dengang Englænderne tog Kjøbenhavn. De løb nu ind under Norge, hvor Kystbeboerne gjorde sig den største Umage for at beskytte dem, da ingen af Stæderne vilde skænke dem Ly, fordi de saa frygtede samme Skæbne som Kjøbenhavn. Dette gav Anledning til nogle Konflikter, og der var flere Sammenstød, baade i Norge, ud for Jyllands Kyst, ved Als og i de holstenske Vande, hvor Englænderne tilegnede sig Helgoland. Men foruden fjendtlige var der ogsaa venskabelige Tilnærmelser at afvise. Englænderne søgte nemlig overalt ligesom i Kjøbenhavn og paa Sjælland at faa Myndigheder og ansete Personer i Tale, som kunde overbevise Regeringen om, hvor gerne England efter at have tilegnet sig, hvad det ønskede, vilde komme til en Forstaaelse med Danmark enten ved en Alliance som den, der ikke blev forhandlet i August, eller paa Grundlag af en Danmark og Norge tilstaaet, maaske garanteret Neutralitet, i hvilket sidste Tilfælde England vilde give Flaaden tilbage efter Freden. Den londonske Regering havde beordret Jackson, det uheldige Sendebud fra Kiel, som endnu befandt sig om Bord paa den engelske Flaade, til at gaa til Kiel med disse Forslag, men da Kronprinsen paa det strengeste havde forbudt alle Myndigheder langs alle Kyster at modtage denne Gesandt, afsendte Regeringen i London først et nyt Gesandtskab og formaaede dernæst den dansk-norske Chargé d'affaires Rist til godhedsfuldt at tage sig af dens Forslag. Dennes Sendemand, som paa en engelsk Paketbaad blev transporteret til Tønning, kom til Kiel, inden Vaabenstilstanden paa Sjælland var udløben, men der kunde ikke være Tale om nogen Hensyntagen til de Forslag, han bragte; thi Traktaten med Frankrig var nu endelig aftalt i Kiel mellem Bernstorff og Didelot. Den sendtes derfra til Paris,

hvor den den 31. Oktober undertegnedes af Dreyer og den franske Udenrigsminister i Fontainebleau, dog med en i Traktatens § 2 indsat ny Passus, der til den danske Regerings Beklagelse paa en Maade tvang Riget ind i den fransk-russiske Alliance.

Traktaten var en mellem Napoleon, der betegnedes som Kejser i Frankrig, Konge i Italien og Protektor i Rhinforbundet, med Christian VII., der kun betegnedes som Konge i Danmark, afsluttet of- og defensiv Alliance, der var indgaaet med England for Øje og bestemte, at de to Suveræner vilde gøre fælles Sag under den nuværende maritime Krig. Dog forpligtede den sidste Suveræn sig ligesom den første til at forbyde Englænderne Adgang til alle sine Stater og Besiddelser, hvorledes man nu end vil forstaa dette.

I de Papirer, Rist havde sendt, vakte en officiel Tilkendegivelse fra Canning om, at Sverig havde lovet at besætte Sjælland, og at der i den Anledning var afsluttet en Subsidie-Traktat, den største Opmærksomhed, men uden Interesse var heller ikke en af Canning i Nummerorden fremsat Redegørelse for de Følger, Fastholdelsen af Krigserklæringen vilde have for Danmark og Norge. Denne Opsats, som Canning havde skrevet for Rist, lød saaledes: 1) Konfiskation af alle Skibe, som vare eller vilde blive opbragte.. 2) Erobring af de danske Kolonier. 3) Ødelæggelse af den danske og norske Handel. 4) Muligheden af, at England kunde se sig nødsaget til at indrømme de svenske Tropper Kjøbenhavn og Sjælland. 5) Den Nødvendighed, i hvilken man muligvis kunde befinde sig, at maatte holde Hs. svenske Majestæt skadesløs ved at indrømme ham Norge.

Paa Grundlag af det af Canning røbede Forhold mellem England og Sverig besluttede man i Kiel at aabne et diplomatisk Felttog mod sidstnævnte Riger med det Maal at søge et til den nye politiske Frontforandring

svarende klart Forhold til Sverig tilvejebragt. I Anledning af Opsatsen beklagede Bernstorff sig over Englands Trusler hos de forbundne Magter og hos Bernadotte, der lovede nok at skulle hindre Sverig fra at faa Norge.

Ifølge hvad der nu er berettet, var det en Overraskelse, at de engelske Befalingsmænd omtrent til bestemt Tid leverede Sjælland tilbage til Peymann. Kong Gustav havde nægtet engelske Tropper Tilladelse til at sætte Fod paa skaansk Jord, og derefter var Genindtagelsen af Sjælland opsat til Foraaret, ogsaa af den Grund, at ingen af de to Parter følte sig tilstrækkeligt rustet til at kunne holde Sjælland Vinteren over.

Da Englænderne forlod Kjøbenhavn den 20. Oktober, var General Ewald alt gaaet over til Sjælland med 9000 Mand og havde forenet sig med de ved Kapitulationen hjemsendte, men nu atter mødte sjællandske Tropper. Kronprinsen, som lige fra den 11. August havde betragtet sig som Øverstbefalende paa Sjælland, kun af de engelske Troppers Tilstedeværelse hindret fra at tage sin Kommandopost i Besiddelse paa selve Øen, begav sig først i Slutningen af Oktober med Hovedkvarteret i Kiel og alle de det omgivende Tropper til Odense, hvor han i Spidsen for et Troppekorps, der vilde bringe Styrken paa Sjælland op paa 30,000 Mand, kun oppebiede det Øjeblik, da Store Bælt blev rømmet af den engelske Flaade, for at begive sig til Sjælland.

De forbundne Riger havde saaledes erholdt hele deres Territorium tilbage, og naar Kronprinsen havde taget sin Post i Kjøbenhavn i Besiddelse, var der indtraadt en Regeringssituation, der i høj Grad mindede om den Ligestillethed, der i politisk og militær Henseende tilkom de to forbundne Riger.

Kongen, Regeringen og største Delen af Hoffet vare i Holsten; ogsaa Kronprinsens Gemalinde og Hof forblev nemlig i Kiel. Og til denne fyldigt repræsenterede Regering indtog Christian August i Norge og Kronprins Frederik en ligeartet Stilling.

Selvfølgelig vilde Kronprinsen i Kjøbenhavn lige saa lidt opgive sin Magt over Regeringen i Rendsborg, som han i Kiel, før Forholdene vare vendte om, vilde underordne sig Regeringen i Kjøbenhavn. Men den selvstændige Stilling, som Kronprinsen beredte sig paa Sjælland lige over for Regeringen i Holsten, kom til at virke paa Norge, der fik den ganske analoge, og denne Ensartethed ophørte som vi, skulle se, ikke, om end Christian VII. døde nogle Maaneder efter, og Kollegierne saa efterhaanden samledes med deres Afdelinger i Kjøbenhavn.

II.

Da Kronprins Frederik med sine Omgivelser fra Kiel, deriblandt Prins Frederik af Hessen og Prins Christian Frederik, kom til den ved Bombardementet sammenskudte Hovedstad, hvor man alt var i Færd med ved Hjælp af hurtigt armerede Koffardiskibe og Barkasser at indrette Kjøbenhavns Sødefension paa ny, var den militære Opgave, som mødte ham: Østersøens Lukning. Den russiske Gesandt Lisakewitz, der ligesom den franske Legationssekretær havde været paa Sjælland under den engelske Okkupation, var i den Henseende det fransk-russiske Forbunds Tolk.

Kronprinsen yndede ikke dette Projekt, fordi han vidste, det var uigennemførligt, og fordi det vilde bringe Østersømagternes Flaader og fremmede Tropper til vore Farvande og Øer. Men han var alt i Kiel gaaet ind paa Opgaven, havde faaet Løfte om fransk eller hollandsk Marinehjælp og var for saa vidt fortrolig med Opgaven, som den for hans Rigers Vedkommende kun bestod i Genoptagelsen af Programmet fra 1801. Han gik foreløbig ud fra, at Sverig vilde tage sin Plads i Opstillingen som da, lod derfor den norske Hær forblive ved Kysten helt rundt, saa der ved

Grænsen til Sverig ikke fandtes andre mobile Tropper end de 5000 Mand, der efter Planen af 1801 skulde kunne møde Englænderne ved Laurvig, og lagde Hovedvægten paa, at Sjælland blev i Stand til at modtage det fornyede Angreb, som var bebudet til Foraaret 1808, og som ifølge Efterretninger fra London, der kom til ham i Vinterens Løb, endnu stadig stod paa Dagsordenen.

Hvad der foregik i Vinteren 1808, var derfor egentlig kun en Fortsættelse af de alt i September begyndte Rustninger, naar det undtages, at Kronprinsen, straks han var kommen til Ro ved sin Pult paa Amalienborg, begyndte en stor og dybt indgribende Omordning af Hæren, som han fandt nødvendiggjort af Begivenhederne paa Sjælland. Han ophævede nemlig Landeværnet og indordnede det som annekterede Batailloner i Linieregimenterne, hvilken Reform ledsagedes af andre Forandringer, der fik deres Udtryk i Hærordningen 1808.

Men Vilkaarene for de nødvendige Rustnings- og Provianteringsforanstaltninger bleve bedre derved, at den engelske Flaade, som efter Sjællands Tilbagegivelse endnu blokerede Kjøbenhavn og Kronborg fra en Station ved Helsingborg, hvor Gustav IV opholdt sig, til Dels alt i November Maaned, men helt dog først i December, forlod vore Farvande, saa vi havde en fire Maaneder, i hvilke Havet stod til vor Raadighed. I den Tid hjemsendtes de nationale Tropper, saa at kun Myndighederne arbejdede for at have det hele parat til Marts Maaned, da alt skulde staa krigsberedt paa Plet igen.

Forsyningen af Norge og af det udtømte Sjælland foregik nu med stor Kraft, og alle Hænder i begge Riger kom i Arbejde for at tilvejebringe de Fornøden-

heder, der behøvedes. Storartede vare især Bestræbelserne for at tilvejebringe et midlertidigt Søværn. Efter at Sjælland var kommen med ind i Bevægelsen, og der var udrustet Kapere der samt begyndt paa Krigsskibe baade paa Orlogsværftet og de private Værfter, startedes der en patriotisk Indsamling til en ny Flaade, som fandt Efterligning i hele Monarkiet. I Norge gav mange mindre Byer og Sogne hver en ved Sammen-skud tilvejebragt Kanonbaad.

Der var dog ikke gaaet mere end en Maanedstid efter Kronprinsens Ankomst til Kjøbenhavn, før der i Stedet for den Kronprinsen officielt fra Rusland meddelte Forbundsopgave dukkede en anden op, bevirket, som man mente, ved den Stilling, Kong Gustav tog til Planen om Østersøens Lukning. Ved Hoffet i St. Petersborg talte man ikke længere som efter Tilsit om, at Russerne og de Franske skulde mødes ved Øresund. Nu sagde man, at Rusland skulde tage Finland, Fransk mændene Danmark, og at de to Magter derefter skulde mødes i Sverigs Midte for at kuld-kaste Gustav IV's umedgørlige og besværlige Monarki. Allerede inden Kronprinsen havde forladt Kiel, havde Bernadotte forudsagt, at et saadant Angreb paa Sverig forestod, kun havde han, der jo vidste, at Danmark nu var et allieret Land, udtrykt sig anderledes, end man gjorde i Petersborg. Det skulde efter hans Ord ske gennem Danmark.

Kronprinsen blev nødt til at betragte denne Plan som den sandsynligste og til, hvis den kom til Udførelse, at sikre sig Deltagelse i den. Thi det kunde efter hans Mening ikke gaa an, at Bernadotte paa sin Herres Vegne som krigsførende Magt kom til Sjælland, uden at Danmark var med.

Det var væsentligt af Hensyn til denne Mulighed, at den før nævnte diplomatiske Kampagne mod Sverig, der førtes ved Regeringen i Holsten, var indledet. Den endte ogsaa med, at Krigen mod Sverig blev besluttet.

Dog kundgjordes Beslutningen ikke for den svenske Regering. Kronprinsen ønskede af Hjertet intet mere, end at Kong Gustav vilde lytte til Fornuftens Stemme og bøje sig for Frankrigs og Ruslands Ønsker, hvorved den Norden truende Invasion vilde blive forebygget. Han besluttede at sende en betroet Gesandt, Grev C. E. Moltke, til Kong Gustav, saa snart denne begav sig til sin Hovedstad, for at indvirke paa Kongen og søge at formaa ham til at falde til Føje for Nødvendighedens Bud og indtage den samme Stilling, Sverig havde haft 1801. Men for at sikre sig Fremtiden lod han Beslutningen om at erklære Sverig Krig notificere Bernadotte samt den franske og russiske Regering, saa han, hvis det befrygtede Tog blev til Virkelighed, kunde træde ind som krigsførende Magt ved Bernadottes Side eller maaske gøre hans Ankomst til Sundet overflødig. Thi dette smigrede Kronprinsen sig med maaske at kunne opnaa ved sin Politik.

Vel kunde Kronprinsen ikke i Virkeligheden gøre Sverig noget. Han vidste for godt, at hvis han rykkede ind i Sverig, tog Englænderne Sjælland bag hans Ryg. Men han betragtede det som en Selvfølge, at naar Russerne begyndte deres Angreb, maatte Sverig kaste alle de Tropper, det paa nogen Maade kunde undvære, over til Finland. Naar dette Angreb begyndte, før Englænderne vare komne til vore Færvande, mente Kronprinsen nok ved Ekspeditioner til Malmø og Landskrona at kunne forurolige den ringe Styrke, Svenskerne efter hans Mening vilde efterlade

i Skaane, og i Norge maatte Christian August med sine 5000 Mand kunne gøre noget lignende. Han meldte derfor den russiske Regering paa given Anledning, at han var villig til, naar Angrebet paa Finland skete, at støtte dette ved krigerske Foretagender fra Sjælland og Norge, idet han dog ikke undlod at tilføje, at hans Midler ikke vare store, og at han paa Sjælland intet kunde gøre efter Englændernes Ankomst.

Imidlertid sad Kong Gustav i nær Berøring med sine engelske Venner roligt i Helsingborg uden i høj Grad at lade sig afficere af de Anslag, Hr. Bonaparte, som han havde befalet sin Hær at kalde Kejser Napoleon, sammen med sin russiske Allierede smedede mod ham. Han tumlede i Øjeblikket med en Plan, som nogle Sagkyndige havde lagt foran ham, og som han ogsaa gjorde den engelske Gesandt bekendt med.

Denne Plan gik ud fra, at det var ganske umuligt for Sverige om Vinteren, naar det dog var nødt til at holde Korpsen baade ved Øresund og ved Norges Grænse, at sende saa mange Tropper til Finland, at Russernes Indfald kunde hindres. Før Englands Flaader vare komne til Øresund, kunde Tropperne i Skaane ikke anvendes andetsteds, og før kunde de engelske Flaader heller ikke hjælpe i Finland.

Da et trøstesløst Tilbagetog for en overlegen, kompakt, russisk Hær midt om Vinteren intet Udbytte lovede i Sammenligning med et raskt offensivt Angreb om Sommeren, naar Russerne havde spredt sig ud over Landet og frembød udmærkede Angrebspunkter for Svenskerne, mente Planens Undfangere, at det kunde anbefales til en Begyndelse at lade Finland være Finland og overlade til den lille Styrke, som nu var i Storfyrstendømmet, at trække sig Skridt for Skridt

tilbage til de nordligere Egne med saa stor en Modstand, som den var i Stand til at yde, men at opsætte Sverigs virkelige og alvorlige Indgriben til Sommeren, til hvilken Tid man kunde have organiseret Sverigs hele samlede Angrebsmagt og kunde optræde sammen med den engelske Flaade og maaske med — norske Tropper.

Thi dette var Pointen i Planen. Til at frigøre ogsaa den Hær, der var bunden ved Norge, var intet Middel tjenligere end at gøre sig til Herre i Landet, og dette, mente man, var let udførligt, hvis England vilde være med til en Overrumpling af Norge lige ved Vinterens Ophør. Naar Englænderne paa samme Tid, de omringede Sjælland, bemægtigede sig de norske Havnestæder i Vest eller helt rundt, og Sverig ved en overraskende Koncentration sendte alle Tropper fra Skaane og det Indre til Norge, saa maatte Landet i en Haandevending kunne befris for det, man i Sverig kaldte det danske Aag, og naar man saa til Erstatning for den ringe svenske Styrke, som maatte efterlades i Landet for at organisere det, kunde faa blot en lignende norsk Styrke med sig til Finland, vilde Sammensmeltningen af Norge og Sverig kunne faa sin bindende Ilddaab der.

Denne Plan, som den berømte Anlægger af Gøta-kanalen, Oberst, Baron B. B. Platen, tidligere Søofficer, næppe var uden Lod i, fæstede sig mere og mere i Kongens Sind, især da den engelske Regering gik ind paa alt, hvad Planen fordrede af den, baade Flaademidler, Tropper og Subsidier.

Planen ængstede ogsaa en Del Prins Christian August, da han fik Nys om den, dog mest fordi han paa den Tid begyndte at faa Syn for, at Norges Forsyning vilde mislykkes. Kronprins Frederik vilde derimod

ikke tro paa den, og man skulde heller ikke let kunne forestille sig, at Kongen skulde kunne faa Magt til at sætte denne Plan i Scene, saa opirret Folket var imod den. Den kom nemlig i forvrænget Skikkelse til Offentlighedens Kundskab, som om Kongen nu ikke engang vilde forsvare Finland, men overlade det til sin egen Skæbne. Da Kongen i Slutningen af December rejste tilbage til sin Hovedstad, var Tilstanden i hele Sverig revolutionær paa Grund af Kongens Forhold til Frankrig, Rusland og til Finland. Han var ogsaa personlig næsten utilregnelig dengang og drog sig i Ensomhed tilbage til sit Slot Gripsholm, medens en Regeringskommission i Hovedstaden overtog de løbende Forretninger. Men Planen mod Norge bearbejdedes paa samme Tid, Forhandlingerne med England skred frem. Oberst Platen, som dengang opholdt sig i Gøteborg, beskæftiget med Forarbejder til sit Kanalprojekt, kaldtes til Stockholm, hvor han blandt andre Tilkaldte var sammen med General Armfelt og den bekendte halvfranske Oberst Tibell, der ikke længe efter blev General og Generaladjutant.

Da Rusland var færdig til at rykke ind i Finland, anmodede det baade den franske og den dansk-norske Regering om Hjælp, og Brevet til Regeringen i Holsten indeholdt paa Grund af Kronprinsens tidligere Beklagelser over indskrænkede Midler til offensiv Brug det Raad at rekvirere et fransk Hjelpekorps. Da dette Brev kom til Kiel, befandt Kronprinsen sig der. Han var rejst derover, fordi hans Gemalinde havde faaet en Datter, Prinsesse Vilhelmine; han havde derefter hilst paa Regeringen i Rendsborg og fejret Kongens Fødselsdag der. Da han efter Tilbagekomsten til Kiel modtog den russiske Opfordring, blev han ikke lidet foruroliget; thi han havde forestillet sig, at han

kunde blive fri for Franske paa Sjælland. Han mente imidlertid, at han nu ikke kunde holde sig ligegyldig til Opfordringen, og sendte derfor sin Generaladjutant, Lindholm, til Bernadotte i Hamburg med et ligegyldigt Brev for at erfare, hvad Bernadotte vidste om Sagen, om Tilbudet fra 1807 om Hjælp bestod endnu, om de 20—25,000 Mand kunde faas som Hjelpekorps under dansk Højhed o. s. v.

Da Lindholm kom til Hamburg og fremstillede sig for Marechallen eller Fyrsten, som Bernadotte nu altid kaldtes paa Grund af sit Len Pontecorvo, blev han ikke lidet overrasket ved, hvad han saa og hørte. Fyrsten var i oprømt Lune, beskæftiget med Planer til at erobre Sverig. Han havde, fortalte han, nemlig faaet en Befaling fra Kejseren til at bemægtige sig Skaane og Gotland og havde alt sendt betroede franske Officerer, sin Adjutant Hamelinaye og den kommanderende franske Søofficer ved Elben, til Bæltet og Sundet for at undersøge Midlerne til Overskibning. Lindholm vovede det Spørgsmaal, om det var som dansk Hjelpekorps, at Korpset paa den Maade skulde drage gennem det danske Territorium, men fik Svaret: Nej. Frankrig agerer mod Sverig ikke som Hjelpekorps, men som krigsførende Hovedmagt. Forholdet er tværtimod det, at de Tropper, Danmark stiller til Korpset — og jeg har Ordre til at forlange 15,000 Mand — blive Hjælpetropper under min Befaling; thi Overkommandoen og Ledelsen af alle Operationer tilfalder mig. Lindholm gjorde nu opmærksom paa, at den Vej, Marechallen havde valgt over Store Bælt og Sjælland, ikke var den bedste, thi han kunde standses af Englænderne baade i Store Bælt og i Sundet. Bedre var Udskibning fra Lybæk eller Stralsund. Det var over denne Del af Østersøen, man i 1807 havde sendt

Tropper fra Holstens Kyst til Lolland og Falster. Men Bernadotte opfattede dette kun som et Forsøg paa at blive fri for de Franske paa Øerne og mente, at han ved Hurtighed i sine Bevægelser nok skulde komme til Sverig, før Englænderne kom til Sund og Bælt.

Hvad han ikke fortalte Kronprinsens Adjudant, var, at han vilde gøre Danmark til et Depot eller en Repli for Angrebet paa Sverig og havde bedt Kejseren om at maatte bemægtige sig Fæstningerne Glückstadt, Rendsborg og Nyborg.

Lindholm blev meget bestyrtet over, hvad han hørte, og især over, at Marechallen, da han engang bemærkede, at Korpsset let kunde blive standset ved Store Bælt, med et maliciøst Tonefald ytrede: Nu vel, saa indrette vi os paa Fyn og i Slesvig og Holsten; thi det var det, man altid frygtede her, at Marechallen kun vilde have Fastlandet. Men dette var dog ikke Tilfældet nu. Bernadotte havde med en sand Lidenskab omfattet Opgaven, der laa til Røde for ham i Sverig. Han havde skildret Tilstandene i Sverig for Kejseren og hans Militærkabinet, havde gjort opmærksom paa, at der for Øjeblikket næsten var Revolution i Landet, og at hele den oplyste Del af Nationen var i aaben Kamp med den magtløse og intet betydende Konge. Blot et Par Sejre, skrev han, og Sverig ligger i vore Arme. Kun maa Danmark ikke være med, forklarede han. Han vilde helst have dette Rige undertvunget først, men i hvert Fald maatte det ingen fremtrædende Rolle faa; thi Hædet mod Danmark var saa stort i Sverig, at en uforsigtig Fremdragen af danske Tropper let kunde opvække en uvenlig national Stemning, hvis Udstrækning man ikke var i Stand til at bedømme.

Da Lindholm kom tilbage til Kiel, blev Bestyrtelsen over, hvad han bragte, ogsaa stor der. Men Kronprinsen, som ad diplomatisk Vej da alt var bleven oplyst om, hvad der forestod, og gennem den franske Gesandt havde faaet en Opfordring fra Kejser Napoleon til at støtte Toget til Sverig, forstod vel, at hvad de mægtige Hoffer havde besluttet, vilde finde Sted, enten han sagde ja eller nej dertil. Der var ikke andet at gøre end at laane gode Miner til Spillet og sørge det bedste, man kunde, for, at det franske Korps saa hurtigt som muligt kom til Sverig. Regeringen gav straks politisk behændigt det franske Korps fri Gennemmarch gennem Kongens Stater, hvorvel ingen havde bedt derom, og erklærede ogsaa Kongen beredt til at stille Hjælpetropper, dog ikke flere end 5000 fra Norge og 6000 fra Danmark, da alle andre behøvedes ved Kysterne mod England.

For at fremskynde Marchen gennem Landet og ogsaa for at vise Korpset en Opmærksomhed sørgede han nu i Forbindelse med franske Kommissærer, han udbad sig, med hel kongelig Rundhaandethed for, hvad Korpset kunde behøve undervejs. Der indrettedes Etapper med Magasiner og Indkvartering paa hele Vejen til Øresund; i Bælterne samledes der Overskibsningsmidler fra Kyster og Havne i vid Omkreds, og i det nordsjællandske Terrænafsnit mellem Isefjord og Sundet indrettedes der Depoter og Magasiner, fyldte med alt, hvad der behøvedes for det Korps, der skulde foretage Overgangen til Sverig, og i Sundet samledes til Brug ved Overskibningen først Linieskibet Christian Frederik fra Norge, dernæst fem store som Fregatter udrustede Koffardiskibe, tyve nybyggede Kanonbaade og en stor Mængde Pramme og armerede Smaaskibe.

Endelig skulde i Overgangøjeblikket alle de Fartøjer slutte sig dertil, som paa den Tid fandtes i Sundet.

Danske Kommissærer udnævntes til paa alle Punkter at gaa de Franske til Haande. Et eget Feltkommisariat indrettedes paa Koldinghus for de Franske. Ethvert Ønske, som udtaltes fra fransk Side, opfyldtes straks. Marechallen fik, som han sagde sig vant til, paa hver Station et Slot eller stort Hus til sin Raadighed med dagligt stort Taffel paa kgl. Regning samt frit Ophold for hans Hovedkvarter, bestaaende af 120 Personer foruden Tjenere, Kuske, Arbejdere o. s. v. Generalerne fik lignende Opmærksomheder, kun i mindre Stil. Alle Officerer, selv de yngste, fik enten Taffel paa kgl. Regning eller Taffelpenge.

Havde Kronprinsen vidst, hvilket ustyrligt Hang til at skaffe sig Penge der beherskede de højere Officerer og Myndigheder i det Bernadotteske Korps, vilde han maaske have betænkt sig paa at vise en Rundhaandethed, som Korpset ikke kunde lade være at udnytte i desto højere Grad, jo mindre det øjnede dens Grænse. Men han handlede, som han gjorde, fordi han vilde vinde Korpsets Velvillie, hvilken han ogsaa havde fortjent saa meget mere, som de højere Officerer ogsaa fik Indtægter fra Tyskland, hvor der i de Lande, Korpset okkuperede, og i Hamburg, der betragtedes som Fyrstens Domæne, var udskrevet eller tilvejebragt Midler til Marchen gennem Danmark og Felttoget.

Det værste for Arrangementerne var det, at Bernadotte ikke maatte marchere, før han fra Kejseren havde modtaget en endelig Ordre dertil. Og denne kom ikke før den 5. Marts. Ja, det vil sige, han modtog egentlig slet ikke den Dag nogen Ordre til at rykke ind, men kun til at begive sig til Kronprins

Frederik for at overbevise sig om, at der var Transportmidler til Stede i en saadan Udstrækning, at en Hær paa 20—25,000 Mand kunde være samlet paa Sjælland den 25.—30. Marts. Da Kejseren imidlertid ikke vidste noget om, at Marchen gennem Danmark paa Grund af de maritime Transportmidlers begrænsede Omfang maatte foretages i Etapper paa kun 2—3000 Mand, forekom det Bernadotte, at der var Anledning til at begynde Marchen straks for at kunne opfylde Hovedopgaven, som var den, paa det nævnte Tidspunkt at have det befalede Antal Tropper samlede paa Sjælland. Han bekvemmede sig derfor, presset af de danske Kommis-særer og drevet ogsaa af sin egen Længsel efter at komme i Aktivitet, til straks at sætte den første Etappe i Bevægelse og melde Kejseren Grunden der-til. Dernæst rejste han med sin Gemalinde og sin Søn Oscar, som boede hos ham i Hamburg, til Koldinghus, hvor han oppebiede Tropperne af første Etappe. Først da de vare komne til ham og overførte til Fyn, rejste han med Familie til Odense, hvor han efterlod Hustru og Søn for personlig at begive sig til Kronprinsen i Kjøbenhavn.

Men ankommen til Nyborg erholdt han en ny Ordre, den rigtige, den, han skulde have oppebiet i Hamburg. Den bød ham at sætte sig i March, men i en bestemt Orden, forskellig fra den, hvori Bevægelsen var begyndt. Der skulde overhovedet kun deltage en eneste fransk Division i Indmarchen, og det var en anden end den, hvis Tête nu var kommen til Fyn. Denne sidste skulde efter Kejserens Bestemmelse forblive i Hamburg.

Denne Befaling var nær ved at bringe Marechallen til Fortvivelse. Nu skulde de Tropper, der vare komne op til Lille Bælt, gaa tilbage til Hamburg, og

andre fra denne By indtage deres Plads, ja — Bernadotte maatte, hvis han skulde fuldføre Ordren bogstavret, bede den danske Regering om at transportere de Tropper tilbage over Lille Bælt, som vare førte over. Dette mente han dog var uforlangeligt. Han indsatte derfor de Tropper, som vare komne til Fyn, i den Division, der skulde forlade Hamburg, og lod denne til Erstatning efterlade en lignende Styrke til Indlemmelse i Divisionen, der vendte tilbage. Men ellers iværksattes nu den underlige Krontramarch, der bestod i, at Tropperne fra Nord gik mod Syd og de i Syd mod Nord.

Styrken paa Fyn maatte imidlertid nu vente, til denne Kontramarch var fuldført, og Bernadotte saa i Tankerne, at Korpsset let derved vilde blive standset ved Store Bælt. Men hvad der var ham mere paa-faldende, var, at Befalingen indeholdt den Bestemmelse, at kun et fransk Rytterregiment og to spanske Regimenter maatte overføres til Sjælland, og det ikke engang, før Kejseren havde faaet nye Oplysninger om Overfartens Udførlighed og de Danskes Dispositioner.

Betød dette, at Kejseren havde opgivet Indfaldet i Skaane? Bernadotte vilde dog ikke tro det. Han skrev til Kejseren og begav sig derpaa om Bord i Smakken for at rejse til Kjøbenhavn.

Men da han kom ud i Bæltet, fangedes hans Opmærksomhed ved noget, der bragte Forvirring i alle hans tidligere Forestillinger og Planer. Han tabte snart Kysten af Syne, uden at den modsatte saas, derimod bemærkede han store Skibe, som krydsede i aabent Hav. Var dette et Bælt? Han havde haft en anden Forestilling om dette Vand, og naar man havde talt til ham om Vanskelighederne ved Passagen af dette, havde han ment, man kun vilde skræmme ham. Hvad

han iagttog under Overfarten, fængslede ham i den Grad, at han endnu i Kjøbenhavn talte med alle Mennesker om Store Bælt. Ved Hoffet gav dette Anledning til, at man ikke antog ham for nogen Helt til Søs. Men det var dog større Tanker, der optog ham. Skulde Kejserens Magt maaske ikke naa længere end til Store Bælt? I Kjøbenhavn søgte han Oplysning om Naturforhold ved Bæltet paa de Steder, han ikke havde været. Det kunde dog ikke være alt som mellem Nyborg og Korsør.

Til Hovedstaden, hvor efter hans Ønske Frederiksberg Slot var stillet til hans Raadighed, ankom han, ledsaget af den ham attacherede Kavalier, der var rejst ham i Møde, Natten mellem den 15. og 16. Marts, omtrent samtidig med, at en alvorlig Begivenhed ganske forandrede Byens almindelige Fysiognomi.

Kong Christian VII var nemlig død i Rendsborg, væsentlig som Følge af den Skræk, Indmarchen af de franske Tropper i Fæstningen forvoldte den aandsløve, om de offentlige Begivenheder ganske uvidende Konge. Efterretningen om dette Dødsfald var det, som kom samtidig med Fyrsten. Stadens Porte lukkedes derfor den 16. Christian Bernstorff proklamerede fra Altanen paa Amalienborg Tronskiftet. Kong Frederik VI traadte ud og modtog Hylding. Tropperne toges i Ed, Herolder, eskorterede af Hestgarden, oplæste Budskabet paa offentlige Pladser, og de højere Embedsmænd og Hoffets Funktionærer strømmede hele Dagen til Palæet for at gøre den nye Konge deres Opvartning.

Kl. 2 begav Bernadotte sig til Amalienborg, ledsaget af sin franske Stabschef Gérard og en fransk Adjudant. Han kunde altsaa begynde sin Tale med en Lykønskning til Frederik VI som Konge; men desværre var

det Budskab, han derefter saa sig nødsaget til at bringe om hans Korpses Standsning ifølge Kejserens Ordre, meget nedslaaende, hvor meget han end søgte at trøste Kongen med, at denne Standsning næppe var endelig, men efter alt at dømme rent midlertidig. Dog vistest der Bernadotte al mulig Opmærksomhed. De danske Prinser og Generalstabsofficererne forestilledes for ham, og ved Taflet spiste han med Kongen, Prins Christian Frederik, Frederik af Hessen og Prins Ferdinand i et eget kongeligt Gemak, medens det øvrige Selskab beværtedes ved et større Marskals-taffel. .

Ved denne Lejlighed stiftede Bernadotte Bekendtskab med sin senere Modstander, den 21aarige Prins Christian Frederik, hvem han ogsaa senere under sit fem Dages Ophold i Kjøbenhavn traf sammen med. Den unge varmblodige Prins, der var idealistisk anlagt og saa stort paa Verden, i hvilken Skæbnen jo muligvis kunde forunde ham en fremskudt Plads, især hvis Kongen ingen Sønner fik, og som til Fuldbyrkelse af store Handlinger, hvis saadanne skulde falde i hans Lod, besad det Initiativets Mod, som hos Herskere har Værd, selv om det ikke altid er ledsaget af Evne til at tage Konsekvenserne fuldt ud og fastholde en Beslutning gennem Trængsler og Kamp, gjorde sig bemærket af Bernadotte som den mest opvakte Person ved dette Hof, som han ellers ikke havde Sympati for. Men naar han senere genkaldte sig Prinsen, tillagde han ham dog ikke Evne til stor Optræden i Verden, fordi han ikke havde været uden for dette Rige og ikke kendte til andet Krigsvæsen end det af Marechallen saa ringeagtede i Holsten.

Det var dog kun i Forbigaaende, under Livet ved Hoffet og ved Udveksling af Høfligheder, at de to Per-

sonligheder mødtes. Det var med Kongen og Generalstaben og med dem, som havde forberedt Indfaldet i Sverig, at Bernadotte og hans Stab havde Forretninger. Denne Samværen trykkedes imidlertid haardt ved den skete Standsning i Marchen. Frederik VI søgte at overtale Bernadotte til at ignorere Befalingen. „Naar en Feltherre ved, at en Ordre er bygget paa fejlagtige Forudsætninger,“ sagde han, „bør han ikke rette sig efter den. Det er Kejserens Hensigt at angribe Sverig, af Ubekendtskab til Overskibsningsforholdene har han opsat Overgangen over Store Bælt, men denne Opsættelse vil gøre Hensigten uopnaaelig.“ Han mente, det maatte være Bernadottes Pligt at handle paa egen Haand til Hensigtens Opnaaelse, men dette vilde Bernadotte ikke gaa ind paa. Han forfægtede, at man ikke kunde tjene sin Herre ved at være ham ulydig. Det eneste, der var at gøre, var at skrive til Kejseren, det havde han gjort, men han troede for vist, at der selv uden det vilde komme en Ordre til Overskibning.

En saadan kom der i Virkeligheden til Nyborg, medens Bernadotte var i Kjøbenhavn, men Englænderne havde med det samme vist sig i Bæltet. Overfarten blev usikker. Den kejserlige Ordre maatte vente i Nyborg paa Marechallens Tilbagekomst.

Da Bernadottes Officerer havde inspiceret og beundret alle Forberedelser i Nordsjælland, og alt fornødent var aftalt mellem Marechallen selv og Kongen, forlod den Førstnævnte Hovedstaden den 21. Marts for at vende tilbage til Fyn over Korsør. Men ankomsten til denne By erfarede han, at der laa en engelsk Fregat med en Kutter midt i Bæltet, og at Færgefarten derfor var indstillet. Han maatte nu begive sig til Skjelskør og bød Færgefolkene her store Summer

for at bevæge dem til Forsøget. Men det ansaas for ugørligt, og han rejste derfor videre til Vordingborg og derfra til Lolland. Bestyrtelsen over dette blev lige saa stor i Kjøbenhavn som i Bernadottes Omgivelser. Frederik VI befalede alle Myndigheder i Sydsjælland og paa Lolland at hjælpe Fyrsten over til sit Korps og bød Linieskibet Christian Frederik, som netop var kommet fra Norge, at bistaa Fyrsten og à tout prix rense Bæltet for engelske Skibe. Linieskibet stod straks Syd paa, og hvis Vinden havde været gunstig, vilde det vist have kunnet udføre sin Mission, men det mødte Modvind, vendte derfor om for Nord om Sjælland at komme til Bæltet, men paa Vejen derhen mødte det i Kattegat tre engelske Linieskibe, som vare blevne savede ud af Isen ved Gøteborg for at forfølge dette danske Skib, som var blevet observeret, da det paa Rejsen fra Norge passerede Gøteborg. I Kampen mod disse engelske Orlogsmænd blev „Christian Frederik“ overvundet.

Bernadotte, som var i stadig Angst for at blive skilt fra sit Korps, betroede sig til sidst paa Lolland til en aaben Baad, som gennem Drivis Syd om Langeland, 15 Mil paa aabent Hav, landsatte ham paa Øen Als. Herfra begav han sig til Koldinghus, hvorhen han stævnedes den Kurer, der opholdt sig i Nyborg med Brevet fra Kejseren. Men om Natten brændte Koldinghus Slot. Han rejste derfor til Odense, hvor han først fik Brevet.

Dette indeholdt nu Befalingen til at passere Bæltet, hvilken Napoleon havde givet som Følge af, at Indfaldet i Finland var meldt ham af Alexander. Men nu var det Bernadotte, som maatte gøre Indsigelse. Han havde faaet et Kendskab til Store Bælt, som han aldrig glemte siden, og som kom til at indvirke paa

den Politik, han senere som svensk Kronprins slog ind paa mod Napoleon.

Han lod Kejseren vide, at den modtagne Ordre var udførlig, at Bæltet nu var behersket af England indtil næste Vinter, og at han derfor maatte indskrænke sig til at besætte Fyn og Fastlandsprovinserne, med mindre Kejseren skulde ønske mindre Troppedele overførte til Sjælland, da sligt altid kunde ske ved Lejlighed.

Idet Marechallen nu med Fortrædelighed maatte opsætte sit svenske Foretagende, havde han de danske Provinser, over hvilke han var Eneherre, at trøste sig med. Han kastede sig over den militære Organisation af dem, og en Befaling, som han modtog fra Kejseren i April, var som en Indledning til en Virkeliggørelse af det cimbriske Rige. Kejseren bød ham nemlig at føre et Par spanske Regimenter under en fransk General til Sjælland, at sprede de andre Spaniere over Fyn og Jylland, men at samle alle franske Tropper i Slesvig og Holsten, holde dem koncentrerede i Lejre og sende alle danske Tropper, som fandtes i Fæstningerne i Holsten eller udenfor, til Sjælland.

Det var Opstanden i Spanien, der nu begyndte at tiltrække sig Magternes Opmærksomhed og dikterede Kejseren den nævnte Ordre. Han vilde opfylde, hvad han havde lovet Czar Alexander, men alle franske Tropper maatte han, Europa over, have disponible for den Brug, det begyndende Røre kunde paalægge ham at gøre af dem.

Bernadotte begyndte med at regere, at indrette sit militære Herredømme som i Hannover, tage Forplejningen i egne Hænder og bygge Magasiner og Sygehuse — af den danske Kasse kun at forlange Midlerne dertil.

Saaledes var Tilstanden bleven i Danmark, da Engländerne fuldstændig havde omsluttet Sjælland og de andre danske Landsdele, og da Kong Gustav med Tibell som Hjelper satte sit store Angreb paa Norge i Scene. Han havde faaet Held med sine Forhandlinger med England. Kun var det selvstændige engelske Angreb paa Vestkysten af Norge opgivet. Gustav IV eller hans Generaler skulde lede det hele, men England stillede til hans Raadighed de nødvendige Flaademedler, et Korps paa 10,000 Mand og rundelige Subsidier.

I Februar Maaned var alt dette blevet traktatmæssigt afgjort, og derefter havde den engelske Regering vist, hvor alvorligt og virksomt den vilde opfylde de indgaaede Forpligtelser; thi allerede i Februar kom der engelske Flaader til Skagerak og Kattegat, hvor de forstyrrede og til Dels standsede Skibsfarten paa Norge.

Nu indtraf der i Begyndelsen af Marts oven paa den usædvanlig milde Vinter pludselig Frost, saa stærk endog, at de engelske Skibe, som maatte ty ind til Gøteborg, frøs fast der. Det var paa den Tid, Angrebet paa Finland var begyndt, og Bernadottes Hær drog gennem Danmark. Kong Gustav maatte tage Forsvarsforanstaltninger, forstærke Tolls Hær i Skaane og de tre smaa Korpser, som stod mod Norge, nemlig Vegesacks i det sydlige og Bergenstråles og Gahns nordligere, endelig oprette en Reservehær i Ørebro, som kunde komme det Korps til Hjælp, som angrebes. I denne Periode, den 12. Marts, var det, at den svenske Regering af den dansk-norske Gesandt i Stockholm, Grev Moltke, forlangte klar Besked inden 24 Timer, om man var i Krig eller havde Fred med Danmark og Norge, og at Gesandten saa overleverede den Krigs-

erklæring, han havde i sin Besiddelse med Bemyndigelse til at bruge den, naar Omstændighederne opfordrede dertil.

Som Regeringen var kommen i Besiddelse af dette Dokument, forandrede Vejret sig. Foraaret brød nu frem, Isen skørnede i alle Havne, og den 18. Marts, medens Bernadotte var i Kjøbenhavn, var den største Del af Flaaden i Gøteborg alt i Færd med at bryde ud og sprede sig ned mod Sund og Bælt. Da befalede det General Armfelt, som var bleven udnævnt til Chef for Hæren i Ørebro, at bryde op mod Norge, at forene sine Tropper med de i Forvejen ved den norske Grænse staaende og med den forenede Hær og de Forstærkninger, som nu alle Vegne fra dirigeredes til ham, at erobre det saa længe eftertragtede Rige. Alt tegnede foreløbig ret gunstigt. Man fik at vide, hvad der var sket i Danmark. Nye engelske Eskadrer viste sig ved Norges Kyster, hvor der forefaldt skarpe Fægtninger, og ved Englands Kyst indladede en vældig Transportflaade det 10,000 Mand stærke Hjelpekorps, som den skulde overføre til Gøteborg, hvor det skulde modtages.

Norge befandt sig under den Krise, disse Forhold frembragte, i en ganske ejendommelig Stilling.

Vi vide, at Kronprins Frederik kun havde villet ruste Norge mod Englænderne. Hæren var fordelt fra Trondhjem langs Kysten nedad, saa der mod Sverig ikke havdes anden mobil Styrke end de 5000 Mand, der kunde drages ud af Grænsefæstningerne Kongsvinger og Frederikssten (ved Frederikshald) samt Kystfæstningen Frederiksstad i Syd og Christianias Garnison og Aggershus Fæstning. Og med disse 5000 Mand havde Christian August Ordre til i Marts Maaned at falde ind i Sverig. Dette forekom Christian August

helt fortvivlet; thi Kronprinsen vilde fra Sjælland kun foretage Demonstrationer og Alarmeringer paa den skaanske Kyst, kun akkurat fremkalde den Krig, hvis hele Vægt vilde komme til at tynde paa Norge, og det, uden at Christian August havde den Myndighed, han i saa Fald ikke kunde undvære. Thi saa underligt det end lyder, af Militæret stod endnu baade Trondhjems og Bergens Generalkommando direkte under Kongen (det vil sige Kronprinsen), saa Christian August kun med yderste Besvær i sidste Øjeblik fik Lov til at drage nogle Tropper fra Trondhjem og Bergen til sig, hvorved den mobile Styrke, han havde til Raadighed, blev en 7—8000 Mand.

Nu kom til alt det her omtalte, at engelske Eskadrer, som tidligere meddelt, alt i Februar kom til Norges Kyster og til Dels spærrede Forbindelsen med Danmark.

Tilførslen hæmmedes næsten helt, da ogsaa Sverig paa den Tid lukkede Grænsen. Særlig Vaaben, Krudt, Fourage og aldeles nødvendige Krigsfornødenheder udebleve, og de af Christian August paabegyndte Militærfabriker og Krudtmøller vare ikke færdige; desuden manglede der Raaprodukter til Fabrikationen.

Hvad der dog var værre end alt andet, var, at der ikke var kommet tilstrækkelig Forsyning for Befolkningen i Norge — hverken af Sæd eller af Salt, Medicin eller saadanne vanskeligt undværlige Artikler som Sprit, Tobak o. s. v. Hvorvidt dette nu i Virkeligheden var Tilfældet, vidste man dog ikke med Be-

stemthed; thi man havde ikke sikre statistiske Data at gaa efter. Norge befandt sig endnu i forholdsvis Velstand. Handelen havde været glimrende fra 1801 til 1807, men man samlede ikke i Lader i Norge. Man levede dengang saa temmelig fra Haanden i Munden. Christian August sad og regnede og regnede, men han kunde ikke faa andet Facit, end at Norge ikke kunde staa igennem til Høsten. Hverken Wedel eller Regeringskommissionen turde omstøde de Resultater, han var kommen til, og han meldte derfor Kronprinsen, at Stillingen i Norge var desperat.

Men i Marts Maaned, som han skulde indkalde Hæren, blev hans Mismod pludselig til Forhaabning. Det var, da han erfarede, at det var Bernadotte, der skulde udføre Indfaldet i Sverig fra Sjælland. Budskabet herom fik han først fra Kronprins Frederik, da denne var i Kiel, og senere, da Breve fra Sjælland kun kom sjældent og uregelmæssigt, meldte hans Familie paa Augustenborg og Nordmænd i Regeringskredsene i Rendsborg — hvis Breve om Natten listedes fra Fladstrand over til Norge — om den franske Hærs March gennem Slesvig, Jylland og Fyn.

Han betragtede nu det befalede Angreb ind i Sverig som en Lykke, et Middel til Norges Redning; thi dets Forsyning kunde saa ske gennem Sverig fra Skaane. Han indkaldte derfor med Lyst de hjemsendte Tropper, indrettede langs Sverigs Grænse en Kordon af Reservefolk og lokale Tropper og længtes kun efter den Ordre, der skulde sætte hans lille mobile Korps i Bevægelse.

Men saa standsede alle Meddelelser fra Jylland og Danmark overhovedet. I Stedet for strømmende svenske Tropper i større og større Tal allesteds fra hen mod den norske Grænse, og sammen med Efterretningen

om et alvorligt Sammenstød mellem en norsk Brig og nogle engelske Skibe ud for Norges Sydkyst kom nu Budskabet om, at en engelsk Hær, hvis Styrke Rygtet mange Gange fordoblede, var paa Vejen til den norske Grænse for at forene sig med Svenskerne.

Den Styrke, General Armfelt raadete over, var til en Begyndelse 15,000 Mand, altsaa forholdsvis slet ikke ringe. Men denne Hær var rigtignok i den uforlignelig slette Tilstand, som udmærkede hele det svenske Krigsvæsen under Gustav IV's Misregering. Den manglede ordentlig Forplejning, Intendantur, Træn, Midler til at føre Kanonerne frem, — stod derfor tilbage for den norske Hær, saa mangelfuld og betænkelig hele dennes Udrustning end var. Derhos var Armfelt ikke Manden, der kunde organisere eller overhovedet føre den. Denne nu halvhundredaarige General, som med sit lette Sind og sit gnistrende Lune en Tid havde været den mest beundrede Yndling ved Gustav III's Hof, men senere havde gennemgaaet eventyrlige Fata, været dømt til Døden, erklæret fredløs og efter at være tagen til Naade igen var bleven anvendt til diplomatisk Tjeneste og en Tid havde været Gesandt i Neapel, havde som Officer vist stor personlig Tapperhed og Dumdristighed, men han var mere Politiker, for ikke at sige Intrigant, end Feltherre.

Generalen mødte derhos ingen Hjælp eller Understøttelse, kun Modstand og Genvordigheder, paa Vejen til Norge. Felttoget i Finland var i fuld Gang. Den svenske Nations Øjne hvilede paa Sveaborg, der var indesluttet og belejret, medens den svenske Hær i Finland i strengt Vintervejr under den gamle Klingspor og Førere som Klercker og Adlerkreutz kæmpede sig tilbage til det nordlige. Hele Folket betragtede det som et Udslag af Kongens Galskab, at denne Hær nu

skulde op ad Norge til i Stedet for til Finland. Selv i det Parti, der levede i Ideen om Norges Tilslutning til Sverig — selv i dette Parti, hvis Hovedmand var Baron B. B. Platen, skønt han kun støbte Kuglerne, ikke selv skød dem ud, delte de fleste den almindelige Mening. Nogle mente, at Norge slet ikke burde bekriges, men overtales ved fredelige Midler til Opstand og frivillig Forening med Sverig. Selv de, som mente, at en Erobring af Norge kunde være en god Begyndelse, fandt dog Tidspunktet uheldigt, ogsaa af den Grund, at Spørgsmaalet om de statsretlige Forhold paa den skandinaviske Halvø under en ny Ordning umulig kunde finde en tilfredsstillende Løsning under den abnorme Kong Gustavs Højhed.

Disse Anskuelser gjorde General Armfelt Bekendtskab med straks, han kom til Carlstad, der blev hans første Hovedkvarter. De udvikledes for ham af Grev Axel Rosen, der var Landshøvding her og tillige en af Hovedmændene i Agitationen paa Norge. Men end mere udvikledes de omtalte Synspunkter for ham af den førnævnte Ritmester Georg Adlersparre, der havde forladt den militære Tjeneste for at hellige Norges Revolutionering alle sine Kræfter og som Rigsdagsmand og Forfatter havde erhvervet sig en vis offentlig Anseelse. Han paastod, at hvad der først og fremmest var at gøre, var at blive Kongen kvit. Først naar dette var opnaaet ved en Revolution, var det Tid at tænke paa Norge, hvis Tilslutning til Sverig da vilde gaa af sig selv.

Armfelt brød sig ikke om Norge, hvorvel han havde været blandt de første Agitatorer paa dette Rige under Gustav III. Alle hans Interesser samlede sig om Finland, hvor han var født og havde Ejendomme. Men han havde modtaget Opgaven at erobre Norge,

fordi han troede den let, og fordi han, som man mente, gerne vilde være borte fra Finland paa denne Tid. Han havde nemlig under sin Landsforvisning nydt Gæstevenlighed af Rusland og stod i nært Forhold til Czaren. Det var ham let at bringe sine revolutionære Venner til at forstaa, at Krigen nu maatte føres, da den var begyndt. Det var den nemlig, som han forklarede dem. Han havde alt fra Ørebro efter Samraad med Tibell givet Ordre til Tropperne ved Norge om at rykke til Grænsen for at sikre sig Vintervejene. De Klippepartier, som dannede Norges Grænse, vare nemlig om Vinteren dækkede af Sne, og i denne Sne var der dannet Veje, der tillod en bekvem Passage over de Kløfter, Vandløb og Stensamlinger, som, naar Sneen smeltede, gjorde Adgangen vanskelig. Hvis ikke disse Vinterveje endnu havde staaet til Raadighed, havde man ikke turdet tænke paa at bringe Projektet om Norges Underkastelse til Ende i Løbet af to Maaneder. Da det nu gjaldt om hurtigst muligt at komme ind over Grænsen med de Midler, man havde ved Haanden, forlangte han de revolutionære Partiers Understøttelse, og Georg Adlersparre faldt til Føje, men vilde saa selv være med, hvorfor han søgte om kgl. Tilladelse til at træde med ind i den svenske Hær, hvilken Tilladelse han erholdt tillige med Majors Rang, om end først en Tid efter, at Krigen for Alvor var begyndt.

Armfelt traf nu sine Dispositioner med Hensyn til Angrebet. Sydligst skulde Vegesack trænge ind i Enningdalen, beliggende i den Trekant norsk Land, der Syd for Frederikshald skyder sig ned i Sverig med Præstesletten og andre kendte Stedbetegnelser, Nord derfor skulde Hovedkorpset gaa over Vintervejene til Töksmark og Magnor og nordligst Gahns og Bergen-

stråles Korpser støtte Bevægelsen ved egne Angreb. Ud for Norges Sydkyst fik derhos Skærgaardsflaaden ved Strömstad Paalæg om at udrette, hvad den formaaede, til det fælles Maals Fremme. Den 1. April skulde Angrebene begynde og navnlig Vegesacks Korps falde ind, men Tilstanden ved Hæren var saa slet og Manglen paa Heste, Proviant og andre Fornødenheder saa stor, navnlig ved det sydligste Korps, at der den 1. April kun fra et af de nordligste Korpser skete et lille svagt Angreb.

Christian August lod sig ikke af dette, der tilbagevistes af den lokale Besætning, forlede til at samle sin mobile Styrke. Han vilde, inden han drog den ud af de Fæstninger og de Opholdssteder, hvor den ventede paa Befaling, først se de svenske Bevægelser udvikle sig i det større for at faa et Begreb om den svenske Angrebsplan og i Henhold dertil overraskende at kunne samle den lille Styrke, han maatte sætte sin Lid til, paa et Sted, hvor den kunde gøre Nytte. Alt blev derfor ogsaa i de følgende Dage, da der fra hele Grænselinien meldtes Skærmydsler og Smaakampe, roligt i den norske Stilling. Kun holdt Christian August fra Moss, hvor han havde begivet sig hen, spejdende Øje med, hvad der foregik. Ikke engang nogle større Angreb, der forefaldt den 8., 10. og 11. April ved Vermundso og Nysø, bevægede ham til at opgive den lurende Stilhed i alle Posteringer bag Grænsen. Først midt i Maaneden, da han modtog en Melding om et Indfald i den før omtalte sydligste Del af Norge, samlede han sin Styrke nær der henimod og begav sig selv til den. Han havde nemlig stedse ventet Angrebet der og mente, at hvad der hidtil var sket, kun havde været Skinangreb for at lokke ham bort fra det rigtige Sted.

Det viste sig imidlertid, da Samlingen var sket, at det hele havde været blind Alarm. Der var intet virkeligt Angreb i det sydlige. Men nu kom det svenske Hovedangreb nordligere. Den 14. April kastede den 2. svenske Brigade de norske Grænseposterings ved Krogfos tilbage til Trygstad og Mysen og drog dernæst den 15. under Kamp mod nye, tililende Tropper til Haneborg, hvorfra Brigaden den 16. gik til Glommen, hvor Grev Axel Mörner besatte Blaakjær Skanse. Til Understøttelse for Brigaden rykkede den 15. en anden Brigade frem over Töksmark og en tredje den 16. over Magnor.

Christian August forstod nu, at det egentlig var et Held, at han var kommen til at staa med sin samlede mobile Styrke nogle Dagsmarcher Syd for denne Angrebsbevægelse. Han traf lige saa snart, han var blevet klar over Situationen, udmærkede Dispositioner for alle Dele af den udstrakte Krigsskueplads, hvor nu Krigen fra norsk Side skulde begynde for Alvor, og gik selv i Spidsen for et tilstrækkeligt stort og kækt Korps mod Nord. Den 17. kom han til Rakkestad, den 18. til Trygstad, den 19. til Høland og den 20. trængte han sig ind i den svenske Opstilling, som var tagen mod ham, midt imellem den mest fremskudte og den længere tilbage værende svenske Brigade, saa Svenskernes Orden og Sammenhæng blev brudt. De i Norge indkomne svenske Tropper maatte nu se at komme tilbage, og paa Grund af de norske Troppers Fremfærd kom der Fart i Retræten. Nordmændene vandt ved den Lejlighed nogle Trofæer. Saaledes forvildede Axel Mörner sig med den sidste Rest af den svenske Besætning i Blaakjær Skanse ind paa gale Veje ved Urskog og Toverud, og da han kom uheldig fra et Forsøg paa at slaa sig igennem, maatte han

give sig til Fange med sine 6 Officerer, 40 Husarer og 72 Grenaderer, ikke at tale om det Træn, han førte med sig.

Da Christian August var bleven Herre over Pladsen for disse krigerske Tildragelser, sendte han øjeblikkelig hele sin Styrke hen mod den svenske Brigade, der var trængt ind over Tøksmark, men næsten sad fast i det vanskelige Grænseterræn. Personlig ilede han med en Bataillon, han paa Vejen tog et andet Sted, til Kongsvinger, hvor den fornævnte 3. svenske Brigade havde haft nogle Fordele, besat Lier og erobret en Kanon. Christian August afsatte paa staaende Fod Kommandanten, hvem han tilskrev Skylden for det passerede, og traf Foranstaltninger til at søge de begaaede Fejl redresserede saa meget som muligt. Medens han opholdt sig her, fik han Bud om, at Fjenden ogsaa nordligere, ved Midskogen, var falden ind i Norge, men at de lokale Tropper her havde straffet ham behørigt. Den svenske Korpschef, Oberst Gahn, var tagen til Fange med hele sin Styrke, 10 Officerer og 430 Mand. Men ikke nok dermed. Den norske Kaptejn Nægler var gaaet over Grænsen med et lille Kommando og havde taget hele Gahns paa svensk Grund efterladte Repli, bestaaende af 1 Major, 50 Mand og det Depot, Styrken bevogtede. I dette Depot fandtes der ogsaa Kanoner.

Ved sin raske Optræden havde Christian August straks taget Braadden af det svenske Angreb. Kun paa to Steder havde Svenskerne faaet Fod lige inden for Grænsen, ved Lier og i Partiet mellem Ødemark og Grænsen, hvor en svensk Brigade hverken kunde komme frem eller tilbage, fordi Sneen netop smeltede, og Tropperne manglede Midler til at føre deres Kanoner over de Oversvømmelser med skjulte Vandløb, som

stillede sig i Vejen for dem. Alle andre Steder holdt Nordmændene Grænsen, og den Kamp, som nu begyndte og førtes daglig paa alle Punkter, var en Grænsekrig i Udtrykkets bogstavelige Betydning

Christian August stillede sig med det lille Korps, han havde hos sig, op ved Høland for at være ved Haanden, hvis Grænsekrigen fordrede hans Indgriben, idet han dog stadig havde sin Opmærksomhed vendt mod Syd, hvor det Vegesackske Angreb stadig udeblev. Han kunde med Hensyn til Kampen ved Grænsen nu forholde sig ganske rolig. Den lokale Grænsebevogtning sejrede altid. Der strømmede ogsaa Frivillige til Grænsen fra hele Norge. Selv Grev Wedel overlod for en Tid Provideringens Anliggender til andre for med et Frikorps at ile til Grænsen. De norske Soldater fik en Følelse af Overlegenhed, og denne overførtes til Søværnet, som ogsaa vilde være med. Kommandør Fischer, som kommanderede dette, havde samlet en Brig og 30 Kanonbaade ved Hvaløerne, der ligger Syd for Frederiksstad, ud for Grænsen mellem Norge og Sverig. Herfra løb han ind i Dynekilen eller i Skærgaarden foran Strömstad og jagede svenske Fartøjer eller gjorde Strandhugst.

Krigstildragelserne kundgjordes i Norge i et Blad, Budstikken, som Enevold Falsen udgav, og i Danmark i nogle Bekendtgørelser, som Generaladjutant Bülow udgav paa Kongens Befaling. I begge Riger vakte Tildragelserne stor Glæde. I Kjøbenhavn sang Visekonerne paa Gaden om „Slaget ved Toverud, hvor Svenskerne bleve totalt slagne af de kække Nordmænd“. Baade i Danmark og i Norge startedes der Indsamlinger til den norske Hær i Penge, og i Norge sendtes der Levnedsmidler fra alle Egne af Riget til Hæren i firspændige Vogne.

De daglige Skærmydsler vedblev i April Maaned og ind i Maj. Saa først begyndte Vegesacks Korps at røre sig og falde ind i det sydlige. Paa tre Steder fik Korpsets Tropper Fodfæste inden for Grænsen, dog holdte i Skak af norske. Armfelt forlagde sit Hovedkvarter tæt hen til Grænsen, til Holmedal. Christian August flyttede ogsaa sit mod Syd.

Da ankom det engelske Hjelpekorps paa 10,000 Mand til Gøteborg. Armfelt sendte straks sin Adjudant, Baron Anckarsvärd, didhen for at faa det fornødne om Korpsets Indgriben aftalt.

Stillingen begyndte at blive spændende; thi Armfelts Korps var vokset til 20,000 Mand, og der var kommen en ny Fører, Oberst Posse, til Sydkorpset i Stedet for Vegesack, som Armfelt ikke kunde komme ud af det med.

Christian August havde da faaet fuld Oplysning om, hvad der var passeret i Danmark med Hensyn til Bernadottes Standsning. Han saa derfor mærkt paa Tilstanden, men pludselig begyndte Armfelt at trække sine Tropper bort fra Grænsen og at rømme ikke blot Ødemarkterrænet, men endog Lier, som han havde besat stærkt. Hvad kunde dette betyde? Vilde Svenskerne og Englænderne angribe et andet Sted i Norge? Skulde Stockholm være taget af Russerne, som et Rygte meldte, eller skulde den svensk-engelske Styrke føres til Finland eller maaske til Sjælland?

Christian August fortabte sig i Gisninger, men mente, han nu i hvert Fald ikke burde forholde sig helt passiv og ligegyldig ved, hvad der skete. Derfor lod han sine Tropper en Tid gaa de svenske lidt ind paa Livet. Denne Periode endte med den bekendte Kamp ved Præstebakken, sydligst i Norge, hvor Nordmændene den 10. Juni tog den sidste Stilling, Svenskerne havde

inden for Grænsen, og bagefter fangede Bataillonschefen Knorring, som var undkommen fra Fægtningen, tillige med 150 Mand og 2 Kanoner. Ialt tog Nordmændene denne Dag 27 svenske Officerer med 358 Undergivne.

Denne Kamp ved Præstebakken var ført med Major G. Adlersparre, der denne Dag første Gang var i praktisk Tjeneste ved Armfelts Korps. Et Par Dage efter førte Majoren til Trods for en partiel Vaabenhvile, som var afsluttet under den nævnte Fægtning, en Styrke paa 5000 Mand ind paa Valpladsen ved Præstebakken og lod den tage Stilling tværs over den sydligste Spids af Norges Land med begge Fløje støttede til svensk Jord. Det skulde betyde, at Svenskerne her vilde have det sidste Ord paa samme Tid, Manøvren skulde være en Straf for en Krigslist, som Adlersparre mente, de Norske paa en mindre hæderlig Maade havde benyttet sig af den 10. Christian August fandt det ufornuftigt at betragte denne Demonstration som noget andet, end den var. Han klagede derfor blot i en Korrespondance, som alt var begyndt med General Armfelt paa Grund af det nævnte Krigspuds, over at Vaabenhvilens Betingelser vare krænkede. I fem Dage forblev disse 5000 Mand staaende i deres Stilling. Saa forlod de Norges Land, og Krigen blev i den nærmeste Tid derefter mere en Krig af Navn end af Gavn, idet de Svenske trak sig lidt bort fra Grænsen, og Christian August var tilfreds med, at de Norske holdt sig overlegne ved deres Grænser.

Hvad var nu Grunden til den Tilbagegang, vi have set paa svensk Side, og som var bevirket ved en Ordre fra Kong Gustav, der bød Armfelt at rømme Norge og tage en defensiv Stilling paa svensk Grund? Simpelt hen den, at de to Maaneder vare gaaede,

der midt i Marts vare tilstaaede Armfelt til Norges Erobring.

Den store Plan fra Februar Maaned var altsaa strandet, og de to Maaneder, som vare spildte for Finlands Forsvar, vare kun benyttede til at indvikle Sverig i en ny Krig — en Krig med Norge, som det svenske Folk ikke ønskede at se som Fjende.

Med hvilke Følelser man i Sverig saa paa dette, vil man let forstaa. Harmen derover var ganske almindelig. Men hvad skete der nu? Sendte Kongen nu endelig Tropperne, som han drog fra Norge, til Finland? Nej — den ulykkelige Konge fik den forrykte Idé at ville tage Sjælland med de ti Tusind Englændere i Forening med svenske Tropper. Armfelt maatte sende sine overflødige Tropper til Skaane, og didhen stævnedes der nu Tropper fra alle Steder i Sverig samt Materiel og Belejringsskyts. Tolls Hær svulmede op til en Snos Tusind Mand. Det var paa den Tid, da de spanske Regimenter kom til Sjælland tillige med en Del af de danske Tropper i Hertugdømmerne, der kom hertil, fordi Napoleon, som vi vide, vilde have haft hele den danske Styrke flyttet til Sjælland.

Men skete nu dette efter Overenskomst med England? Tværtimod. Den engelske Regering havde paa Slutningen af Vinteren opgivet Generhvervelsen af Sjælland, uvist af hvilken Grund. Forhandlingerne med Sverig om denne Øs Besættelse vare opgivne til Gunst for den anden Plan, vi kende. Det engelske Korpses Fører, General Moore, havde Ordre til ikke at lade sig bruge paa Sjælland. Sverig maatte bruge Korpset, hvor det vilde, kun ikke der.

Vi skulle nu ikke komme ind paa de enestaaende Konflikter, som opstod heraf, men kun bemærke, at

den engelske Hjælp til Sverig blev til en hel Farce. Kong Gustav havde ikke villet tillade, at Korpset udskibedes i Gøteborg. Han vilde ikke have fremmede Tropper paa svensk Grund. Ikke engang i Skaane, hvorfra Operationerne mod Sjælland dog maatte udgaa, vilde han have dem i Land. De skulde udskibes umiddelbart paa Sjælland, og behøvede de straks at komme lidt i Land, saa anbefalede han Korpset at gøre dette et Sted paa den norske Kyst uden at tænke paa, at et Korps, der ikke er organiseret derpaa, ikke kan landstige uden videre i et fjendtligt Land. Den engelske Gesandt Thornton i Stockholm forhandlede i Forening med Befalingsmænd fra den engelske Flaade om Landstigning, Operationsplan m. m. Men de kunde ikke opnaa nogen alvorlig Overenskomst om nogen Ting. Til sidst begav Troppernes Fører, General Moore, sig selv til den svenske Hovedstad, men han kom ingen Vej med Kongen, der endte med at blive saa ustyrlig, at han vilde arrestere de engelske Befalingsmænd og lægge Beslag paa deres Orlogsflaade. For at undgaa, hvad en afsindig Hersker kunde faa i Sinde, flygtede Moore i Forklædning til Gøteborg og sejlede derfra med sit Korps tilbage til England.

Den nærmeste Følge af disse kongelige Bedrifter blev den, at alle oplyste Mænd i Sverig og de Partier i Folket, som man altid regnede med, mere og mere gjorde sig fortrolige med Nødvendigheden af Kongens Afsættelse. Hidtil havde uden for de militære Partier den revolutionære Bevægelse egentlig ikke været rettet mod Dynastiet. Det store konstitutionelle Frihedsparti, som almindelig kaldtes det engelske, mente, at naar Sverig blot fik en Forfatning i britisk Aand med ansvarlige Ministre, kunde Kongen godt beholdes. De konservative Elementer, som ikke vare meget friheds-

begeistrede, havde indskrænket deres Ønsker til den omstyrtede Stænderforfatnings Genindførelse, og mere end dette havde Embedsmandspartiet i Stockholm og Hovedmassen af Borgersamfundet i Hovedstaden indtil nu egentlig ikke tænkt paa. Men i Sommeren 1808 skete der et Omslag i den Retning. De forskellige Partimeneringer nærmede sig en Del til hverandre, der foregik Overvejelser af mere radikal Natur end tidligere, ja der sendtes endog hemmelige Bud ud til fremmede Regeringer for at erfare, hvorledes de vilde stille sig til en Rejsning af Nationen mod Kongen midt under de bevægede Krigsforhold.

Mens dette foregik hemmeligt, blussede imidlertid Krigen i Finland pludselig op og tildrog sig den svenske Befolknings udelte Opmærksomhed. Endelig sendtes der fra Sverig Tropper over til Finland, om end ikke i noget stort Tal, og det berømmelige Sommerfelttog i Finland begyndte. Kong Gustav rejste selv til Åland efter at have overladt sin Farbroder, den gamle Hertug Carl af Södermanland, den militære Kommando i Sverig med Tibell som Generaladjutant.

Overskue vi, hvad der hidtil var sket, finde vi, at de Farer, som havde truet Danmark og Norge, nu vare overvundne, og at de forenede Riger hævdede deres Stilling baade paa Sjælland og i Norge. Endvidere kan det siges, at de to Riger havde ydet Rusland en virksom Hjælp ved at forpurre den store svenske Plan angaaende Finland og ved at fastholde en 30,000 Svenskere, et engelsk Hjelpekorps og de store engelske Flaader, medens Russerne uden stor Modstand besatte Storfyrstendømmet.

Frederik VI undlod ikke at indkassere den fortjente Tak derfor i St. Petersborg, men var, idet han gjorde dette, især ivrig for at indprente Czaren, at det ikke

var Bernadotte eller Frankrig, men Danmark og Norge, som havde ydet Rusland denne Hjælp. Det franske Korps var nemlig lige ved at bringe ham til Fortvivlelse. Han havde bygget de Lejre for Korpset, som Kejseren havde ønsket, samt indrettet de Sygehuse og Magasiner, som Marechallen fordrede, han var vedblivende gaaet ind paa ethvert Ønske, der var udtalt af Korpset, og havde alt udbetalt adskillige Millioner i klingende Guld. Men for alt dette havde han intet andet til Gengæld, end at Korpset sugede al Marv og Kraft af de Landstrækninger, det besatte, at der var stadige Konflikter, næsten aaben Kamp, mellem Befolkningen og de udisciplinerede og til Selvhjælp forvante franske Soldater, samt at den kongelige Myndighed aldeles ikke respekteredes. Intet forfærdede dog Kongen mere, end den Trøst, Bernadotte søgte at give ham ved Haabet om, at han nok til Vinter skulde komme til Sjælland og oprette det i forrige Vinter glippede. Dette, mente Kongen, maatte à tout prix forhindres, og den Mand, der efter hans Anskuelse bedst kunde gøre dette, var Czaren, naar han vilde afstaa fra fransk Hjælp og sætte sin Lid til, at Danmark og Norge vilde udføre til Vinter, hvad han ønskede. Derfor satte Kongen alle Jern i Ilden for at opnaa dette og bad ogsaa Christian August i Norge om endelig ikke at standse ved, hvad der var udrettet, men at forfølge den vundne Sejr over i Sverige og jage det Armfeltske Korps paa Flugt.

I den Retning mødte han imidlertid ikke aabne Øren i Norge. Christian August indsaa alt for vel, hvilken Række af heldige Omstændigheder han havde at takke for den fordelagtige og overlegne Stilling, han nu indtog ved Grænsen til Sverige. Han var ikke til Sinds letsindig at sætte denne overstyr ved et Ind-

fald med en halv Snes Tusind Mand i Sverig, naar dette Indfald ikke kunde støttes fra Sjælland af. Desuden begyndte han nu atter at se meget mørkt paa Norges indre materielle Forfatning. Alle de Bekymringer for Levnedsmidler i Landet og Nødvendighedsartikler af enhver Art, som vare glemte i Kampens Dage, vendte efter Farens Overstaaelse tilbage med forøget Paatrængenhed. Han tillod sig endog at foretage Afvæbninger for at skaane Magasinerne og derved forlænge den Tid, da Krigen overhovedet kunde udholdes. Han opløste nogle Formationer, hjemsendte Frikorpserne og foretog en Del Reduktioner, svarende til nogle i det Armfeltske Korps bemærkede Indskrænkninger. Han beholdt kun den Styrke, han behøvede for at hævde sin Overlegenhed i de Kampe, der kunde forudses. Der blænkredes nemlig endnu daglig, men i Almindelighed uden virkeligt Maal. Han holdt efter den skete Indskrænkning sin Hær i en saadan Orden, at han fra Hafslund, hvor han etablerede sit Hovedkvarter hos Medlem af Regeringskommissionen, Kammerherre og Amtmand M. G. Rosenkrantz, kunde samle enten den hele Troppestyrke eller saa stor en Del deraf, som behøvedes, naar enten Kongen befalede det, eller der forelaa anden Grund dertil.

Frederik VI vovede ingen bestemt Befaling imod de Foranstaltninger, som Christian August for ham fremstillede som de efter hans Mening bedste og ofte nødvendige. Prinsen var bleven til en mægtig Mand, skattet i Norge, beundret i Danmark og med Sverigs forundrede Øjne hvilende paa sig. Og Norge var blevet et andet Rige end før. Den to Maaneders Grænsekamp, i hvilken Norge havde lagt sin Sjæl, havde haft en samlende Magt. Der var sket et Gen-

nembrud til den nationale Selvfølelse, som alle oplyste Mænd baade i Danmark og Norge lige fra Krigens Begyndelse havde anset som det eneste Middel til Norges Redning, og den bevidste statslige Selvstændighed, som var opnaaet, styrkedes fra nu af Dag for Dag dels ved Nødvendigheden af at maatte sørge for sig selv paa Grund af Afspærringen, dels ved hvad der foregik i Danmark efter Tronskiftet.

Selv om Fællesregeringen havde funktioneret som tidligere i Rendsborg eller i Kjøbenhavn, vilde den norske Regering ikke kunne lade de almindelige Bestyrelsesanliggender afgøre dernede. Tjenstbrevene maatte udfærdiges i Duplikater eller Triplikater og ofte i Cifre i Stedet for i Bogstavskrift. Det var ikke muligt at bygge en Administration paa en slig Tjenstgang, især da der var mange Breve, som trods al anvendt Umage aldrig kom over Skagerak.

Nu hørte Fællesregeringen imidlertid — saa at sige — helt op. Efter Christian VII's Død flyttedes Kollegierne vel atter til Kjøbenhavn, men nogen egentlig Regeringsforlæggelse synes ikke at være sket, i det mindste ikke paa nogen klar Maade. Forandringen blev egentlig kun den, at de Indstillinger, som Kollegierne før Kongens Død havde gjort til Kronprinsen, inden Sagerne sendtes til Rendsborg, nu bleve de eneste. Der holdtes intet Statsraad, fandt ingen regelmæssige Forhandlinger Sted mellem Kollegierne eller Ministrene. Det hele blev til en formløs Enevælde, adjungeret Overkommandoen paa Sjælland; thi Kongen beholdt sin specielle Hærkommando med Udenrigsministeren ved sin Side i samme Form, han havde haft den som Kronprins, først i Kiel, senere i Kjøbenhavn. Og Militærkommandoen tog han sig tilsyneladende mere af end af den borgerlige Statsstyrelse. Naar

han rejste til Holsten, som han ofte gjorde i denne Periode for at se til sin Familie, overlod han Befalingen paa Sjælland til Prins Frederik af Hessen eller hvem, der ellers i Øjeblikket var den ældste af de Kommanderende, og lod saa ofte sin Generaladjutant, Bülow, forblive i Kjøbenhavn til Hjælp for Kommandoen. Derimod efterlodes der ikke nogen, der kunde sørge for de ikke-militære Sagers tilbørlige Røgt under Fraværelsen. Kollegierne maatte sende deres Indberetninger til Kongen, hvor de kunde finde ham. Ogsaa naar Kongen var i Kjøbenhavn, og alt gik sin regelmæssige Gang, syntes de borgerlige Anliggender ofte ligesom at være den militære Kommando underlagte. Saaledes kundgjorde Kongen i en Parolbefaling af 28. Marts 1808, altsaa 12 Dage efter sin Tronbestigelse, at naar Kongen ved Parolen havde befalet noget, der angik Myndigheder, som ikke vare militære og derfor ikke fik Befalingerne daglig, skulde den tjenstgørende Generaladjutant meddele Befalingen til dem, den angik. Efter den Tid kunde borgerlige Myndigheder af en Adjutant med rød Fjer (Generalstabens militære Mærke) modtage Befalinger angaaende deres Embedsførelse, og disse Befalinger vare inappellable.

Disse ganske abnorme Regeringstilstande undlod ikke at faa Indflydelse paa den norske Regerings Stilling. Christian August fik sine militære og politiske Opgaver meddelt af Kongen, med hvem han derfor stadig vedligeholdte en Brevveksling af væsentlig personlig Karakter. Som Tilstandene vare, kan det ikke undre, at Regeringskommissionen i Norge, der, navnlig ved Enevold Falsens dygtige Bistand, var i Færd med at blive det Sted, hvor alle Grene af Norges inden-

rigske Styrelse koncentreredes¹⁾, i større og presserende Anliggender benyttede den Kanal, som Prinsens Korrespondance med Kongen tilbød, til at faa denne i Tale. Derved kom Norge til at afgøre mange vigtige Regeringsanliggender med sin Konge, uden at Kollegierne fik noget at gøre med dem.

Da Norge var det eneste Sted, hvor Kongens Tropper stod lige over for de svenske i umiddelbar Berøring med disse, tilfaldt der ifølge Forholdenes Natur ogsaa Norge en fremragende politisk Stilling. Christian August var Kongens naturlige Repræsentant lige over for Sverig, saa længe Sjælland ikke var med.

Dette lagde man i Danmark mindre Vægt paa, thi Kongen havde ingen Interesser i Sverig. Hans hele Politik bestod i at være Rusland og Frankrig til Behag. Bernstorff havde ingen diplomatisk Agent hos Regeringen i Norge. Han brevvekslede end ikke med nogen officiel Person i Broderriget. Kongen var den eneste, som meddelte Prinsen i Norge, hvad han skulde vide om Politiken, og det var ikke meget. Noget svensk politisk Spørgsmaal eksisterede ikke.

I den Henseende skete der imidlertid en Forandring, om ikke for Kongen saa for saa mange andre, i Sommeren 1808, da det før fremstillede Omslag i de svenske revolutionære Partier foregik i Stockholm. Christian Augusts Opmærksomhed fangedes af disse indre Tildragelser i Sverig, af hvilke Kongen efter hans Mening maatte kunne drage Nytte. Det samme hændtes adskillige fremmede Kabinetter og Bernadotte i Holsten, der meldte sin Kejser, hvilken Katastrofe der forestod i Sverig. Man sendte jo, som alt fortalt, hemmelige Sendebud ud til fremmede Regeringer, og

¹⁾ Medd. fra Krigsarkiverne IV. 27.

Tanken, som laa til Grund for, hvad der skete, var at opnaa en mægtig Stats Bistand ved at stille Besættelsen af Sverigs Trone som Løn for vedkommende Magts Hjælp. Man overvejede vel, om ikke Hertugen af Södermanland burde beholdes og blive Gustav IV's umiddelbare Efterfølger enten som midlertidig Rigsforstander eller som Konge. I sidste Tilfælde vilde det kun være Pladsen som Tronfølger, der kunde besættes af den hjælpende Magt, men denne Forskel vilde ikke betyde meget for den Magt, der slog til; thi Hertugen var gammel, svag og barnløs. Det russiske Parti, som, saa længe det bestod, havde ment, at Valget af en russisk Prins til Konge eller Kronprins vilde være det bedste Middel til Bevarelsen af Finland, havde været stemt for Valget af en oldenburgsk Prins, der levede i St. Petersborg som Medlem af den russiske Kejserslægt. Det engelske Parti tænkte paa Hertugen af Gloucester, det franske paa Vicekonge Eugen, der var Napoleons Stedsøn, eller, hvis han ikke vilde modtage Valget, som man troede at vide, paa en Marechal, som enten Bernadotte, der ogsaa hørte til Kejserens Familie og var meget rost i Sverig, eller Macdonald, hvem man kendte fra Kjøbenhavn 1801.

Christian August blev tidlig indviet noget i disse Anslag; thi blandt det, Revolutionsmændene i Stockholm vare blevne enige om, hørte, at Revolutionen maatte fuldbyrdes ved Magt, ved Anvendelse af militære Midler. Man maatte rundt omkring fra hemmeligt drage paalidelige Troppeafdelinger til Stockholm; men hvorledes vilde Prinsen i Norge forholde sig, naar han saa Tropperne, der stod for ham, gaa bort, som han maatte antage, for at gaa til Finland og forøge Styrken mod Rusland? Man maatte nødvendigvis søge at gøre det bekendt for ham, at Tropperne kun

gik bort i et indre Øjemed, der ikke havde noget med de militære Operationer at gøre, og faa Oplysning om, hvorledes han vilde stille sig dertil. Derfor blev Armfelt af de revolutionære Partier anmodet om i saa Henseende at føle Prinsen paa Pulsen.

Armfelt var nemlig, efter hvad der var passeret ham, bleven en Revolutionsmand trods nogen. Han havde faaet nok af Krigen mod Norge. Nordmændene, udtalte han paa denne Tid, ere ikke saa gale at give sig ind under os. De afsky os og vore Toldforfatninger og ere deres Konge tro, hvad ingen kan fortænke dem i. Hvis Sverig fik Norge, vilde det ogsaa berede sig et sandt Helvede. Armfelts Tanker kredsede nu blot om, hvad der skulde foretages i Sverig mod Kongen, og hans Hovedkvarter blev et Arnested for de radikaleste Revolutionsplaner. Det Sendebud, den stockholmske Revolution sendte til England, Brown,¹⁾ havde paa Vejen til London forskellige Sammenkomster med Armfelt, Adlersparre og andre Personer af Armfelts Hovedkvarter.

Christian August fik den første direkte Meddelelse om, hvad der forberedtes i Sverig, af den bekendte Landraad Manderfeldt, der havde hørt til de svenske Agitatorer i Norge og nu fulgte Armfelts Hovedkvarter, men tillige var Spion for Regeringen i Kjøbenhavn og lønnedes baade af denne og den svenske, uagtet man begge Steder godt vidste, at han ogsaa tjente den anden Side. Denne interessante Mand kom til Christiania, sagde sig udsendt af Armfelt, hvad der vel var sandt, for at faa udfrittet, hvorledes Prinsen vilde forholde sig i det omtalte Tilfælde, og fortalte i

¹⁾ Forfatteren til „Northern courts, containing original memoirs of the sovereigns of Sweden, since 1766“.

det hele, hvad han vidste om Sagen, hvad der dog ikke var meget. Han skrev fra Christiania ogsaa et Brev derom til Bernstorff i Kjøbenhavn.

Christian August vilde ikke have noget med Manderfeldt at gøre, gav ham derfor ingen Oplysninger om det, han ønskede Besked om. Derimod interesserede Sagen ham overordentligt; thi for Norge og Danmark vilde dog intet være ønskeligere end et Tronskifte og dermed følgende Systemforandring i Sverig, og hvis den svenske Revolution ønskede Støtte fra nogen fremmed Regering, forekom det ham ønskeligt, at det ikke blev alene unordiske Regeringer, som Sverig henvendte sig til. For at give Armfelt Løjlighed til at ytre sig, hvis han virkelig havde en saadan Forespørgsel paa Hjerte, som Manderfeldt havde foregivet, sendte han sin Adjudant Darre til det svenske Hovedkvarter i et ganske ligegyldigt Ærinde, men med Bemyndigelse til, hvis Armfelt ledte Talen derhen, at lade denne forstaa, at der ikke fra norsk Side vilde være noget til Hinder for en Vaabenstilstand, naar denne kun havde en svensk Revolution til Grund, og han var forsikret om, at de frigjorte Tropper ikke anvendtes i Finland eller Skaane.

Darre kom til Armfelt, men denne talte ikke et Ord om det, Manderfeldt havde fremført i Norge. Darre fandt ikke desto mindre Anledning til under Samtalen med Generalen at ytre, at Prinsen ikke var utilbøjelig til at slutte en Vaabenstilstand, hvilken umotiverede og uforsigtige Meddelelse vakte Forundring i det svenske Hovedkvarter. I Forbindelse med Historier, som Manderfeldt havde givet til Bedste om sin Rejse til Norge, bragte den Konspiratorerne i det svenske Hovedkvarter til at forelægge hverandre det

Spørgsmaal, om Christian August mulig skulde have noget paa Hjerte med Hensyn til Sverig.

Gennem Hertugen af Södermanland meldte Armfelt til Kong Gustav, at Christian August ønskede en Vaabenstilstand, hvilket havde til Følge, at Kongen paalagde ham at foreslaa den norske Regent en saadan. Da denne kgl. Ordre ankom i Juli, rejste Posse, der var Adlersparres Ven og lidt med i dennes revolutionære Ideer, til Christian August paa Hafslund, og Adlersparre begav sig til Staffeldt, der nu kommanderede paa Kongsvinger; men de Samtaler, der holdtes paa begge disse Steder, beviste kun, at der paa svensk Side herskede en Misforstaaelse af det hidtil skete. Prinsen lagde under Samtalen med Posse en nordisk-sindet Interesse for alt, hvad der foregik eller forestod i Sverig, for Dagen, men en Vaabenstilstand erklærede han sig ude af Stand til at slutte uden sin Konges Billigelse.

Posse blev skuffet ved Prinsens Holdning, og Armfelt blev vred over Indholdet af det Svar, Christian August gav paa et Brev fra Generalen, som Posse overbragte. Men Christian August havde jo ikke tænkt paa nogen Vaabenstilstand uden i det specielle Tilfælde af en Revolution.

Denne Episode havde til Følge, at Svenskerne lagde mere Kraft i deres Kamp. Armfelt levede op igen, Adlersparre blandede sig personlig ind i Foretagenderne og lagde megen Aktivitet for Dagen. Men det skete bevirkede ogsaa, at Armfelt blev afsat fra sin Kommando. Den Mand, der afløste ham, var Krigspræsident Cederström, der indførte en hel anden Tone ved Korpset end den, der havde raadet der indtil nu.

Christian August blev derved nødt til ogsaa fra sin Side at lægge nogen Kraft i Krigsførelsen, saa Krigen

blussede op igen. Hvem der blev glad derover, var Frederik VI, som ikke havde syntes om, hvad der politisk var foregaaet, men i desto højere Grad skønnede paa Prinsens sidste Brev til Armfelt. Rusland havde netop klaget over, at den norske Hær ikke syntes at indfri de Løfter, dens første Optræden havde givet. Kongen havde dertil vel svaret, at Skylden var Russernes egen, eftersom de i Finland havde ladet sig drive tilbage til det sydlige af Svenskerne, og Norge ikke kunde optræde med Kraft, før Russerne havde taget Finland og derfra trængte ind i Sverig, hvor Kooperation med Norge kunde finde Sted. Men trods dette Svar ønskede Kongen dog højligt, at Krigen ikke vilde sove ind. Om han end nu turde tillade Christian August at opsætte den rigtige Invasion (!) i Sverig til den Tid, da Russerne trængte ind i det egentlige Sverig, vilde han dog sætte Pris paa, at Christian August bemægtigede sig Gøteborg. Prinsen overvejede en Tid for Alvor denne Tanke, men turde dog ikke vove det; thi det kom efter hans Mening ikke an paa at kunne tage Staden, men paa at kunne beholde den.

For at ansøre Prinsen til at gøre noget, befalede Kongen General Krogh i Trondhjem, der jo stod direkte under ham, at foretage et Indfald i Sverig fra det Nordenfjældske, hvilket ogsaa skete, men fik et lidet tilfredsstillende Udfald. Søndenfjælds foregik der ingen Forandring i de stridende Parters gensidige Stillinger, men Kampen genoptoges og fortsattes Resten af Sommeren langs Grænsen, medens Danmark blev Skuepladsen for Begivenheder i Bernadottes Korps, der for en Tid tog Opmærksomheden bort fra alt andet.

Det franske Korps havde i stedse stigende Maal forøget Kongens og ogsaa Finansstyrelsens Bekym-

ringer. Den Sum, som var udbetalt Korpset i Guld, var i August Maaned stegen til 16 Millioner frcs. De vare udbetalte til en Bankier Crelinger i Altona, der var anbefalet af Bernadotte som Leverandør af Levnedsmidler til de franske Soldater.

Hvad Tilvejebringelsen af dette Guld kostede Kongens Kasse, kan man gøre sig en Forestilling om, naar man betragter den finansielle Stilling paa denne Tid, da begge Riger vare blokerede, og Krigen med England førtes ihærdigt langs alle Kyster baade i det ene og det andet Rige. Statsindtægter var der næsten ingen af. Handelen med Udlandet var saa godt som standset. Der indkom næsten intet i Told, hverken gennem Øresundstolden, der før Krigen havde været en af de sikreste og betydeligste Indtægtskilder, eller gennem de andre Toldsteder i Rigerne. I de direkte Skatter i Danmark afskrevs Beløbet for det Korn, der udskrevs for Norge eller for Militærmagasinerne i begge Riger. Nye Skatter, som paalagdes, betaltes i det egentlige Danmark i Pengesedler, hvis Værdi i denne Periode faldt til det halve af deres Paalydende. I Norge bekendtgjorde Regeringskommissionen slet ikke de kgl. Skattepaalæg, fordi den mente, at der under de daværende Omstændigheder ikke var noget at faa ad den Vej, og det derfor var mere til Skade end til Gavn, at Skattepaalægene kundgjordes. Kun i Hertugdømmerne modtog Regeringen klingende Mønt. Men hvilke Udgifter hvilede der nu ikke paa den kongelige Kasse i alle tre Dele af Monarkiet? De store Hære i begge Riger og hele Væbningen maatte lønnes og forplejes. Dele af Befolkningen og af Industrien maatte understøttes eller holdes oppe ved kgl. Midler, Fornødenheder indkøbes i Udlandet, saaledes

f. Eks. Korn til Norge i Rusland, hvor det fra Archangel besørgedes ført indenskærs til Trondhjem.

Guldet til Bernadottes Hær betaltes efter ganske fejlagtige, opskruede Styrkelister, i hvilke særligt Antallet paa Syge, for hvilke Kongen skulde betale en overordentlig stor Sum daglig, var unaturlig stort, men der gjordes ingen Indvending mod Opgivelsen, dels fordi Kongen nu engang ikke vilde nægte Bernadotte noget, dels fordi man opretholdt Skinnet af, at det hele kun var Udlæg, og det ikke tilkom os at blande sig i franske Regnskabssager. Det værste var imidlertid, at vi fik meget lidt til Gengæld for disse Udbetalinger. I Lejrene levede Soldaterne vel af de franske Portioner, men i Kantonnementerne maatte Beboerne ud med Forplejning, enten fordi Soldaterne tiltvang sig Tillæg til den knappe Kost, eller Beboerne af Godmodighed frivillig ydede den. Men ydede nogen frivillig Forplejning, ophørte Leveringen fra fransk Side ofte som overflødig. Der var meget mere at fortælle om denne Materie og om Overordnedes Pengebegærlighed i det hele, hvis man gad trænge ind i de autentiske Vidnesbyrd, der haves om den uhyre Korruption i dette Korps, der bredte sig fra Personer i lavere Stillinger opad til Officerer, der stod Fyrst-Marechallen ganske nær. Men Byrden var umaadelig, da alt, hvad der ikke angik det, Soldaterne skulde putte i Munden, skulde udredes in natura: Fourage, Halm, Indkvartering, Belysning, Brændsel, Befordring, Materiellet i Lejrene, Sygehusenes Vedligeholdelse, Vogne, Heste o. s. v.

Kongen havde ikke undladt, saa forsigtigt som muligt, at gøre Kejser Napoleon opmærksom paa den Byrde, det ørkesløse Korps var ham. Baade Kammerherre Niels Rosenkrantz, en Broder til Christian Augusts Vært paa Hafslund i Norge, som i Foraaret havde

været i Frankrig for at overlevere Kejseren Elefantordenens Insignier, og Gesandten Dreyer i Paris havde haft det Hværv ikke at lægge Skjul paa, at Kongen helst vilde være Korpset kvit. Men Kongen var dog kommen til den Anskuelse, at det kun var gennem Czaren, at han vilde kunne naa sine Ønskers Maal i den Retning.

Nu var det i August, at den Begivenhed indtraf, som i første Øjeblik vakte den største Bestyrtelse i Danmark og forvandlede Dele af Riget til en Krigsskueplads, men som dog befriede Landet for den Del af det franske Korps, som det maaske ellers ikke let vilde være blevet af med. Den uventede Begivenhed var det spanske Korpses Opstand mod dets franske Herre og dets Befordring paa engelske Skibe til den spanske Krigsskueplads i Hjemlandet, hvorhen i Forvejen Moores engelske Korps fra Gøteborg var bragt.

Denne Opstand var planlagt i Spanien af den oprørske Junta i Forening med Sir Arthur Wellesley, og den blev udført med stor Dygtighed og sydlandsk List af Chefen for det spanske Korps, Marquis de la Romana, og den engelske Admiral Keats. Det gjaldt først om at dysse Bernadotte i Søvn, hvilket lykkedes den spanske Chef efter Ønske ved at affektere den største Begejstring for Napoleon og hans Sag. Bernadotte begav sig til Lybæk med sin Familie for at bruge Badene ved Travemünde. En skøn Dag, den 9. August, overrumplede Chefen for de spanske Tropper Garnisonen i Fæstningen Nyborg, i hvilken han havde sit Hovedkvarter, og bemægtigede sig Fæstningsværkerne, Magasinerne og den danske Transportflaade i Havnen, ved hvilken Gerning den engelske Admiral var ham behjælpelig, idet han angreb og overvældede de smaa danske Krigsfartøjer, som havde Station ved

Byen. To Dage før havde han befalet alle spanske Afdelinger i Jylland og paa Fyn at sætte sig i Bevægelse mod Nyborg i Ilmarch ene med Undtagelse af Afdelingen i Middelfart, der først skulde optage Tropperne fra Jylland.

Samtidig havde han bestemt, at Spanierne paa Sjælland skulde begive sig til Korsør og bemægtige sig Fæstningen der. Fra de to Fæstninger hver paa sin Side af Store Bælt skulde Tropperne efterhaanden, som de ankom, transporteres til Langeland, paa hvilken Ø Korpsen i dets Helhed under den engelske Flaades Beskyttelse skulde afvente de Skibe, som skulde føre det bort fra Danmark.

For de Par Regimenter, som befandt sig paa Sjælland, lykkedes Rebellionen ikke. De havde nemlig forud paa egen Haand i Anledning af en dem afkrævet Troskabsed til Kong Joseph gjort Oprør mod deres franske Foresatte og vare dernæst blevne afvæbnede af danske Tropper, hvorpaa de senere, da deres lykkeligere Kammerater paa engelske Skibe vare befordrede bort, under streng Bevogtning sendtes som Fanger til Frankrig. For Spanierne paa Fyn og i Jylland lykkedes Foretagendet derimod saa godt, at kun en Del af dem, der befandt sig i det sydlige Jylland, hindredes fra at komme over til Fyn derved, at en fransk Afdeling i det nordlige Slesvig af eget Initiativ ilede til Snoghøj og Fredericia og i Forening med de danske Tropper i sidstnævnte Fæstning gjorde sig til Herre over Egnen paa den vestre Side af Indløbet til Lille Bælt, saa et spansk Rytterregiment red lige ind i Armene paa denne fransk-danske Styrke og maatte dele de sjællandske Spanieres Skæbne. Men Spanierne nordligere i Jylland reddede sig. De lagde Beslag paa alle Skibe ved Aarhus, Randers og Horsens og

satte om Bord i dem, ud i rum Sø, hvor de optoges af de i Kattegat altid krydsende engelske Orlogsmænd, der førte dem til Langeland. Denne Ø var da alt tagen i Besiddelse af de først ankomne Spaniere, efter at den danske Befalingsmand paa Stedet, Grev Ahlefeldt-Laurvig, havde kapituleret med sine Tropper. Da Bernadotte i Travemünde fik Bud om denne Begivenhed, afbrød han straks sin Badekur og satte alle Tropper i Holsten og Slesvig i Ilmarch mod Nord, ikke blot de franske, men ogsaa de danske; thi der fandtes, som alt berørt i det foregaaende, trods Napoleons tidligere Befaling til Bernadotte om at sende alle danske til Sjælland, endnu saadanne i Holsten, navnlig i Fæstningerne Rendsborg og Glückstadt. Selv ilede han forud til Snoghøj for med de derværende Tropper at aabne det Felttog mod de Troløse, som han i intet Fald kunde undlade. Men det førte ikke til noget. Nyborg overgaves ikke, før den sidste Spanier var borte, og Langeland kunde han ikke naa. Han kom den 20. til Svendborg, havde da beordret alle danske, armerede Skibe langs den sydfynske og slesvigske Kyst til Thorseng, og fra Kysterne hernede lod han sit franske Artilleri aabne en larmende Kanonade mod de engelske Skibe, som laa i Vandet udenfor. Men det var alt kun for Formens Skyld. Den 22. August var der allerede en saa stor engelsk Flaade samlet ved Langeland, at hele den spanske Styrke paa Øen kunde afgaa til Gøteborg, hvor Admiral Saumarez modtog og beholdt den paa sin Station, indtil den rigtige Transportflaade fra England kom for at hente den.

Da dette Drama var udspillet til Fordel for Spanierne og til Glæde for Befolkningen, der yndede disse livlige Sydboere i samme Grad, Bernadotte og

hans Stab havde forstaaet at gøre sig upopulære, frembød Egnen om Nyborg og i det sydlige Fyn samt en stor Del af Langeland Skuet af en Valplads, hvor der var hærget, plyndret og ødelagt. Derhos vare Skibene, som havde ligget i Jyllands Østhavne, enten af Spanierne efterladte flydende i Kattegat eller af Englænderne førte til Gøteborg.

Disse Kalamiteter anfægtede Kongen mindre end Spørgsmaalet om, hvad Napoleon i den Anledning vilde beslutte, hvorledes han vilde stille sig til det, Kongen havde foretaget sig paa Sjælland og hans Tropper andetsteds, om han vilde lade franske Tropper indtage de bortgangne Spanieres Plads eller hvad? Foreløbig lod Bernadotte den ene franske Division forblive paa Fyn og i Sydjylland, medens den anden droges tilbage til Flensborg. De danske Tropper, der vare komne fra Holsten, lod Kongen forblive paa Fyn. Bernadotte selv tog til Altona, hvor Kongen senere lejede Stadens første Hotel til ham, for at han der kunde føre Hus paa kongelig Regning.

Medens dette foregik i Danmark, havde vor Gesandt i St. Petersborg haft Held med sin Indvirkning paa Czaren. Denne var just i Begreb med at begive sig til det store Kejsermøde med Napoleon i Erfurt. Da store Spørgsmaal skulde afgøres der, og Nordens Anliggender ogsaa maatte komme paa Tale, maatte Czaren, hvis han vilde det, kunne opnaa Napoleons Samtykke til, at Danmark og Norge traadte i Frankrigs Sted med Hensyn til Indfaldet i Sverig. Blome havde derfor i længere Tid søgt at vinde Czaren for denne Rollebytning. Med sin fyrige Fantasi og med al den Sagskundskab, han raadede over som tidligere Rytterofficer, fremstillede han saavel for Czaren som for russiske Officerer og Fyrst Romanzow de Bedrifter,

som Kongen kunde udføre (hvilke rigtignok vare helt andre, end Kongen nogen Sinde havde tænkt paa), og da Følgen af disse Bedrifter vilde blive Erobringer, drejede Forhandlingerne sig ogsaa hen paa de Gebetsudvidelser, Kongen skulde vinde som varigt Udbytte af sine Operationer.

Blome havde spurgt i Kjøbenhavn, hvad man der ønskede sig af svensk Land, og det havde vist sig, at de tidligere danske Provinser Skaane, Halland og Blekingen vilde Frederik ikke have, naar han ikke fik andet, eftersom de efter hans Ord „ikke kunde forsvares“. Han ønskede overhovedet ikke noget af Sverig, naar han ikke kunde erholde en saa stor Del af Landet, at den kunde forene Norge og Danmark paa en solid Maade og gøre hans Monarki til et stort sammenhængende Rige. Derfor blev Sverigs hele vestre Halvdel indtil Motala den Gevinst, som Blome i St. Petersborg foreslog, at hans Konge skulde have til Gengæld for sine storslaaede Bedrifter.

Samtalerne i St. Petersborg kunde ikke føre til nogen endelig formel Aftale, fordi Czaren skulde rejse. Men det foreslaaede blev, saa at sige, vedtaget i Princippet. Alexander lovede at sende en General til Kjøbenhavn for at aftale Operationerne samt at erhverve Napoleons Samtykke i Erfurt til, hvad man her i Norden maatte blive enig om.

Den russiske General kom ogsaa, om end i Skikkelse af den tidligere Gesandt i Stockholm, Alopæus, men det følger af sig selv, at Frederik VI aldrig for Alvor kunde gaa ind paa de Krigsforetagender, som Blome havde fantaseret om, han, som ikke engang havde villet give Bernadotte de 15,000 Mand med fra Sjælland, som den Gang vare forlangte. Han vidste for godt, at han i den korte Tid om Vinteren, da han

var fri for de engelske Flaader, ikke kunde fuldføre nogen Erobring af blivende Værd. Han holdt dog gode Miner til, hvad der var aftalt i Rusland, for at faa Bernadottes Korps bort.

Iøvrigt fik den spanske Affære et Udfald, som var lige saa tilfredsstillende for Kongen, som det var mindre godt for Bernadotte. Napoleon væltede nemlig al Skyld over paa sin Marechal, saa uretfærdigt det end var, da Dislokationen, som gjorde Opstanden mulig, var befalet af Kejseren. I September fik Kongen Komplimenter af Napoleon for sine Forholdsregler og for de danske Troppers Opførsel. Dernæst befaledes den franske Division paa Fyn og i Jylland tilbage til Flensborg og den, som var paa dette Sted, til Holsten. Det egentlige Kongerige rømmedes saaledes af de Franske, og det varede ikke længe, før ogsaa de i Slesvig staaende sattes i March mod Syd. Kejseren befalede sin Marechal at koncentrere sit Korps mere og mere ned til Grænsen, og en Del af det droges endog ud af Landet til Kysterne paa begge Sider.

Anledningen til denne Dislokation var det spændte Forhold, der indtraadte mellem Frankrig og Østerrig paa Erfurtersammenkomstens Tid, og de Troppebevægelser, som Kejseren foretog overalt for at kunne føre den spanske Krig til Ende og dog samtidig true Østerrig. Men hvad der fremgik af disse Bevægelser og af andre, som fandt Sted ved Elbens Udløb, var, at Angrebet paa Sverig var gaaet ud af Kejserens Tanke. Danmark, Norge og Rusland skulde nu være ene om det. Det Sendebud, Czaren havde sendt for at aftale det fornødne, og som i September havde Audiens hos Kongen paa Gisselfeldt, hvor han opholdt sig for Efteraarsmanøvrernes Skyld, fik vel

aldrig Instruktioner, saa ingen ordentlig Konvention blev sluttet, men baade i St. Petersborg og i Kjøbenhavn lovedes der Rusland en Overgang til Skaane i Vintertiden i Forening med et Indfald fra Norge.

Den Omstændighed, at det franske Korps tilsyneladende havde faaet en anden Bestemmelse, bibragte Kong Frederik den Tro, at han ved at indvirke paa Marechallen og hans Stab kunde faa Korpset helt ud af Riget. Thi naar det ikke havde nogen nordisk Opgave eller skulde være netop i Danmark, maatte Marechallen, der dog skulde ordne Dislokationens Detailler, kunne gøre meget for det, Kongen ønskede. Ved hvilke Midler man indvirkede paa Napoleonske Marechaller, var ingen Hemmelighed. Men Frederik VI havde hidtil ikke givet Bernadotte Penge, som Hamburg og vistnok ogsaa andre Stater gjorde. Men i denne Sommer havde Marechallen ladet brugelige Redskaber tilhviske Kongen, hvad Skik og Brug var, og at Kongen var maadelig betjent, naar han forsømte et Middel, han kunde drage Nytte af. Frederik VI havde derpaa ladet Kammerherre v. Dernath, som var bleven Feltkommissariatet i Kolding tildelt for at lede dets økonomiske Anliggender, rejse med en større Pengegave til Marechallen. Derefter gav han Marechallen i Oktober Elefantordenens Insignier og ydede ogsaa de højere Officerer i hans Stab baade Penge og Ordener. Nu vilde han have Nytte af sine Gaver og vinde Marechallens Medvirkning i den nævnte Retning. Hans nye Forbindelser med Marechallen og hans Stab optog ham i den Grad, at han, efter at være kommen til sin Dronning i Kiel, blev der hele November, mest for det franske Korpses Skyld.

Bernadotte var ikke i godt Humør i dette Efteraar. Grunden var ikke blot den Unaade, i hvilken han

erklærede sig falden, men de politiske Forhold, der truede med at kalde ham bort fra Norden og den Stilling og Opgave, som han der havde haft, og som i Stedet for stillede en Krig i Syden i Udsigt. Et nyt Felttog sammen med de andre Marechaller og af samme Art som de sidste var han slet ikke oplagt til at deltage i. Imidlertid tilbageviste han derfor ikke de Opmærksomheder af forskellig Art, som Kongen lod ham blive til Del. Men hvad Kongen opnaaede derved, var dog intet at tale om. Kantonnementet om Hamburg og i det sydlige Holsten var i sine Hovedtræk bestemt af Kejseren selv, og Bernadottes Hu stod heller næppe til at gøre Holsten fremmed for sig.

Uagtet Kongen ikke naaede sit Ønske helt med Hensyn til Franskmændene, var Stillingen dog bleven bedre for ham, som den ogsaa var bleven for Russerne. Disse havde ved nye Tropper generhvervet det Territorium, der var tabt under Sommerfelttoget, og rykkede nu op i det nordlige Finland igen.

Anderledes forholdt det sig med Christian August, der havde haft en streng Tid, siden vi forlod ham sidst. Ikke med Hensyn til Kampen. Han holdt trolig sine Stillinger, indtil Ensformigheden ved de smaa Patrouille- og Forpostfægtninger og den fremrykkede Aarstid indvirkede paa Aktiviteten paa begge Sider. Hans Sorger stammede fra Blokaden, Afspærringen og Mangelen paa Fornødenheder. Inden Sommeren var forbi, viste det sig alt, hvor utilstrækkeligt Norge var forsynet. Hungersnøden begyndte at true mange Steder, og hvor man havde det nødvendigeste for at kunne opholde Livet, virkede Mangelen paa saadanne Ting som f. Eks. tilstrækkeligt Salt ængstende ind paa Sundhedstilstanden og Velværet i det

hele. Prinsen maatte allerede aabne de militære Magasiner for den fattigere Del af Befolkningen i de sydlige Amter. Men derved indskrænkedes Krigsfolkets Magasiner betænkeligt. Han maatte lade det lille Rytteri, han havde indkaldt, sætte sine Heste paa Græs, for at Havren kunde leveres Soldaterne til Underhold. Han nødtes til sidst til at udskrive Korn til Hæren, saa grumme vanskeligt det end var for mange Amter, trods den indtrufne Høst, at efterkomme Rekvisitionen. Slemst saa det dernæst ud i Hæren i forskellige Retninger. Uniformerne faldt i Laser, saa Soldaterne i stor Maalestok maatte ty til borgerlige Dragter, der vare uhensigtsmæssige og ikke beskyttede mod Kulde og Regn i de lange og mørke Nætter, som indfandt sig. Der maatte derhos spares paa Krudtet, og Vaaben og Materiel, som gik i Stykker, havde man kun i ringe Grad Evne til at erstatte med nyt eller blot reparere. Christian August, som var pessimistisk af Natur, havde Grund til at føle Ængstelse, og i sin Nervøsitet plagede han sig tillige med Tanken om, hvad Svenskerne kunde udrette, hvis de fik en duelig General; thi en 12,000 Mand kunde de altid pludselig og overraskende samle paa en Plet, hvis de vilde gentage, hvad Christian August i Norge havde vist dem, at der kunde gøres.

Naturligvis henvendte Prinsen sig til Kongen. Baade han og Regeringskommissionen nedsendte Nødraab i forskellige, enslydende Udfærdigelser ad forskellige Veje. Prinsen, som bad Kongen om at ordne Provianteringen fra Jylland paa en bedre Maade end hidtil, paa en dansk Mands Ansvar, og dernæst at lade Ladninger afgaa til Norge *coûte que coûte*, sendte i de sidste Dage af August Grev Wedel til Danmark for at faa Sagen alvorlig bragt i Orden. Christian August vilde

sende ham gennem Sverig, men den svenske Grænsekommando nægtede ham et Pas. Greven maatte derfor atter som tidligere betro sig til en lille Baad, der førte ham til Jylland. Han rejste derfra til Kjøbenhavn, hvor Kongen var borte, men hvor Kollegierne gik ham til Haande, og fik Kongens Samtykke og Medvirkning. En dansk Mand, Kommandør Risbrigh af Sæetaten, kom nu til at lede det maritime ved Transporten til Norge, medens to Kommissærer, en norsk og en dansk, skulde staa Amtmændene bi med Hensyn til Ind- og Udslibning. Wedel Jarlsberg blev selv den norske og opholdt sig i Nørrejylland indtil imod Vinteren, da han afløstes der af Herman Løvenskjold og gik tilbage til Norge for atter at virke som Chef for Provideringskommissionen, hvis andre Medlemmer da vare to norske Mænd, Thomsen og Heyerdahl.

Men disse af Wedel og Myndighederne i Danmark vel udførte Foranstaltninger kunde ikke faa nogen stor Virkning, uagtet der var Korn nok oplagt i Jyllands nordlige Havne helt rundt. Thi den engelske Søstyrke var stor og mægtig i dette Efteraar. Hvorvel den spanske Opstand gav Englænderne meget at bestille i Bæltet og ved Transporterne til Gøteborg og derfra til Spanien, formindskedes deres Krydseres Tal mellem Norge og Danmark ikke. Disses Optræden var dette Aar mere nærgaaende end nogen anden Gang. De tog saaledes de med Korn ladede Skibe i selve de danske Havne, saaledes engang i Fladstrand (Frederikshavn). Den bedste Hjælp paa denne Tid var det Korn, som fra Archangel kom til Trondhjem. Dette var Grunden til, at Tilstanden var bedst i det nordlige Norge. I det sydlige viste Hungersnøden sig virkelig i Efteraaret, og i Oktober, der var den Maaned,

da Prinsen blev nødt til at udskrive Korn til Hæren, forekom Stillingen ham fortvivlet, eftersom Sygeligheden da greb meget om sig baade i Hæren og i Befolkningen.

Christian August blev derfor pludselig oplivet, da et Rygte fortalte, at Russerne og Svenskerne havde sluttet Fred eller Stilstand i Finland, og da Adler-sparre i den Anledning i et Brev, som hans Adjudant Anckarsvård overbragte til Staffeldt paa Kongsvinger, den 12. Oktober, efter Befaling fra General Cederström, fremsatte Ønsket om en Vaabenstilstand.

Christian August ansaa denne russiske Stilstand som en Hjælp fra Himlen og svarede, at han ej var uvillig til at indgaa en Vaabenstilstand, naar den sluttedes paa 4 Uger med 4 Ugers Opsigelse, og idet han meldte Kongen sit Svar, tilføjede han, at en saadan Vaabenstilstand, der efter hans Formening ikke blot var ønskelig, men endog nødvendig, ikke kunde skade de fremtidige Operationer, da der dog nu intet kunde udrettes i Grænseegnene ved Sverige, før Skiføret begyndte.

Kort efter fik Prinsen fra paalidelig Kilde Underretning om, at Vaabenstilstanden virkelig var afsluttet. Han antog det derfor som en Selvfølge, at Kongen maatte billige den Vaabenstilstand, som han havde tilbudt og ventede Svar paa.

Det forholdt sig imidlertid med den omtalte Vaabenstilstand, der var afsluttet i Lotho, saaledes, at den russiske General Buxhöwden havde sluttet den paa egen Haand, fordi han derved troede med mindre Ulejlighed at kunne opnaa Svenskernes Bortgang fra Finland. Men den midlertidige Regering i St. Petersburg, som fungerede, medens Czaren var i Erfurt, blev saa alarmeret ved Buxhöwdens egenmægtige Handling, at den befalede ham straks at opsigte den.

Dette vidste imidlertid ingen i Finland eller Sverig endnu. Den vakte den største Opsigt, og i Kjøbenhavn blev Efterretningen om den modtagen med pinlig Opmærksomhed, fordi der jo eksisterede en Aftale mellem Kabinetterne i St. Petersborg og Kjøbenhavn om, at ingen af Magterne maatte slutte Fred eller Stilstand paa egen Haand. I allerhøjeste Grad havde denne uventede Vaabenstilstand omtumlet Gustav IV's svage Hjerne. Han antog den sluttet af Russerne, fordi de vilde forandre Politik, gaa over til det engelske Parti, og ligesom det var efter hans Ordre, at Cederström havde sendt Adlersparre til Christian August i Norge, henvendte han sig ogsaa til den kongelige Kommando paa Sjælland for at faa Kongen til paa Danmarks Vegne at slutte Vaabenstilstand og Fred.

Kong Gustavs Forhaabninger vare for saa vidt ikke byggede paa bar Grund, som der i alle politiske Samfund i det nordlige og vestlige Europa paa denne Tid taltes højt og tillidsfuldt om Ophøret af den fransk-russiske Alliance. Gæringen mellem Napoleon og Østerrig var saa stor, at den maatte blive til Krig, og denne Gang, mente den almindelige Opinion, maatte Østerrig sejre, da Napoleon maatte anvende den bedste Del af sin Magt i Spanien. Skete dette, var det jo ikke usandsynligt, at Czaren vilde bryde med Napoleon. I St. Petersborg led ingen, at Czaren havde begivet sig til Mødet med Kejser Napoleon i Erfurt. Czaren sagde selv, han var den eneste fransksindede i den russiske Hovedstad. Hele den intelligente Del af Befolkningen ønskede fri Handel og Samkvem med England og hørte derfor til det store, internationale, saakaldte engelske Parti, der paa denne Tid gjorde sig gældende i alle Landene om Østersøen.

Gustav IV saa i Vaabenstilstanden i Lotho et Tegn paa, at Rusland vilde forandre sine Signaler politisk. Han imødesaa et Forbund mellem sig og England, Rusland og Østerrig og vilde saa ogsaa have Frederik VI og hans Monarki med. Som Sendebud til Sjælland benyttede han en Oberst, Kammerjunker Borgenstjerna, for hvem han udbad sig en Samtale med en af Frederik VI dertil udset Person. Denne Gunst opnaaede han. Kong Frederik, som var kommen tilbage til Kjøbenhavn nogle Dage, inden han begav sig til Holsten, lod General Baudissin faa denne Samtale med Borgenstjerna paa Marienlyst Slot ved Helsingør, men Kongen gik ikke ind paa nogen Vaabenstilstand, da han, som han i et høfligt Brev meldte den svenske Konge, ikke kunde slutte nogen saadan uden i Forening med sine Allierede.

Inden Kongen forlod Kjøbenhavn, sendte han Christian August en kort Redegørelse for Samtalen paa Marienlyst og hvad han havde skrevet til den svenske Konge; men han vidste selv dengang intet om den Vaabenstilstand, Christian August havde tilbudt i Norge. Brevet herom modtog han først i Kiel, men kunde ikke læse det. Det var nemlig i Talskrift, og denne Gang havde han hverken Bülow eller sit militære Kabinet med sig. Han maatte derfor sende det modtagne Brev til Kjøbenhavn for at tydes, og det samme maatte han gøre med de nye cifrede Depecher, som hurtigt fulgte efter.

Da Kongens ovennævnte Beretning om Samtalen med Borgenstjerna vistnok først kom sent til Norge og i hvert Fald ikke indeholdt noget Svar paa de mange Spørgsmaal, Prinsen i forskellige Skrivelser havde rettet til ham, forandrede Prinsen ikke den Holdning, han havde indtaget til Sverig. De Svenske

forundrede sig derover, og Kong Gustav lod General Cederström i et Brev af 17. November spørge Prinsen, om han endnu ansaa sig bemyndiget til at slutte den Vaabenstilstand, som han havde tilbudt den 13. Oktober; men Christian August svarede, overensstemmende med Sandheden, at han ikke havde modtaget Ordre, der nødte ham til at forandre sin Holdning, og at han derfor indbød Generalen til at sende en Officer til Svinesund for at slutte en Vaabenstilstand, som han dog nu foreslog indskrænket til 14 Dage med 14 Dages Opsigelse.

Da Christian August heller ikke efter den Tid fik noget Svar fra Kongen, hverken paa de gamle eller nye Forespørgsler, lod han Darre til Svenskernes store Forundring forhandle den omtalte Vaabenstilstand med Cederströms Befuldmægtigede, Posse. Udbyttet af Forhandlingerne blev dog kun til en simpel Vaabenhvile med 48 Timers Opsigelse. Der gik atter nogen Tid, i hvilken Prinsen oppebiede Brev fra Kongen, men da han intet havde modtaget den 7. December, til hvilken Tid han havde bestemt sig til at vente, undertegnede han denne Dag Konventionen.

En stedse stigende Forundring vakte denne Norges fra Danmarks tilsyneladende saa helt forskellige Krigspolitik. Paa Sjælland ophørte Krigstilstanden ikke et Øjeblik. Tværtimod begyndte der snart kæmpemæssige Udrustninger; thi der kom Efterretning fra Rusland om, hvad Czaren havde opnaaet i Erfurt. Napoleon havde samtykket i, at Sagerne i Norden afgjordes af Rusland og Danmark paa den af Czaren foreslaaede Maade. Kun stillede Napoleon det Vilkaar, at ingen af disse Magter erholdt andet, end hvad de havde erobret, da Princippet uti possidetis var lagt til Grund for alt det ved Sammenkomsten afgjorte.

Frederik VI maatte altsaa nu belave sig paa at kunne gaa til Skaane, hvad han havde lovet Rusland og Frankrig, og hvad han nu ogsaa i Holsten paa ny havde meldt Bernadotte, at det var hans Agt at gøre, saa snart Englænderne havde forladt vore Farvande.

Uagtet der af den nævnte Grund ikke blev en Mand hjemsendt af Styrken paa Sjælland, derimod flere kaldte til Tjeneste, blev Christian Augusts Vaabenhvile dog ikke desavoueret. Allerede af den Mængde Breve, som Prinsen straks efter den 7. December fik som Svar paa afsendte Spørgsmaal, erfarede han, at Kongen vel ikke ønskede nogen Vaabenstilstand, men at han dog ikke vilde nægte en saadan sin Billigelse, naar den var nødvendig og kunde betragtes som en ren militær Foranstaltning. Den samme Holdning indtog Kongen, da han var kommen tilbage til Kjøbenhavn og herfra for første Gang meldte Prinsen, hvorledes det forholdt sig med den russiske Vaabenstilstand i Lotho, der nu var opsagt. Han fordrede dog den gang, at Prinsen selv maatte paatage sig Ansvar. „Hvis den kommer til min Approbation,“ skrev han, „afslaar jeg den.“ Han anviste saaledes selv sin Undergivne lige over for Offentligheden at stille sig i Ulydighedsforhold til ham. Uagtet Christian August saa meget som muligt søgte at undgaa Skinnet af Ulydighed, fik Offentligheden dog Indtrykket af, at Kongen manglede bestemt Villie og Myndighed med Hensyn til Norge, og dette saa meget mere, som Bernstorff efter Kongens Hjemkomst til Kjøbenhavn meddelte baade det russiske Kabinet og Bernadotte, at Kongen var indigneret over den i Norge afsluttede Vaabenhvile og havde befalet Christian August straks at opsigte den. Denne Meddelelse skyldtes en Misforstaaelse af Kongens Ord til ham om Sagen; thi Kongen

havde ikke sagt det, Bernstorff troede, men kun, at Vaabenstilstanden skulde opsiges, naar Fjendtlighederne begyndte andetsteds. Denne Bernstorffske Meddelelse gjorde Sagen mere besynderlig for alle Fremmede, da det viste sig, at Vaabenstilstanden slet ikke blev op-sagt.

Til sidst blev Frederik VI dog nødt til at tage den norske Vaabenhvile paa sig, hvad han burde have gjort straks baade lige over for Christian August og for Verden. Han forklarede da de allierede Magter og Bernadotte, hvorledes Vaabenhvilen i Norge var af en ren militær Natur og kun til Fordel for Danmark og Norge, fordi den styrkede Norges Kræfter. Og da Tildragelsen var diskuteret ogsaa ude i Europa, lod han en lignende Forklaring tilflyde tyske og franske Blade. Bernstorff havde nemlig en Mand, der varetog Regeringens Interesse i den udenlandske Presse. Det var Chargé d'affaires Rist, som fra London var forsat til Hamburg, hvor han foruden at holde Øje med Bernadotte i Regeringens Interesse nyttede de Forbindelser med den europæiske Presse, som han havde erhvervet sig, medens han var i London.

Alle disse Depecher og Avisartikler hjalp dog ikke meget, fordi Svenskerne bragte en anden Opfattelse til Torvs, som de mente, dette danske Desavoueringsarbejde indirekte bestyrkede. De havde nu en Gang sat sig i Hovedet, at Vaabenhvilen i Norge var af politisk Natur og havde antidanske Grunde. De mærkede sig paa denne Tid, at Christian August hørte til et Fyrstehus, der politisk var noget brouilleret med Frederik VI.

Svenskerne vare imidlertid med Hensyn til dette Punkt i Vildrede. Christian August var loyal og vedblev at være det. Vaabenhvilen var efter hans Mening en Nødvendighed, fordi Magasiner og Depoter vare

udtømte, fordi Tropperne trængte til et Pusterum efter i 9 Maaneder at have staaet i Felten, og han selv maatte til Christiania for i Spidsen for Regeringen at finde Midler til at møde de nye Tilskikkelser, som maatte komme.

Der blev heller ingen Anledning for Christian August til at opsiges Vaabenhvilen, fordi Lotho-Vaabenstilstanden var opsagt; thi det varede ikke længe efter, at han havde faaet Underretning herom, før en virkelig Afvæbning indtraadte paa den Krigsskueplads, Norge hørte til. Den finske Krig standsede ved den med Bemyndigelse afsluttede Stilstand i Olkijoki den 19. November, hvorefter de svenske Tropper forlod finsk Grund og gik over Torneå til Vesterbotten. Kong Gustav iværksatte paa Grund deraf en vidtgaaende Afvæbning af hele det nordlige Sverig. Mod Norge efterlodes der kun en Brigade under Posse. Den wärmlandske Afdeling, som indbefattede de Tropper, der havde Hjemsted nær Norge, sendte Officerer og Mandskab til deres Hjem, Mandskabet dog med Vaaben.

Cederström kaldtes til Stockholm og Adlersparre med; men sidstnævnte lystrede ikke under Paaskud af Sygdom. I Stedet for begav han sig til sin Ejendom Sophielund i Wärmland for under de nu forestaaende fredeligere Forhold at genoptage Agitationen paa Norge og i det hele arbejde for sin politiske Idé. Han begyndte nu at tænke over en Ytring, der var bleven henkastet i hans Parti som stammende fra Platen, at Christian August muligvis var en Mand, som Sverig kunde være tjent med at have til Konge.

De tidligere omtalte politiske Omvæltningsplaner i Sverig vare nemlig alle strandede i Aarets Løb. Den franske Regering havde ikke villet blande sig i Sverigs indre Anliggender; den engelske nægtede i Aarets

sidste Maaneder afgjort enhver Deltagelse i oprørske Detroniseringsanslag, og Tanken om at give sig i Ruslands Vold plejedes nu kun af nogle ganske enkelte, fremstaaende Officerer. De borgerlige Partier i Sammensværgelsen havde derfor tabt Modet; kun det store militære Revolutionsparti, som havde Sæde i Stockholm, og som med den finske Helt Adlerkreutz, Armfelt og nogle højere Officerer i Spidsen ellers kun bestod af yngre Officerer af den finske Hær, tænkte endnu paa at afsætte Kongen og indsætte en ny Regering under Hertugen af Södermanland.

Adlersparre, som regnedes med til Partiet, men nu boede i Wärmland, nærrede dog videregaaende Ønsker end dem, der vare de almindelige i Stockholm. Han vilde ingen Formynderregering have, som Partiet i Stockholm. Han vilde have Gustav IV's Søn afsat tillige med Faderen, maaske hele Ætten opsagt Huldskab og Troskab og en ny Konge valgt straks. Saa stod han det borgerlige, konstitutionelle Parti nærmere end Officererne og Embedsmandspartiet i Stockholm, der havde Blikket udelukkende fæstet paa Finland og politisk med Hensyn til Forfatningen ikke havde større Maal for de første Skridt end at faa den tilsidesatte Ständerforfatning indsat igen i sin Værdighed. Adlersparre vilde have Norge før Finland, ligesom hans Uven Gustav IV havde villet, men Friheden fremfor alt; thi den var ikke blot Midlet til at vinde Norge, men til at give Sverig national Kraft. Han vilde derfor ikke nøjes med en Ständerforfatning som den gamle. Han vilde have en hel ny Forfatning i engelsk Stil tilvejebragt, en Forfatning, passende for Norge og Sverig i Forening, som Nordmændene kunde give sig, hvis de ikke vilde være med til at vedtage den sammen med Svenskerne.

Ingen kunde tænke sig, at denne afskedigede Major, der levede i hjemlig Ro langt fra Hovedstaden, kunde faa Indflydelse paa Forløbet af saadanne store Begivenheder, her tales om. Derfor hørte man uden Betænkning paa hans Fantasier og lod sig villig forføre af ham til at ønske de revolutionære Planer Fremgang i Sverig.

Christian August, som nu sad fordybet i Regeringssagerne i Christiania, saa intet hellere, end at Svenskerne under de herskende prekære Forhold viste sig saa venskabelige, endog kurgørende, som Tilfældet ofte var. Han befandt sig i ganske overordentlig vanskelige og trykkende Forhold; thi Norge havde paa denne Tid haft den store Sorg at miste Enevold Falsen, der var Drivhjulet i den nye Regering. Christian August, som alt forud havde bedet om en Mand til i Regeringen, fordi Arbejdet var saa overhaandtagende, bad nu om to og udtalte Ønsket om, at det maatte være norske og ikke danske Mænd, han fik, og at den ene af dem maatte være Grev Wedel. Dette Ønske blev opfyldt. Kongen havde i Anledning af Christian Augusts første Begæring sendt en Kammerherre Kaas, der var en Broder til Kancellipræsidenten, op til Norge, hvilket Valg tydelig nok viste, paa hvis Foranledning det skete. Alle Kollegierne i Kjøbenhavn og mest Rentekammeret klagede nemlig i denne Tid over, at Magten over Administrationen i Norge ganske gled dem ud af Hænderne, og Kancellipræsident Kaas ønskede særlig at faa en Finger med i Udviklingen deroppe. Kammerherre Kaas var imidlertid druknet under Overfarten, men en Stedfortræder, Etatsraad Tønder Lund, var straks efter sendt af Sted, saa der nu kun skulde udnævnes en. Denne ene blev

som sagt Wedel.¹⁾ Imidlertid druknede ogsaa Tønder Lund under de daværende vanskelige Forhold ved Landingen fra Skib i Norge, og Kongen valgte saa i dennes Sted Amtmand Sommerfeldt i Norge.

Den unge Grev Wedel ydede en Kraft, som Regeringen havde Brug for. Hans Valg gav ogsaa Regeringen et radikalt, efter Svenskernes Mening endog revolutionært Præg; thi han var bekendt for sit Sværmeri for politisk Frihed og for Nordens Forening. Han kom imidlertid ikke Regeringen til Nytte straks; thi han var endnu i Jylland og kunde først tage Sæde i Kommissionen den 19. Januar; den store Nød, som da herskede i Norge, lagde efter den Tid Beslag paa hans fleste Kræfter for Provianteringen af Norge.

Englænderne blev dette Efteraar saa længe som muligt i de nordiske Have. I December vare de paa Grund af Isgang fordrevne fra de danske Farvande paa en enkelt lille Eskadre nær, der holdt sig ved Helsingør og Nord for Sjælland til de første Dage af Januar. Men om Norge og i Skagerak holdt deres Skibe sig til ind i Januar Maaned, og da de vare borte, vare alt mange Havne frosne til. Der indtraadte nemlig i dette Aar en usædvanlig tidlig og streng Vinter, som holdt sig og tog til i Styrke senere, saa man ikke mindedes i mange Tider at have haft en saa streng.

Der lagde sig som en Vold af Is uden om den norske Kyst, og de danske Havne vare for det meste utilgængelige. Englændernes endelige Bortgang aabnede derfor ikke Forbindelsen med Danmark. Naturforholdene lagde lige saa store Hindringer i Vejen for

¹⁾ Medd. fra Krigsarkiverne. IV. 68.

Transporten, som de engelske Eskadrer før havde gjort, ja i visse Henseender større; thi naar et Skib endelig havde banet sig Vej gennem Isen til en norsk Havn og havde losset, saa var Transporten fra Anløbsstedet til Depoterne i det Indre og ved Grænsen mod Sverig ofte ganske umulig paa Grund af Sneen, der fyldte Lavninger og Kløfter og paa mange Steder gjorde Vejene ganske ufarbare. De storslaaede Foranstaltninger, som ved Wedels Hjælp vare trufne af Myndighederne i Danmark til Opsendelse af Fornødenheder til Norge, fik derfor ikke de Følger, man havde lagt an paa. Tilstanden tegnede sig tværtimod saa ulykkelig for Norge, at selv Folk, der ellers plejede at se lysere paa Tilstanden end de fleste, forestillede sig Muligheden af, at Norge, hvis Kulden blev ved, af ren Selvopholdelsesdrift kunde blive nødt til at kapitulere lige over for Sverig for at faa Tilførsel over Grænsen.

I Slutningen af December fik Christian August Ordre fra Kongen om at opsige Vaabenstilstanden og gaa frem i Forening med General Krogh i det Nordenfjældske, saasnart Russerne fra Finland rykkede ind i det nordlige Sverig. Christian August fik ogsaa at vide, hvad han først skulde foretage sig, tage Gøteborg, men der taltes i de forskellige Breve, han paa denne Tid modtog, slet ikke om Overgangen til Skaane, hvilken havde været lovet i et Aar og var bleven forberedt flere Gange og nu forberedtes paa ny.

Christian August svarede, at det var ham fysisk umuligt at udføre den modtagne Befaling for Øjeblikket, og med dette Svar ophørte Korrespondancen for Vintertiden; thi Vejret hindrede nu al videre Forbindelse. I en Tid af to Maaneder kom der ikke et Brev fra Regeringskredsene i Kjøbenhavn til Norge. Christian

August var helt afskaaren fra Samkvem med Verden uden for den skandinaviske Halvø. De eneste Efterretninger, han modtog om Tildragelserne i det sydlige Udland, kom fra de svenske Venner ved Grænsen.

Christian Augusts hele Opmærksomhed samlede sig mere og mere om, hvad disse Folk fortalte om det sydlige Sverig, om der ikke skulde falde et Ord om overordentlige Tildragelser i Skaane, som, at de Danske vare gaaede i Land der. Omstændighederne vare efter hans Skøn i alle Henseender saa usædvanlig indbydende for en Landstigning i Skaane, at han ikke kunde andet end tænke sig, at Kongen dog muligvis vilde foretage den. Og i saa Fald vilde han ikke betænke sig et Øjeblik paa med al den Kraft, han kunde samle fra hele Norge, at kaste de faa Tropper, Svenskerne kunde stille imod ham, over Ende og ile Kongen i Møde. I saa Fald vilde Norges Redning jo komme over Land.

III.

For Overgangen til Skaane stillede alle Betingelser ved Nytaarstid 1809 sig saa gunstigt, at selv en ubunden Fantasi ikke let kunde skabe sig dem bedre.

De nys skildrede Naturforhold, der vare saa skæbnesvangre for Norges Forsyning, stillede de danske Farvande i absolut Sikkerhed mod enhver Hjem søgelse af engelske Flaader.

Kulden havde desuden lagt Is om Carlskrona Havn, hvor Sverigs aftaklede Flaade laa, og havde endog skabt en Bro mellem Sverig og Finland, saa Angrebene fra Rusland kunde ske over Isen.

Paa Sjælland stod der 40,000 Mand, hvilke havde været saa godt som under Vaaben lige fra 1807 af og dannede en saa god Hær, som Danmark overhovedet kunde stille; og til Overgangen over Øresund havde man hele det i 1808 tilvejebragte Apparat, som Bernadotte og hans Tillidsmænd havde beundret, og som vistnok tilfredsstillede alle de Fordringer, man i hine Tider kunde stille til slige Hjælpemidler.

En duelig General, selv en saadan som General Ewald, der tjente paa Sjælland under Kongens Kommando, kunde have iværksat Overgangen i Dagene efter den

3. Januar, hvilken Dag de sidste engelske Skibe maatte fortrække fra deres Stilling ved Sundets nordlige Indgang. Og var han kommen til Skaane, hvad vilde han saa have fundet der?

Feltmarechal Toll havde efter den svenske Afvæbning kun 8000 Mand under Vaaben. Der vilde nu sikkert straks være sket Opbud af alle de Tropper, der vare gaaede til deres Hjemkredse; men de Naturforhold, som i Norge gjorde Vejene ufarbare og Transporter vanskelige, vilde uden Tvivl ogsaa i Sverig have vanskeliggjort hurtige Samlinger og regelrette Manøvrer. En energisk dansk General, som fra Begyndelsen havde faaet Overtaget, maatte under Forholdene i Sverig, da Hærens Hovedmasse passede paa Russerne ved den bottniske Bugt, let være trængt saa langt frem, at han kunde have rakt Haanden til Christian August i Gøteborg. Thi her vilde Norges Fører efter al Sandsynlighed være naaet hen.

Naar dette Foretagende var iværksat saa tidlig fra Sjælland som i Januar, vilde der ogsaa have været Tid til inden Englændernes Komme at fuldføre de Anlæg ved Helsingborg, som dannede en Del af Planen, og som sigtede til at beherske Forbindelsen mellem Skaane og Sjælland saaledes, at der efter Englændernes Tilbagekomst kunde lægges Kraft i Sjællands Forsvar, uden at man derfor behøvede helt at opgive den i Sverig erhvervede Position.

En saadan Optræden laa imidlertid ikke for Frederik VI. Han vilde for det første ikke foretage sig noget, før han havde Vished for, at Russerne virkelig angreb. Dernæst kunde noget saa uregelmæssigt aldrig falde ham ind, som i en kort Tid, for at lægge større Kraft i Angrebets første Moment, at overlade Sjællands og Kjøbenhavns Bevogtning til Borgervæbningerne og

Kysttropperne alene. Han vilde kun anvende en Del af Hæren paa Sjælland til Overgangen, kun 25,000 Mand, hvorved det egentlig forud var givet, at noget stort Maal ikke foresvævede ham.

I hyor ringe en Grad Frederik VI. lagde Vægt paa at komme hurtigt til Sverig for at faa længere Tid til Løsningen af en Opgave der, fremgaar ogsaa af, at det fra Begyndelsen af, endog før Kulden indfandt sig, blev bestemt, at Overgangen til Skaane skulde ske paa Is. Strømforholdene i Øresund gøre det jo nemlig til en hel Sjældenhed, at Sundet fryser til i stor Udstrækning og navnlig, at det kommer til at danne en saa stærk og sammenhængende Isflade, at Kolonner paa 10,000 Mand med Kanoner, Hestfolk og Train paa den kunne udføre en Manøvre i forskellig Retning, som Frederik VI. tænkte paa.

Naar og hvorledes denne Idé om netop en Isovergang er opkommen, kan næppe vides, men det var meldt i St. Petersborg, at man havde paatænkt en saadan. Blome havde udmalet Frederik VI's forestaaende Bedrift i saa levende Farver for Czaren, at denne var smeltet hen i Beundring og havde beordret lignende Isovergange over den bottniske Bugt fra Åbo til Ålandsøerne og fra Wasa til Umeå, hvilke jo ogsaa virkelig bleve udførte.

Det skete nu saa, at Øresund i Januar to Gange blev tillagt, den 9., da Isen dog den følgende Dag gik i Drift, og den 16., da den holdt sig sikker i nogen Tid. Kongen havde saaledes Grund til at anse Udsigterne for sit Projekt for lyse, og han begyndte straks i de første Dage af Januar ganske storslaaede Forberedelser til Overgangen, som han vilde udføre, saa snart han fik Underretning om, at de russiske Angreb vare begyndte. Tropperne, som skulde deltage i Overgangen,

sattes i March op mod det nordøstlige Sjælland, og samtidig kaldtes Tropper fra Fyn, Langeland, Lolland og Falster til Sjælland. De sidste marcherede over Isen mellem Øerne. Foruden Felthæren, der skulde operere i Sverig, organiseredes en Reserve af Tropper, der skulde danne Besætning i de erobrede svenske Landskaber, og endelig en Styrke til at besætte og arbejde med ved Befæstninger af Udgangspunkterne ved Øresund.

Alt som Tiden gik, satte Frederik VI med den Lidenskab, han havde for Organisation og Administration — en Lidenskab, som altfor ofte absorberede hans Handlekraft uden for Kontoret — alle sine Kræfter ind paa Forberedelserne, der i mange Retninger antog kæmpemæssige Dimensioner og, da de foregik ganske offentligt, vakte Opmærksomhed i vide Kredse, navnlig ind i Sverig. Man havde her hel offentlig Kundskab om, hvad der var forhandlet i St. Petersborg om det dansk-norske Monarkis Udvidelse til Motala, og i Almindelighed kunde man ikke tænke sig, at de Forberedelser, som iværksattes paa Sjælland, ikke skulde have et virkeligt Krigsmaal for Øje.

I Midten af Februar, da Regeringen i Kjøbenhavn havde faaet Kundskab om, at de russiske Angreb vare under Udførelse, ikke blot de to, der skulde foretages over Isen, men ogsaa et tredie, der var begyndt Nord om den bottniske Bugt ind i Norrland — paa denne Tid, da Isen iøvrigt begyndte at svingte, og Vejr- og Strømforhold ikke vilde arte sig, som man ønskede det, stod alle Tropper, som skulde over, langs Kysten mellem Kjøbenhavn og Kronborg i et tæt Kantonnement, der strakte sig et Par Mil ind fra Kysten. Alt, hvad der behøvedes til Overgangen og til Operationerne, var samlet. Der var udkrevet Høstvogne og

Slæder med tilhørende Heste fra hele Sjælland. Train- og Proviantvæsen var ordnet med alt fornødent Materiel og Personale. Halm til Bivuakering m. m. var ophobet langs Kysten i en saadan Mængde, at Helsingør ansaas udsat for Brandfare. Tyve Søofficerer med 200 Matroser og 200 Tømmermænd vare organiserede til at tage de indefrosne svenske Kanonbaade og Krigsfartøjer i Besiddelse. Ingeniørkommandoer vare parate til at udstikke og paabegynde Arbejder ved de paatænkte Batterier paa skaansk Kyst. Fra Februar Maanedes Begyndelse, da Kulden tog af og undertiden slog over til Tø, var man ogsaa begyndt at forberede Overgang ved Hjælp af Baade og Skibe. Baade fra hele Sjællands Kyst førtes til Sundet, og de Skibe, som kunde opdrives fra Havnene paa Sjælland eller Smaaøerne, indrettedes til Brug derved.

Ganske betydeligt var det Arbejde, som var præsteret af de militære Stabe og nedsatte Kommissioner for at udarbejde Operationsplaner for alle Tilfælde, for at ordne alle Forhold for Felthæren, for Besættelse af de erobrede svenske Landstrækninger, for Ordningen af Forplejning, Syge- og Transportvæsen, samt for Bestyrelsen af Sjælland, efter at største Delen af Hæren var gaaet til Sverig. Men et ikke mindre Arbejde var udført af de ikke-militære Kollegier og dertil udkaarede Tillidsmænd for at ordne den foreløbige Regering i Götalandet, som det erhvervede Stykke af Sverig skulde hedde. Der udsaas Personer til at overtage Embederne i Götalandet. Der var udfærdiget og trykt Opslag og Proklamationer paa Svensk. Der var fabrikeret Papirspenge til Cirkulation som Betalingsmiddel hinsides Sundet.

Alle Myndigheder paa hele Sjælland, baade statslige og kommunale, havde faaet Del i Ordningen af Fore-

tagendet. Det var blevet til et offentligt Fællesanliggende. Men det hele var efter en Syndflod af Betænkninger og Erklæringer egentlig blevet ordnet godt, efter at ethvert Sogn paa Sjælland havde bidraget til Udførelsen ved Afgivelse af Karle, Heste, Okser, Slæder, Halm, Korn eller andet af, hvad der var forlangt.

Enden paa det hele blev imidlertid, at Kongen den 11. Marts, da Isen afgjort var brudt op, og Englænderne altsaa kunde komme, opgav Angrebet og straks rejste til sin Familie i Kiel — bort fra Regeringen og det hele.

Offentligheden følte nogen Skuffelse derved, men den skød Skylden paa Isen, og med det Kongesind, der dengang fyldte den store Masse, beklagede man egentlig kun Kongen, fordi han ikke havde faaet sit Ønske opfyldt, men i Stedet for fortvivlet maatte rejse til Kiel. De fleste af de højere Officerer havde imidlertid forud været fattede paa, at det maatte ende saaledes, og det samme gjaldt ogsaa Feltmarechal Toll i Skaane, som vel hver Nat udsatte Lytteposter langs Sundet og lod sine Folk indtage hensigtsmæssige Stillinge, men personlig ikke lod sin Nattero forstyrre, idet han forsikrede sine Omgivelser, at Frederik VI ikke gjorde Alvor af sine Trusler. Udenrigsministeren Bernstorff var ogsaa lige fra Begyndelsen af vis paa, at det hele kun skulde være en Demonstration, og den Tro fandt han bestyrket ved, at Kongen, medens Forberedelserne interesserede ham saa meget, ikke i lige saa høj en Grad tænkte paa Sverig som paa England og Frankrig, hvis hele Stilling ved Begivenhederne i Spanien og Spændingen med Østerrig syntes ligesom lidt betrængt. Enkelte Efterretninger, som kom gennem den optiske Telegraf ved Store Bælt, der under Istilstanden dannede den eneste Forbindelse med Ver-

den Syd paa, saaledes en, der meldte, at Napoleon havde forbudt Bernadotte at rømme Altona, beskæftigede Kongen saa stærkt, at han i flere Dage lod Overgangen være, hvad den var, og kun grundede paa, hvad der kunde ligge til Grund for hin Befaling.

Men, hvorledes det nu end forholdt sig hermed — ved den Afslutning, det store for Offentlighedens Øjne foretagne Tilløb til en Overgang over Sundet fik, beholdt Frederik VI's Anseelse et uopretteligt Knæk, ikke blot i Nordens andre Lande, men ogsaa i Rusland. Især gjorde dog Ballonkrigen, som hele Foretagendet endte med, ham til Skive for Svenskernes Spot.

Det forholdt sig dermed saaledes, at en Dyrker af Aeronautiken, Kandidat Colding, som ved Store Bælt havde været i Regeringens Tjeneste, havde udbedt sig Tilladelse til at prøve, om Luftballoner kunde anvendes i krigersk Øjemed som Bærere enten af eksplosive Stoffer eller andet, f. Eks. Meddelelser. Colding blev installeret paa Kronborg, og da han udbad sig noget at sende, fik han af Kongens Kabinetssekretær en Bunke Eksemplarer af et svensk Skrift af C. F. Gyllembourg (oprindelig Ehrensvärd), hvilket med overdrevne Lovord om Frederik VI anbefalede Nordens Forening under hans Scepter. Kongen havde forud sendt dette Skrift til Christian August, hvem han havde anbefalet at sprede det i Sverig ogsaa fra Norge af.

En 3 à 4 Gange om Dagen oversendtes der Balloner fra Kronborg bærende Eksemplarer af dette Skrift. Deres Skæbne observeredes i Kikkert fra dansk Side. De opfangedes paa den anden Side af Sundet af Feltmarechal Tolls Soldater. Paa begge Sider af Sundet indgaves der Rapporter om dette besynderlige Bombardement, der endog gav Anledning til en Brevveksling mellem Kongerne.

Længe havde Svenskerne dog ikke moret sig over denne Slutning paa de store Rustninger, før en Begivenhed af større Alvor fangede hele Sverigs Opmærksomhed. Allerede før Konge Frederiks Afrejse til Holsten var Opstandsbanneret hejst i Sverig, og hejst som Følge af Rustningerne paa Sjælland eller rettere som Følge af de Rygter om en Deling af Sverig, man ved disse Rustninger troede bekræftede.

Det var ikke i Stockholm, at dette var sket. Den revolutionære Bevægelse der blev ikke til noget. Hele Vinteren igennem fortsattes Sammenrottelserne. En Del yngre Officerer, der vare under Befaling af ældre saadanne med Navne som Skjældebrand og Bjørnstjerna, havde fattet den Plan at gribe Kongen, naar han fra sit Slot Haga kørte til Hovedstaden, og føre ham som Arrestant til Fæstningen Waxholm, og ældre Officerer forhandlede med tilkaldte borgerlige Mænd om Revolutionens nærmeste Maal. Man antog det, som før omtalt, nødvendigt at bøje sig for en af de Magter, som Sverig var i Krig med, og som stod ved Grænsen. Men hvilken skulde man vælge?

Adlerkreutz stemte for Rusland, som var lige paa Nippet til paa tre Steder at falde ind i Riget og at tage Stockholm. Han ønskede Prinsen af Oldenburg til Tronfølger, men kun faa fulgte ham i den Henseende. Stemningen var helt overvejende for Frankrig. Men hvorledes komme i Forbindelse med denne Magts mægtige Hersker? Han var ikke repræsenteret umiddelbart ved Grænsen; thi Bernadotte var ikke kommen over Store Bælt og stod nu i Altona og Hamburg med sin Hær langs den nordtyske Kyst. Der var et Hav mellem Sverig og ham. Der opkastedes ogsaa det Spørgsmaal, om man skulde søge Forstaaelse med Danmark, søge en nordisk Union iværksat for

gennem den at komme ind under Kejser Napoleons beskyttende, hjælpende Haand. Adlerkreutz, som i politisk Henseende ikke holdt fast ved noget bestemt Program, var ikke tilbøjelig dertil, hvis han blot kunde undgaa Frederik VI og f. Eks. faa den unge Christian Frederik i Stedet derfor, men ellers var der ingen Stemning for denne Udvej.

Disse Forhandlinger og de omtalte militære Forberedelser førte dog kun til stedse større Uenighed. Borger-skabet, Embedsmændene og Ministeriet, som havde Øren med i Raadslagningerne, vare imod, at Krigs-folket stillede sig i Spidsen for Omvæltningen. De ønskede intet Militærherredømme og vendte mere og mere tilbage til den fra Borgernes Side tidligere stillede Fordring, at det var Stænderne, der skulde bestemme om Sverigs Fremtid. Vilde Kongen ikke indkalde dem — nuvel, saa maatte han afsættes, men hans mindreaarige Søn var der ingen Grund til at fjerne, og en Formynderregering burde derfor, naar Kongen var afsat, indkalde Stænderne og foretage det nødvendige til Sverigs Redning.

Da de borgerlige Partier fik Overmagten i Stockholm, og den bekendte H. Järta forpurrede de for egenmægtige og brutale militære Anslag, endte det hele i Stockholm i Opløsning, og der vilde rimeligvis ikke være sket noget afgørende Skridt til et System-skifte i Sverige, dersom ikke Adlersparre i det vestlige, oprørt over, hvad der berettedes fra Sjælland, havde besluttet sig til at ofre sig for Rigets Velfærd.

Denne ihærdige Kæmper for Norges Tilslutning til Sverige vilde ingen Ydmygelse af Sverige lige over for Udlandet, intet Forbund med Rusland eller Frankrig, ingen Union med Danmark, han vilde kun Norge og Bi-beholdelse af Alliancen med England. Hans Standpunkt

var endnu Krigsplanen fra Februar 1808, den han havde været med til at sætte i Værk, men som var strandet, fordi alt gik i Stykker, som Gustav IV havde sin Finger med i. Han vilde have en Regering, som var denne Plan voksen, som kunde føre Norge i Sverigs Arme og genføde begge Riger, saa de med samlet Kraft paa bedste Maade kunde afgøre Sagen om Finland med Rusland. Han havde i sine Tanker fundet Midlet til hin Plans Realisation. Det Spørgsmaal, som var bleven henkastet blandt hans Omgivelser i Wärmland, om ikke Christian August var den Mand, Sverig kunde ønske sig til Konge, var i den sidste Tid vokset til det Program, hvorved han troede, at Sverig kunde vinde Norge. Han kendte ikke Christian August, havde aldrig set ham, kendte heller ikke Wedel eller nogen højere Person i Norges Regeringskredse; al hans Viden om Prinsen stammede fra Sladderne i Agitationscentrerne ved Norges Grænse. Men han tog ikke fejl i den Slutning, at Christian August var Norges forgudede Yndling.

Adlersparres Hensigt blev det nu at gaa til Stockholm med en Elitestyrke af Wärmlands Tropper, afsætte Kong Gustav og hans Æt og i Stedet for at foreslaa Christian August valgt til svensk Konge eller — i Tilfælde af, at Hensigtsmæssighedsgrunde bød at vælge den barnløse Hertug af Södermanland som Overgangsled til første Konge af en ny Æt — til Tronfølger. Naar dette Valg var sket, skulde en ny i engelsk Stil udarbejdet fri Forfatning, i hvilken der var taget samme Hensyn til Norge som til Sverig, højtidelig proklameres, og under den Rejsning af begge Riger, der forudsaaes som en Følge heraf, vilde Adlersparre med sine Tropper vende tilbage til Norge for at organisere dette

Rige til Fuldbyrdelsen af det sidste Punkt i Planen af 1808.

Det var i Februar 1809, at Major Adlersparre besluttede sig til at gennemføre dette Program. Han satte sig i Forbindelse med Revolutionspartiet i Stockholm, udbad sig dets Understøttelse og Medvirkning og begav sig derefter til Carlstad for at samtale med Officerer, han stod i nært Forhold til. I dette Møde blev det bestemt, at Opstanden skulde proklameres den 7. Marts i Carlstad, paa hvilken Dag de Sammensvorne lovede at møde med de Tropper, som man blev enig om, at der hemmelig skulde indkaldes og sættes i March.

Det gik nu som videre vedtaget. Da de første Tropper den 7. Marts vare komne, arresterede Adlersparre Chefen for den wärmlandske Afdeling, Grev Lejonstedt, fordi han ikke vilde slutte sig til Revolutionen, og samme Skæbne ramte af samme Grund ogsaa Landshøvdingen i Byen, Grev Rosen. Da alle de ventede Tropper vare ankomne, valgtes Adlersparre i et Møde af Officerer til Krigsoberst, hvorefter han gjorde sig til Herre over Byen, lagde Beslag paa alle offentlige Kasser og Magasiner og indrettede Byen til Revolutionens Kastel og Udgangspunkt.

I to Dage organiseredes dernæst de 3200 Mand, som alt den 7de Marts om Aftenen vare indkvarterede i Byen og Omegn. Krigsobersten tilstod Underofficererne dobbelt Lønning og Soldaterne Tobakspenge og forskellige andre Agreements. Efter at de brugelige Proklamationer og Opraab vare udfærdigede og sendte ud over Sverig, begyndte Adlersparre den 9. Marts, hvilken Dag de Menige først fik rigtig Besked om det Øjemed, de vare indkaldte i, under Hurraraab Marchen

til Christinehamn, der var den første Marchstation paa den lange Vej til Stockholm.

Ved Bortmarchen underrettede Revolutionshøvdingen baade Posse, der kommanderede Brigaden mod Norge, og Christian August om den värmlandske Afdelings Opbrud og om Bevægelsens Maal. Han stoledes paa, hvad Christian August under de omtalte Vaabenstillandsforhandlinger gentagne Gange havde forsikret, at han ikke vilde foretage sig noget i Anledning af Bortdetacheringer, som kun havde revolutionære Maal. Imidlertid indsatte han i sin Opstandsproklamation følgende Trusel mod Christian August for det Tilfældes Skyld, at han nu skulde være kommen paa andre Tanker: „Hvis Fjenden paa den norske Grænse imod al Sandsynlighed og givne Løfter benytter sig af vor Bortmarch, skal han ved vor hurtige Tilbagekomst og ved blodige Tab snart bemærke Forskellen paa en Krig, der føres paa Grund af personligt Had mellem Regenterne, og en Krig, der hidrører fra et troløst Brud paa Nabovenskabets mellem selve Nationerne.“

For yderligere at indvirke paa Christian Augusts Føjelighed tillod han sin Adjudant C. H. Anckarsvärd, hvem han benyttede som Sendebud til Norge, hemmeligt at betro Prinsen, at det var hans Hensigt, hvis Foretagendet lykkedes, da at foreslaa ham til svensk Tronfølger.

Dog fik Anckarsvärd ikke Lejlighed til at udrette denne Del af sit Ærinde, thi Prinsen nægtede ham Adgang til sig i Christiania, lod ham forblive hos Staffeldt i Kongsvinger for der at oppebie de Svar, han vilde give paa de Breve, han havde bragt.

Christian August blev pinligt berørt ved Ytringerne om ham i Adlersparres Proklamation, fordi de lod formode, at der var foregaaet andet og mere, end der var

alle bekendt. Men han lod ikke Fortrydelsen derover indvirke paa den Holdning, han ansaa det for sin Pligt at indtage. Han lod derfor sin Adjudant, Darre, som han sendte til Kongsvinger, sige Anckarsvärd, at han vel ikke kunde give noget bestemt Løfte i en Sag, som kun Kongen kunde afgøre, men at han vilde love saa meget som, at Vaabenstilstanden af 7. December ikke skulde blive opsagt, medmindre enten Kongen befalede det, eller Russerne angreb det egentlige Sverig, og at han i dette Tilfælde vilde underrette Vesthæren derom ca. 10 à 12 Dage, før han angreb. Dette sidste Løfte mente Christian August, som han meldte Kongen, at kunne forsvare, fordi Hæren i Tilfælde af Befaling til Angreb dog ikke kunde samles i en kortere Tid end ca. 14 Dage.

Adlersparre blev tilfreds med det Svar, Anckarsvärd bragte ham, og opmuntret ogsaa ved den Holdning, Posse indtog til Foretagendet, fortsatte han sin March ad forskellige sideløbende Veje til Ørebro og derfra paa Mälarens nordre Side ad Vesterås til, medens han overalt optraadte som suveræn Revolutionsherre, afsættende og arresterende ulydige Embedsmænd, udnævnnende nye og paalideligere i deres Sted og beslaglæggende alle offentlige Kasser. Befolkningen rejste sig, hvor han kom hen, og underordnede sig hans Herredømme, militære Afdelinger sluttede sig til ham enten for at indgaa i den Styrke, der gik frem, eller for at forenes med de Tropper, han efterlod paa forskellige Steder for at sikre Forbindelsen med Udgangspunktet eller med de undervejs oprettede Magasiner, Sygehuse m. m.

Overalt i Sverig, hvor Adlersparres Manifest spredtes hen, vakttes der Glæde blandt de Oplyste over, at der endelig var en Mand, der turde sætte sit Hoved

ind paa Sverigs Redning. Men Programmet, Manifestet indeholdt, vandt dog ikke alle Steder almindelig Tilslutning. Det betonedes efter manges Mening for stærkt Fred og Frihed paa en Tid, hvor næsten Halvdelen af Riget var erobret af fremmede Magter, og store Angreb truede fra alle Sider. Vel indeholdt Proklamationen, at ikke en Alen af Sverigs Jord skulde overlades Fjenden. Men man havde ingen overdreven Tillid til Vesthæren i den Retning, da man mente, den mere havde Blikket fæstet paa Norge end paa Finland. Noget af den Utilfredshed i Landet, som — for en stor Del af Ubekendtskab med Planen af 1808 — havde givet sig et larmende Udtryk under Felttoget mod Norge, kom atter til Orde, fordi man mente, at Adlersparre ikke var den Mand, der i den nærværende Krise skulde tage Kommandoen. Men nogen egentlig Mislyd skabte disse spredte Mishagsytringer ikke. De fleste trøstede sig med, at naar Opstanden blot var begyndt, skulde de mest Berettigede og Værdige nok gribe ind. Og derom indeholdt Proklamationen ogsaa et fuldt tilfredsstillende og betryggende Løfte. Den indeholdt nemlig følgende Ord: „Vi have givet hinanden Haanden paa, at Rigets Fædre og Lovgivere skulle nyde Frihed til under vore Vaabens Beskyttelse at raadslaa og tage Beslutning om det lidende og ødelagte Fædrelands Anliggender.“

Særlig i Stockholm vakte dette Løfte Tilfredshed. Her vakte Budskabet om Adlersparres March den alvorligste Opmærksomhed, der ytrede sig ved den Maade, hvorpaa man Mand og Mand imellem næsten hviskende og fortroligt drøftede, hvad der foretoges. Man var ligesom bange for, at Kongen skulde faa noget at vide derom og blive i Stand til at modsætte sig den sig nærmende Frihedsskare. Selv de højeste

Embedsmænd og Hoffets nærmeste Kreds gjorde sig egentlig til Adlersparres Medskyldige ved ikke at røbe hans March. Dette kunde dog selvfølgelig kun gaa til en Tid. Til sidst fik Kongen Kundskab om, hvad der var begyndt. Han ilede fra sit Slot Haga til Hovedstaden, lukkede Toldportene ved Byens Indgange og begyndte Rustninger, der havde til Maal at gøre Byen til det Kastel og Udgangspunkt, hvorfra han vilde rette sine Operationer mod den frække Oprører.

Tilstanden blev nu den, at enten maatte Revolutionspartiet gribe ind eller se det første alvorlige Forsøg paa Sverigs Redning briste. Dette blev Anledningen til, at Initiativet til Revolutionen gled ud af Adlersparres Haand.

Det var Kongens Hensigt at sætte Feltmarechal Tolls Hær i Skaane i Bevægelse mod Nord, selv med Tropper fra det østlige at forene sig med Skaaningerne og i Spidsen for denne samlede Krigsstyrke at knuse Insurrektionen. Ingen gik dog Kongen til Haande ved hans Forberedelser, alle modarbejdede ham. Banken overlod ham ingen Penge, selv Hertugen af Södermanland nægtede at følge Kongen, da han fik Befaling dertil. Imidlertid fik Kongen dog Ordren til Feltmarechal Toll udstedt og fik Afmarchen af Tropperne fra Stockholm til Möde med Toll begyndt. Da ingen tvivlede om, at han med Toll ved sin Side vilde være Opstandens Herre ikke blot der, hvor han traf Adlersparre, men i Stockholm og overalt, saa Revolutionspartiet i Stockholm sig nødt til at gøre Ende paa Sagen. Adlerkreutz gik op paa Slottet i Spidsen for en Del yngre Officerer, greb Kongen og satte ham under Bevogtning. Carl af Södermanland anmodedes derefter om at overtage Styrelsen som Rigsforstander, hvad han lod sig bevæge til.

Det var den 13. Marts 1809, at denne Paladsrevolution blev fuldbyrdet i al Stilhed. Den finske Helt, som nu var Situationens Herre og Rigsforstanderens første Mand, indrettede et Regeringsraad eller Kollegium, i hvilket han selv, Feltmarechal Klingspor, Admiral Lagerbjelke med Søn, Gustav, den senere bekendte Gesandt i Paris, samt to andre indtraadte med lige saa mange Medlemmer af den arresterede Konges Regering; og samtidig sendte han Major Adlersparre, hvis March efter hans Mening nu var genstandsløs, en af Rigsforstanderen underskreven og af ham selv kontraseret Ordre til at standse sin March, hvor han befandt sig, og til kun personlig med en udsøgt Halvdel af Tropperne at komme til Hovedstaden.

Det Program, som det midlertidige Regeringskollegium dannede sig, var et Kompromis mellem de i de militære og de borgerlige Partier i Stockholm herskende Anskuelser. Man besluttede Stændernes Indkaldelse, og endnu paa selve Revolutionsdagen den 13. lovede Rigsforstanderen i en Proklamation, at han sammen med Stænderne vilde drøfte de indre Forhold, der skulde berede det svenske Folk dets fremtidige Velfærd. Med Hensyn til det ydre og de umiddelbart truende Angreb fra russisk Side besluttede Raadet med Overdøvelse af enhver afvigende Mening at ty ind under Kejser Napoleons Vælde, at søge hans Støtte til Ordningen af Sverigs Forhold til de andre Magter, idet man ønskede denne afgjort ved en almindelig Fred, afsluttet under Frankrigs Mægling eller Garanti helst i Paris. Derfor sendtes der til de fjendtlige Hære, der paa alle Sider stod i Vaaben ved Sverigs Grænser, kun skriftlige Anmodninger om Vaabenhvile, undertegnede af Feltmarechal Klingspor. Den for den russiske Hær bestemte fik den kommanderende General

paa Åland, Døbeln, Anmodning om ved sin Adjudant at besørge til den kommanderende russiske Feltherre. Hovedmissionerne vare til Kejser Napoleon og til Bernadotte. Men hertil sluttede sig ogsaa en af det foregaaende let forklarlig Sendelse til Frederik VI. Man vilde nemlig høre, hvorledes han stillede sig til en nordisk Union.

I 5 à 6 Dage fik den Adlerkreutzske Regering Tid til at sætte sine Beslutninger i Værk — da kommer der Bud fra Adlersparre, at han ikke var til Sinds at underordne sig dens Befalinger. Han havde sammenkaldt sine Officerer dengang, han havde modtaget Rigsforstanderens Brev og et det ledsagende fra Adlerkreutz, havde forelagt dem det Spørgsmaal, om han skulde underkaste sig Adlerkreutz's Befalinger. Men Svaret havde lydt enstemmigt, at Korpset skulde fuldføre sin March, samlet rykke ind i Stockholm og der sætte sit eget Program igennem.

Nær var det nu kommen til Strid mellem de to Rivaler. Adlerkreutz vilde drage Tropper til Stockholm fra Korpset paa Åland og de nordlige Korpser. Men der var ikke Tid dertil. Han kunde ikke samle nogen Magt, som Adlersparre vilde lade sig skræmme af, saa Stillingen forekom ham meget penibel.

Det ene Sendebud afgik nu efter det andet til Adlersparre. Alle Overtalelsesmidler anvendtes, og man søgte ogsaa at indvirke paa hans Underordnede og paa Mandskabet. Men intet hjalp. Korpset fortsatte sin March. Til sidst sattes Hertugregenten personlig i Bevægelse. Han appellerede til Adlersparres Hengivenhed for ham, truede med at nedlægge sin Værdighed og træde tilbage i Privatlivet, hvis man vilde gøre Vold paa hans Frihed. Adlersparre gjorde opmærksom paa, at der var Fordringer, som det nu konstituerede Konseil ikke

kunde fyldestgøre, og som det var hans Pligt at sætte igennem; derimod forsikrede han Hertugen om sin og Korpsets Hengivenhed. Han vilde, som han skrev, endog straks efter Indtoget udraabe Hertugen til Konge, saa der kun stod tilbage at kaare en Tronfølger.

Dagen efter denne Villiestilkendegivelse rykkede Adlersparre i Spidsen for sit Korps virkelig ind i Stockholm, hvor han hilsedes med Hyldest af nogle, af andre med Spot. Indtoget var nemlig ikke alle Steder imponerende, og det var jo heller ikke alle givet at kunne forstaa, hvad dette betød. I Nærheden af Slottet, hvor Korpset opmarcherede, modtoges det af Hertugen til Hest. Adlerkreutz red ved Rigsforstanderens Side. Nogen Udraaben af Hertugen til Konge skete dog ikke.

Nu indkvarterede Adlersparre sit Korps paa Norrmalm, den Del af Stockholm, som ligger Nord for Mälaren, og etablerede sit Hovedkvarter i det saakaldte Westmanske Hus, foran hvilket en Vagt paa 100 Mand med 4 Kanoner skulde vise, hvor Stockholms Herre boede.

For at vise Rigsforstanderen en Opmærksomhed forandrede han ikke noget i den Adlerkreutzske Regering, der jo kun skulde bestaa, indtil den nye Grundlov var færdig. Kun traadte han selv ind i den tillige med den tidligere Generalguvernør i Pommern, Essen, som netop ankom til Hovedstaden. Heller ikke forandrede han noget væsentligt i det, Regeringen før ham havde indrettet. Der kom kun en ny Udenrigsminister, L. Engeström, der dog ikke hørte til Adlersparres Parti. Toll blev afsat fra Kommandoen i Skaane, og Armfelt blev atter sendt som Kommanderende til Grænsen ved Norge, for at Tilstanden fra 1808 kunde være vendt tilbage, naar Adlersparre efter endt Hverv i Stockholm genoptog sin Opgave i Norge.

Det, han vilde udrette, og som han holdt sin Hær samlet for at kunne tiltvinge sig, hvis nødvendigt, fik han Held til. Hertugen gik modstræbende, men nødtvungen ind paa hans dynastiske Ideer, og Regeringen gjorde hans Plan med Hensyn til Christian August og Norge til sit Program. Det vigtigste for ham var nu at faa den Grundlov færdig, som skulde proklameres samme Dag, Stænderne havde valgt den nye Konge. Han traadte derfor selv ind i den Forfatningskomité, som nedsattes efter hans Forslag for at tilvejebringe en Forfatning, der skulde passe saavel for Sverig som for Norge.

Da Stænderne først kunde møde den 9. Maj, til hvilken Dag de vare indkaldte, skulle vi benytte den lange og med Hensyn til Revolutionsanliggender forholdsvist stille Periode, som oprandt for Stockholm, til at følge de Sendebud paa Vej, som vare udsykkede til fremmede Hære eller Magter, og iagttage de Begivenheder og Forhold, som den fuldbragte Del af Revolutionen i Stockholm bevirkede i de omliggende Lande, i Rusland, Norge, Danmark og videre Syd paa.

Allerede da Adlerkreutz var kommen til Magten, vare de russiske Angreb over Isen fra Finland i fuld Gang. Da Regeringens Bud kom til Döbeln paa Ålandsøerne, lykkedes det dog denne at faa en Stilstand med Russerne tilvejebragt, men rigtignok paa den Betingelse, at de Svenske rømmede Øen. Döbeln begyndte derpaa Tilbagetoget fra Øerne, men deres Rømning var langt fra tilendebragt, da Kampen begyndte igen. Czarens Krigsminister var nemlig kommen til det russiske Hovedkvarter; han vilde ikke vide af nogen Stilstand at sige, før Svenskerne vare gaaede ind paa Ruslands Fordringer med Hensyn til Freden. Da den afsluttede Konvention vistes ham, rev han den i Stykker og be-

falede Angrebet straks begyndt igen. Den svenske Arrièregarde blev nu omgaaet og taget til Fange. De andre Svenskere skyndte sig over Isen til det svenske Fastland, men efterfulgtes af Kosakker, der kom i Land ved Grislehamn. Nu meddelte Döbeln imidlertid paa egne Vegne den russiske Overanfører, at Sverig var villigt til at give efter for Ruslands Fordringer, hvis Czarens Tropper undlod at sætte Fod paa svensk Jord, og denne Meddelelse fik en vidunderlig Virkning. Den russiske Overanfører havde nemlig givet den første af Essens Adjudanter, som indfandt sig hos ham, en skriftlig Opsats tilbage med sig, hvilken indeholdt de Fordringer, Rusland stillede til Sverig som Betingelse for en Præliminærfred. Döbeln kendte ikke dette Dokument, han havde sendt Adjudanten med det til Adlerkreutz, og den Meddelelse, han gav den russiske General, gav han paa egne Vegne i Henhold til Situationen, som den tegnede sig for ham. I den russiske Hovedkvarter mente man imidlertid, at Döbelns Tilkendegivelse refererede sig til de russiske Fordringer, og Følgen deraf var storartet. Ikke blot lod den russiske Overanfører nu Kosakkerne i Grislehamn gaa tilbage over Isen til Ålandsøerne, men befalede ogsaa Barclay de Tolly, som skulde angribe nordligere ved Quarken, til ikke at foretage sin Isovergang eller til, hvis den var foretagen, at gaa tilbage igen. Denne sidstnævnte General havde dengang virkelig fuldendt sin berømte Overgang over den bottniske Bugt, havde angrebet Svenskerne paa egen Grund og besat Umeå efter en Konvention med de paa Stedet kommanderende svenske Befalingsmænd, der overlod ham deres Magasiner og gik tilbage til Hernösand. Da Barclay de Tolly nu fik Knorrings Ordre, sluttede han en ny Konvention

og gik den 11 Mil lange Vej over Isen tilbage til Finland.

Sverig blev paa den Maade hurtigt befriet for de nærmest truende russiske Angreb, men højt oppe i Nord, hvor den russiske General Grev Schuwaloff Nord om den bottniske Bugt skulde angribe den svensk-finske Hær, der stod Vest for Torneå, gik Sagerne anderledes. Her havde den svensk-finske Hær paa selve Revolutionsdagen den 13. Marts sluttet den berygtede Kapitulation i Kalix, hvorved den strakte Gevær for Schuwaloff paa Betingelse af, at dens Individider uden Vaaben gik til deres Hjem, Finnerne mod Øst, Svenskerne mod Vest. Derefter rykkede den russiske Sejrherre ned i Sverig langs den bottniske Bugt, men Fremrykningen skete med stor Langsomhed, grundet paa, at Generalen ikke kunde faa nogen Forskrift om, hvorledes han skulde forholde sig under den faktisk indtraadte nye Situation.

Den svenske Regering maatte nu se, hvorledes den bedst kunde klare sig med Rusland, da den ikke kunde gaa ind paa den Opsats, den omtalte Adjudant, Lagerbring, havde bragt fra Döbeln til Stockholm. Regeringen sendte Lagerbring tilbage til Finland med et Brev til Czaren, som han skulde aflevere i St. Petersborg. Regeringen foreslog i dette Brev Fredsforhandlinger henlagte til den russiske Hovedstad under fransk Beskyttelse. Den medgav Lagerbring et Brev til Frankrigs Repræsentant i St. Petersborg. Regeringen vilde ind under Napoleons Vinger og udtalte Ønsket om en almindelig Fred under hans Autoritet.

Gaa vi fra Finland til Rigerne Vest for Sverig, finde vi alles Øjne hæftede paa Naboriget og alles Sind fyldte af Beundring over Revolutionens Ledere —

det vil sige paa de Samfundstrin, hvor man kunde se ud over Fæstningsvolde og Accisebomme.

Størst var Opmærksomheden selvfølgelig i Norge, dels fordi man jo kendte lidt til Adlersparre og hans Wärmlændere, dels paa Grund af den Grad, i hvilken Norge var med i Begivenhederne i Stockholm. Vel havde Anckarsvärd ikke faaet Adgang til Christian August, og Adlersparres fortrolige Sendemand mente ikke at have Ret til at tale med andre derom. Men andre af Revolutionens Hjælpere havde spredt Efterretninger ind i Norge, og da Adlersparre begyndte at føle sig ovenpaa, ønskede han intet mere end i saa høj en Grad som muligt at faa Norge og Stemningen i dette Rige med sig. Baade Christian August og Wedel bleve ad Omveje underrettede om hans og hans Partis Planer. Men begge bleve i første Øjeblik vel mere forundrede end paa anden Maade bevægede ved disse Meddelelser.

Især da Prinsen. Hvor var det muligt, at nogen for Alvor under en Optræden som Adlersparres vilde handle efter et Program, som alene var bygget paa Sladder, og til hvis Gennemførelse Prinsen ikke under nogen Betingelse vilde give sit Minde. Christian Augusts første Indtryk var det, at disse Meddelelser vare et plumpt Fif for at afholde ham fra at forstyrre det hele ved et Indfald i Sverig, men han fandt det formodede Motiv fornærmeligt, saa at den Misstemning hos ham, som den før omtalte tvetydige Sigtelse mod ham i Adlersparres Proklamation havde fremkaldt, kun forøgedes ved alt dette.

Imidlertid var det ham ikke muligt at foretage sig noget til Desavouering. Det var at tillægge, hvad en Major kunde finde paa, for stor Betydning. Man kunde dog ikke forudsætte, selv om denne Major sejrede, at ogsaa Sverigs andre Statsmænd og Rigsforstander

skulde gaa ind paa Forslag uden at undersøge, paa hvad Grund de hvilede, og rent ud umuligt var det at gaa ud fra andre Forudsætninger, end at det i sidste Instans dog blev de europæiske Magter, som vilde tage Bestemmelse om Tronens Besættelse i Sverig, især da Rusland saa at sige havde Sverig i sin Magt.

Christian August, og Wedel med, havde den Følelse, at denne Revolution i Sverig vilde føre til Nordens Forening under Frederik VI. „Sverig ligger for Deres Majestæts Fødder,“ skrev Christian August til Kongen, inden endnu det stockholmske Afsnit af Revolutionen var fuldbyrdet, og i andre Breve skildrede han, hvorledes Kongen, der var den nærmeste til Sverigs Trone, nu kun behøvede at optræde som Revolutionens Beskytter eller som Mægler mellem Sverig og Rusland for, da han alt havde Frankrigs Støtte, at kunne naa den Afgørelse, alle i Norge som i Danmark ansaa for den lykkeligste.

Ogsaa paa Grund af dette sit Syn paa Tingene ansaa Christian August det for sin Pligt at lukke sine Øren for Sladderen om ham. Hvad der skulde foretages i Sverig, maatte ledes fra Norge, hvor han var Kongens naturlige Repræsentant. Al den Velvillie eller Kærlighed, han kunde blive Genstand for, maatte kunne vendes til Kongens og Regeringens Bedste.

Disse Betragtninger delte som sagt Wedel med Prinsen, men den fyrige Frihedshelt blev saa begejstret over Adlersparres Daad og især over den Kærlighed til konstitutionel Frihed efter engelsk Mønster, der prægede hans Program, at han i sin Beundring og Deltagelse efterhaanden mindre og mindre lagde Mærke til, at Adlersparre var imod en nordisk Union.

Paa Sjælland, hvor man senere end i Norge fik Meddelelse om Begivenhederne i Sverig, kom Efter-

retningerne fra den Adlerkreutzske Side i Revolutionen, ikke fra det engelske Parti i Sverig, men fra det franske, og med unionsvenlig Karakter.

Dette undlod ikke at faa sin Virkning i Kjøbenhavn. Alle fremstaaende Politikere havde med meget faa Undtagelser hørt til det saakaldte engelske Parti, ikke det engelske Parti i Sverig, der mest eftertragede konstitutionel Frihed, men til det store internationale, halvpolitiske Selskab, der yndede de engelske Principper for Handel og Samfærdsel i Modsætning til det franske kontinentale System. Ministrene Schimmelmänn og Bernstorff hørte til dette internationale Parti, som netop paa denne Tid paa Grund af den store Kamp, som forberedtes i Østerrig, nærede store Forventninger om, at den Napoleonske Magt skulde faa sit Knæk. Til Partiet hørte ogsaa de fleste højere Embedsmænd, lige fra Frederik Moltke i Finanserne til Direktøren i det asiatiske Kompagni Carsten Anker, hvilken Mand er nævnet her ikke blot paa Grund af, at han som Følge af sin kollegiale Fortid og sit Forhold til engelske Statsmænd, erhvervet ved Rejser i Kompagniets Tjeneste, var en betydelig Forgrundsperson i det kjøbenhavnske politiske Selskab, naar han var hjemme, men fordi han havde stor Indflydelse paa Prins Christian Frederik, i hvis Fædrenehjem han havde været en velset Husven. Den unge Prins, som paa denne Tid var meget omtalt i Sverig, var alt andet end fransksindet. Til det franske Parti hørte i Kjøbenhavn egentlig kun Kancellipræsident Kaas og nogle kongelige Adjudanter.

Paa Grund af Forholdene smeltede nu alle disse forskellige Standpunkter sammen. De, som hidtil havde troet, at Rigernes Overgang til engelsk Forbund var den eneste Betingelse for en Sammenslutning af de

nordiske Stater, gik over til at søge denne opnaaet gennem Napoleon og det franske Parti i Sverige, og Kaas, som var den, der skulde have organiseret Götalandet, blev en lige saa ivrig Unionsven som de andre.

En nordisk Union blev det Maal, alle nu vilde arbejde for. Paa Grund heraf kom man ogsaa i Samklang med et privat Selskab eller Parti, om man vil kalde det saa, der arbejdede for dette Formaal. Det var et Samfund af Embedsmænd og Litterater, der for Offentligheden kun fremtraadte som et skandinavisk Litteraturselskab med Forbindelser i Sverige, hvor der i Stockholm udgaves et Tidsskrift eller en Tidende ligesom i Kjøbenhavn. Dette Selskab, til hvilket ovennævnte Deputerede Frederik Moltke var knyttet, kæmpede for Nordens Sammenslutning af upolitiske, almindelige Grunde, hentede fra deres fælles Sprog og Kultur. Dette Selskab kom nu ogsaa med, og der opstod saaledes en enig, alle Partier og Afskygninger omfattende Stræben efter at benytte de Chancer, Tronskiftet i Sverige frembød til at opnaa en nordisk Union.

Nu var det jo imidlertid saa, at Kongen var borte og borte uden Følge hverken af Udenrigsminister eller blot Generaladjutant Bülow. Uden ham kunde det politiske Program og Krigstilstanden mod Sverige ikke ændres. Kongen havde før sin Afrejse fra Hovedstaden paalagt sin Stedfortræder, Prins Frederik af Hessen, paa det strengeste at overholde Afspærringen mellem Skaane og Sjælland. Der kunde ingen Dansk gaa over til Sverige og ingen Svensk til Sjælland. Derved kunde selv officielle Sendebud fra Sverige ikke komme længere end til Helsingborg. Derfra maatte de søge Tilladelse hos Prins Frederik af Hessen til at rejse videre, men Prinsen turde ikke bevilge en saadan; han maatte sende Andragendet til Kongen i Kiel.

Da den første af den Adlerkreutzske Regerings Sendebud, nemlig Major de la Grange, der skulde til Bernadotte og paa Vejen aflevere et Brev fra Klingspor til den kommanderende General paa Sjælland, fra Helsingborg meldte sig med sit Hverv, mente Prinsen af Hessen, at der under de helt forandrede Forhold, og da Majoren kun skulde passere Landet, kunde afviges fra de strenge Regler, og han raadførte sig derfor med Udenrigsministeren og Generaladjutant Bülow. Den Fremgangsmaade, han derefter valgte, og som de to Raadspurgte tilbød Medansvar for, var, at lade Kommandantskabet paa Kronborg, efter at have modtaget Brevet til den kommanderende General paa Sjælland, føre de la Grange under Bevogtning af to danske Officerer til Rendsborg Fæstning for der at afvente, hvad Kongen maatte beslutte om hans videre Rejse.

Kong Frederik, som i Kiel var stærkt optaget af Forhold ved Sydgrænsen, hvor Bernadotte med den største Del af sin Hær var under Afrejse i Anledning af Krigen med Østerrig, havde fra Christian August faaet den første Underretning om Revolutionen i Sverige, om Adlersparres Opbrud med hvad der dermed stod i Forbindelse, og havde straks paalagt Prinsen, hvad der dog kom for sent til at kunne udføres, ikke at tilstaa de Svenske Villigheder uden Garantier, saasom Gidsler eller f. Eks. Gøteborg til Pant. Han tillod de la Grange at fortsætte Rejsen, siden han nu en Gang var kommen saa langt, men han bød Frederik af Hessen at lade de andre Sendebud, som muligt kunde komme til Helsingborg, tage til Kjøbenhavn og blive der, til Kongen kom tilbage fra Kiel. Dette hændtes derefter det senere ankomne Sendebud, Grev Carl Løwenhjelm, der havde den før omtalte Mission til Kong Frederik personlig, medens derimod Oberst

Suremain, der skulde til Kejser Napoleon, af Prinsen var sendt til Rendsborg ligesom de la Grange, inden Kongens sidste Ordre var kommen.

Vi følge nu først Major de la Granges Rejse. Han traf ikke Marechallen i Hamburg, hvor Bernadottes Adjudant Hamelinaye under sin Herres Fraværelse førte Kommandoen. Fyrstmarchallen havde efter Kejserens Ordre begivet sig til Dresden, hvor han skulde afvente Meddelelse om den Kommando, Kejseren vilde overdrage ham i Krigen mod Østerrig. Han var i et skrækkeligt Humør, fordi han skulde forlade Norden i dette Øjeblik og gøre en ny Napoleonsk Krig med, og det tilmed uden at vide, hvad det var for en ny Kommando, Kejseren tiltænkte ham. Han talte kun om at forlange sin Afsked.

Det var derfor oplivende for Marechallen at modtage det svenske Sendebud. De la Grange bragte ikke blot et Brev fra Klingspor af lignende Art som de andre, der vare udfærdigede til de fjendtlige Hære rundt om Sverig, men han havde tillige en fortrolig Mission til Fyrsten. Sverig ønskede nemlig nogle Dispensationer med Hensyn til Kontinentalsystemet og mente, at Bernadotte i den Henseende kunde virke for dets Sag. Fyrsten satte Pris paa, at Sverig saaledes henvendte sig til ham, og han fandt Behag i de la Grange. Denne hørte til det franske Parti i Stockholm og var for en Del valgt til denne Mission, fordi han kendte og beundrede Marechallen. Han hørte nemlig ogsaa til dem, der i Lybæk vare komne i fransk Fangenskab og vare blevne kajolerede af Bernadotte. Han kunde derhos fortælle om Revolutionen i Stockholm, i hvilken han havde været en af Adlerkreutz's haandgangne Mænd. Det

var ham, der den 13. Marts paa Slottet havde grebet Kong Gustav om Livet.

Bernadotte gjorde sig straks til Sverigs Tjener. Han standsede Krigen med Sverig paa hele den nordtyske Kyststrækning, der endnu stod under hans Kommando, og befalede Myndighederne ved Kysten at aabne Havnene for de Svenske, saa deres Skibe frit kunde løbe ud og ind, ja anbefalede, som det synes, endog de franske Gesandter i Kjøbenhavn og St. Petersborg at formaa de Hoffer, de opholdt sig ved, til at gøre det samme. Dernæst besvarede han det fra Klingspor modtagne Brev i alle Henseender imødekommende og med de bedste Ønsker for en god Forstaaelse mellem den højsindede svenske Nation og Frankrig. Endelig gjorde han sig til Sverigs Talsmand hos Napoleon og sendte de la Grange, ledsaget af en fransk Officer, til Paris.

Denne hurtige, resolute og gennemgribende Optræden af den franske Marechal vakte stor Tilfredshed i Sverig og mishagede heller ikke straks Napoleon. Kejseren blev først opmærksom paa den Egenmægtighed, hans Underordnede havde udvist, da Czar Alexander klagede over den og gjorde opmærksom paa, hvor meget Bernadottes Optræden stod i Strid med den Holdning, Rusland og dets andre Allierede indtog til den svenske Revolution. Da faldt Bernadotte atter tilbage i den Unaade, han mente at staa i, og som han altid følte sig trykket af.

Hans Ønsker om Afsked opfyldtes ikke, uagtet han den 13. April indgav en formelig Ansøgning derom. Derimod maatte han overtage Kommandoen over Sachserne og drage med i Felten. Men han var for misfornejt og ked af det hele til at kunne gøre Fyldest. Ved Wagram tilfredsstillede hans Manøvrer ingen, og

Dagen efter Slaget blev han fjernet fra Hæren af Kejseren, der bød ham at begive sig til Frankrig. Han maatte saaledes ikke blot forlade Krigsskuepladsen, men ogsaa sin Kommando i Hamburg og ved den nordtyske Kyst.

Vi have fulgt Bernadotte lidt længere, end Fortællingens Traad egentlig tillader. Maaske maa vi, medens vi ere ved ham, meddele, hvorledes han i den Tid, han var borte fra Norden, fik andet at tænke paa end de nordiske Forhold.

Frankrig var, da han ankom til Paris, i hel revolutionær Tilstand. England havde i Pagt med de antinapoleonske Elementer i Frankrig, Belgien og Holland gjort Landgang i Belgien og var sejrrigt i Begyndelsen. De revolutionære Partier, med hvilke Bernadotte stod i Forbindelse, kom i Bevægelse og udbredte Rygter om, at Kejseren var syg i Wien og aandsvækket. Indenrigsminister Fouché i Paris indkaldte Nationalgarden i hele Frankrig, og da Bernadotte nu ankom til Paris, tilbød han ham Kommandoen saavel over Nationalgarden i det hele som specielt over den Del af samme, der alt var i Aktion i Belgien. Bernadotte gjorde sig ikke kostbar. Det var en Stilling efter hans Hoved. Han optraadte loyalt, kejserligt ved Hæren i Belgien uden dog at vise Revolutionspartiernes Tilnærmelser tilbage. Skulde der virkelig tilstøde Kejseren noget, var han Situationens Mand i Frankrig. Det forstaas imidlertid af sig selv, at dette ikke var efter Kejserens Hoved; han blev meget opbragt over, hvad Fouché havde arrangeret, udnævnte en anden Marechal, Bessières, til Chef for Hæren i Belgien og forviste Bernadotte til Italien. Befalingen til ham lød saaledes, at han skulde foretage en Rejse og indrette

denne saaledes, at han kunde besøge sit Fyrstendømme Pontecorvo.

Denne Befaling bragte Bernadotte ud af sig selv. Ikke blot adlød han den ikke, han blev helt opsætsig, vilde skænke Kejseren sine Værdigheder og træde tilbage i det private Liv. Hvor han derefter vilde opholde sig, agtede han ikke at lade sig foreskrive af nogen. Det var en fransk Borgers Ret at leve, hvor han vilde. Sagen endte med, at en fransk Myndighed for at forebygge uhyggelige Tildragelser paa eget Ansvar tilstillede ham en kejserlig Befaling til at begive sig til Kejseren i Wien, hvilken han adlød.

I Wien, som han først naaede, efter at Freden var sluttet, kom det til en heftig Scene mellem ham og Kejseren. Napoleon sagde ham, at han ikke vilde have ham hverken i Frankrig eller Hæren; men han tilbød ham en blot og bar repræsentativ Stilling i Rom, hvilken han med Henblik paa Marechallens kendte Havesyge lovede at dotere med 2 Millioner Francs om Aaret. Af den Natur var Bernadottes Pengebegærlighed nu dog ikke, at han vilde lade sig købe til ingen Magt at besidde der, hvor han opholdt sig. Han attraaede egentlig kun Penge som et Magtmiddel, der forhøjede Behageligheden ved en Regering eller administrativ Virksomhed. Derfor afslog han Kejserens luksuriøse Tilbud, hvorefter han blev efterladt i Wien i en Sinecurestilling, der bestod i at afvente Ratifikationen af Traktaten.

Da han omsider kom tilbage til Frankrig, var Landet atter i Ro, og Kejseren sad mægtig paa sin Trone. Men han vilde ikke have Bernadotte i Frankrig, vilde have ham til at modtage Posten i Rom, og Bernadotte nødtes til sidst til at give efter, da pludseligt Begivenhederne i Norden atter fangede hele hans Opmærk-

somhed og bød ham en Chance, som han lagde hele sin Sjæls og sit Snilles Kraft ind paa at benytte.

Efter denne Flugt noget frem i Tiden vende vi tilbage til Marts 1809 og til Kiel, hvor Kongen, uagtet han havde faaet nye Meddelelser baade fra Norge og Sjælland om Begivenhederne i Sverig, forblev Maaneden ud uden at kalde nogen fra Regeringen eller sin Kommandostab til sig. Hvad der lagde Beslag paa hele hans Opmærksomhed, var de nordeuropæiske Tilstande i denne urolige Tid, da alle ventede Napoleons Nederlag i Østerrig. Først søgte han at faa Altona rømmet af den hollandske Division, Bernadotte havde efterladt ved Elben og langs Kysten, uden at dette dog lykkedes ham. Dernæst søgte han Aftaler med denne Division om fælles Forsvar; thi Bevægelsen blev mere og mere revolutionær i det nordlige Tyskland. Man ventede ved Hamburg det Angreb fra Englands Side, som senere skete ved Walcheren i Belgien. Man frygtede endog for en preussisk Opstand. En Maanedstid senere forefaldt jo virkelig den Schillske Opstand, som danske Tropper vare med til at nedslaa, samt endvidere Revolten i Westphalen. Under disse Forhold formaaede han ikke at se med andre Øjne paa Tildragelserne i Sverig end paa de revolutionære Bevægelser i Tyskland. Hvad han hørte om dem, kunde heller ikke tiltale ham. Det, at en Undersaat saadan kunde gaa op paa Slottet, gribe og afsætte Kongen, oprørte hans Følelser som Monark, og han kunde heller ikke forestille sig, at de allierede Magter kunde finde sig i, hvad der var foregaaet i Stockholm. De Breve, han straks efter Underretningen om den svenske Opstand afsendte til Sjælland og Norge, vare derfor ogsaa meget strenge. Han vilde hverken have Vaabenstilstand eller nogen Slags Berøring med de Svenske. Frederik af

Hessen skulde paa det strengeste overholde Spærringen mellem Skaane og Sjælland. Hvad han paalagde eller rettere raadede Christian August til at gøre, vide vi allerede. Klingspors Brev til den kommanderende General paa Sjælland bød han besvaret saaledes, at Kongen ikke kunde tilstaa Vaabenstilstand, før Sverig lukkede sine Havne for Englænderne, frigav de norske og danske Skibe, som af Englænderne vare indbragte i svenske Havne, samt sluttede sig til det franske Parti og tillod Norges Forsyning over svensk Land. Som almindelig Regel for Udenrigsministeren meddelte han denne, at han ganske vilde afholde sig fra enhver Indblanding i Sverigs indre Anliggender, saalænge han ikke kendte de Allieredes Ønsker i saa Henseende.

Da Kongen havde stillet sig saaledes til den svenske Revolution, er det forstaaeligt, at den Samtale, han straks efter sin Tilbagekomst til Kjøbenhavn den 1. April, inden han endnu havde talt med nogen af sine Statsmænd, havde med den svenske Gesandt, der ventede paa ham, ikke kunde være præget af politisk Hensynsfuldhed. C. Löwenhjelm overrakte ham et Brev fra Prinsregenten og skulde, som alt berørt, hjembringe sikker Underretning om, hvorledes Frederik VI stillede sig til en Forening af de tre nordiske Kroner paa hans Hoved. Men Kongen var ikke til at faa i Tale. Han betænkte sig endog paa at modtage Brevet fra Prinsregenten, som han i hvert Fald ikke vilde besvare, da det var at anerkende en revolutionær Regering. Noget som helst Svar paa det Spørgsmaal, C. Löwenhjelm stillede til ham, vilde han ikke give, da man, som han sagde, ikke kunde forhandle med en Nation, der i sin Helhed maatte betragtes som Rebeller. Hans Udtalelser vare i det hele saa nærgaaende mod Svenskerne, at Löwenhjelm, da han oprørt kom ud fra

Kongen, i Forgemakket med en svensk Ed forsikrede, at „den Karl ikke skulde blive Konge i Sverig.“

Men det var den Dag, Kongen talte saaledes. Da Statsmændene, der jo vare enige om, hvad der burde foretages med Sverig, havde faaet fat i ham, og de sidste Efterretninger fra Sverig vare drøftede — man vidste da, hvad der var foregaaet paa Åland, og at Adlersparre var dragen ind i den svenske Hovedstad og var bleven modtagen af Prinsregenten — blev han bevæget til at tillade, at Foreningen af de tre Riger under hans Scepter blev gjort til det hemmelige Maal for dansk-norsk Politik, og at dette Maal søgtes naaet ved de Midler, Christian August foreslog, nemlig en Paavirkning af de svenske Revolutionsmænd.

De Mænd, som navnlig udvirkede dette Resultat, vare Kaas og Bernstorff. Den sidste af disse havde de bedste Vaaben. Først fremhævede han, at Kongen uimodsigeligt var den nærmeste til Tronen i Sverig, naar Wasaætten var fordreven, hvad ingen Magt rimeligvis tænkte paa at hindre, samt at Frankrig upaatvivlelig maatte kunne formaas til at understøtte Kongens Valg, da det laa i Napoleons Interesse at faa en Magt i Norden, som var stærk nok til at hævde hans Villie ved Sund og Bælt. Han kunde tilføje, at han alt før Kongens Tilbagekomst havde søgt ad diplomatisk Vej at interessere Kejseren for dette Projekt, og at han fandt, det havde gode Udsigter. Mere end noget andet virkede dog det paa Kongen, som Bernstorff kunde fortælle om Ruslands Holdning nu; thi denne Magt, sagde han, havde respekteret Revolutionen og sluttet Vaabenstilstand med Revolutionens Tropper. Ja, hvad værre var, han antog, at Rusland, trods Aftalerne med Danmark, lagde an paa at slutte Fred med Sverig. Den russiske Diplomat Alopæus var,

efter hans Tro, i Stockholm og virkede for en Fred mellem Rusland og Sverig, ja han havde endog det Indtryk, at Kabinettet i St. Petersborg i det hele arbejdede paa at faa Prinsen af Oldenburg valgt til svensk Tronfølger.

Frederik VI gik saaledes ind paa, at der arbejdedes for hans Valg til Konge i Sverig. Men det maa dog siges straks her, at det ikke var med stor Lyst, at han gik ind paa sine Statsmænds Ønske. Han tørstede aldeles ikke efter svensk Land. Egentlig talt foretrak han vist, at inden for Nordens Grænser alt blev ved det gamle. Han var tilfreds med sit Monarki, som det var, og som han kendte det ud og ind, fordi han med dagligt Slid lige fra sin Ungdom havde arbejdet i dets Administration. Han yndede dets Organisation og den Tredeling, der holdt det i Ligevægt. Ønskede han undertiden Landudvidelse, gik hans Tanker nu som senere mod Syden. Det var, fordi han ikke troede, at Hertugdømmerne kunde blive ved Monarkiet, hvis ikke den sydligste af Monarkiets tre Dele fik en mere betydningsfuld Stilling ved Elbens Munding.

Svenskerne kunde han ikke lide. Han gengældte ærligt, med sit Hjertes fulde Oprigtighed, den Antipati, de nærede mod ham. Han kaldte dem selvraadige og uregerlige og mente, de i kulturel Henseende stod tilbage for Nordmændene og de Danske. Heller ikke mente han, at deres Land i Værdi, som Led i en Statsforbindelse, kunde maale sig med Norge, der dannede Grundlaget for Monarkiets maritime Magtstilling.¹⁾

Skulde han have svensk Land, foretrak han at faa den med Rusland aftalte vestre Del af Sverig, Göta-

¹⁾ Hvad der her og i det foregaaende siges om Frederik VI's Meninger og Optættelser kan belægges med Ord, udtalte af ham selv i de efterladte Brevsamlinger.

landet. Det bestod for en stor Del af tidligere danske og norske Provinser, kunde sammensmeltes med de andre Riger til en Enhed og beherskes af Norge og Danmark. Med Sverig i sin Helhed blev Forholdet et helt andet. Blev Frederik Konge i Sverig, vilde han ikke lade dette faa nogen som helst Indflydelse paa det dansk-norske Monarkis Organisation. Han vilde styre Sverig som et Rige for sig med konstitutionelle Særrettigheder, altsaa som et Rige i Personalunion med Danmark-Norge — intet andet.

Imidlertid var Kongen nu gaaet ind paa Planen. Der blev straks taget fat paa dens Udførelse. Det vedtoges, at Kaas skulde gaa til Norge, dels paa Grund af hans Kendskab til Norge og det hele nordiske Spørgsmaal, dels for at have Haand i Hanke med Administrationen og hvad der ellers skete der oppe. Han sattes ind i Regeringskommissionen paa samme Tid, han midlertidig overtog Stiftamtmandsposten i Christiania i Stedet for det tidligere Medlem af Regeringskommissionen, G. Moltke, der blev forflyttet til Fyn. Der skulde virkes baade fra Norge og Sjælland. Paa sidste Sted vilde Kongen selv være med.

Han takkede nu Christian August for den Maade, hvorpaa han havde grebet Sagen om de tre nordiske Rigers Forening an, og erklærede denne Forening som det eneste, der kunde redde Staten. Vel berørte han straks de store Vanskeligheder, der vilde indtræde, naar et af Rigerne beholdt en Konstitution, der var forskellig fra de to andres, men han gled dog let hen over det og bad Prinsen om at fare fort i det begyndte Spor. Selv havde han, som han meldte, søgt at aabne Kanaler, hvorigennem han kunde virke for Sagen. Han sigtede her til Kammerherre H. R. Eppinger i Helsingborg, der havde mange Bekendtskaber i Sverig, til

den skaanske Magnat Grev Ruuth, der stod i et Tillidsforhold til Kongen, og til adskillige andre Forbindelser, nordiske Mænd i Kjøbenhavn havde i Sverig, hvilke dog nok paa Grund af Bortrejser og andre Omstændigheder ikke i dette Aar kunde udnyttes synderligt.

Efter denne kongelige Anvisning søgte nu ogsaa Christian August sig Kanaler, gennem hvilke han kunde blive bekendt med de politiske Strømninger i Sverig og indvirke paa dem, og den Fraternisering med Svenskerne ved Grænsen, der dannede en saa forunderlig Kontrast mod Tilstanden ved Øresund, forøgedes. Ethvert Spor af Tilbageholdenhed forsvandt. Med General Armfelt, der havde tiltraadt sin Post ved Grænsen, udveksledes der Krigsfanger. Kommunikationen med Sjælland gennem Sverig gaves fri for Prinsens Sendemænd, saa disse ikke havde Besvær med andet end med fra Helsingborg at komme over til Sjælland. Endog en Vaabenstilstand, som Armfelt foreslog, blev med hemmelig Tilladelse af Kongen sluttet af Prinsen paa en 5 Uger, og Christian August's Adjutant Darre sendtes til Kjøbenhavn med den for at faa Kongens Approbation af den.

Men hele denne paafaldende og aabenlyse Tilnærmelse til Sverig ved den norske Grænse skete samtidig med, at Adlersparres Forslag om Christian Augusts Valg til den svenske Trone sejrede i de svenske Regeringskredse, og samtidig med, at Kong Frederiks Svar til Grev C. Löwenhjelm spredtes i Sverig og vakte den største Uvillie og Harme, samtidig endelig med, at Afspærringen mellem Skaane og Sverig udtrykkelig befaledes opretholdt i sin Strenghed, og at Kongen nægtede den Vaabenstilstand ved Øresund, som Grev C. Löwenhjelm paa Vejen til en ny Mission til Kejser Napoleon kom til Kjøbenhavn igen for at bede om.

Intet Menneske i Verden kunde forestille sig andet, end at Christian August's Optræden stod i Forbindelse med Adlersparres Indstilling om Prinsens Valg. Han blev meget ulykkelig derved, bebrejdede Kongen, hvad han havde sagt Löwenhjelm, og bad ham om officielt at udtale et anerkendende Ord om den svenske Revolution; men nu viste det sig, hvad der ikke var ytret et Ord om dengang, de første Ordre om Agitationen i Sverig gaves, at Kongen officielt vilde staa uden for alt, hvad der skete, saa det skulde tage sig ud, som om Prinsen i Norge handlede paa egen Haand mod givne Ordre. Prinsen bad nu om en mundtlig Samtale med Kongen. Han vilde inkognito som Kurer begive sig til det Sted paa Sjælland, Kongen maatte bestemme, og lovede, at hans Inkognito ikke skulde blive røbet; men slige Samtaler yndede Kongen ikke, fordi han for det meste blev nødt til under dem at give Køb, hvad han ikke her vilde. Da Darre kom til Kjøbenhavn med Vaabenstilstanden, betænkte han sig ogsaa paa at undertegne et Dokument, der saa meget kontrasterede mod Stillingen paa Sjælland, hvorfor han indtil videre beholdt Darre hos sig.

Stillingen blev saa konfus som muligt. Og nu tildrog følgende sig. Den alt oftere omtalte Baron B. B. Platen i Gøteborg, som saa sine Ønsker med Hensyn til Norge paa Vej til at fuldbyrdes, vilde for en Tid indskrænke sin Virksomhed for Gøtakanalselskabet for politisk at støtte sin Ven Adlersparre. Inden han begav sig til Stænderne i Stockholm, hvor han som bekendt kort efter indtraadte i Regeringen, vilde han have klar Besked med Hensyn til Norge. Han udbad sig derfor af Armfelt et eller andet ligegyldigt Hverv i Christiania og kom til Norges Hovedstad i et Ærinde angaaende Krigsfangernes Udveksling.

Den store, i legemlig Henseende meget høje, noget duvende, men fastbyggede Mand med det barske Aasyn havde Ord for at kunne bøje enhver ind under

sin Villie, naar det første Indtryk af ham var overvundet, og disse Ord gjordes ikke til Skamme i Norge. I de Dage, han opholdt sig i Christiania i Selskab med den nordisksindede, letfængelige Grev Wedel, dennes Svigerfader Kam-

merherre Peder Anker, Rosenkrantz og andre af disses Bekendte, for ikke at tale om Christian August, fortryllede han alle ved sit store og ejendommelige Syn paa alle Forhold. Grev Wedel sluttede med glødende Begejstring Venskabspagt med ham. Inden man vidste af det, var man inde paa et helt revolutionært Gebet: Frederik VI var umulig i Sverig. Der kunde ikke blive Tale om hans Valg der. Nej, Christian August var Manden. Men man vilde ikke rive ham bort fra Norge. Dette Rige burde skille sig fra Danmark og vælge Prinsen til Konge, saa vilde Sverig vælge den norske Konge til Tronfølger, og naar Carl af Södermanland, der først skulde gøres til svensk Konge, var død, saa vilde Christian August ogsaa blive Konge i Sverig. Wedel blev øjeblikkelig greben af Ideen, Svigerfaderen fulgte ham, og selv Rosenkrantz fandt sig ikke utiltalt af de Fremtidsbilleder, det oprømte Selskab oprullede. Hvis Sverig vilde slutte sig til Norge, naar dette tog Initiativet til Indførelsen af bedre Tilstande i Norden end de nærværende, saa kunde Danmark jo gøre akkurat det samme.

Christian August deltog ikke i disse Deliberationer. Naar han talte med Platen, var det kun om Kongens

Villighed til at lade sig vælge med en Konstitution. Han afviste ethvert Forsøg, Platen gjorde paa at faa ham ind paa de revolutionære Planer, man havde i Stockholm. Men den sidste eller næstsidste Dag, Platen var i Christiania, fik han dog Prinsen afløst et Løfte om under visse Forhold at ville modtage Valg til svensk Tronfølger, hvilket Løfte han triumferende sendte Adlersparre.

Det havde sikkert været bedre, om Prinsen ikke havde ladet sig bevæge til at give det Tilsagn, Platen fik, men paa den anden Side maa det bemærkes, at der ikke laa noget graverende i Prinsens Forhold. Det var under et Middagsselskab paa Bogstad hos Peder Anker, at Platen lige i Afskedens Øjeblik fik Prinsen trukken ind i et Kabinet, hvor han, alene med ham, forelagde ham det Spørgsmaal, om han, naar Danmark ikke vilde forlade det russiske Parti, saa med Ro kunde se paa, at Sverig blev undervunget af sit mægtige Naborige. Hertil svarede Prinsen nej, og det kom saa til en Erklæring fra hans Side om, at han, naar først Freden var sluttet, inden hvilken han overhovedet ikke turde udtale sig om Spørgsmaalet med Hensyn til Rusland, med Glæde skulde modtage Svenskernes Valg, hvis Kongen tillod det. Samtalen gjaldt, saavidt man kender den, egentlig ikke den nærværende Tid, og i hvert Fald indeholdt Prinsens Svar en afgjort Nægtelse af at ville være med til Adlersparres Planer; thi naar først Freden var sluttet mellem Danmark-Norge og Sverig, var de to førstnævnte Rigers Samværen jo traktatmæssig bestemt og Adlersparres Hensigt med hans Valg forebygget.

Imidlertid burde Prinsen som sagt næppe have ladet sig henrive til denne Udtalelse til Adlersparres Ven, og han har sikkert selv haft en Følelse deraf. Det

første Brev, han efter Sammenkomsten med Platen sendte Kongen, indeholder forblommede Vidnesbyrd om, at der var sket noget, han ikke udtaler sig om, og han omtalte sin Længsel efter den mundtlige Samtale, han endnu haabede paa. Derhos fandt han sig foranlediget til i dette Brev at forsikre Kongen, at han skulde leve og dø som en retskaffen Mand; tro mod de Pligter, han skyldte Konge og Fædreland.¹⁾ I det næste Brev bad han Kongen om at sende ham som Ambassadør ledsaget af to Politikere til den svenske Rigsdag. Derved mente han at faa en klar Stilling som Kongens Repræsentant. Frederik VI afslog dog denne Anmodning som alle Prinsens andre paa denne Tid.

Det mærkeligste ved hele denne Sag er dog, at Adlersparre kunde være tilfreds med det Løfte, Platen havde aflokket Prinsen i Christiania, da det jo gik hans Revolutionsplan imod. Men Forklaringen heraf er den, at baade Adlersparre og Platen stoledes mere paa Wedel end paa Prinsen. Wedel havde under Sammenkomsten i Christiania betroet sin nye Dusbrotter Platen, at Prinsens Tilbageholdenhed skrev sig fra Mangel paa Mod hos ham til at handle efter sin Overbevisning, og havde bedet ham om blot at faa ham valgt, da alt saa vilde gaa af sig selv. Adlersparre havde faaet det Indtryk, at det var Wedel, der skulde iværksætte Revolutionen og modtage ham, naar han efter Kongens Valg vendte tilbage til Norge med sine svenske Tropper for at komme ind i Riget. Derfor sendte han den norske Opstandsplan, som den blev besluttet i Stockholm, med en Løjtnant Forsell kun til Wedel og Darre, der ansaas for at være lige saa revo-

¹⁾ Frederik VI's fortrolige Brevveksling med Norge i Aaret 1809, S. 52.

lutionær som Wedel, men iøvrigt endnu opholdt sig hos Kong Frederik i Kjøbenhavn. Til Christian August bragte Forsell kun Udkastet til den nye Forfatning, om hvilken man ønskede en Erklæring fra Norge. Prinsen sendte imidlertid ifølge sit korrekte Standpunkt Udkastet til Kongen, hvem det angik.

Der blev nu imidlertid intet af Adlersparres Plan, som den var fastholdt og forberedt inden Stændernes Møde. Den gik helt i Stykker. Da Stænderne mødte, vilde de ikke modtage den Forfatning, Adlersparre havde været med til at tilvejebringe, og som han nu vilde have oktrojeret, heller ikke vilde de vælge Rigsforstanderen til Konge. De vilde nok opsiges Kong Gustav og hans Æt Huldskab og Troskab, men derefter selv tage det suveræne Styr over Fædrelandets Anliggender, tilbyde Hertugen af Södermanland Rigsforstanderskabet, indtil en ny Grundlov var udarbejdet, og først derefter vælge en Konge, hvis nogen saadan overhovedet skulde have.

Denne Stændernes Færd bragte Adlersparre til Fortvivelse; thi Czaren havde, ked af, at det ikke blev til noget med de svenske Fredsforhandlinger, besluttet at ty til Krigens Midler igen, og General Schuwaloff rykkede i Nord- eller Vesterbotten paa ny mod Syd. Der var derhos begyndt at indløbe Svar paa de mange Henvendelser, der vare rettede til Kejser Napoleon. Da det var blevet bekendt, at Kejseren havde forladt Paris for at begive sig til Hæren, var der efterhaanden udsendt ikke mindre end tre nye Sendebud, der skulde opsøge Kejseren paa selve Krigsskuepladsen. De ankomne Indberetninger meldte det samme, som Napoleon ogsaa havde meddelt Danmark, at han for Øjeblikket ikke kunde blande sig i Sverigs Anliggender, men maatte henvise den svenske Regering til Rusland og

til Czarens Højmodighed. Som Sagerne stod, var det paa høje Tid, at Sverig tog Kampen med Rusland op, og at Norge kom med, som Adlersparres Plan gik ud paa.

Baade han og Hertugen af Södermanland vilde nedlægge deres Poster paa Grund af Stændernes Optræden og den sidstnævnte træde tilbage i Privatlivet. Men saa lykkedes det Mellemmænd, især Skjöldebrand, at faa dem til at bøje sig og anerkende Stændernes suveræne Magt og Stilling.

Nu skete alt det, Stænderne havde besluttet. Der begyndtes forfra paa en Grundlov og tillige paa Overvejelser om Konge- og Tronfølgervalg. Rigsdagen blev helt fransksindet og var ikke en nordisk Union imod. Grev Ruuth og flere betydelige Mænd, ogsaa Macklean, var stemt for Frederik VI's Valg, men det til Dels sammen med en Stemning for Kong Gustavs Søn, som man vilde have gift med Kong Frederiks Datter Vilhelmine. Sympatien for Prins Gustav var ikke ringe, ogsaa i andre Partier end det skaanske. Imidlertid tog Platen Christian Augusts Kandidatur i sin Haand. Hemmelige Breve, som Grev Wedel i Norge sendte sin ubeskrivelig kære Broder (Platen) men som næppe var andet end Eftervirkninger af den revolutionære Rus i Christiania, bidrog til at vække fejlagtige Forestillinger baade om Christian August og Brevskriveren, og Adlersparres Plan med Hensyn til Norge og Christian Augusts Valg vandt derfor Billigelse af Rigsdagens Flertal. Adlersparre troede i den Grad, at Christian August var hans Mand, at han kunde bevæges til straks, uden at være valgt, at rykke Svenskerne til Hjælp imod Russerne med den norske Hær.

For Christian August i Christiania var hele denne Tid meget pinlig. Han førte sin Kommando fuldkommen korrekt og taktfuldt. Selv Kaas, som var kommen til Christiania, meldte Kongen, at ingen i Byen talte om andet end Kongens Valg, og at Prinsen med Iver arbejdede derpaa. Kongen bevarede ogsaa sin Tillid til ham, sendte ham saaledes det modtagne Forfatningsudkast, som imidlertid var kasseret af Stænderne i Stockholm, tilbage med den Erklæring, at han med den Konstitution vilde modtage Sverigs Trone. Han tillod ogsaa, at Vaabenstilstanden, han ikke vilde give ny officiel Form, blev i Kraft indtil videre, hvad Darre paa Tilbagevejen fra Sjælland underrettede de svenske Befalingsmænd om.

Men hvad skulde Enden blive paa alt dette?

Naar Kongen absolut lige over for Offentligheden vilde staa uden for alt det, der var begyndt i Norge, medens han, som Prinsen mente, var Skyld i, at hans Stedfortræder i Norge for Verdens Øjne kom til at staa i et Ulydigheds Forhold til ham, kunde Prinsen saa føre denne Komædie til Ende, erklære Norge for uafhængigt, ile de Svenske til Hjælp og til sidst, naar de politiske Forhold vare forandrede, lægge den vundne svenske Krone for Kongens Fødder som erhvervet i hans Tjeneste? Christian August har gjort sig Rede for, at dette egentligt var den korrekte Konsekvens af den nærværende underlige Situation, og han har sikkert nok baade med Wedel og Darre anstillet Betragtninger om, hvad der saa kunde udrettes, men han forfulgte dog ikke Tanken med Alvor, som en Efterfølger af ham i en senere Periode. Derimod kom han til en anden mere jævn og ligefrem Beslutning; thi han mente, at naar han kunde faa sit Valg knyttet til den Betingelse, at han kun modtog det, naar Freden var

sluttet og Kongen tillod det, da kunde han ikke for Norges, for Kongens og for Nordens Skyld forsvare at lade den nuværende Situation slippe sig ud af Hænderne. Han vilde saa med Kongens Tilladelse modtage Kaldet for at holde den svenske Krone til Kongens eller det oldenburgske Huses Haand, indtil enten Kongen eller hans Efterfølger turde eller kunde træde ind i hans Plads. Dette var det Standpunkt, han, den enlige og barnløse Mand, fastholdt til sin Død, og som var Anledning til de Erklæringer, han nu afgav til den svenske Regering gennem Posse om Betingelserne for hans Valg og til Kong Frederik under Brevvekslingen med denne.

Men paa samme Tid, Christian August saaledes henvendte sig til Kongen og bad om hans Samtykke til, hvis det skulde vise sig ganske umuligt at faa Kongen valgt, at han saa modtog Valget som en Forberedelse til Nordens Forening, til hvilket store Øjemeds Opnaaelse han altid vilde være beredt til ethvert Offer, gjorde han et sidste Forsøg paa at faa Kongen med ind i Forholdet til Sverig. Han foreslog nemlig, da Adlersparre ved Oberst Posse bad ham om at rykke Svenskerne til Hjælp, at Indfaldet skete under den Maske, at den norske Hær officielt rykkede ind som Ruslands Allierede under Kong Frederik VI's Banner, men hemmelig kom som Sverigs Ven og Hjælper. Den norske Hær skulde besætte saa stor en Del af det nordlige Sverig som muligt, da den ene Allierede respekterer det Land, der er besat af den anden, og Russernes Indfald derved kunde standses. Hæren skulde okkupere Landet i Frederik VI's Navn, men aabne sine Rækker for svenske Mænd. Disse skulde vel sværge Frederik VI Troskabsed, men — o. s. v.

Posse smagte paa dette Forslag, som han ikke rigtig

syntes om. Hvad Frederik VI sagde dertil, skulle vi snart høre; thi han var nu bleven ked af Agitationen paa Sverig og var i Færd med at forandre alle Signaler.

Men inden vi meddele dette, maa vi først begive os til Sverig, hvor der var foregaaet store Ting. Rigsdagen var bleven færdig med sit Lovgivningsarbejde. Den 5. Juni vedtoges den berømte Grundlov af 1809, som blev underskreven Dagen efter, hvilken Dag Hertug Carl af Södermanland proklameredes til Konge under Navnet Carl XIII. Denne valgte derefter den første Regering efter den nye Grundlov, bestaaende af 2 Ministre, nemlig Trolle-Wachtmeister og Udenrigsminister Engeström, 6 Statsraader, hvoraf Rosenblad, Lagerbjelke, Essen og Adlersparre kom fra den gamle Regering, medens den lærde Digter Adlerbeth og Platen vare nye. Til Hofkansler valgtes den unge Wetterstedt og til Statssekretærer en Del Mænd, der senere ombyttedes med andre, vi komme til at beskæftige os med.

Sverigs Stilling var baade i det indre og udadtil forbedret. Det russiske Angreb var ikke kommet længere end til det sydlige Vesterbotten, hvor General Schuwaloff havde sluttet Stilstand med Døbeln. Hele det øvrige Sverig var beskyttet af den engelske Flaade, der var kommen til Øresund og Østersøen og hjalp med til, at Krigen i det nordlige ikke længe efter under General Wrede forvandledes til et Sejrstog mod Nord. Til Rusland afgik som Fredsforhandlere Feltmarechal Stedingk og Oberst Skjöldebrand, hvilke i Frederikshamn skulde have en Sammenkomst med den russiske Kansler Grev Romanzoff og Alopæus.

Ved Rigsdagen i Stockholm stod kun Tronfølgervalget tilbage. Meningerne stod skarpt mod hver-

andre. En Union med Danmark og Norge var ogsaa med i Debatten; men Frederik VI vilde ikke længer være med.

Omslaget hos Kongen var alt sket dengang, Rusland havde tyet til Krigens Midler igen, og han havde hørt, hvad man i Rusland og Sverig sagde om Prins Christian Augusts Holdning. Da havde han alt forberedt denne paa en anden fornøden Politik. Men Omslaget blev først fuldkomment, da Kongen havde faaet Efterretning om, at Kejser Napoleon var bleven Herre over Wien ved Kapitulation. Da tvivlede han ikke om, at Napoleon paa ny vilde blive Europas ubestridte Behersker, og at alt maatte vende tilbage i Norden til Tilstandene før Krigen. Da sendte han Christian August Ordre til at opsigte Vaabenstilstanden, saa snart Russerne rykkede ind i Sverig, at tage Gøteborg og Partiet af Sverig indtil Götaelven. Kongen tænkte nu ikke længer paa Kronen i Sverig; han var ked af Svenskerne, af dette vanskelige og „poliske“ Folk, der, som han skrev til Kaas, gav alle Haab om deres Trone, men dog disponerede over den efter eget Tykke. Alt maatte nu vende tilbage til Aftalerne fra Erfurt, til Götalandet eller andre Erobringer. Og han klyngede sig glad til dette Haab; thi han havde faaet Tak og Ros af den store Kejser. Hans Tropper i Holsten havde været ude af Riget i Anledning af Schills Opstand. De havde besat Lybæk og Ratzeburg, marcherede nu mod Stralsund sammen med franske. Kunde han vinde en bedre Position her ved Monarkiets Sydgrænse, vilde han sætte mere Pris paa det end paa svensk Land.

Da han nu modtog Brevene fra Christian August om Sammenkomsten med Posse, skrev han i Anledning af Tronfølgervalget følgende: „Som den, der i mange

Aar har kendt Dem, som den, De fra Barndommen af har betragtet som Deres Ven, og som aldrig har skuffet Dem, siger jeg Dem, at de Svenske ville bedrage Dem. De vil holde Dem til at sidde stille, medens Russerne angribe“. Angaaende det øvrige, Prinsen havde skrevet, manede han ham til streng Opfyldelse af de Ordre, han havde faaet, dem, der angik Gøteborgs Erobring p. p. Da der nu kom et nyt Brev fra Christian August, i hvilket han, efter at have modtaget Kongens Ordre, endnu holdt paa, at saa stor en Del af Sverig som muligt besattes paa den af ham foreslaaede Maade, og han tillige gjorde opmærksom paa, hvorledes hans Stilling, som Kongen selv havde bemærket, fordrede, at det meste maatte overlades til hans Konduite, blev Kongen vred og sendte ham et i Kontoret udfærdiget strengt Tjenestebrev, der begyndte saaledes:

„Jeg maa befrygte, at De aldeles ej forstaar de af mig givne Befalinger. Til den Ende giver jeg Dem følgende Forskrift:

a) Saa snart De erfarer, at Russerne ere indrykkede, tager De følgende af Sverigs Grænser og Provinser i Besiddelse, nemlig Bohuslehn, Gøteborg, Wenersborg, Carlstad og Klaraelven.

b) De kan stole paa min Bistand, dersom det blot er mig muligt.

c) Dette gøres efter min Befaling og som Allieret af Rusland. Conjunktivt med de Svenske kan dette aldrig ske, da det involverer en Urimelighed, siden de ere vore Fjender.

Dersom Deres Durchlaughtighed endnu ej forstaar min Mening eller kan udføre den, saa har De uopholdelig at rejse herhid paa det, at jeg kan afgøre det mundtlig med Dem, som min Pen har været for svag til at tydeliggøre for Dem“.

Tillige bad Kongen Kaas om at indvirke paa Prinsen. Han havde nogle Dage før skrevet til denne sin Tilidsmand i Norge: „Jeg gyser ved den Tanke, at jeg for min Æres og Landets Tarvs Skyld skulde være nødsaget til at tage Mesurer imod dem, jeg agter, for at bevæge disse til Ensformighed i Handlingerne med mig“.

Christian August indsaa nu, at det var Alvor med Frontforandringen, og at der ikke var andet at gøre, end at føje sig. Men kunde det ske? Var et Angreb paa Sverig alene fra Norge af muligt, især nu, da Sverig var dækket mod Rusland og ikke havde andre russiske Korps at trækkes med end det, der Nord om den bott-niske Bugt var kommet ind i Vesterbotten? Og hvad vilde Følgen blive, hvis Svenskerne, irriterede over den pludselige Opgivelse af den forsonligere Stilling i Norge, sendte de mange disponible Tropper, det havde i det sydlige og det indre mod Norge? Dette Rige havde med Hensyn til Samkvem haft en forholdsvis god Tid i dette Aar. Den engelske Blokade havde ikke været streng, maaske paa Grund af det Adlersparreske Partis Indvirkning paa Englands Gesandt i Stockholm, men der var dog kun kommet ringe Forsyning, og Hærens Udrustning var lidet lovende. Christian August indkaldte dog nu Hæren, forlangte blot Oplysning af Kongen om, naar han skulde betragte Russerne for indfaldne i Sverig; thi endnu vare de ikke komne længere end til Umeå. Nogen Kooperation med dem var paa Grund af Afstandene ikke mulig. Svenskerne stod ved Hernösand.

Der blev nu virkelig truffet Angrebsforberedelser i Norge. Christian August forfattede den Proklamation, han vilde udstede ved Indfaldet i Sverig. Og for at skaffe Norge Levnedsmidler, sluttede Regeringskommis-

sionen Overenskomst med et anset Købmandshus om Tilførsel af Levnedsmidler ved neutrale amerikanske Skibe.

Dette var et helt nyt Middel til at blive provianteret, som opdukkede paa denne Tid og blev grebet af Norge. Det forholdt sig dermed saaledes. De nordamerikanske Fristater havde under Straf af Konfiskation forbudt deres Skibe at besejle Europa under de indtraadte lovløse Skibsfartsforhold der, og med samme Straf vare de Skibe truede, som ikke vendte hjem inden en vis given Frist. Da der nu var en Mængde Skibe, som ikke iagttog denne Frist eller kunde efterkomme den, fandtes der i de europæiske Farvande en Del amerikanske Skibe, som ikke turde vende hjem og vare som hjemløse. Men dem kom en engelsk Lov til Gode, der tilstod ethvert neutralt Skib Beskyttelse paa Havet, naar det anløb en engelsk Havn og der indtog et bestemt mindre Kvantum af engelske Varer samt betalte en fastsat Afgift. Kvitteringen for denne Afgift fik de saa i Form af et Licencebrev, der sikrede dem mod Opbringelse af engelske Krydsere. Denne amerikanske Trafik var som en himmelfalden Hjælp i Nøden. Christian August fik Kongens Tilladelse til at benytte den og til at forsyne disse Skibe ogsaa med norske Licencebreve, som Kongen befalede alle Krigsfartøjer og Kapere at respektere i begge Riger.

Situationen blev nu atter krigersk i Norge som i Danmark. Frederik VI befalede General Krogh i det nordlige straks at sende et lille Korps ind i Sverig for at søge Forbindelse med Russerne, og Christian August fik Anvisning paa at rykke ind, naar Russerne gik fra Umeå Syd paa.

Ved disse Befalinger, som Kongen meldte Kabinettet i St. Petersborg, var atter Forholdet til Rusland kom-

met i Lave. Da Stedingk og Skjöldebrand vare paa Vej til Frederikshamn for at have en Samtale (Konference) med den russiske Rigskansler og hans Ledsager, vilde Regeringen i den russiske Hovedstad lægge Kraft i Krigen for at indvirke paa Sverigs Villighed til virkelige Fredsforhandlinger. Den bad da ogsaa Kong Frederik at lægge nogen Kraft i Hjælpen fra Norge. Og Kongen var villig som altid til, hvad Rusland ønskede. Han søgte nu i alle Retninger at komme op paa Siden af Rusland i Forholdet til Sverig. Han ønskede at være med i Fredsforhandlingerne, hvis Sæde bestemtes til Viborg i Finland, og sendte i det Øjemed gennem Bernstorff Blome den fornødne Instruks, som han ogsaa lod den franske Gesandt i Kjøbenhavn se. Som Gengæld for de Ydelser, der lovedes, vilde Kongen nu atter have det vestlige og sydlige Sverig, dog i en Udstrækning, større end før. Blome fik Befaling til at forlange alt det Land, der laa Syd for en Linie, trukken fra det Sted, hvor Klaraelven træder ud af Norge, tværs igennem Sverig til Østersøen. Fordringen vakte Forfærdelse i St. Petersborg, da den passede saa slet til, hvad der hidtil var præsteret, men Blome fik Befaling til at hævde Fordringen og kun vige Skridt for Skridt fra dens fulde Opfyldelse til mindre Omraader. Maatte han til sidst indskrænke sig til kun at forlange de gamle Provinser, skulde han gøre opmærksom paa, at Regeringen vilde sætte uendelig langt større Pris paa en Landudvidelse i Syd, i Egnen mellem Elben og Østersøen, hvis Rusland kunde skaffe den ved sin franske Allierede.

Der blev nu ikke Anledning for Christian August til at rykke ind efter de erholdte Befalinger; thi det blev ikke til noget alvorligt med den russiske Fremrykning. Svenskerne holdt Stillingen Syd for Umeå

ved Øreelven. Den svenske Hær forøgedes, og man forberedte i Forening med svenske Krigsskibe under Overadmiral Puke de Landstigninger i Fjendens Ryg, som førte til den russiske Hærs Tilbagetog.

Men nu var det, at Kongen gik bort fra sine egne Ordre og vilde have et Angreb straks. Om det kom af en Opfordring fra Ruslands Side til i Anledning af de gjorte Fordringer dog endelig at gøre en Erobring, eller det blot foranledigedes af et Raad fra Kaas's Side — nok sagt: Den 14. Juli befalede Kongen Christian August, hvis ingen fysiske Hindringer gjorde det umuligt, da at rykke ind, bemestre sig Gøteborg og al den engelske Ejendom der, samt derefter at besætte Landet til Wenersborg og Klaraelven.

Det var paa den Tid, at Christian Augusts Valg førtes igennem i Stockholm. Det hemmelige Udvalg havde anbefalet det, Kongen den 12. Juli proponeret det, og derefter var det glat gaaet igennem hos Bønderne, medens de andre Stænder havde Betænkeligheder ved at følge disses Eksempel. Men den 18. Juli var Valget dog efter stor Meningskamp ført igennem paa Rigsdagen.

Da Kongens ovennævnte Ordre kom til Christian August den 21. Juli, var ikke blot denne valgt til svensk Tronfølger, men Adlersparre, nu Statsraad, var paa Vej til Norge med den wärmlandske Afdeling for at rykke ind i det forjættede Land.

Hvis Christian August havde villet fremme Sverigs Ønske, kunde han have ladet sine Tropper i Henhold til Kongens Ordre besætte Gøteborg og Klaraelven. Adlersparre vilde have kaldt Tropper fra Skaane og det indre Sverig til sit alt forud i Styrke Christian Augusts jævnbyrdige Korps. I Verdens Øjne vilde da den Kapitulation, som Prinsen eller Wedel afsluttede med

Adlersparre, tage sig ud som en af Begivenhederne medført ganske selvfølgelig Ting.

Men Christian August vilde ikke handle saaledes. Han vilde udføre sin Pligt mod Konge og Land, hvilket var at gøre opmærksom paa, hvilket selv-morderisk Foretagende et Indfald alene fra Norge med de 7—8000 Mand, som han havde til Raadighed, var under alle og da især under de nærværende Omstændigheder. Han gjorde dette varmt og indtrængende, støttende sig til sin naturlige Ret til, inden han lystrede en saadan Ordre, at gøre Kongen bekendt med de Betænkeligheder, han havde ved at udføre den.

Inden disse Breve vare begyndte at indløbe i Kjøbenhavn, var Stillingen bleven en hel ny derved, at Kongen havde erfaret Christian Augusts Valg og hans Svar derpaa. Det kunde selvfølgelig ikke godt falde Prinsen ind at afslaa Valget, men han havde med megen Takt blot meddelt Adlersparre, at det var ham umuligt, saa længe den nuværende Stilling varede, og uden Kongens, hans Herres, Tilladelse at antage noget, endog det mest hædrende og for ham smigrende Tilbud. Dette mente Kong Frederik at kunne optage som et Afslag, takkede ham derfor i store Ord over det Offer, han bragte, og udnævnte ham som Belønning til Felt-marechal og Statholder i Norge.¹⁾ Men samtidigt udnævnte han sin Svoger, Prins Frederik af Hessen, til kommanderende General under ham. Thi Angrebet, skrev han, skulde udføres; han vilde blot skaane Prinsen for at stride personligt mod Mænd, der havde bevist ham saa stor Tiltro.

¹⁾ Til Kaas skrev Kongen dog: Ved hans Udnævnelse vindes:

1) at han ej kan modtage det gjorte Tilbud. 2) o. s. v.

Hvis Prinsen havde villet skaffe Sverig Norge, da vare Kortene nu lagte saaledes til Rette for ham, at ingen kunde have gjort det bedre. Han kunde have ladet Svenskerne opnaa deres Maal blot ved at forholde sig passiv og lydig i den nye Stilling, der blev ham given. Kongen bestemte endog, at Frederik af Hessen i det Øjeblik, han var kommet ind paa svensk Grund, ikke skulde staa under Statholderen, men under Kongen, som fra Sjælland vilde dirigere Operationerne.

Men Prinsen vilde ikke gaa ind paa dette. Han vilde opretholde sin Kommando og redde Norge for Kongen, trods dennes ufornuftige Anordninger. Dette ansaa han for sin Pligt, og den vilde han ikke svinge. Kunde Sverig, kunde Europa, skrev han i et Brev til Adlersparre, have Tillid til en Mand, som glemte de Pligter, han havde mod sit Fædreland, eller opofrede dem for egennyttige Maal? Han vilde blive paa sin Post og bruge den Magt, han besad, om han end fra begge Sider vilde blive betragtet som en Forræder, fordi han kun fulgte sin egen Samvittighed.

Den Tid, der nu begyndte for Christian August, var den pinligste i hans Liv. Striden med Kaas begyndte nu. Han maatte fægte med Kongen for sin Opfattelse og paa samme Tid holde Wedel til Orden. Dernæst rejste dersig i Sverigen truende Bevægelse mod hans Valg, fordi man troede sig ført bag Lyset af ham, og Kaas havde Sammenkomster med Armfelt, der var enrolet i en under Dannelsen værende Kontrarevolution. Christian August var et Bytte for Sjælslidelser, der holdt hans Øjne vaagne om Nætterne og undergravede hans Sundhed. Men han stod Stormen igennem med urokkelig fast Holdning. Den kgl. Angrebsordre lykkedes det ham dog først at faa afpareret, da han havde faaet

Frederik af Hessen og Kaas til at gaa ind paa, at et Angreb var fysisk umuligt, naar dets Maal paa Grund af faktiske Hindringer, der mødte det, ikke var opnaaeligt. Til sidst fik han Kaas selv til at rejse til Kjøbenhavn for at forklare Kongen det.

Saaledes holdt nu Situationen sig, indtil Krigen stundede til sin Slutning ved Tilnærmelser mellem Sverig og Rusland.

Czaren tabte efterhaanden al Tillid til Frederik VI, da der trods alle Løfter bag efter de famøse Luftballoner ikke kom andet end en Flok Trøndere ind i Sverig. Men den kjøbenhavnske Regerings Optræden i den forløbne Sommer under Maskepiet mellem Nordmændene og Svenskerne var særlig egnet til at sætte Kabinettet i St. Petersborg i stigende Forundring.

Da Kongen i Juli Maaned havde faaet Melding fra Christian August om, at Frifolkene vare indkaldte, lod han straks Bernstorff underrette Rusland om, hvad der forberedtes, og noget efter — den 15. Juli — meldtes det i St. Petersborg, at Kongen paa en positiv Maade havde befalet Christian August at aabne Felttoget og at tage Gøteborg. Christian Bernstorff var derhos saa uforsigtig, da han en Dag ikke modtog den norske Postsæk gennem Sverig, og han antog, det maatte hidrøre fra det aabnede Felttog, at meddele sit Haab derom i St. Petersborg.

Alt dette forekom det russiske Kabinet besynderligt, da det ikke kunde tvivle om, at de Efterretninger, det fik fra Sverig om Freden med Norge, vare rigtige. Der kom kun det lille Indfald fra Trondhjem, som vi have set Krogh faa Ordre til, men dette sluttede med en Overenskomst mellem Döbeln og den norske Fører, som derefter gik tilbage til Norge med sine Folk.

Men værre var dog næsten, hvad der kom fra Kjøbenhavn angaaende Christian Augusts Forhold til Tronfølgervalget. Kongen lod stadig melde, at Prinsen ikke laante Øre til den svenske Proposition, og da han var bleven valgt, meldtes det, at han havde afslaaet Tilbudet, og at Kongen til Belønning havde udnævnt ham til Feltmarechal og Statholder i Norge. Men samtidigt fik den russiske Regering at vide fra Sverig, at Prinsen havde erklæret sig beredt til at modtage Valget, saa snart Freden var sluttet.

Hvis disse Meldinger fra Kjøbenhavn ikke vare beregnede paa at føre Rusland bag Lyset, røbede de, at Frederik VI ikke havde Magt over Norge eller over sin Statholder der. Og i den Anledning hæftede Kabinettet sin Opmærksomhed paa en lille Tildragelse, der fortaltes i Sverig og derfra kom til den russiske Regerings Kundskab, nemlig den, at Trønderne havde nægtet Lydighed, da deres Officerer vilde føre dem ind i Sverig. Den russiske Regering udbad sig den kjøbenhavnske Regerings Erklæring om denne Sag og fik ogsaa Forklaringen. Det var ikke af Sympati for Sverig, at Lydighed var nægtet. Det var overhovedet kun nogle enkelte, som ikke vilde over Grænsen, og det var nogle i det lille Korps indlemmede Landeværnsfolk, som ifølge et bestaaende Reskript af 1741 kun maatte bruges i Landet selv. Da de ved Magt vare førte over Grænsen, fulgte de Trop med de andre, saa deres Opførsel ved Grænsen kun var at betragte som en ikke umotiveret Protest, de havde nedlagt. I St. Petersburg lagde man i Forklaringen kun Mærke til, at Faktum ikke benægtedes, saa man antog, det forholdt sig, som Svenskerne sagde.

Den russiske Regering kom til at overveje, om Czarriget egentlig kunde være tjent med en saa svag og

upaalidelig Allieret, som Frederik VI var under de tilstedeleværende Forhold, om man ikke heller burde tilfredsstille Sverig og Norge, naar de ønskede at være sammen, og derved skabe en taknemmelig og venskabeligssindet Nabomagt, der kunde blive en bedre Allieret end Frederik VI, naar han ikke havde Magt over Norge. Satte Sverig saa stor en Pris paa Norge, at det endog under Krigen med Rusland havde tænkt mere paa Norge end paa Finland, og ønskede Norge i den Grad at blive svensk, som alt tydede paa, saa havde Rusland jo et udmærket Middel til at forsone Sverig med Tabet af Finland. Fra Frederik VI vilde der ikke kunne ventes Modstand. Tværtimod; Czarens Kabinet mente, at Kongens Samtykke med Lethed maatte kunne erhverves. Thi naar han, som han havde meldt Czaren, satte uendelig større Pris paa tyske end paa svenske Besiddelser, og saadanne let vare at skaffe, kunde det antages, at han vilde foretrække et ved Tilvækst i Syd forstørret Danmark fremfor de to Kongeriger, han ikke kunde faa til at gaa sammen.

Medens det russiske Kabinet gik ind paa Særforhandlinger med Sverig, hvilket Regeringen i Stockholm ønskede for ikke at faa Fred med Danmark ved samme Lejlighed, henvendte russiske Statsmænd, blandt hvilke dog ikke den russiske Rigskansler Romanzoff fandtes, sig fortroligt til svenske Politikere og Diplomater for at prøve, hvorledes de stillede sig til et sligt Program om Venskab mellem Sverig og Rusland paa Betingelse af, at Rusland lovede ved Lejlighed at anvende al sin Indflydelse paa at skaffe Sverig Norge. Det fandt imidlertid intetsteds villigt Øren. I de gammelsvenske Kredse var man altfor oprørt over Tabet af Finland til, at man kunde tænke paa, at det ikke blev generobret. Og ingen kunde finde sig i, at

Finland skulde afstaas med et Skin af Frivillighed, som om Sverig modtog Norge som Erstatning. Dette Rige skaffede man sig selv; hvorfor havde man ellers valgt Christian August. Man var villig til at erkende den Erobringens Ret, hvormed Rusland nu besad Finland, men ingen anden. Rusland skulde erkende Sverigs Ret igen, saa snart Krigslykken vendte sig til dettes Fordel.

Noget særligt politisk Venskab eller Forbund opnaaede Rusland derfor ikke; men Sverig opnaaede den Særfred, som det ønskede. Forhandlingerne mellem Stedingk og hans Ledsager Skjöldebrand paa den ene Side og den russiske Rigskansler og hans Ledsager paa den anden havde, som fortalt, i Begyndelsen kun Karakter af en Konference, der holdtes i Frederikshamn, før de egentlige Fredsforhandlinger begyndte paa det med Kabinettet i Kjøbenhavn aftalte rigtige Sted, Viborg. Men Konferencen gik over til Fredsforhandling, da de svenske Gesandter kunde bevise, at baade Kong Frederik og Kejser Napoleon havde tilbudt Sverig en Separatfred. Med Hensyn til denne Paastand forholdt det sig for Kong Frederiks Vedkommende saaledes, at Kongen dengang, han havde faaet Kundskab om Christian Augusts Valg, havde ladet Bernstorff udtale for den svenske Regering, hvor forbavset Kongen var over, at hans Samtykke ikke var indhentet forud, men at Kongen ikke desto mindre ikke blot var villig til at lade Prinsen rejse, saa snart Freden var sluttet, men at han endog vilde slutte denne hurtigst muligt, naar Sverig efterkom Ruslands Fordringer og med Hensyn til Danmark og Norge respekterede Status quo ante.

Dette Tilbud modtog den svenske Regering ikke, da den endnu satte Lid til en Revolution i Norge. Den gjorde kun den politiske Brug af Tilbudet, som

er nævnt, og det hjalp ikke, at Bernstorff tilmeldte den russiske Regering, at Kongen paa Grund af den Modtagelse, hans Tilbud havde faaet i Stockholm, tog det tilbage og atter ønskede at stille sig ved Ruslands Side. Da Blome fra St. Petersborg rejste til Konferencen for at deltage i den, blev han afvist.

Freden mellem Rusland og Sverig sluttedes dernæst i Frederikshamn den 17. Septbr. 1809. Kongen af Sverig frasagde sig for sig og sine Efterfølgere i Regeringen alle Rettigheder og Adkomster til Finland til Fordel for Czaren, som i Krigen havde erobret det fra Sverig ved Vaaben. Iøvrigt tillod Rusland, at Sverig kun tiltraadte Fastlandssystemet med nogle Modifikationer. Det forbeholdt sig saaledes Indførsel af Salt og Kolonialvarer.

Da der nu ogsaa fandt Fredsforhandlinger Sted i Paris, hvortil Essen og Lagerbjelke i det Øjemed vare sendte, truede det med, at Danmark og Norge skulde blive de eneste Stater, med hvilke Sverig ikke havde Fred. Og de sangvinske Revolutionsmænd i Stockholm benyttede Situationen til at foranstalte en hensynsløs Agitation i Norge. En stor Mængde Emissærer og deriblandt Officerer, som havde været i Fangenskab i Landet og derfor havde stiftet Bekendtskaber i Riget, gennemrejste Norge paa Kryds og tværs og fremstilte de store Fordele, Norge vilde have af at komme under Sverig. De lagde særlig Vægt paa, at Norge saa vilde slippe for Krigstjeneste og faa store Lettelser i Told og Skatter. Under Statsraad Platens Ægide samledes der derhos store Oplag af Kornvarer og andre Levnedsmidler i Gøteborg, hvilke skulde være en Belønning for Norge, naar det gjorde Revolution. Platen selv gav af sin og sin Families Formue 200,000 Daler til dette Foretagende, der dog ikke var af helt uegen-

nyttig Karakter, idet Kornet skulde komme Nordmændene til Gode gennem Salg til deres Købmænd.

Frederik VI ønskede nu intet mere end at faa Fred med Sverig paa Betingelsen Status quo: Norges fortsatte Forening med Danmark. Men han turde ikke gaa ind paa de Modifikationer, Sverig havde opnaaet af Rusland med Hensyn til Fastlandsspærringen. Hvad vilde Napoleon sige dertil? I Virkeligheden vakte disse Modifikationer stor Forundring i Paris. Der paafulgte en Diskussion om dem mellem Kabinetterne i St. Petersborg og Paris. Napoleon vilde ikke gaa ind paa dem. Derfor holdtes Forhandlingerne i Paris hen til Januar 1810, da Sverig erholdt Freden mod officiel Opgivelse af de i St. Petersborg erholdte Begunstigelser, men saa rigtignok som Vederlag for denne Indrømmelse fik svensk Pommern tilbagegivet.

Da Frederik VI i September vilde rejse til Kiel for at slaa sig til Ro der i nogen Tid, ønskede han inden sin Afrejse at gøre Sverig et Tilbud om Fred, men da han ikke turde slutte sig til den russiske Traktat, og Sverig ikke vilde bekræfte Status quo ante udtrykkeligt, raadede Bernstorff ham til at tilbyde en simpel Fred, en Traktat, som med Omgaaelse af alle Tvistepunkter blot bestemte en Tilbagevenden til Tilstanden før Krigen.

Et saadant Tilbud afgik, og derefter søgte Kongen for en Tid i Holsten Hvile for den aktuelle nordiske Politik's daglige Kvaler. I hans Sted overtog denne Gang den 23-aarige Prins Christian Frederik Kommandoen paa Sjælland, hvilket vi kun meddele for at faa Lejlighed til at sige, at den unge Prins i dette Aar var bleven skilt fra sin Gemalinde, der af Direktør Carsten Anker skulde føres til sit Hjemland, men i Stedet for fik Ophold i Horsens.

Feltmarechal Christian August var ganske kommen ud af Kongens Ledebaand. Han benyttede den Stilling som Statholder, Kongen havde givet ham, til at gennemføre, hvad Kongens Interesse, hans egen Ære og Norges Tarv bød ham. Før han rejste til Sverig, vilde han ikke blot vide Norges Forbindelse med Danmark sikret, men ogsaa Riget sat i en saadan Stilling, at de svenske Revolutionære ikke havde nogen Nødstilstand i Norge at operere med.

Det første, han lagde an paa, var at faa Adlersparres Korps fjernet fra Norges Grænser. Adlersparre havde efter sin Tilbagevenden paa Foranledning udladt sig med, at et eneste naadigt Ord fra Prinsen om, at Sverig intet risikerede fra hans Side, vilde være tilstrækkeligt til at skikke Soldaterne i Vesthæren til deres Hjem. Prinsen mindede Adlersparre om dette Ord eller lod det gøre; thi selv vilde han før Freden ikke modtage nogen af de svenske Regeringsmænd eller Emissærer. Derefter sluttedes der en Vaabenstilstand i Magnor den 14. September, hvortil Prinsen udbad sig Kongens Samtykke. Kongen gik selvfølgelig ind paa alt, hvad Prinsen forlangte i denne Tid, men ønskede dog Stilstanden begrænset ved en 4 à 5 Ugers Opsigelsesfrist. Vaabenstilstanden blev ogsaa redigeret i Overensstemmelse hermed, men de Kommanderende paa begge Sider af Grænsen forpligtede sig samtidigt til at hjempermittere alle deres Tropper med Undtagelse af, hvad der behøvedes til enkelte nødvendige Grænsevagter, og der blev fastsat et neutralt Bælte langs Grænsen, omfattende baade en Strimmel svensk og en lignende Strimmel norsk Land, paa hvilket ingen Troppesamlinger maatte finde Sted.

Da Christian August havde iværksat dette, opløste han sin Krigshær, lod Afdelingerne gaa til Garnisonerne og

hjemsende deres Folk med Undtagelse af, hvad Fredstjenesten fordrede. Adlersparre gjorde noget lignende, dog lidt paa Skrømt; thi han beholdt sin Hær i en Slags Krigsforfatning paa Roterne, saa han hurtigt kunde samle den igen, naar der blev Brug for den ved en Rejsning af Norge. Denne tilsyneladende Tilbagevenden til Fredstilstand vakte Glæde i hele Norge. De Afdelinger, som havde ligget ved Grænsen i 1½ Aar siden April 1807, og de Soldater, som fra dem sendtes til deres Hjemstavn, hyldedes under Rejsen gennem Landet af Befolkningen, der mindedes, hvad de havde udført i 1808, og hvad de senere havde lidt. I Byerne holdtes der patriotiske Velkomstfester for dem.

Paa samme Tid søgte Prinsen ogsaa at give Norge dets Handelsfrihed tilbage samt Fred ved Kysterne i den Grad, det lod sig gøre. Den Handel af amerikanske Skibe, der var forsøgt, havde givet gode Resultater. De hjemløse amerikanske Skibe kastede sig i hele Sværme over Norge og bredte sig derefter Syd paa til Sverig og Danmark. Christian August mente, at hvad de kunde gøre, maatte norske Skibe ogsaa kunne være med til. De maatte kunne erhverve sig de samme Friheder som Amerikanerne. Engelske Licencer kunde erhverves paa samme Maade, Amerikanerne opnaaede dem paa. De vare endog at købe kontant i Gøteborg. Prinsen og Regeringskommissionen androg om Kongens Tilladelse til Benyttelse af engelske Licencer, og Kongen tillod ikke blot dette, men gik med en ubegrænset Villighed ind paa alt, hvad Prinsen og Kommissionen foreslog i den Retning, saa den fik Lov til selv at udstede Licencer, til at benytte svenske Skibe til at hente Korn i Holsten og Jylland o. s. v.

Det var nu i Norge, som om en hel ny lykkelig Tid var oprunden. Handelsskibene stod med svulmende Sejl ud af Christiania Fjord, medens amerikanske Skibe kom ind, fyldte med rig Last. Der kom atter Liv i alle Forretninger. Og under det rejste Christian August rundt til Garnisonerne, hvor han for Fronten af hver Afdeling overleverede sin Kommando over den norske Hær til Frederik af Hessen under patriotiske Leveraab for Kongen. Dette skete nemlig efter Vaabenstilstandens Indtræden.

At Adlersparre og Platens Tilhængere og Kongen i Stockholm under disse Omstændigheder kunde fastholde Troen paa og daglig vente paa en Rejsning i Norge og de svenske Troppers Indmarch i Riget, maa forundre. Men Wedel troede, at Prinsen vilde sætte det, han flere Gange havde skildret som muligt og nyttigt, hvis Kongen tillod det, i Værk nu uden Kongens Tilladelse. Han gik lige over for Svenskerne i Borgen for Prinsens Tænkemaade og viste sig personlig saa begejstret for Sagen, at de vedblivende mente, at Wedel var den Mand, de mest kunde stole paa. Og det er nu vist, at han mere og mere gik op i Tanken om Norges Tilslutning til Sverig uden Hensyn til Danmark, som senere kunde slutte sig til Foreningen, naar det blev modent dertil. Han var i Grunden uenig med Svenskerne om Planen; han vilde saaledes ikke have den sidst vedtagne Grundlov indført i Norge; thi den passede ikke der og var ikke frisindet nok. Han vilde have en anden og helt norsk Grundlov i Norge, han vilde heller ikke have svenske Tropper ind i Norge. Men det satte han sig ud over foreløbig. Kom Sagen blot i Gang, haabede han vel nok at kunne indvirke paa dens Udvikling og Afslutning.

Sagen kom nu imidlertid ikke i Gang. Man ventede forgæves i Sverig paa Revolutionen hele August og September; da begyndte man at blive utaalmodig i Naboriget. De gammelsvenske Partier mente, at Sverig var holdt for Nar; der dannedes Ligaer imod Christian Augusts Valg; en saadan, i hvilken Armfelt var med, søgte Forbindelse med Kaas til Fordel for den alt omtalte Plan om et Ægteskab mellem Prins Gustav og Kong Frederiks Datter Vilhelmine og en dertil knyttet Forandring af Tronfølgeloven. Andre, som Platen, mente, at Planen med Hensyn til Norge maatte opsettes, naar den ikke var udført, inden Forhandlingerne med Frankrig begyndte.

Følgen af alt dette blev, at de, som ønskede Christian Augusts Valg opretholdt, i Oktober bleve enige om Nødvendigheden af at faa ham til Sverig, og da han ikke officielt vilde modtage Valget før Freden, at faa denne sluttet med Danmark.

Adlersparre maatte slutte sig til den almindelige Mening, hvad han gjorde med et let Hjerte, da han nu var kommen til den Overbevisning, at Christian Augusts Bortfjernelse endog var Betingelsen for Revolutionen i Norge. Han oplivedes ved Tanken om, at Opstanden i Norge maaske vilde begynde i samme Øjeblik, Prinsen forlod Landet; thi han havde faaet Nys om en Plan, hvorefter Prinsen skulde udraabes til Konge, naar han tog Afsked med sit Regiment paa Frederikshalds Torv. Der skulde indbydes svenske Officerer i stort Tal og Beboere fra den svenske Grænseegn til at overvære denne Handling. Efter Udraabningen skulde de norske og svenske Officerer falde i hinandens Arme, de Borgerlige følge Eksemplet, Bevægelsen dernæst forplante sig til Grænseegnen Nord

paa og de svenske Tropper indbydes til at blande sig i det hjertelige Optrin.

Hvor frydefuldt maatte det ikke være for Adlersparre at tænke sig Fortsættelsen: Han og hans Korps Side om Side med de norske Grænsetropper begyndende et Sejrstog ind i Norge paa samme Tid, Norges Konge drog mod Stockholm.

Skulde man tro, at der laa noget virkeligt til Grund for, hvad der var betroet Adlersparre? Det gjorde der dog paa en Maade. Der har eksisteret et Projekt som dette, efter Sigende endog forfattet i Prinsens Stab, og Divisionsadjutant J. H. Holst, der efter Darres Død i Oktober kom til at staa Prinsen nær og fulgte ham til Sverig, beskyldtes for at have foretaget nogle indledende Skridt til Projektets Udførelse i Frederikshald. Det hele blev dog hurtig til intet, fordi Prinsen ikke vilde vide noget af disse Anstalter at sige. Wedel, som, hvorledes man end vil forklare sig det, var med i det paatænkte, vedblev dog længe efter, at Projektet var begravet, at indgive sine svenske Venner Forhaabninger om, at noget i Planens Aand alligevel maaske kunde finde Sted.¹⁾

Følgen af den Beslutning, man i Oktober var kommen til i Stockholm, blev, at det meldtes til Regeringen i Kjøbenhavn, at Forhandlingerne om en Fred kunde begynde, naar som helst det skulde være, naar Kongen blot vilde sende sin Underhandler til Jönköping, et Sted, som den stockholmske Regering kun foreslog, fordi det laa midt imellem begge Regeringers Sæde.

Kongen opsatte Modtagelsen af denne Indbydelse, til han var kommen tilbage til Kjøbenhavn. Han vilde

¹⁾ Oplysninger herom findes i Yngvar Nielsens Værk: *Lensgreve J. C. H. Wedel Jarlsberg*. Se f. Eks. I, S. 826.

nemlig først vide, hvorledes Napoleon stillede sig til Freden i Frederikshamn.

Hjemkomsten skete først den 31. Oktober, hvilken Dag et stort højtideligt Indtog var sat i Scene, fordi Dronningen efter 4½ Aars Ophold i Kiel flyttede til Kjøbenhavn. Den 3. November udfærdigedes Instruktion for Niels Rosenkrantz, der sammen med Baron Selby dernæst begav sig til Jönköping, hvor den svenske Afsending, Adlerberg, ventede dem, og den 10. December underskrevs dernæst Freden.

Der blev i denne Traktat ikke talt om Status quo, heller ikke givet nogen gensidig Garanti for Besiddelserne, uden for saa vidt en saadan maaske fandtes i tidligere Traktater, som ved denne Fredsslutning bekræftedes paa ny. Derimod sluttedes den — altsaa dog under Forudsætning af Status quo ante — imellem Kongen af Danmark og Norge og Kongen af Sverig og bestemte, at der skulde være Fred, intimt Venskab og godt Naboskab mellem Kongerne og deres Stater. Ellers indeholdt Traktaten kun nogle Regler for Postgangen gennem Sverig mellem Norge og Danmark og i en hemmelig Artikel en Forpligtelse, som Kongen af Sverig paatog sig, til ikke at lade Krigsskibe eller Kapere, som tilhørte en Nation, som var i Krig med Danmark eller Norge, nærme sig den svenske Kyst inden for Kanonskuds Afstand.

Krigens Udbytte var saaledes kun det, at Sverig fik en Tronfølger af det dansk-norske Kongehus med Kongens Samtykke og uden Forandring i Nordens statslige Forhold. Det var aftalt mellem Kongen og Prinsen, at han skulde afrejse direkte fra Norge, naar han fra Jönköping af dem, som dertil vare beordrede, havde faaet Underretning om Fredens Afslutning. Oprindelig havde Prinsen ønsket det anderledes; han

vilde have opvartet Kongen og tiltraadt sin Rejse fra Kongens Residensstad, men den svenske Regering eller rettere den svenske Konge, der i den Sag handlede efter Adlersparres Raad, ønskede, at han blev borte fra Kjøbenhavn, og Kong Frederik bad ham føje sig efter sin fremtidige Konges Ønsker, idet han sendte ham den fornødne Afsked fra dansk-norsk Tjeneste, samt et Storkommandørkors til Brug, naar Prinsen selv fandt Tiden inde til at afklæde sig sin tidligere Stilling. Tillige sendte han ham en ønsket Sum Penge til Rejseudgifter.

Der viste sig ikke Spor af Oprørstendenser i Norge i Tiden derefter. En svensk Opstand der var overhovedet ganske umulig.

Da Tiden var kommen dertil, at Prinsen kunde have en Sammenkomst med Adlersparre — det var i Midten af December — havde han en saadan i Kongsvinger med den bekendte Revolutionshøvding. Sammenkomstens Maal var nærmest nogle Aftaler, den svenske Regering ønskede med Hensyn til Prinsens Rejse til Stockholm og nogle dermed i Forbindelse staaende Spørgsmaal, som hans Adoption af den svenske Konge og en Forandring af hans Navn til Carl August. Men Talen kom ogsaa hen paa politiske Materier, og paa dette Gebet var Christian August ikke, som Wedel havde skildret ham. Han erklærede sig for den ivrige Tilhænger af den nordiske Idé, han altid havde været. De tre nordiske Riger skulde gaa sammen, sagde han, de havde samme Sprog og Interesser, samme Klima og Folkekarakter, samme Vaner og Lyder. Men de skulde beholde hvert sin statslige Selvstændighed. Sverig, mente han, var det Land, der paa Grund af sin Størrelse og maaske sin politiske Udvikling burde

gaa i Spidsen, men andet Herredømme end et helt aandeligt, talte han ikke om.

Paa Aarets sidste Dag nedlagde Prinsen sin Værdighed i Norge med Hilsen til Kongen, og den 4. Januar 1810 forlod han den norske Hovedstad, ledsaget af Prins Frederik af Hessen med Stab, Wedel og flere, der vilde følge ham til Grænsen. Rejsen gik gennem Aggershus og Smaalenenes Amter til Frederikshald, og efter at have sagt Farvel til sit Regiment paa Frederikshalds Torv, uden at der i Soldaternes Rækker eller i den talrigt forsamlede Folkemængde forefaldt det mindste, der kunde ligne blot en politisk Demonstration, kom han den 6. til Carsten Tanks Ejendom „Rød“ i Nærheden af Svinesund, hvorfra han den 7. i svensk Uniform overskred Grænsen for at modtages af de Herrer fra Nabolandet, der ventede paa ham. Wedel saa her for første Gang Adlersparre og fulgte med til Prinsens første Nattestation for at tilbringe en Nat sammen med sin svenske Ven. Men denne Samværen var ikke fuldt tilfredsstillende for nogen af dem. Wedel led ikke, at han af en af de Fræmmede rostes som en god svensk Mand.

Medens Prinsen fortsatte Rejsen over Gøteborg, Lidköping, Örebro til Drottningholm, hvor en Deputation fra Rigsdagen i Stockholm ventede paa Prinsen for at oplæse Valgakten for ham og modtage hans skriftlige Forsikring om at ville underordne sig Sverigs nye Grundlov p. p., rustede Norge sig til at overtage en Arv, Prinsen havde efterladt det. Efter at have skænket Norge Fred, Skibsfart og Handel havde Prinsen nemlig planlagt en Samfundsudvikling i stor Stil, som han dog kun havde faaet Tid til at foretage de første Skridt til. Han havde ikke blot tænkt paa Bank og Universitet, Nordmændenes stadige Krav, men paa

andre Selvstændighedsinstitutioner og ganske særligt paa Udvikling af de materielle Betingelser for en lykkelig Statstilværelse. Det var gaaet Norge som andre Stater i denne Trængselstid. De Par Aar, Skibsfarten havde været standset, havde ført Nordmændene ind paa Erhverv, de ikke før havde befattet sig med, fordi Søfarten havde tilført dem deres Fornødenheder paa lettere Maade. Man var ogsaa begyndt at dyrke Jorden i større Omfang og mere rationelt end før. Hele Landets Produktion vilde Prinsen have fæstnet i det nye Spor.

Da Prinsen forlod Landet, udstedte han et Opraab til det norske Folk, hvori han lagde det paa Hjerte, hvad der burde foretages, for at Norge kunde blive et lykkeligt, kraftfuldt, selvstændigt og uovervindeligt Land.

Dette Opraab blev Programmet for et stort, nationalt Fællesarbejde, som straks efter hans Afrejse tog Fart og i forbavsende kort Tid bragte overraskende Resultater.

IV.

Ingen anede, at Christian August, da han forlod Christiania, alt var Dødens mærkede Bytte. Hans svage Konstitution havde ikke kunnet taale de op-rivende Sindslidelser, som Verdens Mistanke til hans Redelighed og Loyalitet skaffede ham i de lange, søvnløse Nætter. Alt paa Rejsen gennem Sverig, der var arrangeret festlig og ledsagedes af Ovationer fra den svenske Befolknings Side, som han maatte modtage og besvare, var han ofte syg, idet han overvældedes af pludselige Afmagtsanfald. Bedre blev det ikke paa Drottningholm og i Stockholm. Det pompøse Indtog med Udfoldning af kongelig Pomp, de efterfølgende store Ceremonier med Eden til Kongen, Hylding af Stænderne, Adoption som Carl August og endelig de mange Festligheder, som sluttede sig dertil med Forestilling af Prinsen for alle Hof- og Embedshierarkiets fremragende Mænd, virkede nedbrydende paa den ensomme og tarvelig vante Prins, der i alle Arrangementer kun saa Tomhed og Gøgleri og forgæves søgte sand Imødekommenhed, Tillid eller blot Agtelse. I Rigsdagen herskede der næsten aaben Opposition, baade mod det foretagne Valg og mod Forfatningen af 1809.

Ved Hoffet mødte Prinsen en pinlig Kulde, især hos Dronningen og hendes Damer.

Det hændte saa, at al Tale om Norge eller om nogen som helst Forandring i Nordens statsretlige Forhold pludselig forstummede ved hans Ankomst til Stockholm. Thi samtidig kom der Bud om den af Essen og Lagerbjelke med Bistand af den svenske Generalkonsul Signeul, Suremain, Tibell og andre Svenskere, som dengang i specielle Ærinder befandt sig i Paris, opnaaede Fred med Frankrig, dateret 10. Januar 1810. Ingen Begivenhed vakte en Glæde som denne. Man havde ikke gjort Regning paa Svensk Pommerns Tilbagegivelse, og man kendte ikke den Betingelse, der var knyttet til Tilbagegivelsen, at Fastlandssystemet strengt skulde overholdes i denne Provins i Nordtyskland. Man vidste heller ikke, at den i Frederikshamn af Rusland erholdte Moderation i Overholdelsen af Fastlandssystemet var annulleret af Napoleon i den afsluttede Traktat. Man var opfyldt af lutter Fryd over Freden, som man ansaa for en Indledning til den Alliance med Frankrig, der kunde skaffe Sverige Finland tilbage. Alle politiske Mænd i Sverige paa denne Tid, mest højlydt den unge lovende Hofkansler, Baron Wetterstedt, der stod Adlersparre og Platen nær, erklærede, at Spørgsmaalet om Norges Løsrivelse fra Danmark nu var gaaet ud af Programmet og blevet til et Fremtidsspørgsmaal, hvis Løsning maatte staa tilbage for andre og nærmere Maal. Men hvad skulle vi saa med Christian August, sagde mange i Rigsdagen, navnlig i den Mackleanske Klub, hvor de skaanske Grever de la Gardie og Runth førte Ordet. Disse Herrer havde, naar en dansk Prins skulde vælges, mere Sympati for Hovederne i det oldenburgske Hus, enten Kongen eller Prins Christian

Frederik, men vare iøvrigt paa denne Tid mest stemte for Valget af den afsatte Kong Gustavs umyndige Søn, som der ogsaa i andre Partier var Sympati for.

Befandt Christian August sig, fremmed og syg, som han var, mindre vel i Stockholm, var hans Tilstedeværelse der paa denne Tid, da Sverigs nye Statsskik efter Freden og Grundloven skulde sættes i Gang, en Beroligelse og Opmuntring for de andre Riger.

Norge har aldrig staaet i bedre Forhold til Sverig end denne Tid, da dets Yndling stod paa Trinnet til Naborigets Kongestol. Det var i fuldt Arbejde med den Opgave, Christian August havde testamenteret det. Den store Forening, han havde anbefalet, blev til Selskabet for Norges Vel. Wedel, som havde været den egentlige Fader til Tanken, havde forbundet revolutionære Hensigter med Selskabet i Lighed med dem, der havde været knyttede til det kendte tyske Tugendbund, i hvis Billede det norske Selskab var undfanget. Men det gik med dette Selskab som med andre af Wedels Ideer. Naar han skulde have Medhjælpere, forsvandt det, der havde en Revolution i svensk Retning til Maal. Dette Selskab blev et meget loyalt, der endog, da Kongen fordrede det som Betingelse for sin Tilladelse til dets Stiftelse, kom ind under Regeringens Ledelse og Kontrol og fik Navnet „det kgl. Selskab til Norges Vel.“ Det var imidlertid en Forening, som fik den største Betydning for Selvstændighedsværket i Norge, idet Selskabet satte sig som Maal at tage alle de Norges Opkomst tilsigtende Spørgsmaal under omfattende Behandling. Først kastede Selskabet sig over de stats- og landøkonomiske Opgaver, som vi kende fra Christian Augusts Afskedsord til Norge. Selskabet nedsatte Kommissioner, der skulde beskæftige sig, en med Jorddyrkning, en med

Skovdrift, en med Fiskeri o. s. v. Dernæst vilde Selskabet tilvejebringe et videnskabeligt Grundlag for fremtidige Reforme. Der nedsattes 7 Kommissioner, hvoraf en skulde arbejde statistisk, en beskæftige sig med historisk-filosofiske Opgaver. Senere hen tog Selskabet sig energisk af Samfundsopgaven, et eget norsk Universitet.

I Regeringen fik Prinsen af Hessen Christian Augusts Plads og efter dennes Raad til Kongen med Titel af Vicestatholder. Prinsen var ikke nogen meget begavet, heller ikke nogen villiestærk, myndig Mand, men han var en redelig, omgængelig Mand af militær Type, 40 Aar gammel, som Norge under de nærværende Omstændigheder godt kunde være tjent med, fordi han havde den samme Interesse for Norges Opkomst som hans Fader, Landgreven af Hessen, og hans Søster, Dronningen, og han trods sit Venskab med Kongen, hvis Legekammerat han fra Ungdommen havde været, ikke var saa blændet af dennes aandelige Overlegenhed paa alle Punkter, at han for meget lod sig binde af de Forskrifter, han fik fra ham. Mod Wedel nærede han ingen Uvillie. Tværtimod. Han glædede sig over dennes fra det danske bureaukratiske helt forskellige og friske Syn paa alle administrative Sager og betragtede Grevens Begejstring for den svenske Revolution og dens Mænd som en ganske ufarlig Ekstravagance, der nu engang hørte sammen med hans Maade at være paa. Foruden Wedel bestod Regeringskommissionen nu kun af Rosenkrantz og Sommerhjelm. Men Forretningerne bleve færre end før. Thi da Forbindelsen gennem Sverig nu var aabnet, kunde Regeringssager atter behandles i Kollegierne i Kjøbenhavn, og Kaas, som efter sin Tilbagekomst fra Norge atter var bleven Chef for Kancelliet,

var ikke efterladen i at fordre den samme Indflydelse paa norske Sager, som Kancelliet havde haft før Krigen. Regeringskommissionen tabte mere og mere af den Stilling, den havde indtaget 1808, ja opløstes endog helt i 1811. Noget Tilbageskridt var dette dog kun i enkelte Retninger. Norge havde i hvert Fald nu en Statholdermyndighed, som repræsenterede Kongen i Landet selv. I 1810 havde Kongen derhos til Sekretær hos Prinsen udnævnt den unge C. H. Holten, der havde været Løjtnant og Guvernementsadjutant paa de vestindiske Øer, indtil disse tabtes i 1807, og derefter i 3 Aar havde flakket om i Amerika, England og Frankrig, indtil han efter Hjemkomsten til Kjøbenhavn blev sendt til Norge. Med denne unge berejste Mand som Regeringssekretær, den myndige Haxthausen som Leder af Krigsvæsen m. m. og de tidligere Medlemmer af Regeringskommissionen i de højeste Embeder og som Raadgivere gik den statslige Organisation godt frem. I alle indre Opkomstanliggender var Prinsen nok saa meget sine Omgivelsers som Kongens Tjener.

For Kong Frederik var det selvfølgelig en Tilfredsstillelse, at al Tale om Norges Erhvervelse hørte op i Sverig, og at i Stedet for dette Rige under den nye og fredelige Regering blev indordnet under samme politiske Gruppe i Europa, som Danmark og Norge hørte til. Men hvad Garanti var der for Fremtiden? Var Revolutionen virkelig forbi og noget endeligt afgjort med Hensyn til Tronen? Var Christian August ikke barnløs? Og hvorvidt var der Rimelighed for, at han kunde holde sig i Sverig?

Frederik VI ansaa egentlig Tronfølgerspørgsmaalet for aabent endnu i Sverig. Om sin egen Kandidatur udtalte han til Bernstorff: „Hvis Prinsen forbliver i Karakter af sine Ord, maa han arbejde paa de 3

nordiske Rigers Forening under mig.. Han har endog sagt, at han kun har modtaget Valget for at kunne ofre sin nye Værdighed for Dynastiet.“ Imidlertid stode han ikke alt for meget paa, at Christian August vilde optræde saaledes, ikke fordi han ansaa hans Ord for hyklede, hvad de ikke vare, men fordi han mente, at Prinsen var modtagelig for nye Indtryk, som hurtigt kunde ændre tidligere Ideer.

Da der skulde sendes en Gesandt til Stockholm, valgte Kongen, efter at Baron Oxenstjerna var kommen hertil som Repræsentant for Sverig, efter Bernstorffs Raad dennes Svoger, Grev v. Dernath, til sin Repræsentant i Sverig. Vi have set Greven virke i Holsten, som Mellemand mellem Regeringen og Bernadotte. Det var de Evner, han havde lagt for Dagen i denne Stilling, som skaffede ham Svogerens Anbefaling.

v. Dernath skulde bevidne den nye svenske Tronfølger den danske Regerings Venskab, Agtelse og Tillid; men han maatte ikke indtage et fortroligere Forhold til denne end til den øvrige Kongefamilie; til Kongen, Dronningen og Enkedronningen havde han Breve med fra den kongelige Familie i Kjøbenhavn. v. Dernath skulde i det hele være beskedent tilbageholdende „som det sig en Minister af 2. Rang ved et venskabeligt Hof anstaar,“ derimod iagttage og studere, hvad der foregik med Hensyn til Regeringsforandring og indre og ydre Anliggender. Derfor blev det ham udtrykkeligt paalagt ikke at blande sig i Intriger af nogen Art, som f. Eks. med Hensyn til Tronfølgen. „De skal ikke danne Parti for Kongen, kun observere.“

Da v. Dernath kom til Stockholm, spillede allerede den russiske General Suchtelen, der straks efter Freden i Frederikshavn var sendt til Stockholm, om end

ikke med nogen diplomatisk Karakter, kun som officiel Rejsende, en stor Rolle i Stockholmerselskabet. Den lille uanselige Personlighed, der var saa overordentlig indtagen i svensk Litteratur og Kulturliv, førte Hus i Stockholm, hvor Eliten af Stockholms fremragende Mænd samledes. Christian August troede, at Suchtelen stod bag ved de Intriger, der spandtes mod ham i Stockholm, eftersom den russiske Afsending i særlig Grad var fortrolig med Greverne Ruuth og Armfelt, hvilke Christian August betragtede som sine største og farligste Avindsmænd.

Christian Augusts Stilling i Sverig anfægtedes dog ikke ved, hvad der muligvis smededes mod ham i det russiske Hjem. v. Dernath, som ikke maatte træde i fortroligt Forhold til Carl August, som han hed i Sverig, ja endog maatte aflevere Svarene paa de Breve, Christian August skrev personlig til Kong Frederik, til det svenske Udenrigsministerium for af det at blive besørgede til Prinsen, meldte hjem, at Prinsens Popularitet øgedes fra Dag til Dag paa Grund af det antirussiske Sindelag, han ved alle Lejligheder lagde for Dagen. Dette var sandt. Den store Masse af Befolkningen i Sverig havde sine Øjne drejede mod Øst, mod Finland, og intet var i Stand til at skænke den norske Prins Plads i deres Hjerter, som det, at han lige over for Rusland var ligesaa svensk som nogen i Befolkningen. Christian August fik Held til at bibringe Svenskerne Visheden herfor. Og det i den Grad, at Platen og Adlersparre forstemtes derover. Den sidste holdt det endog slet ikke ud. Der var kun gaaet fire Maaneder efter Christian Augusts Ankomst til Sverig, saa vilde han bort fra Regeringen, tilbage til Wärmland, til en administrativ Post for at ruge

over de Planer, som han maatte tilstaa for sig selv, denne Gang vare mislykkede.

v. Dernath kom i den bedste Forstaaelse med den svenske Regering. Men der var et Punkt, med Hensyn til hvilket ingen Samvirken var mulig mellem Regeringerne i Stockholm og Kjøbenhavn. Det var med Hensyn til Handelsfriheden og Fortolkningen af Kontinentalsystemet.

Der var paa denne Tid indtraadt et rentud blomstrende Handelsliv ved alle nordiske Kyster, hidført af de amerikanske Skibe og det Licencesystem, som Christian August havde gjort Brug af. Da det var gaaet saa godt i Norge, havde de amerikanske Skibe og alle de Fartøjer, der bleve neutrale paa samme Maade som disse, søgt Adgang til andre Havne, til Gøteborgs og Tønnings, og da det ogsaa gik godt paa disse Steder, strømmede nu fra England hele Flaader af saakaldte amerikanske neutrale Skibe til de nordiske Farvande, hvor de lossede uhyre Ladninger af Kolonialvarer i Tønning, i Gøteborg, i Svensk Pommern, hvor de modtoges med Kyshaand, ja, i St. Petersborg, hvor ingen var gladere over disse velkomne neutrale Varer end Czaren selv.

Ingen kunde rigtig gøre sig Rede for, hvorledes denne oplivende, de nordiske Lande omslyngende og fortryllende nye Søfarts- og Omsætningsperiode egentlig var fremkommen. Frederik VI havde Følelsen af, at der var noget galt paa Færde, skønt han omhyggelig lod alt beslaglægge, som bevislig var af engelsk Oprindelse. I hvert Fald stod denne neutrale Handel, som Sverig vilde have Frederik VI til at benytte, og som han heller ikke endnu vilde berøve Norge og Sjælland, i skrigende Modsætning til den Handelspolitik,

de Franske gjorde gældende ved Elben. Fra Aarets Begyndelse var der taget meget strenge Foranstaltninger netop mod Amerikanerne fra den franske Grænse langs Hollands og den nordtyske Kyst til Elben. I Henhold til det kendte Milanodekret af 1807 erkendtes de saakaldte amerikanske Skibe hverken som amerikanske eller neutrale. De franske Toldmyndigheder ved den holstenske Grænse truede med en Toldkordon langs den danske Grænse lig den, der fandtes ved Kysten i Vest lige til Elben, hvis Kongen ikke standsede Udlosningen af Kolonialvarer i Tønning, deres Ophobning i Holsten og derpaa følgende Indsmugling i Tyskland.

Kongen blev nødt til at underordne sig et helt andet System i Holsten end det, Sverige vilde have ham til at erkende ved Øresund. Han standsede den amerikanske Handel paa Tønning, skabte nye Myndigheder til at undersøge Oplagene i Holsten og efterforske deres Oprindelse og bønfaaldt den franske Regering om ikke at tage nye Bestemmelser med Hensyn til Toldforanstaltninger i Hansestæderne, før den havde konfereret med dens danske Allierede derom.

Efterhaanden lededes han til blindt at underordne sig i Holsten, hvad de franske Myndigheder fandt for godt at ønske og det især efter, at det store Arme-korps, som Napoleon efter Krigen med Østerrig sendte til Elbens Udløb, begyndte at ankomme.

Thi dette var den store Begivenhed, som mere end nogen anden foruroligede Kongen og stemte ham til blind Lydighed mod Kejseren. Marechal Davout, Hertug af Eckmühl, kom til Nedre Elben for at overtage Bernadottes tidligere Post. Ligesom sin Forgænger skulde han holde Øje med Magterne i Nord og Øst og sende Spejdere ind i deres Lande, men

ganske særligt fik han til en Begyndelse Kontinental-systemets Opretholdelse til Opgave. Hans Korps bestod af 3 store Divisioner. Den ene, Morand, fik Ophold i Hamburg, hvor Fyrsten ogsaa fik sit Hovedkvarter, den anden i Hannover, den tredje i og om Magdeburg. Fyrsten blev som en Slags Overmyndighed for Toldopsynet ved den nordtyske Kyst. Han fik Befaling til at forstærke Toldstederne og Vigilancen med Soldater og fik Ret til at konfiskere engelske Varer, hvor han fandt dem, i Land, i private eller offentlige Bygninger, paa Vogne under Befordring eller hvor som helst.

Kongen kunde ikke godt aabenlyst bekende sig til et andet Handelssystem ved Øresund end ved Elben, men paa den anden Side kunde han ikke opgive den neutrale Handel i Norge og paa de danske Øer, saa længe Rusland tog sig af den og endog officielt beskyttede den, som det paa denne Tid begyndte at gøre. Desuden benyttede Napoleon selv paa denne Tid engelske Licencer og tillod de hans Befaling underlagte Lande under visse Omstændigheder ogsaa at gøre det.

Hvad Sverig tillod sig, var dog mere end at handle med Amerikanerne. Det stod aabent i Forhold til England, havde efter Freden i Paris ikke brudt med Havets Hersker. Englænderne havde Handelsoplag i Gøteborg og Svensk-Pommern. Derhos paastod den svenske Regering vedblivende, at de i Frederikshavn erholdte Lempelser med Hensyn til Fastlandssystemets Pligter vare den hemmeligt tilstaaede af Frankrig trods det, at en Paragraf i Parisertraktaten gik i modsat Retning.

Det forholdt sig dermed saaledes, at den franske Udenrigsminister for at faa de svenske Underhandlere

til at underskrive havde stillet nogle Soulagements i Udsigt. Men den unge begavede, dog noget flygtige Lagerbjelke, der meget mod sit Ønske efter Freden maatte forblive i Paris som Gesandt ad interim, havde lagt mere i disse Ord og andre Udtalelser, end de kunde bære. Han havde i Depecher til Stockholm talt om franske Løfter eller Engagements og indgav den svenske Regering Forhaabninger om endog betydelige Indrømmelser fra Frankrigs Side.

Man kunde selvfølgelig ikke i Kjøbenhavn vide, om der virkelig laa noget sandt til Grund for dette, men de Forespørgsler, man i den Anledning havde gjort i Paris og hos den franske Gesandt Didelot, ledte ikke til nogen Oplysning derom, og da den franske Legationssekretær Desaugiers i Kjøbenhavn i Marts Maaned af den franske Regering blev sendt til Stockholm for at repræsentere Frankrig der, til en virkelig Gesandt blev udnævnt, forsikrede han den danske Udenrigsminister om, at hans Instrukser bød ham i Stockholm at fordre Kontinentalsystemet fulgt efter dets strenge Forskrifter og uden Modifikationer.

Kongen turde da ikke stille sig ved Sverigs Side i Handelspolitiken, som Kabinettet i Stockholm anmodede ham om gennem v. Dernath. Men han vilde heller ikke i den Sag tage Stilling mod Sverig. Han bad baade Bernstorff og v. Dernath om à tout prix at undgaa dette, at lukke Øjnene for Sveriges Handel med Englænderne og at betragte dets Forsyndelser mod Fastlandssystemet som sig ganske uvedkommende.

Forholdet til Sverig blev saa godt, som det under disse Omstændigheder var muligt. Sverig stolede stadig paa Kejserens Yndest og Støtte, haabede endog paa at kunne vinde hans Bifald til Norges Erhvervelse ved at tilbyde Christian Augusts Formæling med en

fransk Prinsesse. Der smededes paa denne Tid overalt Planer om dynastiske Forhold i Norden. De to sønneløse Konger og den ugifte og svagelige Tronfølger indbød dertil. I disse Fremtidsberegninger traadte i Foraaret 1810 Prins Christian Frederik ind med en Berettigelse som ingen Sinde før. Dronningen havde nemlig dette Foraar ikke faaet noget Barn som i 1808, hvoraf man i Almindelighed drog den Slutning, at den unge Prins, der havde en Søn, var lovhjemlet Arving til Danmarks og Norges Trone, og at der ikke kunde disponeres over disse Riger med Forbigaaelse af ham.

De nordiske Stater, som med saa megen Spænding ventede paa den Afgørelse, der i Paris vilde blive truffen om de brændende Handelsanliggender og andre svævende Spørgsmaal, fik en egen Lejlighed til at tale deres Sag og indvirke paa den kejserlige Dom, da der skulde sendes ekstraordinære Gesandter til Paris for at lykønske Kejseren til hans Formæling med den østerrigske Brud. Begge Riger valgte fremstaaende Personligheder, som forenede politisk Erfarenhed og Dygtighed med repræsentative Evner. Sverig sendte den fra Krigen med den russiske Hær i Norrland bekendte dygtige General Wrede. Frederik VI valgte Underhandleren fra Jönköping, Niels Rosenkrantz, den øvede norske Diplomat, som alt i 1808 havde været i Frankrig og havde faaet en stor Mængde Løfter af Kejseren med Hensyn til Skadesløsholdelse for de franske Troppers Forplejning.

Rosenkrantz, som under sit Ophold i Frankrig blev udset til at afløse Bernstorff som Udenrigsminister, hvorom straks det nærmere, var rejst før Wrede og havde vidtrækkende, intime Instruktioner.

Først skulde Rosenkrantz ved Lejlighed minde om de Ofre og Lidelser, den franske Alliance havde forarsaget Norge og Danmark, uden at Kongen havde faaet en eneste Sou for sine Udlæg eller nogen som helst politisk Fordel. Og han skulde gøre opmærksom paa, hvad der alt forud var paalagt Gesandten i Paris, Dreyer, at forebringe for den franske Regering, at Kongen vilde sætte overordentlig Pris paa at faa Lauenburg tilstaaet. Efter Krigene i Tyskland havde Kejseren haft en Mængde tysk Land at raade over. Det var uddelt med rund Haand. Selv Sverig havde faaet sin Part (Svensk Pommern); men Danmark havde intet erholdt. Lauenburg var tillige med Hannover indlemmet i det nye Kongerige Westphalen. Dernæst skulde Rosenkrantz mere indgaaende søge at komme til en Meningsudveksling om Forholdene ved Nedre Elben. Disse foruroligede Regeringen i Kjøbenhavn alvorligt. Der var ikke endnu taget nogen Bestemmelse om Hamburg og Lübeck. Derimod svirrede der Rygter om i Luften, som meldte, at Kejseren vilde bringe dem afgjort ind under fransk Dominium. Det vilde blive et dræbende Slag for Holsten og for Danmarks Handel ad Landvejene.

De nordiske Anliggender syntes paa denne Tid for Kongen kun at staa i anden Række. Tilstandene ved Elben vare et Livsspørgsmaal for ham. Men Rosenkrantz blev dog nøje instrueret om Kongens Standpunkt med Hensyn til de 3 nordiske Rigers Forening, da denne Sag var oppe i den franske Politik. Den franske Gesandt i Kjøbenhavn, Didelot, havde beskæftiget sig meget med dette Spørgsmaal og anbefalet dets Løsning til Regeringen i Paris. Hvad Rosenkrantz skulde sige var, at Kongen ikke vilde optage denne Sag nu, hvorvel den var let gennemførlig ved et

Familiearrangement mellem de nordiske Fyrstehuse, selv om Rusland satte al den Modstand imod et saadant, som var at vente. Kongen var paa denne Tid øjensynlig ked af de nordiske Forviklinger og havde Afsmag for de efter hans Mening halvt revolutionære Tilstande i Sverig, Christian August havde maattet underordne sig. Naar det var Tilfældet, at Frankrig vilde sætte Projektet om Nordens Enhed i Værk, blev Sagen en anden. I saa Fald skulde Rosenkrantz gøre opmærksom paa den Nytte, det kunde være for Frankrig, at der i det nordlige Europa fandtes en Stat, og særlig en Søstat, der kunde danne en Barriere mellem England og Rusland, men han skulde tillige sige, at Kongen ikke vilde overtage Herskerstillingen i Norden, uden han fik Magt. Han vilde aldrig modtage Sverigs Trone paa Betingelser, der gjorde ham til Nationens Slave. Han vilde ikke lade sig paalægge, men selv paalægge Love.

Næppe var Rosenkrantz rejst, før det meldtes, at Kejser Napoleon for Alvor havde taget de nordiske Anliggender op til Drøftelse. Kongen var glad over, at Rosenkrantz var paa Vej til Paris. Indtil denne havde naaet sit Bestemmelsessted, og man fra ham havde hørt, hvad der var mødt ham i Paris, var der intet andet at gøre herhjemme end at holde det gode Forhold til Frankrigs herværende Repræsentanter vedlige saa godt som muligt. Men vor Repræsentant i Hamburg, Chargé d'affaires Rist, var ved at spolere det ved Grænsen. Han indlod sig i en skriftlig Diskussion med de franske Myndigheder om deres Fortolkning af Begrebet Kolonialvarer. Dette gav Anledning til Bernstorffs Afskedigelse som Udenrigsminister; thi han havde støttet sin Underordnede Rist, medens det for Kongen ikke kom an paa, om de Franske

fortolkede Begreberne rigtigt eller galt, men kun paa, hvorledes de fortolkede dem, da deres Fortolkning skulde være Lov for os.

Det var i Slutningen af April, at han og hans Broder, Direktøren, der fulgte ham, efter længere Tids Forhandling med Kongen søgte deres Afsked og fik den, og der er ingen Tvivl om, at denne Afgang, som Christian Bernstorff fik under Paaskud af Sygelighed, for ham var en længe eftertragtet Befrielse fra et Embede, der til sidst var ham ganske utaaaleligt. Alt fra 1807 af havde han været forstemt, og den utrolige Ordning af alle Statsforhold eller rettere Mangel paa Ordning havde bragt ham til Fortvivelse. Han var kun Kongens Sekretær for en Del af de udenrigske Anliggender, og Følgen havde været de store politiske Nederlag i 1808 og 1809.

Christian Bernstorff vedblev efter Afskedigelsen at lede de udenrigske Anliggender, til Rosenkrantz kom hjem fra sin Frankrigsrejse. Havde han hidtil egentlig ikke været mere end Kongens Sekretær, blev han det end mindre nu. Han udtrykte nøjagtig selv i Brevene til sin Svoger v. Dernath kun Kongens Villie, men gjorde det loyalt, samvittighedsfuldt og undertiden ikke uden Lune.

Det var en bevæget Tid, som oprandt efter hans Afskedigelse. Anledningen til Napoleons forandrede Holdning var væsentligst det russiske Kabinets Holdning. Czar Alexander var forstemt i Anledning af det østerrigske Ægteskab, og han vilde ikke vise de amerikanske Skibe bort fra sine Havne, saa lidt som han vilde beslaglægge andre Varer end utvivlsomt engelske. Sverig fulgte Eksemplet, ja gik videre. Det vilde ikke engang afvise engelske Skibe, før det havde sin Tilførsel med egne Skibe saaledes ordnet og sat i

Gang, at fremmede Skibe kunde undværes. Vi fik for det første kun at høre, hvorledes Kejseren optraadte i Sverig. I Maj Maaned fik Desaugiers i Stockholm Befaling til at forlade Stockholm, hvis Sverig ikke brød med England, og til Gesandt i Stockholm udnævnte Napoleon den hensynsløse Baron Alquier, hvem han ansaa i Stand til at holde Sverig til Lydighed under Systemet. Dennes Rejse blev dog foreløbig opsat, til Resultatet forelaa af den Opfordring, Desaugiers skulde rette til Regeringen i Stockholm. Paa samme Tid tænkte Napoleon paa at faa Tronfølgerspørgsmaalet i Norden endelig afgjort til sin Fordel. Frederik VI var den eneste Hersker i Norden, han var tilfreds med. Han var stemt for at lægge ogsaa Sverig ind under hans Scepter. Den 18. Maj meddelte Bernstorff paa Kongens Vegne v. Dernath, at adskillige Indicier tydede paa, at den franske Regering ikke længer var ligegyldig for Nordens Anliggender, men begyndte at erkende, hvorledes en Forening af de nordiske Riger vilde gavne dens Position i Norden. Og en to Dage senere skrev Bernstorff til v. Dernath, at der vel ikke endnu var sket noget direkte Skridt til Dreyer fra den franske Regering, men at det nu var vist, at Frankrig vilde sætte en Forening af de tre nordiske Riger igennem ved Familiearrangementer, og at Alquier med Hensyn hertil vilde faa Instruktion og Opgave.

Saaledes stod Sagerne, da Efterretningen om Christian Augusts pludselige Død i Skaane den 28. Maj fremkaldte almindelig Bestyrtelse og strammede alle Forhold til en Krise. Den nye Tronfølger havde maattet gøre en Rejse til Sverigs sydlige Provinser for efter Skik og Brug at fremstille sig for Befolkningen. Han havde været syg paa hele Rejsen, hvad hans Broder, Hertug Frederik Christian af Augustenborg, der havde en

Sammenkomst med ham i Ramløse, fik Lejlighed til at overbevise sig om; men Offentligheden lagde ikke Mærke dertil, og derfor virkede det saa meget mere betagende, at Prinsen under en Revue paa Quidinge Eksercerplads pludselig faldt af Hesten og døde. Der var det uhyggelige forbundet med dette Tilfælde, at ingen troede Døden indtraadt af naturlige Aarsager. Man havde, saa besynderligt det end lyder, i et helt Aar i Sverig troet Prinsens Liv efterstræbt. Man havde af den Grund ikke ønsket, at Prinsen, dengang han blev valgt, skulde rejse til Kjøbenhavn først; thi det svenske Folk troede dengang alt det onde, som tænkes kunde, om den danske Regering. Man fandt det endog af samme Grund betænkeligt i April Maaned dette Aar at lade ham rejse saa nær hen imod den danske Grænse ved Øresund, som Hensigten var. Til Afveksling frygtede andre for, at han skulde blive forgivet af de Partier, der vare ham fjendtlige, eller af det Hofparti, i hvilket Grevinde Piper, Overkammerjunker Fersens Søster, var Sjælen. Men paa Forgiftning troede alle. Og det mærkelige er den Kendsgerning, at Christian August selv troede, han var forgiven. Under Sammenkomsten med sin Broder betroede han denne, at han ansaa de Maveonder og den Sygelighed, han i det hele led af under Rejsen, for en Følge af Gift. Følgen heraf var, at Regeringen i Kjøbenhavn, som var den første, der sendte Budskabet om Christian Augusts Død ud i Verden, i Henhold til den Beretning, Hertugen af Augustenborg havde afgivet om sin Sammenkomst med Broderen, tillige meddelte de af Europas Hoffer, som den stod i intimt Forhold til, at Prinsen selv betragtede sig som forgiven af et Parti i Sverig, som vel var lille, men virkede meget aktivt i det skjulte, fordi det havde Ruslands Støtte.

Om den Sorg, Christian Augusts Død vakte i hans Slægt og hos alle hans Venner og Tilhængere i de tre Riger, og om de rystende Begivenheder, som forefaldt i Stockholm, da hans Lig førtes derind, og Befolkningen øvede Selvjustits over Rigsmarskalk Fersen, i hvem den troede at se en af Prinsens Ulivsmænd, skal der ikke her tales. Derimod fæstes vor Opmærksomhed nu paa den politiske Bevægelse, Dødsfaldet foranledigede ikke blot i Sverige, der jo nu var kastet tilbage i den samme Usikkerhed med Hensyn til Fremtiden, som havde mærket Tilstanden i 1809, men ogsaa i de andre Riger, hvor man mere eller mindre i den ene eller den anden Retning havde stillet Forhaabninger til Christian August. I Sverige levede nu de gamle Partier op igen, dog i forandret Styrke. Det russiske Parti var næsten forsvundet, maaske fordi man vidste, at Hertugen af Oldenburg ikke vilde eller turde modtage den ham tiltænkte Krone. En Del af dette Partis Medlemmer havde sluttet sig til dem, der havde deres Øjne henvendte paa det danske Kongehus, en Del havde forstærket det Gustavianske Parti, men i dette, hvortil de fleste Skaaninger paa denne Tid hørte, bemærkedes ogsaa mange Frafald til Gunst for det danske Kongehus, fordi man fandt Betænkeligheder ved, saa affældig Kongen var, at vælge en 10 Aars Pog til Efterfølger under Tidsforhold, der i den Grad tegnede til politisk Uvejr, som de nærværende.

Hvis Kong Frederik havde haft sine Ministre om sig, og han havde lyttet til deres Raad, som han i 1809 en Tid havde ladet sig bevæge til, vilde Sverige rimeligvis for anden Gang have ligget for hans Fødder, for at benytte Christian August Billede fra 1809 igen. Thi Napoleon var gunstigere stemt for Kongen end

nogen Sinde før, og der havde kun behøvedes et Ord for at faa ham til at optræde saaledes i Norden, at Sverig ikke vilde kunne være kommen uden for Spørgsmaalet om en nordisk Union.

Men dette Ord turde Kongen ikke udtale. Han blev ræd ved Situationen, som han ofte blev, naar en imødeset Situation, selv en eftertragtet, pludselig indtraadte. Bernstorff, der jo var den eneste af Ministrene, der forhandlede den politiske Situation med ham og næppe engang som Regel mundtligt, maatte bede v. Dernath om at standse den Agitation for Kongens Valg, han straks havde begyndt, og noget Ord til Paris turde Kongen ikke sende, skønt han som Motiv for Ordren til v. Dernath lod Bernstorff skrive, at Kongen ikke havde rigtig Kendskab til Napoleons Villie.

Paa anden Maade optraadte den svenske Regering. Adlersparre var da traadt ud af Statsraadet. Han havde ikke modtaget et Embede i Wärmland, som han havde ønsket, derimod var han bleven Landshøvding i Skaraborg Len med Sæde i Mariestad. Men han var ikke rejst bort fra Hovedstaden, da Budskabet om Prinsens Død indtraf, og straks gik han til Kongen for at anbefale Prinsens ældre Broder, Hertug Frederik Christian af Augustenborg, gift med Kong Frederiks Søster (Struenses Datter), til svensk Tronfølger i Stedet for den afdøde. Han angav som Grund, at Nordmændenes Følelser for Christian August formentlig let kunde overføres til dennes Broder, men den egentlige Grund var dog nok den officielle Oppositionsstilling, som Hertugen indtog til Kongen i Anledning af dennes de Augustenborgske Arverettigheder formentlig krænkende Afgørelse, som var truffen 1806 ved Holstens Indlemmelse i Monarkiet. Adlersparre

vilde have en Mand, som først og fremmest var villig til at løsrive Norge fra Danmark. Kongen bifaldt Adlersparres Forslag, samlede et Statsraad næste Dag, og der blev Kandidaturen anerkendt, dog af en Grund, der stod i tilsyneladende Modstrid med Adlersparres Ønske. Kongen anbefalede ham nemlig, fordi han hørte til det danske Kongehus, og Napoleon havde udtalt Ønsket om en Forening af de to Kongehuse. Straks efter dette Statsraad afgik der to Kurerer til Paris med Duplikater af en Skrivelse til Napoleon om Hertugens Valg.

Der savnedes nu ikke i Kjøbenhavn Interesse for Tronfølgerspørgsmaalet i Sverig. Ministrene, og denne Gang særlig Schimmelmänn og Frederik Moltke, der ogsaa var ved at blive Minister, kom i stærk Bevægelse ligesom alle andre Medlemmer af det nordiske Parti, men Ministre betød jo ikke dengang det samme som Statsraadsmedlemmer; de havde i hvert Fald ikke let Adgang til Kongen i almindelige politiske Ærinder, og Kongen lod sig i denne Tid ganske beherske af sin Ulyst til at blive Konge i Sverig. Hvad der var vederfareet Christian August i Sverig, og særlig hans Død, havde forøget denne Ulyst stærkt. Han bad Bernstorff sige v. Dernath, at han selvfølgelig maatte overtage Kronen i Sverig, hvis Napoleon vilde have det, men saa kunde han ogsaa stille sine Betingelser, og han vilde kun lade sig gøre til Konge, naar Napoleon saa at sige indsatte ham paa sit Ansvar. I Brevene til v. Dernath udtrykte Bernstorff Kongens Tanker saaledes: Kongen vilde ikke lægge nogen personlig Interesse ind i Sagen, kun optræde som Napoleons Redskab og være lydlig mod denne, hvis hans Ønsker gik i Retning af, at han skulde være Konge i Sverig. Derfor skulde v. Dernath indskrænke

sig til at lovprise Ideen om de tre Kroners Forening og opmuntre dem, der sværmede for Ideen, men han skulde gøre det indirekte, ikke paa nogen officiel Maade. Og han maatte aldeles ikke lade nogen ane Kongens virkelige Standpunkt, som var det, at han var langt fjernet fra at ønske en Krone, som var forbunden med overordentlige Besværligheder og Pinagtigheder, men at han var villig til at ofre sig, naar det var Napoleons Villie, at han skulde modtage den, og den gaves ham paa saadanne Betingelser, at han kunde kontrollere den Bygning, der skulde rejses.

I Paris fik de dansk-norske Gesandter, Rosenkrantz og Dreyer, ingen forandrede Instruktioner i Anledning af Dødsfaldet i Sverig. Rosenkrantz havde i den Instruktion, han havde medbragt, kun Ordre til, naar han adspurgtes, at anbefale de nordiske Rigers Union. Han fik ikke Paalæg om at være mere aktiv. Tværtimod. Udenrigsministeriets Breve til Paris efter Christian Augusts Død bar, ligesom de til Sverig, Præget af, at Kongen var bange for at udtale noget Ønske, der kunde føre ham ind i Forhold, han ikke længtes efter. Derved kom den franske Kejser til at mangle det Grundlag, der kunde have forvandlet hans gode Stemninger for Frederik VI til Beslutninger.

Kongens Ulyst forspildte saaledes alle de Chancer for en nordisk Union, som fremragende Mænd i Kjøbenhavn brændte af Begærlighed efter at benytte. Men i Sverig var Almenheden ingenlunde begejstret over det Forspring, dens Regering havde vundet i Paris. Adlersparres Kandidat behagede ikke. Han havde aldrig været Officer, var derimod noget af en Videnskabsmand og stod i Danmark og Norge over det lærde Skolevæsen. De Svenske vilde ikke have en saadan Ludimagister, som de kaldte ham, til Konge,

men derimod en Kriger. ar derfor omtrent lige saa stor i det ene nordiske Rige som i de andre, da Tronfølgersagen pludselig fik en uanet Vending derved, at en Mand i Paris greb ind, og en Mand, som ikke blot kunde byde Svenskerne, hvad de vilde have, men som ogsaa havde Magt til at sætte sin Villie igennem, fordi han bedre end nogen i Norden forstod at spinde Intrigens Traade.

Denne Mand var Bernadotte, som, siden vi sidst forlod ham, havde levet, misfornøjet med Tidsforholdene, paa sit Landsted la Grange, Syd for Paris, midt imellem denne By og Fontainebleau. Kejseren vilde vedblivende have ham bort fra Frankrig, og han havde til sidst maattet bekvemme sig til at modtage den Post som Præfekt i Rom, uden for Hær og Administration, hvilken han afskyede og betragtede som en forgylt Landflygtighed. Han fik i Juni Maanedes Midte Tilladelse til at gennemgaa med sin Familie en 14 Dages Badekur ved Plombières, efter hvilken Tid han skulde være beredt til at følge Kejserens Bestemmelser.

Han opholdt sig i Anledning af denne Sag i Paris, da Efterretningerne fra Norden kaldte hans Minder fra Elben til Live igen, og man vil kunne fatte, hvad Indtryk det gjorde paa ham, da en gammel Husven, en krigshistorisk Forfatter, General Grimoard, en Aften under et Besøg meddelte ham, at et Parti i Sverig ønskede ham til Kronprins, og at der fra dette Parti var kommen en Afsending til Paris. Vel var Vedkommende, som Grimoard forklarede, ikke egentlig sendt af Partiet, det var en Løjtnant, sendt som Kurer til den svenske Gesandt i et andet Anliggende, men han var dog nok bemyndiget fra et Parti i Stock-

holn. hed at virke for Partiets Ønske.

Bernadotte blev lutter Øre ved denne Meddelelse, spurgte, hvor Grimoard havde Nyheden fra, og hvad han ellers vidste derom. Den Adspurgte svarede, at han havde Nyheden fra den svenske Generalkonsul Signeul, som han tilfældig havde truffet i en Boglade, men at han ikke vidste andet om Sagen, end hvad han havde berettet. Fyrsten blev nu meget opsat paa at faa noget mere at vide om denne interessante Affære og bad Grimoard om i al Hemmelighed at udforske Sammenhængen, hvad denne lovede at gøre Morgen efter.

Hvad Bernadottes Husven havde berettet, var omtrent det, som var passeret. Af de to Officerer, som vare rejste med de før omtalte Duplikater af den svenske Depeche, var den ene den 29-aarige Løjtnant og Baron Otto Mörner, som hørte til dem i Sverig, der ønskede en fransk Marechal til Tronfølger, og særlig var stemt for Bernadotte. Han havde været et Aar i Paris før (1803—4), var kommen i Venskabsforhold til den senere som Geograf saa berømte Topograf-officer Lapie foruden til andre betydelige Personligheder. Da han nu (i 1810) havde afleveret sin Depeche til Lagerbjelke, drøftede han med sine franske Venner, hvilken Marechal Sverig bedst kunde være tjent med til Konge. Hans Forkærlighed for Bernadotte led ingen Skade i disse Samtaler, og den blev i højeste Grad støttet af den svenske Generalkonsul eller Handelsagent i Paris Signeul, hvem han kendte fra Sverig og derfor ogsaa raadspurgte.

Denne foretagsomme og duelige, men meget intrigante Mand var født i Sverig og var Student fra Upsala, men han hørte til en indvandret fransk

Huguenotfamilie og havde i den franske Revolutions første Tider levet i Paris — en kort Tid dog i England — i underordnede Stillinger ved det svenske Gesandtskab. Senere havde han været hjemme i Sverig, var først 1809 efter Regeringsskiftet paa ny kommen til Paris som Generalkonsul og Handelsagent, havde medvirket ved Fredsforhandlingerne i Paris, men under dem fattet en heftig Uvillie mod Lagerbjelke, med hvem han senere levede i et næsten aabent Fjendskab. Signeul var fuldblods Jacobiner, kendte Bernadotte godt og saa i Tankerne alt, hvad der kunde vanke for ham selv, hvis han blev i Stand til at medvirke til denne Fyrstes Valg i Sverig. Han bad Mørner om ikke at tale et Ord om Sagen til Lagerbjelke, saa skulde han (Signeul) nok gaa ham til Haande. Da Grimoard efter Bernadottes Ønske søgte Signeul, var denne en saa god Tolk for det, Mørner havde paa Hjerte, som nogen kunde være, og Signeul paatog sig efter Ønske at arrangere et Møde, ved hvilket Grimoard som tilfældigt kunde komme sammen med Mørner, og uden at denne fik noget at høre om, hvilke Forbindelser Grimoard havde.

Ved dette Møde, som fandt Sted den 24. Juni, underkastedes Mørner et skarpt Forhør. Bernadottes Ven kom nu til at forstaa, hvorledes Sagen hang sammen, at Mørner ikke var Agent for noget Parti, at der overhovedet ikke eksisterede noget Parti, der udtrykkelig havde Bernadottes Valg til Maal, men kun et for Valg af en fransk Marechal, og at Mørners Ønske kun var helt privat at erfare, om Fyrsten var villig til at modtage Valget, naar han opfordredes dertil fra Sverig af. Sagen forekom nu Grimoard mindre højtidelig. Han fik heller ikke noget tiltalende Indtryk af Løjtnanten, der var lille og buttet uden

vindende Væsen. Ikke desto mindre endte Mødet med, at Grimoard spurgte Løjtnanten, om han havde Lyst til at hilse paa Bernadotte, idet han saa godt kunde skaffe ham Adgang. Dette Tilbud blev modtaget og det fornødne aftalt for den følgende Dag, den 25. Juni.

For Bernadotte var det aftalte imidlertid en Kilde til stor Tilfredshed og til store Forsætter. Han vidste, at der var Folk i Sverig, det være nu faa eller flere, som vare vel stemte for ham, og at Mørner var en af dem. Mere behøvede han ikke for at grunde en Valgkandidatur og begynde en Valgagitation i stor Stil. Hvad han nu satte i Scene, var et Mesterstykke af højt udviklet Intrigekunst.

Det var ham den mindste Kunst under Samtalen den 25. Juni at fastholde Løjtnanten i den Rolle, han ønskede, han skulde spille. Mørner begyndte med at sige, der var mange Folk i Sverig, der ønskede Fyrstens Valg, og at han var en af dem. Han var altsaa disse Folks naturlige Repræsentant lige over for Fyrsten. Fyrsten drøftede den fælles Sag med Løjtnanten, spurgte, hvorledes Sagen stod i Sverig lige over for Kongen og Rigsdagen, og forklarede, hvad der burde gøres for den i Sverig. Der burde siges til det svenske Folk, at der ingen Vanskeligheder var for Fyrstens Overgang til den lutherske Trosbekendelse, og at han satte saa stor en Pris paa det svenske Folks Agtelse, at han vilde føle sig smigret, om end kun nogle faa Stemmer bleve afgivne for ham paa Rigsdagen. Efter at have talt en Times Tid med Løjtnanten bød han ham Farvel med de Ord, at han skulde tale med Kejseren om Sagen.

Disse Ord gav Mørner en Del at tænke paa, da han efter Mødet begav sig til Signeul for at gøre Rede

for, hvorledes Samtalen var forløben. Men end mere forbløffedes han, da Grimoard snart efter traadte ind hos Signeul for at spørge fra Marechallen, om han ikke kunde faa noget skriftligt, et lille Memento eller saa, der kunde bevise Rigtigheden af det overordentlige Anliggende, han havde at forelægge Kejseren. Dette syntes Mørner dog ikke om. Det forekom ham, at han ved at opfylde dette Ønske overskred det tilladeliges Grænser. Men de andre faldt nu over ham. Han kunde jo for Eksempel skrive et Brev, det har dog enhver Lov til at udtrykke sine Tanker i. Til sidst blev han overvunden. Der kom Papir og Blæk. Grimoard hjalp til ved Affattelsen. Udbyttet blev et Dokument, som, efter at være kommet i Kejserens Hænder, i lang Tid vakte Moro i St. Cloud, hvor man antog, at Bernadotte var bleven Offer for en Mystifikation.

Mørner blev imidlertid, efter at Grimoard havde fjernet sig, overvældet af en stor Sindsbevægelse og Uro. Han følte Trang til at betro sig til General Wrede, hvis Adjutant han engang havde været i Pommern. Generalen havde udført sit Lykønskningshverv og netop denne Dag haft Afskedsaudiens hos Kejseren. Mørner traadte bløg og forstyrret ind i Generalens Værelse, lukkede Døren i Laas efter sig og gav sig mod Løfte om Tavshed til at fortælle, hvad der var foregaaet. Wrede blev overrasket ved, hvad han saa og hørte, og vilde ikke indlade sig alvorligt med Mørner. Men selve Sagen berørte ham ingenlunde ubehageligt. Han kendte Bernadotte godt, som han kendte flere Marechaller. Han var nemlig gift med en fransk Dame, havde levet meget i Paris og var fortrolig med Selskabslivet der. Han fik Lyst til at hilse paa Bernadotte, inden han rejste hjem.

Den 26. Juni skulde Bernadotte tage Afsked med Kejseren i St. Cloud for dernæst at rejse til la Grange for at ledsage sin Familie til Plombières. Han gjorde den Dag intet Brug af Mørners Brev, meldte kun, hvad der var hændt ham, i al Overfladiskhed for at opfylde en tjenstlig Pligt. Thi han kunde, som han sagde, i en Sag som denne ikke foretage sig det mindste uden Kejserens Vidende og Villie, især da det kun var Kejserens Glans, der kunde bevirke saadanne Henvendelser til hans Underordnede som den, der nu helt overraskende var kommen til ham fra Sverig.

Kejseren hørte med Ro paa, hvad Bernadotte fortalte, men ansaa ham for et Offer for Selvbedrag og bebrejdede ham hans Lettroenhed med Hensyn til, hvad en rejsende Svensker kunde faa i Sinde at sige. Nu havde han affærdiget to svenske Gesandter, der begge havde forebragt ham Sverigs Ønsker med Hensyn til Tronfølgen, men der var ikke faldet et Ord om ham. I øvrigt tilføjede han til Bernadottes store Tilfredshed, at han havde sagt dem begge, at han ikke vilde blande sig i Tronfølgerstriden, og at han vilde have sagt det samme, hvis der var foreslaaet ham nogen anden Person end dem, der hidtil havde været bragte paa Bane. Dog vilde han ikke ønske Bernadotte, at man foreslog ham; thi Svenskerne vare efter, hvad han hørte, et uroligt og vanskeligt Folk at regere.

Under Hjemkørslen fra St. Cloud var det Bernadottes Hensigt uopholdelig at opsøge General Wrede. For at forberede en Sammenkomst med ham havde han, inden han tog til St. Cloud, sendt Generalen et Par kostbare Pistoler med venskabelig Anmodning fra sig om efter Hjemkomsten til Sverig at levere dem til Oberst Gustav Mørner til Erindring om de behagelige

Dage i Lybæk 1806. Hvor belejligt var det ikke, at Wredes Vogn kom fra den modsatte Side i det Øjeblik, Bernadotte kørte ind i sit Hus i Paris. Wrede blev den første, som Bernadotte kunde meddele, hvor velvilligt Kejseren havde stillet sig til hans Valg i Sverig, og Wrede havde derfor ikke Brug for meget andet end Komplimenter og Forsikringer om, at han personlig med Glæde skulde se Fyrsten paa Sverigs Trone. Hvad der iøvrigt passerede under den hjertelige Samtale, han havde med sin Gæst, vides ikke. Men et er vist, Generalen kan ikke have sagt det, Bernadotte meldte Kejseren at have hørt af Generalen.

Efter Hjemkomsten til Landstedet den følgende Dag sendte Bernadotte nemlig Kejseren et Brev, i hvilket han indførte Wrede talende og lagde ham følgende Ord i Munden:

„Da Kejseren bevilgede mig [altsaa Wrede] sin Afskedsaudiens, maatte mit Sprog være i Overensstemmelse med det mig betroede Hverv. Det havde til Maal at bede hans kejserlige Majestæt om at omfatte Kongens Ønsker i Tronfølgerspørgsmaalet med Velvillie. Det Ønske, jeg paa Kongens Vegne udtrykte, var dog, som jeg ved, ikke hans Hjertes Ønske, men det, som Omstændighederne havde paalagt ham. Siden den Tid have Sagerne taget en anden Vending. Den offentlige Stemning i Sverig har udtalt sig til Gunst for Deres Højhed [altsaa Bernadotte] for det Tilfælde, at Kejseren giver sit Minde dertil, og hvis jeg en anden Gang skulde faa den Ære at tale med Kejseren [Wrede antoges da rejst], er det i den Retning, jeg af mit Indre føler mig kaldet til at tale. Jeg beder Deres Højhed om at ville retfærdiggøre mig for Kejseren, ifald De finder Anledning dertil, og sige ham, at efter at have fuldbyrdet min Mission som Ambassadør

deler jeg mine Landsmænds Ønske om, at Kejseren vil skænke Deres Valg sin Beskyttelse.“¹⁾

Da dette Brev, med hvilket ogsaa Mørners Brev af 25. fulgte, sendtes til Kejseren, havde Bernadotte imidlertid mindre Brug for den strenge Sandhed end for, hvad der kunde gøre Virkning; thi han var da alt inde i Valgagitation. Straks efter Wredes Besøg havde han sat denne i Gang. Han kaldte Mørner, meddelte ham, hvor gunstigt Kejseren havde stillet sig til Sagen, bad ham om at rejse straks til Sverige og paalagde ham, hvad han burde gøre der, blandt andet tale med Kongen. Mørner rettede sig efter Fyrstens Ønske, lod sit tjenstlige Hverv og sine Rejsepenge hos Lagerbjelke i Stikken. Han var upaatvivlelig da Bernadottes Mand, skønt Forholdet til Fyrsten næppe var noget andet end det helt kammeratlige, der altid havde bestaaet mellem Fyrsten og den Mørnerske Slægt, til hvilken Otto Mørner hørte i en noget afsondret Sidelinie.

Ogsaa Signeul kastede sig nu ind i Agitationen paa Sverige, men nok saa meget Bernadotte selv. Han havde jo sine Forbindelser i Hannover og Hamburg, der atter havde Forbindelser i Danmark og Sverige. Hans gamle berømte Efterretningskorps var vel endnu i Funktion under Davout. Men slige Korps skifte hyppigt Personale. Det fejlede ikke, at mange af hans gamle Tjenere stod til hans Raadighed endnu, og da der nu var Udsigt til, at Korpset kunde leve op i ny Glans, hvis han kom til Sverige, var det ikke andet end rimeligt, at de, som saa ofte før havde gjort Tjeneste som Marechallens Øjne og Øren, nu søgte ind i Sverige for at se, hvad der foregik der, og

¹⁾ Brevet er trykt i sin Helhed i Schinkels Minnen V. 367.

udføre deres Part af Agitationen. For de Efterretninger, de bragte, oprettedes der en Stafetlinie mellem Hamburg og la Grange.

Da Bernadotte begav sig til Badene, havde han Anledning til at være tilfreds. Thi hans Kandidatur var jo nu anmeldt. Den var startet paa en glimrende Maade i Løbet af et Par Dage. Og den tildrog sig hurtig al den Opmærksomhed, som Bernadotte kunde ønske. Den 28. havde Kejseren Bernadottes Brev. Samme Dag var Udenrigsministeren indviet i Sagen; thi Wrede var ikke rejst. Han havde noget, han personlig vilde sige i Anledning af Besøget hos Bernadotte. Han henvendte sig derfor til Udenrigsministeren, Hertugen af Cadore. Følgen af dette Besøg var, at Kejseren lod en betroet Mand besøge Wrede for at faa Oplysninger om Stemningen i Sverige m. m. Tillige indviede Wrede den svenske Gesandt i, hvad der var foregaaet, og Lagerbjelke, der blev betuttet over, at et Projekt om Tronfølgen i Sverige kunde være forhandlet i Paris uden hans Vidende og Medvirkning, skyndte sig med i en Indberetning ikke at stille sig for afvisende til det. Kort sagt: Inden mange Dage beskæftigede hele den diplomatiske Verden sig med det nye Projekt, der tilmeldtes alle Kabinetter og ved sin Byrd i Paris, saa at sige under Kejserens Øjne, havde mange Betingelser for i Norden at kunne stille andre Kombinationer i Skygge.

Det varede dog en god Stund, inden Virkningen af alt dette kunde spores i Sverige. Mørner, som rejste til Sverige Dagen efter den sidste Samtale med Fyrsten, kom først til Stockholm den 12. Juli; Wrede kom endog først den 23., efter at Stænderne vare traadte sammen.

Imens indtraadte der en kendelig Forandring i Valgbewægelsen i Norden, bevirket ved, at Ministrene i Kjøbenhavn fik Kongen i Tale angaaende deres Ønsker og fik Kongen til at gaa ind paa, at Christian Augusts nordiske Politik genoptoges med Anvendelse af de samme Midler, han havde anbefalet: Paavirkning af nordisk sindede Mænd i Sverig, en officiel Ambassade til Rigsdagen i Sverig og et aabent Tilbud om Unionen fra Kongens Side til den svenske Rigsdag.

Det var dog først i de sidste Dage af Juni, at Kongen, bevæget ved Efterretninger fra Frankrig, afgjort gik ind paa Planen, men saa vare til Gengæld alle Kræfter i de nordiske Kredse i Kjøbenhavn saa spændte og alt saa vel forberedt, at en betydelig Virksomhed i agitatorisk Øjemed hurtig kunde organiseres og sættes i Gang. Kaas, der var bleven Statsminister, arbejdede alt da under Kongen selv paa en nordisk Statsforfatning sammen med Gyllembourg Ehrensvärd og tilkaldte Skaaninger, deriblandt vist alt nu den bekendte Munck af Rosenskjöld fra Skaane, der endog havde et Slags Mandat til disse Forhandlinger fra den svenske Konge. Statsminister Schimmelmänn optraadte som Pjeceforfatter, og foruden hans havdes der en Mængde andre Pjecer og Skrifter, deriblandt ogsaa et af den unge N. F. S. Grundtvig, færdige til Udspredning.

Statsminister Frederik Moltke tog sig, som det synes, af den mere direkte Agitation. Jens Krag Høst og andre vare beredte til i det Øjemed at rejse til Stockholm¹⁾.

¹⁾ Se Aage Friis: Frederik VI og det andet svenske Tronfølgervalg 1810 i Historisk Tidsskrift VII Række I 311 og flg.

Hvad der betydeligt opildnede alles Mod, var, at der i Dagene efter den 22. kom Bud om, at der havde dannet sig en virkelig Stemning i Sverig for Christian Frederik. Det syntes i Virkeligheden saa. Den dygtige og utrættelige Oberst Skjöldebrand, som vi have set nærværende næsten alle Steder, hvor der foregik noget, havde forladt det russiske Parti og var — foreløbig i det mindste — bleven Partisan for Prins Christian Frederik. Og dette betød noget; thi Skjöldebrand havde en meget stor Indflydelse. Der stemte altid mange med ham. General Adlerkreutz havde saaledes Ord for stedse at følge Skjöldebrands Stemmegivning. Der var ogsaa blandt dem, der havde samlet sig om Kong Frederiks Valg, adskillige, der nu sagdes overgaaede til Prins Christian Frederiks Parti. Dernæst var Suremain, Kongens første Adjudant, som havde været i Frankrig paa Missioner, en ivrig Tilhænger af Prinsens Kandidatur, som han særlig anbefalede Kongen og hans Omgivelser. Men, hvad der dog mest var Anledning til den pludselig opstaaede Stemning for Prinsen, var et Rygte, der spredte sig mellem 1809-Mændene i Sverig og fortalte, at Christian Frederik ikke havde noget højere Ønske end at blive Statholder i Norge og optage Christian Augusts Politik, det vil sige at rejse Norge og knytte det til Sverig.

Dette Rygte er paaagtelsesværdigt, fordi det upaatvivlelig maa grunde sig paa noget, der ikke er urigtigt. Christian Frederik deltog ikke direkte i det andet Tronfølgervalg's Bevægelser. Der findes i hans Efterladenskaber ikke Spor af Indblanding deri. Men han talte med mange Svenskere, der kom til Kjøbenhavn¹⁾.

¹⁾ Se f. Eks. Memoires de Suremain S. 212.

Og vist er det, at der i Danmark gaves Mænd, som i Lighed med norske, vi have omtalt, mente, at en norsk Frihedsrejsning maaske ikke vilde være nogen daarlig Politik, naar Sverig derved paa en velberegnet Maade blev lænket til Norge, gennem hvilket Rige Danmark maatte kunne komme med ind i Foreningen. Christian Frederik havde ganske afgjort intet mod at forene Norge med Sverig, naar han som dansk Tronfølger blev Hersker over de to Riger¹⁾.

Det er langt fra at være usandsynligt, at Prins Christian Frederik, hvis den Bernadotteske Agitation ikke var kommen til, til sidst vilde være gaaet af med Sejren ved dette Tronfølgervalg, hvor meget end Platen og Adlersparre modarbejdede ham, og det Gustavianske Parti ønskede, at han skulde afspises med Hertugdømmerne, for at der i Norden kunde blive Plads for Gustav V. Men om dette Spørgsmaal er det ørkesløst her at anstille Betragtninger. Det skal kun bemærkes, at hans fremskudte Stilling mellem Tronprætenderne bevægede Statsmændene i Kjøbenhavn til at faa Kongens Samtykke til, at han opstilledes sammen med Kongen som officiel Tronkandidat fra Danmark-Norges Side. Saa kunde Svenskerne, hvis de ønskede en Union, faa den efter deres Ønske enten under Kong Frederik eller under Prins Christian Frederik.

Den Efterretning, som bragte Kong Frederik til afgjort at bøje sig for sine Statsmænds Ønsker, kom fra Rosenkrantz i Paris og indeholdtes i den Meddelelse, han gav om sin Afskedsaudiens hos Kejseren den 17. Juni, altsaa adskillige Dage før Løjtnant Mørners

¹⁾ Vidnesbyrd herom haves i tilstrækkelig Mængde i de danske Krigsarkivers Dybder, om end rigtignok for en lidt senere Tid.

Ankomst. Kejseren havde sagt ham, at han hverken var stemt for Prins Gustav eller for Prinsen af Oldenburg, at han fandt, det maatte være i Danmarks Interesse, at Sverig ikke kom under russisk Indflydelse, og at han vilde bifalde, hvad Danmark i Overensstemmelse dermed maatte finde nødvendigt at foretage sig. Han forstærkede endog sit Udsagn med den udtrykkelige Tilkendegivelse, at han, hvis Kongen skulde se Udveje til at forene Sverigs Krone med sin, vilde se dette med Tilfredshed. Det var nu ganske vist ikke just det, Kongen havde ønsket; thi det var jo kun et ganske passivt Samtykke; men han lod sig dog bevæge til at optræde saaledes, som Kejseren mente, det var i hans Interesse at handle. Hvad der bidrog til hans Beslutning var ogsaa, at der paa denne Tid fremkom en officiøs Artikel i den franske Journal de l'empire, i hvilken Kong Frederik VI og Prinsen af Oldenburg betegnedes som de bedste, Sverig kunde vælge. Man forstod godt i Kjøbenhavn, at den sidste var nævnt for ikke at støde Czaren; thi Prinsen havde, som man troede at vide, frabedt sig Valget.

Straks efter den 27. Juni skrev Bernstorff nu til v. Dernath i Stockholm, at han kunde udtale sig aabent om Fordelene ved en Forening med Danmark, samt agitere lidt og danne Parti. Mere maatte han dog ikke gøre endnu; thi det var jo rigtigst at overlade Rosenkrantz, som ved sin Hjemkomst fra Frankrig skulde overtage Udenrigsministerporteføljen, at indlede det officielle diplomatiske Felttog, som skulde føres. Derfor maatte v. Dernath ikke indlade sig paa Drøftelse af den nordiske Forenings Natur, kun sige, at han med Bestemthed vidste, at Kongen, hans Herre, vilde modtage Kronen, naar den bødes ham paa acceptable Vilkaar.

Rosenkrantz ankom først den 5. eller 6. Juli og blev ikke glad over den Opgave, han skulde tage sig af, da han mente, det var for sent, og det desuden var forbundet med Vanskeligheder at faa det diplomatiske Grundlag for en saadan Optræden tilvejebragt. Han havde jo haft en anden, helt passiv Rolle at spille i Paris. Ikke desto mindre rettede han sig efter Kongens Villie, instruerede baade Dreyer i Paris og Blome i St. Petersborg om den nye Politik, de skulde melde deres Hoffer og bede om deres Understøttelse af. Dernæst redigerede han det Brev, ved hvilket Kongen skulde optræde som Bejler til den svenske Trone enten for sig selv eller for Prins Christian Frederik. Dette Brev skulde overleveres af v. Dernath. Tanken om en Ambassadør blev nemlig opgiven. I Stedet for besluttede man sig til at bemyndige en med svenske Forhold bekendt Mand til at optræde enten som Gesandt eller betroet Rejsende ved Rigsdagen. Dertil havde man udset Kammerjunker Gyldenpalm, der havde været Legationssekretær i Stockholm og var meget bekendt i Sverig; men man blev nødt til i Stedet for til ham at overdrage denne Mission til Baron Selby, der havde været med Rosenkrantz i Jönköping, da Freden sluttedes der 1809, men ellers ikke kendte Sverig.

De planlagte Kampagner bleve nu virkelig paabegyndte, baade den diplomatiske, der lededes af Rosenkrantz, og den agitatoriske, der førtes ved Skrifter, der spredtes i Sverig, ved Avisartikler og ved Rejsende, og til en Begyndelse vare Bestræbelserne ikke helt uden Virkning. Dette er dog alt, hvad der kan siges; thi det diplomatiske Felttog kom for sent, som Rosenkrantz forudsagde, og Agitationen overfløjedes ganske af Bernadottes. Dennes Agenter vare prak-

tiske, og de havde rigelige Pengemidler til deres Raadighed; thi Fyrsten var lige saa hensynsløs med Udgifter, naar han vilde sætte noget igennem, som han til andre Tider var nøjeseende, næsten karrig. De agiterede gennem svenske Mænd, som de fik Held til at knytte til sig i stor Mængde, og hvad de udsprede, var ikke Skrifter og Pjecer, der skulde fordøjes af enkelte, inden noget Udbytte af dem kunde vindes for Stemningen i større Kredse, men korte Levnedsskrivelser af deres Helt, Portrætter og Slagbilleder, hvor Bernadotte saas til Hest som Sejrherre.

Heller ikke kunde de Overvejelser af Unionens statsretlige Natur, som foregik i Kjøbenhavn, og til hvilke man dog var saa heldig at faa nogen Bistand fra svenske Mænd, behage i Sverig. De Danske vare dengang kun daarligt i Stand til at lave Forfatninger for Svenske. De havde ingen politisk Frihed, ikke blot ingen konstitutionel borgerlig Deltagelse i Regeringen, men ikke engang en Administration med Magtfordeling, som dog de fleste, selv despotisk regerede Lande, dengang havde noget af. De fleste af Agitationsskrifterne bar ogsaa Præget af en paafaldende politisk Naivitet og gik for det meste kun ud paa at prise Frederik VI og hans gode Hensigter. Raadslagningerne i Kjøbenhavn led ogsaa ved, at Kongen deltog i dem; naar han var med i noget, bevirkede hans Iver og Skrivelyst, at alt i for stor en Grad kom til at dreje sig om hans forudfattede Mening.

Skulde man vinde Svenskerne, maatte man have dannet en virkelig konstitutionel Forbundsforfatning enten som Statsforbund omslyngende de tre nordiske Riger eller som Forbundsstat med Særforfatninger for de tre Lande, hvoraf Fællesstaten kom til at bestaa. Og man maatte have givet Sverig en ledende Stilling i

Forbundet, som Christian August havde villet, eller paa anden Maade taget Hensyn til, at Sverig havde en Folkemængde, der omtrent var saa stor, som de andre Rigers tilsammentaget. Saa forhadt og ringeagtet Danmark egentlig var i Sverig paa Grund af dets Alliance med Rusland og hele Færd i 1808 og 1809, kunde det svenske Folk ikke finde sig i, at det fik Overmagten i et nordisk Forbund. Det vilde jo være en Opfyldelse af Kong Frederiks Ønsker om Sverigs Deling: Rusland havde faaet Finland, han det øvrige.

Man var i Kjøbenhavn ganske klar paa, at det var Forbundsforfatningen, det kom an paa. Naar en Tronfølger bringer Land med sig, er Forholdet et andet, end naar han kommer tomhændet til det Land, der vælger ham, og kan antage dets Nationalitet. Christian August havde alt i 1808 henledet Opmærksomheden paa, at Opnaaelsen af Nordens Forening bedst kunde ske under Formen af en Familieoverenskomst mellem de to sønneløse Konger med gensidig Adoption, saa den længstlevende skulde arve den andens Riger og Lande med den forud vedtagne Prins som Successor. Denne Tanke var senere bleven berørt under Hoffernes Samkvem, og Christian August har rimeligvis syslet med den, medens han var svensk Tronfølger.

Kong Frederik var i Princippet alt gaaet ind paa denne Tanke. Derfor tillod han, at Christian Frederik valgtes i Sverig, medens han paa ingen Maade vilde tillade, at Augustenborgeren Frederik Christian kom derover; thi denne vilde i saa Fald ikke alene berøve Christian Frederik de Arverettigheder, han ifølge den forudsatte Familieoverenskomst efter Kongens Mening alt havde til Sverigs Trone, men da han havde Sønner, endog gøre hele denne Familieoverenskomst til en

Umulighed. Men Kongen vilde, hvis Prins Christian Frederik blev ham foretrukken i Sverig, ikke derfor give ham andre Rettigheder i Norge og Danmark end dem, han havde som Tronfølger i disse Riger under ham. Han vilde beholde det dansk-norske Monarki under sig, som det var, saa han idelig vendte tilbage til den Dualisme i Norden i Stedet for en Trehed, som altid havde været Betingelsen for hans Tilslutning til Tanken om en nordisk Union.

Imidlertid kom Kongen en kort Tid ind paa Tanken om de tre Rigers Ligestillethed, og et Forslag herom debatteredes rimeligvis under den Forudsætning, at Kongen blev den foretrukne i Sverig. Men dette blev slet ikke heldigt for hans Stilling til Naboriget, da der under disse Forhandlinger blev Tale om at flytte Sverigs Hovedstad fra Stockholm til Gøteborg.

Ideen stammede fra den skaanske Grev Ruuth, som havde leveret Kong Frederik en Memoire angaaende det, der burde foretages, hvis Napoleon bestemt forlangte Nordens Enhed under Frederik VI. Grev Ruuth gik ud fra, at de tre Riger skulde styres hvert efter sine egne Love, og at Kongen skulde have et Conseil, hvori der var lige mange Medlemmer fra hvert Rige, men at Kongen iøvrigt skulde opholde sig lige længe i hvert af de tre Rigers Hovedstæder. Men han mente derhos, at den svenske Residens burde flyttes til Gøteborg, fordi Stockholm efter Tabet af Finland vilde miste sin Handel, blive til en Stad af mindre Betydenhed og ligge uheldigt som Residensstad.

Det maa bemærkes, at dette Udkast kun fremsattes ganske løst i Slutningen af Memoiren, der hovedsagelig angik, hvilke svenske Mænd Kongen skulde henvende sig til, hvis Napoleon virkelig befalede Unionen. Han vilde, hvis han havde overvejet sine

Udtryk nøjere, sikkert have fundet, at de Principper, han selv havde fremført, ikke vilde fyldestgøres ved de Vink, han gav til deres praktiske Gennemførelse. Gøteborg egnede sig ganske sikkert til Forbundets Hovedstad, men naar de andre Riger beholdt deres Hovedstæder udenfor, maatte Sverig ogsaa beholde sin som Sæde for de særlig svenske Anliggendes Bestyrelse. Han vilde saa ogsaa have indset, at Retfærdigheden ikke tilfredsstilledes ved et øverste Raad, i hvilket den norsk-danske Halvdel af Monarkiet havde dobbelt saa mange Medlemmer som den svenske Halvdel.

Men den Ruuthske Idé tiltalte Frederik VI. Naar han fik den svenske Hovedstad liggende i Linien mellem Christiania og Kjøbenhavn, saa virkeliggjordes saa temmelig de Forestillinger, han havde yndet dengang, han tænkte paa Monarkiets Udvidelse til Motala. Vægten var saa lagt paa den Del af Sverig, som kunde beherskes fra Norge og Danmark, og som til Dels bestod af Landsdele, der tidligere havde hørt til disse Riger.

Man fik dog Indtrykket i Kjøbenhavn, at denne Tanke var uigennemførlig, og Kongen indsaa det selv, da v. Dernath havde forklaret, at den svenske Hovedstads Flytning var en Umulighed. Man berørte heller ikke officielt for Sverig noget om de Overvejelser angaaende Unionens Natur, der vedblivende fandt Sted i Kjøbenhavn. Kongen søgte kun Valg i Sverig, som det var. Han lovede i sit Brev til Carl XIII med Trofasthed at ville holde de svenske Grundlove og erklærede sig beredt til at afgive samme Løfte for Prins Christian Frederik, hvis de svenske Stænder foretrak ham.

Trods det slette Indtryk, de omtalte umodne og famlende Organisationsforsøg gjorde paa Svenskerne, vandt Unionstanken dog Fremgang, saa længe Mørner ikke var kommen hjem. Det gammelsvenske Parti mente, at Sverige trods alt nok vilde faa Magten i et forenet Norden; kun ønskede en Del af dette Parti, at kun de dansktalende Dele af Danmark kom ind i Forbundet, og at de tyske Bestanddele af Riget bleve udenfor. Platen vilde dog paa ingen Betingelser have nogen Forening med Danmark. Han prædikede ved alle Lejligheder lidenskabeligt Nødvendigheden af dette Riges Udelukkelse fra enhver nordisk Forening. „Dette Rige er et Øland,“ sagde han, „det gennemstrømmes af dybe Vande, der i Krigstid faa strategisk Værd. Danmark har altid været indviklet i europæiske Krige; det er jo ogsaa i Krig med England i dette Øjeblik. Det vilde være en Ulykke for Norge og Sverige at blive forenede med dette Rige.“ Det var selvfølgelig et Fejlsyn, der indgav Platen disse Ord. Danmarks Ønatur gjorde netop dette Rige til en naturlig og fordelagtig Forbundsfælle for de andre nordiske Riger. Selvfølgelig vilde det i saa Fald have ført Sømagternes almindelige Politik sammen med de andre nordiske Riger og England. Det strategiske Værd, der klæbede ved Store Bælt som maritim Krigsvej mellem Nord- og Østersøen, vilde under de Forhold ikke have frembudt nogen Fare for Norden. Tværtimod. Med Herredømmet i Forening med England over dette Bælt og med fremskudte Stillinger ved Lille Bælt mod, hvad der kunde komme ind over den holstenske Grænse, var Norden bedre sikret mod enhver Fare fra denne Kant, end det uden Danmark kunde være. Ulykkeligvis var Danmark paa den Tid,

Platen prædikede denne sin Lære, i Krig med England og rustet mod Sverig. Alle vore Ulykker fra hin Tid og Monarkiets Undergang skyldtes ene det, at Frederik VI ikke fulgte Landets naturlige Politik, den alle hans Statsmænd anbefalede ham, naar de adspurgtes.

Da Mørner var kommen hjem, forsvandt de Udsigter, som der indtil nu dog havde været, for Unionen. Den nye Horisont, der aabnedes for Svenskerne med en prøvet fransk Kriger, der som svensk Konge i Pagt med Napoleon hæver Sverig op til fordums Magt og Herlighed, virkede betagende, og den første, der i alt Fald næst efter Hofkansler Wetterstedt, Mørners Svoger, lod sig fange af den nye Situation, der dukkede op, var Platen. Han skulde netop have rejst til Hertugen af Augustenborg, fra hvilken Mission han dog var bleven afholdt af de andre Statsraader, der sendte Christian Augusts tidligere Adjudant Holst i hans Sted. Nu rejste Platen i Stedet for til Oberst Gustav Mørner i Motala for at faa Oplysning om Bernadotte og begav sig derefter til Norges Grænse for at faa en Sammenkomst med Grev Herman Wedel i Strøm. Da Wedel ikke talte til Fordel for Hertugen af Augustenborg, der ikke var kendt personlig i Norge og ikke var godt anset som Bestyrer af Skolevæsenet, havde Platen let ved at opgive den Kandidatur, han hidtil havde været den ivrigste til at støtte, fordi derved Danmark blev uden for Skandinavien. Og de to Venner enedes om, at den franske Marechal maatte kunne bruges til Fremmer af de Planer, de havde og ved denne Lejlighed paa ny søgte at komme til Enighed om. Fra Strøm rejste Platen tilbage som Tilhænger af Bernadotte, og med sin sædvanlige Energi satte han sig straks i For-

bindelse med Bekendte i Frankrig, maaske med Signeul, for at høre Besked eller komme i Forhold til den nye Kandidat til Tronfølgen.

Dette syntes Adlersparre ikke om. Han holdt fast ved Augustenborgeren og fik Kongen og Regeringen med Undtagelse af Platen og Wetterstedt til at gøre det samme. Han fik ogsaa Kongen til at arrestere Mørner (det blev dog kun til Byarrest i Upsala) og talte meget nedsættende om Bernadotte og hans Pretentioner.

Da der nu straks efter Mørners Hjemkomst opstod en stor Bevægelse i Stockholm til Fordel for den franske Marechal, grundet paa, at Byen betragtede Finlands Generobring som en Betingelse for Byens Handel og Trivsel, fik Adlersparre ogsaa Kongen overtalt til hurtigt at tage til Ørebro, til hvilken By Stændernes Forsamling i Henhold til en Paragraf i den nye Regeringsform var henlagt paa Grund af de Uroligheder, som Stockholm havde været Skuepladsen for, da Christian Augusts Lig førtes til Stockholm og Fersens Mord forefaldt.

Kongen rejste til Ørebro den 19. Juli. Regeringen og Statsraaderne mødte i Byen før den 23., hvilken Dag Stænderne samledes. Dernæst ankom Baron Selby og Grev v. Dernath til Byen for at overgive Kongen Frederik VI's Brev. Men de tog derefter tilbage til Stockholm, da ingen Repræsentanter for fremmede Magter maatte overvære Tronfølgervalget. Først den 30. Juli aabnedes Rigsdagen officielt; de foregaaende Dage vare anvendte til Stændernes Hilsen paa hinanden og de andre Ceremonier, som hørte med til en svensk Rigsdag.

Den 4. August nedsattes det hemmelige Udvalg, der skulde foreslaa Tronfølgeren. Endnu denne Dag stod

Unionens Aktier højest, og Kong Carl var stemt for Frederik VI¹⁾, skønt Stemningen for Bernadotte begyndte at blive højrestet, mest dog i Hovedstaden. Men Adlersparre, som blev Hovedmanden i dette Udvalg, bevirkede, at Kongen den 6. anbefalede Udvalget at foreslaa Hertugen af Augustenborg til Tronfølger, hvilket, billiget af Udvalget, forelagdes Statsraadet den 11. August.

Ikke en eneste paa Rigsdagen var dog fornøjet med dette, knap nok Adlersparre selv. Der rejste sig en stærk Protest. Højest skreg dog Bernadottisterne. Kejseren vilde have Marechallen paa Tronen i Sverig, sagde de. „Men det er netop det, han ikke har sagt,“ indvendte de andre. Thi om Kejserens Mening havde Striden i den sidste Tid været heftig. Havde han kun een Gang udtalt et eneste officielt Ord, vilde ingen have modsat sig hans Ønske.

Det var den 10. August, at denne uhyggelige Misfornøjelse spredte sig i Ørebro. Da forandredes som ved et Trylleri hele Situationen Dagen efter. Der ankom en kejserlig Kurer med egenhændigt underskrevet Pas fra den franske Udenrigsminister, og han anmodede fra et Gæstgiveri uden for Ørebro om Til-ladelse til at komme ind i Byen, da han havde et vigtigt Ærinde til den svenske Regering. En svensk Mand, som hørte til den ankomne Fremmedes Følge, bragte Anmodningen om Adgang til Minister Engestrøm; paa samme Tid genlød hele Byen af Fortællingen om, at det, Kejseren bad Sverig om, var at vælge Bernadotte. Minister Engestrøm blev forlegen ved Anmodningen til ham, eftersom ingen Repræsentanter fra fremmede Magter maatte komme ind i Øre-

¹⁾ Scævola 506.

bro, medens Valghandlingen stod paa; han konfererede med andre i Regeringen om Sagen. Da viste det sig, at der var givet hele Ambassaden en Form, der tillod Regeringen at komme dens Ønsker imøde. Den kejserlige Kurer anmeldtes nemlig kun som en privat Mand, havende Ærinde alene fra Bernadotte, legitimeret ved et Brev fra Signeul. Nu aabnedes Adgangen for den Fremmede, og en hel Sceneforandring indtraadte i Ørebro.

Det maa dog siges, at i Virkeligheden var Kejseren slet ikke med i, hvad der nu foregik. Dette maa nærmest opfattes som et Bedrag, som et lille Skalkespil à la Scapin, udklækket i Paris til Agitationens Fremme og virtuosmæssigt udført af en af Bernadottes Agenter, en Hr. Fournier¹⁾.

Men inden vi komme nærmere ind paa dette, maa vi tilbage til det, som var foregaaet i Frankrig, siden vi sidst forlod det.

Som vi vide, havde Napoleon efter Modtagelsen af Bernadottes Brev fra la Grange sat sig i Forbindelse med General Wrede. Han havde derved faaet at vide, at det vel ikke forholdt sig netop saaledes, som Bernadotte havde berettet, men at der i Sverige var en afgjort fransk Stemning med Ønske om en fransk Tronfølger. Derfor havde Kejseren spurgt Vicekong Eugen, som nok tilfældigt opholdt sig i Frankrig, om han vilde være Konge i Sverige. Men da han havde modtaget et bestemt Afslag, besluttede han som hidtil at holde sig uden for al Deltagelse i dette Valg, da han ikke fæstede den mindste Tiltro til, hvad Berna-

¹⁾ Suremain 220, Vandal II, 465, Scævola 526, Twå krönte Rivaler I, 163 o. s. v.

dotte havde meldt ham om sine Udsigter. Han lod derfor Alquier, der var udset til at være Gesandt i Stockholm, forblive i Paris til efter Valget og befalede paa ny sit Diplomati ikke at blande sig ind i dette Valg.

For Bernadotte var denne Kejserens Holdning meget tilfredsstillende. Han vendte tilbage fra Plombières til la Grange, da han kunde forudsætte, der indtraf Breve til ham fra Norden, og efter den Tid opholdt han sig afvekslende der og i Paris, hvor han satte sig i Forbindelse med Signeul og ved hyppige Besøg i St. Cloud gjorde sine Rettigheder som Medlem af den kejserlige Familie gældende.

Under et af de første Besøg, han gjorde, vandt han en lille Favør i det Spil, han spillede med Napoleon. Kejseren spurgte ham i Overværelse af en stor Forsamling af Gæster, om han havde Nyheder fra Sverige, hvortil Bernadotte svarede: „Ingen andre, end at Deres Majestæt modarbejder mig der.“ „Jeg? Umuligt!“ udbrød Kejseren. Men hvad Marechallen havde faaet Lejlighed til at sige paa en tilstrækkelig sensationel Maade, støttede sig til tilforladelige Efterretninger. Da man i Sverige intet officielt hørte om Kejserens Stilling til Valget, overhang man selvfølgelig den franske Repræsentant i Stockholm, Desaugiers. Denne hørte intet fra Paris, havde i lange Tider ikke faaet en eneste Depeche, men han havde af Nyheder til den danske Gesandt og af Artiklen i „Journal de l'empire“ ladet sig forlede til at sige Kongens 1. Adjudant, Suremain, at efter hans Mening ønskede Kejseren Kongen af Danmarks Valg. Da Kejseren erfarede, at Bernadotte havde haft Ret, blev han meget opbragt og befalede, at Desaugiers, fordi han ved at indblande

sig i Valget havde handlet mod sine Instruktioner, skulde kaldes fra sin Post og reprimanderes. Dette skete paa en meget opsigtvækkende Maade paa en Tid, hvor det i højeste Maal kom Bernadottes Intriger til gode.

Det vanskeligste for Bernadotte var at faa et Ord fra Kejseren, der kunde tydes som en Billigelse af hans Valg. Alle Breve fra Sverig udtalte det som en Nødvendighed, at der kom en slig Autorisation og et Ord fra Bernadotte selv.

Da var det, man greb til den List, Fournier satte i Scene. Denne Mand, som var født i Frankrig, havde været Købmand i Gøteborg og tillige fransk Vicekonsul, men han var gaaet fallit, havde maattet rømme fra Sverig og tillige opgive sin Konsulpost. Det franske Udenrigsministerium havde imidlertid beholdt ham i sin Tjeneste, væsentligst vist som Iagttager af Forholdene i Sverig, med hvilke han fra sin Konsulatstid var vel kendt. Da Fournier nu ogsaa havde staaet i Forhold til Bernadotte i den Tid, Marechallen havde været i Hannover, var denne tidligere Konsul, der nu var en noget ældre Mand, som skabt til at spille den Rolle, man vilde have udført i Ørebro, især da han var i god Tro til Kejserens hemmelige Forstaaelse med Bernadotte. Man vidste nemlig lige saa lidt i Udenrigsministeriets nedre Regioner om Kejserens virkelige Forhold til Bernadotte som i de øvre.

Fournier bad Udenrigsministeriet om Tilladelse til at besøge Sverig, om end kun nogle Dage, for at ordne nogle private Pengeanliggender fra hans Købmands-tid og tilbød, hvis denne Rejse blev ham tilstaaet, da tillige at bringe Udenrigsministeriet Efterretning om,

hvorledes Bernadottes Aktier stod i Sverig. Denne Ansøgning blev ham bevilget, dog med Paalæg om Forsigtighed og Afholdenhed fra enhver Deltagelse i Valgbevægelsen. Fournier fik et diplomatisk Pas, der endog underskrevs af Ministeren selv, samt ogsaa andre Favører¹⁾.

Allerede dette Pas var af Værdi for Signeul, der satte Foretagendet i Sverig i Scene. Det kastede et Skin af kejserlig Bemyndigelse over den Person, der skulde være Bernadottes Budbringer, men dette Skin forøgedes meget snildt derved, at han ikke maatte sige til andre end Engestrøm, at han kom fra Bernadotte, og at han som Legitimation fra denne kun medbragte et Elfenbensetui med Miniaturportrætter af Bernadottes Gemalinde og Søn, bestemt for General Wrede. Sendelsen fik et hemmelighedsfuldt Præg som for at lade Forsamlingen i Örebro i Uvidenhed om, fra hvem den egentlig kom, og Fourniers Hjælpere (han havde flere med sig) undlod ikke at pege paa det kejserlige Pas og at udhæve den Ære, det var for Svenskerne, at den store Kejser fortroligt og tillidsfuldt paa en saa usædvanlig Maade henvendte sig til det svenske Folk. Saa kom dertil, at nogle Fordele, som Bernadotte gennem Fournier meldte Engestrøm, at han kunde skaffe Sverig, aabenbart maatte være billigede af Kejseren, uden hvis Samtykke og Medvirkning de ikke kunde effektueres.

Bernadotte vilde nemlig betale Sverig noget for sit Valg. Han vilde anbringe Penge i svenske Banker og skaffe Sverig andre pekuniære Goder. De Fordele,

¹⁾ Se Scævola 496 og om Fournier i det hele: Suremain 224, Noten, og Scævola 606 og flg.

han bød Sverig, vare opsatte paa et Stykke Papir uden Underskrift, der skulde leveres Engestrøm, og vare følgende:

1) 8 Millioner frcs., som Fyrsten inden 6 Maaneder vilde indsætte i det svenske Røgsgældskontor mod 4 % Rente.

2) Likvidering af alle svenske Handlendes For- dringer paa den franske Regering og Udredelse af 1 Million af den Sum, der her vilde blive Tale om, kontant straks efter Fyrstens Ankomst til Sverig.

3) Overladelse af Fyrstens private Ejendomme i Frankrig og Hannover til Bytte med de Domæner, som Kejseren havde oprettet i svensk Pommern og skænket franske Krigere.

Det er mærkeligt, hvor stor en Virkning disse Tilbud, hvoraf, saa vidt vi vide, intet blev opfyldt, gjorde paa Engestrøm¹⁾. Han ansaa dem for at være af saa stor Værd for Fædrelandet, at de burde have Indflydelse paa Valget. Han mente derfor, at Tilbudenes Ægthed og Udstrækning burde undersøges; men dertil var der ikke Tid. Alt den 14. August havde det hemmelige Udvalg faaet Tronfølgerspørgsmaalet til ny Behandling, og den 16. var Udvalget enigt om, at Bernadotte maatte vælges.

Der var kommet et nyt Brev, som hørte med til Intrigen. Det var fra Signeul. Det var uden Underskrift, hemmelighedsfuldt som alt andet, men skrevet med hans kendte Haand. I dette Brev forsikrede Signeul paa sin Ære, at Kejseren var henrykt over den Henvendelse, der var sket til Bernadotte, samt forsikrede, han havde sin Underrettelse fra Folk, som

¹⁾ Se Engestrøms Minnen 175 og 176.

omgikkes Kejseren og kendte hans hemmeligste Tanker med Hensyn til Sverig.

Men mere endnu. Denne Dag, den 16., blev det bekendt, at Kejseren paa en demonstrativ Maade med eftertrykkelig Reprimande havde tilbagekaldt Desaugiers, fordi han havde blandet sig i Valget. Det kunde efter almindelig Udtydning kun betyde: fordi han havde anbefalet Frederik VI's Valg.

Da det hemmelige Udvalg endnu den 16. havde raadet Kongen til at foreslaa Stænderne Valget af Fyrsten af Pontecorvo til Tronfølger, gik Sagen saa hurtig sin Gang, at Stænderne den 18. fik den af Kongen i en overordentlig Statsraadssammenkomst billigede kgl. Proposition derom, hvorefter Sverigs Stænder den 21. August enstemmig valgte Johan Julius Bernadotte, Fyrste af Pontecorvo, til svensk Kronprins, kun paa de Vilkaar, at han, inden han betraadte svensk Jord, antog den protestantiske Tro, og at han undertegnede den samme Forsikring om at ville erkende Grundloven af 1809, som Christian August havde underskrevet.

Nær vare de Midler, som Bernadotte lod spille i den lille, politisk og diplomatisk afspærrede By, blevne afslørede for tidlig for den diplomatiske Verden; thi Otto Mørner havde ladet en Upsala Tidende meddele, hvad Fournier havde bragt til Ørebro, men Regeringen dementerede Offentliggørelsen straks, og Valget skete saa hurtig derefter, at Spillet var vundet, inden Verden havde faaet Tid til at undersøge de Kort, der havde været anvendte. Da Resultatet forelaa, hensattes Ørebro i en Henrykkelsesrus, som ingen Ende vilde tage. Det var en svensk Løsning af Sagen, som overgik, hvad man hidtil havde ventet

sig: en Kriger, som vilde genføde Sverig og hævnede dets Nederlag i Øst og Vest. Men fremfor alt, hvad vilde det ikke sige, at Napoleon saa inderlig ønskede dette Valg, og det paa denne Tid, da Forholdet mellem Frankrig og Rusland var forandret, og store Begivenheder maaske forestod. I Stockholm, hvor Begejstringen var nok saa stor som i Ørebro, var man ikke i Tvivl om, hvad det betød. Napoleon vilde regne med Sverig i de kommende Begivenheder. Han havde endelig lyttet til Sverigs gentagne Bønner om Understøttelse og Alliance. Det var derfor Revanchen i Finland, som forestod. Uden denne Landsdels Gen-
erhvervelse kunde ingen i det egentlige Sverig tænke sig Riget stort og mægtigt. Den ansaas endog for nødvendig blot for Statens Eksistens og Trivsel. Bernadottes Valg betød derfor for alle rigtige Svenskere, at Kejseren havde antaget sig Sverigs Livssag.

Samme Aften, Valget var foregaaet, afrejste General R. Rosen til Paris for at overbringe Kejseren Budskab om det foregaaede og udbede sig hans Tilladelse til, at Fyrsten modtog Valget. Paa samme Tid forlod ogsaa Oberst Gustav Mørner Ørebro for at bringe Fyrsten selv Underretning om Valget, medens Fournier, som efter 4 Dages Ophold i Ørebro var rejst til Stockholm, sporenstregs forbi de andre ilede til Paris for at bringe sit Ministerium Underretning om, hvad der i hans Fraværelse var foregaaet i Ørebro. Mørner fik af Baron Platen en skriftlig Betænkning med sig, hvori Platen udviklede for Fyrsten den Politik, der burde forfølges i Sverig. Den satte selvfølgelig Norges Erhvervelse som Maalet, men udviklede, hvorfor det ikke maatte tages med Vaaben, om end nok ved Krigens Midler, Blokade, Krigsrustninger og Trudser

om Angreb m. m. Han havde om det, han vilde være den første til at sige Prinsen, raadført sig med Wedel ved den før omtalte Sammenkomst i Strøm, men han var næppe kommen alvorligt ind paa den ønskede For- enings virkelige Natur. Platen tænkte sig stadig Sverig som Hovedlandet, Styrer af begge Rigers Krig og Politik, Norge kun som et Lydland, men med fuld- kommen Selvstændighed uden for Krig og Politik.

Medens hele Sverig deltog i den Glæde, der herskede i Ørebro og Stockholm, til hvilken Stad Rigsdagen vilde begive sig hen, naar den festlige Stund nærmede sig, da den nyvalgte Kronprins vilde drage ind i Rigets Hovedstad, kan intet lignedes med den Bestyrtelse, Uro og Forstemning, som de uventede Begivenheder i Ørebro vakte i de omliggende Lande, i alle de nordiske Kabi- netter, ja selv i Paris.

Der var ganske kort før den seneste Vending i Ørebro udbredt Rygter om en Indvirkning paa Stæn- derne af en anden Natur end den, Fournier fik Held til at øve. Man talte om en Gustaviansk Bevægelse. Der mentes, at England, som Sverig paa denne Tid nødtes til at stille sig noget fjendtligt til, vilde sætte Tropper i Land i Sverig for at støtte Bevægelsen, ja, at Ekskongen Gustav IV, som paa denne Tid kom til Syne i Nordtyskland, vilde gaa om Bord paa et engelsk Krigsskib for at gaa i Land i Skaane og sammen med Feltmarechal Toll stille sig i Spidsen for en Gusta- viansk Rejsning. Det forholdt sig nu ikke ganske, som der fortæltes. Det var rigtigt, at Ekskongen var kommen til Nordtyskland, og ogsaa, at han havde politiske Hensigter; thi efter Christian Augusts Død vilde han interessere de nordiske Magter for sin Søns Rettigheder, men hverken Berliner-kabinettet, som han

først vilde vinde, eller England eller andre Magter vilde have noget med ham at gøre. Men Rygtet gik nu saaledes, som vi have meddelt det, og dette foranledigede Prins Christian Frederik, der kommanderede i Nordsjælland med Kommandokvarter paa Sorgenfri (paa Sjælland førte man jo endnu Krig) til at foreslaa Kongen, hvis Englænderne virkelig gik i Land i Sverig, eller Kong Gustav gjorde det uden dem, da at gaa over Sundet til Skaane og fra Norge rykke ind i Sverig for at støtte Rigsdagen og erhverve sig dens Medvirkning til Nordens Forening under Kong Frederik VI. Denne Indstilling, om hvis Udførlighed vi ikke her skulle udtale os, er dateret 13. August. Det lader os forstaa, hvor overrasket man i Kjøbenhavn blev ved Valget den 21. i Ørebro. Det i Begyndelsen helt uforstaaelige Valg vakte virkelig Sorg; kun Kongen fandt en Trøst i, at Sverig dog nu var kommet paa fransk Side.

Intetsteds virkede det foregaaede dog mere alarmerende i første Øjeblik end i Rusland, skønt Grev Romanzoff i det ydre viste den største Ligegyldighed for, hvad der var sket¹⁾. Forholdet mellem Czaren og Napoleon forværredes paa denne Tid hver Dag, og den kejserlige Kurer, samt hvad der af alle i Sverig mentes om denne, maatte nødvendigvis i første Øjeblik give den russiske Regering det Indtryk, at Valget var en Manøvre af Napoleon, rettet mod Rusland. Kabinettet i St. Petersborg glemte derfor sin Uvillie mod Hoffet i Kjøbenhavn, som det lige til nu havde bevaret, nærmede sig dette paa en paafaldende Maade og foreslog det endog en fælles hemmelig Aktion mod

¹⁾ Twå krönta Rivaler I, 180.

det foretagne Valg, hvad Frederik VI dog ikke vilde indlade sig paa.

Alles Øjne i Norden vendte sig dog snart mod Paris for at se, hvorledes Kejseren vilde stille sig til det nye Valg. I Virkeligheden var Kejseren nok saa overrasket, som nogen anden. Han havde ikke troet paa, at Bernadotte virkelig havde et Parti for sig i Sverig, saa meget end Marechallen i den senere Tid havde forberedt ham paa, hvad der kunde ske.

Uheldigvis bleve, netop som Afsendingerne fra Sverig vare komne til Paris, Artiklerne fra Upsalabladet om, hvad der var foregaaet i Ørebro, trykte i en fransk Avis. Bernadotte var ved at fortvivle, men han fik Beretningen dementeret i Monitøren, og Fournier kunde bortforklare det foregaaedes Betydning i Udenrigsministeriet, saa Skrækken blev overstaaet, og Bernadotte forstod ved sin Omgang med Kejseren og ved Forsikringen om til alle Tider at skulle bidrage til Fremme af de Planer, Kejseren havde fattet til Europas Lykke, at fastholde denne i den Holdning, han fra den første Dag havde indtaget til Valget i Sverig. Kejseren modtog derfor General Rosen naadigt og besvarede den 5. September Kong Carl XIII's Brev derhen, at han vilde tillade sin Marechal at modtage Valget, hvor lidet forberedt han end havde været paa dets Udfald. Og endelig gav han den 7. September ogsaa Bernadotte selv denne Tilladelse i Anledning af et Andragende, denne havde rettet derom.

Men dermed var Sagen dog ikke endnu afgjort. Bernadotte vilde have sit Forhold til Kejseren og til Frankrig afviklet, inden han drog til Sverig. Han kunde ikke opfylde de Lenspligter, han som Fyrste af

Pontecorvo havde til Kejseren, naar han kom som Kronprins til Sverig, hvor han vilde skyldte Kongen af Sverig Lydighed og Troskab. Han vilde derfor afgive sit Len Pontecorvo. Men paa samme Tid mente han at have Ret til at beholde de Dotationer og andre ekstraordinære Indtægter, Kejseren havde skænket ham, og som beløb sig til mellem 3—500,000 frcs. om Aaret. De andre Napoleonske Konger og Fyrster havde efter deres Ophøjelse beholdt Indtægter fra Frankrig, men de kom jo ikke bort fra Kejserens Overherredømme. De kunde i deres nye Stillinger beklæde Dignitarværdigheder i Frankrig. Bernadotte blev ikke Konge; han vilde opgive den Suverænitet, han til nu havde besiddet, for at blive Kronprins i et Land, der ikke stod under Napoleon. Naar han skulde beholde de Indtægter, han havde haft af sit Fyrstedømme eller som Rigsdignitar eller ifølge Dotationer, til hvilke der ogsaa var knyttet særegne Forpligtelser, han ikke længer kunde opfylde, maatte de tilstaas ham ved et særligt kejserligt Dekret paa en egen Maade.

Dette var et nyt Tilfælde. Det viste sig, at Bernadottes Ophøjelse var af en anden Art end de tidligere, som havde fundet Sted, og der var derfor Anledning for Kejseren til paa ny at tage under Overvejelse, om det ogsaa var forsvarligt at løse Bernadotte fra alle de Baand, der bandt ham til Frankrig, han, som aldrig havde kunnet holde sig borte fra Konspirationer og nu attraaede et uafhængigt Herredømme paa den anden Side af Østersøen midt imellem England, der var Kejserens svorne Fjende, og Rusland, der var paa Vej til at blive det. Kejserens Betæneligheder øgedes under de Samtaler, han havde med Fyrsten om aktuelle

Spørgsmaal i Norden. Bernadotte viste nogen Forbeholdenhed med Hensyn til Løftet om at ville hævede Fastlandssystemet i dets fulde Strengthed. Han ønskede nogle Lempelser for Sverig og bad om nogen Tid til at undersøge Sagen i Sverig, inden han udtalte sig om, hvorledes Sagen bedst kunde ordnes til Kejserens Tilfredshed. Han talte ogsaa til Kejseren om Norge.

Overvejelserne fortsattes en 14 Dages Tid, medens Sagen samtidig behandledes i det franske Statsraad. Men Napoleon fandt, at der ogsaa var Betænklichkeiten ved at tage den Tilladelse tilbage, Bernadotte nu engang havde opnaaet. Den svenske Befolknings Sværmeri for at komme ind under hans Vælde havde vakt Opsigt i Europa og gjorde ham særlig under de nuværende Omstændigheder Nytte. Og hvilken Triumf var dette ikke lige over for England, der troede at have Sverig i sin Magt¹⁾. Hvad kunde Bernadotte endelig gøre? Sverig laa uden for alle Napoleons Planer, og han tiltroede ikke Bernadotte Evner til at omsætte Misfornøjelse til virkelig fjendtlig Handling. Da nogle i det kejserlige Raad vare stemte for, at Bernadotte til Gengæld for sine Ønskers Opfyldelse skulde love ikke at bære Vaaben mod Frankrig, mødte de en bestemt Modstand fra Kejserens Side. Det var jo, som om man frygtede Bernadotte. Da Kejseren udtalte de berømte Ord til Bernadotte: „Saa rejs da, lad vore Skæbner fuldbyrdes,“ har hans Mening ganske sikkert heller ikke været den, Bernadotte og mange efter ham have set i Ordene. Den Skæbne, der ventede Bernadotte, hvis han ikke artede sig vel, var

¹⁾ Vandal II, 170.

efter Napoleons Mening upaatvivlelig den at blive knust af den kejserlige Vælde.

Kejseren tillod da sin Marechal at rejse, befriede ham fra hans Lensfyrstendømme Pontecorvo og fra nogle Godser i Polen, han havde faaet i Dotation. Paa disse gav han Bernadotte ved Afrejsen en Million frcs. i Forskud, da de skulde tilbagekøbes af Frankrig. Der stilledes ham ogsaa Bibeholdelse af hans andre Indtægter i Udsigt; men den endelige Ordning af hele denne Sag opsattes, vel ogsaa af den Grund, at Kejseren først vilde se, hvorledes han optraadte i Sverig.

Foruden de her omtalte almindelig bekendte Bevæggrunde for Kejseren til ikke at tage sin Tilladelse tilbage, var der en, der mere end nogen anden bortryddede hans Betænkeligheder. Det var den, at Bernadotte var træt og ked af Krig, og at han kun vilde til Sverig for i dette fjerne Land, som Napoleon ingen Brug havde for, at søge sig en fredelig Eksistens efter Ønske. Dette, havde han forsikret Kejseren, var hans eneste Motiv til at modtage det smigrende Kald, der var aabnet for ham, og det var uden Tvivl Sandhed, hvad han her havde sagt. Han var virkelig træt af Krig, betonedes det i de Karakteristiker, hans Agenter havde udspremt om ham i Sverig¹⁾, og bekendte det ved alle offentlige Udtalelser efter sit Valg. Han længtes efter at komme til at regere i Fred i et Monarki efter sit Ønske. Men hvad der vinkede ham i Norden, var ikke det historiske Sverig — han havde hverken Lyst til Finland eller Pommern —; han vilde have Norge med, men heller ikke det historiske Norge; thi han brød sig ikke om dets Bilande; han vilde

¹⁾ Se f. Eks. Adlersparre 1809 og 10. III, 153.

danne sig et Rige, der ved de Vande, der omgive den skandinaviske Halvø, var i Ly for alle de krigerske Forviklinger, det europæiske Fastland altid var udsat for. Platen havde i sit Brev til ham netop omtalt et saadant Rige, og det svarede til det Ideal, han i sin Drømmeverden fra Ungdommen af havde syslet med. Derfor betroede han, allerede inden han havde forladt Frankrig, den russiske Czars betroede Adjutant Czernitcheff, som opholdt sig ved det russiske Gesandtskab i Paris, at han ikke vilde have Finland, men Norge, og det samme ytrede han alt under Rejsen til Sverig ogsaa til andre ikke svenske eller danske Statsmænd, saa man sjældnere hørte ham ytre sin Glæde over at have faaet Sverig end sin Længsel efter Norge.

Lige til det sidste lagde han sin Lydighed og Taknemmelighed for Dagen i sit Forhold til Napoleon. Afskeden var derfor hjertelig. Efter en Familiemiddag hos Kejseren, ved hvilken ogsaa hans Gemalinde og Søn, der foreløbig bleve tilbage i Frankrig, vare til Stede, havde han den følgende Dag i svensk Uniform Afskedsaudiens i St. Cloud, og den 28. September begyndte han derpaa sin Rejse til Norden, ledsaget af Signeul, Gustav Mørner og andre svenske Officerer, der vare sendte ned til ham, samt af en fem eller flere franske Officerer, der med kejserlig Tilladelse skulde ledsage ham til hans nye Hjem.

Rejsen gik over Cassel, Hamburg, Korsør til Helsingør, hvor han skulde afsværge den katolske Religion, inden han tog over til Helsingborg, hvor en festlig Modtagelse paa svensk Grund ventede ham. Undervejs vakte det store og prægtige Vogntog Opmærksomhed overalt, hvor det var anmeldt, og der var bestilt

Nattekvarter og nye Heste for det. Befolkningerne bragte Prinsen Ovationer; thi han var vel kendt baade i Rhinegnene og i Hannover og ved Elben, og Fyrsterne i Nabolandene sendte Lykønskninger til ham. Det gjorde Kong Jerome i Cassel, der havde ham til Fest paa Napoleonshöhe, og den preussiske Konge, der sendte ham en Gesandt til Møde i Hamburg. Saa længe han var paa fransk Grund, hvor hans Gemalinde og Søn fulgte ham til Slottet Montefontaine, hvor den spanske Kong Josephs Dronning opholdt sig, var hans Sind behersket af det gode Forhold, han havde opnaaet til Napoleon; men da han var kommen paa den anden Side af Rhinen, begyndte andre Følelser at røre sig hos ham. Europa var jo paa denne Tid i Uro over det Højtryk, Napoleon udøvede paa den amerikanske Handel. Beboerne og Staterne i Nordtyskland vare i halv Oprørstilstand paa Grund af de hensynsløse og vilkaarlige Forholdsregler, Napoleon anvendte til Fastlandssystemets fornyede Oprettelse langs de nordlige Kyster. En engelsk Kæmpeflaade, som viste sig ud for disse Kyster og i Østersøen, varslede om nye Trængselstider for disse nordlige Egne. Bernadotte kunde ikke undgaa at komme i Berøring med Røret i de Egne, han gennemfor; thi han maatte svare paa de Ovationer, der bragtes ham, og deltage i det mindste i nogle af de Festligheder, han indbødes til. Især søgte derhos misfornøjede Kystbeboere, franske Emigranter og udprægede Revolutionshøvdinge ham. Hans Tunge løsnedes mere og mere. Alt i Cassel under hans Ophold ved Jeromes Hof havde en for aabenhjertigt fremført Ytring om den Glæde, han følte ved nu at skulle aande Uafhængighedens Luft, vakt Opsigt i vide Kredse. Værre blev det

senere, da han formelig adspurgtes om sin Mening med Hensyn til Napoleons nye Voldshandlinger, og hans Svar sendtes til offentlige Organer, selv til England, for at meddeles Almenheden. Han fik en Følelse af at have sagt for meget, og da han antog, han var udspioneret af kejserlige Agenter, hvad han til visse ogsaa var, grebes han af Frygt for at blive arresteret, inden han var kommen uden for Kejserens Magtsfære.

Denne Frygt overvældede ham især i Hamburg, hans gamle By, hvor nu Davout residerede, men hvor han dog skulde opholde sig en 3 til 4 Dage. Der var forberedt en Del til hans Ære i denne By. Den omtalte preussiske Gesandt havde indfundet sig i Hamburg. Der ankom ogsaa Deputationer til ham, ligesom ogsaa en Del af hans hemmelige Tjenere fra Danmark og Sverig vare rejste ham i Møde til denne Stad. Blandt disse fandtes der dog nogle fordægtige og paa-trængende Individer, som han ikke skøttede om at træffe her.

Imidlertid forlod han efter et Par Dages Ophold pludselig en Morgen Hamburg efter at have sendt Afbud til en Festlighed, til hvilken han var indbudt. Han rejste hurtig gennem Holsten og Slesvig til Nyborg, overalt komplimenteret af de danske Befalingsmænd, men længtes blot efter at faa svensk Grund under sine Fødder.

Paa Store Bælt mødte der ham imidlertid et behageligt Syn. Engelske Orlogsskibe vare i stort Tal til Stede i Bæltet, og de gjorde ligesom Honnør for ham. De laa i alt Fald tillige med to større Konvojflaader stille Nord og Syd for den Vej, det kronprinselige Tog vilde tage, og de rørte sig ikke, uagtet Prinsen var

om Bord paa et dansk Skib, der førtes af Generaladjutant Lindholm. Ogsaa i Korsør fik Prinsen en Modtagelse, der glædede ham, idet Kammerherre C. E. Moltke indbød ham til undervejs til Sverige at gøre Ophold paa Frederiksberg Slot. Bernadotte blev rørt over, at Kongen vilde se ham under de nuværende Omstændigheder, og han tilbragte derfor Dagen den 18. Oktober paa Frederiksberg, hvor han spiste til Middag med den kongelige Familie. Dagen derpaa tog han efter en hjertelig Afsked med Frederik VI til Helsingør, hvor Grev C. Løwenhjelm og den bekendte svenske Diplomat Brinckman ventede paa ham. Efter i den svenske Konsuls Hus for Lunds Erkebiskop at have bekendt sin Overgang til den protestantiske Trosbekendelse, oprandt endelig den 20. Oktober den Dag, da han om Eftermiddagen Kl. 3 gik i Land i Helsingborg der, hvor en Sten med Indskrift derom endnu betegner den Plads, hvor den glædelige Begivenhed fandt Sted.

I Land stod Grev Essen og Feltmarechal Toll, hvilken sidste var genindsat i sin Kommando i Skaane. Omgivne af Myndigheder fra en vid Omegn modtog disse Herrer den udvalgte Kronprins, som ved sin stolte og imponerende Skikkelse og sin overlegne Maade at føre sig paa vandt alles Hjerter og Hyl- ding, da han i saa godt som hele Befolkningens Nær- værelse tog de paraderende Tropper i Øjesyn paa Torvet.

Efter Ankomstceremoniernes og de foreløbige Præsen- tationers Tilendebringelse gik Byens Indvaanere med Stolthed til deres Hjem for at forberede sig til de Festligheder, der skulde afholdes de Par Dage, Prinsen vilde dvæle i Helsingborg. Kronprinsen helligede

Resten af Dagen til at give de Mænd Foretræde, som han havde tilsagt til Audiens hos sig.

Han vidste, før han gik i Land, hvilke Mænd han vilde møde paa Bryggen. Han havde ikke blot fra det franske Udenrigsministerium faaet en Fortegnelse over offentlige Mænd i Sverig med Karakteristiker, men han ejede forud langt bedre Lister af den Art og kendte Partier og hjemmesvenske Standpunkter som faa andre i det Land, han betraadte for første Gang. Han var ikke helt tilfreds med det Selskab, der fandtes i Helsingborg. Han havde ønsket at se Platen eller Adlersparre. Der fandtes kun en eneste af dissers Parti nemlig Landshøvding, Grev A. Rosen fra Gøteborg. Ellers var det næsten blot Skaaninger, for en stor Del hemmelige Gustavianere, der flokkedes om ham. Og det var, som om disse skaanske Herrer, blandt hvilke f. Eks. Grev Ruuth og de la Gardie befandt sig, vilde hindre andre fra at faa Prinsen i deres Magt. Prinsen, som gerne straks efter Landstigningen vilde udtale et kraftigt Ord imod Kontinentalsystemet til Glæde for Svenskerne, søgte Grev Rosen, men der var ingen rigtig Stemning for denne Sag. Han opnaaede ikke at vække nogen Opmærksomhed for den.

Det samme var Tilfældet om Aftenen, da Rosen var tilsagt til Møde. Der var intet, der interesserede Kronprinsen saa meget, som af Rosens Mund at faa at vide, paa hvad Fod den hemmelige Forstaaelse mellem Sverig og England stod. Men Rosen kunde næsten ikke blive ene med Prinsen, og da hele dette Anliggende var hemmeligt, maatte han til sidst indskrænke sig til at love Prinsen, at han skulde sende

en med Forholdene nøje kendt Mand til Stockholm for at sætte ham ind i denne Sag.

Bernadotte ophørte imidlertid ikke med i Helsingborg at efterspore denne Sags indre Sammenhæng, og da han til sidst mente at have opnaaet sin Hensigt, skulle ogsaa vi forklare, hvorledes Ordningen var.

Officielt var Sverig Kontinentalsystemet lydigt og tro; Sverig udstedte de Forbud, det skulde, og det diplomatiske Korps var Systemets Lovpriser, hvor det optraadte. Men hemmelig bestod der mellem den engelske og den svenske Regering en Aftale, der havde en hemmelig Traktats hele bindende Magt, hvorefter Handelen skulde drives mellem Rigerne under amerikansk Flag uden Hensyn til Napoleonske Dekreter eller svenske Forbud. Der var intet skriftligt undertegnet af Regeringerne herom; det var aftalt, at ingen af dem som Regering skulde have med den Sag at gøre. Paa svensk Side var den før omtalte H. Järta den, der i denne Sag traadte i Regeringens Sted. Udenrigsminister Engeström dikterede, hvad der skulde gøres og lades i Sagen, men Järta underskrev. Paa engelsk Side var Admiral Saumarez Regeringens Repræsentant. Det var nu aftalt, at England skulde have Ret til under neutralt, amerikansk Flag at have Handelsoplag i Gøteborg (paa bestemte Steder) og paa Øen Hanø ved Carlshamn, og hvad der nu foregik langs den svenske Kyst, overvaagedes og reguleredes af egne dertil udnævnte hemmelige Befuldmægtigede. Paa svensk Side lededes under Järta Affæren af Landshøvding A. Rosen i Gøteborg og Admiral Krusenstjerna. Admiral Saumarez havde undergivet Hjælpere i Land langs Kysten, saaledes en Konsul Smith og en Hr. Johnston i Gøteborg.

Efter at have vundet det første personlige Indtryk af sit nye Land og navnlig af dets Forhold til England, hvilket interesserede ham saa overmaade, forlod han den 22. under Befolkningens Hyldingsraab Helsingborg. Rejsen, ved hvilken der ikke er Anledning til at dvæle, gik over Christiansstad, Vexjö, Jönköping til Drottningholm, hvor Ankomsten skete den 29.

Her modtog han en Deputation fra Rigsdagen, som ogsaa Christian August havde gjort paa dette Sted, og herfra aflagde han ogsaa incognito et Besøg i Hovedstaden og hos den gamle Konge.

Den 2. November fandt det pragtfulde Indtog Sted i Stockholm, som lagde hele Hovedstadens Befolkning for hans Fødder. Der bødes ham Velkommen af Myndighederne paa forskellige Steder, og han besvarede Tiltalerne paa en alle henrivende Maade. Det gjorde selvfølgelig intet, at man ikke forstod, hvad han sagde. I Felten og overalt i fri Luft forstaar Mængden heller ikke, hvad en begejstret Taler siger dem. Man jubler en elsket Fører i Møde, for det man tror, han siger. En lille Nuance var der dog her mellem, hvad man mente, han sagde, og hvad han virkelig sagde. Han udtalte ikke noget, der gik i Retning af Finlands Tilbagetagelse eller en Tilbagevenden til Sverigs gamle Storhed. Han nævnede knapt Sverig, talte kun om Svenskere paa Skandinaviens Jordbund, men Mængden bedaares af hans imponerende Skikkelse og Adfærd, og det samme var nok saa meget Tilfældet den 3. om Aftenen, da Byen var illumineret, og Prinsen til Hest ved Siden af den gamle Konges Vogndør red om i Byen og henrev alle ved den Ærbødighed, han viste den gamle Konge, og den Glæde, han ytrede over, hvad han saa.

Den 5. November fandt paa det kongelige Slot den pompøse Hyldingsfest Sted. Kongen og Kronprinsen begav sig, begge med Kroner paa, i højtidelig Procession til Slottets Festsal, hvor Stænderne forud vare forsamlede. Her holdt nu først Kongen fra Tronen en Tale, hvori han udkaarede Bernadotte til sin Adoptivsøn under Navnet Carl Johan. Dernæst tog Kronprinsen sin Krone af, gjorde Knæfald for Kongen og aflagde den Ed, som Udenrigsminister Engestrøm forestavede ham. Efter denne Ceremoni satte Prinsen atter Kronen paa sit Hoved, kyssede Kongens Haand og holdt nu staaende ved Tronens Fod en af sine rigtige, gode og store Taler, i hvilken han paa Fransk, efter skiftevis at have henvendt sig til Kongen og Stænderne, til disse en for en, først Ridderskabet og Adelen, saa Præsteskabet, Borger- og Bondestanden, til sidst til det svenske Folk i sin Helhed, erklærede, at Freden vilde blive det eneste Maal for hans Bestræbelser, eftersom han havde set Krigen paa nært Hold, kendte dens ulykkelige Følger og var overbevist om, at ingen Erobring kunde give Fædrelandet Erstatning for det Blod, der var spildt paa fremmed Jordbund. Efter at denne Akt var fuldbyrdet, satte Processionen sig atter i Bevægelse og denne Gang hen imod de kongelige Sale paa Slottet, hvor Rigets Herrer aflagde Troskabseden til hans kongelige Højhed Carl Johan, og dernæst Forestillingen af Rigets ledende Mænd for ham begyndte og fortsattes i en Række af Festligheder. Af fremmede Gesandter traf Prinsen den franske Alquier, den berygtede franske Jacobiner, som til sidst i Kjøbenhavn havde oppebiet Udfaldet af Valget i Ørebro og dernæst havde begivet sig til Stockholm med Troen paa, at han der vilde blive den vigtigste Person

efter den forandrede Situation. Dernæst saa Kronprinsen den russiske General Suchtelen og den dansk-norske Gesandt v. Dernath, som han kendte fra Holsten. Af Bekendte traf Prinsen Wrede og Otto Mørner, af hvilke den første blev Statsraadsmedlem og den sidste hans Adjudant. Han gjorde derhos Bekendtskab med Adlerkreutz, der var Kongens Generaladjutant og blev hans nærmeste Hjælper, da Kongen lagde den svenske Hærs Omorganisation i hans Hænder som Hærens Generalissimus. Derimod traf Prinsen ikke Adlersparre. Denne kunde ikke taale den Overlegenhed, Adlerkreutz havde vundet i denne Tid, hvor alt blev fransk og alle talte om Finlands Generobring. Den eneste af det Platenske Parti, Kronprinsen traf, var selve Chefen, men Baronens søgte om sin Afsked fra Konseillet; thi Kanalanlægget begyndte dette Aar, da Bevillingen til det var given, og han vilde ofre det alle sine Kræfter. Carl Johan fik ham dog overtalt til at beholde sin Stilling som Statsraad indtil videre, men i Stockholm kunde han ikke blive. Han drog til Wenerns Bred, hvor han i den nærmeste Fremtid fik Ophold. Den nye Kronprins befandt sig derfor politisk temmelig ene og isoleret i den franske og noget eksalterede Stemning, som herskede straks efter hans Ankomst.

Denne hans Stilling blev end pinligere ved, hvad der nu skete. Kejser Napoleon var ikke til Sinds at lade den Uafhængighedens Luft, som Bernadotte havde prist i Cassel, være af anden Art end den i de andre nordiske Riger. Han vilde ikke, at Sverig, der havde faaet en fransk Prins efter Ønske, skulde undrage sig de Bud om Kontinentalsystemets strenge Overholdelse, som han paa denne Tid paalagde de

andre nordiske Stater. Han satte derfor Sverig Kniven paa Struben, forlangte, at det skulde erklære England Krig, hvis det vilde undgaa at faa en Krigserklæring fra Frankrig; tillige sendte han saa Czarens betroede Adjutant Czernitcheff, som opholdt sig ved den russiske Legation i Paris, i et fortroligt Ærinde til St. Petersborg for at bede Czaren øve et Tryk paa Sverig.

Der var kun gaaet 11 Dage efter Bernadottes Ankomst til Stockholm, da Alquier bragte den svenske Regering Kejserens Fordring med Tilføjelse af, at han maatte forlange sine Passer, hvis Opfordringen ikke efterfulgtes straks.

Bernadotte fjernede sig fra det Statsraad, hvori Sagen skulde afgøres, erklærede, at han ikke ved sin Nærværelse vilde lægge Baand paa Raadets fri Bestemmelse, hvilket jo i Virkeligheden var en Antydning af, at den franske Fordring maatte efterkommes. Dette skete nu ogsaa, Krigen blev erklæret. Der befaledes Konfiskation af engelsk Ejendom. Der lagdes Beslag paa engelske Skibe (selvfølgelig paa dem, der førte engelsk Flag). Krigsfolk forlagdes til Kysterne. For Verdens Øjne antog Sverig altsaa virkelig efter Bernadottes Ankomst det franske System, hvilket Svenskerne ogsaa fandt naturligt.

Kronprinsen søgte nu at trænge sig ind i Ledelsen af det hemmelige Forhold til England, som han alt i Helsingborg havde ytret en saa stor Interesse for, og han fik Lejlighed dertil, da den Mand, Grev Rosen havde lovet at sende til ham, ankom til Stockholm. Med denne, en Forretningsmand Lorent, havde han under H. Järtas Nærværelse flere Samtaler om Sagen i Almindelighed, og til sidst gav Sammenkomsterne

Anledning til en skriftlig Opsats, da Kronprinsen i en Samtale med Forretningsmanden kom ind paa Spørgsmaalet om Norge.

Lorent var en Bekendt af Adlersparre og var ikke fremmed for hans Synspunkter. Adlersparre og jeg maa være Venner, sagde Kronprinsen; thi hvis Gustav IV eller hans Søn kommer tilbage til Sverig, bliver Adlersparres Hoved det første, som falder. Derfor maa Adlersparre og jeg gaa sammen og senere hans Søn og min Søn, og han maa op højes til de Værdigheder, der egne sig for ham.

Og Adlersparres Plan er det at erhverve Norge; det er det, der nu bør ske, sagde Prinsen til Forretningsmanden. Hvis Nordmændene ville forene sig med Sverig, kan de selv lave deres Konstitution — Kongen af Sverig vil undertegne den; hvis de som Bidrag til Landets Forsvar og til Civillisten kun vil give 30,000 Rdl., eller 10,000 eller endog slet intet — Kongen skal underskrive det; hvad angaar Papirspengene, der er Betalingsmiddel i Riget, da bør først de kgl. Domæner anvendes til deres Indløsning og senere en Amortisationskasse oprettes til deres Indfrielse. Hovedsagen er blot, at Foreningen iværksættes uden Blodsudgydelse, og at de danske Embedsmænd, der blive deres Pligter mod Kongen tro, nedsendes uden Mishandling.

Hvorledes denne Forandring kunde bevirkes? Det var dette, Kronprinsen betroede Lorent. Thi det maatte jo kunne ske ved den Forbindelse, Sverig havde med England. Dette Rige var i Krig med Norge, saa længe det udgjorde en Del af Frederik VI's Monarki. Den engelske Flaade behøvede kun at lægge

Kraft i den Blokade, der i Princippet var i Virksomhed. Mere behøvedes næppe.

Da Lorent havde forstaaet og bifaldet Kronprinsens Udvikling, blev der, som sagt, udfærdiget en Protokol over det, der var debatteret, og Lorent lovede at vise den til Adlersparre og at opfordre denne til at sætte sig i Forbindelse med Kronprinsen. Grev Rosens Tillidsmand rejste dernæst tilbage til Gøteborg for at opfordre sin Herre til at gøre Forholdet til England under den nu officielt erklærede Krig med England saa hjerteligt som muligt.

Straks derpaa skrev Kronprinsen til Platen, bad denne om at begive sig til Gøteborg, opsøge Admiral Saumarez og forhøre sig om, hvorledes han og England stillede sig til det Program, der nu var sat paa Papiret. Platen opfyldte Kronprinsens Ønske, begav sig til Gøteborg, men traf ikke den engelske Admiral, der var rejst til England. Derimod fik han en Samtale med Admiralsens Befuldmægtigede i Gøteborg, Mr. Johnston, og denne forsikrede Platen om, at England, naar det blot havde Vished for, at Sverige ikke vilde angribe Finland — det engelske Kabinet havde allerede et eventuelt Forbund med Rusland i Sigte¹⁾ —, vilde være Sverige til Tjeneste med Hensyn til Norge og endog under Titel af Subsidier afholde Udgifter, der kunde blive Brug for.

Efter saaledes at have beskæftiget sig med en Sag, som han endnu ikke i Stockholm havde turdet tale alvorlig om med nogen, ikke engang med Hofkansler Wetterstedt, der var den, han i Regeringskredse kom i nærmest Forhold til, higede han efter at komme i

¹⁾ Schinkels Minnen VI, 49.

hemmeligt fortroligt Forhold til Czaren i St. Petersborg.

Han vilde sige Czaren, hvad han alt havde betroet hans Adjutant i Paris, at han ikke attraaede Finland, men Norge, og derfor ønskede at træde i fortroligt Tillidsforhold til ham. Dette kunde han ikke gøre gennem Sverigs officielle Repræsentation i Petersborg.

For at opnaa sin Hensigt havde han først tænkt paa at sende en egen, hemmelig og helt personlig Repræsentant til Czaren og havde tænkt paa Hr. Brinckman, som han havde truffet i Helsingør. Men inden han fik Brinckman ind paa sit Hverv, hvilket overhovedet ikke lykkedes ham, forekom Czar Alexander ham. Da Czernitcheff indtraf i St. Petersborg, var der alt kommet Efterretninger fra Suchtelen i Stockholm og fra andre, hvis Meddelelser stemte overens med, hvad Czernitcheff i Paris havde hørt af Bernadottes egen Mund.

Czaren fik den Idé at lade Czernitcheff lægge Tilbagevejen til Paris over Stockholm. Han kunde saa sige Napoleon, at han gjorde det af Iver for at opfylde Kejserens Ønske; thi ved hvem skulde han bedre kunne udøve det Tryk paa Sverig, som Kejseren ønskede, end ved selve den Mand, Kejseren havde instrueret. Men Czarens Bagtanke var en anden. Hvem skulde bedre kunne udforske, hvad den svenske Kronprins havde paa Hjerte, end Czernitcheff, hvem Bernadotte alt havde meddelt sine Hensigter i Norden? Han havde alt i adskillige Aar lige fra det østerrigske Felttogs Tider i 1809 staaet i særligt, venskabeligt Forhold til Bernadotte. Hvis Czernitcheff fandt Bernadotte stemt endnu som i Paris, da skulde han sige Prinsen, at Czaren kun havde valgt ham, fordi han

ikke personligt vilde blande sig i den Sag, der laa Kejseren paa Hjerte. Czernitcheff kunde forklare, hvad Kejseren ønskede, men Rusland vilde ikke øve noget Tryk paa Sverig angaaende dets Forhold til Kontinentalsystemet. Czaren ønskede kun at være Sverig til Behag og at understøtte det, hvis det indslog den Politik, han ved Fredsforhandlingerne i Frederikshamn havde anbefalet svenske Statsmænd.

Czernitcheff kom i Midten af November Maaned til Stockholm og modtoges med den mest levende Glæde af Kronprinsen, fordi denne ikke kunde ønske sig et mere velkomment Sendebud fra Czaren end denne sin Ven. I Begyndelsen kunde Czernitcheff ikke komme bort fra Engestrøm, Suchtelen og de svenske Hofmænd, som vare til Stede ved alle Præsentationer og Audienser, men til sidst opnaaede han dog en hemmelig Sammenkomst med Kronprinsen, under hvilken han fik Lejlighed til at betro Kronprinsen, at han ikke var den strenge Budbringer, han maatte spille for Verden, men derimod havde intime Hilsener at bringe ham fra Czaren, hvis han var til Sinds at modtage dem. Prinsens Aasyn antog nu Præget af den højeste Glæde, han aabnede sit Hjerte med den største Fortrolighed, og inden lang Tid havde Prinsen afsløret sine inderste Tanker for den opmærksomme Ven. Det er min Sorg, sagde han, at Napoleon behandler mig, som han gør; thi jeg kan ikke finde mig i, at den Nation, der har valgt mig, for min Skyld kommer i Krig med England og berøves sin Handel og de Subsistensmidler, den behøver til Livets Ophold. Men hvis Czaren i den Sag ikke stiller sig paa Kejser Napoleons Side, da føler jeg mig opmuntret og gribes af den største Taknemmelighed mod ham; thi han er den eneste, jeg

behøver at tage Hensyn til. Ingen Fastlandsmagt kan nærme sig mig i mit afsondrede Land uden Czaren; men vil han mig noget, maa jeg bøje mig; thi ligesom ingen anden af Fastlandets Magter kan angribe mig, kan heller ingen komme mig til Hjælp.

Prinsen førte med stigende Bevægelse og Flom af Ord denne Tanke videre: Naar Rusland vil angribe Tyrkiet, Østerrig eller Polen, sagde han, maa Sverig holde sig stille som en Mus, ja — selv om Rusland erklærer Sverig Krig — det kan ikke røre sig; thi Rusland har Magten over det. Det har intet andet at gøre end at krybe til Korset og blive Ruslands lydige Tjener.

Efter i flere Timer at have varieret disse sine Betragtninger med lejlighedsvis Kritik over Napoleon, hvis Krigskunst han fandt begrænset, og hvis Herredømme over franske Soldater han ikke mente kunde maale sig med det, han selv (Bernadotte) var i Besiddelse af, indbød han til sidst Czernitcheff til en fortløbig Dejeuner à deux den følgende Dag. Ved denne fjernede han, da han havde faaet sin Gæst til Bords, Tjenerskabet, og nu overgav han sig i den Grad til sin ustandselige Ordstrøms Overdrivelser, at han satte sin Hæder og sit hellige Æresord i Pant paa, at han ingen Sinde vilde slutte Forbund mod Rusland eller bære Vaaben mod det.

Følgen af disse Samtaler og af de følgende — næste Dag maatte den russiske Adjutant spise baade Frokost og Middag hos Prinsen — blev den, at Czaren en Maanedstid senere, da han havde faaet Czernitcheffs Rapporter, sendte Sverigs Kronprins to Breve, det ene inden i det andet, det ydre i mere almindelige Udtryk, saa Prinsen kunde vise det til dem, der

havde Lyst til at vide, hvad Czaren havde skrevet til ham, men det indre for Prinsen alene, tilbydende det inderligste Venskab¹⁾; og Følgen af dette Tilbud blev atter en Brevveksling mellem Czaren og den nye svenske Kronprins uden for den almindelige Depecheveksel mellem Rigerne. Brevene skulde vel befordres ad diplomatisk Vej; men Suchtelen skulde overlevere dem, han modtog fra Czaren, med Forbigaaelse af den svenske Udenrigsminister personlig til Carl Johan, og Stedingk i St. Petersborg skulde besørge den svenske Kronprinses Breve ind i det kejserlige Palads ad Omveje ved Bude i civil Dragt og gennem Bagdøre paa andre Tider end dem, der almindelig brugtes til Postbesørgelse.

Overskue vi nu, hvad der er fortalt, finde vi, at Bernadotte ikke havde været to Maaneder i sit nye Land, før han uden om dettes Regering havde sat sig i Forbindelse med sin gamle Herres Fjender. Rygtet herom trængte ud i Europa; thi Englænderne, navnlig Pressen i deres Land, holdt aldrig Mund med, hvad den kunde opsnuse. Og Rygtet vakte Uro i vide Kredse, i Danmark mere end det, næsten Forfærdelse.

Imidlertid havde Carl Johan endnu ikke fjendtlige Hensigter mod sin gamle Herre. Han var vred paa Napoleon, fordi denne imod et Løfte, som Bernadotte troede at have faaet, saa hurtig havde befalet Krig mod England, men paa et Brud med Napoleon kunde han ikke tænke. Han behøvede Kejserens Støtte, om ikke for andet, saa for sine Penges Skyld. Den kronprinselige Apanage, han forefandt i Stockholm, var for intet at regne mod de 300,000 frcs. mindst, han havde

¹⁾ Begge Breve ere trykte i Schinkels Minnen VI, 323.

i aarlig Indtægt i Frankrig. Og han havde ikke i Sverig, som sædvanlig i fransk Tjeneste, alt frit foruden, Tjenerskab, Stald, Køkken, Tafler o. s. v. Heller ikke stod Statskassens Midler til Regeringens Raadighed i den Grad, han havde været vant til, hvor han havde regeret. I Stockholm maatte han, som han sagde, af sine egne Midler udrede meget, som efter hans Mening skulde være betalt af Staten, men som ikke blev det (fordi der intet var bevilget dertil).

Prinsen, som, da Krigserklæringen mod England var sket, havde skrevet et temmelig alvorligt Brev til Kejseren, dog med Bevidnelse af sin og Sverigs Hengivenhed for ham, søgte at bevare eller generhverve Kejserens fulde Gunst; han satte sig i godt Forhold til Alquier og beklagede for denne den hemmelige Forbindelse med Englænderne i Sverig og Stralsund, hvilken han ingen Magt havde til at forhindre; thi han havde ingen Indflydelse endnu, sagde han, og vilde først faa den, naar Kejseren rigtig støttede ham og gav ham hans Penge. Han bad ogsaa Czernitcheff om at tale hans Sag for Kejseren, naar han kom til Paris, og gav ham et Brev med til Napoleon. Han skulde ved Lejlighed ogsaa sige, at han ikke kunde undvære en Sou af, hvad han ejede i Frankrig, naar han skulde danne sig en Position i Sverig.

Kejseren var imidlertid ikke fornøjet med sin Marechal i Sverig. Han skyndede blandt andet paa at faa de franske Officerer tilbage, der havde fulgt Marechallen til Sverig. En af disse holdt Prinsen dog tilbage, sin Diebroder Camps, der gik i svensk Tjeneste. De tilbagevendte Officerer bragte dog loyale Hilsener og Brevskaber med sig, og det samme gjorde Signeul, der vendte hjem med en rig Pengegave fra Prinsen,

større end et helt Aars Apanageindtægt i Sverig. Signeul blev Kronprinsens personlige Befuldmægtigede i Paris. Han blev paa en Maade attacheret Kronprinsens Gemalinde, gennem hvem han i nogen Grad kom i Forhold til, hvad der foregik ved det franske Hof. Men han vedblev at være fjendtlig stemt mod Sverigs officielle Gesandt, som han observerede.

Overskue vi paa ny Tilstanden efter Bernadottes Ankomst til Sverig og rette Blikket særlig paa Sverig selv, da møder der os et roligere Billede. Svenskerne vidste ikke noget om det, der vakte Uro i omliggende Lande og lige til Paris. Hos dem gik Statsstyrelsen sin rolige Gang, og Kronprinsen underordnede sig den. Han havde Vanskelighed med at faa nogen Indflydelse. Alle Sager, som skulde forelægges ham i Statsraadet eller i de Administrationsgrene, der underlagdes ham, f. Eks. militære, maatte oversættes for ham; men han kendte for lidt til svensk Statsvæsen til at kunne sætte sig ind i Sagerne og især da at gøre Indvirkning af Betydning gældende. Dette bebrejdede dog ingen ham, især da han med stor Iver søgte at sætte sig ind i det nye Fædrelands Indretninger. Han vedblev at være Befolkningens Stolt-hed og Haab, naar de saa ham paa de offentlige Veje eller ved Paraderne, hvor han i den første Tid jævnlig viste sig. Og det, at han ikke kunde Svensk — han lærte aldrig Sproget — gjorde intet Skaar i den Ærbødighed, Folket nærede for ham. Der kom der-ved netop ligesom en Glorie af utilnærmelig Højhed over ham.

Dog følte Prinsen sig ikke saa sikker og overlegen, som hans Ydre bar Præget af, ved at være — første Gang uden franske Soldaters Støtte — i et fremmed

Land mellem Folk, han ikke kunde tale med, og med en Hensigt, han ikke turde meddele sine Omgivelser. Hans Ængstelighed og Mistænksomhed forlod ham ikke i denne Situation, og der var Tider, hvor det forekom ham, som om han ingen Jordbund havde under sine Fødder.

BERNADOTTE I NORDEN

ANDEN DEL

- -

CARL TH. SØRENSEN

BERNADOTTE I NORDEN

ELLER

NORGES

ADSKILLELSE FRA DANMARK OG
FORENING MED SVERIG

ANDEN DEL

GYLDENDALSKE BOGHANDL NORDISK FORLAG

KØBENHAVN & KRISTIANIA

1904

UDGIVET MED UNDERSTØTTELSE AF CARLSBERGFONDEN

TRYKT HOS J. JØRGENSEN & Co. (M. A. HANNOVER)

INDHOLDSFORTEGNELSE.

V.

Aarsagen til Krigen 1812. — Kontinentalsystemets Udartning. — Danmarks vanskelige Stilling. — De hanseatiske Byers Indlemmelse i Frankrig. — Tegn paa den krigerske Situation. — Stillingen bedømt i Danmark. — Bernadottes Tanker i Anledning af Situationen, hvori han befandt sig. — Hans magtesløse Stilling og Afhængighed af Kejseren. — Carl Johan underordner sig Kejseren. — Hans Forslag til Samvirken og Stillingen derefter. — Regeringen i Sverig overdrages midlertidig til Kronprinsen. — Carl Johans første Tid som Regent. — Indre og ydre Tilstande. — Uroligheder i Sverig. — Sverigs Stilling mod Vest. — Platen ved Grænsen af Norge. — Norge i 1811. — Frederik af Hessen og Grev Wedel. — Grev Wedel i Danmark og hans Modtagelse af Kongen. — Universitet i Christiania. — Wedels Holdning efter Hjemkomsten. — Spørgsmaal om Prinsen af Hessens Afløsning. — Prinsen af Hessens Forbliven. — Forandret Forhold mellem Kejseren og Carl Johan. — Hemmelig Handelsforening mellem England og Sverig samt Napoleons Optræden mod denne. — Spændte Forhold. — Alquier. — Carl Johan ved Götakanalen. — 1812-Aars Politiken forberedes og Platens og Adlersparres Stilling dertil. — Kronprinsens Agitation for sin nye Politik. — Generalers og Embedsmænds Modstand. — Wedels Holdning paa denne Tid. — Tiden til Nytaar 1812. — Carl Johan og Smughandelen paa Stralsund. — Alliancerne for Krigen 1812. — Danmark-Norges Alliance. — Svensk Pommerns Besættelse og Begivenhederne derefter. — Napoleon og Signeuls Sendelse. — Bernadottes Beslutning. — Han sender

Carl Løvenhjelm til St. Petersborg. — Carl Johan søger Krigsstemning rejst i Sverig. — Han lader Regeringen protestere i Paris. — Czar Alexander modtager Kronprinsens Tilbud. — Kronprinsen vil nu vinde England. — De første militære Begivenheder i 1812. — Den bevægelige danske Division i Holsten. — Rustningerne i Norge og paa Sjælland. S. 1—67.

VI.

Den hemmelige Traktat mellem Sverig og Rusland og dens Omændring i St. Petersborg. — Artiklen om Norge. — Stændernes Sammentræden i Ørebro. — Rigsdagens Aabning og de første Møder. — Lovforslag. — Thornton kommer til Ørebro. — Englands Ønsker og Tilbud samt dets Betænkeligheder. — Signeul i kejserligt Ærinde og Carl Johans Svar. — Signeul i Dresden. — Den politiske Situation udadtil i Ørebro. — Sagen om Norge der. — Fortsættelse af de politiske Forhandlinger. — Freden i Ørebro. — Tripelalliancen. — Danmark og Norge tage Stilling til den. — Krigsforanstaltninger paa Sjælland og Plan for dets Forsvar; den militære Tilstand i det hele. — Tilstanden truende for Norge. — Spørgsmaal om svensk Hjælp i Finland. — Rigsdagens Slutning og Resultat. — Sammenkomsten i Åbo og Forhandlingerne der. — Hvad man blev enig om. — Åbotraktaten, hvad der optoges i den og hvad ikke. — Artiklen om Sjælland. — Rubellaanet. — Lord Cathcart og den engelske Gave. — Hjemkomsten fra Åbo. — Krigsraad i Stockholm. — Krigsopstilling. — Bjørnstjerna til England. — Pludselig svensk Afvæbning. — Stemning i Danmark for forandret Politik. — Det russiske Kabinets Raad. — Flygtige Forhandlinger i St. Petersborg. — Carl Johan griber ind. — Oxenstjernas Note i Kjøbenhavn. — Carl Johan vinder en politisk Sejrr. — Carl Johans Stilling derefter og særlig Stillingen til England. — Regeringen i Kjøbenhavn i December. — Ved Nytaarstid forandres Situationen og alle raade til forandret Politik. — Pression paa Konge og Regering. — Kongen antager Neutralitet. S. 68—128.

VII.

Carl Johan og England. — England og Danmark. — Czarens Optræden ved Tysklands Grænse og hans Indvirkning paa England. — Traktaten af 8. Marts. — Artiklen om Norge. — Artiklen

om Guadeloupe. — De engelske Subsidier. — Operationsplanen efter Traktaten. — Udvikling af Begivenhederne i Tyskland. — Russere i Berlin og Hamburg. — Revolutionen i Tyskland. — Danmark i Pagt med Rusland og Czaren. — Carl Johan foruroliget. — Hans Foreteelser i denne Tid og hvorledes hans Optræden bedømmes. — Christian Frederiks Opsendelse til Norge. — Christian Frederiks Rejse til Norge og Carl Johans til Hæren. — Carl Johan hos Adlersparre og Essen. — Rejsen til Carlskrona. — Nyheder fra Europa. — Prinsens videre Rejse til Pommern. — Situationen ved Hamburg. — De Danske i Hamburg. — Kongen vil opgive Forsvaret af Hamburg. — Svenske Tropper komme for at afløse de danske. — Carl Johan i Stralsund og hans Holdning til Hamburg. — Udvikling af Begivenhederne om Hamburg. — De store Begivenheder i Europa. — Vaabenstilstanden i Europa. — Hamburg i Napoleons Magt. — Carl Johan under Vaabenstilstanden og hans Udsoning med Koalitionens. — Sammenkomsten i Trachenberg. — Carl Johan Chef for Nordarmeen. — Napoleons Rustninger. — Traktaten med Danmark og Norge. — Krigstilstanden i Danmark og Stemmningen. — Krigens Begyndelse i Tyskland. — Nordarmeen og dens Hovedkvarter. — Carl Johan Sejrherre. — Krigens videre Gang i Tyskland og i Norden. — Slaget ved Leipzig. — Carl Johan i Leipzig. — Forandring foregaaet i Norden. — Christian Frederik i Norge S. 129—198.

VIII

Carl Johan i Leipzig. — Metternich og Sagen om Norge. — Opbrudet til Napoleons Forfølgelse. — Carl Johan bøjer af mod Nord. — Hans Grunde og Hensigter. — Hamburg og Davout. — Hvad der kunde gøres og hvad der indvirkede paa Carl Johan. — Hans Beslutning og Forberedelser. — Den østerrikske Mægling i Kjøbenhavn. — Bombelles og Rosenkrantz. — Beslutning at tage. — Bevægede Dage i Kjøbenhavn. — De tro Mænds Raad. — Raadslagningens foreløbige Udbytte. — Efterretninger fra Sydgrænsen. — Fornyet Raadslagnings endelige Resultat. — Den østerrikske Mægling modtages. — Foulon paa Rejse. — Hvad der skete i Holsten. — Nordarmeens Indfald. — Træfning ved Bornhoved. — Ved Ejderen. — Fægtningen ved Sehested. — Carl Johan under de nævnte Begivenheder. — Det kommer til Vaabenhvile. — Det nordtyske Hovedkvarter etab-

leres i Kiel. — Hvad Begivenhederne bevirkede i Kjøbenhavn. — Rustninger begynde, deres Maal og Natur. — Carl Johans første Tid i Kiel. — Den senere Tid. — Gesandter fra Kjøbenhavn komme til Kiel. — Bombelles forandrer Signaler; Bourkes lidet behagelige Rolle. — Carl Johans Fredsforslag. — Disse Fredsforslag i Kjøbenhavn og hvad man beslutter sig til. — Instruktion for Bourke. — Nytaarstid i Kjøbenhavn. — Hovedkvarterets Forlæggelse til Middelfart. — Korpset paa Fyn og Stemningen der. — Modsat Stemning i Kiel. — Efterretninger fra Koalitionens. — Den 4. Januar i Kiel. — Krigens Begyndelse paa ny. — Frederik VI beslutter sig til at søge Fred. — Dansk Fredstilbud. — Alt gaar nu hurtigt; Bourkes Instruktion; Fredslutningen i Kiel. — Traktaten mellem Danmark og Sverig. — Bestemmelser om Norge og andre Bestemmelser i Traktaten. — Efter Traktatens Underskrift. — Forskellige Opfattelser af Traktaten i Kiel. — Kronprinsens Dispositioner til Traktatens Fuldbgyrdelse. — Alt gaar i Orden. — Tilfredshed paa begge Sider. — Opbrud fra Krigsskuepladsen. — I vinter S. 199—268.

Trykfejl og Rettelse i 2. Bind.

Side 18, Linie 5 f. o.: Statsminister, læs Kancellipræsident.
 — 123, — 10 - - : Sager, læs Sagen.

V.

Da Bernadotte kom til Sverig, var, som vi have fortalt, hele Verden spændt paa Udviklingen af Forholdet mellem Napoleon og Rusland. Thi Napoleon vilde have sin Villie med Hensyn til Fastlandsspærringen, og efter at han i Sommeren 1810 havde berøvet Holland dets Selvstændighed, fordi hans Broder Louis havde vist sig for lemfældig mod den forbudne Handel, og Holland dernæst uden videre var bleven indlemmet i det franske Kejserdømme som Departementer, opkaldte efter Landets Floder, truede han alle Kyststaterne med en lignende Skæbne, hvis de ikke efterkom hans Ordre, og overvaagede med en fast utrolig Indtrængenhed i alle Enkeltheder, hvad der skete ved alle Kyster lige fra det adriatiske Hav til ind i Østersøen, men tillige med en Fordringsfuldhed og en Selvraadighed, som det var at forudse, at Rusland ikke vilde underordne sig. Mellem Kejseren og Czaren stod Striden nærmest om den amerikanske Handel, som Kejseren havde forbudt, men som Czaren ikke vilde anerkende som utiltadt. Han hævdede, at den amerikanske Handel var neutral, at neutral Handel ikke var forbudt ved Tilsitfreden, at den tværtimod var forudsat, og at Rusland

i ethvert Tilfælde ikke kunde undvære den. Han indrømmede vel, at nogle af de Skibe, der førte amerikansk Flag, kunde være engelske og føre forbudte Varer, men disse vilde i Rusland blive behandlede, som de fortjente. De virkelige neutrale vilde Kejseren imidlertid ikke nægte Udlosning. Napoleon indvendte herimod, at hvis de amerikanske Skibe ikke vare engelske, vilde de ikke kunne sejle frit omkring i alle europæiske Farvande som nu; de vilde blive optagne af Englænderne, og allermindst vilde de blive konvojerede af engelske Orlogsskibe, som beskyttede dem mod franske og danske Kapere. Han fordrede dem afviste fra Østersøen eller konfiskerede, og hvis Rusland ikke kunde undvære Kolonialvarer, henviste han Czaren til at faa dem hos ham (Napoleon) eller at skaffe sig dem ved Midler, der stod i Forbindelse eller i Overensstemmelse med dem, hvorved han selv forskaffede sig saadanne. Han sigtede herved til et Dekret af 5. August d. A. og til en Handel med Kolonialvarer, han havde begyndt, og som underkastedes den største Kritik i Europa og især da i Rusland, fordi Napoleon begyndte sin nye Fremgangsmaade uden forudgaaende Forhandling med Rusland, uagtet Alexander dog var Medstifter af Fastlandssystemet i den Form, det havde haft fra 1807.

Dette System af 5. August var grundet paa den Anskuelse, som Napoleon havde vundet, at Englænderne, naar de svarede 50 % af Kolonialvarernes Værdi, ingen Indtægt vilde faa af deres Handel. Dette var uden Tvivl rigtigt, og hvis man havde forandret hele Fastlandssystemet til et Toldforbund baseret paa en saa stor Indførselstold paa engelske Varer, kunde der maaske være bleven forhandlet derom. Men Napoleon havde ikke i Sinde at lade Handelsstanden selv handle med

Englænderne. Han tillod kun sig selv og nogle forbundne Regeringer i Tyskland, hvor Systemet indførtes, at gøre det, de sidste kun efter bestemte Forskrifter og med Begrænsninger. Napoleon opkøbte store Masser af Kolonialvarer, overlod dem til andre Staters Regeringer, som f. Eks. Bayerns og Sachsens, og tilbød dem til andre, som ikke modtog dem. Men i Rusland spottede man over, at han var bleven Købmand en gros, og vilde ikke have noget med hans „Krydderelliker“ at gøre.

Vi gjorde i Danmark Bekendtskab med dette System i Efteraaret 1810. Thi, som fortalt i det foregaaende, var der en Mængde Kolonialvarer ophobede i Holsten, over hvilke der stadig førtes Klage fra fransk Side. Kejseren tillod, at disse Oplag i Oktober Maaned førtes gennem de franske Toldlinier, naar der til den franske Toldkasse betaltes en Indførselstold lig Halvparten af Varernes Værdi. Der skulde efter Kejserens Befaling bekendtgøres i Holsten, at alle disse Varer vilde blive konfiskerede (af den danske Regering), hvis Ejerne ikke benyttede sig af den givne Tilladelse til inden den 1. November at føre Varerne gennem de franske Toldlinier. Ved denne Indførsel til Hamburg og Lybæk af Varer, som Danmark havde faaet mange Bebrejdelser for ikke at have konfiskeret til Fordel for sin egen Kasse, erholdt Kejseren alene i Told omtrent 30 Millioner ¹⁾. Dog kom maaske en Del af disse ind lidt senere end netop i Oktober; thi Holsten kunde ikke holdes frit for Kolonialvarer. Trods alle kongelige Forbud mod Indførsel af Varer til Holsten fra Danmarks andre Provinser eller Norge strømmede der stadig Kolonialvarer dertil, dels gennem Smugleri,

¹⁾ Jvf. M. Rubin: 1807—14, 896.

dels ved norske Skibe, og Danmark fik saaledes flere Gange Lejlighed til at berige den franske Statskasse paa den anførte Maade. Foruden ved Tolden tjente Kejseren nu ogsaa paa Varerne selv; thi de købtes af ham. I Hamburg ophobedes saa store Oplag af Kolonialvarer, at Kejseren, som vi skulle faa at se, kunde tilbyde Sverig for 20 Millioner af disse Varer.

Da Bernadotte under sin Rejse forbavsede Verden ved sine hensynsløse Udtalelser om det Napoleonske System, der offentliggjordes i engelske, tyske og andre Blade, og da snart efter lige saa opsigtvækkende Rygter kom om Tilnærmelser mellem ham og England og Rusland, blev Kejseren vred og satte forøget Kraft paa Gennemførelsen af sit System. Forholdene bleve da helt uhyggelige ved det nordeuropæiske Fastlands Kyster og i Østersøen. Alle de smaa Kyststater lige til Danzig, hvor Kejseren havde en fransk Garnison, som ogsaa Kongeriget Preussen, nødtes til at lukke deres Havne for amerikanske Skibe og underkaste sig Frankrigs Kontrol, der bestod i Advarsler og derpaa følgende franske Toldsoldater, som rykkede ind for at sætte alt i Orden, naar Advarslen ikke hjalp.

Ingen Stat havde vanskeligere Vilkaar paa den Tid end Danmark. De amerikanske Skibe kom i Flaader under engelsk Konvoy til Store Bælt. Der laa de, til der var kommen saa mange, at de kunde samles i en stor Konvoy paa indtil 600 Skibe eller flere, hvorpaa de sejlede ind i Østersøen, hvor de, lig Prangere i Land, sejlede rundt og tilbød deres Ladninger ved alle Kyster. Disse Flaader maatte Danmark betragte som fjendtlige; dets Kapere gjorde i Forening med franske Jagt paa dem, men i Vintertiden, naar Englænderne vare borte, og danske Kapere havde et videre Virkefelt end om Sommeren, fordrede Sverig, at Danmark

skulde i nordiske Vande behandle Skibe, som hørte Sverig til, paa en anden Maade end de engelske, og Regeringen i Kjøbenhavn var af politiske Grunde nødsaget til i en vis Grad at tage Hensyn til disse Ønsker. Kong Frederik forstod under disse pinlige og vanskelige Forhold i det mindste at opnaa Kejser Napoleons Tilfredshed. Han efterkom ogsaa ethvert Ønske, Kejseren udtalte for ham. Saaledes sendte han danske og norske Skibsbesætninger med Officerer til Frankrig for at bemande nogle franske Linieskibe paa Schelde. Men for sin Villighed havde han adskillige Begunstigelser. Napoleon beklagede sig aldrig over Tilstanden i Norge, nagtet dette Rige endnu glædede sig ved den Licence-sefart, som Christian August havde skænket det i 1808. Rosenkrantz berørte af for stor Samvittighedsfuldhed Sagen for franske Myndigheder, men han fik altid Svar, der tilfredsstillede ham ¹⁾. Der fandtes blandt franske Embedsmænd, som udtalte sig om Forholdene i Norge, i det mindste en, som mente, at Kontinentalsystemet ikke vedkom Norge, hvad der ikke var rigtigt, men som vi anføre, fordi det maaske kunde lede til en Gisning om Grunden til, at Traktaten i Fontainebleau blev sluttet med Danmark alene, uden at vor Regering havde nogen Mening dermed ²⁾. Regeringen havde ogsaa Friheder med Hensyn til sin Kystfart i Nord-seen og med Hensyn til Norges Kornforsyning, lige som franske Kapere ogsaa havde Ordre til at respektere danske Licencer, naar et Skib, ligegyldigt af hvad Nationalitet, var forsynet dermed.

Regeringen i Kjøbenhavn var saaledes i Slutningen af Aaret 1810 kommen i god Forstaaelse med sin

¹⁾ Meddelelser fra Krigsarkiverne, V, 83. ²⁾ Se dette Skrifs I. Del, Side 78.

franske mægtige Allierede, da Efterretningerne om den nye svenske Kronprinses Taler om Norge og alt det, der foregik imellem ham og England og Rusland, i højeste Grad alarmerede den. Men næppe havde den vendt sine Tanker mod Nord, før ved Nytaarstid 1811 et Budskab, der virkede som en Bombe, vendte hele dens Opmærksomhed mod Sydgrænsen igen og fyldte den med de mørkeste Anelser om Fremtiden. Det Budskab, der havde denne Virkning, meldte, at Kejseren havde fortsat sit mod Holland anvendte System Øst paa og ved et Dekret med paafølgende Senatsbeslutning af 10. December 1810 havde indlemmet hele den nordtyske Kyst fra Holland til Hamburg og dernæst Terrainet mellem Hamburg og Lybæk inklusive i det franske Kejserdømme, i hvilket de indlemmede Landstrækninger kom til at udgøre tre Departementer, der sluttede sig til de førnævnte hollandske under Navnene Departementerne ved Emses, Weserens og Elbens Mundinger.

Det var nu ikke den Skæbne, som truede Holsten og Monarkiets Handel med Tyskland ved denne Strimmel Frankrig mellem Nord- og Østersøen, der i første Række nedslag Regeringen, skönt den var alvorlig nok. Hvad der fyldte Regeringen med Bekymring, var, at det foretagne Skridt maatte betyde Krig. Hertugen af Oldenburg var Czar Alexanders Onkel og Medlem af det oldenburgske Kongehus, og han var ved et Pennestrøg sat ud af Herredømmet over sit Hertugdømme. Derhos var Kejserrigets Udvidelse til Elben og endog over den til Lybæk en Sag, som i højeste Grad berørte Ruslands Interesse og Magtsfære. Endelig var denne Udvidelse ikke alt, hvad Kejseren foretog sig. Han lod de meklenburgske Hertugdømmer blive underrettede om, at de egentlig burde være indlemmede med, men at Kejseren havde skaaet dem

for denne Gang i det Haab, at de fremtidig bedre end hidtil vilde overholde Kystspærringen mod England, da de ellers ved første Forsømmelse vilde komme til at dele de indlemmede Landes Skæbne. Saa lod han ved samme Lejlighed Marechal Davout true Regeringen i Svensk Pommern med Provinsens Besiddelsestagen af ham i Kejserens Navn, hvis Kystspærringens Forskrifter ikke nøje efterlevedes.

At det var Krig, fik man hurtig bekræftet ved Ruslands Holdning; thi Czaren faldt ikke til Føje. Han besvarede Napoleons Voldshandling med at lade en Del af de amerikanske Skibe, dér efter den russiske Regerings Skøn ikke indeholdt forbudne Varer, løbe ind i St. Petersborgs Havn, og ved offentlig at sætte en af Tilsitfredens Bestemmelser ud af Kraft og at føle sig for ved andre Hoffer, om de vilde være med til at sætte en Stopper for det franske Kejserdømmes videre Udvidelse mod Øst.

Desuden begyndte der Rustninger. Czaren foretog nogle Troppebevægelser, og Napoleon, som havde store Dele af sin Krigsstyrke bundne i Spanien og Portugal, fik Øje for, at Rusland, hvis det for Alvor vilde optage Kampen, kunde falde ind i Polen og der maaske i Forening med Preussen og andre utro franske Allierede indtage en fordelagtig Stilling til at begynde med paa Napoleons Bekostning; thi Kejseren havde i Østeuropa kun en 40—50,000 Mand i preussiske og polske Fæstninger, og Davouts omtrent lige saa store Korps i Hamburg og Omegnen indtil Magdeburg.

Han begyndte derfor straks at sende nye Tropper til Nordtyskland for at fordoble Styrken, han havde der og Øst derfor, samt at samle store Forraad i Danzig Fæstning, men i største Hemmelighed for ikke at forlede Czaren til at komme ham i Forkøbet. Saaledes

var Stillingen ved Begyndelsen af Aaret 1811, paa samme Tid de vildeste Rygter om Bernadotte i Sverig surrede rundt i Luften.

Udenrigsminister Rosenkrantz saa alt graat i graat. Han forudsaa, at dersom Krigen mellem Frankrig og Rusland brød ud, og Tilstanden langs Tysklands Nordkyst blev som i 1806, Napoleon saa vilde tage det danske Fastland i Besiddelse som i 1808 og fordre Medvirkning af Danmark ligesom da; og paa samme Tid frygtede han for, at Forbundet mellem England, Sverig og Rusland vilde komme i Stand, hvorved Norge vilde være udsat for den største Fare. Vel stod Bernadotte, fra hvem Frygten for denne Alliance stammede, uden for den officielle Regering i Sverig, men mellem denne og Napoleon var der ligesom indtraadt nogen Kulde; thi Regeringen i Sverig nægtede af Hensyn til Konstitutionen Søfolk til den franske Flaade og et svensk Regiment, som Napoleon ønskede i fransk Tjeneste. Rosenkrantz var af den Mening, at hvis Sverig virkelig lyttede til Ruslands Opfordring og sluttede sig til sin gamle Fjende og England, var det en Livssag for Danmark og Norge at komme med ind i Forbundet, og han betragtede det egentlig som en Nødvendighed uden Hensyn til, at Holsten og maaske hele Fastlandet saa tabtes straks; thi Holsten vilde efter hans Mening tabes i alle Tilfælde, naar Krigen kom til Udbrud, og ikke mindst, hvis Kejseren sejrede, eftersom han saa upaatvivlelig vilde udvide sit Herredømme til Kysten i Nord, om ikke til Øresundet selv. Der kunde dog ikke være Tale om noget saadant endnu, da man ikke vidste, om Krigen virkelig vilde komme i Stand, eller om Bernadotte vilde faa Magt i Sverig. Kong Frederik bestemte, at Regeringen skulde bevare sin hidtidige Politik, knyttet til Napoleon. Der sendtes

blot Spejdere til Sverig for at faa Oplysning om Forholdenes Udvikling der. Kaptajnløjtnant Holstein, en frejdig og overlegen Søofficer med betydelige diplomatiske og repræsentative Evner, sendtes til Gøteborg som Vicekonsul. Andre Personer sendtes andre Steder hen.

I Sverig tumlede Bernadotte med samme Tanker som Rosenkrantz.

Hvis Sverig forenede sig med England og Rusland, vilde Norge og Sjælland ligge som selvskrevne Erobringer inden for Forbundsomraadet, hvis Sydgrænse gik gennem Store Bælt. Og hvis han fik engelske og russiske Tropper til at fuldbyrde disse Erobringer, der maatte blive Forbundets første og naturlige Opgave at foretage, eftersom Norge og Danmark vare i Krig med England og allierede med Frankrig, saa vilde ikke alene han have vundet, hvad han vilde, nemlig Norge, men han vilde for Forbundet have vundet en Stilling, som vilde være af største Betydning for det i en kommende Krig.

Thi fra Sjælland kunde han som Chef for Forbundshæren ved Hjælp af den engelske Flaade gaa over til Fyn og Lille Bælt og erhverve sig en Operationslinie, der vilde gøre ham Napoleon overlegen, hvis denne skulde faa i Sinde at føre sine Tropper ind i Polen eller videre. Han vilde med Stillingerne ved Lille Bælt i Ryggen og med de engelske Eskadrer og de ypperlige Flankestillinger i Slesvig og Holsten som Støtte kunne tage den Stilling ved Hamburg til Udgangspunkt, som baade England og Rusland alt i 1806 havde kastet deres Øjne paa som den bedste, der var i Stand til at standse Napoleon paa hans March mod Øst.

Bernadotte, som talte til alle, der vilde høre derpaa, om de Forandringer i den europæiske militære

Situation, som et Forbund mellem de tre nævnte Magter vilde bevirke — til Svenskerne for at høre, om der var Jordbund for slige Forestillinger i Sverig, til Alquier for at lade ham høre, hvilke Kort han havde paa sin Haand, hvis Napoleon drev sin Uret mod ham til det yderste, men især til engelske og russiske Tillidsmænd —, blev efterhaanden helt betaget af den Situation, der ved Skæbnens Tilskikkelse syntes lagt til Rette for ham i det Øjeblik, han satte Foden paa svensk Jord og Kejseren truede med Krig. Thi blev han Midtpunktet i et Forbund mellem England og Rusland og fik engelske og russiske Tropper til sin Raadighed, da blev han Krigsherre. Han kunde optræde mod Napoleon uden at stille sig i Række med Frankrigs Fjender paa fremmed Jordbund. Han vilde komme til at kæmpe paa egen Krigsskueplads, og denne blev den nordiske. Selv om Operationerne, efter at Frederik VI. paa Sjælland var tvungen til at underordne sig Forbundet paa de Betingelser, der dikteredes ham, førte Hæren til Hamburg, til det cimbriske Rige, der altid laa i hans Tanker — det var dog nordisk Grund og hørte til den Krigsskueplads, han ifølge sin Stilling var forpligtet til at værge.

Og hvilke Muligheder rullede saa ikke hans altid virksomme Indbildningskraft op for ham!

Vilde Napoleon virkelig føre sine Hære ikke blot til Polen, men ind i Rusland med det halvt oprørske Tyskland og det misfornøjede Frankrig i Ryggen, saa vilde han (Carl Johan), naar han stod paa Sjælland eller i Fyn i Spidsen for nordiske, engelske og russiske Tropper altid kunne komme frem til Elben og tvinge Kejseren til at vende sin største Opmærksomhed mod ham. Thi ad Søvejen kunde han faa Tropper fra de forbundne Lande hurtigere, end hans sted-

lige Modstander formaaede, og førte en lokal Sejr ham ned til Elben, hvem vilde saa sejre? Han bildte sig ind, at han var elsket i Tyskland, ikke blot i Hannover og ved de nordtyske Kyster, hvor han havde regeret, men i Rhinegnene, i Midten af Tyskland og det sydlige med, hvor han havde kommanderet og opholdt sig længe.

Han var vis paa, at naar han udstedte et Opraab til det tyske Folk i den franske Revolutions Friheds-aand, vilde hele Tysklands Ungdom strømme til hans Faner, og at selv Frankrig, hvis Opposition efter hans Mening hang ved ham, med Glæde vilde hilse ham som Sejrherre, naar han havde befriet Europa for den største Tyran, der endnu havde hersket over det.

Dog vi skulle ikke opholde os længere ved disse Fantasier, som vi snart ville stifte nøjere Bekendtskab med. Ved Nytaarstid 1811 vare de ikke andet end Fremtidsmuligheder, han tilfredsstillede sig selv ved at oprulle. Han var dengang mest optaget af Tanken om, hvis Kejseren skulde svinge ham, at kunne opnaa Norge alene ved at gøre England og Rusland forstaaeligt, hvilken Nytte det vilde være for dem at sætte Sverig i Stand til i rette Tid at kunne fuldføre den Krigs-aktion paa nordisk Grund, der ikke blot vilde være en nyttig Demonstration og Trusel, men en indgribende Krigsforberedelse af afgørende Betydning.

Der var dog ingen Jordbund i Sverig for Forbund med Rusland. Der var ingen svensk Mand, som ikke med hemmelig Fryd hilste den gryende Krig mellem Frankrig og Rusland, fordi de af den ventede det grundige russiske Nederlag, hvorefter de mente, Sverigs Fremtids Vel var betinget. Desuden var Prinsens Stilling i Sverig saa magtesløs, at han ikke for Alvor kunde tænke paa at sætte noget som helst i Værk.

Han blev nødt til at underkaste sig Napoleon blindt, da denne faldt over ham og lod ham føle sin Unaade og sin Magt, saaledes som vi straks skulle se.

Den gamle Konge i Sverig var i Statsraadets Vold, og dette Raad, som vedblev at bestaa i den Sammensætning, det havde faaet kort før Bernadottes Ankomst til Sverig med F. Gyllenborg som Statsminister i Stedet for den med Kronprinsens Meninger mere overensstemmende Trolle-Wachtmeister¹⁾, skænkede vel Kronprinsen stor ydre Opmærksomhed, behandlede ham som Sverigs Stolthed og Haab, men satte ikke desto mindre samlet Modstand mod den fremmede Mands altfor store Indblanding i Regeringsanliggenderne, ja tillod sig endog nogle Gange at overstemme ham i Statsraadet.

Kronprinsen følte sig ikke tilfreds i sin Stilling. Han forstod ikke de Akter, der oversattes for ham. Han læste Oprør og Tumulter i ganske almindelige Øvrighedsberetninger om Tvistigheder, Partistandpunkter og Tvivlsspørgsmaal ude i Folket. Han forstod heller ikke, hvad der sagdes til deres Forklaring, eller den nordiske Maade at regere og administrere paa i Almindelighed. Han følte sig isoleret i Sverig, og det baadede ikke hans frygtsomme og mistænksomme Sind, at Efterretningsmænd, der ogsaa vare fremmede, fyldte ham med Rygter om Komplotter og Sammensværgelser, dannede mod hans Tronfølgervalg, saa han kom til at tro sig efterstræbt, ikke blot af Gustavianerne, men ogsaa af Hertugen af Augustenborgs Parti, der slet ikke eksisterede. Han havde hurtig faaet den Mening, at en Statsforandring var en nødvendig Betingelse for, at han kunde faa nogen Magt i Sverig, og han havde

¹⁾ Wrede (se I. Del 281) traadte først ind i Raadet 1812.

skrevet til Kejser Napoleon derom, da han dertil behøvede baade hans Støtte og Pengemidler.

I Stedet for kommer den kejserlige Straf for hans Færd efter Bortrejsen fra Frankrig. Den kom sammen med hele den kejserlige Magtudfoldelse, der bragtes til vor Kundskab ved Nytaarstid 1811 og lidt senere blev bekendt i Sverig.

Kejseren truede ikke blot sin tidligere Marechal med at lade ham i Stikken, hvis han ikke fulgte de Pligter, han havde paataget sig imod ham, men den kejserlige Ugunst viste sig paa en Mængde andre Punkter. Særlig blev hans Dotationer berøvede ham, i det mindste indtil videre. Der havde i December Maaned været forhandlet i Paris om de Spørgsmaal, der angik Bernadottes Skilsmisse fra Frankrig. Kun hans Afsættelse som Fyrste af Pontecorvo gik i Orden. Indtægterne af Fyrstendømmet tillagdes hans Broder i Pau. Alle andre Afgørelser gik hans Ønsker imod. Han fik ikke Lov til at beholde de franske Officerer, som han paa ny havde anmodet om. Han opnaaede bagefter kun — foruden den tidligere nævnte Champs — at faa til Stockholm en enkelt, som han ønskede til Staldmester. Hvad der mest nedslog Bernadotte, var dog, at Dotationerne fratoges ham, og saa det, at hele hans Formue var saaledes anbragt, at Napoleon kunde lægge sin Haand paa den, saa han kunde risikere en Konfiskation. Han kunde ikke undvære Penge, hverken sine egne eller dem, han havde bedt Kejseren om. Hans Hovedvanskelighed i Sverig var af pekuniær Natur. Han havde ikke kunnet forstaa, hvorledes det kunde være, at Kongemagten i Sverig ikke havde Raadighed over Statens Midler, selv ikke til nødvendige Militærudgifter, som Rigsdagen havde sanktioneret. Der var saaledes af den samme Rigsdag, som havde

valgt ham til Tronfølger, ved Platens Indflydelse bevilget en ekstra Roterings paa 50.000 Mand, som skulde gaa over i Hæren som Statstropper med Lønning, Forplejning og Beklædning af Regeringen i Modsætning til hvad der var Brug ved den inddelte Styrke. Det var Dannelsen af en moderne europæisk Hær, der var tilsigtet ved denne Bevilling, og Kronprinsen havde af Kongen faaet den Opgave at organisere den, men Penge var der ikke tilstede dertil, og de Summer, Kronprinsen ansaa for nødvendige, overgik alle de Forestillinger, som Rigsdagens Medlemmer havde dannet sig derom. Kronprinsen, som havde overtaget Hærkommandoen, havde afholdt mange Udgifter af egne Penge, fordi de ikke vare bevilgede paa Budgettet.

Den svenske Kronprins blev paa det ømfindtligste berørt af den kejserlige Straffedom. Han har rimeligvis, som saa ofte før, givet sin Galde Afløb, men han krøb i hvert Fald til Korset som sædvanlig. Han følte sig paa denne Tid særlig trykket i sin isolerede Stilling derved, at han af sine Plageaander, de mange Efterretningsmænd, modtog Efterretninger om, at England hemmelig understøttede Gustav IV's Fordringer for sin Søn. Ja han fik endog Frygt for, at selv Rusland i saa Henseende ikke stod tilbage for Kabinettet i London. Han søgte derfor at komme til Forstaaelse med sin gamle Herre igen, og i den Anledning se vi ham i de første Dage af Februar gennem Alquier gøre Napoleon et Forslag, som det er interessant at stille ved Siden af de Grundtræk for en Samvirken med England og Rusland, han havde meddelt disse.

Penge maatte han have, sagde han til Alquier; thi uden Penge kunde han ingen Position faa i Sverig, ingen Statsforandring faa udvirket og overhovedet intet udrettet. Han kunde ikke engang opstille den Kyst-

bevogtning, Napoleon fordrede; thi Sverig havde ikke de Penge, den vilde koste. Han kunde sagtens, ytrede han dernæst, faa Penge, naar han vilde gaa til England. Hvis han vilde slutte sig til denne Magt, hvad Napoleon ikke kunde hindre eller gøre ham noget for, kunde han faa Penge til Rustninger, Penge til Hæroorganisation, Penge selv til Erstatning for, hvad Kejseren fratog ham; han kunne faa alt, hvad han behøvede, og Norge til. Men han foretrak at forene sig med sin gamle Herre, og det vilde han gøre med Hengivenhed, naar han blot fik Norge. Thi Norge maatte han have. Med en dansk Magt i Norge vilde Sverig for stedsse være berøvet al Handlefrihed.

Beslattede Kejseren sig derimod til at opfylde hans Ønske, vilde Norges Forening med Sverig blive til Gavn baade for Kejseren selv og for Danmark. Thi naar Kejseren gav Danmark Meklenburg til Erstatning, og han raadede jo lige saa frit over det, som han havde raadet over Oldenburg, vilde han (Carl Johan) give det Svensk Pommern. Danmark vilde saa være mere end tilfredsstillet, han selv (Carl Johan) vilde have vundet Sverigs Hjerter og derved faaet Herredømme i dette Land, og naar saa Kejseren gav ham hans Dotationer og den Sum, han behøvede til at skabe en svensk Felthær, vilde Kejseren have vundet et enigt og velrustet Norden (med Meklenburg og Svensk Pommern) til Forbundsfølle. Han lovede i saa Fald at blive Kejserens virkelige „lieutenant“ i Norden. Han kunde alt i Maj Maaned have 40,000 Mand svenske Tropper organiserede til Kejserens Raadighed og senere en halv Sned Tusind Mand til, og med dem skulde han, hvis det kom til Krig og Kejseren ønskede det, gaa over til Finland, rejse det finske Folk til Kamp mod Rusland og true St. Petersborg fra Nord af,

naar Kejserens Hær fra Polen nærmede sig Hovedstaden fra Syd.

Napoleon, som alt havde sine Ideer med Hensyn til den Krig, han truede Rusland med, og som kun vilde tugte Czaren i et Par afgørende Slag lige inden for den russiske Grænse, yndede ikke disse Krigsplaner i Sverig. Han lod Alquier svare, at Kejseren ikke havde Brug hverken for Sverig eller for nogen Person i Sverig. Han lod tillige den danske Gesandt i Paris paalægge sin Regering at holde Norges Grænse mod Sverig i god Forsvarsstand samt bød Alquier ikke oftere at drøfte Politik med Kronprinsen af Sverig, men henvise denne til den officielle svenske Regering, hvis han havde politiske Spørgsmaal paa sin Samvittighed. Imidlertid var Kejseren ikke helt utilfreds med, hvad der var sket fra Carl Johans Side. Han tilskrev ham hurtig efter et Brev, hvori han paa en venskabelig Maade paalagde ham at behandle England fjendtlig, og ved den Lejlighed tilbød han ham for 20 Millioner Kolonialvarer, han havde i Hamburg, i Ombytning mod Jern, idet Kronprinsen saa kunde skaffe sig Penge ved Mellemandelen i Sverig med Kolonial- og Jernhandlerne, hvad Carl Johan dog, saavidt vides, ikke gik ind paa, hvor meget en saadan Mellemandel end ellers faldt i hans Smag. Ogsaa vedblev Kejseren at modtage Forslag fra Carl Johan om Militærforbund og lod engang sige, at det ikke vilde være umuligt at komme til en Forstaaelse, naar blot Kronprinsen vilde modificere sine Forslag efter Kejserens Ønske. Fra den Tid, dette Forhold kom i Stand mellem Kejseren og Carl Johan, blev denne mere loyal mod sin gamle Herre. Men saa skete det, at han i Midten af Marts kom i Spidsen for Regeringen i Sverig. Den gamle

Konge blev syg, og ved en Forordning af 17. Marts overdroges Regeringen til Kronprinsen Carl Johan, hvad der vel var i Uoverensstemmelse med Grundloven af 1809, men dog kun mødte Indsigelse af et Mindretal, som ingen brød sig om. Fra det Øjeblik, han fik Styrelsen af Landet i sin Haand, blev han som om-skabt. Han opgav vel ikke de udenrigske politiske Forbindelser, han havde uden for Regeringen, hvilke dog paa denne Tid indskrænkedes til det mindst mulige; men han kastede sig med saadan Lidenskab og Utrætte-lighed over Forretningerne for at lære Sverigs legale og administrative Forhold at kende og faa de Foran-dringer udarbejdede, som han endnu ansaa for nød-vendige, at han ganske gik op i dette Arbejde. Som en Konsekvens af den Holdning, han havde indtaget til Napoleon, var det nu ogsaa den officielle fransk-forbundne svenske Politik, han gik helt og uforbehol-dent ind paa.

Man lagde i de omliggende Lande Mærke til den For-andring, der var foregaaet. Rosenkrantz betragtede det som en Lettelse, at der nu var kommen Enhed i den svenske Politik. Endog Napoleon bevidnede efter nogen Tids Forløb Bernadotte sin Tilfredshed med det System, han fulgte efter at have faaet Styrelsen i sin Haand, og lovede ham, hvis han blev ved, sin Støtte baade med det, der var personligt for ham, og det, der tjente Landets Interesser ¹⁾.

Hoffet i Stockholm antog ogsaa et andet Præg end før. Kronprinsesse Desirée var kommen til Sverige med sin Søn Oscar, der blev Hertug af Södermanland og lærte Svensk, hvad Faderen aldrig kunde bekvemme sig til. Prinsessen var en fuldkommen fransk og napoleonsk-

¹⁾ Bignon, X, 166.

sindet Fremtoning. Der holdtes mange glimrende Fester paa Slottet i Stockholm. Da Kongen af Rom blev født, blev der baade illumineret og festet i den svenske Hovedstad, og en svensk Gesandt (Brahe) blev sendt til Lykønskning til Paris, ligesom en dansk (Statsminister Kaas) blev sendt derved fra Danmark. Ogsaa i Forholdet til England viste den svenske Regering sig noget anderledes end før. I Foraaret 1811 blev under en Storm en stor engelsk Handelsflaade kastet op paa den svenske Kyst ved Carlshamn, og det viste sig, at de Varer, den førte, vare engelske. Alquier forlangte dem konfiskerede. Carl Johan fandt sig som Chef for Regeringen i, at Fordringen blev efterkommet, hvorvel Landshøvding Rosen i Gøteborg og 1809-Aars Mændene i det hele gjorde opmærksom paa det betænkelige deri. Sagen blev med den engelske Konsul i Carlshamn, der begav sig til Stockholm, ordnet saaledes, at Sagerne bleve solgte af Englænderne til den svenske Regering mod den Told, det Napoleonske Dekret af 1810 bestemte, hvorved der indgik 1,500,000 Daler i den svenske Statskasse.

Ogsaa Rustningerne ved Kysten antog efterhaanden en Karakter, der afveg betydelig fra den Proformaopstilling, som man i Almindelighed havde anset Kystopstillingen mod England for at være.

Kronprinsen vilde nemlig med de Kræfter, Sverig raadede over, paabegynde den store Omdannelse af den svenske Hær til en tidsmæssig Felthær, som han havde bedet Kejser Napoleon om at yde Midler til. Ved en Forordning, som han udstedte den 23. April i Kongens Navn, kaldte han foreløbig 15,000 Mand af de i Ørebro 1810 bevilgede 50,000 til Møde ved de bestaaende Kadrer langs Kysten, og samtidig begyndte den store Omordning af Hæren, som han med Kongens General-

adjutant og Statsraad Adlerkreutz ved sin Side fra nu af helligede en saa stor Del af sine Kræfter. Dette skete paa samme Tid, den store engelske Østersøflaade under Admiral Saumarez kom til Gøteborg for at genindtage sine sædvanlige Sommerpositioner i de nordiske Farvande med Blokade særlig af Sjælland o. s. v. Selvfølgelig satte Almenheden det stærke krigerske Liv, som nu rørte sig langs Kysten, i Forbindelse med Engländernes Ankomst. Særlig ved Gøteborg, hvor Kronprinsen betydelig forøgede den hidtidige Styrke, dels fordi han ikke i Virkeligheden vidste, paa hvad Fod han stod med England, dels fordi han gerne vilde have flere Tropper i Nærheden af Norge, blev Tilstanden en helt krigersk. En Kystposter har jo sine Maal, selvskrevne ifølge Sagens Natur og Tjenstforskrifterne. Der anlægges Kystskanser, og man bereder sig paa at kunne modstaa en Landgang. Det militære Liv ved Gøteborg antog et saadant Sving, at der var ved at opstaa Panik i Handelsstaden.

I Virkeligheden var Englands Regering for klog til at opgive sin fordelagtige Forbindelse med Sverige for saa lidt som nogle Toldafgifter ved Carlshamn og nogle fjendtlige Demonstrationer hist og her ved Kysterne. Admiral Saumarez erklærede til Landshøvding Rosen eller dennes Tillidsmænd, at der ikke var indtraadt nogen Forandring i Englands Forhold til Sverige. England kunde blot ikke, som i Efteraaret ønsket af Sverige, love det Penge og krigersk Hjælp til Norges Erobring direkte. Dette vilde Parlamentet, som saa Regeringen saa strengt paa Fingrene, næppe billige under de nærværende Omstændigheder, da England ikke for Øjeblikket havde nogen egentlig Opgave i Norge. En anden Sag var det, naar Sverige vilde udføre sit Angreb paa Sjælland. Der havde England en krigersk

Opgave, og der vilde en Optræden af Sverig i ganske anden Grad end i Norge berøre Napoleons Planer og Magtstilling i det hele. Hvis Carl Johan vilde angribe Sjælland for paa dansk Grund at søge sig et Pant paa Norges Forening med Sverig eller for paa anden Maade at erhverve sig Adkomster til Besiddelse af Norge, vilde han sikkert kunne regne paa Penge og hvad andet han ønskede.

I Englands Forhold til Sverig skete der saaledes ingen Forandring, derimod nok nogen i Sverigs Stilling til England. Den hemmelige Forbindelse med England vedblev vel at bestaa, men en Del begrænset. Hans Järta tog sin Afsked, ikke paa Grund af Omstændigheder, der hidrørte fra hans Stilling, men af politiske Grunde, fordi han hørte til dem, der ansaa det for et Grundlovsbrud, at Regeringen ikke under Kongens Sygdom var bleven overdragen til Statsraadet. Hans Efterfølger var i alt Fald mindre yndet af Englænderne. Hovedforandringen hidrørte dog fra, at Statsraad Essen blev Feltmarechal og Chef for Kystbevæbningen. Han overtog i Maj Maaned Befalingen over Tropperne, der uddannedes langs Kysten, og havde Feltmarechal Toll i Skaane under sin Befaling. Formelt i det mindste blev Sverigs Holdning lige over for Englænderne mere overensstemmende med Napoleons Fordringer.

Kronprinsen beholdt sin Stilling som Regent længe efter, at Kongen var kommen sig, ja han beholdt den Aaret ud, da Kongen saa længe betragtede sig som Rekonvalescent, rimeligvis for at behage sin adopterede Søn, der viste sig saare vel tilfreds med sin Stilling og om Aftenen gerne begav sig til Kongen for at aflægge Beretning om, hvad han havde udrettet til Kongens og Landets Bedste. Men det varede længe, før

han begyndte at føle sig til Rette. Han plagedes stadig af Frygt for Komplotter. Uden Skyld heri var ikke hans Adjudant Otto Mørner, der saa Spøgelser overalt. Det var væsentligst hans, men ogsaa for en Del Hofkansler Wetterstedts Skyld, at Armfelt i Slutningen af Marts blev udvist af Sverig, fordi han mistænktes for Gustavianske Rænker. Armfelt svor derfor som Finne Czaren Troskabsed og gik til Rusland, hvor vi senere ville træffe ham i høj Stilling. Det var ogsaa Otto Mørner, der fik Kronprinsen til at se Gustavianske Rænker bag de Uroligheder, der fremkaldtes ved Forstærkningsmændenes Udtagelse.

Der opstod nemlig saadanne af ikke ubetænkelig Art. Der herskede fra Gustav III's Tid i Sverig en sand Rædsel for, hvad der hed Beväring eller Landværn, og paa Landet mente man, at hvad Carl Johans Forordning havde til Maal, var Konskription i fransk Aand. I Virkeligheden var almindelig statlig Værnepligt ogsaa det Maal, Carl Johan havde for Øje og Platen paa Rigsdagen havde været Talsmand for. Imidlertid havde Rigsdagen ikke tænkt paa at gribe Sagen saaledes an, som Forordningen af 23. April gjorde. Der skulde først være foretaget en Ekstrarotering, hvorved Udskrivningen vilde have faaet en Bondestanden mindre nærgaaende Karakter. Nu udbrød der imidlertid alvorlige Uroligheder blandt Landbefolkningen i hele Sverig, i Uppland, Østergotland, Smaaland, Halland, men især i Södermanland og i Skaane, hvor General Hampus Mørner skød skarpt med Kanoner paa en ved Klågerup samlet Bondehob, hvoraf 30 dræbtes og 60 saaredes. Disse Uroligheder, der overalt maatte dæmpes ved den offentlige Magts Indskriden, gjorde et dybt Indtryk paa Carl Johan, der ikke forstod Sagen rigtigt og mente, hvad Otto Mørner indgav ham, at der laa

politiske Øjemed bag dem. Han fik Frygt for, at Feltmarechal Toll og de skaanske Herremænd som Ruuth og de la Gardie havde deres Fingre med i Spillet, og at det var Gustav IV's Søn, der skulde indsættes i sine Rettigheder i Sverig med fremmede Magters Bistand. Han beroligedes ikke ved, at de skaanske Herrer rensede sig i Breve til ham for den Mistanke, der var kastet paa dem. Han kunde ikke undlade at skimte Rænker overalt og fattede endog Mistanke til den svenske Ambassadør i St. Petersborg, Stedingk, der ikke var optraadt saaledes, som det var ham befalet i en Sag, der angik den afsatte Kong Gustav. Stedingk blev noget efter af den Grund kaldt tilbage fra sin Gesandtskabspost, saa Sverig i St. Petersborg kun blev repræsenteret ved en Chargé d'affaires, paa samme Tid ogsaa Rusland lod sig repræsentere i Sverig af Baron Nikolai, der tog den officielle Repræsentation i Stockholm i Hænde, ligeledes som Chargé d'affaires. En noget lignende Forandring foregik i den svenske Repræsentation i Paris. Ufordrageligheden mellem Lagerbjelke og Signeul blev til en hel Krig. Den sidstnævnte bevirkede, at Lagerbjelke blev kaldt tilbage fra sin Gesandtskabspost, men den misfornøjede Gesandt rejste ikke og udvirkede ved sin Stilling til det kejserlige Hof, at Signeul ikke fik Gesandtskabsposten, som han havde ventet. Efter den Tid var Signeul, uden at være Gesandt, Carl Johans Mand i Paris, medens Gesandtskabet forestodes af Legationsraad d'Ohsson som Chargé d'affaires, uden at nogen bekymrede sig videre om ham. Men Signeul modarbejdedes af Lagerbjelke og flere misfornøjede Svenske, hvilke Personer dannede et Carl Johan fjendtligt Koteri, der holdt sig op ad den franske Regering.

Dog, efter at have fulgt Carl Johan og Sverig indtil Midten af 1811, maa vi vende os til Norge og Danmark efter kun endnu at have meddelt, at Kronprinsen havde den Sorg at maatte tage Afsked med sin Gemalinde. Hun kunde slet ikke finde sig til Rette i Sverig, og de franske Damer, hun havde med sig, end mindre. Da Badetiden nærmede sig, vilde hun til Plombières, skønt hun, medens hun havde boet i Hamburg og Holsten, havde befundet sig meget vel ved Badene i Travemünde. Hun rejste med sine Damer til Frankrig og kom ikke tilbage til sin Mand og Søn i Sverig før mange Aar efter Kejserdømmets Ophør.

Fra Badene tog hun til Slottet Montefontaine, hvor hun boede en Tid hos sin Søster, Dronningen af Spanien, men derefter opslog hun sin Bolig i Paris og la Grange. Napoleon saa ikke med Tilfredshed derpaa, enten det var, fordi hun havde en god Indflydelse i fransk Retning paa sin Gemal, eller fordi han ikke vilde have et Bernadottesk Øre ved sit Hof. Han ønskede hende tilbage til Sverig, ja forsøgte endog en formelig Udvisning af Frankrig, men den lige saa uforknytte som livlige Dame, der i sin Ungdom havde set Napoleon som sin Bejler, forstod at sætte sig ud over slige kejserlige Indfald.

I hele den Tid, vi have gennemgaaet for Sverigs Vedkommende, havde Norge næppe en eneste Dag været ude af Carl Johans Tanke, men det var kun dets Erhvervelse, politisk eller diplomatisk, der optog ham. Brydningen ved Grænsen af Norge, Agitationen i dette Land og Forsøgene paa at vinde Indflydelse over Nabofolket sysselsatte ham mindre. Regeringen i Stockholm brød sig ikke om den Sag. For den eksisterede der paa denne Tid knapt noget norsk Spørgsmaal. Derimod var der en Mand, som til Gen-

gæld beskæftigede sig saa meget mere indtrængende dermed. Det var Platen, endnu Statsraad, men uden for Funktion som saadan. Han havde i dette Aars første Maaneder begyndt Anlægget af Götakanalen i Marken og havde dertil faaet Kronarbejdere i Form af Værnepligtige af den inddelte Styrke, der paa samme Tid, de arbejdede, skulde uddannes til Soldater og være til Raadighed for Kystværnet og for Bevogtningen af Grænsen mod Norge. De havde Vaaben, Ammunition og andre Krigsfornødenheder samlet i Vaabenkamre, nær deres Arbejdspladser, og eksercerede paa belejlige Tider, som Vejret, Helligdage eller andre Forhold tilstod dem. De udgjorde tilsammen 5000 Mand, og Platen, den tidligere Søofficer, blev deres Oberst.

Platen var ved Wenern, hvor han havde Ophold, ikke langt borte fra Adlersparre i Mariestad, hvis tidligere Tropper endnu laa paa Roterne, nær Norges Grænse, med Vaaben og Ammunition hos sig. Ogsaa var han forholdsvis nær ved Göteborg, hvor Grev A. Rosen boede, og hvor Feltmarechal Essen, der kommanderede den store Kystforsvarsstyrke, en Tid af dette Aar havde fast Ophold.

Disse Mænd var det, som interesserede sig for Norge og vare beredte paa at gribe ind, hvis der skulde vise sig noget der; og Platen havde Haab om, at der vilde ske noget. Han havde endnu Forbindelser i Norge, deriblandt ogsaa med Wedel, og han vidste, at der i Norge var Misfornøjelse med Regeringen i Kjøbenhavn og med det formentlige danske Herredømme som ingen Sinde før. Han mente, at det ikke var ilde, om Norge paa den Tid vilde gøre Opstand, hvorved de diplomatiske Vanskeligheder, der pinte Kronprinsen,

angaaende Norge paa den letteste Maade vilde skaffes af Vejen.

Man kan nu godt sige, at Tilstanden i Norge næsten var revolutionær; thi det befandt sig i en Gærings- og Gennembrudsperiode, der hindredes i sin Udvikling af de hardtad fortvivlede politiske, økonomiske og forfatningsløse Tilstande i Danmark, som det var i statlig Union med.

Der var flere end Platen, der undrede sig over, at det dansk-norske Monarki under de Tilstande, det befandt sig i, kunde holde sammen.

Men det holdt dog, som vi skulle belyse. Inden vi imidlertid komme ind paa, hvad der i den Anledning er at bemærke, maa vi først dvæle et Øjeblik ved Norges Væbningstilstand og Forhold til de nævnte svenske Tropeopstillinger og Rustninger.

Norge havde en bedre Hær nu end i 1808, skønt dets Krigsmagt da havde gjort saa god Fyldest. Prinsen af Hessen havde sammen med Staffeldt og andre af de kendte Førere fra 1808 underkastet den norske Hærforfatning en Prøvelse, og derefter var der bleven indført en af Kongen approberet ny Organisation, som indeholdt mange Forbedringer og bevirkede, at flere mobile Tropper end tidligere hurtig kunde opstilles.

Ialt bestod den norske Hær nu af nær ved 30,000 Mand, hvoraf dog en stor Del maatte bindes til Kysten, fordi Norge jo var i officiel Krig med England, og Kongen, der havde forbeholdt sig Dislokationen ligesom i Christian Augusts Tid, spredte en for stor Del bort fra Grænsen, der var truet fra Sverige. Prinsen kunde næppe samle mere end højst Halvdelen af ovennævnte Styrke mod Sverige, hvad der dog vilde have været tilstrækkeligt, naar de svenske Hærkræfter havde været som hidtil, men disse begyndte

nu at komme paa en anden Fod end før. Der fremdukkede nye Troppeafdelinger pludseligt og i voksende Tal samtidig med, at Rygter meldte, at snart Napoleon snart England vilde hjælpe Sverig til Besiddelsen af Norge.

Den nye Hærordning var heller ikke helt gennemført endnu, og der manglede som sædvanlig Krigsfornødenheder eller Raaprodukter til disses Tilvejebringelse i tilstrækkelig Grad. Heller ikke var Kornforsyningen god, skønt Tilførslen havde været rigelig i Vinterens Løb. I hvert Tilfælde savnedes der Midler til at modstaa en engelsk Blokade. Man var i de senere Aar afvant med at tænke meget paa denne Slags Forsyning i stor Stil, fordi Forholdet baade til England og Sverig havde været forandret fra tidligere. Paa Grund af det forklarede var Tilstanden i Begyndelsen af 1811, den Tid, da alle foruroligedes ved Bernadottes Optræden i Sverig, ikke fri for at være krigersk bevæget. Prinsen af Hessen satte Grænsen i Forsvarsstand, forøgede Besætningerne der, sendte Skibe til England for at forskaffe sig manglende Krigsfornødenheder, f. Eks. Krudt eller Salpeter til sine Krudtmøller, ordnede alt til en hurtig Indkaldelse af Hæren og indrettede et stedfortrædende Statholderskab, som kunde udføre de løbende Forretninger i Christiania, naar han gik til Hæren. Han traf ogsaa Anordninger, der ikke passede helt vel med Kongens, men som efter hans Mening vare nødvendige.

Imidlertid drev hele dette truende Uvejr fra Sverig over. Hen i April indtraadte der Ro i Nabolandet, og i Maj Maaned gik den engelske Flaade Norges Kyster forbi, saa Norge atter kunde sende sine Skibe til England og fortsætte den Handel, der havde bragt Landet Rigdomme i de senere Aar.

Denne Licencefart, som kontrasterede saa mærkeligt mod den officielle Krigstilstand med England, som endnu bestod for norske Krigsskibe og norske Kapere, affødte ganske ejendommelige Tilstande. Det var som en Neutralitetstilstand, der hemmelig respekteredes trods den officielle Krigstilstand, altsaa ganske i Karakter med den Konvention, der herskede mellem England og Sverig. Norske Skibe bragte Planker og Skibsbygningsmaterialer til England og fik til Bytte det lovbestemte Kvantum Kolonialvarer og iøvrigt de andre engelske Varer, som der var Plads til, og de norske Skibe kunde derefter som neutrale under engelsk Konvoy gaa andre Steder hen med deres fra England erholdte Varer.

Den Indflydelse, det fra Efteraaret 1808 florerende Handelsliv havde haft og endnu havde paa Norges økonomiske Stilling, var gennemgribende. Den Mængde Erhverv, som vare oprettede i 1808, vare komne i god Gang, og nye havde sluttet sig dertil. Der arbejdedes i hele Landet, og nye industrielle Anlæg, som begyndtes, trængte endog til Arbejdskraft.

Til Tider kunde Riget synes at befinde sig i et rent yppigt materielt Velvære. De mange Varer, man fik hjem fra England, kunde ikke udføres igen, skønt Købmændene gjorde sig Umage derfor og aabnede nye Handelsveje, endog til sydlige Lande. Der spredtes derfor en Mængde tidligere sjældne Produkter om i Norge. Mange Egne, som tidligere f. Eks. knapt kendte The og Kaffe, fik nu Overflod deraf. Dette havde en fremmende Indflydelse paa hele Livet i Norge, som paa Husflid og Industri.

En fuldstændig Modsætning hertil finde vi i dette Aar i Danmark. Til Blokaden af Kysterne sluttede sig de fordærlige Virkninger af Hansestædernes Ind-

lemmelse i Frankrig. I Juni Maaned blev et nyt fransk Toldsystem bekendt, ifølge hvilket danske Industriprodukter ikke kunde udføres til Frankrig uden en Told, de ikke kunde bære, og ingen Raaprodukter indføres uden lige saa umulige Afgifter. Lige over for det sydligere Udland var man næsten værre stillet. Man kunde ikke komme til Tyskland uden at passere den Strækning fransk Jord, der gik fra Hamburg til Lybæk. For Passagen af denne var der en Transit-told, der paa mange Punkter virkedes som et Udførselsforbud. Der kunde for Eksempel ikke længere være Tale om at føre Heste til Preussen eller Sachsen, som man hidtil havde staaet sig ved.

I økonomisk Henseende tog det sig ud, som om de to Riger havde byttet Rolle. Nu var det Norge, som hjalp Danmark. De kongelige Kasser havde nu kun Toldintrader fra Norge, men derfra vare de lige saa rigelige, som de fra Danmark i den sidste Tid havde været forsvindende. Børsen i Kjøbenhavn fik ogsaa en væsentlig Del af det Guld, den behøvede, ved norske Købmænds Veksler paa Udlandet.

Men imidlertid maa man ikke tale om Økonomi i nogen som helst Betydning i denne Tid. Økonomisk var Monarkiet bankerot, om man end ikke turde se Sandheden i Øjnene. Bernadottes Korps i 1808 havde givet Monarkiets Finanser Dødsstødet, og med Finanserne hang Pengevæsenet og hele Monarkiets Samfundsliv uhelbredelig sammen paa Grund af den ulykkelige Mangel paa tidssvarende Organisation. Uden regulære Statsindkomster af reel Betydning, men med uhyre daglige Udgifter til den store Hær paa Sjælland maatte Regeringen tage Penge, hvor den fandt dem. I 1809 og 1810 havde den faaet Laan hos Rigfolk og Købmænd, i 1811 maatte den udskrive de samme

Ydelser som Tvangslaan. Men hvad den opnaaede var kun for intet at regne mod, hvad man behøvede. I 1811 red Regeringen paa Veksler mere end nogen Købmand paa Fallittens Rand og fabrikerede Papirspenge i saa stort et Antal, som Presserne i Kjøbenhavn og Altona kunde præstere, og disse Sedler, der ikke hvilede paa sand Valuta, modtoges kun af Folk til den Pris, de vilde give for dem. Den Kurs, de noteredes for, sank naturligvis i samme Grad, deres Tal forøgedes. I Løbet af Aaret 1811 sank den Værdi, disse Sedler havde i Handel og Vandel, fra en Fjerdedel til en Ottendedel af deres Paalydende.

Disse faa Oplysninger ville formentlig være tilstrækkelige til at give en Forestilling om Tilstanden i det dansk-norske Monarki i 1811, medens de forskellige Landsdele, hvoraf det bestod, truedes hver af sin egen Fjende, Holsten og Halvøen af den franske Vælde i Hamburg, Øerne af England, som blokerede dem, og Norge af de Bernadotteske Efterstræbelser.

Da Finanserne, med hvilke Pengevæsenet var forbundet, vare fælles for Monarkiet, vare alle Landsdele delagtige i det Skibbrud, der forestod, men Norge var dog ulykkeligere stillet end de andre Dele; thi dets Pengevæsen var mere sammenfiltret med det egentlige Danmarks end Holstens, og det havde ingen Indflydelse paa Pengekrisens Udvikling. Det var i Kjøbenhavn, man lagde Planer, spekulerede og manøvrerede. Det var der, Kursen blev sat, og hele det Jobberi fandt Sted, som er uadskilleligt fra Tilstande som de beskrevne. For Norge var hele Misèren som et Onde, der kom ude fra, fra Danmark, og man var nødt til at frigøre sig saa meget som muligt fra det danske Pengevæsen, som det kaldtes. Man kunde ikke i Norge paa denne Tid slutte Overenskomster om Betaling i

Regeringens Penge, fordi man ikke vidste, hvad Kurs Sedlerne havde den Dag. Den noterede Kurs kom først til Norge lang Tid efter, at den var sat i Kjøbenhavn, og paa den Tid, den blev forkyndt i Norge, var der alt sat en ny i Kjøbenhavn. De store Forretninger i Norge gjorde deres Beregninger og indrettede deres Bogføring i Sterling; i de lavere Klasser paa Landet maatte man paa mange Steder gaa tilbage til meget primitive Handelsforhold, til Byttehandel. Kolonialvarerne bleve et almindeligt Tuskmiddel i Norge.

Disse ulykkelige Forhold indvirkede nu dog ikke paa Stemningen i Norge, som den overfladisk viste sig. For dem, der ejede noget og frygtede Samfundsbygningens snare Sammenstyrtning, var Tilstanden uhyggelig, men for Mængden, den store Hob, som lever fra Haanden til Munden og for Øjeblikket levede højt, var Situationen snarere livfuld, som store Statskriser og Omvæltninger gerne ere det for dem, der ikke have noget at tabe derved. Der skabtes ogsaa Formuer paa denne Tid, dels ved Penge- og Værdicirkulationen, som det febrilske Liv frembragte, dels ved de mange nye Forretninger, Spekulanter søgte at grunde, dels ved Kaperierne. Der var nemlig ingen blot nogenlunde Bemidlet paa hin Tid, som ikke havde sin Part i et et eller andet Kaperselskab, som man nu om Stunder har sin Lodseddelt i et Lotteri. Baade Norske og Danske deltog lidenskabeligt i dette Spil, skønt Kaperierne mest foregik i de danske Farvande og ikke mærkedes paa Vestkysten af Norge. Men et af de største Kup, som er blevet gjort i Monarkiet af Kapere, blev dog i dette Aar udført i Norge ved Christianssand. Det var saa betydeligt, at de kongelige Finanser, i hvis Kasser Kaperudbyttet altid indgik kontant, medens Lodhaverne fik deres Lodparter udbetalte i Obliga-

tioner p. p., ansaa Indkomsterne ved denne Løjlighed som en Redning for Finanserne dette Aar.

Livet var saaledes potenseret, og der var Arbejde for alle Hænder. Selv Frederik af Hessen satte offentlige Anlæg i Gang. Han saa, hvad man kunde bruge Papirspenge til i Danmark, og søgte at efterligne det. Han indstillede i ramme Alvor, at det jo var bedst at indrette det, som man trængte til, saa længe Sedlerne havde nogen Værdi, da den Tid jo nok kom, da man intet kunde faa for dem. Han fik i Virkeligheden Penge sendt og indrettede militære Værksteder, samt byggede Magasiner og andet for dem. Til et vare de kongelige Penge gode, — til at betale Skatter og gammel Gæld med og til at købe Korn for i Danmark. De sendtes da ogsaa i disse Øjemed sækkevis til Jylland.

Prinsen af Hessen befandt sig ikke ilde i disse Forhold. Han gik om mellem Mænd af alle Partier og deltog — for saa vidt der ikke stilledes for store Krav til hans Magelighed — med Glæde i de mange og tit noget ekscentriske Forlystelser, som de uvisse Tilstande og det med dem følgende Galgenhumør gav Anledning til. Men hans største Fornøjelse var i godmodig Indolens at modtage de Tanker, som begavede Mennesker indgav ham. Havde han virkelig faaet Interesse for en Sag, manglede han ikke Evne til at tage sig af den. Hans Ord fandt god Indgang hos Kongen. Dog henvendte han sig i Sager, der laa ham paa Hjerte, ikke gerne til Kongen, naar det kunde undgaas. Han vidste, at Kongen gerne krøb til Korset for en fuldbyrdet Kendsgerning, og derfor foretrak han, hvor det kunde lade sig gøre, at sætte det i Værk, han ansaa for nødvendigt, og at indmelde det skete til Kongen som udført i Bevidsthed om, at han havde handlet efter Kongens Villie.

Prinsen sluttede sig i Selskabet for Norges Vel ganske til den norske Nations og dens fremragende Mænds Ønsker om et Universitet og en særegen norsk Bank, som paa denne Tid fik en ganske særlig Aktualitet. Han gjorde dette, uagtet Kongen i sin Instruks til ham havde udtalt, at han ikke vilde have saadanne Særinstitutioner i Norge. Han tog sig ogsaa af de norske Førere, naar Kongen var paa Nakken af dem.

Dette var f. Eks. Tilfældet, da Kongen i Februar 1811 stævnedes Wedel til Kjøbenhavn for at kalde ham til Regnskab for sit Forhold til Sverig. Kongen var nemlig bleven oplyst om hele hans Færd, ikke blot af, hvad der offentligt derom forelaa, og af, hvad der tidligere var bleven ham meddelt, men ogsaa af nye Akter, tilstillede ham fra Sverig og fra fremmede Kabinetter f. Eks. det Berlinske. Prinsen af Hessen optraadte som hans Talsmand, gjorde opmærksom paa hans Fortjenester af Norge og bad Kongen om endelig ikke at vise ham nogen Mistillid, hvad der vilde vække almindelig Misnøje i Norge, men derimod at nytte hans store Evner i Provideringens eller i anden Tjeneste. Det maa vel regnes Frederik af Hessen til Ære, at denne Kaldelse til Kjøbenhavn, som vi nu skulle omtale, fik et Udfald, der var ganske modsat det, man frygtede.

Wedel selv var ikke uden mørke Anelser. Han forlod sit Hjem under store Sindslidelser ¹⁾ og brændte først alle sine Papirer (ved hvilken Lejlighed, efter Tilskyndelse af Major Stabell, Brigaden Holsts Arkiv fra 1808 ogsaa gik op i Luer paa Frederikssten). Men da han kom til Kjøbenhavn, havde Piben faaet en anden Lyd. Da han tren frem for Kongen paa Amalien-

¹⁾ Grev J. C. H. Wedel Jarlsberg I, 408 og følgende.

borg, var Frederik VI Elskværdigheden og Forekommenheden selv. Han viste sig saa fortrolig og tillidsfuld, som det var hans Person muligt, og sagde Greven, at han vilde benytte hans Erfaring og Lokalkundskab til Regeringsforanstaltninger, som vare under Overvejelse ikke blot i Anledning af Provideringsanliggenderne og de mange svævende Differencepunkter imellem Styrelsen i Kjøbenhavn og den norske Statholderregering, men ogsaa med Hensyn til Oprettelsen af en højere akademisk Undervisningsanstalt i Norge. Direktionen for Universitetet og de lærde Skoler havde nemlig foreslaaet en saadan, aabenbart for at komme Nordmændenes Ønsker i Møde uden at berøve Universitetet i Kjøbenhavn dets Privilegium paa at være fælles Skole for Embedsmænd i Norge og den danske Del af Danmark.

Ved et kongeligt Reskript fik nu Kollegierne, Rentekammeret og den nævnte Direktion Befaling til at konferere med Greven og benytte de Oplysninger, denne Mand „paa Grund af sit Kendskab til Norge, sine Indsigter og sin umiskendelige Iver for Landets Vel“ var i Stand til at give. Grev Wedel gik nu om i Regeringens Kontorer; alle Sager om Norge forelagdes ham, og han arbejdede med Regeringens Mænd i Kjøbenhavn og med Kongen, som han daglig var sammen med. Naar man ser hen til den Hurtighed, hvormed han sejrede i alle Konferencer, og til den Magt, han fik over Kongen, der opgav alle sine Betæneligheder og lod sig overbevise af Wedel, f. Eks. om Nyttens af et fuldstændigt Universitet, kan man beklage, at Kongen ikke for tre Aar siden var kommen i Forbindelse med

Wedel, som Christian August saa meget havde ønsket. Nordens Skæbne var saa maaske bleven en anden. Da han rejste hjem nu efter tre Ugers Ophold i Kjøbenhavn, vare alle Sager angaaende Norge komne i den Gænge, Wedel ønskede, og han vidste, at det fuldstændige Universitet vilde blive approberet, saa snart Direktionen for Universitetet og de lærde Skoler havde indsendt den Indstilling derom, som den havde udarbejdet med Wedel.

Det, som her er fortalt, skete som bemærket alt i Februar og Marts Maaned og havde sin store Indflydelse paa Udviklingen i Norge dette Aar. 1809-Aars Mændene i Sverig vare selvfølgelig blevne opskræmmede og nysgerrige efter at erfare, hvad der vilde times Wedel i Kjøbenhavn. Selv Carl Johan i Stockholm sendte en Fortrolig, Grev Axel Mørner, til Vestkysten for at erfare, hvad man der vidste om Sagen.

Da Wedel rejste tilbage til Norge over Sverig, hilste han paa Rosen i Gøteborg og havde ved samme Lejlighed en Samtale med Grev Mørner. I denne fortalte han, at han var den samme som før, men de Svenske mente dog, at der var noget mere reserveret ved ham, og i hvert Fald behagede det dem ikke rigtigt, at han kunde komme tilbage med et Tillidshverv fra sin Konge, især da dette angik et Universitet, som de ikke ønskede oprettet som en Udlægger fra det kjøbenhavnske.

I Virkeligheden var Wedel ikke uforandret, hvor meget han end fastholdt sin Anskuelse om, at Norge burde forenes med Sverig, selv om Danmark ikke vilde med. Han meddelte ogsaa til de Svenske, han traf, at Øjeblikket til at handle ikke var kommet, og at dersom nogen vilde forsøge at bringe Foreningen i Stand med

Vaaben i Haand, vilde den være gjort umulig for bestandig.

I Virkeligheden tænkte paa denne Tid kun faa i Norge paa Sverig. Det, Norge fæstede sin hele Opmærksomhed paa, var Forholdet til England, hvilket man ønskede befæstet og udvidet, især da England havde begyndt med at vise Spor til en forandret Optræden, bevirket dels ved visse Handelskonjunkturer i England, dels ved Forholdet til Sverig, som det higede efter at komme i nøjere Berøring med.

Da Wedel kom hjem, satte han fornyet Liv i Selskabet for Norges Vel, og gennem dette sattes en Nationalsubskription i Gang for Oprettelse af et Universitet, hvilken modtoges med stor Tilslutning. Den store, gennemgribende Reform, som Ophøret af den fælles Embedsmandsuddannelse var, og som tidligere altid var strandet paa Regeringens Modstand, gennemførtes nu med lige Sympati i begge Riger. I September Maaned kom den kongelige Resolution om det norske Universitets Oprettelse, og i Anledning heraf foranstaltede Selskabet for Norges Vel en Nationalfest, som holdtes den 11. December i alle norske Byer. En lignende Fest afholdtes ogsaa under megen Højtidelighed i Kjøbenhavn, iværksat af de der studerende Nordmænd. Denne Fest overværedes af Kongen og det kongelige Hus, og ved den holdt Prins Christian Frederik en begejstret Tale, som vakte Opmærksomhed i begge Riger paa Grund af den Varme, hvormed Prinsen priste Norge og dets nationale Sag.

Da Kongen havde ladet sig overtale til at bevilge Universitetet, kunde han ikke nægte andre Reformer, som stod i Forbindelse med Norges Selvstændighed og vare af mindre vidtrækkende Betydning. Det var kun et Tidsspørgsmaal, naar de andre af Frederik af Hessen

og Wedel anbefalede Reformer vilde blive tilladte. I Vinteren 1811—12, da Wedel og Rosenkrantz opholdt sig i Kjøbenhavn for at afgøre med Hovedstadens Myndigheder adskillige Ting vedrørende Universitetsforordningens Gennemførelse, forhandlede der samtidig andre administrative og økonomiske Anliggender vedrørende Opgøret mellem Norge og Danmark. Denne Vinter, da den norske Studenterkoloni i Kjøbenhavn alt begyndte at føle sig som fremmed i den danske Stad, opholdt der sig en Mængde Nordmænd i Kjøbenhavn. Blandt dem fandtes f. Eks. Jacob Aall og Kammerherre Anker, som vare der for at paase mest private, norske Interesser under den pekuniære Nødstilstand.

Der maa nu til denne Udsigt over norske Tilstande i 1811 tilføjes, at der var megen Tale om, hvorvidt det var forsvarligt under de skæbnesvangre Tidsforhold, i hvilke Norge befandt sig, at lade Prinsen af Hessen beholde Ledelsen af dette Lands Styrelse. Man oversaa ikke de gode Egenskaber, han havde, navnlig til at gøre sig afholdt af Massen, og den militære Dygtighed, han besad i det mindste som Underfører, men paa en afsondret Post som en Statholders i Norge krævedes der en overlegen Mand, der kunde andet end lystre alene, og en Personlighed, der kunde herske, fordi han skulde være Præsident i en Regering. De fleste oplyste Mænd i begge Riger, især dog i Danmark, mente, han ikke var den rette Mand paa den Post, han indtog. Rosenkrantz gjorde Kongen opmærksom derpaa, og de andre Ministre og Kollegiechefer, som indbyrdes udvekslede de Tanker, de ikke kunde fremsætte i Statsraadet, fordi dette ikke sammenkaldtes, vare enige om, at Prinsens Forbliven i den Stilting, han beklædte, ikke var forsvarlig.

Der var nu kun en af de kongelige Prinser, der syntes skikket til at overtage Stillingen, nemlig Prins Christian Frederik, der havde anerkendte Statsmands-anlæg, og hvis Stilling som Tronfølger i manges Øjne var til stor Fordel, da det i Øjeblikket gjaldt om at holde Norge til Kongehuset selv under Forhold, hvor Rigerne maaske særskilt, som en Flaades Skibe i en Storm, hver maatte søge at bjerge sig paa egen Haand, til de igen kunde finde hinanden.

Ingen havde med større Udholdenhed søgt at faa denne Prins til Norge end Carsten Anker, som i dette Aar, 1811, efter at have opgivet sin Embedsstilling og solgt sine Ejendomme i Kjøbenhavn, var tagen til Norge, hvor han havde bosat sig paa sit Jernværk Eidsvold, en 3—4 Mil Nord for Christiania. Han havde faaet det bragt dertil, at Kongen i dette Aar lovede Prinsen, at han skulde komme i Betragtning, naar Pladsen blev vakant. Videre vilde Kongen dog ikke gaa endnu. Han vilde helst beholde Rigerne i sin Haand, saaledes som han troede at have dem nu, og mente, at hvad der savnedes hos Prinsen af Hessen, kunde suppleres af en dygtig Regeringskommission, som han agtede at oprette i Norge i Krigstilfælde. Dette vakte ikke Billigelse i Kjøbenhavn, men det er et Spørgsmaal, om ikke Rosenkrantz støttede det. Thi for Øjeblikket syntes Stockholmerkabinettet resigneret med Hensyn til Spørgsmaalet om Norge, og Tronfølgerens Opsendelse kunde muligvis vække Alarm. Han var jo ikke blot Tronfølger, han var en politisk Person, der aspirerede til den svenske Trone, hvis Bernadotte, som man i Danmark almindeligvis bildte sig ind, ikke kunde holde sig i Sverig, ja han havde endog et Parti i Sverig, om end rimeligvis kun lille. At sende Prinsen til Norge i dette Øjeblik, da alt var roligt ogsaa der,

vilde maaske være at kaste en Glød til et brændende Spørgsmaal, man helst saa slukt.

Prinsen af Hessen fik derfor Lov til at forblive i Norge som Herre. Der blev sagt, at Prins Christian Frederik ikke kunde undværes paa Sjælland, hvor Faren var større end andetsteds. I Virkeligheden traadte Norge ogsaa for en Tid i Skygge for, hvad der paa andre Steder optog alles Opmærksomhed, skønt Konjunkturerne for Norge bleve daarligere og mere truende, efterhaanden som Aaret gled frem, dels paa Grund af Forholdet til Sverig og England, der forandrede, dels paa Grund af en Misvækst, der iøvrigt indtraf ikke blot i Norge, men i Danmark og Sverig, ja det nordlige Tyskland med.

Den Fare, der tog Regeringens hele Opmærksomhed fangen, kom fra Frankrig, fra den franske Hær i Hamburg, og det Forhold, der udviklede sig mellem Kejseren og Sverig.

Alt i Juni Maaned var Davouts Korps svulmet op til 100,000 Mand, og der var paa forskellige Steder begyndt strategiske Opmarcher, saa Krigen blev betragtet som uundgaaelig. Dog det kom nu ikke saa vidt. Det kom i Stedet for til en Slags Stilstand. Kejseren opsatte Krigen til det næste Aar, det vil sige til Juni Maaned Maaned 1812, der var den Tid, da Vinteren hørte op i Rusland. Derfor blev Davouts stadig voksende Korps, der skulde være det franske Angrebs Kærnestyrke, liggende ved Danmarks Grænse og Kysten Øst paa. Dette Naboskab blev farligere for Regeringen i Kjøbenhavn i samme Grad, Forholdet mellem Napoleon og Sverig spændtes, og dette Forhold strammedes og fik en næsten akut Karakter i Efter-sommeren 1811.

Forhandlingerne om Alliance mellem Kejseren og Bernadotte vare fortsatte i tre Maaneder gennem de

mange Mellemmænd, Bernadotte havde til sin Raadighed, deriblandt Hertugen af Bassano, Frankrigs nye Udenrigsminister, som Bernadotte havde Bekendtskab til. Disse Forhandlinger havde egentlig ikke ført til noget Brud. Bernadotte var gaaet saa vidt, at han havde indskrænket sine Fordringer paa Norge til Trondhjems Stift alene. Napoleon vilde blot ikke ud med Penge, men stillede ham, ligesom en Gang før, for 20 Millioner Kolonialvarer til Raadighed, denne Gang fra Oplag, han havde nær ved og i Stralsund, og han tilbød ham dem paa en saadan Maade, at Carl Johan endog betragtede dem i Stralsund som sin eller Sverigs Ejendom, skænket af Napoleon, for at han kunde begynde Dannelsen af Sverigs nye Hær.

Nu ophørte imidlertid disse ikke afbrudte Allianceforhandlinger af sig selv, fordi en anden Sag, den om den hemmelige Forbindelse med England, tog Forangen blandt de Differencer, der bestod mellem Kejseren og Regeringen i Stockholm.

Straks efter Bruddet med Czar Alexander ved Nytaarstid havde Napoleon ophørt med sin skrappe Optræden mod Sverig og Rusland i Anledning af deres Forsyndelser mod Fastlandssystemet. Czaren havde jo nemlig ikke ladet sig imponere, han havde brudt Systemet med Villie, og der var begyndt Rustninger, der gav Czaren en i Begyndelsen gunstigere Stilling end Napoleon. Det var da naturligt, at Napoleon opsatte Forfølgelsen af sin Optræden, til han havde faaet saa mange Tropper samlede, at han havde tilstrækkelige Midler til at støtte den paa ny. Derfor indtraadte der en Periode, i hvilken Napoleon lod fem være lige over for de Magters Handel, der ikke umiddelbart vare hans Herredømme underlagte.

Disse Forhold havde givet Anledning til, at den svenske Smughandel, efter at Admiral Saumarez var

kommen til Göteborg i Maj og havde forsikret, at England ikke vilde forandre sit tidligere Forhold til Sverig, havde antaget en mod Forholdene ved de tyske Kyster stridende, helt besynderlig Karakter. Til Lands i Sverig opførte den svenske Regering sig gennemgaaende korrekt, som Napoleon ønskede det, men Englænderne, som havde deres Depoter paa Øen Anholt, som de i det Øjemed havde taget fra Danmark, beholdt dog ogsaa deres Depoter paa Øerne i Göteborg Havn og paa Øen Hanö ved Carlshamn, og paa disse Steder, i Göteborg og Carlshamn (og ogsaa i Stockholm), oplagdes ogsaa svenske Varer, som skulde listes ind i Tyskland over Stralsund.

Baade de svenske og de engelske Varer, der betragtedes efter Forgodtbefindende enten som svenske eller som neutrale, skjultes ved Vagter og Kavaleritropper mod Indblik af Uvedkommende, og fra disse Steder førtes nu Varerne til Stralsund, hvorfra de som svenske spredtes ned i Tyskland. I Juni Maaned gav dette organiserede Smuglersystem Anledning til store Uroligheder i Svensk Pommern. Mandskab fra franske Kapere bemægtigede sig et svensk Skib, fandt, det var ladet med engelske Varer, og vilde behandle det, som man behandler et Skib med Kontrebande. Men Soldater af Garnisonen i Stralsund, der stod under Oberst, straks efter General, Peyron, der var Øverstkommanderende i Svensk Pommern paa den Tid, vilde befri Skibet, og det kom til en hel Tumult. Den franske Udenrigsminister, Bassano, foreslog Kejseren i den Anledning at besætte Svensk Pommern eller i det mindste at lade en fransk Militærstyrke med franske Embedsmænd og Toldsoldater indrette Toldtjenesten langs Kysten i Svensk Pommern. Men Napoleon vilde dengang endnu ikke afvige fra sin lemfældige Optræ-

den. Han lod Sagerne i Stralsund gaa sin Gang under idelige Sammenstød mellem Franske og Svenske til næste Maaned, da han tog Skeen i en anden Haand og bestemte sig til at optage Sagen mod Sverig med Alvor og Kraft.

Hvervet blev overdraget Gesandten Alquier, som ikke tog det med Lempe, men med al den Hensynsløshed og Ligefremhed, som hørte til hans Natur. Han havde flere skarpe Samtaler med Carl Johan og med Engeström, fordrede denne fjernet fra sin Post, fordi han var den egentlige Leder af Sverigs hemmelige Forbindelse med England, og han kom til sidst i en saadan Konflikt med den svenske Udenrigsminister, at Forholdet mellem dem blev ganske umuligt. Men værre end det var dog et Sammenstød, der fandt Sted under en Samtale paa Drottningholm med Carl Johan noget senere, den 15. August, og som førte til en Krise af den aller alvorligste Natur.

Hvad der var Alquiers egentlige Hverv ved denne Løjlighed, ved man næppe, men hvad der opbragte Carl Johan, saaledes at han blev syg deraf, kan man slutte sig til, naar man hører, at Alquier bebrejdede Prinsen, at han havde solgt de Kolonialvarer, som vare ham overladte af Kejseren, og købt Korn for dem, som han havde sendt til Sverig i Anledning af Dyrtiden der. Alquier paastod, at Kolonialvarernes Værdi skulde være gaaet ind i Kejserens Kasse, som Meningen jo ogsaa i Virkeligheden havde været¹⁾.

Paa den Tid, Forholdet mellem Sverig og Napoleon saaledes strammedes, fik Regeringen i Kjøbenhavn baade fra officiel Side i Paris og fra St. Petersborg Meddelelse om, at en fransk Hær skulde rykke ind i

¹⁾ Schinkels minnen VI, 92.

Danmark¹⁾. Det hed sig, at den skulde danne et Hjælpekorps, bestemt for Sverig, men man mente, at den i Virkeligheden snarere vilde blive anvendt mod Sverig.

Regeringen i Kjøbenhavn blev i højeste Grad fortvivlet; thi under hvilket Paaskud franske Tropper end kom ind over Grænsen, vilde de, som Rosenkrantz mente, medføre Statens Ødelæggelse. Alt tegnede sig saa meget mere truende, som det denne Gang var Sjælland, de skulde besætte, og det slet ikke vilde være umuligt for dem at komme derover, da alt tydede paa, at Englænderne dette Aar hurtigt vilde forlade de nordiske Vande, hvor de alt indskrænkede deres Styrke, rimeligvis paa Grund af Behov af Sømidler i Portugal, i Middelhavet og i England selv, hvor store Rustninger foregik.

Det spændte Forhold mellem Frankrig og Sverig holdt sig i længere Tid og endte som bekendt med, at Napoleon, dog først i November Maaned, tilbagekaldte Alquier, der i Stedet for blev ansat som Gesandt i Kjøbenhavn, og sendte en ung, beleven og høflig, men meget duelig Mand, de Cabre, til Sverig som Chargé d'affaires. Denne Tilbagekaldelse skete nu ikke, fordi Kejseren i Virkeligheden bebrejdede Alquier andet end hans Mangel paa Urbanitet, men han vilde ikke have Krig med Sverig, og han vilde ikke, at Carl Johan eller det svenske Diplomati overhovedet skulde forplumre det storslaaede politiske Spil, han for Øjeblikket ledede i Europa. Derfor bød han Alquier, saalænge han endnu var i Sverig, intet at foretage sig, at behandle Carl Johan som Luft og ikke bryde sig om, hvad han sagde. Han var overbevist om, at Prinsen

¹⁾ Meddelelser fra Krigsarkiverne V, 97.

ikke, naar det kom til Stykket, vilde træde op mod Frankrig, og at han heller ikke vilde kunne faa den svenske Nation med sig. Men han oversaa, at Sverigs Stilling var en saadan, at Carl Johan ved at følge helt svenske Maal alene uden at blande sig ind i den store Kamp eller komme i Berøring med franske Tropper kunde tilføje Napoleon den størst mulige Skade ved at grunde en engelsk-russisk-nordisk Magtstilling paa de danske Øer ved Indgangen til Østersøen, hvor de maritime og landterritoriale, strategiske Linier mødtes.

Dette tog Carl Johan sig nu paa at sætte i Værk. Han vilde ikke lade sig overse og behandle, som Napoleon ønskede det, da han havde en Stilling, der betød saa meget under de nærværende Forhold, og den kunde skaffe ham hans Ønskers Maal, Norge, uden at han behøvede at risikere noget eller engang blande sig i Krigen paa Fastlandet.

Det var, som Konflikten med Alquier begyndte, at Carl Johan blev enig med sig selv om at ville sætte alt ind paa at faa Regering og Folk i Sverige til at bøje sig for hans Villie og indtage et andet Forhold til Rusland end det, der endnu overholdtes saa strengt og i Sommerens Løb havde bragt hans private Forbindelser med Czaren til omtrent at ophøre.

Inden han tog Opgaven op, havde han Lejlighed, eller søgte den, til at tale med sine Venner ved Gøtakanalen om det Program, Sverige nu skulde opsætte.

Det var just, som de første Sammenstød med Alquier vare begyndte, at dette Møde fandt Sted. Kronprinsen havde efter Bondeurolighedernes Ophør gjort en Rejse til Södermanland og Sveriges østlige Provinser for at vise sig for Folket og søge Ophidselsen i Befolkningen dulmet. Efter at være kommen tilbage til Drottningholm, hvor Alquier opholdt ham en Tid, begav han sig til

Götakanalen for at lade sig denne forevise af Platen. Her paa Egnen, hvor de rigtige Bærere og Tilhængere af 1809-Aars Politikken hørte hjemme, her hvor han i Platens Selskab besøgte Adlersparre i Mariestad, her kunde han med Hovedmændene for Politikken og paa dennes egen Jordbund drøfte Betingelserne og Udsigterne for de gamle Ideers Genoptagelse paa det forandrede Grundlag, de nuværende politiske Konstellationer bød.

Han meddelte sine Venner, at han ingen Vej kunde komme med Napoleon, at der ikke var at tænke paa at faa Norge ved hans Hjælp, men at den politiske Udvikling stillede den Mulighed i Udsigt, at man kunde naa Maalet ved russisk Hjælp. Man kunde nemlig, naar man fik russiske Tropper til at angribe Sjælland, gaa ind paa Englands Tilbud, der gik ud paa Hjælp med Penge, Flaademidler og alt andet, hvis man blot vilde undlade det direkte Angreb paa Norge. Til dette kunde man maaske senere ogsaa faa russiske Tropper til Hjælp, hvis det gjordes fornødent. Det, han her ved Götakanalen vilde have Oplysning om, var, om en saadan Hjælp behøvedes, eller om Situationen i Norge var en saadan, at Nordmændene, hvis han havde tvunget Kongen af Danmark til at frasige sig Herredømmet i Norge og at trække sine danske Embedsmænd og Tropper bort fra sit nordlige Rige, da vilde modtage de svenske Tropper, der kom ind i Landet, som deres Befriere.

Det første Svar, Prinsen mødte, da han fremsatte disse Anskuelser og Spørgsmaal, var en Protest mod russisk Hjælp. Baade Platen og Adlersparre afviste den, da den vilde gøre et venskabeligt Forhold til Norge til en Umulighed.

Men især blev Adlersparre dog forstemt over, at der kunde blive Tale om russisk Hjælp, og det af helt almindelige svensk-nationale Grunde. 1809-Aars Politikken havde jo været en lige saa svensk Politik i sit Endemaal som den gamle svenske. Den vilde blot have Norge ind under svensk Dominium for at styrke Sverigs Stilling mod Rusland; den Politik, Carl Johan vilde føre ind i Sverig, den, som senere blev kaldt 1812-Aars Politikken, fordi den blev vedtaget i dette Aar, var den russiske Politik, der var foreslaaet Svenskerne i Frederikshamn 1809, men som ingen Svensk hverken da eller senere havde villet høre noget om. Carl Johan afbrød dog Talen om, hvad Politik Sverig skulde føre. Den afhænger ikke af os, sagde han, men af Ting, vi ikke kunne overse nu. Den Politik, Landet skal slaa ind paa, maa afgøres af Konge og Regering og af Nationen i sin Helhed gennem dens Repræsentanter i den Rigsdag, der snart skal indkaldes.

Samtalerne kom derefter væsentlig kun til at dreje sig om den Del, Carl Johan vilde have lagt i Götamændenes Hænder, Fuldbyrdselen af Norges Forening med Sverig, naar alle ydre Betingelser for den vare tilvejebragte, og med Hensyn hertil naaedes et Resultat. Man blev enig om, at da Planen af 1809 var strandet som en Følge af, at Christian August ikke blev Konge i Norge, før han valgtes i Sverig, kunde der nu til en Begyndelse ikke blive Tale om andet end en Unionstat med forskellig Lovgivning og Administration i alle indre Anliggender. Dette, mente man, vilde kunne stemme med Wedels Ønsker, skønt denne i Virkeligheden tænkte paa noget andet, to selvstændige Riger med fælles Krig og Politik. Man antog det som noget selvfølgeligt, som der ikke en-

gang taltes om, at Foreningen skulde ske under svensk Højhed. Carl Johan sagde, at han med Hensyn til Norges statslige Organisation vilde følge Czar Alexanders **Eksempel** i Finland. Hele Europa talte nemlig paa denne Tid om de Friheder og konstitutionelle Rettigheder, Czaren gav det **finke Storfyrstendømme**.

Kronprinsens og Platens Samtale med Adlersparre i Mariestad endte med Fortrøstning til, at det hele vilde gaa let, naar man tog Wedel til Hjælp, at det selvfølgelig var bedst, naar Nordmændene selv tog aktiv Del i Foretagendet og gjorde Opstand, og at Haabet derom endnu ikke var udelukket. Man var i hvert Fald enig om, at en kraftfuld Agitation i Norge nu burde begynde, og Adlersparre overtog denne Del af Opgaven.

Udbyttet af Opholdet ved Götakanalen var for Carl Johan da det, at han var bleven enig med Götamændene om den Del, der var deres, af det Program, han nu vilde søge at faa vedtaget for den politiske Dels Vedkommende. Efter Hjemkomsten til Drottningholm, hvor det sidste alt omtalte Sammenstød med Alquier fandt Sted, helligede han sig derfor til Tilvejebringelsen af den for Programmet nødvendige politiske Stemning i Sverig og begyndte en ihærdig Bearbejdelse af alle de Personer, der stod ham nær i Stab eller Regering, for at faa dem til at erkende Nytten og Nødvendigheden af et andet Forhold til Rusland end det hidtidige. Der var nemlig ikke mange, som havde taget Kronprinsens tidligere Fantasier om et Forbund med Rusland for andet end en behagelig Spøg. Han tog nu sine Adjutanter, sine Generaler, sine Ministre enkeltvis for, søgte at overbevise dem om de Fordele, en Forstaaelse med Rusland kunde bringe, men han naaede ikke fremad. Han var ogsaa

sengeliggende en Del af August Maaned og i Oprør over Napoleons Behandling af ham. Alquier spottede i Stockholm over Kronprinsens forgæves **Anstrengelser** for at vende **Sverige** bort fra dets Beskytter, den franske Kejser. Men i September tog Prinsen Arbejdet op, saa der gik Ry deraf, og Landet og Pressen blev bekendt dermed.

Historien har opbevaret en Del Træk fra denne Kronprinsens indre Kampagne. Saaledes kaldte han en Dag¹⁾ Adlerkreutz, Skjöldebrand og General Sandels til sig og holdt i Hofkansler Wetterstedts Nærværelse et Foredrag for dem om Napoleons Tyranni og den Pligt, man havde, til at kæmpe imod ham for Verdens Frihed, hvorefter han udtalte, at Kejseren havde nægtet ham Norge, men lovet ham Finland, hvis han vilde deltage i den Krig, som forberedtes, men at Finlands Generhvervelse vilde indvikle Sverige i evindelige Kampe med Rusland, som aldrig vilde opgive sine Fordringer paa denne Provins. Virkningen af dette Foredrag var imidlertid en anden, end han ventede. Adlerkreutz mente, at Sverige vanskeligere kunde opleve et lykkeligere Tilbud end det, der her var givet, om en Generobring af Finland, der var Betingelsen for dets Selvstændighed. Skjöldebrand udtalte sig lige saa djærvt. Hvis et Tidspunkt nogen Sinde er tjenligt til at tilbagetage den skønne finske Provins, som i 200 Aar har været forenet med Sverige, sagde han, saa er det dette, da en Napoleons forunderlige Overlegenhed har sat sig til Opgave at kue den russiske Kolos, og han udbredte sig derefter veltalende om alt det onde, denne falske Nabomagt havde tilføjet Sverige, Polen og alle andre Magter, som det havde

¹⁾ Se Schinkels minnen VI, 158.

haft noget at gøre med. Lignende Beretninger ere opbevarede om Prinsens Scener med Wrede, Essen og mange andre af hans Generaler og Adjudanter og højere Embedsmænd overhovedet. Han vandt ingen af de højere Militære for sig, og en enkelt af Generalerne, Tibell, gjorde Skandale, idet han rejste til Paris for at anklage Prinsen for Kejseren. Af de Ikke-militære vandt han foruden Wetterstedt kun et Par, f. Eks. Trolle-Wachtmeister og Engestrøm, den sidste dog kun halvt. Engestrøm, Udenrigsministeren, der alt af Forholdet til England, hvilket han styrede, var ledet ind i en af Nationalhad upaavirket Interessepolitik, var mere tilbøjelig, vel ogsaa paa Grund af, hvad han havde udstaaet med Alquier, til at gaa over til en Neutralitetspolitik. Dertil bidrog maaske ogsaa, at Østerrig paa denne Tid havde sendt en Gesandt, den bekendte General Neipperg, til Stockholm, der uden Hensyn til, hvad han maaske officielt skulde udrette, i Virkeligheden foreslog en Neutralitet sammen med Østerrig.

Medens Kronprinsen saaledes ikke havde Held med at vinde Indpas for sine Planer med Hensyn til Rusland, begyndte heller ikke Arbejdet paa Norge godt. Prinsen sendte i September sin Adjudant Forsell til Norge for at søge en Samtale med Wedel og spørge ham, om han, naar Tidens Fylde kom, vilde være den svenske Konges første Statholder i Norge. Men denne Sendelse, der skulde være hemmelig, idet Forsell officielt kun skulde være Overbringer af et Brev til Frederik af Hessen, fik ikke for Kronprinsen noget behageligt Udfald. Den svenske Officer traf Wedel og tog med ham ud paa Landet, men Wedel blev stædt over den overlegne, lidet respektfulde Maade, hvorpaa den fremmede Fyrste, der ikke var traadt i personligt

Forhold til ham, henvendte sig mundtlig til ham gennem en Adjudant i et saa intimt Spørgsmaal, og svarede, at han, efter at Bernadotte var kommen til Norden, ikke vilde have noget med Sagen at gøre. Heller ikke yndede han, at Adjudanten overbragte Hvervet til ham som en formentlig Ære for ham. Hvad dette Hverv angaar, svarede han, da er det en Stilling, som tilkommer mig med Rette, saavel ifølge min Stilling som paa Grund af min Formue og min Fødsel¹⁾.

Priusen vedblev ikke desto mindre med større og større Iver at forfølge sin Opgave. Offentligheden blandede sig deri. Aviser begyndte til Kronprinsens Ærgrelse at prise den franske Alliance og at tale om Finland. Kronprinsen blev forbitret paa Pressen og paa Trykkefriheden i Sverig, og det kom til en hel Krig mellem ham og den Del af Pressen, i hvilken han ikke havde erhvervet sig Penne. Kronprinsens Holdning blev en saadan, at hele Offentligheden blev bekendt med, hvad han vilde, og dette gav Englands Repræsentant i de nordlige Lande Anledning til at tro, at Tidspunktet var kommet til at søge en officiel Forbindelse med Sverig.

Denne engelske Gesandt var Thornton, som tidligere havde været Gesandt i Stockholm, men nu opholdt sig paa den engelske Flaade og var en Art sejlende Gesandt, der søgte Forbindelse med de nordiske Hoffer, hvor Kabinettet i London mente, der var noget at gøre. Han meddelte Engeström i Stockholm, at han havde fuldstændige Instruktioner til at slutte Fred med Sverig, og Engeström tilbød ham da efter Konfe-

¹⁾ Se Yngvar Nielsen: Lehnsgreve J. C. H. Wedel Jarlsberg I, 447.

rence med Carl Johan en hemmelig Forhandling ved Göteborg. Ikke fordi han mente, Tiden var kommen for en saadan Alliance, som England ønskede, men fordi han ansaa det for nyttigt ikke at give England Afslag uden at have vekslet saadanne Udtalelser med den engelske Gesandt, som kunde gives bedst i en hemmelig Konference. Thornton blev da indbudt til forklædt fra Göteborg at begive sig til den lille By Åmål, hvor det antoges, at ingen fransk Spion opholdt sig, og der mødte — ogsaa incognito — en underordnet Personlighed fra Stockholm for at modtage Gesandten og hans Ærinde paa den Maade, Engeström havde bestemt. Sammenkomsten fandt Sted, men endte meget hurtigt. Thornton blev anmodet om at rejse bort som Følge af, at Sammenkomsten var bleven bekendt og hans Incognito røbet, hvilket virkelig var sket straks efter hans Ankomst til Göteborg.

Tiden fra nu af og indtil Nytaar, da Carl Johan lagde Styrelsen af Sverig tilbage i Kongens Haand, var overordentlig bevæget og urolig.

Prinsen var i politisk Henseende paa Kant med næsten alle sine Embedsmænd og Generaler og med den stockholmske Befolkning tillige; thi Hovedstaden var fransksindet. Dens Indvaanere levede allerede højt paa Haabet om det russiske Nederlag, af hvilket de ventede sig saa meget. De elskede Frankrig af gammel Vane og Tradition, men følte sig paa denne Tid, ogsaa af helt materielle Grunde, knyttet mere til Frankrig end til England; thi Handelen med Frankrig gav dem store Fordele. Det svenske Jern betaltes anderledes godt i det franske Rige end i England. Ogsaa var Smughandelen over Stralsund en Kilde til store Handelsfordele. Man troede den hemmelig protegeret af Kejser Napoleon, og vist er det ogsaa, at han stadig havde Betæneligheder ved at gribe for

haardt ind mod den, hvilket dog ikke var af Hensyn til Sverig, men fordi han i denne Tid vilde have saa lidt som muligt at gøre med Carl Johan.

Der er neppe Tvivl om, at Carl Johan personlig var noget med i denne Handel. Han havde altid haft Interesse for Handelsspekulationer og deltaget i dem. Han spillede ogsaa i denne Tid paa Europas Børser, som han havde gjort fra sine tidligste Generalstider. Han var paa denne Tid i Pengeforlegenhed, fordi han som altid, naar han kæmpede for Magt og Indflydelse eller andet, havde brugt mange Penge. Han havde lidt store Tab. Saaledes havde Napoleon, da han indlemmede Holland i Frankrig, uden videre indskrænket den udenlandske Gæld i Holland til en Tredjedel. Denne Forholdsregel havde berørt ham meget føleligt; thi han havde en større Del af sin Formue anbragt i hollandske Fonds.

Overhovedet var han paa denne Tid indviklet i store Forretninger paa Grund af Dyrtiden i Sverig. I Svensk Pommern købte han Korn for franske Kolonialvarer. Hos ham i Stockholm var Købmand Hoppe fra Lybæk samt andre af de Mænd, han havde staaet i Forretningsforbindelse med i Holsten, Hamburg og Lybæk, og endnu flere Bkendte, f. Eks. Fournier. Forretningerne med Hoppe sluttedes selvfølgelig paa Regeringens Vegne. Hoppe sluttede ogsaa Kontrakter med Regeringen i Kjøbenhavn om Kornleverancer. Men hvorom alting er, der blomstrede paa denne Tid et stort Forretningsliv op, som i væsentlig Grad var knyttet til Handelen paa Stralsund. Kronprinsen overtog paa Regeringens Vegne, for at bruge et moderne Udtryk, Protektoratet over denne Handel for at vaage over den, holde den inden for de Skranker, den burde, men tillige for at beskytte de

Konsortier, Handelsselskaber eller større Firmaer, der drev deres Forretninger paa den Maade, den svenske Stat kunde tillade.

Andre end disse helt almindelige og overfladiske Bemærkninger skulle dog ikke her fremføres om en Sag, der vakte megen Kritik og ogsaa fremkaldte Beskyldninger i den udenlandske Handels- og Spekulationsverden, men hvad der her er sagt maa kendes; thi det var dette, som gav Anledning til, at Kejseren til sidst følte sig nødtvungen til at gribe ind og befale Davout at tage Svensk Pommern i Besiddelse¹⁾.

Inden vi komme til denne skæbnesvangre Okkupation, maa vi imidlertid kaste et Blik paa Situationen i Europa ved Nytaarstid 1812, da Kong Carl XIII den 7. Januar atter overtog Regeringen i Sverig. Carl Johan var derefter atter kun Kronprins, Medlem af Statsraadet, Generalissimus over Krigsvæsenet og Leder af sine personlige Forbindelser med fremmede Magter. Han havde da erhvervet sig nogen Indsigt i Sverigs Statsanliggender og faaet forberedt de Forandringer, han ansaa nødvendige for at kunne regere Sverig, saasom Indførelse af Værnepligten, der paa Grund af Bondeurolighederne var sat i Bero, Indskrænkning af Trykkefriheden, Udvidelse af den kongelige Magt p. p. Kort efter indkaldte Kongen Stænderne til Møde i Stockholm den 4. April.

Man mærkede, det var et storstilet og skæbnesvangert Aar, man var traadt ind i; thi alle Vegne fra kom der Beretninger, som varslede om den store Brydekamp, der i dette Aar skulde ryste Verden. Umaadelige Rustninger meldtes fra alle Steder i Europa, baade paa denne og hin Side Niemen.

¹⁾ Bignon X, 406.

Al politisk Tale drejede sig paa denne Tid om Krigen, som vilde komme, og Kabinetterne vare beherskede af de Spørgsmaal, de store Forberedelser fremkaldte. Thi Napoleon var ifærd med at ordne sine Alliancer. Han drog alle europæiske Fastlandsmagter til sig ved List eller Trusler, undtagen Sverig og Tyrkiet, disse to Stater, han paa St. Helena bebrejdede sig ikke først og fremmest at have sikret sig. Preussen maatte bøje sig, til sidst ogsaa Østerrig, hvorfor dets Afsending til Sverig, General Neipperg, maatte forandre sin Holdning og anbefale Sverig at forblive i sin Alliance med Napoleon. Alliancen med Danmark var alt i December Maanedes Begyndelse foreslaaet i Paris. Hertugen af Bassano havde grebet Sagen meget snildt an, havde beklaget de ulykkelige Handelsforhold, der vare opstaaede i Holsten paa Grund af den franske Toldtarif, og havde udtrykt Kejserens Ønske om at komme til en Ordning af alle Forhold ved Grænsen ved en Konvention med den danske Konge. Først senere udtalte han som sin Formening, at der til denne Handelskonvention burde slutte sig ogsaa en militær, for at de to Lande, naar Krigen med Rusland udbrød, kunde afslaa det Angreb, som Englænderne maaske vilde benytte Forholdene til at udføre paa Kysten ved Elben, Holsten og de hanseatiske Byer.

Da Rosenkrantz ved disse Tilbud, der efter Bassanos Udtalelse gjordes ganske intimt og fortroligt, uden at det franske Diplomati var indviet deri, fik Vished for, at Kejseren ikke havde den Hensigt at inddrage Danmark i sine Hovedoperationer — Bassano udtalte udtrykkeligt, at Kejseren ikke troede, at Carl Johan turde tage Parti imod ham —, raadede han Kongen til ikke at gøre sig kostbar, idet han mente, at

Ordningen af Handelsforholdene ved Grænsen ved en Traktat var saa vigtig og ønskelig, at Fordelene ved den kunde opveje eller give Midler til at bestride Udgifterne ved den Byrde, Militærkonventionen kunde paalægge Staten. Forhandlingerne, som Bassano foreslog ganske hemmelige, saa kun den danske Udenrigsminister Rosenkrantz og efter dennes Ønske ogsaa Minister Schimmellmann indviedes deri, begyndte dernæst i Paris, hvor de fremmedes i Løbet af nogle Maaneder. Med Hensyn til Militærkonventionen blev det vedtaget, at kun en enkelt dansk Division skulde stilles til fransk Raadighed, men at denne i en Styrke af 10,000 Mand med 50 Kanoner skulde ligge mobiliseret paa Krigsfod i Holsten, Slesvig og Jylland med den ene Brigade (Halvdelen) samlet nær Hamburg, og at denne Division skulde kunne rekvireres til Hjælp mod fjendtlig Landgang eller mod Insurrektion, naar det forlangtes af Chefen for en fransk Division af lignende Styrke, som Kejseren forpligtede sig til at holde nærværende i Departementet ved Elbens Munding, Meklenburg eller Svensk Pommern, dog at den danske Division ikke maatte drages længere bort end til Oder paa den ene Side og nogle nævnte hollandske Købstæder paa den anden. Som Gengæld skulde den franske Division eller Dele deraf kunne rekvireres af Kongen af Danmark eller hans Divisionsgeneral i Holsten, naar Englænderne gjorde Landgang paa den danske Halvø.

Før i Marts Maaned blev de to Traktater ikke færdige, men da dette var Tilfældet, bevægede som bekendt den franske Udenrigsminister vor Gesandt til kun at underskrive Militærkonventionen, idet han lovede, at Handelstraktaten snart skulde blive ham forelagt til Underskrift, hvad den dog ikke blev.

Men før den Tid kom, da denne Skuffelse beredtes Regeringen, var dens Opmærksomhed i yderste Grad taget fangen af de Begivenheder, som forefaldt i Svensk Pommern.

Den kejserlige Befaling om Svensk Pommerns Okkupation var kommen til Davout, og denne havde ikke tøvet med at sætte den i Værk og det med en Strengthed, som tildrog sig alle Kabinetters Opmærksomhed i højeste Grad.

Kejserens Hensigt var upaatvivlelig kun den at straffe Carl Johan eftertrykkeligt, hvad der ogsaa synes at fremlyse af Ordren til Davout, der bød denne at tage Svensk Pommern i Besiddelse, saa snart han var vis paa, at der var en stor Mængde Kolonialvarer og Kontrebande til Stede i Stralsund, Anklam og de andre Kystbyer.

Han tænkte næppe paa andet end en helt midlertidig Okkupation, hvad der ogsaa synes at fremgaa deraf, at den franske Regering mente at kunne holde paa Sverige ved at besætte Pommern. Ogsaa General Tibell, som i Paris havde raadet Kejseren til at tage Svensk Pommern, havde ment, at det var et Middel til at holde Bernadotte til Lydighed mod Frankrig. Hvis nu Svensk Pommern var bleven okkuperet under den franske Hærs Fremrykning paa samme Maade, som de preussiske Landskaber og selv Fæstningen Spandau bleve det, vilde Handlingen næppe have tildraget sig stor Opsigt, men Davout havde et gammelt Nag til Bernadotte, og Forbitrelsen mod denne mellem de franske Officerer var saa stor, at General Friault, som udførte Davouts Ordre, optraadte paa en meget brutal og rent krigersk Maade. Vel forsikrede han den kommanderende General Peyron, at det var en fuldkomment fredelig Besættelse, han foretog, men i Virkelig-

heden var det en fuldkommen militær Overrumpling, hvorved Fæstningen Stralsund, hele Landet og Øen Rügen med alle militære og borgerlige Etablissementer toges i Besiddelse, uden at den svenske Generalkommando, der kun havde et Par Regimenter paa Fredsfod til Raadighed, kunde foretage sig det mindste. Efter at være bleven Herre lagde Friault Beslag paa al engelsk Ejendom, konfiskerede de svenske Skibe, som forandredes til franske Kapere og forlangte Ed til Kejseren. Da de Svenske nægtede at aflægge denne, sendtes de borgerlige Embedsmænd fangne til Hamburg, medens franske overtog deres Poster, og de svenske Tropper, som vare under Vaaben, afvæbnedes og sendtes som Krigsfanger til Frankrig. Denne Skæbne maatte den øverste, kommanderende General, Peyron, ogsaa underkaste sig; han sendtes som Krigsfange til Frankrig, medens han i Sverig dømtes til Døden, fordi han ikke havde gjort Modstand.

Denne Voldsdaad vakte den største Smerte i Kjøbenhavn, dels fordi man mente, at den kunde være Vand paa Carl Johans Mølle, at den kunde give ham Anledning til at svigte Kejseren, men dels ogsaa fordi det, som nu var hændt i Svensk Pommern, en anden Gang kunde hænde i Danmark. Hvis Regeringen ikke stillede de holstenske Tropper og alle de paa Halvøen værende Krigsmidler i den Grad til Kejserens Raadighed, som han vilde have dem, hvad var der saa i Vejen for, at han lod sin Feltherre ved Elben rykke ind og gøre sig til Herre over alle Midlerne.

Ogsaa i Paris vakte, som det syntes, Udførelsen af Kejserens Ordre Betænkeligheder. Napoleon billigede vel, hvad der var foregaaet i Pommern, og det endog i rosende Udtryk, men han ønskede dog ikke, at hvad der var sket, skulde opfattes i Sverig som andet end

et Eksempel, han havde set sig nødsaget til at statuere. Han vilde nødig, det skulde faa videre Følger, hvis Sverig vilde opgive sin organiserede Smughandel. Han ønskede det udførte fremstillet forsonligt for Sverig og kasserede af den Grund et Udkast til en Note, som Bassano havde forelagt ham om Motiveringen for Okkupationen af Svensk Pommern. Det var imidlertid vanskeligt at faa Davouts brutale Krigsgerning smeltet sammen med forsonlige Hensigter, Bassano kunde i alt Fald ikke komme ud af det, og Følgen deraf blev, at Sverig i lang Tid ikke fik anden Forklaring af det skete, end at Operationen var foretagen efter Kejserens Befaling. Dette faldt jo ganske godt sammen med den overlegne og affejende Maade, hvorpaa Carl Johan efter Kejserens Ordre i længere Tid var bleven behandlet, men gjorde intet godt Indtryk i Sverig.

Da Napoleon havde faaet fuld Oplysning om, hvad der var sket, og om den Opsigt, det havde vakt i de nordiske Regeringer og især i Sverig, bleve hans Skrupler større, og han besluttede sig da til at optage Allianceforhandlinger med Carl Johan igen, men paa samme Betingelser som før: Finland, hvis Carl Johan vilde angribe den russiske Styrke der med 30,000 Mand, og de 20 Millioner i Kolonialvarer, som Bernadotte alt havde tilvendt sig nogle af, i Stedet for Subsidier.

Til den Ende begav Udenrigsministeren, Hertugen af Bassano, sig efter Kejserens Ordre til Carl Johans Gemalinde i Paris. Han fik hende overtalt til at sende Signeul til Sverig med et Forslag, som han redigerede og dikterede i korte Sætninger i Traktatsform og ledsagede af smigrende, venskabelige Ord fra Kejseren.

Med dette Forslag afrejste Signeul den 7. Marts, men inden han naaede den svenske Hovedstad, var der foregaaet store og afgørende Ting der.

Saa snart Efterretningen om Begivenhederne i Pomern i de første Dage af Februar kom til Stockholm, var Carl Johan straks klar paa, at dette var et Faktum, hvorved Stemningen for Frankrig i Sverig kunde overvindes, og han lod sig det derfor være magtpaaliggende, at Beretningerne om det skete i de offentlige Blade, og navnlig da i Posttidningen, fremstilledes, som han vilde have det. Men inden der foregik videre, inden den kongelige Regering endnu havde forhandlet om den Maade, hvorpaa Sagen skulde tages, havde han i Inspirationens første Øjeblik (Udtrykket er hans eget) fattet en afgørende Beslutning, den at sende en af sine Adjutanter til Czar Alexander for at meddele, hvad der var sket, og for at aabne fortrolig Forhandling med ham. Adjudanten skulde, hvis han endnu fandt Czaren paa fjendtlig Fod med Napoleon, tilbyde en Alliance med Sverig. Betingelsen skulde selvfølgelig være Norge, uden hvis Besiddelse Sverigs Hær slet ikke kunde komme bort fra Riget, og Operationsmaalet Sjælland, da Sverig kun ved Erobringen af denne Ø kunde komme i Forbindelse med England og derved vinde de fornødne Midler.

Hvervet betroedes til Grev Carl Lövenhjelm, der var en af de faa af hans Adjutanter, der vare vundne for hans Politik. Han skulde først overlevere Breve fra Kongen og Kronprinsen, dernæst tale med Czaren om Sagen i al Almindelighed og først, naar han havde erhvervet Sikkerhed for, at Forholdet mellem Czaren og Napoleon endnu var fjendtligt, gaa nærmere ind paa Sagen og bede Czaren om, hvis han gik ind paa

Forslaget, da at sende en Diplomat til Stockholm for at forhandle Traktaten der.

Men Greven havde ogsaa det Hverv mundtlig at overbringe Kejseren nogle Raad fra Carl Johan, naar han kunde komme til at give dem, samt at tilbyde Sverigs diplomatiske Hjælp til Fredsslutning med Tyrkiet, hvorved en hel russisk Hær kunde frigøres, som Napoleon ikke ventede at træffe paa sin Vej. Endelig havde Greven med sig et af Carl Johan egenhændigt nedskrevet Udkast til en saadan of- og defensiv Alliance, som han mente, der kunde blive Tale om. Ifølge den skulde Norge absolut forud sikres Sverig og Rusland give 15—20,000 Mand til i Forening med en svensk Styrke paa 35—40,000 Mand at tage Sjælland.

Lövenhjelm afrejste den 8. Februar. Til London afgik paa samme Tid en anden af Carl Johans Adjudanter, nemlig Forsell, som vi kende fra Norge, men denne havde kun Ærinde til den svenske — hemmelige — Gesandt, Baron Rehausen, hvem han skulde overlevere et Brev fra Engeström, hvori det befaledes Gesandten at sige den engelske Regering, at hvis den nu vilde sende Hr. Thornton eller en anden Underhandler til Sverig, saa vilde denne faa en anden Modtagelse, end der blev Hr. Thornton til Del i Åmål.

Først den 21. samledes Statsraadet for at tage Beslutning om, hvad der i Anledning af det skete skulde foretages. Regeringen havde vel først villet se, hvorledes Voldsdaaden andetsteds optoges.

Inden den 21. havde Engeström beklaget sig for Hr. de Cabre over Tildragelsen og meddelt Lord Castlereagh gennem Rehausen, med hvem han vedligeholdte en omfangsrig Brevveksling, hvad der var foregaaet. Endelig havde Carl Johan skrevet et Brev til

Napoleon, hvilket han oplæste i Statsraadet den 21. Dette Brev var dog nok mere beregnet paa det svenske Folk end paa Kejseren. Carl Johan klager deri i højstemte Toner over den Fornærmelse, som er Sverig tilføjet, og som ingen kunde føle dybere end han, der havde bidraget til Frankrigs Storhed og ønsket det stort og lykkeligt, men ikke kunde ofre det Lands Ære og Selvstændighed, som havde gjort ham den Ære at adoptere ham. Brevet var et sandt oratorisk Pragtstykke og endte saaledes: Deres kejserlige Majestæt kommanderer den største Del af Europa, men Deres Herredømme strækker sig ikke til det Land, der har valgt mig. Min Ærgerrighed indskrænker sig til at forsvare dette Land; jeg betragter det som et Hverv, Forsynet har skænket mig. Den Virkning, den beklagelige Invasion har haft paa dette Folk, kan faa de uberegneligste Følger, og hvorvel jeg ikke er nogen Coriolan, og det ikke er Volskerne, jeg kommanderer, har jeg dog saa god en Tro til Svenskerne, at jeg kan forsikre Dem, Sire, at de ere i Stand til alt, naar det gælder om at hævne en Fornærmelse, de ikke have fremkaldt, og at bevare Rettigheder, de sætte lige saa højt som deres Eksistens. Dette Brev¹⁾ gjorde sin Virkning i Sverig og andetsteds, men er ikke kommet Napoleon i Hænde. Indviede Folk have ment, at det paa et senere Tidspunkt er smuglet ind i et Kontor i det kejserlige Militærkancelli, hvorfra ekspederede Breve overgik til Arkivet. Skulde dette være sandt, kunde det dog godt være sket uden Kronprinsens Vidende af Paarørende i Paris, der skulde besørge det.

¹⁾ Optaget i Recueil des lettres proclamations etc. de Charles XIV, Side 55.

Efter at Statsraadet den 21. var blevet oplyst om, hvad der var foregaaet i Sagen, besluttede det i et følgende Møde den 24. at raade Kongen til at sætte Sverig i en fuldkommen Neutralitetstilstand uden Hensyn til Kontinentalsystemet, samt billigede, at der af Sverigs Repræsentant i Paris indgaves en formelig og meget skarp Protest i Anledning af det, der var sket i Pommern.

Denne Protest blev dog tagen tilbage, da den var læst af Bassano; thi „det var jo en Krigserklæring“, erklærede denne, „og det var dog rigtigst først at se, hvad Udbytte der vilde erholdes af de Forhandlinger, Kejseren nu vilde begynde i Sverig“. Forholdet til Frankrig, hvor heller ingen Neutralitetserklæring blev afleveret, skønt Napoleon ikke var helt utilbøjelig til at tilstaa Sverig Neutralitet, blev saaledes foreløbig ikke i det ydre forandret, og i Sverig var der delte Meninger om Fordelene ved det halve Brud med Frankrig, som mulig forestod. Nogle vare begejstrede over en Neutralitet. Andre betragtede den som en Ulykke, fordi de mente, at Frankrig nu vilde spærre Sverig ude fra Fastlandet, hvor svenske Produkter fandt bedre Markeder end i England.

Imidlertid begyndte det politisk for Carl Johan at lysne i Horisonten paa Grund af de Bud, han nu fik fra St. Petersburg. Czar Alexander var bleven rørt over, at den svenske Adjudant, som kom til ham under saa kritiske Tidsomstændigheder, ikke talte til ham om Finland, men kun fordrede russiske Tropper til Sverig for at erobre Norge. Han havde mange Tropper i Finland, fordi han ikke havde turdet stole paa Bernadotte i den lange Tid, denne i Sommerens Løb havde forhandlet med Napoleon. Han ydede med Fornøjelse de 15—20,000 Mand, Carl Johan ønskede,

naar derved største Parten af den øvrige Styrke, han havde i Finland, kunde stilles til hans Raadighed mod de Franske. Han sendte derfor Suchtelen, som paa den Tid opholdt sig i Rusland, til Stockholm, hvor han ankom i Marts paa samme Tid omtrent, som Signeul fra Paris.

Den russiske General havde Ordre til at slutte en Traktat, saadan som Carl Johan ønskede den, selv om den russiske Rigskansler, Romanzoff, der ikke yndede Carl Johan og var Napoleon hengiven, skulde give ham Instruktioner, der ikke faldt sammen med den svenske Kronprinses Ønsker. I Løbet af et Par Dage vare Engeström og Suchtelen enige om, hvad der skulde staa i Traktaten. Ikke blot tilstodes der Sverig Norge og Soldater til at erobre det med, men Angrebet paa Sjælland optoges i Traktaten, og hvad Kronprinsen ellers havde foreslaaet, saaledes Sverigs diplomatiske Optræden i Tyrkiet.

Under disse Forhold kunde det, Signeul bragte Carl Johan, ikke lokke ham. Kronprinsen sagde sin franske Medhjælper, at han maatte have Norge fremfor alt og nødvendigvis og derhos Penge, baade hvad der tilkom ham selv, og hvad han behøvede til Sverig. Han dikterede til sidst Signeul et Svar paa det Diktamen, han havde bragt, men medgav ham skriftlig kun et Tilbud om at ville mægle mellem Frankrig og Rusland, hvilket Tilbud var saaledes affattet, at det godt kunde læses af Czaren, hvis Napoleon sendte ham det.

Carl Johan blev nu begærlig efter at faa England med sig, men det engelske Ministerium var blevet mere og mere tilbageholdende, fordi de mange Ting, Kronprinsen vilde have og i den senere Tid havde ladet Engeström udtale Ønsket om: Norge, Penge, Skibe til at tage Norge med og en Koloni i Vest-

indien, kun vare Goder, han ønskede for sig selv eller Sverig, medens der aldrig var Tale om Gentjenester, og Kronprinsen ikke engang vilde tage officiel Krigsstilling til Napoleon, men have de mange nævnte Ting paa samme Tid, han i det ydre vilde bevare sin ven-skabelige Stilling til Napoleon.

Carl Johan lagde nu Tryk paa Korrespondancen med England, der førtes ved andre Penne end hans egen, mest ved Engeströms. Han lovede nu Gentjeneste og Krig, vilde angribe Sjælland, som England saa tit havde opmuntret ham til. Han ønskede at tage Sjælland i Forening med England og ønskede derfor, at Lord Cathcart, som havde taget Sjælland 1807, maatte komme som engelsk Gesandt eller i et andet Ærinde til Sverig. Paa Sjælland vilde han tvinge Danmark til at forene sig med England og Rusland, og efter den Bedrift vilde han føre den store forenede Hær gennem Fyn og Slesvig ned til Hamburg og gøre den Diversion herfra, som England i 1806 havde ønsket, at der skete ad denne Vej. Han gik saaledes ind igen i de Ideer, han tidligere flere Gange havde fremsat for engelske Rejsende, ja gentog endog, hvor populær han var i Tyskland, hvor let han kunde rejse hele Tyskland til Kamp mod Napoleon, saa han vilde være England til større Nytte end Rusland selv.

Lord Castlereagh vilde dog ikke entrere paa disse lovende Udsigter, men lovede blot, at der skulde komme en engelsk Gesandt til Sverig.

Vi maa imidlertid nu forlade Tildragelserne i Sverig efter kun at have tilføjet, at den svenske Regering i Begyndelsen af Marts forlagde Stændernes Mødested til Örebro og Mødetiden til 13. April. Dette Bud vakte megen Misfornøjelse; selv Kongen var derimod. Man ansaa ikke Paabudet for lovligt, da der ikke

forelaa saadanne vægtige Grunde, som efter Lovene ansaas for nødvendige til Rigsdagens Forlæggelse.

Men Carl Johan vilde have Rigsdagen bort fra Hovedstaden, hen til et Sted, hvor han bedre kunde faa den i sin Magt. Thi nu blev det ikke blot Værnepligten, Tilvejebringelse af Statsmidler, Forandringer i Regeringssættet og saadant, men Sverigs hele politiske System, som skulde forelægges Rigsdagen til Afgørelse.

Den Tid var nu kommen, da den italienske Hær overraskede Europa ved fra Alpernes Top at skride ned til Tyrols Dale, paa samme Tid som vældige Troppemasser fra Spanien og Frankrig drog mod Rhinen for at overskride den. Med andre Ord: Den store, kombinerede Opmarche, der i Løbet af nogle Maaneder skulde føre en halv Million Soldater til Ruslands Grænse, var begyndt. De Tropper, der havde staaet ved Rhinen og i Holland og Westphalen, drog ad Elben til, de ved Elben ad Oder til osv. I Marts Maaned forlod Davouts sidste Tropper ved Elben deres Kantonnementer der, og derefter blev General Carra St. Cyr foreløbig Befalingsmand i Departementerne ved Weserens og Elbens Munding, det vil sige: 32. Armedivision.

Da den mellem Danmark og Frankrig den 7. Marts i Paris sluttede hemmelige Konvention ikke kom til Kjøbenhavn før sent i Maaneden, kunde den Division, Danmark skulde stille, ikke oprettes før den 1. April. Men den Dag oprettedes den under Navnet „den bevægelige (o: mobile) Division“ og kom til at bestaa af holstenske og slesvigske Tropper, som i Forening med nogle fra Fyn og Jylland samledes i Holsten og Slesvig i Krigsformation og i Krigsstyrke, om end Afdelingerne fra Hertugdømmerne, hvor det paa nogen

Maade kunde lade sig gøre, af finansielle Grunde sendte største Delen af deres Mandskab eller saa stor en Del af det, som kunde undværes ved den daglige Tjeneste, til deres Hjem med Orlov i Krigshabit. Divisionens Chef blev General Ewald, Chef for Generalkommandoen i Holsten, som foreløbig beholdt sit Divisionskvarter i Kiel. Sammen med General Carra St. Cyr hørte denne Division til den Reservehær under Angereau, som Kejseren havde oprettet i Nordtyskland, men den blev hurtigt efter sin Oprettelse indordnet under Storarmeens 9. Korps, der befaledes af Marechal Victor, til hvem Indberetninger om Styrke med Afgang og Tilgang (Maanedslister) maatte indgives. Dog skete dette ganske hemmeligt. Ingen uden Generalen og hans nødvendige Medhjælp maatte indvies i dette Forhold til den franske Hær. I Parolbefalingen var Divisionen en dansk Hærafdeling, sammenkaldt for at beskytte Grænsen.

Det dansk-norske Monarkis Stilling til de store Begivenheder, der skulde komme, var saaledes givet og vilde have været bedre end forventet, hvis Carl Johan ikke atter havde været ude paa Intrigernes Veje. Vor Gesandt Otto Blome i St. Petersborg havde faaet Oplysning om Grev Lövenhjelm's Ankomst til St. Petersborg og om den gode Modtagelse, han havde fundet hos Czaren. Og om de Beretninger, han sendte, end næppe vare helt rigtige, saa var det dog klart nok, hvad der nu ogsaa blev meldt rundt omkring fra, at det var Norge, som Kronprinsen var ude efter.

Der var noget, der kunde indgive Frygt for, at Angrebet paa Norge var nærforestaaende, nemlig at Virksomheden blandt de mange Tropper ved Göteborg og i det Platenske Korps havde været stor hele Vinteren,

og at der var bragt Rygter til Norge, som sagde, at en stor Tropepestyrke skulde samles ved Grænsen i Foraaret. I den Anledning havde der ogsaa paa norsk Side været en stor Virksomhed i Vinterens Løb, og Prinsen havde med Kongens Samtykke foreøget den norske Hær med 16 nye af Reservemandskab dannede Batailloner, hvilke under Navn af Fribatailloner, klædte i graa Vadmelskjortler med røde Opslag, skulde supplere den mobile Styrke. Prinsen fik dog ikke Lov til at formere dem straks. Indtil Norge angrebes, eller det truedes af et overlegent Angreb, skulde Organisationen kun ordnes og forberedes i Stilhed og skjult. Hvis Angrebet kom, og den mobile Styrke, som Fjenden antog for Norges eneste, var opstillet, skulde de nye Batailloner samles og indekserceres bag Linietropperne for i afgørende Øjeblikke at træde til og pludselig fordoble Styrken.

Der blev nu ingen Brug for denne nye Hærtilvækst i 1812; thi om Foraaret ophørte paa svensk Side pludselig alle truende Forholdsregler. Styrken indskrænkedes. Man antog i Danmark, at det var, fordi Sverig havde Brug for sine Tropper andetsteds, i Skaane eller ved Sydkysten, at denne Afvæbning ved Norge fandt Sted; men det var kun af svenske finansielle Grunde. Dog — paa Grund af Vinterrustningerne var Norge i Begyndelsen af 1812 godt rustet. Frederik af Hessen vilde kunne have en 20 à 25,000 Mand som mobil Styrke.

Der stod kun tilbage for Kongen at sikre Sjælland, men i den Henseende havde han, da Traktaten diskuteredes i 1811, taget sine Forholdsregler. Han betingede sig i Traktaten Ret til, naar Danmark eller Norge angrebes, at kunne drage sine Tropper i Holsten bort

ved en Meddelelse til Kejser Napoleon og den øverstkommanderende franske General. I det Tilfælde kunde han ogsaa rekvirere den franske Division eller saa stor en Del deraf, han ønskede, til at bevogte den danske Halvø.

Saaledes vare Forholdene i Frederik VI's Rige, da den store Krig i Rusland skulde begynde. Farligst for Monarkiets Sammenholdskraft og for Norge vare de indre Tilstande og Norges utilstrækkelige Proviantering til at udholde en Afspærring. Pengevæsenet var i en uhyggelig Tilstand. I Vinterens Løb var Kursen gaaet ned til 700—800, og nu blev der aldeles intet Hold paa den, hvad der stod i Forbindelse med, at Regeringen nu besluttede sig til den Pengereform med tilhørende Finansoperation, som fandt Sted ved Aarets Slutning.

Et ondt Varsel var det ogsaa, at den engelske Flaade, som kom tidligere end nogen Sinde til Skagerak, medens den kom usædvanlig sent til Østersøen, begyndte at jage Skibe, der bragte Korn til Norge, hvad den i de senere Aar ikke havde gjort.

VI.

Da Kong Carl XIII den 9. April afrejste til Ørebro, hvor han i hele 4 Maaneder kom til at holde Hof midt iblandt Folkets Udvalgte og de mange Gesandter og notable Personligheder, som de store politiske Begivenheder førte hen til den ellers saa stille og fredelige By, havde Carl Johan, som den Dag i Stockholm modtog den engelske Gesandt Thornton, der ankom til Sverig, formummet som en Købmand Thompson, den hemmelige Traktat med Rusand færdig til Underskrift. Den indeholdt¹⁾, hvad vi alt tidligere have antydnet, at Norges Forening med Sverig skulde være et forud opfyldt Vilkaar for Sverigs Medvirken i Krigen paa Fastlandet. Sverig skulde altsaa have Norge straks, før der blev Tale om dets Optræden paa Fastlandet (o: i Jylland eller Holsten). Det gentoges flere Gange i Traktaten, saaledes i § 7 (Sverig skal ikke være tvunget til at gaa angrebsvis frem, før Norges Forening med Sverig virkelig har fundet Sted) og i § 13 (Da det en Gang for alle er bestemt, at den svenske Konges Forpligtelse til at optræde i Tyskland med sine Tropper til den fælles Sags

¹⁾ Ahnfeldt, *Twå krönta Rivaler* II. 161 og *Scævola*.

Fremme ikke begynder, før Norge virkelig er bleven forenet med Sverig o. s. v.). Derfor stod der ogsaa i Traktaten, at de 20,000 Mand, Czaren skulde stille til Kronprinsens Raadighed, alt den 15. eller 25. Juni skulde have begivet sig til Skaanes Kyster, hvor Sverig skulde have samlet en Hær paa 30—35,000 Mand, færdig til i de første Dage af Juli at operere i Forening med de russiske Tropper mod Sjælland.

Ingen uden de ganske faa Indviede i Stockholm, St. Petersborg og London anede, at en slig Traktat var sluttet. Thornton blev meget overrasket, da Engestrøm lod ham se, hvor vidt Sagen var kommen. I Stockholm vilde man ikke have troet sine Øjne, hvis man havde set, hvad Thornton fik Lov at se; thi trods alt var man i Hovedstaden endnu lige saa franskvenlig som russerfjendsk. Der var vel efter Kronprinsens Agitation for et andet Forhold til Rusland end før indtraadt en Forandring i det Sprog, der førtes Mand og Mand imellem i Stockholm. Man var bleven vænnet til at høre forskellige Meninger om en Sag, hvorom der tidligere kun havde været en, og man var endt med at indrømme, at der maaske virkelig kunde være Grund til politisk at vise sig medgørlig mod Rusland. Men man gik ud fra Forudsætninger, som vare Kronprinsens stik modsatte. Man troede nemlig ikke, at Kronprinsen vilde afstaa Finland, hans Hensigter i den Retning vare ikke trængte ned til Menigmand og ansaas i hvert Fald som Bagvaskelse. Det troedes og skreves ogsaa under Signeuls Ophold i Stockholm, at Kronprinsen var den eneste, der i Statsraadet havde stemt for en Erobring af Finland. Det, man mente, der kunde være Tale om, var at vise Rusland den Tjeneste ikke at deltage

i den Napoleonske Krig, naar Rusland til Løn derfor frivillig vilde give Sverig Finland tilbage. Man gik nemlig ud fra, at naar Rusland var slaaet til Jorden af Napoleon, vilde Finland i hvert Fald vende tilbage til Sverig, at Rusland maatte forstaa det og derfor være tilbøjeligt til at yde Sverige betydelige Fordele, naar det vilde afstaa fra at gøre et Erobringstog med Napoleon ind i Rusland, men nøjes med Finland og derved give Russerne den Fordel ogsaa at kunne bruge sine Tropper i Finland mod Napoleon.

Denne Tankegang var saa udbredt ikke blot i de lavere Klasser, men i de højere og selv i Hæren, at man, da man saa Suchtelen komme til Stockholm, almindelig troede, at han var kommen fra Rusland for at forhandle om Finlands Tilbagegivelse.

Kronprinsen vogtede sig vel for i dette Øjeblik, hvor det var hans Opgave at vinde Stænderne for sine mange gennemgribende Forslag, at foretage sig noget mod Mængdens Opfattelse. Han var heller ikke sikker paa, at Traktaten virkelig blev ratificeret i St. Petersborg. Der forhandlede ogsaa der med Løwenhjelm om Sagen, og Rigskansleren, som ledede disse Forhandlinger, var ikke til at lide paa. Dog stoledes Kronprinsen paa Kejseren og Løwenhjelm og havde faaet gode Efterretninger, saa han endogsaa havde sendt sidstnævnte et traktatmæssigt affattet, bedre redigeret Udkast til en Traktat i St. Petersborg, hvis der var Ønske om at affatte en saadan der. Dette Udkast var benyttet, og derfor var der i Virkeligheden, inden Traktaten i Stockholm blev underskrevet (i Örebro), ogsaa afsluttet en Traktat i St. Petersborg den 5. April, hvilken blev den af de to, der blev ratificeret.

Ved Omredaktionen og Behandlingen i Rusland fik denne Traktat egentlig en anden Karakter end den i Stockholm udkastede. En Diversion paa Tysklands Kyster med den Hensigt at forurolige den franske Hærs Operationer blev sat som Maalet og tillige en af Grundene til, at Sverig skulde have Norge, men der blev ikke givet Sverig Lov til at bruge de russiske Tropper til at tage dette Land, men kun til at tage Sjælland, hvis Sverig i Tilfælde af Danmarks Vægring ved at afstaa det, skulde anse det nødvendigt. Mest stødende var det, at Udtrykket Norges Forening med Sverig, som var brugt i Stockholmeraktstykket og var det Udtryk, Gøtamændene altid betjente sig af, i St. Petersburg Udgiven var erstattet med Talemaader, der hørte hjemme i Stockholmerregeringen og i det svenske Diplomati og gik ud fra, at Norge skulde erobres og indlemmes i Sverig. Traktaten af 5. April indeholdt følgende Paragraf: Da det vilde være umuligt for Hs. Majestæt Kongen af Sverig at gøre en Diversion til Gunst for den almindelige Sag, saa længe han bag sig havde Norge som Fjende paa en saa lang Strækning af sine Grænser, og da desuden Norges geografiske Beliggenhed synes at antyde, at Naturen selv har bestemt det til engang at udgøre en integrerende Del af Kongeriget Sverig, saa lover og forbinder Hs. Majestæt Kejseren over alle Russere sig til enten ad Underhandlingernes Vej eller ved en krigersk Kooperation at skaffe Sverig Norge og at garantere det en fredelig Besiddelse af dette Rige samt ikke at nedlægge sine Vaaben, før denne Acquisition har fundet Sted.

Den engelske Regering eller Lord Castlereagh beklagede sig meget over denne Paragraf, da denne senere blev dem bekendt, og vilde ikke tiltræde en Traktat,

der indeholdt en slig paatænkt Indlemmelse ved krigerske Midler af en Nabostat, med hvilken Sverig ikke var i Krig, og som ingen fjendtlige Hensigter havde hverken mod Sverig eller England, hvis Beskyttelse det tværtimod havde paakaldt.

At den i Udkastet bestemte Tilladelse til ogsaa at kunne bruge den russiske Styrke til Norges Erobring var strøget, skyldtes ikke nogen principiel Grund, men alene det, at General Armfelt, som nu var en fremragende Personlighed i Rusland og hørte til Czarens Fortrolige, forklarede denne, at et Angreb paa Norge alene kunde ske om Vinteren, naar Vintervejene stod til Raadighed, og at der derfor paa denne Aarstid burde bortses fra et direkte Angreb paa dette Rige. Carl Johan var misfornøjet med denne Forandring og fik sørget for, at det i en Konvention, der senere afsluttedes i det russiske Hovedkvarter Wilna, blev ham tilladt at anvende den russiske Styrke, der skulde stilles til hans Raadighed, ogsaa ved et direkte Angreb paa Norge. ¹⁾

Der var mange andre Mangler ved den Petersborgske Traktat. Men Carl Johan modtog den imidlertid, som den var. Der kunde dog ikke være Tale om at anvende den snart, uagtet de russiske Tropper fra 13. Maj skulde være beredte til at afgaa fra Finland til det Punkt, som Carl Johan i sin Egenskab af Højstbefalende over den forenede svensk-russiske Troppestyrke vilde bestemme ²⁾. Han maatte først have Hær og

¹⁾ Yngvar Nielsen: Aktsmæssige Bidrag til Sverigs politiske Historie. Christiania Videnskabs Selskabs Forhandlinger Nr. 7, Side 14. ²⁾ Schinkels minnen. VI. 168.

meget andet bevilget af Rigsdagen i Ørebro og Flaadehjælp og Subsidier tilstaaede af England.

Da Kronprinsen den 10. April kom til Ørebro, hvor den følgende Dag hele Hoffet med Dronningen og Prins Oscar var samlet, vidste han, som det fremgaar af det tidligere, endnu ikke, hvad der var foregaaet i Rusland, og da han fik det at vide, meddelte han kun Kongen og Engestrøm og delvis (enkelte Paragrafer) den engelske Gesandt, hvad der foregik i Rusland. Rigsdagen fik det ikke at vide, og i det hele holdtes det skjult for hele Verden. Napoleon havde paalagt sin Gesandt i St. Petersborg for enhver Pris at hindre nogen Tilnærmelse mellem Sverig og Rusland, men det russiske Kabinet gjorde det af samme Grund til sin Opgave at vaage over, at alt, hvad der foregik mellem det og Sverig eller mellem Czaren og Carl Johan (thi den intime Brevveksling mellem dem kom nu i Gang igen), forblev en dyb Hemmelighed for alle Uvedkommende. Romanzoff betroede den franske Gesandt, at den svenske Kronprins vel havde henvendt sig til hans Herre om et Forbund, men var bleven afvist.

I Ørebro blev Rigsdagen, selv dens hemmelige Udvalg, ikke gjort bekendt med den øjeblikkelige politiske Situation uden stødvis lidt efter lidt, som Tiden skred frem, og altid med stor Forsigtighed og i begrænset og beregnet Omfang. Men der gjordes ikke Indvendinger derimod. Allerede i Dagene før Stændernes officielle Mødedag og i den Tid, der efter denne opfyldtes af de Præsentationer og Ceremonier, som dengang hørte med til en svensk Rigsdagssamling, viste det sig, at Medlemmerne, hvorvel de ikke straks mødte i stort Tal, vare besjælede af en anden Aand, end der var al-

mindelig udenfor. Den Tillid og Glæde, som havde fyldt Medlemmerne dengang, de havde valgt Bernadotte til Kronprins, var ikke uddød, nu da Genstanden for deres Valg stod i deres Midte.

Da Kongen den 20. aabnede Rigsdagen med en Tale, der hentydede til de store Ulykker, der truede Europa i dette Øjeblik, og betonedede, at Sverige, værnet ved sin Beliggenhed mod Nødvendigheden af at skulle adlyde Fremmede, hvis Interesser ikke faldt sammen med Sverigs, havde alt at haabe ved Enighed, Tapperhed og Ro, men alt at tabe ved Splidagtighed og Frygt, var Bifaldet almindeligt, og Rigsdagen vedtog derefter et Tillidsvotum til Kronprinsen samt sendte en stor Deputation til Kongen for at bede ham, naar han blev syg, altid at overlade Regeringen til Kronprinsen. hvilken Demonstration var myntet paa den Tvivl, der havde gjort sig gældende i Riget om Lovligheden af Prinsens Overtagelse af Regeringen i Foraaret 1811.

Rigsdagen lagde ogsaa, da den gik i Færd med at nedsætte de forskellige faste Udvalg, som hørte med til en Rigsdag dengang, en særlig Tillid til Kronprinsen og hans Politik for Dagen. Den indsatte i Konstitutions- og Bevillingsudvalgene Mænd, som vare Kronprinsen og Regeringen behagelige, og i det hemmelige Udvalg, det, der skulde modtage Meddelelser fra Regeringen om Stillingen til Udlandet, indsattes ikke Adlersparre, der ønskede at blive det og ansaa sig selvskrevet dertil. Dette vakte nogen Opsigt, men der var for Kronprinsen sikkert Anledning til ikke at ønske Adlersparre ind i dette Udvalg. Thi Kronprinsen havde jo i Mariestad betroet ham mere om sine Hensigter med at vinde Norge ved Ruslands Hjælp, end det var godt for et Medlem af dette Raad at vide, og

siden den Tid havde Adlersparre været mere og mere mod Alliancen med Rusland, som han uden Tvivl vidste mere om end de Fleste.

Efter denne Medfart rejste Adlersparre i Vrede bort fra Rigsdagen uden at hilse hverken paa Kongen eller Kronprinsen, og Forholdet til Kronprinsen blev aldrig senere rigtig godt, hvor meget end Kronprinsen søgte at forsone denne sin Ven, som han frygtede mest af alle sine Venner i Sverig. Adlersparre harmedes i sin Vrede ogsaa over den Forandring i 1809-Aars Mændenes Program lige over for Norge, som efter Alliancen med Rusland blev almindelig i Sverigs diplomatiske Sprog.

Imidlertid fortsatte Rigsdagen sin Gerning, og sin Imødekommen mod Carl Johan viste Rigsdagen ogsaa derved, at den første Sag, den alvorligt tog op til Forhandling, var Hærvæsenet eller Værnepligtssagen, den Indretning af Forstærkningen og Beværingen, hvorved, som alt paa forrige Rigsdag tilsigtet, alt Mandskab i Sverig mellem 20 og 24 Aar kunde udskrives og indsættes enten i den inddelte Hær eller nye Kadrer. Denne Sag blev fremmet med en saadan Kraft, at der inden 15 Dage efter Propositionens Fremsættelse fandtes en Lov, hvorefter en 100,000 unge Svenskere eller flere vare stillede til Raadighed til Enrolering i den nye Hær, der var under Uddannelse, og hvortil der nu kun behøvedes Penge.

Ogsaa i den Henseende kom Rigsdagen Regeringen i Møde, skønt Rigets Kræfter ikke tillod den at gaa saa langt, at det egentlig kunde hjælpe noget, saa flot og ødselt, Kronprinsen, der var vant til Napoleonsk Hærudstyr, indrettede sin Organisation. Regeringen havde store, finansielle Planer at forelægge, deriblandt et af Statssekretær Wirsén redigeret Forslag til Afskrivning

(o: Annulering) af omtrent 30 Millioner Rdl. af den udenlandske Gæld, man havde til Kreditorer, der nu hørte til det franske Rige (i Holland, Braband og Genua).

Grunden til dette Forslag var den despotiske Vilkaarlighed, hvormed Kejseren havde behandlet den svenske Regerings eller dens Undersaatters retmæssige Pengefordringer i Frankrig, endog deres Ret til Rentenydelse, eller med andre Ord den Maade, hvorpaa den franske Stat nu fortolkede de folkeretlige Regler for fremmed Ejendom i en Stat. Allerede i den første Samtale, Engestrøm havde med den franske Chargé d'affaires efter Voldshandlingen i Svensk Pommern, antydede han for denne de Fordele, Sverig kunde have af en saadan fjendtlig Stilling, som Kejseren syntes at ville paanøde det, idet Regeringen ved at følge Kejserens Eksempel saa kunde frigøre sig for den Gæld, det havde i de i Kejserriget indlemmede Riger. Den foreslaaede Beslutning anbefaledes som en Repressalie, idet Regeringen med de Penge, Staten slap for at give ud til Renter og Afdrag, kunde skadesløsholde dem i Sverig, som havde lidt af den franske Regerings Vilkaarlighed enten under Søfart og Handel eller ved en ligefrem Annulering af deres retmæssige Fordringer.

Rigsdagen gik ind paa dette Forslag, men opsatte den endelige Afgørelse af dette og de finansielle og andre Forslag til en senere Tid, for at de kunde tilstrækkelig undersøges. Efter at have vedtaget Værnepligtsloven, hvorefter Væbningen i Landet kunde tage Fart og sætte Riget i Stand til at gribe ind i de overordentlige Tildragelser, som forestod, hengav Rigsdagen sig i længere Tid til indre Anliggender, som særlig lagde Beslag paa manges Opmærksomhed, saasom Trykkefrihedens Indskrænkning og forskellige konstitu-

tionelle Spørgsmaal. Imens var Carl Johan midt under det officielle højtstemte Liv, som udfoldede sig i Byen og det gamle Slot, beskæftiget med den skjulte Opgave, der var hans særlige.

Thornton var kommen til Ørebro, hvor han dog, stadig formummet som Hr. Thompson, paa Grund af den officielle Krigstilstand mellem England og Sverige tog Ophold uden for Byen.

Han havde alt i Stockholm sagt Engestrøm og Kronprinsen, at England ønskede Fred med Sverige og ogsaa med Rusland, hvorfor Thornton ogsaa i Stockholm efter Kronprinsens Afrejse havde søgt og erholdt Samtale med General Suchtelen og Baron Nikolai. Det samme gentog han nu i Ørebro. Saa snart Sverige sluttede Fred med England, vilde det finde England parat til Forhandlinger om, hvad der videre var at gøre, men saa længe Sverige vilde holde sig i officiel venskabelig Stilling til Frankrig, kunde England ikke gaa videre, end det hidtil havde gjort. Og særlig kunde det ikke gaa ind paa en Krig mod Norge eller Sjælland eller en Landudvidelse for Sverige, som Rehausen havde kaldt det, da dette jo blev en Krig, som aldeles ikke berørte fransk Territorium eller den fælles Fjende, især ikke, naar Carl Johan vilde føre den uden officielt at tage Krigsstilling til Napoleon. England var villigt til at yde Sverige Beskyttelse ved sin Flaade, naar det sluttede Fred med det. Det kunde maaske ogsaa overlade det en 100,000 Uniformer, Vaaben og Krigsforraad. Men videre turde det ikke gaa, før Forhandlingen mellem Sverige og England efter den officielle Fredslutning mellem dem var begyndt om, hvilket Operationssystem Forbundet skulde følge. Før man var bleven enig om dette, kunde England ikke

give Flaademidler til offensivt Krigsbrug, heller ikke Subsidier, heller ikke den ønskede Ø i Vestindien. Naar Sverig ønskede en fra Frankrig tagen Ø, for at den kunde tjene som Erstatning for Pommern, som Hr. Rehausen i London havde sagt Castlereagh, lod Sagen sig vel gøre, men kun naar der virkelig indtraadte Krigstilstand mellem Sverig og Frankrig, og Regeringen i Stockholm paatog sig Forpligtelser f. Eks. til i intet Tilfælde at overgive Øen til andre Magter og særligt ikke til Frankrig.

Carl Johan gjorde opmærksom paa, at Angrebet paa Sjælland var et Stød ind i det Napoleonske Herredømmes ømmeste Parti; thi ikke blot var Frederik VI Napoleons lydigste Vasal, men fra Sjælland havde man i Forening med England Adgang gennem Fyn og Jylland til den udstrakte franske Krigsskuepladses Hjerter, og det blev Hr. Thornton svært nok at holde sig paa sine Instruktioners Grund, da Carl Johan gjorde ham bekendt med, hvorvidt Sagen var fremmet, saa det alene var Englands Skyld, naar Forbundet nu ikke paa en glimrende Maade blev indviet. Traktaten af 5. April var nemlig bleven ratificeret, og Carl Johan viste ham den Paragraf i Traktaten, ifølge hvilken England skulde indbydes til at tiltræde den. General Suchtelen var af Czaren bleven udnævnt til Chef for den russiske Styrke, der skulde sættes under Carl Johans Befaling, og Styrken samledes ved Udskebningssteder i Finland, hvor Skibe, Proviant og alt til videre Befordring samledes. Russiske Officerer kom til Stockholm for at aftale fornødne Ting med ham. Paa samme Tid begav C. Løwenhjelm sig til det russiske Hovedkvarter, hvor han fulgte Czaren, med hvem Carl Johan nu førte en intim Brevveksling, som Kronprinsens sær-

lige Repræsentant. Endelig rejste General Tawast over det russiske Hovedkvarter til Tyrkiet med Pas som svensk Afsending for at medvirke ved Afsluttelsen af Freden med Tyrkiet, som jo kom i Stand.

Alt dette vistes Thornton. Blot Penge fra England, for at den svenske Hær ogsaa kunde sættes i behørig Stand, og Hjælp af den store engelske Flaade, som laa ved Sjælland i Krig med Danmark — Napoleon maatte saa ændre sine Dispositioner og samle en ordentlig Hær ved Hamburg og i Holsten og Jylland, inden han endnu havde begyndt Krigen i det østlige Europa!

Castlereagh lod sig imidlertid ikke paavirke af, hvad der indløb til ham om de skildrede Forhold. Han antog nok, at Carl Johan vilde gaa til Sjælland, men troede ikke, man fik ham videre. Han var desuden imod, at Danmark og Norge skulde erobres; han vilde have dem med i den engelsk-russiske Union og talte paafaldende varmt for disse to Stater, som han regnede til de venskabelige Stater, uagtet England var i Krig med dem.¹⁾

Medens Sagen stod paa den her skildrede Fod i Sverig, hvad den i lang Tid kom til, saa man atter Signeul i Ørebro i Midten af Maj. Denne Gang kom han med store Tilbud. Kejseren bød sin tidligere Marechal Finland indtil den Grænse, han selv vilde bestemme, dernæst ikke blot Svensk Pommern, men Meklenburg, Stettin og hele det Omraade, der befinder sig mellem denne Stad og Wolgast. Det var aabenbart Napoleons Mening at give Carl Johan Midler til selv at kunne tilbytte sig Norge, hvis han troede, at

¹⁾ Se om Castlereaghs Forhold Scævola (Utländska diplomaters minnen), særligt S. 281.

det frivilligt kunne faas af Danmark mod den af ham nævnte Erstatning, der her tilbødes ham. Foruden disse Landskaber lovede han i Subsidier 6 Millioner frcs. kontant og 1 Million hver Maaned. Endelig vilde han skadesløsholde Prinsen for Tabet af hans Dotationer ved at indskrive en Sum, svarende til deres Værdi, i den franske Statskasse, hvor han kunde hæve den, naar han ønskede det.

Disse Tilbud vare ikke skriftlige, men knyttede til Punkter, der vare skrevne paa Papir til Støtte for Signeuls Hukommelse; derfor gav Carl Johan ogsaa sit Svar mundtligt, men rettede, hvad Signeul havde nedskrevet efter hans flydende Tale.

Selvfølge var den notable Verden i Ørebro, der paa denne Tid var særlig stor, nysgerrig efter at faa at vide, hvad der forhandlede mellem Signeul og Kronprinsen. Kronprinsen meddelte ogsaa Englands og Ruslands Gesandter daglig, hvad der foregik, men hans Beretninger vare ikke rigtige. Hvorledes man skal forstaa, hvad han virkelig sagde, maa enhver selv om. Nogle have ment, hans Svar gik ud paa at holde sig en Dør aaben i alle Tilfælde; thi Napoleon begav sig paa denne Tid til det glimrende Fyrstemøde i Dreøden, hvorfra han vilde rejse til den russiske Grænse og begynde Felttoget, og Faa troede paa, at Czar Alexander vilde holde Stand i sine krigerske Forsætter.

Han svarede, at det eneste, der kunde overtyde ham om Kejserens oprigtige Venskab, var en formelig Traktat om Norges Forening med Sverig, og den kunde Kejseren efter hans Mening godt underskrive. Thi hvad der end skete, vilde Norge frivilligt underkaste sig Sverigs Konge. Der var i den Retning foretaget Skridt, som umuligt kunde slaa fejl; thi Norge skulde erklæres uafhængigt,

og Værnepligten, der var Nordmændenes Skræk og nu omfattede selv 60-aarige Mænd, skulde indskrænkes til blot at paahvile de 20—25-aarige.

Hvad Finland angik, da kunde han, som han sagde, faa det frivilligt af Rusland, naar han blot stillede sig venskabeligt til Czaren. Denne havde i hvert Fald lovet ham det, hvis Krigen gik Rusland imod og han kom Czaren til Hjælp. Sverig havde saaledes ingen Interesse i at paatage sig Engagements med Frankrig for at naa et Maal, som det kunde naa uden det, hvis det vilde. Men det forholdt sig anderledes med Norge. Hvis Kejseren tillod, at Sverig okkuperede Norge, vilde det bryde med alle Frankrigs Fjender¹⁾. Til Bytte for Norge vilde det give Danmark Svensk Pommern, lovende det ogsaa anden Erstatning, som kunde tilfredsstille det. I saa Fald vilde Prinsen blive Kejserens Redskab i Norden. Han vilde lade saa mange Tropper marchere mod Rusland, som Kejseren fordrede. I dette Øjeblik havde Sverig 50,000 Mand. Han vilde kunne faa 80,000 Mand efter den Konskription i fransk Mønster, som Rigsdagen nu havde adopteret.

Da Signeul kom til det kejserlige Hovedkvarter i Dresden, hvorhen han rejste fra Ørebro, sagde han sig bemyndiget til at undertegne en Konvention, støttet paa disse Betingelser, og han førte endvidere med sig en af den svenske Kronprins forfattet, men ikke underskreven Sommation paa et Stykke Papir saalydende: „Cession af Norge som Erstatning for Tabet af Finland. Sverig vil betale Danmark 12 Millioner frcs. i seks Maaneder, og opnaaende denne Pris for sin Hengivenhed for Frankrig vil det befinde sig i Kejserens Sy-

¹⁾ Bignon, Histoire de France. X. 419.

stem. Fra det Øjeblik, at disse Konditioner blive undertegnede, vil der finde en Udveksling af Traktaterne Sted, og en Handelstraktat kan følge, hvis Kejseren ønsker det.“

Havde Signeul opnaaet en slig Konvention — han havde Ordre til i saa Fald at vende tilbage til Sverig, ellers at begive sig til Paris og lade d'Ohsson indlevere Sverigs Protest fra Foraaret — maatte Carl Johan i hvert Fald kunne have benyttet den til at sætte England Kniven paa Struben. Signeul kom imidlertid ikke tilbage. Kejseren var rejst til Hæren, da Carl Johans Sendebud ankom til Dresden. Bassano skikkede en Stafet med Beretning om, hvad Signeul havde bragt, til det kejserlige Hovedkvarter, men Napoleon blev saa irriteret, saa rentud oprørt over, hvad han erfarede, at han bød Bassano slet ikke svare Signeul noget, men helt overse ham. Generalkonsulen maatte derfor en Tid forgæves vente paa Svar i Dresden, dernæst begav han sig til Badestedet Teplitz for at oppebie det Brev, han havde draget Omsorg for blev bragt ham, naar det kom til Dresden. Da han til sidst forstod, man ikke vilde svare ham, begav han sig med Bekymring i sit Sind til Paris, hvor han saa maatte lade den svenske Chargé d'affaires indbringe Protesten, der derfor først den 20. Juli kom i den franske Regerings Hænder. Den værdigedes imidlertid ingen Opmærksomhed, saa den ingen Indflydelse fik paa den diplomatiske Forbindelse med Sverig, der vedblev at opretholdes som hidtil.

I en Tid af omtrent to Maaneder efter Signeuls Afrejse fra Sverig blev Situationen i Ørebro omtrent den samme som hidtil. England vilde ikke ud med hver-

ken Penge eller Sæmidler, før Sverig havde taget en virkelig Krigsstilling mod Napoleon og en ordentlig Krigsplan var forhandlet. Derimod ønskede det at komme i Fredsforhold til Rusland, men Czaren brød sig mindre om denne Fred end om Alliancen med Sverig, saa England kun gennem Carl Johan kunde haabe paa at vinde Rusland. Men jo mere Tiden gik, desto større blev Behovet for Englands Hjælp i Sverig, der havde maattet begynde at træffe Forberedelser til det med Rusland aftalte Angreb, svarende til de russiske. Sverigs Tropper koncentreredes nu ved Udskebningssteder rundt om, ved Stockholm, Gøteborg og ved Sydkysten, derhos udrustedes i Carlskrona baade den store og den lille flotta. I alle Havne lagdes der Embargo paa Skibe af en vis Drægtighed for at bruge dem til Transport. Man forstod i hele Sverig, at disse Rustninger stod i Forbindelse med de russiske i Finland, men vidste ikke, hvad Maalet var. Selvi i Kjøbenhavn anede man ikke, at de angik Sjælland, hvad de maaske heller ikke gjorde; thi Carl Johan vilde, naar han ikke fik Englænderne med sig, helst begynde med Norge. Der var fra svensk Side bleven antydet, at Rustningerne angik Svensk Pommern; nogle tænkte sig ogsaa, de gjaldt et eller andet med Rusland aftalt Foretagende ved Kurland. I Rigsdagen i Ørebro var man vis paa, at hvad de store Rustninger end betød, var Norge det endelige Maal for dem; dette var i det mindste Tilfældet i 1809-Aars Mændenes Kreds. Hvem der specielt beskæftigede sig med denne Sag i Ørebro, indeholder Rigsdagsprotokollerne ingen Oplysning om. Men der maa have været en Art Klub, hvor 1809-Aars Programmet holdtes i Ære og Sagen om Norge

altid stod paa Programmet. Man støttede herfra Agitationen paa Norge, der fik Midler ogsaa fra Regeringen og Carl Johan; der sendtes ogsaa fra Rigsdagen Pjecer, baade trykte og skrevne, ind i Norge. I en af disse, der kom fra Rigsdagen og kaldte sig et Brev fra en svensk Rigsdagsmand til en norsk Patriot, sagdes det, at de forenede Riger ikke skulde bære Sverigs Navn, men hedde Nordriget, og at dette Riges Hovedstad skulde anlægges ved Nordrigets Middel-punkt¹⁾. Disse Skrifter fik dog ingen Virkning. Der havde paa denne Tid ingen virkelig Forbindelse med Norge. Wedel var utilnærmelig og hans Venner ogsaa. De svenske Penge bleve ødslede paa norske Bissekræmmere, Hesteprangere eller lignende Handelsmænd, der passerede Grænsen ud eller ind og, naar de befandt sig paa den svenske Side, bleve kaprede til at tale godt om Svenskerne, naar de kom hjem.

Imidlertid kunde Carl Johan ikke i noget Tilfælde undvære Penge. Han havde lige siden Thorntons Ankomst til Sverig formelig tryglet England om Penge og især om Penge, som bleve hans egne og kunde anvendes uden Rigsdagens Vidende²⁾, og havde faaet en Del Summer. Men han behøvede Penge i Millionvis, rigtige Subsidier, og for at faa dem havde han i Maj Maaned og senere spillet et fint Spil. Han havde ladet, som han vilde opgive foreløbig sin For-dring paa Subsidier og for at tjene England overtale Rusland til at slutte en saakaldt simpel Fred; men paa samme Tid fik han Czaren overtalt til paa sin

¹⁾ Yngvar Nielsen: Lehnsgreve P. C. H. Wedel Jarlsberg. I. 452 og fig. ²⁾ Se en Skrivelse fra Thornton til Castlereagh fra April Maaned i Scævola: Utländska diplomaters minnen S. 269—272.

Side at opstille som Betingelse, at Carl Johan fik Subsidier. Da dette skete, spillede Prinsen den overraskede, men maatte imidlertid indrømme, at Czaren havde Ret. Han kunde egentlig ikke antage Fredsstillingen uden Penge; thi man vidste ikke, hvilke Følger en saadan Erklæring vilde faa for Sverig. Den faldt jo saa nogenlunde sammen med en Krigsstilling mod Frankrig, og man kunde ikke vide, hvorledes Rigsdagen vilde stille sig dertil. Denne vilde maaske afvise enhver Bevilling; han var nødt til at have Penge, som Rigsdagen ikke havde Magt over.

Under de videre Forhandlinger nævnte Carl Johan for Thornton i Juni Maaned den Sum, han behøvede, nemlig en Million Pd. Sterling (18 Millioner Kroner), halvt i Kontanter, halvt i Udrustningsgenstande, Uniformer eller Kolonialvarer, og han lovede, hvis han fik den, at ville tilbagebetale den i Terminer, naar først Norge var kommet i hans Besiddelse, og han havde haft det i to Aar.

Sagen diskuteredes nu videre, men efter at Carl Johan paa ny havde gjort England en Tjeneste ved at faa Czaren til at opgive nogle Beløb, som ogsaa Rusland vilde have af England for at slutte Freden, lod endelig Castlereagh Thornton sige Carl Johan¹⁾, at dersom Sverig vilde slutte en simpel Fred (o: en Traktat uden andet Indhold end, at der skulde være Fred mellem de Forhandlende), saa vilde England være villigt til straks derefter at forhandle en Operationsplan, og hvis der derom kom Enighed, kunde Carl Johan være sikker paa, at Sverig vilde faa en Under-

¹⁾ Scævola 317.

støttelse til Krigsomkostninger af dog ikke mere end $\frac{1}{2}$ Million Pd. Sterling.

Carl Johan var ikke glad over dette Tilbud; thi hvilke Operationer vilde England fordre? Men da Castlereagh lod sige, at han ikke havde noget imod, at Sjælland blev Operationsmaalet, naar der, efter at Sjælland var benyttet som Middel til at faa Norge, ikke disponeredes videre angaaende Sjællands senere Skæbne uden Englands Medvirkning, lod Carl Johan sig bevæge til at slaa til.

Nu kom Freden i Stand. Der var to Traktater, den ene sluttet af Thornton med de russiske Repræsentanter, Suchtelen og Baron Nikolai, den anden med Engestrøm og Wetterstedt. De erklærede kun, at der skulde være Fred og Venskab mellem de paagældende Lande. Men i den russiske forbeholdt England og Rusland sig dog et Arrangement hurtigst muligt med Hensyn til de politiske og kommercielle Spørgsmaal, som angik Fremtiden, og lovede hinanden Hjælp, naar nogen begyndte Krig enten mod England eller Rusland. I den svenske var der en Artikel, der svarede til den om gensidig Hjælp i den russiske, redigeret saaledes: Dersom en eller anden Magt bekrieger Sverig paa Grund af denne Traktat, forpligter England sig til i Forening med Kongen af Sverig at tage de nødvendige Forholdsregler til deres Staters Sikkerhed og Uafhængighed.

Traktaterne bleve undertegnede i Ørebro den 18. Juli og vakte, da de bleve bekendte, den største Opsigt, ikke blot i Sverig, hvor der paa den Tid var et stort Selskab af fremragende og navnkundige Mænd fra alle Kabinetter samlet i Stockholm og Ørebro, men overalt, hvor Traktaterne bleve bekendte.

Der var nu ligesom lagt et Program ind i Kampen mod Napoleon; Forbundet, som var dannet i Ørebro, betød jo aabent Brud med Kontinentalsystemet og med Napoleons hele System. Havde Carl Johan været i Stand til at gaa mod Sjælland straks, som Rusland havde ønsket dengang, det foreslog, at Freden først skulde undertegnes, naar Forbundet var i Stand til paa samme Tid at træde militært op, saa vilde Carl Johan have haft den fremragende selvstændige Krigsstilling i Nord, han havde drømt om at kunne faa.

Nu svækkedes imidlertid Interessen i Europa snart for det, da det ikke viste sig rustet til at udføre noget. Selv den diplomatiske Forbindelse med Danmark og Frankrig bibeholdt Sverig. v. Dernath var kaldt tilbage, fordi Forholdet mellem ham og Kronprinsen var blevet helt umuligt derved, at han holdt sig til den franske Repræsentant og fortalte denne, hvad Kronprinsen betroede ham. Men i Stedet for v. Dernath fungerede nu den omtrent tyveaarige Legationssekretær Grev Baudissin som dansk-norsk Chargé d'affaires. Virkningen af Traktaterne i Sverig og Rusland var nærmest, at disse Lande kom i offentlig Fredsstilling til England, hvis Skibe fra skjulte Tilflugtssteder uden for Kysterne nu aabent kunde sejle ind i Havnene. Thornton blev nu Gesandt i Stockholm, som Baron Rehausen blev det i London, og Lord Cathcart, som Carl Johan havde ønsket til Sverig for at hjælpe ved Angrebet paa Sjælland, blev engelsk Ambassadør i St. Petersborg, hvorhen han dog skulde begive sig over Sverig.

Imidlertid fortsattes Rustningerne i Sverig i stigende Maal, og hverken Danmark eller Norge kunde forholde sig ligegyldige dertil. Særligt ikke Danmark; thi Re-

geringen vidste saa temmelig, hvad der var foregaaet. Den vidste, at Sjælland var et af de Angrebsobjekter, der var Tale om, og fra England var der kommet Rygter om et Angreb paa denne Ø, der opskræmmede Befolkningen i Kjøbenhavn og bragte den til at raabe paa Forsvar. Hele Styrken paa Sjælland var nemlig paa Grund af de finansielle Nødstilstande næsten hjemsendt paa den nødvendige Fredsstyrke nær og Tjensthestene satte paa Græs. Befolkningen troede, at Kjøbenhavn og Sjælland laa forsvarsløst hen, fordi den ingen Troppemasser saa nogetsteds, og Søforsvaret ved Kjøbenhavn ikke i deres Øjne betød noget.

Rosenkrantz gjorde Kongen opmærksom derpaa den 22. Juli, samme Dag Efterretningen om Ørebro-Traktaterne var kommen hertil, og Kongen begyndte straks Forsvarsforberedelser.

Dog indkaldte han ikke Tropperne eller Hestene; thi alt var saaledes ordnet, at de paa det korteste Varsel kunde møde, hvorefter en 30,000 Mand vilde være under Vaaben, alt medregnet. Derimod befalede han en Koncentration af den største Del af Tropperne forberedt¹⁾, saa at det samlede Corps d'armée kunde kaste sig over Fjenden, paa hvilket Punkt han end gik i Land. Dette var en Operation, Bernadotte i 1807 havde prist som den selvskrevne ved Forsvaret af Sjælland, og som han maaske, hvis han nu kom, vilde være bleven forundret over at se anvendt.

Tillige kaldte Kongen, til Dels efter Raad af Rosenkrantz, jydsk Tropper til Fyn og de fynske, 2 annekterede Batailloner og 1 Rytterregiment til Sjælland. Derhos gav han General Kardorff paa Lolland og

¹⁾ Se Meddelelser fra Krigsarkiverne. V. 335.

Falster Anvisning paa, hvad han skulde foretage sig, naar Krigen udbrød, og meddelte Landgrev Carl af Hessen paa Gottorp og General Ewald i Kiel Opgaven for det bevægelige Armékorps i Holsten, naar enten Fyn eller Sjælland angrebes. I sidste Tilfælde skulde Ewald med hele Divisionen gaa over Femern til Lolland og Sjælland og den rekvirerede franske Styrke beskytte Jylland.

Vanskeligst for ham var det at berolige Københavnerne opskræmmede Sind ved Forstærkning af de maritime Forsvarsmidler ved København. Efter 1807 var der paa det istandsatte Orlogsværft bygget et Linieskib og en Fregat „Najaden“, men ellers kun Brigger og mindre Skibe, og af dem vare „Najaden“ og de fleste af Briggerne sendte til Norge, hvor i dette Aar „Najaden“, som vi straks skulle omtale, tabtes ved Lyngør. Søstyrken i Danmark bestod derfor endnu væsentligst kun af en Mængde i Krigsaarene tilvejebragte armerede Skibe og af Kanonbaade og Kanonjoller spredte omkring ved Kysterne. Men Kongen lod nu fra alle Stationerne, som f. Eks. fra Fladstrand, Samsø og dem ved Store Bælt, en Del af Kanonbaadene med Chalupper afgaa til Øresund. Derved blev Søstyrken i Øresund, der nu daglig gik paa Jagt efter engelske mindre Fartøjer, betydelig forøget. Der vilde efter den Ordning, der efter Baadenes Ankomst fandt Sted, altid under Krigsforhold kunne møde et Tal af 45 Kanonchalupper foruden andre Smaaskibe paa et enkelt Punkt.

Der lagdes nu Planer for Koncentrationen, tilvejebragtes Telte, Brød, Proviant, Fôrage og alle krigerske Fornødenheder for Tropper, og Virksomheden vedblev lige til Efteraaret baade paa Sjælland og i Norge,

hvor en lignende Forsvarsbevægelse foregik. Troppeindkaldelsen udeblev imidlertid, da Tilstanden aldrig paa noget af Stederne blev saa truende, at Kongen fandt Anledning til at befale den.

Da det imidlertid har sin Interesse, skulle vi her meddele, hvorledes Tilstanden vilde have været, hvis Carl Johan havde kunnet gøre Alvor af sin Plan mod Sjælland.

Den danske Operationslinie gik fra Holsten over Smaaøerne, over Vordingborg til Helsingør, den Vej, Sjællands Besætning var kommen 1807, og den Vej, den skulde tilbage, hvis den ikke kunde holde Øen 1812. Der foreligger intet bestemt herom i Arkiverne for denne Tid, men det var den gamle Operationsplan, som fulgtes ved alle Forberedelserne.

I Afsnittet mellem Øresund og Roskildefjord, det nordøstlige Sjælland, vilde Kystbevæbningen have været stærk og været støttet til Fæstningerne Kjøbenhavn og Kronborg samt Frederiksværk med Skanser og Befæstninger i det nordvestlige Hjørne af Afsnittet ved Indløbet til Isefjord. I dette Afsnit, der formodedes at blive det egentlige Angrebspunkt, vilde Prins Christian Frederik ved Sorgenfri staa som almindelig Reserve med 4000 Mand.

Ved Indgangen til dette Terrainafsnit, ved Roskilde og Terrainet Øst for denne By, vilde Kongen staa med Hovedkorpsen, der skulde være 20,000 Mand stærkt, men dog næppe vilde have rummet mere end 16,000 Mand. Bag dette Korps vilde der langs Kysterne baade i Vest og Øst være efterladt en Trediedel af Forsvarsstyrken i det hele som lokal Kystbevæbning, og paa Lolland-Falster og i det sydlige Sjælland mod Øst vilde General Kardorff have vogtet de Egne, gen-

nem hvilke Ewald med den bevægelige Division ligesom i 1807 skulde komme Hovedstyrken til Undsætning og Hjælp.

Hvis Carl Johan var gaaet i Land Nord for Kjøbenhavn, som man antog, vilde Kjøbenhavn være bleven evakueret som i 1807, dækket af Hovedkorpset, og Carl Johan maatte have slaaet dette, ligesom Cathcart i 1807 lod Sir Wellesley gøre det af med Castenskjolds Korps ved Kjøge, og hvis dette var lykkedes ham, vilde maaske Frederik VI med Hovedkorpset være bleven nødt til at kapitulere ved Vordingborg om ikke før, hvis ikke Kardorff og Ewald med den holstenske Division da var kommen til Sjælland.

Dog vi skulle ikke fortsætte disse Betragtninger, da der ikke foreligger noget om Carl Johans Angrebsplan, og han ved at gaa i Land Syd for Kjøbenhavn maaske kunde afskære Retraiten og fremtvinge en Gentagelse af 1807. Det tør dog nok anses som givet, at Frederik VI ikke kunde føre Krig mod Carl Johan, og, hvis denne, der kendte Sjælland og dets militære Ressourcer nok saa godt som Kongen, med Lord Cathcart ved sin Side, overrumplende, som Bestemmelsen var, var gaaet i Land med en 40,000 svenske og russiske Tropper, vilde Kongen snart have kapitulert, selv om han havde haft Held til at faa sin Koncentration fuldført. Det samme var ogsaa den almindelige Mening i Samtiden, hvor dog de fleste ikke havde nogen Anelse om, at der overhovedet eksisterede nogen Plan. I Kjøbenhavn troede man, at alt var opgivet, fordi der ikke skete noget i Byen, og selv Garnisonen i Krigstid skulde drage bort paa nogle faa Batailloner nær. Imidlertid trostede man sig med, at Russerne, der sagdes at være det nye Forbunds Kærnetropper, nok vilde blive nødte

til at blive hjemme paa Grund af Napoleons Fremrykken i Rusland.

For Sverig alene frygtede man mindre i Danmark, og hvis Carl Johan uden Hjælp af fremmede Landmagter vilde angribe Sjælland, var Frederik af Hessen opsat paa fra Norge at falde ind i Sverig. Men Frederik VI fraraadede ham det for Norges Skyld. Han havde tilegnet sig Christian Augusts Læresætninger om Farligheden af et Indfald fra Norge i Sverig, naar Havet var i Englands Vold, da det let kunde drage Sverigs hele Hærmagt ind i Norge. Han bad Prinsen om at opsætte al Indkaldelse af Mandskab til efter Høsten — Høsten 1812, som i Norge blev til intet, fordi Vejret i dette Aar hindrede Kornets Modning!

Det var at forudse, at det Forhold, hvori England nu var kommet til Sverig, maatte forandre det, hvori Norge havde staaet til England, og dette stadfæstede sig hurtigere, end man havde ventet.

Efter at Fregatten „Najaden“ var sendt op til Norge, var dette Riges Flaadestyrke (Sødefension) større end Danmarks, og England begyndte at beskæftige sig med den paa Grund af Begivenhederne i Ørebro. Den 6. Juli forefaldt ved Lyngør den skarpe Fægtning, hvori „Najaden“ efter et overordentlig stort Mandefald erobredes og ødelagdes, medens de tre den ledsagende Brigger undkom. Fra den Tid fortsattes Søkampen i de norske Farvande, og om Handelen end ikke hørte helt op endnu, besværedes den dog paa mangfoldige Maader, saa Tilstanden forværredes fra Dag til Dag; Vanskelighederne ved at faa Licencer steg ogsaa fra Dag til Dag; ved Efteraarstiden kunde ingen faas længer.

Sorgen over dette blev stor i Norge; men paa samme Tid steg Forbitrelsen mod Regeringen i Danmark. Thi man kom ganske forstaaelig til at tro, at det var den utidige Opsendelse af Krigsskibe til Norge, der havde givet Anledning til Englands forandrede Holdning til Søs. Den samme Misstemning havde kort før givet sig Luft paa et andet Omraade. Kongen havde den 23. Maj udstedt en Lov om forbudt Handel i Danmark og Norge, som var en af de skrappeste, han nogen Sinde havde underskrevet. Dens Udførelse i Norge var ganske umulig. Frederik af Hessen maatte efter bedste Skøn modificere den under Forsøget paa at gøre den gældende, da den ellers vilde gøre al Handel umulig.

De Genvordigheder, Norge havde at kæmpe mod i Sommerens Løb, vare dog for intet at regne mod de Ulykker, der hjem søgte det, da Høsten blev til en total Misvækst, og Hungersnød alt indfandt sig i mange Bygder paa samme Tid, som virkelig Spærring fra Havet indtraadte, og alvorlige Rustninger truede det fra Sverig, medens Pengereduktionen i Danmark styrtede alle økonomiske Værdier over Ende.

Dog — vi ere komne for langt frem. Vi maa tilbage til Carl Johan efter den afsluttede Tripelalliance. Saa længe han ikke havde nogen Traktat med England om Operationerne, nyttede det ham kun lidet, at de russiske Hjælpetropper laa parate til Udskibning langs Finlands Kyst; thi han havde saa hverken tilstrækkelig Søhjælp eller Penge, og uden Penge havde han ikke nogen Hær i krigsduelig Stand, heller ikke Midler til at føre Krigen med.

Men Situationen blev nu en saadan, at hverken Czaren turde sende sine Tropper i Finland bort fra

Krigsskuepladsen ved den finske Bugt, eller Carl Johan turde gaa bort fra den. Kejser Napoleon trængte nemlig sejrende frem i Rusland, de russiske Hære veg for ham. Europa studsede, og Kejserens Prestige steg Dag for Dag. Det var tydeligt nok, at den russiske Hovedhær drog ad Moskov til, men franske Korpser gik ogsaa ad St. Petersburg til. Der var alt franske Tropper ved Düna. Hvad vilde der nu ske her? Carl Johan gik ud fra, at Napoleon vilde oprette Riger, efterhaanden som han gik frem; Kejseren vilde besætte Reval, Riga og Narva, og efter at Lifland havde sluttet sig til Polen, hvad Organisation nu dette Rige end vilde have faaet, vilde han byde Finnerne Friheden og give dem en Hersker. Selve St. Petersburg mente han, det maaske vilde være vanskeligt for Czaren at bevare for det russiske Rige.

Under disse Forhold mente Carl Johan, at det nok kunde lade sig høre, at han, som man ønskede i det russiske Hovedkvarter, inden han optog sin Opgave i Danmark, først hjalp Russerne med at besværgе den Fare, der truede baade Sverig, Finland og den russiske Hovedstad. Han kunde jo med sine 40,000 gaa til Finland og St. Petersburg eller til hvilket andet Sted, Czaren maatte ønske, forene sig med de russiske Tropper og tage Kommandoen. Men saa mente han, at han maatte have Lov til, naar Faren var overstaaet, at gaa med en forenet svensk-russisk Styrke, denne Gang paa 100,000 Mand, til Danmark for at tage Sjælland og dernæst gaa gennem Fyn og Slesvig til Hamburg. Han meddelte disse sine Meninger og Tilbud til Czar Alexander gennem Grev Löwenhjelm, der, som omtalt, fulgte med Czarens Hovedkvarter som Carl Johans

Repræsentant¹⁾. Men han tiltænkte sig et billigt Vederlag for den Hjælp, han paa denne Maade vilde yde Rusland. Han mente, at naar han paalagde Sverig en slig Færd, burde han ogsaa kunne forevise et Udbytte, det vilde sætte Pris paa. Som et saadant mente han at kunne foreslaa Czaren, at Finland blev besat af Sverig, indtil det kunde ombyttes med Norge.

De her fremstillede Tanker og Overvejelser af Carl Johan vare fremkaldte af Czaren selv, idet han havde ladet spørge, om ikke Carl Johan selv mente, at det var rigtigst at lade den ifølge Petersborgtraktaten samlede Styrke først gaa til Reval for at være til Støtte for St. Petersborg, idet den, naar det viste sig, at den her kunde undværes, herfra kunde gaa til Danmark, naar Tiden var dertil. De Forslag og Tilbud, som udgjorde Carl Johans Svar, bleve saa at sige Programmet for den Sammenkomst, som blev aftalt mellem Czaren og Carl Johan i Finland. Dette Møde var oprindelig udtænkt af en forhenværende engelsk Admiral Bentink, der hørte til de internationale politiske Eventyrere, der sværmede om Carl Johan i Sverig. Han havde engang fremsat Idéen om en saadan Sammenkomst for Carl Johan, og da denne ikke havde noget at indvende mod Tanken, havde han begivet sig til Rusland for ogsaa at faa Czarens Bifald til Idéen. Czaren var dengang paa den Rejse til Moskov, som han foretog for at rejse Landet i det hele til en hellig Folkekrig. Men da han kom tilbage til Hovedstaden, hvor Bentink fik Foretræde for ham, var han helt indtagen i den Idé, den engelske Admiral havde

¹⁾ Se Schinkels minnen. VI. 371.

undfanget. Hvis Carl Johan virkelig ønskede i Ven-skabelighed at drøfte den nærværende prekære Situa-tion med Czaren og som dennes Gæst paa finsk Jordbund, kunde Czaren ikke forestille sig noget be-hageligere. Sagen blev derefter ordnet diplomatisk, og da Kongen af Sverig havde givet sin formelle Til-ladelse til Mødet, blev det foreslaaet, at dette skulde finde Sted i den finlandske Hovedstad Åbo, men først, naar Rigsdagen i Örebro havde sluttet sine Møder.

Dette Tidspunkt, som baade Regeringen og Rigs-dagens Medlemmer i den seneste Tid havde længtes efter, indtraf først i Midten af August. Carl Johan havde da faaet næsten alt det, han ønskede, vedtaget. Rigsdagen var gaaet ind paa Trykkefrihedens Ind-skrænkning; den var gaaet ind paa et Forslag, som var stillet om, at Sverigs ultramarine Besiddelser, Barthelemy som Svensk Pommern, bleve stillede di-rekte under Kongen, uden for Statsforfatningen, Stats-administrationen og den almindelige Skattepligt til Staten, et Forslag, som uden Tvivl havde politiske Øje-med og tillige havde Hensyn til den Koloni, han vilde erhverve af England. Rigsdagen havde derhos billiget den udenrigske Gælds Afskrivning i det Maal, Rege-ringen ønskede, samt forhøjet Apanager — Kronprinsens dog kun til 100,000 Rigsdaler. Den havde derhos be-vilget 3 Millioner ekstraordinært til Rustninger og forhøjet de Kreditter noget, som Regeringen havde Ret til at benytte sig af ved pludselig indtraadt Freds-brud. Det mindste af disse, det saakaldte lille, blev $1\frac{1}{2}$ Million, det store, det, som Regeringen ikke kunde tage sin Tilflugt til, uden naar det samtidig indkaldte Stænderne, blev $2\frac{1}{2}$ Million.

Nogen egentlig Krigsrustning forlangtes ikke. Den Hær, der dannedes paa Grund af Alliancen i St. Petersborg, betalte England alle Udgifter for. Sverig gav ved Værnepligten, som indførtes i dette Aar, Mandskabsmaterialet til den, et udmærket, næsten enestaaende smukt Materiale; thi de bedste og kraftigste af Landets 20—24aarige unge Mænd indgik i den Hær, der blev kaldt „Kronprinsens“.

Hvad det hemmelige Udvalg havde faaet at vide om den ydre Politik, og hvad der deraf blev hele Forsamlingens Ejendom, er vel ikke let at sige. Men faktisk er det, at da Carl Johans forestaaende Rejse til Finland blev bekendt, troedes det almindelig, baade i og uden for Rigsdagen, at Forhandlingerne ved denne Sammenkomst vilde angaa Finland. Man kunde ikke tænke sig, at Sverig uden Løfter om en større eller mindre Del af Finland kunde være gaaet ind paa Alliancen med Rusland, og allermindst, at Kronprinsen vilde forhandle med Rusland om Norge. Thi dette Rige maatte efter Svenskernes Mening ved Alliancen med England være saaledes stillet, at det før eller senere som en moden Frugt vilde falde i Sverigs Arme.

Kronprinsens hele Attraa var dog kun at vende tilbage til Traktaten af 5. April i St. Petersborg eller den i Stockholm samtidig afsluttede, saa snart Forholdene tillod, at den kunde udføres, hvorfor Czaren havde let ved at faa Prinsen bevæget til ikke under Mødet at tale om Finland. Kronprinsen var i den sidste Tid af sit Ophold i Ørebro bleven yderligere opsat paa at indskrænke sig til den Opgave, de nævnte Traktater eller Traktatudkast paalagde ham. Lord Cathcart var nemlig paa Vejen til St. Petersborg

kommen til Ørebro og havde der udtalt, at den engelske Regering ikke var tilbøjelig til at gaa ind paa Petersborg-Traktaten, naar Operationen mod Norge udelukkedes og et og andet ellers forandredes. Den engelske Regering havde intet mod Angrebet paa Sjælland, naar dette skete for gennem Holsten og Hamborg at komme Napoleon ind paa Livet. Dette bekræftedes yderligere, inden Lord Cathcart endnu havde forladt Ørebro. Lorden erholdt nemlig fra den engelske Regering en ny Meddelelse, ifølge hvilken han fik Bemyndigelse til at udbetale Sverig $\frac{1}{2}$ Million Pd. Sterling, hvis det optraadte som England ønskede og ikke blot i egen Interesse.

Lord Cathcart forhandlede ogsaa med Suchtelen, og Carl Johan indbød dem begge til at følge sig til Åbo. Alle Betingelser for at komme til et endeligt Resultat vare saaledes til Stede. Som Repræsentanter for det svenske Statsraad medførte han Wetterstedt og Adlerkreutz. Engestrøm ønskede at forblive hos Kongen i Stockholm.

Den 18. August 1812 sluttede Rigsdagen sin lange og indholdsrige Sæson med Tillidsbevidnelser til Konge og Kronprins. Den 25. August gik sidstnævnte om Bord i en svensk Fregat og afgik til Åbo, medens Suchtelen fulgte paa en russisk og Lord Cathcart paa en engelsk.

Czaren havde den nævnte Dag alt opholdt sig tre Dage i Åbo, og han kom til at være der i fem, inden den svenske Fregats Master viste sig i Horisonten for de finske Udkigsmænd. Det var en Ventetid, fuld af Ængstelse og Pine for Czaren, borte fra de store Begivenheder, hvoraf hans Riges og hans egen Fremtid og Eksistens afhang, men han maatte nu se den

svenske Kronprins, med hvem han stod i skriftlig Berøring, takke ham for hans Politik og, hvis han viste sig at være den Mand, man ventede sig, bevæge ham til at blive ved med den. Han maatte først og fremmest opgive enhver Tanke om svenske Tropper paa finsk Grund, som man nu begyndte at tale om. Vilde han ikke bringe Hjælp paa Krigsskuepladsen af svenske Tropper ved en direkte Overskibning fra Sverig til Riga, Lifland eller den tyske Kyst, maatte han forholde sig passiv i Sverig, ventende paa den Tid, da Rusland kunde sende ham de lovede Tropper; thi for Øjeblikket kunde Rusland ikke afse dem. Det havde selv Brug for dem; det var noget, Carl Johan burde erkende.

Czaren havde sin Udenrigsminister, Rigskansler Romanzoff hos sig i Åbo, ligeledes Krigsministeren Araktschejeff og et stort, glimrende Følge. I samme befandt sig flere Finner, der vare traadte i russisk Tjeneste, saaledes Armfelt. Endvidere var Grev Carl Løwenhjelm med i Czarens Stab. Han havde faaet Lov til lidt forud for den øvrige Stab at drage til Åbo for at modtage sin Kronprins, hvis han kom, som man ventede, før Czaren. Store Festligheder vare forberedte. Czaren havde opbudt alt for at vise sin svenske Ven al den Ære, det var muligt. Der blev indrettet Bolig for denne i Guvernementshuset, medens Czaren tog til Takke med det mere beskedne Militær-Guvernementshus. Der samledes 35,000 Mand finske Tropper om Byen for at forevises den svenske Gæst i en Revue, men ogsaa for at være et Memento for ham, i det Tilfælde han, trods alt, skulde pønse paa noget mindre loyalt.

Det var den 27. August, at Fregatten, der havde Kronprinsen om Bord, naaede Åbo. Hele den svenske og finske Befolkning var paa Benene. Kronprinsen og hans Stab i svenske Uniformer modtoges af Czarens høje Befuldmægtigede og kørtes under stor Højtidelighed, under Kanonsalut og Hurraraab af Befolkningen, til Guvernementshuset, hvor kort efter Czaren aflagde ham sit Besøg. Derefter var der Genbesøg og stor Middag hos Czaren, ved hvilken Carl Johan mødte med Andreas Ordenen (thi Suchtelen havde efter Landstigningen paa Czarens Vegne overleveret ham alle russiske Ordener). Om Aftenen var der Illumination af Staden; næste Dag stort Troppeskue til Ære for Kronprinsen, hvorefter Czaren spiste hos denne, og Byen paa ny illuminerede. Det samme skete ogsaa den næste Dag; thi Czaren havde i Programmet sat, at han hver Dag, undtagen den første, vilde tage sin Middag hos Kronprinsen.

Allerede ved de første Samtaler mellem Czaren og Carl Johan var det klart, at den sidstnævnte var den samme, han havde været i sine Breve, at han med hele sin Sjæl ønskede Rusland Sejr og sin tidligere Herre Undergang. Han begyndte Forhandlingerne, som egentlig kun bestod i en eneste vedholdende Samtale med Czaren, der strakte sig over alle tre Dage, med den Kritik af Napoleons Krigsførelse, som vi kende fra Rhinhærenes og det italienske Felttogs Tid, om Napoleons revolutionære Taktik, der absolut maatte føre ham til Undergang, naar han engang mødte en Modstander, der med Ro og Koldblodighed undveg hans Slag og lod ham tilintetgøre sine Hære og sig selv ved sine oprivende Dispositioner. Men hans Tale prægedes af større Udførlighed og større Lidenskabe-

lighed som Følge af, at den sværmeriske og livlige Selvhersker med udsøgt Høflighed lagde sin Beundring for Dagen og mærkede sig hvert Ord, han hørte. Blot ingen Forskrækkelse — sagde Kronprinsen — eller Betagethed, der kan hjælpe Napoleon til at skaffe sig en afgørende Sejr, medens han endnu har Overtaget. Aldrig har han indladt sig paa et Æventyr som det, med saadanne Masser at begive sig ind i Ørkenen, hvor han ikke kan finde Udkomme. Undvig ham blot, lad ham selv fuldbyrde sin Svækkelse. Tiden kommer, da han kan angribes, og hvad vil et Nederlag ikke sige? Napoleon har aldrig nogen Sinde kunnet ordne et 8 Dages Tilbagetog. Det kan han ikke. Et Nederlag inde i Rusland med det revolutionerede Tyskland og med Frankrig, der ikke er hans Herredømme meget mere hengivent end andre Lande, i Ryggen, vil være Begyndelsen til hans Undergang.

Medens de store Begivenheder i Europa vare det egentlige Samtaleemne i de første Dage og vedbleve at være det, var det, Czaren ønskede af Sverig, allerede i Begyndelsen af Sammenkomsten saa at sige lejlighedsvis tilstaaet. „Deres Majestæt behøver disse Tropper ved Düna,“ havde Carl Johan sagt ved Reven. Man var bleven enig om, at Foretagendet mod Danmark maatte opsættes og Tanken om svenske Troppers Hjælp ved Reval eller paa russisk Grund opgives. Carl Johan berørte for Czaren Forslaget om Hjælp gennem Finland med dette Storhertugdømme som Pant for Norge, hvilket han ikke turde undlade, fordi hans Ledsagere, Wetterstedt og Adlerkreutz og ogsaa Carl Løwenhjelm mente, at han var forpligtet dertil. Men det var kun en enkelt Gang og dermed var den Sag ude af Verden. Thi Czaren havde svaret,

at han ikke turde gaa ind derpaa, fordi han frygtede for, at det vilde mishage hans Undersaatter, og Carl Johan faldt da straks til Føje, idet han erklærede, at han nu ikke vilde forlange nogen Garanti, men stole alene paa Czarens Ord. Dette behagede selvfølgelig i højeste Grad Selvherskeren, der gav sin Gæst Haanden og lovede, at han aldrig i sit Liv skulde glemme det ædelmodige Svar, og at han betragtede sit traktatmæssige Løfte om Norge som et Æresord, han ikke skulde svinge.

Man blev saaledes enig om, at de Tropper, som vare bestemte til Angrebet paa Sjælland, nu skulde anvendes til at forstærke Wittgensteins Hær ved Düna, at det Carl-Johanske Angreb gennem Danmark derfor skulde opsættes, til disse Tropper ikke længere behøvedes i Rusland, men at Carl Johan til Gengæld skulde have den Forøgelse af Tropper, han ønskede. Man enedes da om, at der skulde opsættes en ny Traktat af Løwenhjelm og Romanzoff med Optagelse af de nødvendige Modifikationer i Traktaten af 5. April. Fremgangsmaaden blev nu den, at Czaren og Carl Johan samtalede om alt det, der faldt dem ind angaaende Situationen, og at der, hver Gang de høje Personligheder i deres Tale indbyrdes eller med Cathcart eller andre kom til noget, som de mente burde optages i Traktaten, dette saa overgaves til Løwenhjelm eller Romanzoff, der kaldtes ind og derefter redigerede de vedkommende Artikler.

Det tør antages, at Czaren ikke i mindre Grad end alle andre har været noget forundret over den Uforbeholdenhed, hvormed hans Gæst blottede alle sin tidligere Herres Lyder, idet Czaren af og til ligesom tog Afstand fra Carl Johan ved at mindes Napoleons over-

legne Geni i det hele set. Ogsaa forholdt han sig trods den intime venskabelige Tone sikkert noget mistænksom og observerende til Carl Johan, hvad der maaske kan oplyses ved det almindelige Rygte¹⁾, at Czaren, dengang Carl Johan havde bedt om en Understøttelse, gik ind i det Værelse, hvor de fornemste Personer af hans Følge opholdt sig, og halvhøjt sagde: „Han tager mod Penge“. Men han lod sig dog ofte fange af Carl Johans Svada, tog hans Selvlovprisninger mere alvorligt, end de fleste vilde have gjort, og naar Carl Johan udmaalede den Lykke, der vilde times Europa, naar Napoleons Magt i Rusland havde faaet sin Bekomst, kunde Czaren kappes med Kronprinsen i Fantasterier.

Carl Johan søgte at lade Czaren forstaa, hvilken Mand han nu havde hos sig. Han forklarede, hvad han havde været som fransk Krigsminister og i Felten, og hvad Magt han endnu besad i Frankrig. Hvis han steg i Land Nord for Bretagnes Kyster — forklarede han —, hvor han var saa vel kendt og havde saa mange Venner, og han saa udstedte en Proklamation i Frihedens Navn til de Franske, vilde Frivillige fra fjærn og nær strømme til hans Faner og forene sig med de Tropper, han førte med sig. Og han tvivlede ikke om, at han i saa Fald kunde marchere lige paa Paris. Alle republikanske og moderate Partier vilde anerkende ham. Moreau vilde ankomme til Frankrig og stille sig ved hans Side, og hvis han saa udsprede Rygtet om, at Kejseren var fangen i Rusland, hvad han maaske virkelig vilde blive, var han ogsaa vis

¹⁾ Två krönta Rivaler. II. 180.

paa, at en mægtig Fraktion af Senatet med Talleyrand og Fouché i Spidsen formelig vilde afsætte Kejseren.

Czaren blev saa indtaget af Carl Johans Fremstilling, at han begejstret lovede at yde Prinsen alle de Tropper, han behøvede til Fuldbyrnelsen af en slig Plan; men Carl Johan indvendte, at dertil kunde russiske Tropper ikke anvendes, derimod svenske, der ansaas for Venner i Frankrig. Heller ikke Lord Cathcart, hvem Czaren meddelte Planen for at høre, om ikke England nok vilde give Sæmidler til en slig Operation, viste sig videre henrykt over en slig Landstigning. Ogsaa en saadan vilde efter hans Mening for meget bære Skin af at være udført for Bernadottes egen Fordels Skyld. Carl Johan ønskede dog nu selv al videre Tale om en saadan Plan standset. Han havde betroet Czaren den, fordi han vidste, den var udførlig, men den vedkom efter hans Mening ikke Koalitionens, som han overhovedet nødig vilde se beskæftige sig med, hvad han kaldte Frankrigs indre Anliggender. Han vilde foreslaa, at Koalitionens mere skulde befatte sig med Napoleon end med Frankrig, at den skulde bekæmpe hans Overgreb uden for Frankrig — i Tyskland kunde ogsaa en Opstand rejses, som den beskrevne i Frankrig —, men at de Forbundne, naar de havde naaet deres Maal med Kejseren, standsede ved Rhinen og tillod Frankrig selv at tage sin Bestemmelse om Fremtiden. Czaren havde af de vekslende Udtalelser faaet det Indtryk, at Carl Johan selv kunde ønske at blive Napoleons Eftermand. Han mente derfor at kunne forstaa, hvorfor Bernadotte ønskede Koalitionens standset ved Rhinen, og svarede, at han med Fornøjelse skulde se Frankrigs Skæbne lagt i Bernadottes Hænder.

Om disse Ting enedes man dog om ikke at sætte noget i Traktaten. Derimod nok om nogle Udvidelser, Rusland og Sverige burde have. Thi man blev efterhaanden enig om, at det var ved Ruslands og Sverigs forenede Anstrengelser, at Europa skulde befris for Napoleons Tyranni, og det var da ikke andet end billigt, at disse Staters Herskere betingede sig nogen Løn derfor. Czaren mente at maatte tage Weichselen til Grænse for sit Rige i Vest og at lade Sverig garantere sig den. Carl Johan mente, det saa ikke var mere end billigt, at Czaren til Gengæld foruden Norge ogsaa garanterede Sverig Sjælland. Ved dette Arrangement maatte imidlertid baade Østerrig, Preussen og Danmark have Erstatning, men dette voldte dog ikke stort Bryderi. Joges de Franske tilbage over Rhinen, vilde der blive saa meget Napoleonsk Land tilovers Øst for Rhinen, at Østerrig og Preussen let vilde kunne faa Erstatning for det til Rusland afstaaede, og for Danmarks Vedkommende fandt Kronprinsen alt let at ordne. Riget skulde have Hamburg til Hovedstad, alt sit tidligere Land til Store Bælt og saa hannoveransk Land i Vest indtil Bremen, i Øst Meklenburg, Svensk Pommern og lidt mere; i det hele vilde Riget nogenlunde komme til at svare til det cimbriske Rige, Kronprinsen til Tider havde beskæftiget sig meget med.

Efter at være bleven enig om, at Erstatningen vilde være let at yde, naar Tidens Fylde kom, besluttede Czaren og Carl Johan da at optage denne Udvidelse af Rusland og Sverig med Garantier i Traktaten, men nu mødte den Vanskeligheder. Lord Cathcart, som alt med Forundring havde hørt, hvorledes Czaren og hans Ven mellem sig havde disponeret over hannoveransk

o: **engelsk Land, meddelte, at Regeringen i London** ikke vilde tillade Sverig at faa Sjælland uden paa den Betingelse, at England fik Kronborg, hvilket det med Omraade vilde indrette til et nordisk Gibraltar, og at det overhovedet ikke vilde gaa ind paa Operationer mod Sjælland, naar disse skulde ende med en Erobring ene til Sverigs Fordel.

Imidlertid forandredes ikke derfor det besluttede, hvis Frederik VI da ikke frivilligt overlod Sverig Norge og forenede sig med Sverig og Rusland mod Napoleon. Man redigerede nu blot Artiklen om Sjælland saaledes: Hvis Kongen af Danmark ikke beslutter sig til frivilligt at aftræde Norge og forene sine Tropper med den svensk-russiske Hær mod den fælles Fjende, saa man bliver nødt til at angribe Sjælland, vil Hs. Majestæt Czaren, der er underrettet om, at den britiske Regering ønsker, der ikke raades over Øen uden efter en fælles Overenskomst mellem de tre Magter, afstaa sine fra Erobringsretten flydende Rettigheder til denne Ø til Hs. Majestæt Kongen af Sverig paa Vilkaar, at Kongen iøvrigt afgør Sagen med England, saa at Czaren kun forbeholder sig Garantien for de Overenskomster, som i den Henseende maatte blive afsluttede mellem Sverig og Storbritanien.

Sverigs Garanti for Weichselgrænsen for Rusland blev optagen i Traktaten, saa meget end de svenske Officerer, hvilke mere og mere forundredes over, hvad der foregik i Åbo, havde raadet Kronprinsen til ikke at tilstaa den. De trøstedes dog af Grev Romanzoff, der mente, at der ikke var store Betæneligheder for Sverig i at underskrive Traktaten, da det ikke var givet, den vilde faa nogen stor Betydning.

Angaaende Angrebet paa Sjælland bestemtes det, at de russiske Hjelpetropper skulde forøges til 35,000, hvoraf de 25,000 skulde have begivet sig til den skaanske Kyst i Slutningen af September, eller naar Omstændighederne tillod det, og Resten i Slutningen af November, hvis Aarstiden og Overfartsmidlerne ikke lagde Hindringer i Vejen.

I Traktaten optoges der derhos en Paragraf om det saakaldte Rubellaan, der var Følgen af Carl Johans Bøn om Penge. Der var alt i Statsraadet i Stockholm bleven sagt Prinsen, at han i Rusland maatte kunne faa Penge til Laans. Man havde der endog nævnt en Sum af 5 Millioner. Den Politik, Carl Johan var alaaet ind paa, maatte for Rusland nok være Penge værd. Men de russiske Finanser vare i en højst forvirret Tilstand, Krigstilstanden stillede uhyre Fordringer til dem, saa Czaren ikke var god at komme nær i Pengeanliggender. I dette Tilfælde maatte der imidlertid gøres Udveje, og de tilbød sig, da man kunde tinge med Kronprinsen, og han desuden var meget glad ved at faa den Sum, der kunde erholdes, i Form af Mel og Korn ud fra de finske Magasiner, som vare fyldte. Der herskede nemlig Dyrtid i Sverig paa Grund af den mislykkede Høst, saa de modtagne Varer med Fordel kunde omsættes til den kontante Sum, de repræsenterede. Der tilstodes da Kronprinsen omtrent en Fjerdedel af, hvad han ønskede, i en Paragraf af Traktaten med følgende Ord: Som et Vidnesbyrd om Hs. Majestæt, den russiske Kejsers personlige Venskab til Hs. kgl. Højhed, den svenske Kronprins og hans alvorlige Ønske om at komme sin Forbunds-fælles Interesser i Møde, forpligter Hs. Majestæt Kejseren sig til at bistaa Sverig med et Laan af 1,500,000

Rubler betalbar inden 8 Maaneder, beregnet fra nærværende Konventions Ratifikation. — Hs. Majestæt Kongen af Sverig forpligter sig paa det udtrykkeligste til at tilbagebetale dette Laan til Hs. Majestæt den russiske Kejser inden Forløbet af 16 Maaneder efter Norges Forening med Sverig — —.¹⁾ Dette Laan blev aldrig tilbagebetalt, fordi Forudsætningen, Norges Forening med Sverig ved Ruslands Hjælp, ikke opfyldtes. Dette Laan er for øvrigt blevet bekendt ved sin Efterhistorie²⁾. Carl Johan betragtede Laanet, der eftergaves ham engang, som ydet ham eller Kongen personligt paa Grund af Udtrykkene i Traktaten.

Endnu er der af Åbo-Traktaten en særskilt og hemmelig Artikel at mærke, optagen fra den i Stockholm af Suchtelen og Engestrøm affattede Traktat, der ikke blev ratificeret. Den bestemte, at Alliancen mellem Sverig og Rusland skulde have Karakter af en Familiepagt, og at, hvis en hvilken som helst Magt skulde ville forstyrre enten Sverigs eller Ruslands Sikkerhed, de to høje Kontrahenter da forpligtede sig til at komme hinanden til Hjælp med den Styrke, som behøvedes, hvilken dog aldrig maatte overstige ca. 10—15,000 Mand.

Denne hemmelige Artikel, som Carl Johan i 1812 vel nærmest ønskede for Gustavianernes Skyld, vilde han i 1814 drage Nytte af lige over for Christian Frederik.

Efter paa den Maade, vi have skildret, at have gjort alt muligt for at tilfredsstille og vinde Carl Johan, gjorde Czaren sig til sidst til hans Talsmand lige over

¹⁾ Två krönte Rivaler. II. 178—174. ²⁾ Sammesteds II. 178 og flg.

for Lord Cathcart. Denne havde ikke blot Raadighed over den halve Million Pd. Sterling, der var lovet Carl Johan, hvis han fejede sig efter Englands Ønsker med Hensyn til Operationerne, men han havde ogsaa, saaledes som vi forstaa Sagen, Ret til at bevilge en hel Million, hvis Carl Johan helt underordnede sig Englands System. Dette var nu langt fra Tilfældet, men da der dog var sket store Tilnærmelser, saa den engelske Regering havde kunnet tiltræde Petersborg-Traktaten for de fleste Hovedpunkters Vedkommende, lod Cathcart sig bevæge til paa den engelske Regerings Vegne at tilstaa Sverig $1\frac{1}{2}$ Million Pd. Sterling (9 Millioner Kr.) som Gave uden nogen som helst traktatmæssig Forpligtelse fra Sverigs Side om Anvendelsen.

Carl Johan vendte derfor hjem fra Åbo, rig paa Midler og tilfredsstillet ogsaa ved det personlige Forhold, hvori han nu var kommen til at staa til Czaren. Men mest tilfreds var dog vist Czaren over Mødets Udbytte. Det hjertelige Møde paa finsk Grund havde for Offentligheden været som et Pant paa det bedste Forhold mellem Sverig og Rusland. Czaren kunde derhos nu med Ro drage sine Tropper i Finland ned til Krigsskuepladsen Syd for den finske Bugt. Det var en kritisk Tid denne. Under Sammenkomsten med Carl Johan var der kommen Melding om Slaget ved Smolensk og Russernes Nederlag der. Der var Anledning til nu at frygte for Provinserne ved den finske Bugt og for selve Hovedstaden.

Mindst tilfredse med, hvad der var sket, vare Svenskerne. Carl Johans Ledsagere havde lige til det sidste søgt at formaa ham til dog at forlange noget af Finland tilbage, i det mindste Ålandsøerne. I Sverig ytrede der sig Misfornøjelse hos dem, der vidste

lidt af, hvad der var sket (Åbotraktaten holdtes nemlig hemmelig). Dronningen og Hoffet kritiserede Kronprinsens Optræden i Rusland, Engestrøm var heller ikke fri for at gøre det. Kronprinsen havde imidlertid ved sine Held med Rigsdagen og i Åbo faaet sig en Stilling i Staten, som overgik den, han havde stræbt efter. Han havde nu næsten faaet alt, hvad han havde ønsket, og deriblandt ogsaa Penge. De engelske Subsidier styrede han med hel Frihed ved Statssekretær Wirsén af Finanserne, der i særlig Grad kom til at staa ham nær. Han fik nu en storartet Stilling i Staten. Idet han for Alvor begyndte at samle og udstyre og danne den Hær, der skulde være hans, for de fremmede Penge, han havde erholdt dertil, kom han med sine egne Forbindelser med de krigsførende Magter til at danne — i det mindste med Hensyn til Krig og Politik — en egen prinselig Regering, der var den kongelige overordnet.

Den store Troppeopstilling paabegyndte Kronprinsen straks efter Tilbagekomsten til Sverig. Det var næppe af Hensyn til Åbotraktatens Tidspunkter, man skyndte sig saa stærkt; thi at disse ikke kunde efterkommes, var vist Romanzoff fuldt overtydet om paa samme Tid, han nedskrev dem. De Tropper, som fra Finland droges til Krigsskuepladsen, kom først den 9. Septbr. til Reval, den 23. til Riga og traadte først den 29. ind i Operationerne. De kunde ikke i September Maanedes Slutning være ved Sverigs Sydkyst. Men Carl Johan vilde imidlertid fra sin Side være rede, og Adlerkreutz, som først havde opdaget Paragraffen om Russerne, da han var kommen om Bord paa Fregatten for at tage bort fra Åbo, havde ogsaa straks paa Skibet tilskrevet

Toll i Skaane om at forberede alt med Hensyn til Russernes Ankomst den 28. September.

Inden Carl Johan lagde sin Plan for Troppeopstillingen, sammenkaldte han et stort Krigsraad i Stockholm, i hvilket Adlerkreutz, der var hans Generaladjutant, og nogle af hans mest betroede Generaler, hvor imellem Essen og Wrede, samledes med Platen og Adlersparre og de civile Medlemmer af Statsraadet, der vare mest knyttede til hans militære Regering, Wetterstedt og Wirsén. Han forelagde dette Krigsraad Spørgsmaalet, om man skulde rette Hovedangrebet paa Sjælland eller Norge, da man i saa Henseende havde frit Valg efter de med Rusland afsluttede Traktater, og Resultatet blev, at de fleste stemte for Angrebet paa Norge, hvad særlig Adlersparre anbefalede, idet han mente, at Norges Forening maatte kunne opnaas ved den nu forøgede og forbedrede svenske Hær alene, højest kun med lidt engelsk Hjælp. Kronprinsen, som næppe for meget stolede paa, at Russerne skulde komme, og i sit Hjerte næppe ønskede det, saa længe Napoleons Magt ikke havde lidt et Knæk i Rusland, sluttede sig til samme Mening saa meget mere, som man mente, trods alt, at kunne erholde Englands Tilladelse dertil.

Imidlertid indrettede han sig paa at kunne optræde efter Omstændighederne enten i Norge eller paa Sjælland og ordnede Dislokationen af de 50,000 Mand, han uddannede, der efter. 15,000 Mand af de nye Tropper disloceredes nær ved den norske Grænse, som den for Norge bestemte Styrke, og den sattes specielt under Feltmarechal Essen, der alt blev designeret til Generalguvernør i Norge med det Hverv at forberede alt muligt for Rigets Okkupation. De øvrige 35,000

Mand, som skulde forstærke Essens norske Korps, hvis Angrebet skulde ske mod Norge, men som skulde gaa med Russerne til Sjælland, hvis Adgangen for Essen til Norge skulde søges erhvervet der, lejredes i Grupper rundt om Sverigs Kyst, ved Gøteborg, ved Stockholm og ved Sydkysten med Transportskibe for hele Styrken hos sig.

Der foregik nu en rastløs militær Væbning i Sverig, som satte mange Hoveder i Forvirring. General Adlerkreutz skrev saaledes i Anledning af nogle urigtigt ekspederede Ordre eller Kontraordre¹⁾: „Vi ere i det mindste fire tjenstgørende Generaladjutanter, en Chef for Generalstaben eller Generaladjutanturen for Armeen, en Generaladjutant for Flaaderne, en Generaladjutant for Artilleriet samt Generaladjutanten i Stockholm; desuden Krigskollegium, Krigskomiteén, Statssekretæren og Generalintendanten for Hæren, hvortil kommer Generalinspektøren over Feltlægeetaten og Sygeplejen samt adskillige andre Generalinspektører, hvilke, hver paa sin Vis, bidrage til Konfusion. Gud naade den, der til sidst skal hitte Rede i alt dette“. Det var ikke let for Svenskerne at vænne sig til den yppige Napoleonske Hærordning, Kronprinsen indførte, og end mindre at blive fortrolige med hans idelige Kontraordre. Men han havde ikke let ved hurtigt at finde det rette. Hans urolige Aand arbejdede uophørligt og avlede nye Ideer, der omstødte dem fra i Gaar, for meget ofte at vige for andre Dagen efter.

Da den Tid nærmede sig, at Russerne kunde ventes, begav Carl Johan sig ned til Sydkysten og udfoldede sin Hærmagt paa alle Steder for at kunne godtgøre,

¹⁾ Feltmarechal Toll: Biografisk Teckning II 235.

at han fra sin Side havde været parat. Samtidigt skrev han til Prinsregenten i England, at hans Hær nu var i Bevægelse ved Hjælp af de Midler, England havde ydet, men at han, hvis Russerne ikke skulde komme, vilde ønske med Englands Hjælp at kunne angribe Norge i Vinterens Tid, da Sverig saa vilde være bedre i Stand til i Foraaret at gaa derhen, hvor England maatte ønske hans Optræden. Og for at give denne Opfordring Eftertryk, sendte han Oberst Bjørnstjerna med Brevet til London, hvor han skulde sige, at Kongen ikke vilde gøre Norge svensk, men lade det beholde sin Selvstændighed med egen Lovgivning og frie Institutioner, og iøvrigt forhandle om forskellige Sager, der stod Rigerne imellem, saaledes om den Koloni, Sverig ønskede. Den engelske Regering havde nemlig hos Autoriteter i London mødt Modstand mod Overladelse af den Koloni, St Lucie, som man omsider var bleven enig om i Ørebro.

De russiske Tropper kom imidlertid ikke. I Stedet for kom der Efterretning om Slaget ved Moskva, og lidt efter om Napoleons Indrykning i Czarrigets ældste Hovedstad. Det er nu godt nok, at Carl Johan, da han modtog Efterretningen herom, udbød, at nu var det forbi med Napoleon. Det samme havde han sagt saa tit før i samme Øjeblik, Napoleon naaede sit Maal. Carl Johan blev selv Offer for den almindelige Fortryllelse, der greb hele Europa ved Budskabet om Kejserens Lykke. Han opgav sine Foretagender for i Aar og afvæbnede (i Begyndelsen af Oktober), inden endnu Svaret var kommet fra England. Han tænkte sig, at Alexander, trods sine Forsikringer og trods de nye Opfordringer til at holde ud, som nu sendtes ham,

maatte krybe til Korset. „Da maa vi,“ sagde han¹⁾, „krybe i Skjul og, som Sneglen i sit Hus, afvente bedre Tider. Vi have dog haft det Udbytte af vore Rustninger og af den Stilling, vi have indtaget, at Nationen er bleven genoprejst, og at hele Europa har bemærket den krigerske og uafhængighedslystne Aand, som besjæler den“.

Den engelske Regering stillede sig ikke uvillig til Kronprinsens Anmodninger. Den sendte endog en Officer med Ordre til Admiral Saumarez om at støtte Kronprinsens Foretagende saa meget som muligt; men da Bjørnstjerna kom tilbage i Slutningen af Oktober, var Sagen stillet i Bero, og hvad der skulde foretages i det følgende Aar, var gjort til Genstand for Forhandlinger af det regulære Diplomati i de to Lande.

I Danmark gjorde den svenske Afvæbning et godt Indtryk. De krigerske Bevægelser havde selvfølgelig der vakt Opmærksomhed. Men Kongen troede ikke mere end tidligere paa deres snarlige Fuldbyrkelse, og han var jo forberedt baade paa Sjælland og i Norge. Det vigtigste, han nu foretog sig, var at kundgøre Forsvarsplanen for dem, den angik, og til Dels ogsaa i Parolfbefalingerne. Derved fik man i visse Kredse Oplysning om, at det var Kongens Agt under visse Eventualiteter at forlade Sjælland (med Regeringen). Dette vakte Uro hos mange, saaledes ogsaa hos Rosenkrantz, der i den Anledning henvendte sig til Kongen. Da de Efterretninger, Rosenkrantz havde om Åbo-Mødet, gik ud paa, at Overenskomstens Hovedhensigt var at bevæge Kongen af Danmark til at gøre fælles Sag med Rusland og dets Allierede, henvendte han

¹⁾ Schinkels minnen. VII. 26.

sig i en motiveret Forestilling til Kongen¹⁾ med det Spørgsmaal, om Kongen ikke kunde føle sig opfordret til at frafalde Foreningen med Frankrig, udsone sig med England og indlede Underhandlinger med Rusland, hvis man ved dem kunde opnaa taalelige Vilkaar og Sikkerhed for Monarkiets Opretholdelse.

Det var i September Maaned, at Rosenkrantz gjorde Kongen dette Spørgsmaal. Han fik ikke det Udbytte deraf, som han ønskede. Kongen vilde forblive i det antagne System, fordi Æren bød det, og man, naar Suverænenes Ære skulde staa sin Prøve, aldrig burde vige o. s. v. Rosenkrantz maatte derfor bøjse sig ind under Kongens Villie, men nu bredte der sig i de følgende Maaneder en Dag for Dag mere om sig gribende almindelig Mening om, at det var en Livsbetingelse for Landet at slutte sig til den nordiske Tripelalliance og særlig da at opgive den selv-morderiske Krig med England, der før eller senere nødvendigvis maatte føre til Monarkiets Undergang. Og denne Stemning fik Næring af Begivenhederne; thi efter Budskabet om Indtoget i Moskov kom Efterretningerne om denne Bys Brand, om Tilbagetoget o. s. v.

Nu var den Tid kommen, da Tyskland kunde rejses fra Holsten af, som Carl Johan havde forklaret, og hvis Frederik VI ikke havde været til, vilde der rimeligvis være sket noget i Hamburg i den Aand, Carl Johan havde angivet. Thi i Kjøbenhavn var Stemningen i Aarets sidste Maaneder saaledes, at hele Regeringen, undtagen Kongen, stod paa den russisk-engelske Alli-

¹⁾ Medd. fra Krigsark. V. 261. ²⁾ Kampen om Norge. I. 42.

ances Side¹⁾, og ved Sydgrænsen, i Holsten, var den anti-franske Stemning paa Kogepunktet. Saa tysk-sindet var Befolkningen her.

Den russiske Rigskansler, der ledede Regeringen i St. Petersburg, naar Czaren var i Felten, hvor han havde den unge Nesselrode hos sig som politisk Sekretær, raadede Regeringen i Kjøbenhavn til at optage Carl Johans Politik lige over for Tyskland og det uden at tage for stort Hensyn til den svenske Kronprins, hvis Prætensioner han ikke nærrede nogen overdreven stor Lyst til at se opfyldte. Han vidste, at Norge slet ikke ønskede at komme under Sverig, at Carl Johans modsatte Paastand beroede paa en Illusion, at Sagen om Norge i hvert Fald ikke vilde afgøres saa let, som Kronprinsen troede. Der var efter Lisakewitzes Indberetning et almindeligt Ønske fremme om, at Prins Christian Frederik maatte faa Norges Skæbne i sin Haand. I dette Efteraar havde man i Kjøbenhavn endog villet overtale Kongen til, hvis et Angreb paa Sjælland forestod, da straks ved en højtidelig Proklamation at frasige sig sine Rettigheder til Norge, for at Prins Christian Frederik som arveberettiget kunde gribe Kronen der. Om disse Ting, der rimeligvis slet ikke havde Romanzoffs Sympati, talte han kun højst flygtigt; derimod sagde han, at der kunde ske saa meget, inden de afsluttede Traktater skulde sættes i Værk, at Regeringen i Kjøbenhavn ikke skulde være forknytt, fordi der var en Paragraf om Norge deri. Den russiske Regering var slet ikke forhippet paa at faa den udført. Viser der sig

¹⁾ Christiania Videnskabs-Selskabs Forhandlinger 1882 Nr. 23. S. 75—76.

alvorlige Hindringer for Opfyldelsen af Kronprinsens Ønske, da har Englænderne Kolonier nok, hvormed det kan erstatte Kronprinsen Savnet af Norge. Det gælder for Czaren blot om at give Carl Johan et Haab. Et helt vagt Løfte fra Kongens Side om at være beredt til under disse Forhold at afstaa enten Norge i sin Helhed eller en Del deraf mod fuld Erstatning og efter nye Forhandlinger vilde være tilstrækkeligt for, at Danmark kunde tiltræde Alliancen. Romanzoff raadede derfor Otto Blome i St. Petersburg til at foreslaa sin Regering i Kjøbenhavn at slutte Alliance med Rusland og England og at tage Hamburg samt Lybæk og Bremen straks. Czarens Mening var det, at den danske Hær efter at være forenet med den svenske derefter skulde rykke frem gennem Hannover til Magdeburg.

I de Underhandlinger, Romanzoff aabnede i St. Petersburg med den kjøbenhavnske Regering, var England med. Lord Cathcart havde nemlig faaet Bemyndigelse og Instruks fra London til at kunne slutte Præliminærfred med Danmark, naar der blev Anledning dertil. Med Hensyn til Rejsningen i Hamburg, saaledes som Carl Johan havde udmalet den, var Englands Regering nu som før lidt lunken, fordi Prinsen for ugenert havde tumlet med hannoveransk Land; derimod var der ikke Betænkeligheder hos den for at gaa Carl Johan lidt paa Klingen med Hensyn til Norge; thi endnu havde det ikke i saa Henseende bundet sig til Sverig, og det havde hidtil undveget bestemte Løfter til Carl Johan af Hensyn til Danmark¹⁾.

¹⁾ Scævola 281 og flg.

Denne russiske eller russisk-engelske Indledning til Forhandlinger, der samtidig skulde føres ogsaa i Kjøbenhavn, var dog næppe begyndt, før Carl Johan kom dem i Vejen paa en Maade, der ganske tog Vejret fra Grev Romanzoff og Kabinettet i St. Petersborg. Han lod Sverig officielt opfordre den danske Regering til at slutte sig til Koalitionens og nævnede ved den Lejlighed de Betingelser, den maatte underkaste sig, hvis den vilde indtræde i Alliancen og optræde i Hamburg.

Carl Johan benyttede som Anledning til at nærme sig Regeringen i Kjøbenhavn en Ytring, som vor Gesandt i Petersborg, Blome, engang i November havde ladet falde til Carl Løwenhjelm sammesteds, nemlig om, at Danmark ikke ønskede noget hellere end at slippe ud af Napoleons Aag, men at man ikke kunde bryde med Kejseren, saa længe Sverig endnu bevarede sine diplomatiske Forbindelser med denne o. s. v. Prinsen lod den svenske Gesandt i Kjøbenhavn, Oxenstjerna, rette en Note til Rosenkrantz for at spørge denne, om det var Regeringens Anskuelse, Hr. Blome havde udtalt, eller kun sin egen. Ved denne Lejlighed kom Gesandten naturligvis til at forsikre, at hans svenske Majestæt i lang Tid havde ment, at en alvorlig Forening mellem de nordiske Riger vilde være det bedste Pant paa deres gensidige Lykke, og til sidst til at forklare Rosenkrantz, hvad der vilde være Betingelsen for en slig Alliance.

Den svenske Konge bød Danmark en Armé paa 30 à 35,000 Mand, hvilken, forenet med et betydeligt Korps af russiske Tropper, først skulde begive sig til den danske Halvø saa nær ved de hanseatiske Byer som muligt for at kunne operere mod den fælles

Fjende. Kongen af Danmark skulde saa lade 30,000 Mand af sine Tropper forene sig med de alt nævnte, og denne forenede Hær, som sikkert vilde gøre et uimodstaaeligt Indtryk paa Tyskland, skulde ikke nedlægge sine Vaaben, heller ikke standse sine Operationer, før den havde forskaffet hans danske Majestæt en tilstrækkelig Erstatning for Norge, hvis forudgaaede Cession skulde danne Basis for den svenske Majestæts Kooperation.

Efter Fremsættelsen af dette tilføjede Gesandten i sin Note, at den svenske Konge for at fuldstændiggøre Midlerne til Erstatning vilde være beredt til at cedere Svensk Pommern til Kongen af Danmark, og til at afstaa fra en Fordring paa nær ved to Millioner, som han havde tilgode hos den danske Konge for Tab, tilføjede den svenske Handel ved danske Kapere i Fredstid, ligesom han endelig, naar Erhvervelsen af Norge skete uden Blodsudgydelse, haabede, at Kongerigets Stænder vilde skaffe ham et Laan paa to Millioner Daler svensk, ved Hjælp af hvilket han vilde kunne komme hans danske Majestæt til Hjælp i Tilfælde af, at de Rustninger, som han saa sig nødt til at foretage, nødvendigvis fordrede denne Hjælp.

Romanzoff var ganske forbløffet over Carl Johans Optræden, og Czaren delte i Begyndelsen hans Forundring; thi det var traktatmæssig bestemt i alle de forfattede Traktater og særligt i den af 5. Januar, at det Tilbud, Carl Johan nu havde ladet Oxenstjerna gøre i Kjøbenhavn, ikke maatte stilles uden af Sverig og Rusland i Forening og først, naar de militære Forberedelser vare saa vidt fremmede, at Operationerne kunde begynde umiddelbart efter, at den danske Konge havde sagt nej. Carl Johan undskyldte sig med, at Romanzoff

havde begyndt med at være indiskret, hvad Rigs-kansleren dog benægtede. Han havde kun udført, hvad der var besluttet i Åbo; thi der var det aftalt, at Sagen om Norge skulde forberedes med Lempe. Carl Johan vidste vel dette, men havde frygtet, at den under Romanzoffs Behandling let kunde lempes helt bort.

Carl Johan led ingen Men ved, hvad han havde gjort. Han sejrede som sædvanlig i sine Kampe med Grev Romanzoff. Oxenstjerna fik af sin Regering Ordre til at tage sin Note tilbage, da Regeringen i Kjøbenhavn havde erklæret, at hvad Blome havde udtalt i St. Petersborg, var hans egen private Mening, som Regeringen ingen Del havde i. Men hvad Carl Johan havde faaet fremstillet for Regeringen i Kjøbenhavn klart og koncist, glemtes ikke. Og det saa meget mindre, som der ikke blev svaret paa Noten, men den efter Oxenstjernas Ønske blev betragtet som ikke indsendt. Sverigs Fordring var paa en snild Maade bleven bragt frem paa rette Sted; Kronprinsen bragte den en 14 Dage senere paa Bane for Baudissin i Stockholm, som om det var en gammel bekendt Fordring, der stod mellem de to Riger, og han fik Czaren til at lade sine Gesandter støtte Sverigs Optræden. Han fik ogsaa Czaren til at befale Romanzoff dette.

Carl Johan beholdt i denne Vinter, da han levede mere tilbagetrukket og behøvedes mindre, Czarens Gunst som altid, og han erhvervede sig derhos en ny Patron, nemlig Kongen af Preussen. Han blev saa at sige den Kanal, gennem hvilken denne Konge kom i Forbindelse med Koalitionens Kong Wilhelm var nemlig i de Franskes Vold, havde saa at sige ikke Forbindelse med andre Hoffer end det i Stock-

holm; Carl Johan kunde gøre sig denne Konge meget forbunden. Han meddelte ham fra sine hemmelige Kilder i Paris og i Napoleons Hovedkvarter, hvilke Hensigter Kejseren havde med ham, enten nu disse vare rigtige eller ej.

Kun med Hensyn til England kom Carl Johan endnu ikke rigtig nogen Vej. Regeringen i London vilde ikke have noget med Åbotraktaten at gøre. Den begyndte overhovedet nu at fordre Angrebet direkte paa den tyske Kyst, efter at Sverig aabent havde brudt det venskabelige Forhold til Frankrig, som endnu bestod i det ydre.

Carl Johan var paa sin Side nu mindre betænkelig end før ved at føre sin Hær til den tyske Kyst; thi han kunde jo føre den til Svensk Pommern, der var svensk og efter al Sandsynlighed snart vilde være blottet for franske Tropper, saa han kunde tage den gamle svenske Provins i Besiddelse igen uden at støde paa franske Tropper. Men han klamrede sig til Åbotraktaten, hvilken han kaldte en hellig Traktat, der gav ham Adkomster og Rettigheder, f. Eks. til Sjælland, hvilke han mente i hvert Fald at kunne gøre i Mønt. Prinsen var nødt til i første Linje at skaffe sig Midler. Han vilde have Penge for at opgive Sjælland, Penge for at sende de Cabre bort, Penge endelig for sig selv til Erstatning for de mistede Dotationer. Der var i London, som alt fortalt, opstaaet Vanskeligheder ved Cederingen til Sverig af Øen St. Lucie. I Stedet for var man bleven enig om, at Øen Guadeloupe skulde stilles til Sverigs Raadighed. Den var den sidste fra Frankrig tagne Koloni, en Koloni, som Franskmandene satte Pris paa. Kronprinsen vilde gerne have denne Besiddelse, men for sig selv, ikke for Sverig. Han

vilde, at der i den Traktat, som skulde sluttet mellem England og Sverig, og som i denne Vinter forhandlede diplomatisk i Sverig med Thornton, optoges en Artikel, hvori denne Ø gaves til Kronens Indehavere efter den nu gældende Successionsordning, ja, at der udtrykkelig optoges i Traktaten, at den gaves til den nu regerende Konge i Sverig, og at efter hans Død Carl Johan og efter ham Prins Oscar arvede Øen. For at være ganske sikker paa, at Artiklen ikke misforstodes, saa at Øen toges i Besiddelse af Sverig, ønskede han endog, at det gjordes tydeligt i Traktaten, at naar Arvefølgen efter den nuværende Successionsordning nogen Sinde skulde afbrydes eller ophøre, Øen saa gik tilbage til England.

Der var ingen Tvivl om, at Carl Johan vilde faa alt, hvad han ønskede, af England, naar dette vedblivende havde Brug for ham. Han føjede sig ogsaa efter England i de Punkter, han mente at kunne gøre det. Saaledes afbrød han ved Nytaarstid den diplomatiske Forbindelse med Frankrig, eller gjorde i det mindste sit for at gøre det. Han lod de Cabre faa sine Passer og beordrede den svenske Chargé d'affaires i Paris, d'Ohsson, at forlange sine.

Det største Held for Carl Johan var dog, at Regeringen i Kjøbenhavn ikke tog den Opgave op, som Begivenhederne havde lagt i dens Hænder ved Elben General Suchtelen i Stockholm havde for at støtte baade Romanzoffs og Carl Johans Planer med stor Varme og Veltalenhed skildret for Grev Baudissin, hvilken Fremtid der vilde ligge for Danmark og Norden, naar den danske Regering nu i Hamburg proklamerede Tysklands Frihed og alle Magter i Tyskland og Norden maatte underordne sig dets Initiativ.

Men om dette vilde Kongen ikke høre noget; han forestillede sig, hvad hans Stab var enig med ham i, at Napoleon snart vilde komme til Kræfter igen. Det eneste, Rosenkrantz fik Kongen til at gaa ind paa, var, at Ewald, hvis danske Tropper skulde blive rekvirerede af de franske Generaler, skulde nægte Afgivelsen under Paaskud af, at den danske Division nu var gaaet i Vinterkvarter.

Kongen og Regeringen vare i December Maaned ogsaa stærkt beskæftigede med Sager, der lagde stærkt Beslag paa deres Opmærksomhed. Til disse hørte den militære Opstilling mod Sverig og Hungersnøden i Norge, der alt havde et saadant Omfang, at Indbyggerne i flere Dele af Landet maatte tage Barkbrød til Hjælp i deres Kost. Denne Sag var saa meget betænkelige, som Sverig lukkede for Tilførsel til Norge fra Land af, og de engelske Orlogsskibe, som forbleve i Kattegat og Skagerak indtil ind i Januar, spærrede for Korntilførsel fra Danmark. Frederik VI maatte sende en betroet Mand, Auditor Bille, til London for at appellere til Englands Ædelmodighed og søge at opnaa Licencer for Korntilførsel til Norge.

Til disse Sorger kom saa Pengesager. Thi den 5 Jan. 1813 var det, at den Forordning udkom, der gjorde Indgreb i alle bestaaende Gældsforpligtelser, der ogsaa maatte reduceres, ligesom Sedlerne efter Regler, Regeringen satte. Denne Reduktion vakte stor Fortrydelse i Norge, fordi man ikke mente, der var taget tilstrækkeligt Hensyn til norske Sædvaner ved Gælds Stiftelse.

Straks efter Nytaar, samtidigt med, at begge Rigernes Samfundsforhold gennemrystedes ved sidstnævnte Forordning, skete det imidlertid, at Forholdene ved Elben uimodstaaeligt tildrog sig Regeringens Op-

mærksomhed. Den havde da faaet at vide, at Nederlaget i Rusland var totalt, at den kejserlige Hær var gaaet til Grunde, og at Kejseren selv var paa Vej til Paris, hvor han maatte være ankommen. Den 5. Jan. meldte Alquier, at han havde faaet en Kurer fra Kejserens Kabinet i Paris (thi Bassano var endnu ikke kommen) og skulde spørge, om Kejseren vedblivende kunde gøre Regning paa Kongens Alliance. Rosenkrantz erklærede, at Kongen hverken ved Løfter eller Trusler endnu havde ladet sig bevæge til at svigte sine Forbindelser med Kejseren, men benyttede Lejligheden til at opregne, hvad Landet havde lidt for sin Troskab, og hvorledes det var narret for den lovede Handelstraktat m. m. Alquier fandt Rosenkrantzes Bemærkninger rigtige, han fandt, der var gjort Danmark og Norge Uret, at Kontinentalsystemets Byrder burde lettes for Danmark i dette Øjeblik, og at der burde gives Licencer til Kornforsyning af Norge. Han fandt det ogsaa rigtigt, at Danmark under disse Forhold betragtede Forpligtelsen til at yde Tropper efter Rekvisition for ophørt.

Det kom nu til en mundtlig Opgørelse og Forstaaelse mellem Rosenkrantz og Alquier om Forholdet mellem de to Stater, hvoraf Hovedresultatet var, at Danmark ifølge Kongens Villie endnu holdt fast ved Kejseren og ikke vilde forraade ham, medens han nok ønskede en Del Lempelser i sine Forpligtelser, hvilke Alquier gjorde sig en Fornøjelse af at indstille til Kejseren. Men imidlertid forandredes i Maanedens Løb nu efterhaanden den militære Situation i Polen og Tyskland saaledes, at Opretholdelsen af det franske System saa at sige blev en Umulighed.

Efter Napoleons Afrejse fra Hæren i Rusland var al Kommando ophørt, og Flugten og Opløsningen bleven almindelig. Det havde ikke været Kong Murat muligt engang at holde en Stilling ved Weichsel. Thi Russerne forfulgte nu ind i Polen og Preussen, og de franske Tropper, som havdes tilbage fra det russiske Felttog, maatte for største Delen kastes ind i de franske Fæstninger, som havdes ved Weichsel. Vicekonge Eugen, som efter Kong Murats Bortrejse tog Kommando over de mobile franske Tropper, som endnu havdes i denne nordlige Del af Tyskland, kunde ikke heller holde Oderstillingen; han dækkede foreløbig Berlin, men formaaede det ikke længere end til Kosakkerne, den store fremrykkende russiske Hærs energiske Fortrav, kom, saa maatte han tilbage til Sachsen. Den 15. Febr. mente man, at den russiske Hærs Fortropper kunde være ved Berlin, og nogle Dage senere vilde de efter al Sandsynlighed være ved Elben og i Hamburg. Samtidig med den russiske Hærs Bevægelse mod Vest rejste Folkene sig til aaben Kamp mod Napoleon. Den preussiske General York var gaaet over til Russerne med sit Kontingent, var dernæst i Forstaaelse med Czaren gaaet til Königsberg, hvor Baron Stein, den tidligere Minister i Preussen, kom til ham og hejste den tyske Frihedskrigs Banner, og gjorde det, som Carl Johan havde villet. Thi den svenske Kronprins havde baade til England og Rusland sendt Planer om den Revolutionering af Tyskland, han vilde udføre fra Hamburg af.

Medens disse Begivenheder udviklede sig, voksede Stemningen i Landet og især i Holsten til en Pression paa Konge og Regering, der ikke stod tilbage for den, der fra Ruslands Side øvedes mod Regeringen diplo-

matisk. Hvis Russerne erobrede de franske Departementer ved Elben og Weser, vilde Danmark til alle Sider være omgivet af Koalitionsmagterne, og baade det og Norge vilde utvivlsomt være viede til Undergang, hvis det i et saadant Øjeblik afmægtigt, men stædigt vilde fastholde det franske System. Rosenkrantz gjorde Kongen opmærksom paa det samme, han maatte høre af andre. Frankrig havde selv opgivet Kontinentalsystemet nu, sagde han. Napoleon havde lige over for Østerrig tilstaaet dette. Vor Traktat med Frankrig var heller ikke i Kraft længere; thi Napoleon havde ikke det Korps ved Hamburg, som skulde svare til vort. Han havde ogsaa, som Rosenkrantz mente¹⁾, løst Danmark fra det Baand, der bandt det ifølge Traktaten i Fontainebleau til ikke at slutte særlig Fred, ved, uhindret af denne Forpligtelse, der var gensidig, at antage Østerrigs Mellemkomst til Fredsforhandling og at meddele Kongen, at han havde gjort det, uden at tilføje, at han vilde underhandle for Danmark ogsaa.

Hvad Rosenkrantz her sigtede til, var det af Metternich med Mesterhaand udførte diplomatiske Kunststykke, hvorved Østerrig med Napoleons Samtykke pludselig brød ud fra sin Stilling som allieret Bimagt med et beskedent Hjælpekorps til en intervenerende Hovedmagt, der væbnede 100,000 Mand for at kunne støtte de Fredsforhandlinger, den vilde paabegynde med Rusland og England.

I Slutningen af Januar overleverede Christian Frederik Kongen paa dennes Fødselsdag en Memoire, hvori han med Varme søgte at bevæge Kongen til at forlade den franske Alliance og slutte Fred med England, og

¹⁾ Medd. fra Krigsark. VI. 19.

den 31. Januar lagde ogsaa Rosenkrantz en lignende Indstilling for Kongens Øjne, i hvilken han tilføjede det Raad, at Kongen skulde faa Napoleon til at indvillige i, at hans Tropper og franske Embedsmænd, naar Russerne kom til det Meklenburgske eller nærmede sig Nedre-Elben, forlod Hamburg, Lybæk og det Lauenburgske til Elben, og at Kongens Tropper besatte disse Stæder og Distrikter for at holde dem besatte enten til den almindelige Fred eller en depot for Frankrig.

Kongen gik ikke ind paa dette Forslag, da efter hans Mening hverken Frankrig eller Rusland vilde betragte slig Besættelse som venskabelig, og han paa ingen Maade og under ingen Betingelse vilde gaa over til det russiske Parti.

Derimod tiltalte den østerrigske Politik ham. Vor Gesandt i Wien, den tidligere Udenrigsminister Chr. Bernstorff, som forud havde meldt, hvad Østerrig havde i Sinde, bragte nu i en ny Note en personlig Opfordring fra Metternich til den danske Regering om at slutte sig til Østerrigs Forehavende og forestille i Paris, hvor nødvendigt det var, at Kejser Napoleon bød Haanden til Fred. Dette gik Kongen ind paa. Han ønskede en almindelig Fred eller en fuldkommen Neutralitet for sine Riger og bad Rosenkrantz om at udføre det fornødne i saa Henseende.

Det var nu ikke Neutralitet, Rusland og England fordrede, men Alliance. Imidlertid var Neutralitet jo altid noget, det var Brud med Fastlandsspærringen og hele det Napoleonske System, og det var Norges Redning, Skibsfart og Handel. Og Neutralitet kunde jo blive Overgangsledet til en til vore Interesser mere svarende Politik.

Kongens Villie fuldbyrdedes nu. Henvendelsen til England skete ved et Brev fra Rosenkrantz til Englands Udenrigsminister, der skulde overleveres ved Auditor Bille, der var i London og derfor ogsaa fik Brevene. Kommandør Sølling fik det Hverv at rejse med Brevene gennem Sverig til Gøteborg, hvorfra dengang den hurtigste Befordring til London erholdtes. Et Duplikat sendtes dog over Helgoland til den engelske Hovedstad. Til den franske Regering sendtes der det fornødne, ligesaa til vore Gesandter i Udlandet. Den bevægelige Armédivision blev nu virkelig til det, den altid i det officielle Sprog havde været, en Division til Neutralitetsgrænsens Forsvar. Den fik Ordre til at holde sig strengt til den, og, naar fremmede Tropper nærmede sig, at sende dem en Officer i Møde med Besked om, hvor Neutralitetsgrænsen var.

VII.

Carl Johan fik Budskabet om det af Regeringen i Kjøbenhavn foretagne Skridt før nogen anden, ja flere Dage før det ad ordinær Postvej naaede Stockholm; thi hans Spionage i Kjøbenhavn havde Følehorn inde i alle Administrationens mest forborgne Kredse, ja selv i Hoffets intimeste Kroege. Og han blev i højeste Grad alarmeret ved Budskabet; thi skulde Kong Frederik opnaa Neutralitet for sine Stater, uden at have forbundet sig til Norges Afstaaelse, vilde det se galt ud med Sverigs endelige Forhandling med England, der netop nu skulde begynde, som ogsaa med Angrebet paa Sjælland. Det var en Hovedbetingelse for hans Intrigers Held, at Forholdet mellem Danmark og Tripelalliancens Stater vedblev at være fjendtligt, saa længe Kong Frederik ikke havde forpligtet sig til at afstaa Norge. Derfor havde han i den seneste Tid Gang efter Gang bestræbt sig for at faa Czaren til at give Blome i St. Petersborg sine Passer og kalde Lisakewitz i Kjøbenhavn tilbage. I intet Øjeblik vilde en Fredslutning mellem England og Danmark-Norge være mere skæbnesvanger for Carl Johans Planer end

netop nu; thi han havde nys paa Forespørgsel faaet den Underretning fra Czaren, at 35,000 Mand russiske Tropper i April Maaned vilde blive indskibede til hans Raadighed, og han havde den 1. Februar takket Czaren derfor og bemærket, at der af Hensyn til Danmarks urokkelige Vedhængen ved det franske System ikke var andet at gøre end saa hurtigt og afgørende som muligt at angribe dette Land og gennem det at drage til Elbens og Weserens Egne. Han var kommen saa vidt med Czaren, at han antog denne villig til at hjælpe ham lige over for England med Hensyn til Overvindelsen af den sidste Modstand, denne Magt endnu satte mod hans militære Planer.

Carl Johans første Gerning efter Budskabet fra Kjøbenhavn var at opholde og vanskeliggøre Kommandør Søllings Rejse gennem Sverig og Indskibning i Gøteborg, saa der ad den Vej ikke kom Breve fra Regeringen i Kjøbenhavn til London før længe efter, at Sverigs egne vare komne derhen. Den anden var at mistænkeliggøre den danske Regerings Beslutning i London, hvor han fremstillede den som en med Napoleon aftalt, helt fransk politisk Manøvre. Det blev med hver Dag Carl Johan mere og mere magtpaaliggende at faa England til at vise Danmarks Tilnærmelse bort; thi paa denne Tid kom den engelske General Hope til Stockholm for at tale om Operationsplanen, og blev Danmark og Norge neutrale, hvad vilde der saa blive af Angrebet paa disse Stater? Samme Dag som General Hope kom ogsaa Grev Neipperg paa ny til Stockholm med Budskabet om Østerrigs nye Mission, den at være Fredsunderhandler, endnu dog kun som Napoleons Allierede tillige. Carl Johan henvendte sig bekymret til Czaren og meddelte, hvad den danske Regering havde forsøgt for at til-

intetgøre Sverigs Forhaabninger. Han bad Czaren om ikke at lade sig forføre af Danmarks lumske Politik, der ikke var nogen anden end Napoleons, men at forblive det traktatmæssig besluttede tro. „Blive vi blot Herrer over Sjælland,“ skrev han, „ville vi faa Dage derefter være det over hele den danske Halvø, og derefter vil Russernes højre Flanke under deres videre Fremrykning være dækket.“

Carl Johan behøvede nu i Virkeligheden ikke mange Ord for at vække Englands Mistænksomhed mod Forslagene fra Kjøbenhavn. En af de første Efterretninger, den engelske Regering fik om det i Danmark besluttede Skridt, kom fra Paris, og fra selve Kejserens intime Kreds. Frederik VI havde nemlig ønsket at optræde loyalt mod Napoleon, havde derfor ladet Udenrigsministeren underrette Bassano om, hvad man havde foretaget sig, og den dansk-norske Gesandt i Paris havde endog konfidentielt oplæst den Skrivelse for ham, som var afgaaet til London i to Eksemplarer, men som begge kom sent dertil, fordi de opholdtes undervejs, det over Helgoland ved Modvind og Storm. Den engelske Mistanke svækkedes heller ikke ved de beklagelige Begivenheder, som fandt Sted i Hamburg i Slutningen af Februar, da den danske Styrke ved Grænsen hjalp de franske Befalingsmænd med i Hamburg at dæmpe den Opstand, som den 24. Februar var udbrudt i store Dele af Nordtyskland og navnlig i Hamburg. Denne Begivenhed, som vakte den største Forbitrelse i hele Europa og gjorde Danmarks Styrelse meget forhadet, var begrundet i Frederik VI's mangelfulde militære Forskrifter og den kommanderende General Ewalds Sygdom. De franske Befalingsmænd

forlangte i Henhold til Traktaten af 1812 Hjælp af den bevægelige Armédivision og fik den.¹⁾

Det spillede dog ingen Rolle med Hensyn til England, hvad Danmark havde foretaget sig i Hamburg; thi dengang var den engelske Regerings Beslutning med Hensyn til Norge og Koalitionén og derfor ogsaa til Danmark tagen, om end næppe i en helt uovervindelig Grad. Czar Alexander havde henvendt sig i London til Fordel for Carl Johan, men rigtignok paa en anden Maade, end denne havde ønsket. Czaren, som var paa Vej til Schlesien med Ruslands Hovedhær, havde oplyst Regeringen i London om, at der under de nærværende Omstændigheder selvfølgelig ikke kunde være Tale om et Angreb paa Kjøbenhavn, som Carl Johan talte om. Hvorledes skulde man kunne falde paa at sende 30,000 Mand fra Kampen i Mellem-europa over Østersøen til Carl Johan for derfra at dirigeres over Sjælland og Hamburg ned i Tyskland igen. Angrebet paa Sjælland maatte opsættes, om ikke helt bortfalde. Derimod var det af Vigtighed at faa Carl Johan ned til Tyskland, og det vilde ske, naar England kun med Flothed kom hans pekuniære Ønsker i Møde og alene betingede sig, at han optraadte i Forbindelse med de russiske Tropper, der vare ham lovede. Andet forlangte han jo ikke selv, og disse Tropper vilde ikke komme til Sverig. En af de Mellemmænd, Czaren betjente sig af ved denne intime Tankudveksling med det engelske Kabinet, var den lidenskabelige Korsikaner Pozzo di Borgo, der bar et dødeligt Had til Napoleon lige fra den Tid af, da han

¹⁾ Det nærmere om disse Begivenheder findes i „Kampen om Norge“ I 69 og flg.

og hans kronede Rival som ganske unge havde haft noget imellem sig paa Korsika. Pozzo di Borgo, der havde været i engelsk Tjeneste som politisk Rapportør og Agitator, var nu i russisk Tjeneste og det med Obersts Karakter. Han kom paa denne Tid til Stockholm paa Vejen fra London til Czar Alexanders Hovedkvarter.

Denne russiske Indvirkning paa det londonske Kabinet blev Grunden til, at Verden i Marts Maaned 1813, som dette Aars store Begivenheder vare ved at begynde, overraskedes ved Alliancen i Stockholm mellem England og Sverig.

Differensen mellem Underhandlerne havde været de i Petersborgtraktaten forudsatte Angreb paa Sjælland og Norge, som Carl Johan ikke vilde opgive, men General Hope havde ladet, som om det ikke saa meget var Angrebene i og for sig, som deres Optagelse i den officielle Traktat, der stødte Regeringen i London. Thi Parlamentet vilde ikke forstaa, hvad Forbindelse der var mellem Norge og Krigen i Tyskland, og det vilde for Parlamentet tage sig ud, som om man betalte en Magt for at fremkalde en ny Krig i Stedet for at deltage i den hidtidige. General Hope vilde gaa ind paa at optage et Angreb i det mindste paa det danske Fastland i en Operationsplan, som indsendtes til den engelske Regering, men som hemmeligt Dokument, hvad alle Operationsplaner maa være, og han vilde paa denne Plan optage et Angreb paa Fladstrand og paa Fyn som Udgangspunktet for Operationer ad Hamburg til.

Som sagt, da Begivenhederne trængte paa, da den københavnske Regerings og Østerrigs nye Politik ængstede Kronprinsen, da Czaren opmuntrede til snar-

lig Overenskomst med England og endelig, da Signeul pludselig ankommer til Stockholm med et nyt Tilbud fra Kejseren, det bekendte, i hvilket han tilbød sin utro Tjener Overkommandoen over de franske Hære i Tyskland, naar han vilde vende tilbage til gammel Lydighed, — saa slog Kronprinsen pludseligt til, og Traktaten af 3. Marts undertegnedes paa Englands Vegne af Hope og Thornton, paa Sverigs af Engestrøm og Wetterstedt.

Den Opsigt, denne Traktat vakte, da den blev bekendt, var ganske overordentlig. Først fordi Carl Johan her, som man mente, var gaaet ind paa at optræde paa den europæiske Valplads sammen med Frankrigs Fjender. Det hed nemlig i den eneste Artikel, der indeholdt noget om Operationerne¹⁾, at Sverig forbandt sig til at anvende et Korps paa 30,000 Mand til en direkte Optræden paa Fastlandet mod de fælles Fjender, og at dette Korps skulde optræde forenet med de under Hs. kgl. Højhed Kronprinsen af Sverigs Befaling stillede russiske Tropper, overensstemmende med de Bestemmelser, som derom alt forud vare truffne mellem Hofferne i Stockholm og St. Petersborg. Men dernæst ogsaa for de store Belønningers Skyld, som England ydede til Gengæld for Sverigs formentlige Bistand.

Saaledes gik nu England med til Garantien for Norges Forening med Sverig, dog i Ord, der adskilte sig betydeligt fra de i Petersborgtraktaten om samme Genstand brugte. Traktaten af 3. Marts siger: Da de to Hoffer (det svenske og det russiske) have meddelt Hs. britiske Majestæt de af dem truffne Overenskomster om Norge og have bedet denne Majestæt om formelt

¹⁾ Art. I (Schinkels minnen VII, 50).

at tiltræde dem, og Hs. Majestæt Kongen af Sverig har lagt for Dagen, hvor levende han ønsker ogsaa fra sin Side at bidrage til den fælles Sags Fremgang, lover Hs. britiske Majestæt for til Gengæld at give et umiskendeligt Vidnesbyrd om sin Beslutning at forene sine Interesser med Sverigs og Ruslands, at han vil tiltræde de allerede eksisterende Overenskomster imellem de to Magter for saa vidt, som Hs. britiske Majestæt ikke blot ikke paa nogen Maade vil hindre, at Kongeriget Norge bliver knyttet til Kongeriget Sverig og til evige Tider som selvstændig Del bliver forenet med dette Rige¹⁾, men at han ogsaa vil bistaa Kongen med Hensyn til Sagens Fremme enten ved sine bona officia eller, hvis sligt skulde blive nødvendigt, ved at lade engelske Søkræfter operere sammen med de svenske og russiske Søstyrker. Det er imidlertid underforstaaet, at der ikke maa gribes til Vaaben for med dem at iværksætte Norges og Sverigs Forening, før Hs. Majestæt Kongen af Danmark har nægtet at indtræde i den nordiske Alliance paa de Vilkaar, som ere fastsatte i de bestaaende Overenskomster mellem Hofferne i Stockholm og St. Petersborg, og Kongen af Sverig borger for, at denne Forening bliver gennemført med Skaansomhed og med al mulig Hensyntagen til det norske Folks Frihed og Lykke.

Redaktionen af denne Artikel var grundet paa mundtlige og skriftlige Udsagn, som Carl Johan, der blev mere og mere opsat paa at ville have Norge for Kon-

¹⁾ I den franske Tekst staar: le Royaume de Norvège annexé et réuni comme partie intégrante au Royaume de Suède; i den svenske: införlifvas såsom oafhängig del med Konungariket Sverige.

gen alene, under Forhandlingerne gentagne Gange gav om ikke at lade Norge komme ind under den svenske Stat, men bevare det som et selvstændigt Rige med egen Lovgivning og Forfatning. Denne Artikel vil derfor for Sverigs Vedkommende kunne betragtes som en traktatmæssig Ændring af Petersborgtraktatens strengere Ord om den Norge tiltænkte Skæbne.

Størst Opsigt vakte dog i europæiske Kredse Afstaaelsen af den franske Ø Guadeloupe. Denne Transaktion vakte en Storm af Uvillie i Frankrig, da Traktaten blev bekendt der. Den blev senere hen i Tiden uiværksættelig for England, som maatte erstatte Carl Johan den svigtede Afstaaelse med 24 Millioner frcs. Man vidste dog ikke, hverken i Udlandet eller i Sverige, at det var Carl Johan personlig, der skulde have denne Ø; thi England vægrede sig afgjort ved at optage den Redaktion, Carl Johan foreslog. Artiklen kom til at lyde saaledes, at Øen afstodes til Kongen af Sverige og hans Efterfølgere paa den svenske Trone efter Successionsordningen af 1810. Derved blev den personlige Tilegnelse af Øen, som var Kronprinsens Hensigt, en Sag, han maatte afgøre med Sverigs Folkerepræsentanter, og som England ikke vilde blande sig i.

Foruden disse forskellige Fordele bevilgedes der endvidere Kongen af Sverige en Million Pd. Sterling (18 Millioner Kroner), foruden hvad der forud havde været bevilget i Subsidier for en Styrke af 30,000 Mand, der dog aldrig blev komplet. Endelig lovedes der i en hemmelig Artikel, at man vilde stræbe efter at faa et preussisk Korps paa 30,000 Mand og et engelsk-hannoveransk paa 15,000 under engelsk Sold med ind under Kronprinsens Kommando.

Naar man betragter denne Traktat i sin Helhed, vil man finde, at det saa at sige var Carl Johan personlig, der (efter Kongen selvfølgelig) fik alle Fordelene. Norge kom efter Traktaten ikke til Sverige, men til Kongen. Det samme var Tilfældet med Guadeloupe eller de 24 Millioner, der bleve Erstatningen derfor, og man kan egentlig sige det samme om Subsidierne; thi disse benyttede Kronprinsen altid, saa vidt vi vide, med enevældig Raadighed. Dette lagde man dog i Tiden mindre Vægt paa, fordi man dengang overhovedet ikke skelnede strengt mellem, hvad der var Regentens og hvad Statens.

Desto mere lagde man Mærke til den ødsle Rundhaandethed, hvormed den engelske Regering gav sit Minde til alt, hvad Carl Johan forlangte for sig eller Sverige. De Subsidier, der tilstodes Rusland længere hen paa Aaret, vare, saa vidt vi vide, kun lidt over 1 Million Pd. Sterling, nøjagtigt 1,133,333 Pd. Preussen fik vistnok 666,666 Pd. Sterling for 80,000 Mand. Med hvad Carl Johan havde faaet i 1812 og fik senere, kan man nok sige, han var England dyr, men Lord Castlereagh betragtede ham ogsaa som sin, hvad vi i det følgende oftere ville faa Vidnesbyrd om.

Carl Johan maatte nu til Fastlandet. Det fastsloges ogsaa i en Traktat, som Prinsen paa denne Tid underhandlede med Preussen om. England havde ogsaa sikret sig Garantier derfor. Prinsen havde ingen Ret til Guadeloupe før 3 Maaneder efter, at han med fuld Styrke var kommen til Fastlandet. Ogsaa begyndte Subsidierne først at løbe, efter at hans 30,000 Mand vare komne over Havet, om han end forinden kunde hæve Forskud paa dem. Men Prinsen vilde ikke bort fra Sverige, før Norge var i hans Haand

og Sjælland afvæbnet. Han stode sikkert paa, at de russiske Tropper vilde komme til April, og at han saa kunde bruge dem efter den russiske Traktats Ord. En Ændring i de gamle Planer maatte dog ske; thi han havde lovet at tage Svensk Pommern i Besiddelse. Den gamle svenske Provins var forladt af de Franske. Czaren havde underrettet ham derom. Efter Traktatens Afsluttelse (en 3 Uger efter) sendte han 5000 Mand til Svensk Pommern under Kommando af General Sandels. Nu stod der altsaa 15,000 Mand mod Norge, 25,000 mod Sjælland og 5000 i Svensk Pommern. Der kunde komme flere til Pommern; thi England pressede paa, at Styrken der nede forøgedes. Der vilde i saa Fald være 3 selvstændige Angreb at foretage, af hvilke det fra Svensk Pommern gik direkte paa Lybæk og Holsten. Men nogen væsentlig Indvirkning paa Planen bevirkede ikke dette. Først skulde Sjælland angribes, og førend Kong Frederik havde afstaaet Norge, skulde Tropperne fra Sjælland ikke gaa over Fyn til Hamburg, hvor de skulde forene sig med dem fra Svensk Pommern, medens Essen med sine 15,000 tog det norske Kongerige i Besiddelse.

Derfor forøgede Carl Johan stadig Belejringsapparatet i Skaane og udrustede baade den store og den lille Flaade for at kunne hjælpe sig uden Englænderne, hvis nødvendigt, baade i Øresund og ved Norges Blokade.

Han gjorde alt dette saa meget mere nødtvungent, som det i lang Tid saa ud til, at Traktaten ikke vilde blive ratificeret. Den mødte nemlig en større og større Uvillie i England og Europa. I det engelske Parlament blev den, da den naaede derhen, Genstand for Kampen baade i Over- og Underhus. Man erklærede, hvad der

var sket med Norge, som et Forspil til en ny Polens Deling og stemplede Guadeloupes Afstaaelse til Sverig som et Brud paa Folkeretten. Carl Johan frygtede ogsaa for, at den østerrigske Fredsmægling skulde komme Traktatens Ratifikation i Vejen. Derfor lod han den østerrigske Minister Wessenberg, som skulde til London, anholde i Helsingborg paa Vejen til Gøteborg under det Paaskud, at hans Pas skulde viseres i Stockholm, og Gesandten fastholdtes i Sverig trods det, at Regeringen i Kjøbenhavn stillede et Parlamentærfartøj til hans Raadighed.

Imidlertid fik Carl Johan ved Admiral Hope, en Broder til Generalen, der kom til Stockholm for at tale om de engelske Transportmidler, han var Chef for, at vide, at Traktaten bestemt vilde blive ratificeret. Derimod talte Admiralen ikke om sin Instruks, der var i Slægt med Admiral Moores fra 1808. Vi erindre, at denne Admiral havde Lov til at hjælpe de svenske Tropper hvorhen, Kong Gustav vilde have dem, kun ikke til Sjælland. Hope var nøje underrettet om, hvor Kronprinsen skulde hen, og hvor han ikke maatte komme.

Medens Carl Johan hengav sig til Forhaabninger om Sjællands og Norges Erobring, der forekom ham ganske nødvendig ogsaa for Stemningens Skyld (thi den svenske Befolkning begyndte nu at faa Nys om, at de udskevne Rekrutter skulde til Tyskland for der at kæmpe under Ruslands Faner mod de Franske), blev med hver Dag, der gik, Udsigten for Russernes Komme mindre.

Samme Dag, Traktaten afsluttedes med England i Stockholm, havde de franske Tropper maattet forlade Berlin for at trække sig tilbage til Elben, som de ogsaa snart efter maatte forlade. Umiddelbart efter

de franske Troppers Bortmarch rykkede Kosaksværmene, der dannede den russiske Hærs Fortrav, ind i Berlin, hvor de modtoges med Jubel, og straks efter forfulgte de de Franske mod Vest for at komme i Besiddelse af Elbovergangene. Mod Hamburg, de lokkende franske Elbdepartementer, hvor den franske Styrke var ved at drage bort i halv Opløsning, jaget af den oprørske Befolkning, ilede Kosakobersten Friherre Tettenborn i Spidsen for 4 Kosakregimenter og 2 Kanoner. Havde der ved Grænsen været en myndig dansk General, vilde han i dette Øjeblik have taget Stillingen ved Elben i Besiddelse, den vigtige Stilling, som i den følgende Tid spillede en af de betydeligste Roller i Begivenhederne; thi de Franske vilde overgive Stillingen til en dansk General, Hamburgerne tryglede de danske Befalingsmænd om at tage Byen under deres Beskyttelse, og den danske Styrke var den største i hele det nordlige Tyskland paa denne Tid. Men General Ewald laa syg i Kiel, ved Grænsen var kun en temmelig ubetydelig Stedfortræder, Brigadechefen Lassen, en helt almindelig underordnet Officer. Den eneste myndige Mand ved Grænsen var Chargé d'affaires Rist i Hamburg, men han var uden Magt og havde ingen anden at give Raad end den konfuse og lidet ansete, men nordisksindede og handlelystne Kommandant Wenzel Haffner i Altona, der korresponderede direkte med Kongen. Lassen fulgte strengt Kongens Ordre uden Hensyn til, om den egentlig passede til Situationen, lod sin Stabschef, Prins Frederik Vilhelm af Holsten-Beck ¹⁾, komplimentere Tettenborn, da han nærmede sig,

¹⁾ Kong Christian IX's Fader.

og gjorde ham bekendt med det danske Terrains neutrale Stilling. Tettenborn tog nu Hamburg i Besiddelse og sendte en Del af sine Tropper hen imod Allerfloden, hvor og i Bremen de Franske, der havde været i Hamburg og Lybæk, nu tog deres Stilling. Havde Danmark ikke Herredømmet ved Elben, støttede det dog Rusland der. Tettenborn kunde ikke være i Hamburg uden Danmarks Tilladelse. Den danske Division besatte Terrainet rundt om Hamburg. Tettenborn var beskyttet ved den danske Neutralitet. Danmark indlagde sig da i det mindste Fortjeneste lige over for Rusland.

Dette erkendtes ogsaa i det russiske Hovedkvarter, hvor alt forud virksomme Skridt vare foretagne til Gunst for Danmark og det dansk-norske Monarki i det hele. I den polske Grænsestad Kalisch, nær Schlesien, havde Czaren modtaget det østerrigske Sendebud Lebzelter, der var sendt til Herskeren af Rusland, som Wessenberg var ekspederet til Regeringen i London. Lebzelter bragte udtrykkelig en Bøn fra Kejser Frantz om, at Angrebet paa Danmark og Norge maatte undlades. Czaren kunde love dette. Han havde alt sørget derfor og troede, at Carl Johan selv var gaaet ind derpaa. Saaledes forstod han Traktaten med England. Suchtelen meldte ham, at ved den var Angrebet paa Danmark opsat. Danmarks Deltagelse i Koalitionen var ham i Øjeblikket vigtigere end Sverigs, og han sendte en Tillidsmand, Fyrst Dolgorucki af Sted til Kysten i Nord for med den første den bedste Skibslejlighed, han kunde faa, at gaa til Kjøbenhavn for at faa Kong Frederik til at slutte sig til Koalitionen.

Derpaa begav Czaren sig til den preussiske Konge i Breslau, og her foregik der store Ting, der fik Tysklands Befrielse fra det Napoleonske Herredømme til

Følge. De to Monarker enedes den 19. Marts om en Proklamation, de vilde udstøde, med Opfordring til Fyrster og Folk om at rejse sig. Der blev truffet Bestemmelse om en foreløbig Bestyrelse af det insurgerede Tyskland med et Centralraad og Bestyrelser for de fem Dele, hvori det deltes. Af disse fem Dele udgjorde Departementerne ved Elbens og Weserens Munding samt Meklenburg en. Ved en Konvention af den nævnte Dag og en senere af 4. April bestemtes der mange Enkeltheder med Hensyn til Organisation. I Centralstyrelsen blev saaledes Baron Stein Hovedmanden. Straks efter den 19. Marts udstedte Preussen det berømte Opraab, der kaldte alle vaabenføre Mænd til Vaaben i det nye Landeværn, hvorved overalt i Tyskland Butiker og Kontorer tømtes for alle unge Funktionærer, ja for mange gamle med. Der opstod ved Nedreelben en Mængde Korps i Hansestæderne, Lauenburg, Hannover og Meklenburg, baade Borgerkorpser og mere paa aktiv Krigstjeneste beregnede Korpser, som f. Eks. den hanseatiske Legion og nogle hannoveranske og meklenburgske Feltkorpser.

Danmark stod saaledes med Divisionen i Holsten egentlig midt i Koalitionens og i den Stilling, som Carl Johan altid havde haft og endnu — endog i Følge Traktater — havde sine Øjne henvendt paa. Og hvad mere var: Svaret paa Henvendelsen til England var ikke afslaaende. Lord Castlereagh henviste blot Forhandlingerne om Fred til Thornton i Stockholm. Dette vilde dog Kongen ikke paa nogen Maade gaa ind paa. Men da Rosenkrantz mente, at en Henvendelse til Czaren maatte bevirke, at der tilstodes Fredsunderhandlinger andetsteds, blev det bestemt, at der skulde afgaa en Mission til Czaren. Og da nu den 25. Marts Fyrst

Dolgorucki efter en besværlig og langsom Rejse ankom til Kjøbenhavn om Bord paa en Skonnert fra Colberg, og han meldte, at Sagen om Norge var udsat, og at den, en Gang udsat, sandsynligvis vilde forsvinde, gik Kongen ind paa — at slutte sig til Koalitionens. Det bestemtes nu, at to Missioner skulde afgaa, en ny til England, der betroedes til Grev Joachim Bernstorff, og en til Czaren, der overgaves Grev Carl Moltke. Den sidste skulde tilbyde et Korps i Koalitionens Tjeneste paa henved 20,000 Mand, hvis Sammensætning Kongen alt arbejdede paa, og til hvis Chef han, da General Ewald var syg til Døden, udsaa Prins Frederik af Hessen i Norge.

Paa Grund af Kongens for alle saa glædelige Beslutning blev Forholdet mellem Divisionen og Tettenborn det aller bedste. Kongen gik ind i en Vaabenhvile, Tettenborn for Danmarks Vedkommende aftalte med den engelske Søstyrke paa Elben, og da de Franske nu nærmede sig Elben, og Davout lod General Vandamme foretage et Forsøg paa at faa Hamburg i fransk Besiddelse igen, befalede Kongen Divisionen i Holsten at tage Hamburg og Lybæk i Besiddelse.

Dette var dog ikke saa nemt gjort. Da Tettenborn nu engang havde taget Hansestæderne i Besiddelse i Czaren af Ruslands Navn, kunde han uden dennes Tilladelse selvfølgelig ikke afstaa dem til nogen anden Potentat. Han kunde kun tillade de Danske at komme ind i Byen til hans Understøttelse, hvad han opfordrede dem til, da de Franske rykkede frem igen mod Byen. Og Kongen følte sig da allerede saa fast knyttet til Koalitionens, at han gav Ordre til, at Tettenborn skulde understøttes i Hamburg.

Imidlertid maa vi, inden vi gaa videre her, begive os en Stund til Stockholm, hvor Carl Johan var i højeste Grad opskræmt over, hvad der var kommet til hans Kundskab fra Danmark og Fastlandet af. Han var besluttet paa à tout prix at drive Krigen med Danmark igennem paa den Tid, de russiske Tropper kunde ventes, og haabede, at de vilde komme fra Lifland eller den Egn, og at de, hvis de kom landværts til Pommern, maatte kunne føres, i det mindste for en Del, over Østersøen, som han havde Lov til efter Traktaterne med Rusland. Foruden Carl Løvenhjelm, der opholdt sig i det russiske Hovedkvarter, brugte han ogsaa dennes Broder, Oberst Grev Gustav Løvenhjelm, til at holde Czaren til Ilden og bringe i Erfaring, hvad der foregik i det russiske Hovedkvarter. Da den Tid nærmede sig, da Russerne skulde komme, meddelte han den danske Repræsentant i Stockholm, at hvis Kongen i Kjøbenhavn ikke vilde falde til Føje og underhandle med ham, i hvilket Tilfælde han vilde sende Wetterstedt og Thornton til ham, og han ikke afstod i det mindste Trondhjems Stift, vilde Danmark og Norge blive angrebne paa 3 Steder mellem den 15. og 20. April. Det samme meddeltes Regeringen i Kjøbenhavn som et svensk Ultimatum, der i Brev fra Engestrøm til Rosenkrantz overleveredes denne i de første Dage af April af Kammerjunker Lorichs, der nu var svensk Chargé d'affaires.

Ingen var i Tvivl om, at de tre Steder, som skulde angribes, vare Norge, Sjælland og Holsten (fra Svensk Pommern af). Man mærkede ogsaa vedblivende stærkt militært Liv i Sverig, hvor alt skulde være paa Pletten i Midten af April. Kronprinsen arrangerede sin Rejse til Hæren saaledes, at han, inden han kom til Carls-

krona, hvor han kunde faa Budskab fra Russerne, kunde inspicere Korpset mod Norge, Tropperne i Gøteborg og Anstalterne i Skaane. Han var fattet paa, at Hovedangrebet maaske maatte foretages paa Holsten, men han vilde i intet Tilfælde opgive et Biangreb paa Sjælland og Bombardement af Hovedstaden, af hvilket han kunde vente sig det ønskede Udbytte med Hensyn til Norge.

Der skete ingen militære Indkaldelser eller andre slige Forberedelser paa dansk Side og heller ingen af Betydning i Norge, hvor dog Prins Frederik af Hessen havde Vanskelighed ved at blive enig med sig selv om, hvorvidt han turde lade Essens 15,000 Mand i Ro, naar Carl Johan med Sverigs andre Tropper vilde angribe Sjælland. Den nærmeste Virkning af Sverigs udæskende Skridt var paa Sjælland Forundring, da den Stilling, Carl Johan gav sig, harmonerede saa daarligt med, hvad Østerrig, Dolgorucki, Tettenborn og de andre, med hvilke man kom i politisk Berøring, meddelte om Bernadottes Stilling i Koalitionens. Større blev dog Forundringen, da Carl Johan, efter at have modtaget et afslaaende Svar paa sit Ultimatum, spillede Farcen til Ende. Han forlangte nemlig Oprejsning for nogle Krænkelser, der sagdes tilføjede Sverig ud for Kronborg, dels ved nogle Skud fra Fæstningen, der vare rettede mod en engelsk Konvoj, uagtet et svensk Skib laa nær Skudlinien, dels ved andre ubetydelige Hændelser, og da denne Oprejsning udeblev, lod han den svenske Repræsentant i Kjøbenhavn forlange sine Passer og gav den danske Repræsentant i Stockholm sine.

Man opfattede dette i Kjøbenhavn som et afmægtigt Forsøg paa at bringe Danmark paa Krigsfod med

Koalitionens, særlig møntet paa Rusland, der endnu ikke vilde kalde sin Gesandt i Kjøbenhavn tilbage eller give Blome i Petersborg sine Passer. Men man mente ogsaa, det var højt Spil, Kronprinsen spillede, da han var ilde anset i hele Europa, baade paa fransk og modsat Side, og ogsaa Stemningen i Sverig med hver Dag blev værre mod ham.

Særlig Prins Christian Frederik, som nu skulde til Norge som Statholder — ikke af aktuelle politiske Grunde, men fordi Posten blev vakant derved, at Prins Frederik af Hessen blev Fører af det Korps, der skulde stilles til Koalitionens Tjeneste —, bedømte den svenske Kronprinses Optræden som meldt. Han saa i det, der foregik i Sverige, et Varsel om, at Carl Johans Stilling i Sverig snart vilde være uholdbar, en Anskuelse, han iøvrigt længe havde haft. Han ræsonnerede nemlig som saa: Enten sejrer Napoleon, og da vil Carl Johans Dage være talte, eller Napoleon bukker under, og da ville alle de Napoleonske Fyrster følge ham i Faldet, en Tro, som rimeligvis vilde være bleven stadfæstet, hvis Carl Johan havde været regerende Fyrste og ikke blot en Prins, der var adopteret af en af Europas legitime Konger.

Skönt det ikke var af politiske Grunde, hverken indre eller ydre, at Christian Frederik blev Statholder i Norge, tillagdes der dog denne Udnævnelse politisk Betydning, og den glædede alle dem, der saa længe havde ønsket ham derop. Efter at det var blevet Koalitionens, som det var blevet Sverigs Program, at Norge skulde erobres i Danmark, var det særlig blevet et Feltraab i de interesserede Kredse, at Prinsen maatte til Norge for at forhindre dette. Det Spørgsmaal var kommet op, om Kongen overhovedet kunde afstaa et

Kongerige, i hvilket han ikke engang opholdt sig, som man afstaar en Provins. Spørgsmaalet var i 1812 og lige til de sidste Tider blevet statsretligt undersøgt af kompetente Folk, og der var endog forlangt et Responsum i Sagen af de rette videnskabelige Autoriteter. Svaret var blevet det, at Norge som Kongerige og efter dets Konstitution ikke kunde afstaa uden med dets Stænders Samtykke. Dette Skøn blev gjort til en Statsgrundsætning; Rosenkrantz fik Bemyndigelse til, hvor der var Anledning dertil, at kundgøre den for europæiske Magter, og den optoges ogsaa i det Svar, der gaves paa det svenske Ultimatum. Men hvad vilde det sige, at Norge skulde være Herre selv over sin Skæbne, naar dets vakte nationale Liv ikke havde faaet saadanne konstitutionelle Former, at Nationens Villie derigennem kunde give sig et Udtryk? Mange var af den Mening, der ogsaa fandt Tilhængere i Udlandet, at naar det svenske Angreb viste sig paa Sjælland, burde Kongen straks paa Forhaand efterkomme Fordringen om at frasige sig sine Rettigheder til Norge ved at skære den Line over, der bandt Norge til Danmark. Var Christian Frederik saa i Norge, vilde den Skilsmisse, som opstod, næppe være evindelig.

Men som sagt, om disse Ting var der aldeles ikke Tale i Maj 1813, da Christian Frederik drog bort for at afløse Prins Frederik af Hessen. Dengang var Dolgorucki i Kjøbenhavn, Carl Moltke paa Vej til det russiske Hovedkvarter, og ingen anede, at Bernstorffs Mission til London skulde glippe, som den paa en Maade heller ikke gjorde. Christian Frederik haabede paa en rolig Tidsperiode i Pagt med Koalitionens og havde sine Øjne mest fæstede paa Carl Johan i Sverig. For

at gøre hans Oprejse mulig holdt man af Hensyn til Carl Johans uberegnelige Opførsel for Øjeblikket hans Udnævnelse hemmelig, ja for at dække over den, udnævntes han endog offentligt til kommanderende General over Hæren i Holsten. Men da han var kommen til Als for paa Vejen til Hæren ved Elben at besøge sin hemmelig udkaarede Brud, den endnu ikke fuld-voksne Prinsesse Caroline Amalie, rejste han pludselig inkognito gennem Jylland til Fladstrand for derfra, forklædt som Sømand, med sit Følge at slippe gennem de engelske Krydsere til Norge.

Denne Rejse skete samtidigt med Carl Johans fra Stockholm til Carlskrona, den vi nu skulle følge.

Inden han forlod Stockholm, havde han med den preussiske Gesandt i Stockholm sluttet den alt omtalte Traktat, der dog ikke blev ratificeret, fordi han i den havde faaet indsat en Garanti for Norge, som den preussiske Konge ikke vilde paatage sig, i det mindste ikke endnu. Men ellers havde han haft mange Sindslidelser paa Grund af det, han hørte fra Kjøbenhavn, navnlig om Dolgoruckis Optræden. Han havde beklaget sig for Czaren, havde meldt denne, hvad han havde foretaget sig med Hensyn til Krigserklæringen, og opfordret denne til at bortsende Blome fra St. Petersborg og hjemkalde Lisakewitz og Dolgorucki fra Kjøbenhavn, for at Verden kunde se, at de forbundne Magter vare enige om Krigen med Danmark¹⁾. I den sidste Tid før sin Afrejse havde han især faaet foruroligende Efterretninger. Saaledes meldte et Brev fra en af Løvenhjelmerne i meget mistrøstende Ord, at de Tropper, som skulde gives til Sverige, havde faaet Ordre til

¹⁾ Se blandt andet: Schinkels minnen, Bihang III, 145.

at forene sig med det russiske Korps, som gik mod Sachsen. Men Hovedet paa Sømmet slog dog et Brev fra Czaren selv, som Prinsen fik lige før sin Afrejse. I dette omtalte Czaren ikke Danmark som fjendtligt, udtrykte tværtimod sin Glæde over den forestaaende Fred med Danmark og den Tilfredsstillelse, han følte ved at skulle stride ved Kronprinsens Side mod de Franske i Tyskland. Som om der nogen Sinde havde været Tale om saadant under Forhold som de nuværende. Det havde tværtimod altid været forudsat, at Carl Johan skulde optræde selvstændigt paa egen Skueplads ved Hamburg. Denne Svigten af alle Aftaler bragte hans Sind ud af Ligevægt, og hans sorte Humør formildedes ikke ved de Meldinger om Stemningen i Sverige, der indløb. Der var Modstand og Uorden ved Rekrutudskrivningen, Misfornøjelse i alle Klasser, høje og lave, og Gæring i Skaane, saa foruroligende, at Otto Mörner paa ny maatte sendes derned for at udfinde Ophavsmændene, til hvilke Prinsen mente, at Tollen, som Feltmarechallen kaldtes, hørte. Det var dog ikke Meningen, som mange antog, at Svenskerne skulde bløde for Russerne dernede. Ingen skulde faa Carl Johan til at lade Svenske ofre Livet for fremmede Interesser. I den Henseende gav han Engestrøm paa dennes Foranledning et beroligende Ord. „Jeg kan ikke stole paa de fremmede Magter,“ sagde han, „naar jeg ikke befinder mig i Spidsen for en egen Hær. Den udgør min eneste virkelige Styrke. Satte jeg den over Styr, blev baade Sverige og jeg forraadte af vore Forbunds-fæller.“¹⁾

¹⁾ Tegners „Essen“ II, 206.

Paa Vejen til Hæren ved Norge besøgte Carl Johan Adlersparre i Mariestad, hvis Støtte han vilde sikre sig under sin Fraværelse fra Landet. Hans dystre Sindsstemning forbedredes dog ikke under dette Besøg, og da han kom til Essen i Wenersborg, var det ikke om Krigen i Norge, men om Czarens brudte Løfter, at alle hans Tanker kredsede. Den 30. April modtog han her i Wenersborg et nyt Brev fra G. Løvenhjelm, der tilintetgjorde de sidste Forhaabninger om dog muligvis alligevel at faa den lovede russiske Styrke til Raadighed. Han beordrede da Engestrøm i Stockholm at lade Greverne Løvenhjelm officielt og paa det alvorligste i det russiske Hovedkvarter forlange Lisakewitzes og Dolgoruckis Hjemkaldelse og smedede i sit opbragte Sind store og vidtgaaende Planer om Hævn, hvis han svigtedes af Koalitionens. Engestrøm har næppe taget de Forholdsregler, Kronprinsen foreskrev, altfor alvorligt. Han vilde i det mindste oppebie, hvad det næste Brev fra Kronprinsen indeholdt. Kronprinsen havde nemlig meddelt, at der skulde skrives til Tyrkiet og sendes Fortrolige til Finland og Polen for at forberede en Rejsning mod Czar Alexander. Til Gesandten i Tyrkiet skulde Engestrøm sige, at Tyskerne allerede vare lige saa trætte af Alexanders Herredømme, som de havde været af Napoleons, at den russiske Hær havde lidt uhyre, medens Napoleon havde draget 100,000 Mand til sig fra Spanien og snart vilde faa en afgørende Fremgang. I Finland og Polen skulde der intrigeres, første Sted tales om Svenskernes Kraft og Enighed, men især om deres Kærlighed til Finland, sidste Sted om den Frihed, Polen kunde erhverve sig, naar det blot vilde¹⁾.

¹⁾ Schinkels minnen VII, 362 og 110.

Carl Johan fik Lejlighed til, medens han var i Wenersborg og Gøteborg, ogsaa at drøfte Koalitionens Stilling for Øjeblikket med Udsendinge fra Preussen samt med andre politiske Agenter. Han overvejede, om han ikke skulde standse Rejsen, men det kunde han ikke, om end blot af Hensyn til England og Traktaten. Han maatte i det mindste til Svensk Pommern, og Overskibningen dertil var i fuld Gang. Adlerkreutz, der skulde være hans Generaladjutant, og Finanssekretær Wirsén, der skulde lede det økonomiske ved Hæren, vare alt forud tagne til Stralsund, og i Carlskrona ventede Wetterstedt og Grev Stedingk, der skulde kommandere det svenske Korps under ham, naar han tog Kommandoen over den hele sammensatte Hær, samt endvidere Thornton og Suchtelen, der skulde følge hans Hovedkvarter.

Kronprinsen fortsatte derfor sin Rejse, men han var i det fortrædeligste Lune, da han undervejs fik Nyheder, der meddeltes ham i et Brev fra Pozzo di Borgo, der ventede ham i Carlskrona med Breve og Bud fra Czaren.

De Nyheder, Prinsen erfarede, vare følgende: Napoleon havde taget Kommandoen over de franske Felt-hære, havde bragt Uorden i de Forbundnes Rækker og efter Slaget ved Lützen jaget sine Modstandere tilbage over Elben. Kejser Napoleon havde da taget sit Hovedkvarter i Dresden og faaet hele Elblinien i sin Haand med Undtagelse af den nordligste Strækning. Her skulde Davout, der var udnævnt til Chef for den 32. Militær-Division indtage sin gamle Position igen, men ved Hamburg stod de Danske og Tettenborn samt de nyorganiserede Tropper, der vare satte under den engelsk-østerrigske General Wallmoden-Gimborns Be-

faling. Davouts Tropper vare endnu kun naaede til Harburg ved den sydligste Arm af Elben, hvor General Vandamme kommanderede. Medens der ikke var Fare for, at Davout foreløbig skulde naa sit Maal ved Hamburg, forfulgte Kejseren fra Sachsen af de Allierede, der flygtede ad Schlesien til. Fra Bautzen, hvor de allierede Monarker havde taget deres Ophold, var det, at Czaren havde ekspederet Pozzo di Borgo til Stralsund for at bede Carl Johan om at komme Koalitionens til Hjælp. Da denne Afsending imidlertid ikke havde truffet Prinsen i Stralsund eller Pommern, var han taget til Carlskrona. Her var Prinsen heller ikke, men da det viste sig, han ventedes, sendte Pozzo di Borgo Breve ud i alle Retninger i Haab om, at et af dem skulde træffe den saa meget savnede. Dette skete i Halmstad, hvor Prinsen oplivedes ved en af de Nyheder, Brevet indeholdt, nemlig, at Dolgorucki var kaldt tilbage fra Kjøbenhavn.

Prinsen fortsatte sin Rejse uden Hast, kom fra Toll til Carlskrona, hvor han modtog Czarens Breve og havde en lang og heftig Samtale med Pozzo di Borgo. Koalitionens var kommen i Ulykke, sagde han, fordi den ikke havde raadført sig med ham. Han agtede ikke at rage Kastanierne ud af Ilden for den ved at ofre sine Svenskere. Han havde sin Opgave bestemt ved Traktater og veg ikke fra den. Da Pozzo di Borgo spurgte ham, om han troede, at Norge vilde blive en sikker Besiddelse for ham, dersom den fælles Sag gik tabt under indbyrdes Stridigheder, svarede han hastigt og spydigt: „Ja mere sikker, end Finland for Øjeblikket er for Eders Herre, Czaren.“ Han gav Pozzo di Borgo et Brev med til Czaren, i hvilket han med Tak for Dolgoruckis Hjemkaldelse, som

dog ikke tilfredsstillende ham fuldkomment, saa længe Carl Moltke var i Czarens Hovedkvarter og Gesandtskaberne i Kjøbenhavn og St. Petersborg opretholdtes, meldte, at de af hans Tropper, som alt vare komne til Svensk Pommern, havde fremsendt en Styrke mod Elben (i Virkeligheden var det dog kun mod Lybæk), hvorved de Franske truedes. Men han holdt paa først at ville optræde mod Danmark. Han var ogsaa ved Traktaten med England, skrev han, bundet dertil. Hvis man havde faaet Czaren til at tro noget andet, var det enten af Uvidenhed eller Uærlighed. Han kunde ikke under nogen Operation lade Danmark bag sig, saa længe dette Rige ikke havde tiltraadt Traktaterne om Norge. Naar de 6 à 8 Batailloner, han endnu kun havde i Pommern, bleve forøgede, vilde ogsaa de ny Tropper tage Stilling mod Elben, men Maalet var alene Danmark eller Holsten, hvor han vilde oppebie Ankomsten af de russiske og andre Tropper, med hvilke han skulde operere videre.

Først den 14. Maj gik Prinsen om Bord paa den Fregat, der førte ham til Rügen, hvor han ankom den 17. Da han den følgende Dag begav sig til Stralsund, anede han ikke, at de svenske Tropper, som den Højstkommanderende i Pommern havde fremskudt mod Lybæk, vare i Færd med at begive sig til Hamburg for i god Forstaaelse med de Danske at styrte sig ind i Kampen mod de fremrykkende franske Tropper.

Begivenhederne ved Hamburg antog paa denne Tid en Karakter, som Prinsen ved sin Ankomst til Stralsund ikke let kunde forestille sig, men som vi her maa gøre Rede for.

Mellem Hamburg og det Syd for liggende Harburg strakte sig den store Elbø Wilhelmsburg, hvis Sydkyst dannede Tettenborns Forsvarslinie, der gik til Zollenspiker i Vierlandene, to Mil i sydøstlig Retning. Denne Ø, hvis nordligere Del dannede et halvt befæstet Afsnit, Feddel, dækkede Hamburg mod Beskydning, og paa den foregik navnlig i den sydlige Del de gensidige Angreb, som foretoges.

Tettenborns nydannede Korpser, der stod under General Wallmoden, vare endnu ikke rigtigt organiserede, langt mindre krigsøvede, men de gjorde Tjeneste paa Øens sydlige Del, skød paa Fransk-mændene paa den anden Side af Elbarmen og veg tilbage under Skærmydsler, naar de Franske et eller andet Sted østlig vare komne over Armen. Da de franske Tropper, der kun vare til Stede i ringe Antal, bestod af end mindre uddannede Folk, eftersom det var lige udskrevne Rekrutter, der skulde uddannes under Krigstjenesten selv, var den ene Sides Krigere ikke stort bedre end den andens. Men under Tidens patriotiske Stemning beundrede hele Nordtyskland, at Tettenborn og Wallmoden kunde holde Wilhelmsburg. Tettenborn betragtedes som en Helt; han var altid midt i Skærmydslerne. Den faste Kærne i dette Forsvar dannede imidlertid den danske Division, efter at Kongen havde befaleet, at Tettenborn skulde understøttes. Disse Tropper kom vel ikke ud til Wilhelmsburg, allerhøjst kun til Feddel, men de havde Poster og Opstillinger ved Byens sydlige Grænse ved den nordlige Elbarm, og paa Floden laa danske Krigsskibe fra Glückstadt, hvis Kanoner kunde virke mod Wilhelmsburg. Hver Gang danske Tropper og især Batterier

drog gennem Byen til disse Poster, hilsedes de med Jubel af Indvaanerne.

Den 12. Maj blev imidlertid en Ulykkesdag for det hamburgske Forsvar. De Franske havde faaet fast Fod paa Wilhelmsburg i det sydlige. Tettenborn vilde drive dem tilbage over Sydarmen af Elben, men hans Tropper mødte et fransk Hovedangreb, som Vandamme foretog for at faa Øen i sin Helhed i sin Besiddelse. Det Angreb lykkedes. Under den berømte Førers Ledelse løb de franske Rekrutter de forbløffede Wallmodenske Korpser over Ende og gjorde en Masse Fanger; de trængte i Sejersstemning op til Feddel, hvor nogle danske Kompagnier maatte dele Skæbne med de overvundne Tyskere, og en dansk Kaptajn Wilster med de fleste af sine Underordnede maatte overgive sig.

Fra Feddel kunde Hamburg beskydes. Der opstod derfor Panik i Byen; Indvaanerne flygtede i Masse til Altona med deres Ejendele. Imidlertid havde Fransk-mændene ikke let ved at opkaste Batterier, naar de Danske stod Nord for Elbarmen her. Deres Kanonild kunde hindre Batteribygning paa Feddel, og deres Krigsskibe med. Derfor følte Hamburgerne sig beroligede, da de Danske i Dagene efter den 13. tog en Stilling mod de Franske til Byens Beskyttelse. Men da var det, at der kom Ordre fra Kongen i Kjøbenhavn, at Hamburg skulde forlades, at Stilstanden med de Engelske paa Elben skulde opsiges, og de danske Skibe, som deltog i Hamburgs Forsvar, skulde drages til Altona og Glückstadt, da Danmark skulde gaa tilbage til Neutralitet, hvilken Forandring ved en Parlamentær skulde meddeles den franske Højstkommanderende med Angivelse af Grunden til Frontforandringen, som var den,

at England havde nægtet Fred paa andet Vilkaar end Norges Afstaaelse.

Det var Udfaldet af Bernstorffs Mission i London, Lord Castlereaghs Udtalelse til Gesandten om, at England ikke kunde forhandle med Danmark særskilt og ikke paa den Basis, Danmark foreslog, der foranledigede denne skæbnesvangre kgl. Ordre, for hvilken Rosenkrantz bar en stor Del af Ansvarret. Han kunde have hindret den, men lagde ingen Kraft i sine Raad. Han bemærkede vel i den Skrivelse, hvormed han fremsendte Bernstorffs til ham afgivne foreløbige Beretning om Tildragelsen i London, at man for at erhverve den trøstelige Overbevisning, ikke at have forsømt noget til Statens Frelse, kunde tilbyde Underhandlinger i Hamburg, der fra engelsk Side var udpeget som et passende Sted, men han vovede ikke at fastholde det (som det synes af Frygt for Svenskerne, der vare komne til Stralsund, som han vidste, for at angribe Danmark i Holsten) og tilraadede Kongen de Skridt, denne satte i Værk, for ikke paa denne Tid at faa Frankrig til Fjende ogsaa.

Hvad der nu end kan være Grunden til, at Rosenkrantz pludselig opgav det Standpunkt med Hensyn til Hamburg, som han lige til denne Dag havde forfægtet ved alle Lejligheder, saa følger det af sig selv, at denne kgl. Ordre, navnlig i dette Øjeblik, vakte den dybeste Sorg og Fortvivlelse hos Førerne i Holsten, Rist og de andre, der fulgte ham. De kunde ikke forklare sig Grunden dertil og undlod ganske naturligt dens Udførelse i det mindste de første Døgn.

Men hvad skete der nu? Da Tettenborn havde faaet Nys om Ordren, sendte han Bud til den nærmeste svenske Postering, og Befalingsmanden der, den fra

den finske Krig navnkundige General Döbeln, som antog, at de Svenske vare komne til Fastlandet for at kæmpe mod de Franske, sendte straks General Boije med 4 Batailloner og et Batteri ad Hamburg til efter at have udstedt en venskabelig Deklaration til den danske Kommanderende ved Grænsen, General Wegener, og til Gengæld derfor fra denne at have faaet den Forsikring, at ingen Fjendtlighed fra dansk Side vilde finde Sted mod de Svenske før efter 24 Timers Opsigelse.

Medens svenske Tropper saaledes ventedes til Hamburg, hvor Tettenborn beredede Plads for dem dels i Byen selv, dels ved Zollenspiker og i Bergedorf, var Carl Johan, som sagt, ankommen til Stralsund, hvor Afsendinge fra Tettenborn og Wallmoden, fra tyske og preussiske Myndigheder, ja endog fra det forbundne Hovedkvarter anmodede ham om straks at sende alle sine Tropper til Elben, hvor Forsvaret trængtes haardt. Var han gaaet ind derpaa, vilde Boijes Stilling i Hamburg, som man i Stralsund dog ikke vidste Besked om, have gjort ham til Herre straks i den Position ved Elben, som altid havde været hans Ønskers Maal; thi der var dengang nær ved 20,000 Mand Svenskere ved at ankomme, og med den Styrke havde han været baade de Danske og de Franske overlegen. Og i Forbindelse med Tettenborn og Wallmodens Tropper og de 15,000 andre Svenskere, som ventedes, og den Rejsning i Vaaben, som var i fuld Gang i Nordtyskland, vilde han kunne have realiseret en Del af sine gamle Planer. Men Prinsen var forstemt og kom straks paa Kant med alle de nævnte Sendebud. Saaledes med den russiske Geheimeraad Alopæus, der i Henhold til Konventionen i Breslau af 19. Marts var udnævnt til Guvernør over Departe-

menterne ved Elbens og Weserens Munding. Prinsen vilde ikke erkende Konventionen i Breslau, der var sluttet uden Sverigs Vidende og Medvirkning, eller de i Henhold til den indsatte Myndigheder. Pozzo di Borgo, som efter at have været i Kejserens Hovedkvarter, atter mødte i Stralsund for at meddele, at Czaren ikke kunde give Tropper for Øjeblikket, men ventede, at Prinsen ikke desto mindre vilde hjælpe Koalitionens, mødte ogsaa en Modtagelse, som bragte ham til straks at forlade Rügen i oprørt Sindsstemning.

Prinsen vilde ikke føre sine Svenskere ind i Kampen med de franske Tropper, navnlig ikke paa denne Tid, da han var nok saa vred paa Czaren som paa Kejser Napoleon, og da han ogsaa fra denne sidste modtog en Hilsen og et Tilbud, som han under de nærværende Tilstande ikke mente at burde helt overse.

Den Napoleonske Hilsen var overdraget den svenske General Peyron, der var kommen i fransk Fangenskab ved Pommerns Indtagelse. Han blev frigiven mod at overtage en Mission fra Kronprinsessen til hendes Gemal, og denne bestod i Overbringelsen af en bønlig Advarsel mod at slutte sig til Frankrigs Fjender. Generalen lovede at udføre sit Ærinde saa skjult som muligt i det Øjeblik, Prinsen kom til den tyske Kyst, i hvilket Øjemed han rejste ad en anden Vej end den sædvanlige. Til det, som Generalen skulde overbringe fra Kronprinsessen, var det, at Kejseren sluttede et Ord. Han bad Peyron, der forestilledes for ham af Bassano, sige, at saa længe Prinsen forholdt sig rolig i Svensk Pommern, vilde Kejseren betragte ham som staaende paa svensk Grund. Han vilde gaa

Provinsen forbi. Og Prinsen stod sig ved at forblive stille der; thi inden 3 Maaneder vilde alt i Europa faa et andet Udseende, og Sverig kunde faa Finland, Garanti for Pommern og meget mere.

Først noget efter Ankomsten til Stralsund fik Carl Johan Melding om, hvad Døbeln havde foretaget sig. Han sprang i Flint og befalede Døbeln at standse Tropperne, hvor de befandt sig, men da Generalen nok ikke var saa hurtig til at lystre, som Carl Johan ønskede, blev han afsat og sendt til Sverig, hvor en Krigsret dømte ham til Døden, fra hvilken han dog slap ved Benaadning. Boije fik Døbelns Stilling. General Lagerbring sendtes til Hamburg for paa bedste Maade at føre Tropperne ud af Ilden, hvis de endnu vare i Kamp, og hen til en Stilling ad Lauenburg til, en 3 à 4 Mil borte fra Hamburg.

En mageløs Opsigt og Harme bevirkede denne Carl Johans Adfærd i alle Kredse, baade diplomatiske, militære og borgerlige. Stillingen ved Elbens Munding, der var saa vigtig for Koalitionens, at dens Besiddelse blev gjort til et Hovedpunkt under de Forhandlinger om en Vaabenstilstand, som snart begyndte, vilde hverken Danmark eller Sverig tage i Besiddelse, uagtet de begge kunde. Thi Davouts Tropper udgjorde endnu ikke mere end en 7 à 8000 Mand allerhøjest. Carl Johans sidst omtalte Befaling vakte en saadan Forundring, ogsaa i den svenske Hær, hvor Stemningen var paa Døbelns Side, at de svenske Befalingsmænd lige saa lidt vare i Stand til at udføre den, som de Danske havde kunnet udføre Frederik VI's. Alt geraadede i en uhelbredelig Konfusion, under hvilken imidlertid faktisk den danske Division var det faste, Situationen i Virkeligheden beherskende Element;

thi baade de franske og de Tettenbornske Troppers Bevægelse var afhængig af Divisionens Holdning. Uden dens Tilladelse og Støtte kunde hverken den ene eller den anden Part besætte Hamburg, og Regeringen i Kjøbenhavn havde selv efter dens Overgang til Neutralitet ytret det Ønske baade for Davout i Hannover og Alquier i Kjøbenhavn, at Hamburg ikke besattes af de Franske.

Der var dog ikke i Kjøbenhavn forløbet mange Dage efter den 13. Maj, før Kongen havde fundet sig foranlediget til at forandre sin Befaling om passiv Neutralitet. Da han erfarede, at Carl Johan var paa Vej til Pommern, og at de Svenske, som vare komne til Provinsen, havde skudt Tropper frem mod Lybæk, længtes han efter det gamle Forhold til de Franske; for disse havde altid — efter 1807 — beskyttet Sydgrænsen. Franske Tropper havde i Forening med danske gjort det af med Schill i Stralsund. Kongen ønskede, at Davout vilde handle lige saa mod Carl Johan i Forening med den danske Division, som han havde Lov til at rekvirere, naar Forholdet fra 1812 traadte i Kraft igen. Kongen ønskede derfor at komme i venskabeligt Forhold til Frankrig igen. Derfor sendte han først Kancellipræsident Kaas, som en Gang før havde haft Ærinde til Napoleon, til dennes Hovedkvarter i Tyskland for at forklare og undskylde de Forvildelser, der havde ført danske Tropper i Kamp med franske. Dernæst bød han Wegener i Holsten at foreslaa Davout sammen med den danske Division at rykke mod de Svenske, hvad han ogsaa lod Rosenkrantz foreslaa Alquier.

Den Tanke, Frederik VI pludselig havde faaet, var ganske udførlig, først fordi de franske Befalingsmænd

havde en almindelig Befaling til ikke at betragte Svenskerne, hvis Regering Frankrig ikke var i Krig med, som Fjender; dernæst, fordi den franske Styrke var saa ringe, at den ikke engang kunde tage Hamburg, endelig fordi Frederik VI var betagen af den forunderlige Forestilling, at de Franske nok kunde lokkes til at gaa med hans Tropper mod Svenskerne, uagtet Hamburg ikke overlodes dem. Det var selvfølgelig Davouts Opgave først og fremmest at faa det franske Land ved Elben i sin Besiddelse igen. Og dette undlod Alquier ikke at lade Rosenkrantz vide, da denne overbragte ham Kongens Forslag om, at Kejseren i Forening med de danske Tropper skulde holde Svenskerne borte fra Holsten, medens Kongen til Gengæld ved sin Flotille paa Elben holdt Englænderne borte fra Hamburg. Alquier var kry paa det, havde erfaret, hvad der var sket paa Wilhelmsburg, og truede med at forlange sine Passer. Han mente, at Kejseren maatte forlange Oprejsning, hvis han overhovedet vilde knytte Forbindelse med Danmark igen, og at denne kun kunde bestaa i, at Kongen underordnede sig ham med sine Tropper ikke blot i Holsten, men paa hele Halvøen og Fyn, for saa vidt de kunde bruges i Holsten.

Det er ikke vor Hensigt her at fremstille al den Forvirring, den nye Ordre gav Anledning til ved Grænsen¹⁾. Det skal kun gentages, at den ikke kunde udføres; thi Boijes Tropper ventedes jo, saa at sige, med General Wegeners Lejde, og desuden var der endnu intet udført af det tidligere befalede. De danske Tropper stod endnu i Hamburg.

¹⁾ Findes udførligt beskrevet i „Kampen om Norge“ I, 145 og flg.

Nu droges imidlertid disse bort. Straks derpaa begyndte de Franske en stærk Beskydning, men de svenske Tropper rykkede ind og optog Kampen. Man lagde offentligt mindre Vægt paa, at de Danske vare dragne ud af Byen, thi de udførte deres Del af Forsvaret i Altona og i Omegnen helt rundt. Hele Forbitrelsen vendte sig mod Carl Johan, da Ordren til Døbeln nu blev bekendt.

Denne Forbitrelse, som forplantede sig til hele Nordtyskland, afficerede Kronprinsen særlig stærkt, især da General Hope, som paa denne Tid kom til Hovedkvarteret for at følge det, ogsaa syntes, det var urigtigt, at han ikke vilde hjælpe Hamburgerne. Der var paa denne Tid i det hele nogen Misstemning til Stede mellem Prinsen og de engelske Repræsentanter, fordi Subsidi-erne ikke vare begyndte at løbe, hvad der kunde synes naturligt begrundet i, at den fulde Styrke endnu ikke var kommen til Fastlandet, men i øvrigt havde sin virkelige Grund i Tilstanden i Hamburg, hvor de skulde udbetales. Det var, efter hvad man har ment, særlig General Hopes Skyld, at Carl Johan den 26. Maj gjorde et Tilleb til at forandre sin Holdning lige over for Hamburg.

Han gav Lagerbring en forandret Instruks. Da de svenske Tropper ere blevne tvungne til at slaas, ere vi i Krig, skrev han, og saa gælder det om at føre denne med Hæder, ikke at se paa Antallet, man har mod sig, men at forsvare sig til det yderste. Han tillod derfor Lagerbring at blive i Hamburg, hvis Tropperne ikke ved dette hans Brevs Ankomst havde forladt Byen (hvad de imidlertid havde). Ogsaa satte han sig i Forbindelse med russisk General Woronzoff,

der stod sydligere ved Elben, og med Wallmoden for at høre, om de vilde underordne sig ham. Ja, han lod sig af de engelske Personligheder ved hans Hovedkvarter bevæge til at gøre et sidste Forsøg paa at forlige sig med Danmark, idet han indskrænkede sine Fordringer om Norge til Trondhjems Stift alene, saa han, hvis Kongen ønskede at beholde den øvrige Del af Riget, vilde tage erobrede Strækninger i Stedet for det sydlige Norge. Forsøget gjordes to Steder. Først i Altona, hvor man mente, at enten Haffner, Rist eller Kaas, der ventedes paa sin Rejse til Kejser Napoleons Hovedkvarter, maatte kunne modtage Carl Johans Tilbud; dernæst i Kjøbenhavn, hvorhen Wetterstedt, ledsaget af Hope, Thornton og Suchtelen, begav sig om Bord paa den engelske Admirals Flag-skib. Men intet af Stederne førte Forsøgene til noget. Missionen til det første Sted udførtes af General Boije og Signeul, som var kommen til Carl Johan. Men de traf i Altona kun Oberstløjtnant Haffner, som da var afsat og ikke kunde indlade sig med dem om noget. Linieskibet med Gesandterne til Kjøbenhavn ankrede den 31. Maj i Kjøge Bugt, hvorfra de udbad sig Passer til Kjøbenhavn, men disse nægtedes af Regeringen, hvorfor Admiralen med uforrettet Sag maatte føre sin fine Last tilbage til Stralsund.

Carl Johan havde imidlertid lige saa hurtigt opgivet sin Indtræden i Krigsbegivenhederne, som han havde ladet sig bevæge til at antage Tanken derom. Slaget ved Bautzen havde forandret Situationen i Europa; med hver Dag, der gik, fik man mere Øje derfor. Napoleon rykkede sejrende frem i Schlesien, deblokerede Glogau ved Oderen og naaede Polens Grænse.

De allierede Hære trykkedes ned i Syd tæt op til Østerrig, hvor deres Frelse var ganske afhængig af den Politik, Østerrig indtog. Der stilledes Forslag om Fredsforhandlinger paa en Kongres, og Rusland foreslog en Vaabenstilstand.

Alt dette erfarede Carl Johan, uden at han fra de Allierede i Sachsen havde hørt noget derom; og dog kunde efter Traktaterne Rusland ikke slutte Fred uden sammen med Sverig. Forholdet mellem Rusland og ham var i Øjeblikket saa slet som muligt. Det sidste Brev, han havde faaet fra Czaren lige efter Slaget, bebrejdede ham i stærke Ord, at han kunde tænke paa at angribe Danmark under nærværende Forhold i Stedet for at tage Befaling over Wallmodens og Woronzoffs Tropper og ved Hamburg eller fra denne By af at virke paa Fjendens Kommunikationer, medens Hovedkorpset trængtes tilbage.

I Frygten for at være forstødt af de Allierede i Schlesien søgte han stærkere end før at slutte sig op til England, hvis det da vilde give ham Subsidier ogsaa under de Forhold, som nu truede med at indtræde. Men for alle Tilfældes Skyld vilde han ikke vise det Tilbud fra sig, som Napoleon havde givet ham om at lade ham forblive uangrebet i Pommern, naar han afholdt sig fra Fjendtligheder mod de Franske. Derfor sendte han Signeul til det franske Hovedkvarter for at kvittere for Modtagelsen af Kejserens Tilbud og tillige at indlade sig i Forhandlinger, hvis Maal dog rimeligvis kun var at give Signeul Lejlighed til at belure de Forbundnes Færd og faa at vide, om de virkelig glemte Sverig — og Norge (hvad de gjorde).

Carl Johan kom i denne Tid, som altid, naar han brouillerede med Koalitionens, til at tænke paa, hvilken

Hjælp han i dette Øjeblik kunde være for Napoleon. „Hvis jeg havde lyttet til de Forslag, Napoleon nylig har gjort mig,“ skrev han den 1. Juni til den svenske Gesandt Rehausen i London, „vilde Europas Sag være tabt, Levningerne af den russiske Hær dømte til Undergang og Kejser Napoleon mægtigere end nogen Sinde.“¹⁾ Dette havde han dog ikke villet, forsikrede han, da han nærede den mest ubetingede Tiltro til England, og denne Tiltro, som han ogsaa forsikrede Hope og Thornton, at han nærede, fik han særlig Lyst til nu at lægge for Dagen. Han fik nemlig nu Kundskab om Vaabenstilstanden den 4. Juni i Schlesien, om den afsluttede Fredsforhandling i Prag, om Hamburgs Overgivelse til de Franske og de engelske Troppers (Wallmodens) Bortjagelse derfra.

Sammenhængen med disse Tildragelser var den, at det var Danmark, som havde hjulpet de Franske ind i Hamburg. Kancellipræsident Kaas havde, da han var kommen til Elben, bragt Kongens Villie til Gyl-dighed, og da derefter de for selvraadige Førere vare straffede og Rist havde ansøgt om sin Afsked, hvilken blev ham bevilliget, blev den danske Division underlagt Davouts Befaling. Marechallen lod den da først sammen med de endnu kun faa franske Tropper gøre en Manøvre, hvorved Tettenborn, Wallmoden og alle fremmede og hanseatiske Tropper nødtes til at drage bort, og dernæst maatte 4 danske Batailloner, som af Marechallen befaledes ind i Staden, aabne Adgangen for de Franske, før de med de andre Danske forlagdes til Lybæk og Grænsen mod Meklenburg. Denne Begivenhed, som foregik den 30—31. Maj, vakte en

¹⁾ Scævola 361.

uhyre Forbitrelse mod de Danske, der sagdes at have forraadt Hamburgerne, fordi de indlodes som Venner, og denne Forbitrelse ytrede sig ikke blot i Hamburg og Nordtyskland, men i alle politiske Kredse helt ned til de Forbundnes Hovedkvarter. Man havde nemlig ved Vaabenstilstandens Afslutning ikke vidst, hvorledes Stillingen var ved Elben, havde derfor bestemt, at Demarkationslinien skulde være Status quo den 4., og man blev da meget vred paa Frederik VI, fordi han havde ladet Franskmændene faa denne vigtige Stilling. For Carl Johan var det imidlertid en stor Glæde, at Danmark paa den Maade var kommen bort fra Koalitionens, og saa tilfredsstillede det ham, at ikke blot Sverige, men ogsaa England var udelukket fra Fredsforhandlingerne, der blot skulde føres med Frankrig af Rusland og Preussen under Østerrigs Mægling. Derfor foreslog han England at benytte den Vaabenstilstand, der ikke gjaldt for Sverige og England, til at gøre det af med Danmark, hvis Kongen ikke afstod Norge. Naar han fik de Tropper i engelsk Sold, som fra Hamburg vare komne til Meklenburg, lovede han med dem og sine Tropper at gøre det af med Frederik VI's Monarki. Holsten skulde saa forenes med Tyskland, Jylland og Slesvig gøres til en selvstændig Stat, forbundet med Sverige, Øerne gives til England og Norge til Sverige. Han blev saa ivrig for denne Tanke, at han straks bragte en Art Krigstilstand til Veje i Norden, idet han lod svenske Krigsskibe deltage i Blokaden af de danske Øer i Øresund og Store Bælt og traf adskillige opsigtvækkende Krigsforanstaltninger. Saaledes forbød han Postpassagen gennem Sverige, (hvilken Befaling dog ikke straks blev gennemført af Autoriteterne i Sverige), dernæst lod han svenske

Skibe gaa paa Jagt efter Kornskibe til Norge og forbød, at der af Svenske betålttes Øresundstold.

Dette førte dog alt ikke til noget. England vilde ikke indlade sig paa den svenske Kronprinses Planer, heller ikke slippe ham, hvor han var.

En tung og lidelsesfyldt Tid oprandt for ham. I Schlesien tog Napoleon sig af de smaa Stater, der stod under hans Beskyttelse; saaledes udgjorde det dansk-norske Monarkis Integritet et Punkt paa hans Program. Derimod tog ingen sig af Sverige og dets Pretensioner, da Østerrig ikke vilde vide noget af dem. I den hemmelige Traktat i Reichenbach, afsluttet af Stadion, Nesselrode og Hardenberg den 27. Juni, lovede Østerrig at slutte sig til Koalitionens, hvis de Allieredes Forslag ikke modtoges af Napoleon. Men i de Forslag, som ved denne Traktat bestemtes til at blive Koalitionens, fandtes intet om Norge. Ruslands og Preussens Forslag vare: Ophævelse af Hertugdømmet Warschau, Udvidelse af Preussen, de illyriske Provinsers Afstaaelse til Østerrig samt Hamburgs og Lybæks Selvstændighed som Fristater. Selv naar Frankrig ikke modtog Forslagene, og Krigen begyndte igen, vilde der ikke blive Tale om Sverige eller — Norge; thi efter Traktatens Ord skulde i det Tilfælde kun følgende ny Maal komme til: Hannovers Genforening med England, Besiddelsestagen af de Lande, der udgjorde den 32. Militærdivision, og af de tyske Lande, som ejedes af franske Fyrster, Uafhængighed for de andre tyske Stater Øst for Rhinen samt Udvidelse af Østerrigs og Preussens Grænser.

Carl Johan syntes helt forglemt af alle, og Stemningen var ikke god, hverken i Pommern, hvor man

jo kender de Affærer og Rivninger, han havde med Anckarsvärd, Adlerkreutz og flere, eller i Sverig, hvor han idelig imødesaa Oprør. Han frygtede for at komme til at spille en Rolle i Pommern lig Gustav IV's. Ingen viste ham større Opmærksomhed end General Vandamme, der paa Grænsen af Meklenburg, naturligvis efter Ordre fra oven, strakte sine Arme ud efter ham ved at spørge ham om, hvilken Stilling han indtog i Pommern, om han var neutral eller hvad?

Carl Johan benyttede denne Tid til for engelske Penge at anlægge et Magasin paa Rügen for 30,000 Mands Forplejning i to Maaned, hvilket skulde være til Nytte under de Tilfælde, der kunde indtræde, men først kom til Brug i Norge. Det blev nemlig i 1814 ført op til Norges Grænse, hvor Prinsen uden dette Magasin ikke kunde have ført sit Felttog i dette Rige.

Imidlertid var England ikke i den Grad ude af Sagen, som Carl Johan troede. Medens Østerrig som Mægler forhandlede med Rusland og Preussen om Freden, forhandlede England med de samme Magter om Krigen, og det sluttede Subsidietraktater med de nævnte Magter i Reichenbach i Juni Maaned. Carl Johan behøvede kun at falde til Føje for England, at opsætte Angrebet paa Danmark i Øjeblikket, saa vilde England hjælpe ham frem i Koalition. Og dette gjorde nu Prinsen. Han faldt til Føje ikke blot for England, men ogsaa for Czaren, idet han omsider over for Czaren frafaldt sit tidligere Standpunkt og lovede at gøre en Diversion ned i Tyskland, før han angreb Danmark, mod hvilket han kun vilde efterlade en Styrke til Observation. Ogsaa lovede han at foretage denne Diversion med de Tropper, Czaren kunde afse, uden som før at forlange netop de

i Åbo lovede. Hvad der væsentligst bestemte Carl Johan til denne forandrede Holdning, var de Begivenheder, der vare foregaaede ved Hamburg. Thi efter at Danmarks Overgang til det franske Parti var bleven til en Kendsgerning, havde Kong Wilhelm i Preussen ikke længere Betænkeligheder ved at ratificere Traktaten med Sverig, hvori Norges Afstaaelse til Sverig garanteredes, og i denne Traktat lovedes der Prinsen et Hjelpekorps paa 27,000 Mand. Dernæst bleve selvfølgelig alle de ved Hamburg brugte tyske Tropper stillede til Prinsens Raadighed, naar han optraadte som Englands Feltherre. Endelig gav de store Udrustninger, som fandt Sted under Vaabenstilstanden, der forlængedes, Czaren Midler til ogsaa at kunne forsyne Prinsen med rigelige Tropper.

Omsider opnaaede Carl Johan en Sammenkomst med Czaren, som han længe havde bedt om. Han indbødes til at deltage i den Konference om den eventuelle Operationsplan, som skulde finde Sted paa Slottet Trachenberg i Schlesien, hvor ogsaa Kongen af Preussen skulde møde. Carl Johan foretog den lange Rejse ned til Schlesien, hvor han den 10. Juli mødtes med de nævnte Potentater, der vare komne Aftenen før. Det meste af, hvad der her behandledes af de mange tilstedeværende Generaler og Statsmænd, var forud hemmelig afgjort med Østerrig, som havde lovet Napoleon en Forlængelse af Vaabenstilstanden til den 10. August, men som til Vederlag for de Allieredes Samtykke til denne Forlængelse havde lovet dem at slutte sig til Koalition, hvis Napoleon ikke modtog deres Vilkaar. Det var ogsaa aftalt med Østerrig, at naar Napoleon vilde Krigen, skulde den østerrigske Hær i Bøhmen, forstærket med Tropper fra de Allierede,

danne Hovedhæren mod Napoleon, og at der foruden skulde være to andre Hære. Over den ene af disse tilbød Carl Johan sig i Trachenberg at tage Kommandoen, naar den fik sit strategiske Udgangspunkt i Nordtyskland. Thi længere Syd paa end til Berlin vilde han ikke gerne gaa med sine Svenskere, før Nordtyskland var rensat for Fjender. Gik man ind paa hans Forslag, vilde han efterlade en Styrke i Meklenburg for at holde de Danske og Franske Stangen der og gaa med Resten til Berlin for der at forene sig med de Tropper, der gaves ham. Han vilde saa forsvare den preussiske Hovedstad mod de Angreb, Napoleon ufejlbarlig vilde rette mod den lige i Felttogets Begyndelse, og, efter at have afslaaet dem, operere frem ad den tyve Mil lange lige Linie til Leipzig efter undervejs ved Wittenberg at have forenet sig med den schlesiske Hær under Blücher. Disse Hære kunde da komme til Leipzig paa samme Tid, Hovedhæren fra Böhmen Syd fra kom til dette Rendezvous-Sted, hvor derfor Hovedslaget for Elbens Befrielse vilde komme til at staa, hvis alt gik efter Ønske.

Denne Plan fandt megen Modstand i Trachenberg. Man fandt den for meget beregnet paa at kunne slippe let bort fra det hele, naar det gik galt, og at kunne være med ved Afgørelsen, naar det gik godt. Man fandt det for lidet rimeligt, at Hæren om Berlin kunde sejre, da den ingen tyske befæstede Stillinger havde at støtte sig til, derimod stod omgivet af de franske Fæstninger ved Oder, Elben og Weichsel. Og naar den ikke kunde holde sig i Berlin, var den tabt for Forsvaret. Dette var nu ganske rigtigt. Carl Johan vilde ikke skilles fra Svensk Pommern, fra Holsten og Sverig; maatte han opgive Berlin, vilde han ikke gaa

med Hæren til Schlesien for at forene sig med de andre Hære. Men sejrede han ved Berlin, var Planen unægtelig simpel og derfor tiltalende, nyttig for Hovedhæren Syd for.

Den Tillid, han havde til at kunne forsvare Berlin, det vigtigste og vanskeligste Punkt af de Allieredes Opstilling, bevirkede, at Planen blev vedtagen. Carl Johan rejste bort fra Trachenberg som Chef for den nordtyske Hær og dertil som en fuldt rehabiliteret og i Øjeblikket saare mægtig Mand i Koalitionens. Han havde genvundet Czarens Venskab. Preussens Konge ratificerede den 22. Juli sin Traktat med Sverig. Ogsaa havde Carl Johan i Trachenberg modtaget et Brev fra Kejser Frantz af Østerrig, som udtrykte sin Glæde over, at han vilde anvende sine Talenter i den fælles Sags Tjeneste.

Efter Prinsens Tilbagekomst fra Trachenberg sattes efterhaanden en 165,000 Mand under hans Befaling. Af denne Styrke maatte en stor Del anvendes som Blokadekorps, for at holde Fæstningerne ved Oder eller de andre Floder indesluttede, og med en Del maatte Vegesack holde de franske og danske Tropper ved Nedreelben i Skak, men Kronprinsen kunde altid opstille en tilstrækkelig stærk mobil Styrke ved Berlin; thi han kendte de franske Troppers Styrke og deres indre Tilstand ved Elben bedre end nogen.

Den militære Udrustningsvirksomhed var paa den Tid, Carl Johan erholdt sine Tropper, overordentlig stor paa begge Sider.

Napoleon havde under Vaabenstilstanden fremtryllet Befæstninger langs hele Elblinien. Hamburg var i den korte Tid bleven til en Fæstning af Rang.

Der var paalagt de hanseatiske Byer en Strafskat, hvoraf der paa Hamburg alene faldt 48 Millioner frcs., at betale dels kontant, dels i Obligationer og dels i Genstande, som Tømmer, Mursten, Klude, Læder, Levnedsmidler o. s. v. Davout, som derved blev Herre over alle de Materialer, som Hamburg kunde byde til Bygning af Feltværker, udskrev nu alle arbejdsføre Mænd i Byen og i en vid Omegn og tilvejebragte ved deres og sine Soldaters Hjælp den Feltbefæstning om Byen, som Napoleon fra Paris havde givet Davout alle detaljerede Momenter til. Denne Fæstning blev færdig til den Tid, da efter Leipzig Slaget Davout fik Brug for den. Da raserede han hele Hamburgs Omegn og beslaglagde Hamburgs rige Bank for af dens Midler at diskontere, hvad der endnu ikke var betalt af Strafskatten, og hvad han i det hele behøvede som Laan.

Kancellipræsident Kaas havde i Dresden mødt en naadig Modtagelse hos Kejseren; men Napoleon vilde have en ny Traktat med Danmark og Norge, og derfor maatte efter Kaas's Hjemkomst Rosenkrantz og Alquier forfatte en saadan. Den skulde ikke, som den i Fontainebleau, hvortil Konventionen af 1812 sluttede sig, hovedsagelig være rettet mod England og Søkrigen. Den skulde rettes mod Rusland og Preussen, fordi disse Stater havde forpligtet sig til at støtte Sverigs Erobring af Norge, og mod Sverig, fordi det i Forbindelse med Rusland, England og Preussen havde villet tvinge Danmark til at forene sine Tropper med de Allierede for at erobre en Erstatning for Norge.

Traktaten kom i Stand den 10. Juli og bestemte, at Frankrig skulde erklære Sverig Krig ligesom Danmark baade Sverig, Rusland og Preussen, og at de to Lande, der saaledes havde faaet fælles Fjender, skulde hjælpe hinanden i

Forsvaret for den fælles Sag. Til den sluttede der sig en særskilt og hemmelig Konvention, som fulgte Traktaten og bestemte, i hvilken Grad Kongen skulde deltage i den nærværende Krig. Kongen skulde forene en Division paa 10,000 Mand Fodfolk, 1100 Ryttere og 40 Kanoner med de kejserlige Tropper, Fæstningen Glückstadt skulde sættes i stærk Forsvarsstand, og Kongen skulde virksomt true Sverig med Rustninger i Norge og Demonstrationer paa Sjælland. Og hvis de svenske Tropper ikke vendte hjem fra Tyskland, hvad man dengang ansaa for sandsynligt, forpligtede Kongen sig til at forøge den Divisions Styrke, som skulde kæmpe sammen med den franske Hær. Der blev meget mere bestemt. Saaledes skulde Kongen mod kontant Betaling forsyne den franske Hær med 10,000 Heste. Dernæst bestemtes det, at dersom Svensk Pommern ved Operationernes Gang skulde falde i de Allieredes Hænder, skulde denne Provins overlades Danmark indtil Freden; Kongens Vaaben skulde anbringes der, Kommandanterne i Landet skulde være danske Officerer, medens Garnisonerne kunde sammensættes af danske og franske Tropper i Forening. Endvidere optoges der i Traktaten et Løfte fra Kejseren om at ville garantere for Betalingen af et Laan i Holland, som Kongen ønskede, men, som trods denne Garanti, ikke kunde faas.

Der var mere endnu. Dog, det fremførte viser tilstrækkeligt, hvorledes Danmark og Norge paa ny blev knyttet til Napoleon under dennes sidste afgørende Kamp i Europas Midte.

Dette var ikke efter almindeligt Ønske. Tværtimod grebes de fleste Oplyste, som bleve bekendte med Traktaten, af en knugende Angst for Fremtiden, især da det

blev bekendt, at Carl Johan havde udsonet sig med Koalitionens, og man fik at mærke, hvorledes han benyttede sin Indflydelse i den. Som han havde faaet Czaren til at tilbagekalde Dolgorucki og fjerne Carl Moltke fra det russiske Hovedkvarter, vilde han nu have alle Koalitionens Magter til diplomatisk at bryde med Danmark, hvis Traktats hemmeligste Indhold han kendte og meddelte sine Forbundne. Han opnaaede dog ikke, hvad han vilde, i fuldt Maal. Samme Dag næsten, som Traktatens Ratifikation indløb til Kjøbenhavn, forlangte Lisakewitz sine Passer, men han begav sig kun til Malmø, hvor den russiske Regering hemmeligt endnu betragtede ham som Gesandt i Kjøbenhavn. Preussen vilde ikke kalde sin Gesandt bort, saa han blev i Kjøbenhavn, indtil den danske Regering, tvungen dertil af Alquier, maatte bortvise ham, ligesom den havde hjemkaldt sin Gesandt i Berlin og Blome i Petersborg.

Kun med en af de krigsførende Magter (uden for Frankrig selvfølgelig) beholdt Regeringen i Kjøbenhavn offentlig diplomatisk Forbindelse, det var med Østerrig. Det var med Sorg, at Regeringen efter Krigens Udbrud erfarede, at Østerrig var gaaet over til Koalitionens, men det var dog altid en lille Trøst, at den i Øjeblikket saa mægtige Magt i Europa ikke vilde slaa Haanden af Frederik VI's Monarki, men beholde Christian Bernstorff hos sig og lade sin Gesandt i Kjøbenhavn, Grev Lützow, forblive der. Ham formaaede Baron Alquier ikke at faa Regeringen til at bortvise.

Trods den svigtende Tillid til Fremtiden, som betænkelige Budskaber fra Spanien og andre Dele af det Napoleonske Dominium fremkaldte, forberedte Kongen og Regeringen paa bedste Maade Traktatens Udfø-

relse. Men hvad der kneb for dem, var Tilvejebringelsen af de Midler, Forberedelserne og Traktatens Fuldbgyrdelse krævede; thi havde Finansnøden været slem før Forordningen af 5. Jan. 1813, blev den værre derefter. Regeringen havde paa Grund af Krigstilstanden straks maattet ty til de Ressourcer, Pengeforordningen stillede til dens Raadighed, og det saa allerede sort ud. Der var ingen Penge i Kasserne, ingen Kredit, og de nu verserende Kurantsedler, hvis Tal ikke maatte forøges, fik en saa mærkværdig Kurs som 5000 %. Medens Carl Johan og alle Koalitionens andre Feltherrer og Stater havde Overflødighed af Penge til Krigsudgifter, havde vore Myndigheder ingen, og Fattigdommen i de udrustede Dele, i det mindste af den danske Hær, var saa stor, at Tropperne, for at eksistere, maatte indkvarteres og forplejes paa Kredit hos Befolkningen, Befalingsmændene ofte med Koner og Børn. Befolkningen var dernæst helt uregerlig paa denne Tid. Der var Misfornøjelse og Uorden overalt. I Holsten og Slesvig maatte Regeringen genindføre Sølvmonnten, som havde været det eneste Omsetningsmiddel der tidligere, men som efter Pengeforordningen skulde have været for det nye Pengesystem. Kursen i det egentlige Danmark forværredes derved, og da Banken paa samme Tid blev gjort til en privat Bank ved det aabne Brev af 30. Juli 1813, gik Kursen, saa priselig den sidste Foranstaltning end var, ned til den rent fænomenale Kurs af 14000 %.

Regeringen fik dog saa godt, den kunde, alt forbedret, og den bevægelige Armédivision blev til det Auxiliærkorps, der skulde følge Davout. Der var betydelige Vanskeligheder at overvinde i Holsten, hvor Stemningen var oprørsk, og Forholdet mellem de

danske og franske Soldater højst betænkeligt. Men Prins Frederik af Hessen, som kom ned fra Norge, blev som Fører for det nye Korps Situationens Mand ved Grænsen. Han betragtedes som saadan af Davout og vandt ogsaa ved sine Føreregenskaber under de følgende Krigsbegivenheder den franske Marechals Anerkendelse og Yndest i udmærket Grad ¹⁾).

Krigen begyndte ved Elben den 17. August, uden at man i Kjøbenhavn vidste noget derom. Denne Dag var Marechal Oudinot fra den store kejserlige Hær i Sachsen under Fremrykning med 3 Armékorps mod Berlin for at tage Preussens Hovedstad i Besiddelse, og samme Morgen brød fra Elbliniens forskellige Overgangssteder franske Korpser frem for at være Oudinot til Støtte. Nordligst rykkede Davout med 20,000 Mand Franske og 10,000 Mand Danske ind i Meklenburg for ad Vejene til Berlin eller til Svensk Pommeren at være til Raadighed for de Opgaver, som maatte melde sig.

Den svenske Kronprins var da i Potsdam. Han havde efter Konferencen i Trachenberg indfundet sig i Berlin den 25. eller 26. Juli, var bleven modtagen af Byens Magistrat og andre høje Myndigheder samt hædret som den, der skulde forsvare Byen mod hans Landsmænd, de Franske. Efter at have aflagt Besøg og modtaget Æresbevisninger af de i Byen værende kongelige Personligheder holdt han i Overværelse af et stort og begejstret berlinsk Publikum Revue over de preussiske Tropper der og i Omegnen, hvornæst han begav sig paa en Inspektionsrejse langs Elben til Wallmodens Korps i Nord lige over for Davout, samt

¹⁾ Herom Vidnesbyrd i *Depôt de la guerre* i Paris.

til Blokadekorpset ved Stettin for at lære sit store nye Korps at kende og bestemme dets Opstilling og Anvendelse.

Wallmodens Korps var nu 26,000 Mand stærkt, og dets Kærne bestod endnu af de hanseatiske, hannoveranske og meklenburgske Troppeafdelinger, som vi have set opstaa under Tettenborn, hvilken General med sine Kosakker endnu — dog som selvstændigt Kosakkorps — var knyttet til det Wallmodenske Korps og dannede dets Avantgarde. Senere var Wallmodens Korps blevet forøget med de saakaldte engelsk-tyske og russisk-tyske Legioner, og Kronprinsen forstærkede det nu med en svensk Brigade under den dygtige og aktive Generalløjtnant Vegesack, som vi kende fra Norge 1808, i hvilket Aar han dog ikke kom til at udrette noget. Vegesacks Styrke kom til at bestaa af 3 svenske og 3 meklenburgske Batailloner, lidt Ryteri og nogle Kanoner. Den var bestemt til at forsvare Svensk Pommern under de andre svenske Troppers Fraværelse, men rykkede nu frem i Meklenburg for under de nærværende Forhold at udgøre en integrerende Del af Wallmodens Korps. Den øvrige Del af den svenske Hær rykkede under Feltmarechal Stedingk ad Landevejen til Berlin frem til Oranienburg, der ligger en 4 à 5 Mil Nord for den preussiske Hovedstad.

Nordarmeens Hovedstyrke bestod af Bülow's og Tauenzin's store preussiske Korpser og Woronzoff's og Winzingerodes mindre russiske. Af disse Korpser's Styrke var en Del bunden til Blokade- eller Observationstjeneste langs Elb- og Oderlinien. Men ved Berlin havde Kronprinsen en 70—80,000 Mand som mobil Styrke, og i denne udgjorde det svenske Korps i

Oranienburg saa at sige Garden, hvilken Kronprinsen ikke vilde anvende uden i højeste Nød, naar dens egen Frelse bød det.

Efter Tilbagekomsten til Egnen om Berlin holdt Kronprinsen i Oranienburg en Konference med de russiske og preussiske Chefer om Felttogsplanen, og den af Kronprinsen fremsatte, der støttede sig til den i Trachenberg vedtagne, behagede ikke Preusserne, fordi den mere havde Undvigen af ethvert alvorligt Sammenstød med Napoleon til Opgave end en kraftig Modstand, som Stemningen i Tyskland nu fordrede det. Imidlertid blev den dog til sidst billiget med nogle Modifikationer, og Kronprinsen tog da for Alvor Kommandoen over den kombinerede Nordarmé, som han kaldte den, med den berømte Proklamation, i hvilken han erklærede den forestaaende Kamp som en Krig mellem Napoleon og Europa og opfordrede Tyskerne og Russerne til at efterligne Franskmændenes Eksempel 1792.

Nordarmeens Hovedkvarter, som derefter etableredes i Potsdam, fik Karakter af et svensk Hof. Adlerkreutz blev udnævnt til Chef for den tyske kombinerede Nordarmees Generalstab, og til Generaladjudanter beskikkedes Baron Tawast og Grev Gustav Lövenhjelm, medens General Bjørnstjerna ledede Stabstjenesten ved det svenske Korps, der stod under Feltmarechal Stedingk. Under Svenskerne, der beklædte de øverste Poster i Hovedkvarteret, færdedes ellers en broget Skare af Officerer fra de forskellige Korpser. Det samme Forhold iagttoges i Hovedkvarterets politiske Organisation. Wetterstedt var at betragte som Kronprinsens Udenrigsminister og havde et stort diplomatisk Korps at holde Rede paa. Ikke blot finde vi

i dette Korps Suchtelen og Thornton, der havde fulgt Carl Johan fra Sverig af. De allierede Magter, som havde Tropper i Nordarmeen, sendte for det meste foruden en politisk Repræsentant ogsaa en militær for at følge Bevægelserne eller for at danne Mellemløbet mellem Nordarmeens Kommando og deres Stats Krigsøvrighed eller mellem Nordhærens Kommando og de Tropper, der fra deres Stat vare indsatte i denne. Czaren havde foruden Suchtelen en Tid Pozzo di Borgo ved Nordarmeen. England, som foruden Thornton en kort Tid havde haft General Hope ved Kronprinsens Stab, havde senere en General Steward ved Nordarmeen. Preussen havde en General Krusemark og Oberst Kalkreuth hos Kronprinsen, Østerrig General, Baron Vincent. Kronprinsen kaldte disse Personer sit diplomatiske Korps til Hest, og det fulgte ham ogsaa overalt — for at passe paa ham. Som Finansminister ved dette Hof var Statssekretær Wirsén at betragte. Det var ham, der hævede de engelske Subsidier, der tilkom Sverig, og havde de svenske Troppers Forplejning til Embedspligt.

Som bekendt blev Prinsen dog ikke mange Dage i Potsdam. Oudinots March mod Berlin kaldte ham med Hovedkvarteret ud i en Forsvarsstilling foran Berlin, først til Charlottenburg, saa til den historiske Mølle ved Ruhlsdorf. Men her kom Lykken til ham. Oudinot opgav sin videre Fremrykning, da en af hans Divisioner var bleven ødelagt af den preussiske General Bülow ved Grossbeeren den 23. August.

Carl Johan blev berømmet, hilst som Sejrrherre i Koalitionens. Han havde jo ogsaa holdt sit Løfte fra Trachenberg. Napoleons Krigsplan var strandet paa det vigtigste Punkt. Hans Berømmelse steg, da i

Begyndelsen af September ogsaa Napoleons anden Offensive ved Marechal Ney blev brudt ved Slaget ved Dannewitz. Ogsaa denne Gang var det General Bülows Initiativ og de tyske Troppers Tapperhed, der bevirkede Udfaldet. Men det var dog det af Carl Johan ledede Forsvar, der i det hele bestod sin Prøve, og som han derfor fik Hoveddelen af Æren for.

Kronprinsen blev nu Herre over Landet Øst for Elben. Alle de Korps, der vare gaaede over den, maatte tilbage. Nordligst tog Davout med sit fransk-danske Korps Stilling ved Ratzeburg og Delvenau, hvor han holdt Wallmodens Korps, der trængte paa, i Skak.

Kronprinsen havde paa det Sted, hvor han stod med sine sejrrige Tropper mellem Wittenberg og Torgau, aaben Vej til Leipzig, hvor han skulde møde de andre Hære, naar Blücher fra Schlesien var kommen til ham. Men de andre Hære vare ikke i samme Grad færdige til Mødet, som han.

Planen fra Trachenberg, som havde været billiget af Czaren og af Preussens Konge, samt af den berømte franske Hærfører Moreau, der var kommen fra Amerika for at blive Czar Alexanders Hjælper under Ledelsen af de koaliserede Hære, blev forkastet af Østerrig, da det tiltraadte Koalition. Det fordrede den østerrikske Fyrst Schwarzenberg erkendt som Fører af Koalitionens Hovedkorps, og denne forandrede Dispositionerne for at angribe Napoleon i Fronten. Derved beredtes der Koalition en Nederlag og Frankrig Sejren ved Dresden.

Moreau faldt i dette Slag, men dog var det nok hans Udtalelser for Czaren, der bevirkede, at man nu i de Allieredes Hovedkvarter vendte tilbage til den

oprindelige Plan; nu vilde man foretage Fremrykningen Syd fra mod Leipzig, men der behøvedes en lang Tid, ja næsten en Maaned, inden man kunde komme til den Opstilling igen i Bøhmen, hvorfra denne Operation kunde fuldføres.

Carl Johan kom saaledes til at henleve en lang Tid helt ørkesløst i sin herskende Stilling ved Elben, og den Tid kom han i Tanke om at kunne benytte til et Tog mod Hamburg og Lybæk for at slaa Davout og dernæst ved et Par Dagsmarcher ind i Holsten at tvinge Danmark til at slutte sig til Koalitionens paa Betingelse af Norges Afstaaelse til Sverig. Planen var ikke udførlig; thi ved at forstærke Wallmodens Korps med hele den svenske Hær, der godt kunde undværes ved Hovedkorpset, og med et russisk Korps i Nærheden og et Par preussiske Divisioner fra Blokadekorpserne kunde en mere end tilstrækkelig, endog helt overvældende Styrke tilvejebringes til denne Operation, uden at Opstillingen i det sydlige blev svækket. Den paatænkte Operation, som laa inden for Nordarmeens Omraade, kunde derhos være bleven Koalitionens til Gavn; thi det vilde dog utvivlsomt have været en Fordel, at Davout var bleven kastet ind i sin improviserede Fæstning; og Fordelen vilde have været saa meget større, naar de Danske, som Kronprinsen var vis paa, straks havde bøjet sig og givet Tropper ikke blot til Hjælp ved Hamburgs Cernering, men ogsaa i det hele til Brug for Koalitionens. Men de fremmede Gesandter og Kommissærer vare, som alt berørt, alle instruerede om at forpurre den Slags frygtede Diversioner fra Nordarmeens Side. Og da Adlerkreutz sladrede af Skole, inden de første Skridt til Planens Udførelse endnu vare gjorte, blev Planen

straks bekendt, endog helt offentligt, og der opstod en saadan Tumult og Røre i alle Kredse, at Kronprinsen maatte lade sin Plan fare.

Det var dog ikke efter Carl Johans Hoved; thi Krigen begyndte nu i Øresund, og der kunde ventes Indfald fra Norge o. s. v.

Da Regeringen i Kjøbenhavn var bleven underrettet om, at Krigen var begyndt i Meklenburg — ikke ved nogen tilfredsstillende officiel Meddelelse fra den franske Regerings Side — mente Rosenkrantz, at der ikke var Anledning til at overile sig med at sætte Traktaten i Værk, eftersom Napoleon ikke havde udført noget af det, han havde forpligtet sig til, og navnlig ikke havde udstedt den Krigserklæring mod Sverige, som Kongen satte særlig Pris paa.

Imidlertid mente man dog ikke at kunne forholde sig helt passiv, naar Kejserens Tropper og det danske Auxiliærkorps var i fuld Krig. Kongen befalede da den 26. August sine Krigsfartøjer fra nu af at opbringe alle svenske, preussiske, russiske og meklenburgske Skibe, som ikke vare forsynede med Lejdebreve, satte Kaperfarten i Gang igen og befalede, at alle Skibe uden Undtagelse skulde betale Øresundstold.

Dette sidste var nok til at fremkalde Krigen med Sverige, thi Carl Johan havde, som vi vide, paa en Tid, hvor han vilde have Krigstilstanden konstateret, forbudt svenske Skibe at betale Øresundstold og samtidigt ladet Krigsskibe placere sig saaledes i Øresund, at de, naar Kronborg, som Skik og Brug var, affyrede et løst eller skarpt Skud for at standse det Skib, der ikke betalte Told, kunde opfatte dette Skud som affyret paa sig og derved faa Krigen konstateret som begyndt fra dansk Side. Den 2. September opførtes

der ved Kronborg et Skuespil omtrent i den af Kronprinsen udkastede Stil; kun gav Svenskerne Ild, da Handelsskibet prajedes, før Kronborg endnu havde læsnet et Skud. Men Fægtningen blev levende nok. Dagen efter, den 3. September, kunde Frederik VI kundgøre, at Svenskerne havde begyndt Fjendtligheder, og at derfor Krigen med Sverig var udbrudt.

Nu befalede Kongen Troppeindkaldelser og Krig, baade i Norge og i Danmark, og Traktaten med Frankrig fuldbyrdedes nu saa vidt, Omstændigheder og Midler tillod. Dog undlodes Krigserklæringen til Rusland og Preussen, indtil Frankrig havde opfyldt sin Pligt til at erklære Sverig Krig. Derved skete det, at disse Krigserklæringer først udstedtes paa en Tid, da Napoleons Magt havde faaet sit Banesaar, og Østerrig og Preussen vare de sejrende Magter. Krigserklæringen vilde have vakt deres Forundring, hvis de ikke havde været fuldt oplyste om alt, hvad der var foregaaet, og nærmest vare gennemtrængte af Medlidenhed med Kong Frederiks Skæbne.

Disse Tildragelser i Nord var det, at Carl Johan i September blev oplyst om. Dog kunde de ikke længe forurolige ham; thi alle de Efterretninger, han modtog fra sine betroede Mænd i Nord, meldte, at der ikke vilde ske noget, hverken fra Danmark eller Norge. Frederik VI blev pinlig berørt ved det Uheld, der traf den franske Offensiven straks ved Felttogets Begyndelse. Han haabede vel paa hurtig Oprejsning; thi Sejren ved Dresden var kommen til hans Kundskab, inden Davouts Retræte til Ratzeburg meldtes ham. Men indtil Carl Johan var dreven bort fra Berlin tilbage til Stralsund, saa man kunde faa de Franske med sig i Aktionen mod Sverig, mente han at burde finde sig i, at man,

som alle tilraadede, opsatte den virksomme Krig, han havde lovet Frankrig.

Dette Tidspunkt indtraadte nu ikke. Carl Johans Stilling ved Elben mellem Berlin og Leipzig blev stærkere og stærkere, indtil ind i Oktober Maaned, da Blüchers preussiske Hær kom til ham fra Schlesien, alt kunde udvikle sig nøjagtigt efter Aftalerne i Trachenberg. Carl Johan forstod paa Vejen til Leipzig ved dertil skikkede Manøvrer og Tilbage-marcher at unddrage sig ethvert Sammenstød med Napoleon, hvad der hørte med til hans Taktik, jo nærmere han kom til Kejseren. Derved paadrog han sig Blüchers Spot og Vrede. Og derved hindredes han fra at komme med til Kampen ved Leipzig den 16. Oktober. I denne deltog fra Nord kun Blücher, der ikke længer lystrede ham. Men de Allierede opsatte den afgørende Fortsættelse af Slaget til den 18. for at faa ikke blot Nordarmeen, men ogsaa et russisk Korps, der stod i Dresden under General Benningsen, med til Hovedkampen. Den 18. indtraf da ogsaa Carl Johan med Nordarmeen paa Valpladsen, hvor hans væsentligste Andel i Slaget var at modtage den sachsiske Hærs Overgang til ham. Denne Akt havde han forud faaet forberedet ved Forhandlinger og hemmelige Overenskomster med sachsiske Officerer, som han havde kommanderet i 1809.

Da Kæmpeslaget, som gjorde Ende paa Napoleons Magt i Tyskland og indledede en helt ny Tid, var vundet den 19., var Carl Johan den første af alle Fyrster, som opslog sit Hovedkvarter i Byen. Han var derfor den, som modtog Czaren og Kongen af Preussen, da disse en halv Times Tid senere end han holdt deres Indtog i Byen. Senere paa Dagen kom Kejser Frantz

af Østerrig til Byen, og efter at have hilst paa ham levede Carl Johan i nogle Dage sammen med Koalitionens Fyrster og ledende Statsmænd.

Men her maa vi standse foreløbig, inden vi komme ind paa de Forhandlinger og Beslutninger, som blev disse bevægede Dages vigtigste politiske Udbytte, og begive os op til det fjerne Land, der i saa høj en Grad beskæftigede Statsmændene under den nævnte Samværen, nemlig Norge.

Her oppe var Situationen bleven forandret derved, at Christian Frederik havde tiltraadt sit Statholderskab. Man havde lagt Mærke dertil i europæiske Kredse. Hertugen af Bassano havde meddelt Kaas Nyheden som en glædelig Begivenhed, dengang denne gjorde den franske Minister sin Opvartning i Dresden. Ogsaa i andre europæiske Kabinetter havde Efterretningen vakt Tilfredshed.

For Prinsen havde Oprejsen dog været forbunden med en Skuffelse. Da han forlod Kjøbenhavn, var Foreningen med Koalitionens betragtet som en afgjort Sag. Ingen ventede Afslag fra England; danske Tropper kæmpede alt sammen med russiske. Prinsen var overbevist om, at Bernadottes Rolle var udspillet i Norden. Han rejste bort med Villien til at blive en ny Christian August, skænke Norge Frihed og Selvstændighed i den Grad, han kunde faa Kongen med dertil. Han saa selvfølgelig heller ikke bort fra, at han derved kunde forøge sine Chancer for at kunne sejre ved tredie Tronfølgervalg i Sverig.

I Nyborg formørkedes dog disse lyse og fredelige Forhaabninger. Han mødte her den engelske Underhandler Bernstorffs Kurer, der skulde melde i Kjøbenhavn, at vi denne Gang ikke fik Fred med England.

Under Oprejsen til Fladstrand erholdt han i Hjørring et langt Brev fra Kong Frederik, hvori denne underrettede ham om, at han nu atter maatte holde sig til Napoleon, da han ikke kendte nogen Mellemvej, og at han vilde skrive til Napoleon, at han med det første vilde begynde Krigen med Sverig. Det var et trist Budskab for Prinsen; thi han vidste, at Kongen, hvis der blev Krig, vilde befale et Angreb paa Sverig, og han var ikke i højere Grad end Christian August stemt for et Eneangreb fra Norge. Fra Fladstrand sendte Prinsen Kongen et Brev, hvilket han ved særegne Foranstaltninger søgte at faa hastig i hans Hænder. I dette raadede han Kongen til at forsøge endnu engang med Koalitionens ved at sende Udenrigsministeren Rosenkrantz til Czarens Hovedkvarter. Og i samme Brev udbad han sig ogsaa en kort Udsættelse med Forberedelserne til Krig, spurgte, om han ikke maatte sende sin Ven, Carsten Anker, der kendte de engelske Ministre og Parlamentsmedlemmer saa godt, til England for at forsøge, om Norge ikke kunde faa Særforhandling med England, hvorved der muligvis kunde tilvejebringes den Neutralitet og Forsyning, som var en nødvendig Betingelse for Norges senere Deltagelse i Krigen mod Sverig.

I hvert Fald: Prinsen maatte til Norge, og han fik Held til at komme der paa en hurtig og rask Maade. Norge befandt sig i en højst sørgelig Forfatning med Hungersnød, Epidemier, der vare en Følge deraf, og Savn af enhver Art. Og det var blokeret som ingen Sinde før. Sverig havde vel endnu ikke helt lukket Forbindelsen og Postgangen, som det gjorde kort efter; men det holdt Krigstilling langs Grænsen og hindrede

al Indførsel af Næringsmidler. I Havet Syd for Norge krydsede der usædvanlig store engelske Eskadrer, der tog alle de Skibe, der kom Syd fra med Korn.

Christian Frederik gik forklædt som Sømand under en rask Kuling om Bord i en saakaldt svensk Rokkebaad, ledsaget af sin Divisionsadjutant Brock, der fulgte ham til Norge, Søløjtnant Falsen og dennes Tjener, disse tre ogsaa forklædte som Søfolk eller Fiskere. De naaede den svenske Kyst, gik langs denne, og til Dels indenskærs, mod Nord og naaede til sidst Hvaløerne, de norske Øer, der ligge ud for Svinesund. Prinsens andre Ledsagere samt Tjenerskabet med Bagagen kom under lignende Forklædning med andre Baade til andre Steder af den norske Kyst.

Ubeskrivelig blev Glæden ved den norske Kyst, da man erfarede, hvem det var, der under disse Forhold var kommen til Norge. Da Prinsen fra Frederiksstad over Moss begav sig til Hovedstaden, strømmede Byernes Befolkning ham i Møde, og Myndighederne i Christiania gjorde Honnør. Gladest var Prins Frederik af Hessen, der vilde blive og tjene under Tronarvingen, hvad der dog ikke kunde lade sig gøre.

Da Prinsen havde overtaget Regeringen, udstedt Kundgørelser og Cirkulærer til Myndighederne, tog han med rastløs Energi og med Befolkningens Deltagelse straks de foreliggende Opgaver op. Allererst var det selvfølgelig Krigen og de med Spørgsmaalet om den sammenhængende Tilstande, Hungersnøden, de tomme Kasser o. s. v., der optog Hovedinteressen. Saa meget Prinsen end hyldede Christian Augusts Mening med Hensyn til en Krig med Sverig ene fra Norge, saa maatte han dog erkende, at Forholdene vare andre

nu end da. Han var ofte i Tvivl om, hvorvidt det dog ikke var rigtigt at rykke ind i Sverig, hvor han langt inde endnu vilde have Overvægten. Denne Tvivl forlod ham i længere Tid ikke rigtigt. Han arbejdede derfor meget med de militære Myndigheder, særlig Haxthausen og Oberst Seiersted, der kom fra Trondhjem, berejste Stillingerne og Kamppladserne fra 1808, lod Fribataillonerne uddanne og Hærvæsenet indrette saaledes, at en 24—30,000 Mand hurtigt kunde bringes under Vaaben.

Paa samme Tid, han udrettede dette og tog Kornforsyningen i sin Haand paa en Maade, vi snart ville komme tilbage til, glemte han ikke sit Hovedhverv. Vel kunde han ikke følge sin oprindelige Plan. Han vilde have begyndt sin Reformvirksomhed med at søge en egen norsk Bank og saa vidt muligt ogsaa eget norsk Pengevæsen oprettet, hvilken Reform altid havde været betragtet som den, der skulde komme efter Universitetet, hvis første Studenter mødte i denne Sommer. Nu bragte den forestaaende eller rettere mulige Krig ham ind paa andre Veje. Han vilde nemlig ingen Regeringskommission have, i alt Fald ingen saadan, som Kongen ønskede. Han kunde ikke som den første Mand i Monarkiet efter Kongen og som dennes Repræsentant i Norge underordne sig en Kommission og lade sig overstemme af den. Han vilde være Herre og have et Regeringsraad om sig. Og Medlemmerne af dette Raad skulde være Chefer for forskellige Grene af Bestyrelsen. Han vilde med andre Ord have en ordentlig, tidsmæssig organiseret Regering i Norge, og skulde der komme Krig, vilde han ogsaa have Folket med sig. Han vilde samle et Raad

bestaaende af de kyndigste og mest ansete Mænd fra hele Landet for med dem at raadslaa om de Forholdsregler, der burde tages til Fremme af Landets Tarv. Om alt dette havde han, inden en Maaned efter hans Ankomst var gaaet, raadført sig med Carsten Anker, Amtmand Thygeson, der paa den Tid særligt var at betragte som Kongens Tillidsmand, og med alle de fremragende Mænd rundt om i Landet, som havde Ord for Indsigt i de Anliggender, der beskæftigede ham. Alle de Mænd, han opnaaede Samtaler med, beundrede den Overlegenhed, han udfoldede under Drøftelserne, og da han nu paa samme Tid vandt Menigmand ved sin tiltalende Personlighed, sin Frejdighed og sine hjertevarme Taler under de Rejser, han for at lære Landet og dets Indvaanere at kende foretog snart til den ene, snart til den anden Egn — blev han, før man ret havde gjort sig det bevidst, det anerkendte Midtpunkt for Norges offentlige Liv. Og det storslaaede var der ved ham, at Folk af alle Partier underordnede sig ham, saaledes ogsaa Medlemmerne af det saakaldte svenske Parti, Wedel, Peder Anker, Carsten Tank o. s. v. Wedel, som ikke var til Stede i Norge, da Prinsen kom derop, var paa den Tid i en nærmere Forbindelse med Carl Johan end nogen Sinde før, og han havde taget Afsked fra alle sine kongelige Embeder og Hverv for frit at kunne hellige sig de Krav, som de bevægede Tider maatte stille til ham. Men da han kom hjem, rigtignok først efter, at Prinsen havde faaet fast Fod i Landet, underordnede han sig denne, om end med nogle Forbehold og Tvivl om Prinsens Evner til at løse den Opgave, han havde stillet sig. Han udtalte for sin politiske Ven, senere Forfatter, Jacob Aall: „Nu skal det vise sig,

om Carl Johan eller Christian Frederik bliver Konge i Norden.“¹⁾

Selvfølgelig blev Prinsens opsigtvækkende Færd i Norge Genstand for alle Slags Tydninger. Grev Engestrøm meldte gennem Rehausen det engelske Kabinet, at Christian Frederik efter et almindeligt Rygte vilde udraabes til Konge i Norge, og at den svenske Regering længe havde været underrettet om, at det danske Hof var til Sinds at tage sin Tilflugt til denne Udvej som det sidste Middel til at bevare dette Rige²⁾.

Disse Engestrømske Meddelelser vare til visse ikke blottede for Sandhed. Som nys fortalt, havde man under de Tankeudvekslinger, som selve det kollegiale Regerings-system havde fremkaldt mellem Bureaukratiets højere Personligheder, navnlig paa de Tider, da det statsretlige Forhold mellem Norge og Danmark var under Undersegelse, talt om mangt og meget, som var i Stand til at krydse den svenske Kronprinses Intriger med de mange lige saa „hellige“ som hemmelige Traktater. Alle disse Traktater gik ud fra, at Norge var en Provins af Danmark og beherskedes af danske Embedsmænd og Tropper, saa Kongen var i Stand til at overlevere Norge til Sverig eller i alt Fald — ved at kalde sine Embedsmænd og Officerer bort fra Landet — kunde aabne Adgangen til Riget for svenske Tropper. Men saadant var Forholdet ikke. Kongen havde ikke en eneste dansk Troppeafdeling i sit nordlige Kongerige. Og er der nogen, som tror, at Norges 30000 Fædrelandsforsvarere, som stod sejrbevidste og overlegne lige over for Essens 15000 Svenskere, vilde have over-

¹⁾ Yngvar Nielsen: Lehnsgreve Wedel Jarlsberg II, 17. ²⁾ Scævola 386.

givet sig til disse, blot fordi der var kommet en Ordre dertil fra Kjøbenhavn? Dette var utænkeligt. Hvis Norge ikke vilde bøje sig for Sverig, kunde Kongen ikke tvinge det dertil. Norges Skæbne berørtes hverken retligt eller faktisk af, hvad der mod dets Villie afgjordes i Danmark.

Det var herpaa, at de Overvejelser vare grundede, som Tidsomstændighederne fremkaldte. Nogle mente, at en Uafhængighedserklæring fra norsk Side vilde gøre Situationen klar og være til Fordel for begge Riger. Andre omgikkes med den Tanke, at man, naar Norge havde erholdt den Selvstændighed fuldtud, som tilkom det i Monarkiet, maatte kunne drage Fordel af, at Carl Johan havde bygget sin Angrebsplan paa fejle Forudsætninger. Kongen maatte jo nemlig i Angrebsøjeblikket kunne gaa ind paa alle Koalitionens Fordringer. Og vandt han derved en Stilling i Koalitionen, maatte han, naar man blot i nogen Grad kunde regne paa Europas Sympati eller Retfærdighedsfølelse, kunne gavne Norge bedre end ved at lade Danmark forbløde i en Kamp, af hvis Udfald Norges Skæbne dog ikke var afhængig.

At Christian Frederik havde talt med Kongen om disse Ting, der beskæftigede saa mange af Monarkiets højere Personligheder, er ganske utvivlsomt. Han havde navnlig gjort det hos Dronningen, hvor Kongen om Aftenen plejede at tage sin The. Om Dagen, paa Kontoret, hvor Kongen mellem sine Adjutanter var overvældet af det uhyre Ekspeditionsarbejde, var han altid tjenstlig, mut og kort, ønskede alt skriftligt. Christian Frederik har givet Kongen mange skriftlige Betænkninger og Forslag med Hensyn til Norge. Han har f. Eks. en Gang udviklet Nyttens af en konstitutio-

nel Forfatning for Norge som det bedste Middel til at bevare Rigets Nationalitet lige over for Sverig. Om Aftenen kunde man dog bedre, naar Dronningen var med, faa ham til at høre paa et og andet, man gerne vilde have ham interesseret for. Dog følger det af sig selv, at man aldrig kom vidt med Kongen, naar Talen drejede sig om Ting, der berørte hans kongelige Ene-myndighed, og især ikke, naar man kom ind paa saadanne politiske Manøvrer, som han, hvis de bleve anbefaelsesværdige, i hvert Fald officielt vilde staa udenfor.

Om nu end Engestrøms Meddelelser saaledes ikke vare grebne helt ud af Luften, maa det dog siges, at der ikke var noget som helst bestemt fastslaaet om den Politik, der skulde følges i Norge, allermindst i Frederik VTs Tjenstregioner. Der var kun vekslet Anskuelser Mand og Mand imellem, enten det nu var i Kollegierne eller ved Hoffet, Anskuelser, som ogsaa drøftedes ved fremmede Regeringer. Men — det forstaar sig — da det blev bekendt, at Christian Frederik var kommen til Norge, at Kongen altsaa havde tilladt ham at gaa derop, saa var der ingen, som var i Tvivl om, hvad det maatte betyde. Nu havde Prinsen faaet Kommandoen med Hensyn til, hvad der skulde foretages i Norge. Saaledes blev der sagt og saaledes var det: Prinsen vilde føre an. Han vilde, som alt sagt, have Kongen med sig. Han meddelte ham sine Tanker, Raad og Forslag, sendte ham, naar Tiderne opfordrede ham dertil, foruden de almindelige chifrerede Breve, der veksledes i Triplikater og Quadruplikater, ved Kurerer vidtløftige Breve, der foruden Hovedbrevet, der kunde læses af Kontoret, indeholdt et Brev for Kongen alene og adskillige andre mindre vigtige. Kongen nødtes til at gaa ind i hans Tanker og gjorde

det ogsaa for det meste med den bedste Villie til at komme sin lidt iltre Ven i Møde. Christian Frederiks

Rolle blev en fremtrædende i Monarkiet. Stemningen for ham steg i Danmark til samme Højde som i Norge. Den bureaukratiske Opinion støttede ham, og det vilde sige meget;

thi Kollegiernes

toneførende Kredse vare ved at blive en Kilde til Uro i Monarkiet, saa misstemte de vare over, at Kongen i disse kritiske Tider aldrig vilde kalde dem til nogen Raadslagning om Monarkiets mislige politiske Anliggender.

Det kom nu ikke til nogen Krig med Sverig, først fordi Prinsen ikke fandt alt tilstrækkelig forberedt, f. Eks. ingen sammenhængende Operationsplan for Danmark og Norge, og saa fordi den indre Tilstand, Mangelen paa Næringsmidler og de tomme Kasser, først maatte forbedres. Han fik Kongen overtalt til at se Tiden an noget. Men saa kom Kongens Forbindelse med Kejser Napoleon, Traktaten af 10. Juli, dernæst Krigens Begyndelse ved Elben, dens for Danmark uheldige Gang og Carl Johan som Sejrherr paa Koa-

litionens Side. Alle disse for Prinsen saa smertelige Kendsgerninger bragte ham til at tilraade Kongen en saa tilbageholden Stilling med Hensyn til Krigen i Norden, som muligt, og Kongen føjede sig efter hans Raad, indtil han til sidst efter Leipzig Slaget henfaldt i en — i det mindste politisk — halv lethargisk Tilstand, i hvilken han blev døv for, hvad Prinsen eller andre raadede ham til, og med Fortvivlelsens Stædighed vilde holde sig til Napoleon, med hvis Tropper hans egne jo ogsaa stod i Kamp.

I al den Tid blev Christian Frederik mere og mere henvist til at gennemføre, hvad han havde begyndt for at gøre Norge skikket til at optage Hovedrollen, naar Fjenderne oversvømmede Danmark og strakte deres Haand ud efter Norge, og han fik Held til meget.

En Ting strandede for ham, nemlig Forbindelsen med England. Han havde flere Gange i Norge gentaget den Bøn, han alt havde stillet i Brevet fra Fladstrand, om at maatte forsøge en Tilnærmelse til England. Men Kongen havde nødigt villet tillade dette, hvorvel han ikke havde noget imod, at den opnaaedes, naar han selv kunde staa udenfor. Han anbefalede Prinsen i Stedet for Carsten Anker at benytte en Købmand Hornemann i London, som alt var i Forbindelse med den engelske Regering paa den kjøbenhavnske Regerings Vegne for at faa norske Skibsplanker byttede med Korn. Prinsen lod ikke dette Tilbud ubenyttet. Han sendte Hornemann Instrukser og Fuldmagter ogsaa fra den norske Regering, men tillige lod han Carsten Anker (Norges eventuelle Udenrigsminister) skrive til sine Venner i England og desuden

forberede, der og i Kjøbenhavn, sin senere Optræden i London som norsk Afsending.

Disse Forsøg paa at komme i Forbindelse med den engelske Regering mislykkedes for ham længe før, Engestrøm, der ogsaa i denne Sag modarbejdede ham, erholdt Castlereaghs Løfte om, at den engelske Regering ikke vilde vedtage noget med Hensyn til Norge uden i fuld Overensstemmelse med den svenske Regering.

Derimod fik Prinsen Held til Norges Forsyning. Han fik i England at vide, at preussiske Skibe ikke vilde blive hindrede i at løbe ind i norske Havne, eftersom Blokaden ikke var nogen folkeretligt anmeldt Spærring, men kun en Krigsforanstaltning gældende for de nordiske Rigers og Englands Skibe. Dernæst fik han Kongen til at faa Kornforsyningen fra Archangel sat i Gang igen, idet han mente, at den russiske Regering, saa optagen den var i Schlesien, ikke vilde lægge stort Mærke til, hvad der foregik ved det hvide Hav. Disse Udveje, som benyttedes, samt mangfoldige andre Midler, som Prinsen opfandt og for en Del fik Kongen til at gaa ind paa, men særlig dog Løjdebrev, som Prinsen udstedte i Forbindelse med Assurance mod Optagelse, og det Tryk, han som Kongens Repræsentant i den Sag lagde direkte ogsaa paa Myn-dighederne i Jylland, bevirkede, at Norge uden store Lidelser naaede Høsten i dette Aar, som var usædvanlig rig.

Med Pengenødens Afhjælpning havde han mere Besværighed. Han var utilfreds med Pengereduktionen, som havde været uretfærdig mod Norge, og beklagede sig ogsaa for Kongen over, at der af de 15 Millioner,

som Regeringen vandt for Monarkiets Kasse ved Penge-manøvren, kun var tilstaaet Norge $\frac{1}{2}$ Million. Han var ogsaa misfornøjet med, at der ikke maatte udstedes flere Papirspenge, og især utilfreds med det aabne Brev af 30. Juli, der gjorde Rigsbanken til en Nationalbank for Monarkiet med tre Hovedafdelinger, en i Kjøbenhavn, en i Christiania og en slesvig-holstensk for Hertugdømmerne. Ved denne Foranstaltning var han bleven afskaaren fra at gennemføre den egne Nationalbank for Norge, som han havde haft i sine Tanker ved Oprejsen.

Prinsen kom ikke langt med Kongen med Hensyn til Penge. Hvad Kongen med yderste Anstrengelse kunde opdrive til ham, var kun rene Ubetydeligheder, saa Prinsen maatte berede sig til ved egen Hjælp (ved Udstedelse af nye norske Papirspenge) at tilvejebringe de Midler, de tilstundende Begivenheder maatte fordrø. Men han fik Kongens Tilladelse til at oprette et eget norsk Pengeinstitut, en privat Laane- og Diskontokasse, som vel var noget mindre end en saadan Nationalbank, han havde ønsket, men som dog nok kunde gøres til et Nationalanliggende, som Norge kunde bringes til at interessere sig for, og føre ham sammen med Udvalgte fra Folkets Side. At faa Kongens Tilladelse til at samle et stort folkeligt Raad om sig i et offentligt Anliggende — det var det, han higede efter. Derved vilde Enevældens Regeringsprincip være brudt foreløbigt i Norge, og dette Rige have gjort det første Skridt ind paa Veje, der efter Prinsens Mening vilde føre til Norges og maaske til Monarkiets og hele Nordens Frelse.

Det lykkedes Prinsen at faa Kongens Tilladelse til

alle sine Forehavender. Kun en enkelt af hans Anordninger havde bragt ham en lille Irettesættelse af Kongen. Han havde nemlig faaet Tilladelse til at indstifte en egen Overkriminalret for Norge, men i Kundgørelsen om dennes Indstiftelse betegnede Prinsen sig som den, til hvem Kongen havde overdraget den Allerhøjst-samme tilkommende Benaadningsret. Kongen gjorde ham opmærksom paa, at han ikke kunde overdrage sin kongelige Myndighed til nogen som helst.

Alt som Tiden gik og Udsigterne bleve mørkere, gik alt glattere for Prinsen. Kongen gik ind paa Regeringskommissionens Organisation som Regering, paa fem Regeringsdepartementers Oprettelse, og til sidst, i Oktober og November, tillod han, at Laane- og Diskontokassen indstiftedes paa den af Prinsen foreslaaede Maade.

Prinsen indbød nu 72 Mænd fra alle Dele af Riget til Møde i Christiania den 15. December. Det var Norges mest ansete og fremragende Mænd, Indbydelsen var udgaaet til, nogle mødte dog med Valgbreve fra de Byer, de tilhørte. De fleste af de Mænd, som senere spillede en Rolle paa Eidsvold vare blandt de her indbudte.

Mellem disse Mænd stod Christian Frederik i Christianias senere Stortingssal, da Krigsbulderet begyndte ved Holstens Grænse, og Prinsen fra Kongen modtog det bekendte Brev, hvori Kongen meldte, at han havde været nødt til at love Østerrig Afstaaelsen af Trondhjems Amt, men bad Prinsen sige, paa hvad Maade han troede Afstaaelsen kunde undgaas; thi den øster-rigske Gesandt havde sagt, det kom mere an paa Ordet end paa Opfyldelsen, og Afstaaelsen kunde undgaas,

naar Trønderne sagde: „Vi vil blive hos vor Konge.“

Inden vi nu gaa videre, maa vi først vide, hvad der var foregaaet efter Slaget ved Leipzig indtil denne Stund.

VIII

Allerede under den første Samtale, som Carl Johan efter Indtoget i Leipzig havde med Czar Alexander under fire Øjne, lagde han Mærke til, at der i Selvherskerens Sind var foregaaet en Forandring med Hensyn til Krigsmaalet. I Trachenberg havde der kun været Tale om at kaste Napoleon og hans Hære tilbage over Rhinen og Alperne. Nu var Alexander opsat paa at føre Kampen mod Napoleon til Bunds, at trænge frem til Paris og afsætte det Napoleonske Dynasti.

Carl Johan blev ikke lidet foruroliget ved denne nye Tankeretning, der indeholdt ligesom et første Varsel om de legitimistiske og reaktionære Tider, de nu tilendebragte Krigsbegivenheder i Tyskland muligvis kunde fremkalde. Imidlertid gav Czarens Ord ikke Prinsen Anledning til at frygte noget for sig selv. Tværtimod. Czaren talte om Frankrig med Ord, han i Åbo for en stor Del havde hørt af Prinsen selv, og sagde blandt andet: De kender min Mening om Dem og ved, hvilket Kald jeg ønsker Dem. Der er et stort Parti i Frankrig, som venter paa en Mand, der kan befri Landet for Napoleons Tyranni. Jeg ønsker, at Franskmændene skal have Dem at takke for deres Frihed og for den Fred, de paakalde. De skal blive

Mægler mellem Europa og det nye Frankrig. Norge skal derfor alligevel forenes med Sverig, indskød Czaren, idet han ved en flygtig Tankeindskydelse tilføjede nogle Ord om sin Broder Constantin, som om denne kunde faa Sverig og Norge, hvis Carl Johan gik til Frankrig.

Carl Johan indvendte mod Czarens Fremstilling, hvad han alt i Åbo havde udtalt mod en ny Invasion i Frankrig. Koalitionens burde standse ved Rhinen og ved en Proklamation kundgøre det franske Folk sin Villie. Gik denne ud paa noget, Napoleon ikke vilde underordne sig, eller fordrede Koalitionens endog, at Napoleon skulde afsættes, tvivlede Kronprinsen ikke om, at Frankrig vilde falde til Føje. Men hvad der skulde udføres hinsides Rhinen, mente han, at Koalitionens burde overlade det franske Folk selv at sætte i Værk.

Denne Samtale, der førtes den 19. om Eftermiddagen, inden Kampen endnu var helt ophørt ved Lindauerbroen i Vest, skaffede Carl Johan en søvnløs Nat. Nye og storslaaede Fremtidsperspektiver viste sig for hans Fantasi. Imidlertid glemte han ikke derfor, hvad han siden sin Ankomst til Fastlandet ikke var kommen nogen Vej med. Straks om Morgenens den 20. begav han sig igen til Czaren, denne Gang for at faa Lov til at bringe Sagen om Norge til Ende ved de Par Marcher ind i Holsten, som han i Trachenberg var gaaet ind paa at opsætte, til Napoleon var slaaet i Tyskland. Czaren var vel ikke Øverstbefalende i Koalitionens. Han delte i hvert Fald Overledelsen med Kejser Frantz, Kongen af Preussen, den engelske Befuldmægtigede og de andre i Hovedkvarteret tilstedeværende Ambassadører og Ministre. Det var egentlig en vandrende Kongres, der udgjorde den øverste politiske og strategiske

Ledelse i Koalitionen, men Czar Alexander var den Mand i de forenede Hovedkvarterer, som Carl Johan underordnede sig.

Det forekom Carl Johan umuligt at nægte Czaren den Tilladelse, han ønskede, thi der maatte dog efterlades Tropper ved Elben, hvor Davout stod i aaben Mark ved Steckenitz-Floden sammen med de Danske, og der behøvedes kun faa Tropper for i Forening med Wallmodens Korps at bringe de Operationer til Ende, Carl Johan ønskede at foretage. Men Czaren var i det Punkt ubønhørlig. „Alle de Tropper, som nu befinde sig ved Leipzig, skulle“, sagde han, „med Kraft forfølge deres Sejr og jage de Franske over Rhinen“. De franske Tropper, som efterlodes ved Elben, skulde jages ind i Fæstningerne og bevogtes der af de Tropper, som alt vare beskæftigede dermed, og af de Forstærkninger, som fra Rusland eller Preussen vilde støde til dem. „Desuden,“ tilføjede Czaren til den svenske Kronprinses Skræk, „vil et Felttog mod Danmark slet ikke behøves; thi Østerrig vil mægle Fred i Kjøbenhavn og bringe det derværende Kabinet til Fornuft“.

En saadan Meddelelse havde Carl Johan ikke ventet. Den bragte hans Blod i Oprør. Skulde Østerrig, der altid havde staaet paa Danmarks og Norges Side, Østerrig, som Sverig ingen Traktat havde med, blive den Magt, som fik Norges Skæbne i sin Haand, kunde Kronprinsen frygte for, at Frugten af alle hans Anstrengelser i de senere Aar skulde glippe. Det hjalp ikke, at Czaren forsikrede ham, at Norge derfor alligevel skulde komme til at tilhøre Sverig enten med det gode eller det onde. Prinsen forlod højst forstemt dette Møde.

Kronprinsens første Gerning efter Hjemkomsten fra Czaren var at bede Metternich til Middag hos sig. Czaren havde nemlig straks efter Mødet med Carl Johan den foregaaende Dag meddelt denne, at han i den korte Tid, han opholdt sig i Leipzig, hver Dag, ligesom i Åbo, vilde tage sin Middag hos ham, og han havde bedt Kongen af Preussen om ogsaa at deltage i denne Æresbevisning, der tilkom Kronprinsen af Sverig som den til Leipzig først ankomne Fyrste. Prinsen, som til denne sin notable Middag indbød mange Fyrster og Statsmænd, deriblandt Grev Nesselrode, der nu havde afløst Grev Romanzoff som russisk Udenrigsminister, haabede ved at faa Metternich til Gæst hos sig at komme under Vejrs med, hvad den østerrigske Mægling egentlig bar i sit Skjold. I den Henseende bedrog han sig heller ikke. Efter Bordet fik han en helt improviseret Konference om Forholdene i Norden startet mellem Czaren, Fyrst Metternich og sig selv. Det viste sig, at den østerrigske Minister ikke betragtede de mange Traktater, Sverig havde med forskellige Magter som egentlig den nuværende Situation vedkommende. Striden om Norge var, efter hvad der sidst var sket, indskrænket til en Strid om Trondhjem, men han øjnede dog ikke nogen alt eksisterende Forpligtelse for Kongen af Danmark til at afstaa nogen Del af sit Territorium.

Kronprinsen fandt sig af dette østerrigske Standpunkt foranlediget til den følgende Dags Morgen at sende Wetterstedt til Metternich for at forklare denne, hvilke Rettigheder Sverig havde erhvervet sig ved sine hellige Traktater. Men den østerrigske Minister lod sig ikke rokke i sin Opfattelse af, hvilke Traktater og Overenskomster Koalitionens nye Forbund hvilede

paa. Han modtog derfor kun til Efterretning en Note, som Wetterstedt overleverede ham om Sverigs Fordringer.

Carl Johan forlod paa Grund af disse Ting kun lidet tilfreds Leipzig, da han nogle Dage senere maatte følge sine Tropper mod Vest.

Marchen gik mod Rhinen. Nordarmeens Maal var Kassel, hvorfra dens videre March skulde dirigeres over Düsseldorf til Holland og Nedre-Rhinen.

Syd for Nordarmeen marcherede den schlesiske Hær under Blücher og sydligst Hovedarmeen, hvis Maal var Øvre-Rhinen.

Det store Hovedkvarter flyttedes i Begyndelsen af November til Frankfurt am Main, hvor de tre Monarker, Kejserne af Rusland og Østerrig samt Kongen af Preussen, vare omgivne af Repræsentanter fra alle Lande, ogsaa for Danmark og Norge. Chr. Bernstorff blev nemlig fra Wien, om end først senere, sendt til det østerrigske Hovedkvarter, der ogsaa fulgtes af en svensk Afsending, Bildt.

Den svenske Kronprins fulgte dog ikke Nordarmeens Marche længere end til Mühlhausen. Derfra vendte han sig mod Nord til Heiligenstadt og Göttingen, trak Svenskerne, der vare komne til Kassel med Bülow, samme Vej tillige med de russiske Korpser, saa kun Bülows Korps foreløbig forblev paa Vejen til Rhinen og Holland. Den 6. November begav Kronprinsen sig med sit Hovedkvarter til Hannover, hvor han til stor Forundring for Hertugen af Cambridge, der var ifærd med at organisere Landet, holdt et højtideligt Indtog i sin gamle Hovedstad, modtaget med Glæde og store Æresbevisninger af Befolkningen. Han etablerede dog sit Hovedkvarter denne Gang uden

for Byen, paa et Slot i nogen Afstand derfra, hvor han ordnede sit Korpses Kantonnements i disse Egne. Woronzoffs Korps anbragtes i hans Nærhed, Winzingerodes, der skulde virke med Bülow i Holland, foreløbig i Egnen om Bremen.

Hvad denne Diversion mod Nord betød, var der ingen, der var i Uvidenhed om. Carl Johan meldte Hovedkvarteret i Frankfurt, hvad han ogsaa kundgjorde for sine Underordnede, at han stod her for at passe paa Davout, der kunde faa i Sinde at trække sig tilbage til Frankrig eller angribe Bülows og Winzingerodes Korpser. Men denne Melding var ikke ganske overensstemmende med Sandheden. Tværtimod. Han havde ved en hemmelig Tillidsmand henvendt sig til Davout og tilbudt ham fri Afmarch til Frankrig, samt Beskyttelse undervejs for hans Korps. Hans Opstilling mod Elben havde Danmark til Maal. Han kunde ikke opgive de Par Dagmarcher ind i Holsten, som Czaren havde nægtet ham Tilladelse til at gøre, men som han alligevel mente at kunne faa Lejlighed til at udføre, og som efter hans Mening vare ganske nødvendige, hvis den østerrigske Mægling skulde blive til Virkelighed.

Imidlertid havde hans Ophold her, borte fra Koalitionens almindelige Opgave, ogsaa en anden Grund, som maa omtales. Czarens Ord i Leipzig om, at Koalitionens nu vilde afsætte Napoleon og bruge ham (Carl Johan) til at mægle mellem Frankrig og Koalitionens, havde gjort et saadant Indtryk paa ham, at han lod de Muligheder, disse Ord oprullede for ham, faa Indflydelse paa sin Optræden. Han vidste ikke, om Czaren kunde sætte sin Villie med Hensyn til Frankrig igennem i Koalitionens; men der var ingen

Magt i denne, der var stemt for Carl Johans Forslag, at Koalitionens skulde standse ved Rhinen, der ved en Proklamation kundgøre Frankrig sin Villie og saa overlade det til den franske Befolkning og den franske Stat at iværksætte, hvad der skulde ske. Østerrig og England (dettes Repræsentant i Koalitionens var Lord Aberdeen) vare vel stemte for en Standsning ved Rhinen, men kun for at forhandle med Napoleon om Fred. Hvis Napoleon ikke gik ind paa disse Forhandlinger, eller de ikke førte til noget Resultat, ønskede disse Magter en Invasion, og kom denne til Udførelse, var Napoleons Afsættelse et Resultat, som kunde forudses.

Men i samme Grad, der kunde blive Tale om en Mæglerrolle mellem Frankrig og Koalitionens, maatte det forekomme ham vigtigt ikke fra først af at være Deltager i den Invasion, som han alt tidligere havde meldt Czaren, at han ikke vilde være med til, men i Stedet for fremtræde som dens Modstander og tale Frankrigs Sag lige over for de Allierede, som han jo i Virkeligheden havde gjort det for Czaren allerede i Åbo. Det var med andre Ord det at gøre sig værdig til at være Mægler, der laa ham paa Hjerte. At han var bleven nødt til at kæmpe mod de Franske i deres Fjenders Række, havde altid pint ham. Vi erindre, hvorledes han søgte at bortforklare Brøden ved sin berømte Dagsbefaling i Oranienburg den 15. August. Senere havde han benyttet enhver Lejlighed til at komme sammen med Franskmand for at forklare dem, hvor god en Franskmand han var. Hver Gang der var gjort Fanger, havde han samlet de franske Officerer og holdt „Haranguer“ til dem, og i Leipzig havde han gennemstøvet Lazaretterne for at

standse ved de franske Saarede, yde dem Gaver og forsikre dem, at hans Hjerter var lige saa fransk som deres. Her i Hannover ønskede han intet hellere, end at Davout skulde modtage hans Tilbud om fri March til Frankrig. Han vilde da have modtaget de franske Tropper etappevis, med store Æresbevisninger og opsigtvækkende „Haranguer“, og han vilde have ført dem under svensk Beskyttelse og i fornødent Fald med Magt gennem de af Preusserne besatte Distrikter, som han i Virkeligheden gjorde under lignende Forhold i det følgende Aar i Belgien.

Hvis Davout var gaaet ind paa hans Tilbud, vilde Kronprinsen for det første have vundet den vigtige Stilling ved Hamburg, hvorved han vilde faa Holsten (og derved efter hans Mening ogsaa Norge) i sin Magt; dernæst vilde Davouts Soldater efter den Behandling, der var bleven dem til Del, have bragt hans Ry med sig til Frankrig, og endelig havde han faaet sig en Stilling ved Elben i Forening med Kommandoen over Nordarmeen, som meget let kunde have gjort ham til den vigtigste Mand i Europa i et givet Øjeblik.

Davout afslog imidlertid Carl Johans Tilbud eller rettere svarede ikke derpaa. De Luftkasteller, Kronprinsen havde bygget paa sin Plan, svandt hen. I Stedet for bragte G. Løvenhjelm ham fra det store Hovedkvarter de Allieredes Angrebsplan paa Frankrig tillige med Anmodning om at deltage i denne, altsaa forlade Hannover.

Carl Johan maatte nu tage Beslutning i den ene eller den anden Retning. Han kunde, selv om Davout ikke vilde forlade Hamburg, realisere en Del af det, hvorom hans Tanker havde drejet sig. Kunde han

ikke faa Hamburg i sin Magt, kunde han ved at angribe Fæstningen fra Hannover af blive Herre over Holsten. Thi saa snart hans Tropper i Hannover rykkede frem mod Harburg og Zollenspiker for at angribe Byen, maatte Davout fra Steckenitz-Floden skynde sig tilbage til Fæstningen for at forsvare den, og de Danske, som stod ved Steckenitz-Stillingens nordlige Afsnit og i Lybæk, vilde da være ladte tilbage alene og derved være nødte til at vige for et Angreb fra Wallmodens til den Tid mere end dobbelt saa store Styrke. Carl Johan kunde altsaa, om end paa en mindre eklatant Maade, blive Herre ved Elben og i Holsten, og fik han ved denne Manøvre ikke Lejlighed til paa en offentlig Maade at lægge sine franske Sympatier for Dagen, saa undgik han dog at være mellem de Angribende i det odieuse Øjeblik, da de betraadte fransk Jord for at foretage en ny Invasion i hans Fædreland, og Czarens Skrivelse til ham med Operationsplanen vilde give ham Lejlighed til at vise sig som Modstander af dette Indfald i Frankrig og anbefale en anden Fremgangsmaade.

Men til de her fremsatte Grunde kom andre, der mere og mere fik Magt over ham; thi de Beretninger, som G. Løvenhjelm bragte, og de, som derefter — næsten hele November Maaned igennem — sendtes ham fra Carl Løvenhjelm, der var Sverigs Gesandt ved det russiske Hovedkvarter, ligesom Bildt var det ved det østerrigske, vare egnede til at øge hans Betænkkeligheder ved villieløs at underordne sig Koalitionens Bestemmelser. Napoleon modtog Forslaget om en Forhandling, og en Kongres i Mannheim blev besluttet. Men om alt dette fik Kronprinsen ingen officiel Underretning, skønt ingen Fredsforhandling maatte

begynde uden Sverigs Medvirkning, og blandt Forhandlingspunkterne, som opstilledes, var der intet om Sverigs Erhvervelse af Norge, medens der i det napoleonske Forhandlingsgrundlag stod, at „Danmark skulde beholde Norge“. Derimod var den østerrigske Mægling godkendt af alle Magter, og den gik ikke ud paa andet end en Afstaaelse af Trondhjem mod en Erstatning, som det endog var forudsat, at Kongen af Danmark kunde forkaste, hvis den ikke forekom ham tilfredsstillende. Om Afstaaelse af det øvrige Norge var der aldeles ikke Tale i Koalitionens. Alt dette maatte forstaaelig forekomme Carl Johan mere end mistænkeligt, og derfor besluttede han sig — det var i Dagene om den 13. Novbr. — til af egen Magtfuldkommenhed at foretage den Operation mod Elben og ind i Holsten, som vakte Europas Forbavselse, men som i højeste Grad forøgede hans Anseelse, saa mesterligt anlagt og udført den objektivt set var saavel i politisk som i militær Henseende, og saa lidet man havde ventet en saadan dristig og ansvarsfuld Optræden fra hans Side.

Dog vogtede han sig vel for straks offentligt at meddele, hvad han havde til Hensigt. Han spillede aldrig politisk med aabne Kort. Da han sendte G. Løvenhjelm tilbage til Koalitionens Hovedkvarter, angav han Maalet for den Operation, han nu begyndte, at være Hamburgs Erobring, skønt han slet ikke vilde tilføje Davout nogen Overlast, kun holde ham indesluttet i Fæstningen. Og da han sendte Wetterstedt selv til Czaren med de Bemærkninger, han havde at gøre mod de Allieredes Operationsplan og Indfald i Frankrig — men rigtignok ogsaa for maaske hemmeligt at faa Czarens Samtykke til hans nyeste Skridt

— selv da var det kun Hamburgs Erobring, der holdtes frem som Maalet, om han end i det Brev, Wetterstedt medførte, tilføjede, at han ved den Lejlighed maaske kunde tilføje de Danske et afgørende Hug¹⁾).

Straks efter at have taget sin Beslutning lod Kronprinsen en danskfødt Mand, der stod i hannoveransk Tjeneste og af England var bleven attacheret hans Hovedkvarter, nemlig Kammerherre Hedemann, rejse uden om Holsten gennem Meklenburg til Slesvig for ved Landgreve Carl af Hessens Hjælp at komme til Kong Frederik, hvem han skulde erindre om, hvorledes den svenske Fordring om Norges Afstaaelse var formuleret. Han skulde gøre opmærksom paa, at Trondhjem Stift skulde afstaas straks og uden Vederlag, Resten af Norge ved Freden, men mod Vederlag. Men særlig skulde han gøre Kongen opmærksom paa, at Sverig i den sidste Tid havde vist den Moderation, at det vilde overlade Kongen Valget mellem at beholde det sydlige Norge eller at modtage Erstatning, saaledes at Sverig, hvis Kongen foretrak det første, vilde tage Erstatningen. Paa samme Tid, Kammerherre Hedemann tiltraadte sin Rejse, skrev Kronprinsen til Feltmarchal Essen ved den norske Grænse, der vedblev at staa under hans direkte Befaling, og bad ham, hvis der var Lejlighed dertil, at meddele Prins Christian Frederik i Norge, hvorledes han nu var ifærd med at arrangere sig med Danmark. Og efter Ordre skreves der ogsaa fra hans Stab til Essen, der atter sendte Breve til norske Mænd (men paa

¹⁾ Korrespondancen med Czaren paa denne Tid findes i Schinkels minnen, mest i VII, 423—430, noget i bilagorna.

denne Tid ingen til Wedel), samt til Gøtamændene i Sverig, af hvilke Platen indtraf hos ham i Kiel. Men fremfor alt ordnede Kronprinsen paa samme Tid, dette skete, Operationens militære Iscenesættelse; alle preussiske Tropper, som befandt sig Vest for Elben, sendtes til Bülow, der gik til Holland, Winzingerodes russiske Korps, der stod ved Bremen, fik ogsaa den Bestemmelse at gaa til Holland, dog først paa nærmere Ordre. Et russisk Korps, Stroganoffs, sendtes til Harburg for at angribe Hamburg der fra, medens Woronzoffs Korps og Stedingks svenske, der stod i Egnen om Göttingen, ligeledes dirigeredes til Elben men østligere for at true Forbindelsen mellem Fæstningen og Steckenitz og for at kunne gaa ind i Lauenburg, naar de Franske forlod Stillingen ved nævnte Flod. Carl Johan havde næppe iværksat denne Begyndelse til sin Operations Virkeliggørelse, før han fra Carl Løvenhjelm i det russiske Hovedkvarter fik en oplivende Beretning, der gik ud paa, at Czarens Stemning mod ham var en saadan, at han næppe i noget Tilfælde vilde slaa Haanden af ham.

Hvis Carl Johan havde gjort sig Haab om at komme den østerrigske Mægling i Forkøbet, blev han dog skuffet. Kammerherre Hedemann, som mødte Hindringer overalt under sin besværlige Rejse, kom først 4. Decbr. til Landgrev Carl i Slesvig, og da var Mæglingen i Kjøbenhavn alt i fuld Gang. Den 15. November var en ung østerrigsk Diplomat, Grev Bombelles, afrejst fra Frankfurt med en Instruktion, der var undertegnet af Metternich, men godkendt af Ruslands, Englands og Preussens Ministre. Greven var rejst incognito som en Købmand Frølich over Berlin og Rostock til Kjøbenhavn, hvor han alt den 27. Novbr. om Aftenen sammen med den østerrigske Gesandt

Lützow, der havde faaet den Bombelles givne Instruktion tilsendt fra Metternich,¹⁾ indfandt sig hos Udenrigsminister Rosenkrantz.

Det østerrigske Sendebud, som kun var legitimeret ved et Brev fra Metternich til Rosenkrantz, meldte den danske Minister, at han var kommen for at hjælpe Regeringen til Fred med Koalitionens paa Vilkaar, som vare lempeligere end nogen som helst forhen stillede. De tre Magter, sagde han, som vare enige med Østerrig, vilde lige saa lidt som Wienerhoffet opfylde alle Carl Johans Ønsker. Kongen af Danmark skulde kun afstaa Trondhjem Stift. Naar han blot i Princippet gik ind paa en saadan Afstaaelse, vilde der øjeblikkelig indtræde Vaabenstilstand og begynde Fredsforhandlinger, under hvilke Østerrig vilde anvende al sin Umage for at skaffe Kongen den bedst mulige Erstatning for Thronhjem Stift og endvidere Garanti for Besiddelsen af det sydlige Norge.

Dette uventede Tilbud — blot Trondhjems Stift og mod Erstatning — kunde ikke andet end overraske Rosenkrantz.

Vel tiltalte hele den Maade ham ikke, hvorpaa dette blot mundtlige Forslag uden tilstrækkelige Garantier fremstilledes for ham af en underordnet diplomatisk Personlighed uden tillidvækkende Adfærd. Rosenkrantz var ogsaa fra første Stund af paa det rene med, at Trondhjems Stifts Afstaaelse, der opstilledes som ufravigelig Betingelse, ikke var udførlig. Maaske havde Kongen mere Ret til som norsk Konge at afstaa

¹⁾ Instruksen er trykt i Christiania Vidensk. Selskabs Forhandling 1877 Nr. 12, hvor Dr. Yngvar Nielsen ogsaa gør Rede for den østerrigske Mægling.

Trondhjem end som Statsunionens Chef at afstaa det ene Kongerige, naar han da efter de senest akcepterede Statsprincipper gjorde Afstaaelsen afhængig af de norske Stænders Samtykke. Ogsaa var det muligt, at Christian Frederik ved sin overlegne Stilling i Norge kunde faa Stiftet overleveret til Sverige eller rømmet; men han ansaa det ikke for sandsynligt, at det sydlige Norge længe vilde kunne beholdes i Union med Danmark. Men Rosenkrantz mente, at hvis der virkelig var en Stemning hos den østerrigske Regering og de koaliserede Magter for at hjælpe Danmark mod Carl Johan, maatte den kunne benyttes, og han gik derfor Bombelles paa Klingen for at erfare, hvor meget paalideligt der var i det, han havde hørt.

Hvad Bombelles derefter ytrede denne Dag og Dagen efter, da han paa ny havde en Sammenkomst med Rosenkrantz, forbavsede denne mere og mere. Det østerrigske Sendebud erklærede sig bemyndiget til, saa snart Regeringen havde antaget Princippet om Trondhjems Afstaaelse, at skrive til Wallmoden, der var østerrigsk General — Fyrst Metternich var i Uvidenhed om, at Wallmoden nu var i engelsk Tjeneste og stod under Carl Johan —, og forsikrede, at Wallmoden, naar han havde faaet hans Brev, straks vilde sørge for, at Fjendtlighederne ophørte ved Elben. Og derefter vilde efter hans Udtalelse ogsaa Vaabenstilstanden indtræde til Søs; thi han havde et Brev fra den engelske Gesandt ved de forenede Hovedkvarterer, Lord Aberdeen, til Lord Castlereagh med sig, som han havde Ordre til at sende til London, saa snart Danmark var gaaet ind paa de Forslag, han bragte, og naar dette Brev var ankommet til London, vilde uopholdelig ogsaa Vaabenstilstanden med England

blive til en Kendsgerning. Hvad Fredsforhandlingerne angik, som derefter skulde begynde, oprullede han ogsaa et lyst Billede. Han havde Ordre til, hvis Danmark gik ind paa hans Forslag, at sende Sekretæren ved den østerrigske Legation i Kjøbenhavn, Foulon, til Sydtyskland for at melde Metternich den opnaaede Imødekommen, medens han selv skulde forblive i Kjøbenhavn for at lede Fredsforhandlingerne, der skulde paabegyndes, saa snart Instruktionerne derfor vare komne fra det store Hovedkvarter. Freden vilde derhos blive i alle Maader tilfredsstillende; han nævnte endog Flaadens Tilbagegivelse af England, ja selv Trondhjem Stifts Afstaaelse kunde maaske forebygges.

Allerede det, at der skulde forhandles om Erstatning og at Danmark kunde forkaste den foreslaaede, vilde skyde den virkelige Afstaaelse ud til et Tidspunkt, inden hvilket der kunde være sket meget, som kunde forandre Situationen, især hvis det forholdt sig saaledes, som Bombelles sagde, at de allierede Fyrster egentlig helst ønskede, at Kongen skulde beholde Norge ubeskaaret. Da Rosenkrantz indvendte, at Norge vilde modsætte sig Afstaaelsen af Trondhjem, udbrød Bombelles, at dette jo vilde være en Fordel, thi saa havde de Allierede et Paaskud til at undgaa den. Bombelles søgte i det hele, saaledes som Rosenkrantz forstod ham, at indgive os den Tro, at de Allierede vilde være glade, naar de fandt et eller andet Paaskud, der gjorde det umuligt at opfylde, hvad de havde lovet den svenske Kronprins.

Rosenkrantz forstod vel, at dette var Overdrivelser og Overtalelsesmidler, som Gesandten gjorde Brug af i sin Missions Tjeneste; men som sagt, han mente, at det uventede Tilbud, der var gjort os, ikke burde

vises bort. Man kunde gaa ind paa Afsigelsen af den franske Alliance, paa Indtrædelsen i Koalitionens, og naar blot Nævnelser af Trondhjem Stift kunde undgaas, naar man i Stedet for kunde sætte en Grænse-regulering med Sverig eller bruge andre lidt mere imødekommende Udtryk, mente han, man kunde give sig de ønskede Forhandlinger i Vold, for at komme ud af den nuværende Situation. Tilstanden i Danmark var nemlig i dette Øjeblik helt fortvivlet. Al Kommando og Orden var ved at ophøre i Riget, der syntes at skulle falde fra hinanden. I det egentlige Kongerige var den forbedrede Stilling, som man havde ventet sig af Pengeordningen, fuldkommen bristet; Regeringen havde brugt de Millioner, den havde haabet at redde for sig selv ved Forandringen; men Finanserne og Pengetilstanden blev mangefold værre, end den havde været i de værste Tider før Forandringen, og Samfundsordenen berørtes paa den betænkeligste Maade deraf. Minister C. D. Reventlow forlangte sin Afsked, fordi han ikke vilde dele Ansvar med Regeringen; Schimmelmänn mente Kongen at maatte afskedige. Efter denne Afgang fandtes der kun to Statsministre tilbage foruden Hertug Frederik Christian af Augustenborg, som ingen regnede med, da han levede borte fra Regeringen, nemlig Rosenkrantz og Frederik Moltke. Kongen udnævnte da paa denne Tid tre nye Statsministre, nemlig Kaas, Mösting og Joachim Godske Moltke. Men hvad betød nye Ministre under Forhold, hvor deres Mening aldrig hørtes. Politisk var Riget med en Hær, der ikke kunde lønnes eller rustes, i Krig med alle Europas større Magter, alene med Undtagelse af Østerrig; men den østerrigske Legation i

Kjøbenhavn havde Ordre til at forlade Riget med Bombelles, hvis det Forslag, han bragte, ikke antoges.

Til disse Tilstande i det danske Kongerige viste der sig derhos paa denne Tid betænkelige Oprørstegn i Hertugdømmerne, ikke blot mellem Embedsmænd og i Befolkningen, der sluttede sig til den tyske Frihedsbevægelse, men endog i Hæren, hvor ildevarslenende Optrin mod Alliancen med de Franske fandt Sted.

Trods disse fortvivlede Forhold vilde Kong Frederik imidlertid hverken svigte Forbindelsen med Frankrig eller høre Tale om Afstaaelse af nogen Del af Norge. Da Rosenkrantz meldte ham, hvad den østerrigske Udsending havde bragt, og nævnte Afstaaelsen af Trondhjem, vendte Kongen ham Ryggen. Der var en særlig Omstændighed, som bevirkede, at Kongen ikke vilde høre Tale om noget Brud med Frankrig, nemlig at hans Tropper stod i Felten med disse. Han var i højeste Grad indigneret over, at Sachserne og Bajerne midt under Kampen havde vendt sig mod deres Vaabenfæller; han forsikrede, at slig forræderisk Opførsel ikke skulde finde Sted her hjemme.

Det var den 29. November, at en foreløbig Beslutning skulde træffes angaaende Bombelles' Sendelse. Gesandterne, baade Bombelles og Lützow, havde indtrængende bedt om en Audiens, og Rosenkrantz havde overleveret Kongen en Mængde Beretninger fra Bernstorff i Wien, Beretninger, som vel stammede fra en ældre Tid, fra den Tid, han havde været ved Kongressen i Prag, men som paa det nøjeste stadfæstede Rigtigheden af, hvad Bombelles havde sagt om de Allieredes Stemning mod Carl Johan. Man var meget spændt paa Kongens Afgørelse; thi Bombelles havde ikke undladt at benytte alle de Midler, der syntes

ham skikkede til at vinde Stemning for Forslaget. Han havde søgt at faa Kongens Adjudanter i Tale, hvilket dog ikke lykkedes ham. Derimod fik han Held til at faa indflydelsesrige Børs- og Handelsmænd nogle Ord tilhviskede om Missionens Hensigt. Pludselig gennemstrømmedes Byen af Rygter om en Gesandt, der var kommen for at byde Fred med England, blot paa den Betingelse, at vi forlod det franske Parti. Papirerne paa Børsen steg den Dag, og hele Byen antog pludselig som et helt nyt Fysiognomi.

Men den 30. November om Morgenens modtog Rosenkrantz fra Kongen et Brev, i hvilket han meldte, at han havde gennemgaaet alle Bernstorffs Papirer; men da det hele drejede sig om at afsige Alliancen med de Franske og afstaa Trondhjem, hvad han hverken kunde eller vilde gaa ind paa, bad han Rosenkrantz at sige Gesandterne, at han ikke kunde afstaa noget af sine Stater, da det stred mod Kongeloven, og at Norge altid havde været ham et tro Rige, som han ikke kunde forlade; han bad dog tillige Rosenkrantz om at udtrykke for Gesandterne den Erkendtlighed, han følte for Kejser Frantz, der altid skulde forblive hans Ven, og at meddele dem, at, selv om den østerrigske Legation kaldtes bort fra Kjøbenhavn, skulde Bernstorff forblive ved det østerrigske Hof og være beredt til at møde ved enhver Fredskongres, der maatte finde Sted.

Denne Gang lystrede Rosenkrantz dog ikke blindt den Ordre, han fik. Han bønfaaldt Kongen om at maatte opsætte Afgivelsen af den nævnte Erklæring, til han havde opnaaet den Audiens, som han søgte om. I den Audiens, der bevilgedes ham samme Aften, og i hvilken han saa indtrængende, han formaaede,

anbefalede, at den østerrigske Mægling ikke afvistes, lagde han ogsaa Kongen paa Hjerte, hvor vigtigt det vilde være, om Kongen i denne saa afgørende Sag vilde høre ogsaa sine øvrige Statsmænds Mening. Og Ministeren maa have talt sin Sag meget varmt; thi den følgende Dag, d. 1. Decbr., modtog han et Brev, hvori Kongen meddelte ham, at han havde besluttet at forsamle et Raad, for hvilket Rosenkrantz skulde forelægge hele Sagen om de Fordringer, der vare stillede.

Dette Raad, de saakaldte tro Mænds Raad, var det første, som Kongen efter sin Tronbestigelse i 1808 samlede i Anledning af Rigets højeste Regeringsanliggender. Det var derfor en Begivenhed. Det tilsagdes til Møde den 3. Decbr., rimeligvis af Kongens Kabinetssekretær, og bestod af de i Kjøbenhavn tilstedeværende afgaaende og tilstrædende Ministre, desuden af nogle Kollegiechefer samt enkelte andre betroede Mænd, som Colbjørnsen og Ove Malling.¹⁾

I dette Raad, der var samlet om Kongen, fremstillede Rosenkrantz Sagen om den østerrigske Mægling, hvorefter Medlemmerne enkeltvis udtalte deres Mening om, hvad der burde gøres. De høje, bureaukratiske Embedsmænd, for hvilke Situationen var saa ny, gik næsten alle ind paa Kongens Synsmaade. Flertallet i Raadet vilde ikke afstaa Trondhjem Stift, ej heller afsige den franske Alliance, i alt Fald ikke uden at denne Afsigelse kunde ske loyalt, med Napoleons Samtykke og paa venskabelig Maade. Derimod gik de

¹⁾ Se Aage Friis: Nye Aktstykker vedrørende de politiske Forhandlinger i Kjøbenhavn i Decbr. 1813 og Kielerfreden 1814 (Aftryk af danske Magasin, V Række, 4. Bind).

for saa vidt ind paa Rosenkrantz's Idé, som de mente, at Fredsforhandlingerne kunde begynde, naar der gaves Garantier for, at Østerrig vilde optage alvorlige Forhandlinger, hvilke saa dog efter den almindelige Mening burde ledes af Christian Bernstorff og foregaa i det østerrigske Hovedkvarter.

Rosenkrantz var ikke tilfreds med Resultatet, som forelaa. Han fandt det ogsaa noget betænkeligt, at de, som ikke bortviste Tanken om at gaa ind paa Trondhjems Afstaaelse, om end uden Nævnelse af Stiftets Navn, gik ud fra den Forudsætning, at Trondhjem i Virkeligheden ikke skulde afstaas. Han vidste helt vel, at Sverig ikke i den nærmeste Fremtid vilde være i Stand til at tage Norge eller nogen Del deraf, og han manglede ikke Sympati for de Planer, som var oppe, om at Norge skulde hindre Rigets Afstaaelse til Sverig, selv om Regeringen i Kjøbenhavn saa sig nødt til at gaa ind paa en saadan Afstaaelse. Disse Planer dyrkedes endnu. Man erindrer saaledes General Kardorff's Indstilling paa denne Tid¹⁾ og det noget kejtede Forsøg, der omtrent samtidig gjordes i Norge paa at udraabe Christian Frederik til Konge.²⁾ Rosenkrantz var sig ogsaa bevidst, at man ved at forkaste Erstatningen for Trondhjem kunde tilintetgøre Traktatens Virkning.

Men han gjorde i sit Indledningsforedrag opmærksom paa det mislige herved; thi hindrede man Traktatens Fuldbgyrdelse, hindrede man let med det samme Freden med de Allierede. Han mente derfor, at, gik man ind paa Princippet om Afstaaelsen af en Del af Norge, maatte man være betænkt paa at afstaa den

¹⁾ Kampen om Norge I, 395. ²⁾ Aall. 2. Udg. 321.

virkeligt, og kun sætte sit Haab til, at den senere vilde kunne tages tilbage, eller at Sverig ikke vilde kunne hævde Besiddelsen længe. Det samme mente Schimmelmänn og nogle enkelte til; men denne Tanke kunde hverken Kongen eller Flertallet af Medlemmerne gøre til sin, saa meget mindre, som Rosenkrantz selv var vis paa, at en alvorlig Afstaaelse af norsk Land maatte sætte Norge i Oprørstilstand.

Rosenkrantz var derfor i højst fortrædeligt Lune, da han Morgenen efter Raadsmødet overvejede, hvad Svar der kunde gives paa det østerrigske Tilbud. Men saa kom pludselig og overraskende, samt i højeste Grad alarmerende den Efterretning til Kjøbenhavn, at Davout havde forladt Steckenitz Stillingen for at trække sig ind i Hamburg, saa at de Danske, som paa samme Tid ophørte at faa Penge fra de Franske, vare overladte til deres egen Skæbne. Øjeblikkelig skrev Kongen til Prinsen af Hessen, at han maatte holde sig beredt til et Tilbagetog, der skulde gaa til Rendsborg og derfra til Kolding, men at han allerførst skulde søge at opnaa en Vaabenstilstand med Wallmoden, som stod lige over for ham, og at han, hvis de Franske ikke vilde være med i denne, skulde slutte den alligevel.

Hensynet til Frankrig havde nu ikke den samme Vægt som tidligere. Davout havde selv brudt Forbindelsen med Danmark, og da Efterretningerne fra Holsten nu Dag for Dag bleve mere truende, idet man fik Bud om, at Carl Johan med sine svenske og russiske Tropper var gaaet over Elben ind i Lauenburg, blev det klart for alle, at man ikke turde forkaste den Hjælp fra Østerrigs Side, som syntes den eneste mulige Redning for Danmark.

De tro Mænds Raad samledes da atter d. 6. Decbr. og denne Gang var det alles Mening, at man nødvendigvis helt maatte give sig Østerrig i Vold, saa man maatte antage dets Forslag pure og uden Betingelser. Men paa samme Tid kom man ind paa Tanken om at lade Norge modarbejde Afstaaelsens Iværksættelse. Thi de østerrigske Gesandter vare jo selv fremkomne med denne Tanke, og Rosenkrantz meldte Kongen denne Dag, at Bombelles havde sagt ham, at Kongen blot havde at afstaa, da det var Kronprinsens Sag og ingen andens at faa det afstaaede i sin Besiddelse, samt at Bombelles endog havde tilføjet, at dersom Indbyggerne i Norge modsatte sig Afstaaelsen, var det saa meget bedre.¹⁾ De østerrigske Forslag bleve da nu modtagne, men under den udtrykkelige, hemmelige Forudsætning, at Afstaaelsen vilde blive hindret fra norsk Side, hvorfor Kongen skrev til Prins Christian Frederik, hvad vi alt have berettet i det foregaaende.

Glæden blev nu stor i Kjøbenhavn. Østerrigerne vare tilfredsstillede. Legationssekretæren Foulon afgik til det store Hovedkvarter i Sydtyskland med et Brev fra Kongen til Kejser Frantz og med et af Grev Lützow i 6 Punkter affattet Resumé af, hvad Kongen var gaaet ind paa. Bombelles skrev ikke blot det lovede Brev til Wallmoden, hvilket Foulon fik med sig for at besørge undervejs ved den holstenske Grænse, men han afsendte ogsaa paa et dansk Parlementærfartøj Brevet fra Lord Aberdeen til Lord Castlereagh og anbefalede den østerrigske Gesandt Wessenberg i London, som skulde aflevere Brevet paa rette Sted,

¹⁾ Aage Friis de nævnte „Nye Aktstykker“ S. 44.

at anvende al sin Flid paa at faa Fjendtlighederne til Søs standsede saa hurtig som muligt.

Alt var nu lutter Tilfredshed i Kjøbenhavn. Kongen satte i den Grad Lid til Østerrigernes Forsikringer om, at alt var klappet og klart, at han lod Landgreve Carl af Hessen contramandere nogle Troppeindkaldelser, som han med prisværdig Konduite egenmægtig havde befalet i Slesvig og Jylland, dengang han fik Kundskab om, at et Tilbagetog af Prinsen af Hessens Korps stod for Døren. Ja Kongen gik saa vidt, at han standsede hele Provideringen paa Norge, der var i god Gang, fordi han var vis paa, at der vilde komme Fred paa Havet, og regelmæssig Handel og Søfart atter skulde begynde.

Nogle Dage efter Foulons Afrejse kom der Bud om, at Wallmoden var begyndt at rykke ind i det sydlige Holsten, men det foruroligede ikke nogen; det var jo tydeligt, at Foulon ikke kunde være kommen derned endnu. Bombelles forsikrede, at de Grænsestrækninger, som muligvis kunde blive okkuperede inden Foulons Ankomst, vilde blive rømmede, saa snart Brevet til Wallmoden var kommet ham i Hænde. Han skrev dog for Forsigtigheds Skyld et nyt Brev til den østerrigske General, hvilket besørgedes til Holsten af en dansk Kurér. Frederik VI tilbagekaldte dog — ogsaa af Forsigtighed — sin Ordre til Landgreve Carl om Standsningen af Troppeindkaldelserne.

Nogle Dage gik der igen, uden at man — mærkeligt nok — hørte noget fra Holsten. Men saa kom der pludselig Melding om, at Foulon var kommen til Wallmodens Forposter, og at den der kommanderende General Dørnberg havde anerkendt Vaabenstilstanden og straks trukket sine Forposter ind. Rosenkrantz

gjorde Lützow og Bombelles bekendt med denne Efterretning, som Kongen havde faaet. Glæden blev stor baade i det østerrigske Gesandtskab og i Kjøbenhavn, hvor Papirerne denne Dag atter gik til Vejrs.

Men det var paa slesvigsk Grund, at Foulon havde truffet Dørnberg. Hvad der var passeret i Holsten, havde man dengang endnu ingen Kundskab om i Kjøbenhavn. Store afgørende Begivenheder havde fundet Sted der.

Saa snart Carl Johan var kommen til Lanenburg, bød han Wallmoden at gaa over Steckenitz frem i Retning af Oldeslo, for at skille de Danske fra de Franske. Dernæst lod han Woronzoff cernere Hamburg fra Øst og Nord i Forening med et nyt russisk Korps, der var stillet til hans Raadighed, men endnu ikke ankommet helt, nemlig Bennigsens, og gik selv med Svenskerne mod Lybæk, som han erhvervede sig ved en Kapitulation med den franske General Lallemand, der var Kommandant i Byen, skønt Garnisonen bestod af danske Tropper og kun to franske (polske) Lansener-Eskadroner.

Prinsen af Hessen, som havde haft Kommandokvarter i Lybæk indtil denne Tid, begav sig til Oldeslo, hvor hans vestre Kolonne, der havde kæmpet heldigt med Wallmodens Tropper, indtraf, og tiltraadte Tilbagetoget mod Kiel, dækket af Lallemand, der fra Lybæk sluttede sig til ham som Kommandør for Korpsets lette Tropper, for hvilke atter de polske Lansenerer dannede Bagtravet. Prinsen, som ikke havde modtaget Kongens Brev af 4de, hvilket først senere kom til Holsten og saa faldt i Carl Johans Hænder, havde valgt Retræten til Kiel, fordi han ikke turde betræde det aabne Terræn i Midtholsten, over

hvilket Vejen til Rendsborg gik. Han havde nemlig kun lidet Rytteri, og et af hans Kavaleriregimenter var tilmed kommet med de Franske ind i Hamburg. Vejene i det østlige Holsten vare mere bebyggede og bevoksede og bød i højere Grad end de i Midtholsten Holdepunkter for Forsvar.

Uden at vide det kom Prinsen ved dette Valg Carl Johans Ønsker i Møde; thi Kronprinsen vilde afskære det danske Korps fra Rendsborg, tvinge det ind i Tragten mellem Eckernförde og Kiel eller mellem Slien og den østlige Del af Ejderkanalen, og der overmande det. Derfor lod han Tettenborn med sine Kosakker sværme ind i det aabne Midtparti af Holsten, gennem den Passage, de franske og danske Troppers Adskillelse tilvejebragte, med den Befaling at gøre sig til Herre over det midterste Holsten helt op til Ejderen og at overrumple Rendsborg Fæstning, som han vidste var ufuldstændigt rustet og besat i dette Øjeblik. Og derfor fik Wallmoden Befaling til at holde sig i Højde med det danske Korps, men Vest for det, for at hindre det fra at slaa ind paa Vejen til Rendsborg.

Disse Dispositioner udførtes nu nøjagtigt.

Tettenborn kom hurtigere end nogen anede til Rendsborg, men Landgreve Carl af Hessen paa Gottorp havde sendt sin Stabschef, Prinsen af Holsten-Beck, til Fæstningen tillige med nogle Tropper, han havde ved Haanden. Tettenborn maatte derfor nøjes med at beherske Byens Omegn i Syd, saa længe Vegesacks svenske Tropper, som ventedes, ikke vare komne ham til Hjælp. Denne Beherskelse lykkedes ham dog ikke rigtig. Han formaaede ikke at hindre det danske Rytterregiment, som var kommet ind i Hamburg, og

som tværs igennem Kosaksværmene i Holsten ilede mod Nord, fra at komme ind i Fæstningen.

Wallmoden naaede Ejderen med sit Korps, inden det danske Korps var naaet saa højt op, og han sendte General Dørnberg over Broen ved Kluvensick til Sehested, for derfra at observere Egnen i Øst og Nord for Ejderkanalen.

Det danske Korps var saaledes ved at nærme sig den „cul de sac“, som Carl Johan (det er hans egne Ord) havde tiltænkt det, og det kom til at naa den i en noget overanstrengt og opløst Tilstand. Den svenske Kronprins havde nemlig efter Lybæks Befrielse, som det hed, inden han begav sig til Segeberg, hvor han vilde hen for at komme Operationerne nærmere, sendt General Sköldebrand ud til Forfølgelse ad Kielvejen. Denne rastløse, lige saa tapre som dristige General, vi have truffet saa ofte paa den politiske Arena i Sverig, havde den svenske Kavaleribrigade med sig, 16 Eskadroner stærk. Han naar Frederik af Hessens Korps ved Bornhøved, hvor hele dets Gros er samlet bag og i Byen, medens Lallemands lette Brigade er i Færd med at passere ind i Byen ad den med høje Gærder paa begge Sider omgivne Vej, der dannede et langt Defilé ind til Byen. Sköldebrand oppebier det Øjeblik, da alle Tropperne — ogsaa det danske Rytteri — ere komne ind i Defileet, og kun de to polske Eskadroner endnu ere udenfor; da styrter hele den kamplystne Rytterskare, navnlig de mørnerske og skaanske Husarer, med en Bravour og Hensynsløshed, som søger sin Lige, ind paa de til den franske Hær hørende polske Lansenerer. Disse opløses og komme i Flugt, dels ind i Defileet, hvor de Danske nødes til at gøre Front mod dem, dels udenom paa

begge Sider af Defileet; men Svenskerne følge efter, baade ind i Defileet, hvor alle, Venner og Fjender, snart kom til at danne en eneste kompakt, hujende Masse, der hverken kunde komme frem eller tilbage, og udenom til begge Sider, hvor de til Sikkerhed opstillede Fodfolksafdelinger, der dannede Karréer, delvis redes overende. Forvirringen stiger, da nye, hidtil ikke anvendte Eskadroner komme til og fra Siderne i uimodstaaeligt Løb endog komme ind i det indre af Byen, spredende Skræk og Forvirring om sig.

Selvfølgelig kostede dette hensynsløse Angreb Skældebrand store Tab. Til sidst var det Svenskerne, der kom til kort; thi under hvilken som helst Panik er der altid nogle, der ikke tabe Hovedet. Tilbagetoget blev slemt for de svenske Eskadroner; de kunde først samles og ordnes langt Syd for det Sted, hvorfra de vare gaaede frem til Angreb.

Men Skældebrand havde opnaaet at ryste Frederik af Hessens Korps, der ikke den Dag kom til Ro igen. Marchen over Preetz til Kiel fortsattes i halvt opløst Tilstand, og de polske Eskadroner bragte under deres Flugt Paniken helt op til Ejderen, ja over den, saa store Proviantkolonner, som vare undervejs for at føre Levnedsmidler til Prinsens Korps, bragtes til at at vende om og fly tilbage.

Prins Frederik af Hessen blev selv berørt af Paniken. Han kom i modløs Tilstand til Kiel og meldte med rystende Haand Kongen sin bedrøvelige Stilling. Dog var det ikke alene denne, der bevirkede, at han sendte sin Stabschef Major Carl Bardenfleth til Fjenden for at bede om en Vaabenhvile. Han havde før Kampen tænkt paa en saadan. Han mente, at den begyndte Kamp, om hvis Natur og Hensigt han ingen

rigtig Besked havde, foreløbig maatte standse ved Ejderen, og at han kunde forblive i Dorfgarten-Stillingen ved Kiel, der var som en Forstilling til Ejderstillingen i det hele. Han skikkede derfor Bardenfleth til Svenskerne i Omegnen af Bornhøved med et Forslag om en saadan foreløbig rent militær Vaabenhvile paa 10 Dage. Dagen efter, da han af sin Fader, Landgreven af Hessen, var bleven oplyst om, hvad der var foregaaet i Kjøbenhavn, og at Kongen havde billiget og befaleet, at der indtraadte Stilstand i Holsten, sendte han derhos et nyt Brev afsted, denne Gang adresseret til Kronprinsen af Sverig, som han havde hørt var den Højstbefalende i Holsten. I dette Brev meddelte han, hvad han havde hørt af sin Fader, med den Tilføjelse, at han af den Grund betragtede sig som bemyndiget til at høre, hvad Kronprinsen vilde foreslaa.

Der kom dog intet Udbytte ud af disse Sendelser. Skølgebrand vilde ikke lade Bardenfleth komme ind gennem de svenske Forposter. Stabschefen maatte nøjes med at aflevere Brevet, han bragte, til disse. Samme Skæbne timedes det næste Brev. Prinsen maatte derfor opgive Kiel og gaa over Kanalen. Den 9de kamperede han med sit Korps i Egnen om Gettorf midt imellem Eckernförde og Kiel. Han var da omgivet af fjendtlige Tropper til alle Sider, saa han var afspærret baade fra Slesvig, Rendsborg og Kiel. Han var nødt til at bane sig Vej med Magt, hvor han saa vilde hen.

Da var det, at Prinsen besluttede at gaa til Rendsborg, og den 10. begav han sig med hele sit Korps ad en Vej, der ikke var kendt af de fjendtlige Officerer, fordi den ikke fandtes angivet paa Datidens

Kort, til Sehested, der var Forbindelsespunktet mellem Wallmodens Tropper Nord og Syd for Ejderen. Her slog han sig i en brillant Affære, der fortjener al den Anerkendelse, der er ydet den, gennem det Wallmodenske Korps og rykkede om Aftenen ind i Rendsborg med hele sit Korps, dets Træn samt et ikke helt ringe Bytte, 2 bespændte Kanoner og en 600 Fanger, deriblandt en tysk Prins og en Snos Wallmodenske Officerer.

Om disse Tildragelser fik man ikke i Kjøbenhavn tilforladelig Kundskab før den 16. December, og de havde da ingen anden Virkning end i høj Grad at forøge Spændingen. De østerrigske Gesandter paa- stod, at de intet forandrede i Situationen. Det skete bekræftede kun, hvad man af et Brev fra Wallmoden havde faaet at vide, at det ikke var denne men Carl Johan, der kommanderede i Holsten, og skønt dette var en Kendsgerning, der kunde faa de videst rækkende Følger, kunde man dog ikke drage nogen Slutning, før man havde erfaret, hvorledes han stillede sig til den opnaaede Overenskomst. Gesandterne vilde ikke opgive deres Haab, men søge Oplysning hos den østerrigske Gesandt ved Carl Johans Hovedkvarter, Grev Neipperg. To Dage efter, den 18. December, fandt de endog, at alt gik godt; thi da fik Kongen Bud om, at der var sluttet en Vaabenhvile i Holsten, som efter deres Mening aabenbart var sluttet med den i Kjøbenhavn besluttede Vaabenstilstand for Øje.

Dette var heller ikke helt galt; hvad der var foregaaet i Holsten, var følgende:

Carl Johan havde i Segeberg, hvor han, som vi vide, havde begivet sig hen for at følge Operationerne, faaet Kundskab om Kongens Overenskomst med Øster-

rig. Det var fra Landgreve Carl, han fik den. Kongen havde nemlig anmodet sin Svigerfader om at meddele General Wallmoden i Holsten, hvad der var foregaaet. Landgreven benyttede til dette Hverv ingen ringere end Carl Johans egen Tillidsmand, Kammerherre Hedemann, der ikke var kommen til Kjøbenhavn, hvor han skulde hen i Kronprinsens Ærinde, men opholdt sig hos Landgreven, ventende paa Pas til Hovedstaden. Han lod sig bevæge af Landgreven til at paatage sig det nævnte Ærinde og begav sig til Kiel, da han ikke undervejs havde faaet Underretning om Wallmodens Adresse, men da han her hørte, at Carl Johan var Højstkommanderende i Holsten og ventedes til Segeberg, kørte han straks derhen. Kronprinsen blev meget glad ved, hvad han hørte, baade om det, der skulde siges Wallmoden, og hvad han hørte om Forholdene i Kiel, men han sagde, han ikke var til Sinds at slutte nogen Vaabenstilstand, uden paa den Betingelse, at Holsten og Slesvig til Flensborg inkl. overlodes ham, og at Fredsforhandlingerne saa straks begyndte paa et andet Grundlag, end det østerrigske, thi til den nuværende Situation svarede intet andet Vilkaar end hele Norges Afstaaelse.

Kronprinsen var kry paa det. Han ventede, at Frederik af Hessen vilde strække Gevær eller politisk kapitulere, og at Rendsborg vilde overgive sig; han havde disponeret Tropper ud til Fuldførelse af disse Opgaver ikke blot til Prinsen af Hessens Indeslutning og til Rendsborgs Indtagelse, men ogsaa til Glückstadts Cernerung. Han modtog derfor med Glæde det sidste af Prinsen af Hessen alt omtalte Brev, i hvilket denne erklærede sig bemyndiget til at høre, hvad Kronprinsen vilde foreslaa. Han sendte ham straks et Svar, hvori han for-

klarede, hvad Traktaterne havde sikret Sverig, og begav sig frem til Neumünster for at være ved Haanden ved det, der nu vilde foregaa. Men her erfarede han til sin store Overraskelse, at Frederik af Hessen var kommen ud af sin Klemme og havde kastet sig ind i Rendsborg Fæstning, hvorved baade Prinsen og Fæstningen i den nærmeste Tid blev i Stand til at trodse Kronprinsens Efterstræbelser.

Carl Johan saa nu sine Forhaabninger om Overrumpling tilintetgjorte, men han ønskede ikke, at dette skulde ses for tydeligt. Som der var Stemning mod Indfaldet i Holsten hos de allierede Magter, var der det ogsaa hos disse Magters Tropper. Woronzoff havde ikke Lyst til at bruge sine russiske Tropper til andet, end til Hamburgs Indesluttelse. Bennigsen tøvede med at følge hans Bud om at komme til Elben, et preussisk Korps, han vilde have til sig, nægtede rent ud Lydighed, indtil det havde hørt sin egen, den preussiske Regerings Mening om Kronprinsens Ønske.

Han fandt det derfor raadeligt, da Prinsen af Hessen paa ny anmodede om en helt militær Vaabenhvile, indtil en Diplomat var kommen fra Regeringen i Kjøbenhavn for at aftale en formelig Vaabenstilstand, at tage hele Sagen som en Sukces, hvad det i Virkeligheden ogsaa var. Han meddelte sit Korps og dem, han ellers stod i Berøring med, at Prinsen af Hessen som ved et Mirakel var kommen ind i Rendsborg Fæstning, men at Kongen af Danmark var gaaet ind paa Trondhjems Afstaaelse, at hans Tropper havde bedt om Vaabenhvile, og at baade Lybæk og hele Holsten var faldet i de Allieredes Magt; Korpset vilde kun behøve at opholde sig en kort Tid endnu i Holsten; alt vilde arrangeres med Danmark, og inden 1. Januar

vilde Korpset være paa March til Rhinen, forenet med et dansk Kontingent.

Carl Johan sluttede nu en Konvention om Vaabenhvile med Frederik af Hessen; den blev forhandlet af det svenske Korpses Stabschef, General Björnsterna, og Frederik af Hessens Stabschef, Major Carl Bardenfleth, og den kom til at vare til den 29. Decbr. Midnat. Carl Johan begav sig dernæst med sit store Hovedkvarter til Kiel, og han havde opnaaet en Stilling, der var i Sandhed imponerende nok. Denne Stilling blev helt offensiv. Tettenborn, som havde gjort sig til Herre over Terrænet ved Ejderens Udløb i Vest, hvor han havde overrumplet og indtaget Wollerwick Skansen, bevogtede med sine Kosakker Grænsen mod Nord, der gik fra Husum til Sydkanten af Slesvig By, paa den sidste Del sammen med Wallmodens Tropper, der kamperede østligere lige til Eckernförde, hvor Wallmoden havde sit Korpskvarter. Den svenske Hovedstyrke placeredes bag Ejderen mellem Rendsborg og Kiel. Rendsborg Fæstning cerneredes helt rindt, medens de behørig Portioner og Rationer til Besætningens Behov Nord fra førtes ind i Fæstningen under svensk Kontrol.

I Kjøbenhavn vakte denne Situation stigende Betæneligheder, skønt Østerrigerne endnu ikke vilde opgive deres Forhaabninger. Rosenkrantz mente, at Kongen dog nu maatte begynde at samle et Reservekorps, hvis Plads efter hans Mening passende kunde være Fyn, og Kongen gik ind derpaa. Men først og fremmest maatte en Diplomat sendes ned for at faa den Vaabenstilstand affattet, som Prinsen af Hessen havde meddelt Carl Johan, at Regeringen vilde afslutte. Der var Anledning dertil, først fordi Prinsen

af Hessens Vaabenhvile-Konvention ikke gjaldt længere end til den 29. Decbr., til hvilken Tid Fonlon umulig kunde være tilbage fra Hovedkvarteret i Sydeuropa, dernæst fordi der i Konventionen var kommen til at staa, at Carl Johan, eftersom Prinsen af Hessen ikke havde villet overlade ham Glückstadt og Frederiksort, maatte have Lov til at tage disse Fæstninger under Vaabenhvilen, hvis han kunde. Til at overtage denne Forhandling valgte man Kammerherre Bourke, der var kommen hjem fra Spanien, hvor han havde været Gesandt, og nu laa ledig i Kjøbenhavn. Men man fik den østerrigske Gesandt, Bombelles, til at ledsage ham; thi denne længtes efter at erfare, hvorledes det egentlig stod sig til i Carl Johans Hovedkvarter, og om han vilde tilstaa en Vaabenstilstand saa længe, indtil Foulon kunde komme tilbage.

Samme Dag, de to Gesandter begav sig paa Rejse til Kiel, d. 20. Decbr., begyndte Frederik VI. Opstillingen af det Korps paa Fyn, Rosenkrantz havde anbefalet. Det var selvfølgelig ikke Hensigten at tilvejebringe et offensivt Krigskorps; der vilde ingen Mening være i at angribe de Allieredes Tropper, som dækkede de Svenske i Holsten, selv om Tettenborns og Wallmodens Tropper efter Vaabenstilstandens Slutning trængte op i Slesvig. Kongen havde jo tilbudt Forbund med disse Tropper og havde faaet et foreløbigt Tilsagn om Fred med dem. Der kunde, som Frederik VI. bekendtgjorde, ikke blive Tale om virkelig Krig, før enten de Allierede trak sig bort fra Svenskerne, eller disse kom frem af deres Skjul. Opstillingen paa Fyn, hvor der i det hele kun ankom en halv Snes Tusinde Mand, havde kun til Maal at skaffe Tropper til Stede paa det Sted, hvor der skulde for-

handles om Krig og Fred, og hvor der maatte være Tropper til at markere Grænser og Parter. De Rustninger, som Kongen begyndte, vare i Slesvig og Jylland af rent defensiv og kordonmæssig Natur, saaledes som vi kende dem fra Kongens tidligere Rustninger. Han vilde kun have offensivt Indfald fra Norge i Sverig. Saa snart han kom ind paa Rustninger, befandt han sig nemlig paa sit tidligere Grundlag som Monarkiets Chef. Han befalede Christian Frederik i Norge at indkalde Hæren der oppe og angribe. Og Prinsen lystrede denne Gang, idet han ikke blot indkaldte Tropperne og foretog Koncentrationer, men i Virkeligheden gjorde et lille Indfald i Sverig for at vise Norges Villie til at staa Danmark ved Siden. Dette Indfald var rigtignok saa diminutivt, at ingen lagde Mærke til det.

Det følger dog af sig selv, at de kongelige Rustningers Natur ikke behagede de holstenske, fra den store Krig tilbagevendte, sejrbevidste Tropper, som havde kastet sig ind i Rendsborg Fæstning og ikke i Længden kunde holde sig der uden Undsætning. Deres Førere gik ud fra, at Kongen skulde samle sin Hær, rykke ned og forene sig med dem. De saa i deres Tanker store Resultater, hvis dette skete; thi Svenskerne i Holsten vare færre, end man troede, og Wallmodens og Tettenborns Tropper maatte den danske Hær kunne overvinde, som Prinsen af Hessens Korps havde gjort det. De vare visse paa, at Syd fra ingen Russere eller Preussere vilde komme Svenskerne til Undsætning, og forenede med Kongens Tropper vilde Tropperne i Rendsborg kunne holde ikke blot Fæstningen, men Ejder-Stillingen, indtil Carl Johan af de Allierede kaldtes tilbage, hvorimod Rendsborg nødven-

digvis af Mangel paa tilstrækkelig Proviant maatte falde, hvis den ingen Undsætning fik, og i saa Fald ikke blot Fæstningen, men begge Hertugdømmerne for evig vilde være tabte for Danmark. Der opstod i Rendsborg paa Grund af de her beskrevne Forhold en med personlig Haan blandet, overordentlig lidenskabelig Misstemning mod den kongelige Krigsledelse, da det blev bestemt i Kjøbenhavn, at de danske Tropper i Slesvig skulde være trukne tilbage til Haderslev inden Vaabenstilstandens Udløb, og at selv de Tropper, som Landgreve Carl af Hessen havde samlet ved Flensborg for at række Korpset i Rendsborg Haanden, naar Vaabenstilstandens Udløb nærmede sig, skulde følge samme Bud. Denne Misstemning naaede en Højde, som gik ud over alle Grænser, hvorom de Bardenflethske Breve — det er de af Prinsens Stabschef conciperede Breve, som ved Vaabenstilstandens Udløb med Prinsens Underskrift sendtes Kongen paa Fyn — bære tilstrækkelig Vidne. Og man vil ikke kunne nægte, at de militære Foranstaltninger, som Kongen satte i Værk, da han een Gang var kommen ind paa Rustninger, og han som sædvanlig fandt Lise for alle Bekymringer ved at fordybe sig deri, i mange Retninger indbød til at fremkalde Rendsborg-Officerernes forøgede Spot. Saaledes vilde han oprette et jydsk Kosakkorps, der kunde modstaa de virkelige Kosakker, hvis de trængte ind i Nørrejylland; det skulde bestaa af alle kraftige jydske Karle paa Bønderheste med Høtyve eller Pigge i Stedet for Lanser og med et Hugvaaben, som Kongen vilde se at skaffe dem i et Sejlgarns Reb om Livet.

Dog vi skulle ikke beskæftige os videre end sket med Frederik VI's velmente, men i 1814 af den offent-

lige Kritik lidet skaanede Rustningsforsøg¹⁾, derimod begive os med Bourke og Bombelles til Kiel.

Kronprinsen af Sverig havde efter sin Ankomst til Kiel indrettet en provisorisk Regering eller Administration for Holsten, sammensat af holstenske Magnater under Forsæde af Geheimeraad Grev Baudissin, tidligere dansk Gesandt i Berlin. Denne Regering skulde udskrive Skatter, levere Krigsvæsenet, hvad det behøvede, og i det hele under Okkupationen lede Hertugdømmets Administration. Men hans Tanker gik videre end til Holstens politiske Ordning alene, han var ikke vis paa at komme i Overensstemmelse med Koalitionen, og blandt de Udveje, han i saa Fald kunde gribe til, fandtes der den med sine Svenskere alene at fuldføre sit Program ved at bemægtige sig Slesvig og Jylland og oprette sit cimbriske Rige som Udgangspunkt for sine videre Planer mod Danmark og Norge. Til Statholder i dette Rige udsaa han Platen. Saa længe denne ikke var kommen til Kiel, var Statssekretær Wirsén Kronprinsens højre Haand med Hensyn til disse Planer. Wirsén var Mellemanden mellem Kronprinsen og den Baudissinske Regering og i det hele en fremstaaende Mand i Hovedkvarteret, saa længe Wetterstedt ikke var vendt tilbage fra sin Mission til Czar Alexander. Dog synes ogsaa Adlerkreutz at have været en vigtig Person ved Kronprinsens Side paa denne Tid, da holstenske Riddere daglig deltog i det kronprinselige Taffel, og da Carl Johan med Iver satte sig i Forbindelse med den oprørske Stemning i Holsten og overvejede, hvad den kunde bruges til.

¹⁾ Omstændelig beskrevet: „Kampen om Norge“ II fra S. 60.

Med stor Længsel imødesaa Kronprinsen dog den danske Diplomat, som skulde komme, og han havde sendt sin Souschef General Tawast til Kjøbenhavn uden egentlige Instruktioner, blot med den Opgave at se, hvad der foregik i den danske Hovedstad, og skynde paa Regeringen der.

Før Bourkes og Bombelles' Ankomst til Kiel foregik der imidlertid en Forandring i hele Tonen og Tilværelsen i det kielske Hovedkvarter, som alle de der-værende Personligheder ikke kunde lade være at lægge Mærke til. Den 20. Decbr., samme Dag Bourke og Bombelles rejste fra Kjøbenhavn, kom Wetterstedt tilbage fra det store Hovedkvarter, og han bragte ikke blot gode Efterretninger i Almindelighed med sig, men et Brev fra Czaren, som i et og alt billigede, hvad Kronprinsen havde foreslaaet baade med Hensyn til Politikken paa Frankrig og Operationerne ved Elben, ja Czaren fandt endog, at det vilde være hensigtsmæssigt nu med Kraft at fuldbyrde Krigen mod Danmark. Rigtignok tilføjede han: hvis Østerrigernes Skridt i Danmark ikke skulde nyde Fremgang; men det var aabenbart, at Czaren ikke vidste, hvorledes denne Magt hidtil var optraadt. Han bemærkede nemlig, at Sverig skulde have, hvad der ved Traktaterne var tilsikret det.

Carl Johan tabte en Del af sin Interesse for det cimbriske Rige og for Agitationen i Holsten. Han vilde nu med sin hele Kraft bringe Sagen med Danmark til Ende og gaa til Rhinen. Vel mødte han en træg Stemning fra Englands Side. Regeringen i London holdt sig endnu tæt op til Østerrig i Hovedkvarteret i Sydtyskland; men han havde lige over for Kabinetet i London sin gode Hjælper og Støtte i

Thornton. Han lod nu Wetterstedt gennem Tawast opgive Rosenkrantz sine Fordringer, der vare: hele Norge enten straks eller ved den almindelige Fred. I første Tilfælde skulde Danmark faa en Million og Hertugdømmerne rømmes straks; i sidste Tilfælde vilde Sverig lade sig nøje med Trondhjem straks og to Fæstninger, Frederikssten og Kongsvinger, af hvilke dog den ene kunde sløjfes, hvis Kongen ønskede det. Fra nu af fik hele det svenske Hovedkvarter at mærke, at Kronprinsen havde taget sin Beslutning. Han var sejrstolt og overmodig. Da en af Frederik af Hessens Adjudanter kom til ham for at melde ham, at Bourke var undervejs til det svenske Hovedkvarter, udtalte han sig meget truende og haanlig om Christian Frederiks Holdning i Norge og de Planer, man i Kongens Omgivelser i Kjøbenhavn omgikkes med angaaende Norges Modstand mod Afstaaelsen.

Da endelig Bourke og Bombelles d. 24. Decbr. indfandt sig, bleve de straks slaaede af Tonen i Hovedkvarteret; „thi Thornton og Suchtelen førte i Kiel et andet Sprog,“ skrev Bombelles til Metternich, „end Lord Aberdeen og Nesselrode i Frankfurt.“ Bombelles blev helt betænkelig derved: Skulde der være sket et Omslag i Stemningen, siden han forlod Frankfurt? Skulde han have vovet sig for vidt frem i Kjøbenhavn? Den østerrikske Gesandt Neipperg, som var den første, Bombelles søgte, kunde ikke berolige ham. Denne frygtede for, at Østerrig ved sin Optræden i Kjøbenhavn havde beredt sig et Nederlag, og raadede Bombelles til ved sin Færd i Kiel ikke at gøre dette end mere eklatant. Følgen heraf blev, at Bombelles glemte alt, hvad han havde lovet at sige i Kiel. Han stillede tværtimod det Spørgsmaal til sig selv, om han

ikke, naar han lempede sit Sprog lidt efter Carl Johans, kunde gøre sin Herre, Fyrst Metternich, en væsentlig Tjeneste ved at hjælpe ham ud over en stor Vanskelighed. Da han fremstilledes for Carl Johan af Baron Vincent, havde Kronprinsen et let Spil med ham. Han gjorde ikke Rede for sine Instruktioner, hvilke han sagde at have efterladt i Kjøbenhavn, og formede i den Grad sine Ord efter Carl Johan, at ingen skulde tro, der overhovedet havde været Forskel mellem Carl Johans og Østerrigs Standpunkt. Til sidst gjorde han sig til Carl Johans Sagfører hos Bourke, ja til hans Talsmand hos Kong Frederik. Denne vistnok temmelig enestaaende Rollebytning motiverede han for Metternich ved at skrive, at han under den penible Situation, han forefandt, mente at kunne tjene sin Herre bedst ved at holde sig mere til sine Instruktioners Aand end Ord, at Hovedøjemedet jo var at faa en saa stor Del af de Allieredes Kræfter mobiliserede og sendte til Rhinen saa hurtigt som muligt, og at det var et underordnet Punkt, om Danmark kom til at ofre noget mere eller mindre.

At Bourkes Rolle under disse Forhold var lidet behagelig, følger af sig selv. Carl Johan vilde ikke høre noget om en Forlængelse af Vaabenstilstanden, som den danske Gesandt ene var bemyndiget til at forhandle om, end mindre om Nyttens af at oppebie Foulons Tilbagekomst; det var ikke Østerrig, men ham, Carl Johan, der med Koalitionens Understøttelse skulde afgøre Sagen med Danmark. Han vilde have, at Bourke skulde gaa ind paa et af de Alternativer, han havde stillet i Kjøbenhavn, og som han havde ladet Bombelles give ham en Kopi af, ja han lod endog Bombelles og Wetterstedt opfordre ham til at underskrive

et af Forslagene sub spe rati o: uden Bemyndigelse, men med Haab om den danske Regerings Approbation.

Bourke mødte imidlertid alle disse Nærgaaenheder med bestemt Afslag, uagtet Carl Johan ofrede megen Flid paa at faa ogsaa ham i sin Magt. Om Aftenen lod han Bourke føre ind i et Gemak, hvor alle de ved hans Hovedkvarter værende Gesandter vare samlede tillige med Wetterstedt og Bombelles, og i dette glimrende Selskab holdt Carl Johan med teatralisk Patos en Tale til Bourke, der var beregnet paa at bringe ham ud af Fatning og lægge den Enighed for Dagen, der herskede mellem ham og alle de allierede Magter, der vare repræsenterede her. Bombelles understøttede under dette Møde hele Tiden Carl Johan, men Bourke holdt sig bravt; han svarede Carl Johan klart paa alle de Spørgsmaal, han stillede til ham, og gik ikke et Øjeblik uden for den Stilling, hans Instruktioner foreskrev ham.

Da denne Sammenkomst endte Kl. 1 om Natten, var det vedtaget, at Bombelles skulde bringe Kong Frederik Svaret paa det Brev, Bourke havde bragt Kronprinsen, at han tillige skulde bringe de endelig redigerede Fredsforslag til Kjøbenhavn, medens Bourke skulde afvente nye Instruktioner, inden han igen fik Foretræde. Men paa Baron Vincents Forbøn bevilgedes der en Forlængelse af Vaabenstilstanden indtil den 5. Januar, hvilken Bourke i Nattens Løb nærmere aftalte og underskrev med Wetterstedt.¹⁾

¹⁾ Bourkes Beretning om dette Møde findes i A. Friis: Nye Aktstykker etc. S. 77 fig.

Bourke begav sig fra Kiel til Slesvig, hvor han vilde oppebie den danske Regerings Beslutning, Bombelles rejste til Kjøbenhavn med Carl Johans endelige Fredsforslag.

De Fredsforslag, Bombelles førte med sig til Kjøbenhavn, lød i deres endelige Affattelse med det svenske Diplomatis Udtryksmaade med Hensyn til Forholdet mellem Norge og Sverig saaledes.¹⁾

A. Første Alternativ. 1. Anerkendelse af Princippet om hele Kongeriget Norges Forening som integrerende Del af det svenske Kongerige. 2. Umiddelbar og uigenkaldelig Afstaaelse af Bispedømmet Trondhjem til Sverig, samt af Landskaberne Nord her for lige til det russiske Kejserriges Grænser. 3. Umiddelbar Besiddelsestagelse²⁾ fra Sverigs Side af Fæstningerne Frederikssten og Kongsvinger. 4. Forpligtelse til at afstaa Resten af Norge ved den almindelige Fred til Sverig, der forbinder sig til at bruge sin Indflydelse og alle sine Magtmidler til at skaffe Danmark Erstatning for denne Aftrædelse. 5. Formel og aktiv Tiltrædelse til de Allieredes Sag mod Frankrig. 6. Umiddelbar Rømning af Holsten, naar disse Baser ere antagne, ligesom ogsaa af den Del af Slesvig, der er okkuperet af den kombinerede tyske Nordarmés Tropper.

B. Andet Alternativ. 1. Umiddelbar og endelig Besiddelsestagelse af hele Kongeriget Norge fra Sveriges Side. 2. I dette Tilfælde betaler Sverig en Million sv. Rigsbankdaler, hvoraf 400,000 ved Ratifikationens

¹⁾ Se Christianias Vidensk. Selskabs Forhandlinger 1877 Nr. 12, S. 70. ²⁾ *Prise de possession immédiate*, oversat paa Datidens Dansk ved „Bemestrelsen“ af, paa Svensk ved „Besiddelsestagen“, paa andre spredte Steder ved „Okkupation“.

Udveksling; Resten, 600,000 med 100,000 Rigsbankdaler maanedlig. 3. Aftrædelse af svensk Pommern til Danmark og Forpligtelse fra Sverigs Side til at anvende sin gode Tjeneste og alle Magtmidler for at skaffe Danmark passende Erstatning for Afstaaelsen af Norge.

Det var straks klart for Regeringen i Kjøbenhavn, da disse Betingelser kom til dens Kundskab, at Kronprinsen her gjorde det til Sverigs Sag selv at tage Norge, og at dette i Forening med, at Holsten skulde rømmes straks, naar Princippet om Norges Afstaaelse var vedtaget, tilbød Regeringen alle Midler til en taalelig Udvej, naar det overlod Norge Forsvaret af Landet saaledes, som det var forudsat ved Antagelsen af de østerrikske Forslag. Men dette undlod man i Øjeblikket at lægge Vægt paa; thi naar man skulde begynde Fredsforhandlinger i Kiel, var det en Selvfølge, at man opstillede det Grundlag, der var aftalt med de østerrikske Gesandter, og som i dette Øjeblik maaske var antaget af de europæiske Magter i det store Hovedkvarter. Var det for at vinde Tid til Foulons Tilbagekomst nødvendigt at gaa ind paa et af Carl Johans Alternativer, som Tawast sagde og som Bombelles efter sin Tilbagekomst raadede til, var det naturligt til det østerrikske Grundlag at føje en Diskussion om det sydlige Norges Afstaaelse ved den endelige Fred, hvorved man kom ind paa Carl Johans første Alternativ.

Og dette besluttede man sig til, da Bombelles havde fremstillet, hvilket Hverv han i Danmarks Interesse havde ladet sig bevæge til at overtage, fordi hele Situationen var forandret ved den svenske Kronprinses Okkupation af Holsten. Den østerrikske Diplomat mente, at det var nødvendigt, for at hindre Kron-

prinsen i at optage Fjendtlighederne igen d. 5. Janaur, at gaa ind paa Forhandlinger i Kiel paa Grundlag af hans Forslag, blot for at vinde Tid, indtil man erfarede, hvorledes Koalitionens stillede sig til, hvad der var sket her oppe.

Paa Grund heraf sammenkaldtes Geheimstatsraadet, som de tro Mænds Raad denne Gang blev benævnt af Kongen, til d. 30. Decbr., og der forelagdes det Spørgsmaal om en Instruks for Bourke, der ikke blot skulde gaa ud paa Forhandlinger om Fred med Sverig, men ogsaa med England; thi det var meddelt Regeringen og gentaget af Tawast og Bombelles, at det var den svenske Kronprinses Villie, at der paa samme Tid skulde sluttet Fred med begge disse Magter. Til Fredslutningen med England havde Thornton Instrukser, der imidlertid ikke indeholde noget om Flaadens Tilbagegivelse.

De tro Mænds Raad, som den kollegiale Forsamling endnu benævntes af Rosenkrantz, var meget bevæget og oprørt over, at der skulde indrømmes Forhandlinger, om end kun pro forma, om det sydlige Norges Afstaaelse, og Kongen selv blev mere og mere utilbøjelig til at gøre nogen som helst Indrømmelse ud over, hvad han var bleven enig med de østerrigske Gesandter om. Raadets Forhandlinger fortsattes d. 31. Decbr., og det var kun med Møje, at man blev enig om den Instruktion, der skulde udfærdiges for Bourke og afsendes d. 1. Januar, hvis han skulde være i Stand til at møde i Kiel den 4. Januar, der var den sidste Dag før Vaabenstilstandens Udløb. Men den blev færdig og afsendt, rigtignok med et Indhold, der gjorde den til den vistnok mest utydelige og intet betydende Instruktion, der nogen Sinde er givet en Underhandler,

naar den da ikke skulde betyde, at han kunde gøre, hvad han vilde, naar han blot fik Fredsunderhandlinger begyndte, for at vinde Tid til at oppebie Foulons Tilbagekomst.

Han maatte kun forhandle om Præliminærer eller, hvis han fandt det nødvendigt, slutte en præliminær Fred, der skulde forhandles endelig i Kjøbenhavn, naar der samtidig var aftalt en Vaabenstilstand, der gav Tid til Udnævnelse af Befuldmægtigede o. s. v. Han maatte ikke anerkende Princippet om det sydlige Norges Afstaaelse, men han maatte vel betragte denne Afstaaelse som et Spørgsmaal, hvorom der kunde forhandles, naar det vedtoges, at det først skulde afgøres ved den endelige Fred, og der bødes Kongen Erstatninger derfor, som han kunde afvise, hvis han vilde. Han maatte ikke gaa ind paa Fæstningernes Afstaaelse. Hvis det sydlige Norges Afstaaelse blev vedtaget efter de anførte Regler, skulde det være en ufravigelig Betingelse, at Holsten rømmedes med det samme. Naar Kongen maatte frasige sig den sydlige Del af Norge, skulde det ske ved en Offentliggørelse, der løste hans tidligere Undersaatter fra den Troskabsed, de havde svoret ham. Saaledes videre.¹⁾

Instruktionen blev dog som sagt færdig og kom af Sted i rette Tid. Tawast rejste fra Kjøbenhavn, Bombelles beredte sig til at begive sig til det store Hovedkvarter, Kongen og Rosenkrantz til at forlægge Regeringens Sæde til Lille Bælt, hvor de kommende Begivenheder fordrede deres Nærværelse. Hele den forløbne Juletid havde været bevægede Dage for Hoved-

¹⁾ Instruksen er trykt i Yngvar Nielsens Kielerfreden (Christiania Videnskab. Selskabs Forhandlinger Nr. 13.)

staden. Der havde sammen med den politiske Spænding været militært Røre, de indkaldte Soldater vare mødte og Tropper befordrede paa Vogne til Fyn. Kongen havde derhos holdt Krigsraad for at svare paa et lignende, som Prinsen af Hessen havde afholdt i Rendsborg. Man var i dette kjøbenhavnske Krigsraad kommen til den fortvivlede Beslutning, der sendtes Frederik af Hessen, at man, hvis Fjendtlighederne optoges af Carl Johan, vilde drage alt fra Jylland og Slesvig til Fyn, hvor der da vilde være 15000 Mand samlet, og hvor man saa vilde oppebie Begivenhedernes Udvikling; medens det overlodes til Frederik af Hessen at gøre, hvad han vilde, enten han et Par Dage før Vaabenstilstandens Udløb vilde med største Delen af sit Korps, efter at have efterladt en tilstrækkelig Besætning i Fæstningen, bryde ud for ogsaa at begive sig til Fyn, eller han med hele sit Korps vilde forblive i Fæstningen.

Den 3. Januar rejste Kongen derefter bort fra Kjøbenhavn, medens Rosenkrantz's Rejse var bestemt til den følgende Dag og de østerrigske Gesandters til Dagen derefter. Ved Kongens Bortrejse, der skulde ske sammen med hans Stabs i 14 for Hovedkvarteret paa Fyn bestemte og derfor provianterede Vogne, stod Byens Befolkning paa Gaderne. Kongen lod sig af nogle patriotiske Tilraab bevæge til at fatte sit Væрге og svinge det. Denne usædvanlige Adfærd fra den ellers saa beskedne og for Offentligheden noget sky Mand faldt ikke i god Jord. En Del Mennesker styrtede vel til Amalienborg for at udlade deres patriotiske Bevægelse i en Hyldest til Dronningen, men de fleste af Byens Indvaanere skumlede over, hvad der var sket; thi den gode, men uanselige Konge, som betød saa meget ved sin Pult, gjorde næsten altid et noget

parodisk Indtryk, naar han vilde agere Kriger i det frie, og han var paa denne Tid langt fra populær. Spotten over hans Krigsførelse var lige saa højlydt i Kjøbenhavn som i Rendsborg, og hans Stab var rent ud forhadet. For sig selv var han heller ikke den faste Mand, han gav sig Mine af at være, naar han kom i Berøring med andre. Han var tværtimod kuert af den Krise, man var inde i, og han kom til Fyn i en højst nedbrudt Stemning.

Middelfart, som var hans Rejses Maal — han op slog sit Hovedkvarter paa det nærliggende Herresæde Hindsgavl — var det postale Midtpunkt, hvor Posten fra Holsten, og den fra Norge, der gik over Fladstrand, forenedes for at føres over Store Bælt til Kjøbenhavn. Her kom han straks i Forbindelse baade med Norge og med Krigsskuepladsen ved Ejderen. Fra Norge mødte Christian Frederiks betroede Tillidsmand, Major Brock, der bragte ham Prinsens Svar paa det fortrolige Brev, han havde sendt ham den 7. December, tillige med andre Brevskaber, som Brock havde faaet med sig, fordi han i lang Tid paa Grund af Storm havde maattet opholde sig i Christianiafjord, inden han kunde sætte Kursen mod Jylland. Fra Holsten modtog Kongen Frederik af Hessens nærgaaende Breve og Meddelelser om, at Prinsen havde besluttet at blive i Rendsborg for at give Kongen Anledning til at slutte Fred, det eneste, hvorved han efter Prinsens Mening kunde forebygge Hertugdømmernes Tab og Monarkiets Sønderlemmelse. Saaledes mødte han i det hele en Situation, som var i Stand til at gøre ham beklemt om Hjertet. Tropperne, som vare komne til Fyn for at danne Korpset der, vare i en Udrustningstilstand, som trodsede al Beskrivelse; der savnedes Depoter til

Iklædning af indkaldte Frifolk og til Forsyning af de andre med Krigsudrustning og Fødemidler. Og Penge havdes der ikke, saa baade Soldaterne og de indskrevne Stykheste, for hvilke man hverken havde Seletøj eller Havre, maatte forplejes af Befolkningen i Kantonnementer hele Fyn over. De Mænd, der skulde befale under Kongen, hvis det ved et Vidunder lykkedes at bringe Korpset i en feltmæssig Opstilling, savnede al krigersk Anseelse. Nærmest Middelfart var det den militærlystne langelandske Godsejer, Grev Ahlefeldt-Laurvig, der havde kapituleret for Spanierne under deres Opstand i 1808, som var Manden. I Faaborg tilfaldt Opgaven General Lasson, vi kende fra Begivenhederne i Holsten 1813; og i Midten af Fyn var det Prins Ferdinand, Kongehusets yngste Ætling, der for første Gang skulde i virkelig Krig, hvis det da lykkedes at faa den Division opstillet, med hvilken han skulde vinde sine Sporer. Kastede man fra Lille Bælt Blikket ud over Slesvig og Jylland, mødte der ikke heller Beskueren noget opbyggeligt Syn. Alle Tropper ilede til Lille Bælt for at komme over til Fyn, som det var bestemt i Krigsraadet i Kjøbenhavn. Beboerne belavede sig paa at modtage de fjendtlige Tropper, og Halvøen evakueredes. Prins Christian Frederik i Norge, som havde fulgt Begivenhederne paa den danske Halvø nøje, fordi han havde faaet Meddelelserne om disse lige saa hurtigt, om ikke hurtigere end Regeringen i Kjøbenhavn, var i Gang med en Tømning af Jyllands Beholdninger. Alle Fødemidler og Kornoplæg førte han i Skibe, som bleve beslaglagte i Jylland eller bragte derhen, op til Norge, baade for at de Allierede, hvis de trængte op i Jylland, ikke skulde finde for rige Hjælpemidler, og for

at Norge kunde bringes ud af den Mangel paa Næringsmidler, som allerede fra Efteraaret af havde begyndt at vække Bekymring for dets Evne til at møde, hvad der maatte komme.

Dog — den største af de Jobposter, som mødte Kongen, den, der bragte ham til at søge Trøst i de frejdige Raad, Major Brock paa Prins Christian Frederiks Vegne var bemyndiget til at give ham, naaede ham først en Dags Tid senere, da Rosenkrantz var kommen til Middelfart og de østerrigske Gesandter ventedes.

Men inden vi kommer dertil, maa vi gøre Rede for, hvorledes Carl Johans Sag og hans Stilling til Koalitionen efter Foulons Ankomst til det østerrigske Hovedkvarter havde udviklet sig.

Straks efter Legationssekretærens Ankomst til det store Hovedkvarter, var Metternich endnu den samme som før. Vor Gesandt Chr. Bernstorff havde talt vor og Norges Sag med ham. Den stockholmske Regerings Repræsentant i det østerrigske Hovedkvarter havde, saavidt det kan ses, ikke haft nogen Indflydelse. Metternich var endnu med Hensyn til sin Optræden i Kjøbenhavn i Overensstemmelse med de forbundne Magter, selv med Grev Nesselrode. Men i det russiske Hovedkvarter var Nesselrodes politiske Kabinet ikke det eneste, der havde noget at sige. Der eksisterede ogsaa et kejserligt eget Kabinet, og i dette var Bernadottes betroede Adjutant Carl Løvenhjelm, der beklædte Posten som svensk Minister i det russiske Hovedkvarter, den mest indflydelsesrige Personlighed med Hensyn til Begivenhederne i Norden. Imidlertid hændte det nu, at Czarens Indflydelse i Koalitionen paa denne Tid blev betydelig forøget. Indfaldet i Frankrig var

nemlig blevet endelig besluttet derved, at Englands Repræsentant i Hovedkvarteret havde forladt det østerrigske Standpunkt med Hensyn til denne Sag, og var gaaet over til Czarens Mening. Ikke blot var Indfaldet besluttet, men Dispositionerne til dets strategiske og taktiske Udførelse tegnet, og Koncentrationerne begyndte. Det store Hovedkvarter var flyttet fra Frankfurt til Baden for at nærme sig Basel, hvor Fyrst Schwarzenberg med Hovedhæren skulde gaa over Rhinen. Under disse Forhold havde ingen Lyst til for meget at fordybe sig i Spørgsmaalet om Norge, og dog var det nærvædt, at dette og Carl Johans hele Optræden blev helt brændende i nogle Dage. Carl Johan havde nemlig efter Bourkes Bortsendelse d. 4. skrevet til alle Forbundets Fyrster og sendt sine Alternativer til Carl Løvenhjelm i det russiske Hovedkvarter for at faa Czarens Understøttelse deraf. I Freiburg i Baden havde Metternich i Dagene om den 24. December flere Konferencer med Czaren om disse Betingelser. Han stillede Modforslag, hvilke Czaren forkastede. Til sidst stillede han et saakaldt 5te Forslag, der gik ud paa, at Carl Johan kun skulde have Trondhjem, men at den militære Stilling skulde opretholdes til den almindelige Fred, saa det først da afgjordes, om Holsten skulde byttes med det sydlige Norge og passende Erstatninger. Dette Forslag, som skulde overbringes Carl Johan af en russisk General Schuwaloff, blev dog til sidst ogsaa forkastet af Czaren, og Metternich gav da efter, sluttede sig til et af Czaren stillet Forslag og lovede at kalde sin Legation i Kjøbenhavn tilbage, hvis Regeringen i Danmark ikke bøjede sig for Carl Johans Fordringer. Med denne Besked sendtes Foulon tilbage, og han medførte et Brev fra Kejser Frantz til Frederik

VI, hvori Kejseren meddelte sin kongelige Ven, at han ikke var i Stand til at hjælpe ham, om han saa end havde været hans kødelige Broder.

Om alt dette vidste Carl Johan Besked den 4de, da Bourkes Tilbagekomst til Kiel fandt Sted. Hans haandgangne Hjælper Carl Løvenhjelm, som havde iagttaget alt det, der foregik i det russiske Hovedkvarter, havde af Czaren selv faaet Underretning om, hvad denne havde opnaaet under sine Samtaler med Metternich, og han havde derefter sendt Expres til Kronprinsen tillige med Hilsener fra Czaren og Tilkendegivelse af, i hvilken Grad denne ønskede hans Nærværelse ved de store Begivenheder, som nu skulde udfoldes i Frankrig.

Derfor blev den 4. Januar i Kiel en Dag, som ingen i Hovedkvarteret glemte.

Da Bourke havde faaet Adgang og mundtlig havde fremstillet, hvad hans Intruktioner tillod ham at tilbyde, blev Carl Johan vred over det Spil, der drevs med ham, lod Bourke faa sine Passer, men sammenkaldte ved Middag alle de i hans Hovedkvarter tilstedeværende fremmede Diplomater, de fleste derværende Generaler, hvoriblandt Tettenborn, samt Wetterstedt, Wirsén og flere Statsmænd samt endelig Bourke. Og for denne Forsamling holdt han en Tale, som han nok ønskede skulde høres i Middelfart. Jeg siger eder, sagde han henvendt til Bourke, at hvis Freden ikke er sluttet inden 48 Timer, da skal jert Monarki ophøre at eksistere. Hvad Torstenson og Wallenstein have begyndt, hvad Sverigs Carl X har bragt videre frem, det skal jeg vel kunne fuldbyrde. En svensk Hær har før draget over Bælterne endog lige til Kjøbenhavn, og jert Monarki vilde da have været sønder-

revet, hvis Sverig ikke den Gang havde været omgivet af Magter, der misundte det dets Fremgang og lurede paa hver Lejlighed til at forraade det. Nu i Dag staar Sverig, understøttet af vor Tids store Magter og sikret ved højtidelige Traktater, i Begreb med at lade sine Tropper erobre Verdensfreden.

Efter denne Udtalelse til Bourke¹⁾ fortsatte han, henvendt til den østerrikske General Vincent:

Man siger os, at Deres Hof interesserer sig for Danmark, som er Kejser Napoleons blindt hengivne Forbundsfælle. Men det staar ikke i Deres Suveræns Magt at fri Danmark for Ofret af Norge, lige saa lidt som at frelse Kejser Napoleon. Hvilke Kabinettets hemmelige Planer end ere, forsikrer jeg Dem paa min Ære, at Kejser Napoleon skal ophøre at regere i Frankrig, og at ogsaa hans Søn skal udelukkes fra Tronen. Man tro nu ikke, at jeg efterstræber Arven af Napoleons Krone. Jeg skal dog aldrig søge at bøje Skæbnens Gang. Det franske Folk skal vælge den, det betragter som den værdigste og lykkeligste af dets Krigere.

Efter dette virkningsfulde Optrin satte Kronprinsen øjeblikkelig Krigens Genoptagelse i Scene. Endnu før Vaabenstilstandens Ophørstid var naaet, vare Tropperne i Bevægelse for at hindre Styrken i Rendsborg fra at gaa bort, og Tettenborn var lige fra Slottet i Kiel draget til sine Kosakker for at slippe dem løs op i Slesvig. Glückstadt's Fæstning havde lige overgivet sig, Frederiksort var taget lige efter Vaabenhvilens Forlængelse. Rendsborgs endelige Skæbne kunde ikke være tvivlsom. Nu sværmede Kosakkerne helt

¹⁾ Gengivet efter Schinkels minnen VII, 301.

op til det nordlige Slesvig, Wallmodens Korps tog særligt Egnen Nord for Rendsborg i Besiddelse. Sköldebrand med sine Ryttere var paa Vej til at følge efter Kosakkerne mod Nord.

Da var det, at Kongen gav fortabt. Den 6. Januar, da Rosenkrantz var ankommen til Middelfart, var Efterretningen om, hvad man alt vidste i Kiel, naaet til ham ved nogle korte Meldinger fra Bourke, som var paa Vej derhen og hurtigt fulgte efter sine foreløbige Meldinger. Navnlig var det Udsigten til General Schuwaloffs Komme og det Forslag, han bragte, Holstens Okkupation indtil den almindelige Fred og nu rimeligvis Slesvigs, maaske Jyllands med, der forskrækkede Rosenkrantz. Han meldte Kongen, at der var ingen Tid at spille, hvis man vilde forebygge denne Ulykke og foreslog Kongen, at man straks sendte Bourke Ordre til at slutte Fred paa hvilket som helst Grundlag, naar blot Holstens Rømning straks opnaaedes. Kongen gik ind paa det, men man kom dog til den Mening, at det var rigtigst at sende Carl Johan et formeligt Fredsforslag, der sluttede sig til Kronprinsens 2. Alternativ, hele Norges Aftrædelse med Tilføjelse som Betingelse: Holstens Rømning straks, hvilken var lovet i 1. Alternativ. Dette Valg skyldtes Prins Christian Frederiks Raad.¹⁾

Hvad de Breve, Brock førte med sig, indeholdt, er bekendt ²⁾, og hvad de mundtlige Meddelelser gik ud paa, kan man slutte sig til. De skulde oplyse Kongen om, at Norge ikke vilde give sig Sverig i Vold, enten saa Kongen tillod Prinsen at sætte sig i Spidsen for For-

¹⁾ Ahnfeldt, Kong Christians Dagbog i Norge, S. 27. ²⁾ De ere trykte i Kampen om Norge og i Meddelelser fra Krigsarkiverne.

svaret deroppe eller ej, og at baade Norge og Danmark stod sig bedst ved, at Danmark ikke gik til Grunde i en Kamp til ingen Nytte, men sikrede sig en Plads i Koalitionens, naar den kunde opnaas uden Tab af Land.

Hvad der ellers foregik under den Samtale, Brock havde med Kongen, blev holdt meget hemmeligt og holdes saa endnu. Men der ligger ingen Vægt paa at faa mere at vide om den, end man ved. Majoren blev sendt til Dronningen i Kjøbenhavn for der at oppebie Svar paa sin Mission, men han fik intet, thi Kongen vilde ikke give noget skriftligt fra sig angaaende de Materier. Brock holdtes saaledes gaaende i Kjøbenhavn, hvor han benyttede Tiden til at forrette forskellige vigtige Ærinder fra Prinsen hos ansete Mænd i Hovedstaden. Først 7 Dage efter Kielerfredens Afslutning fik han fra Hovedkvarteret i Middelfart Befaling til at rejse gennem Sverig til Prinsen med Aktstykker, som behøvedes til Offentliggørelse af Kielerfreden.

Kongen holdt alt for sig selv, hvad han havde modtaget fra Prinsen og sagt hans Budbringer. Det er højst tvivlsomt, om Rosenkrantz inden Fredstilbudet fra Middelfart har faaet Kundskab om Christian Frederiks Breve til Kongen. Bourke havde i hvert Fald ingen Kundskab om nogen Forstaaelse mellem Kongen og Prins Christian Frederik i Norge. Han gik ud fra, at Afstaaelsen var alvorlig ment, hvad den da ogsaa i Virkeligheden var, baade fra Kongens og Rosenkrantz's Side, i det de vilde opnaa Danmarks Redning ved, at dets Konge gav Afkald paa Kronen i Norge.

Som Følge af det besluttede afrejste Ritmester Lillien-skjold den 7. med et Brev fra Rosenkrantz til Wetter-

stedt i Kronprinsens Hovedkvarter, hvori den danske Udenrigsminister meldte, at hans kongelige Herre var villig til at slutte Fred paa følgende Vilkaar, 1) Umiddelbar Rømning af den af Sverigs og de forbundne Magters Tropper okkuperede Del af Kongens Stater, 2) Kongeriget Norges Aftrædelse til Kongen af Sverig med de samme Rettigheder, Kongen af Danmark havde over Landet, 3) Kongen af Sverig aftræder Pommern og Rügen, 4) Samme Konge forpligter sig til at anvende alle Midler, der staa til hans Raadighed for at forskaffe Danmarks Konge yderligere Skadesløsholdelse ved den almindelige Fred, 5) Kongen af Danmark vil formelt og reelt tiltræde Koalitionens og virksomt støtte dens Sag mod Napoleon.

Ved dette Skridt blev Situationen i et Nu forvandlet. Carl Johan var tilfredsstillet, han standsede alle Troppebevægelser og gled over i en mod Kong Frederik velvillig og taknemmelig Stemning, der stod i paafaldende Modsætning til hans tidligere Omtale af det danske Hof, men en Stemning, som holdt sig ikke alene Underhandlingerne i Kiel igennem men længere, endog til han var kommen ned til Rhinen. Glæden i Hovedkvarteret og i det diplomatiske Korps var ogsaa stor. Bombelles, som d. 7. Januar var kommen til Middelfart, hvor Lützow havde indfundet sig i Forvejen, og som havde haft en Samtale med Kongen, blev henrykt. Han bad om at maatte blive Budbringer til Carl Johan om den nye Beslutning og ilede virkelig for at komme før Bourke til Kiel, hvor han ikke undlod at tilsikre sig Fortjenesten af det danske Hofs nyeste Skridt, hvilken han ogsaa søgte at tilegne sig hos sin Herre Metternich i Syden.

Bourke gjorde ham ikke Fornøjelsen af at komme først til Kiel stridig. Rosenkrantz foreslog Kongen at vente paa Ritmester Lillienkjolds Tilbagekomst med Pas for Bourke, inden han rejste til det svenske Hovedkvarter. Thi derved fik han Lejlighed til i en hel Dag, d. 8., at tale med Bourke om den nye Instruktion, der skulde gives ham og var overordentlig vanskelig. Thi denne Gang var det ikke en Præliminærfred, der skulde sluttes, men en endelig, og Tilvejebringelsen blot af Materialet, der skulde danne Grundlaget for en saadan Fredslutning baade med Sverig og med England, var helt umulig i Middelfart. Det var ganske uundgaaeligt, at enkelte Ting, som Statsgældens Fordeling mellem Norge og Danmark, Handelsforholdenes Ordning mellem de to Riger og andre vigtige Anliggender maatte optages paa præliminær Vis i Traktaten, saa deres endelige Afgørelse henvistes til senere Tider. Men Rosenkrantz ønskede dog, at der om disse Ting fremsattes reelle Paastande for at give de svenske Underhandlere Indtryk af, at Freden var alvorlig ment af Regeringen. At befæste dette Indtryk i Kiel var en Hovedsag for ham. Derfor havde han i Brevet til Wetterstedt paa saa fremtrædende en Maade pointeret Kravet paa Pommerns og Rügens Erhvervelse og paa andre Erstatninger, medens han kun havde udeladt Millionen, der var Danmark tilbudt i samme Alternativ, men som han fik Kongen overtalt til ikke at omtale, skønt Kongen syntes, det var vel værd at tage, hvad der engang var tilbudt, naar der blot kunde findes en passende Form derfor. Rosenkrantz skrev til Schimmelmann i Kjøbenhavn for at faa Oplysning om, hvilke Fordringer der med Hensyn til Ophøret af det finansielle og han-

delspolitiske Fællesskab mellem Rigerne burde optages i Traktaten, men maatte foreløbig paa bedste Maade selv aftale det mest fornødne herom med Bourke.

Nødvendigere end dette var dog at aftale Formen for Overdragelsen, og hvorledes man skulde undgaa, at Kongen paatog sig Forpligtelser til at overlevere Norge. Thi dette havde Kongen altid erklæret at mangle baade Magt og Ret til, og det samme skulde Bourke ved alle Lejligheder paa det bestemtteste gøre gældende: Kongen vilde kun kunne aftræde Norge ved at befri Indbyggerne fra den Ed, de havde svoret ham, og han vilde heller ikke aftræde Riget til Sverig; thi Norge var et selvstændigt Rige med konstitutionelle Rettigheder og havde aldrig staaet under Danmark, med hvilket det kun havde haft Konge sammen.

Man blev derfor i Middelfart enig om, at Hovedpunktet i Traktaten skulde affattes saaledes, som det alt var fremsat i Instruksen for Bourke d. 31. Decbr., nemlig, at Kongen afstod Norge i sin Helhed til den svenske Krone ved en Proklamation, i hvilken han uden Forbehold og for evige Tider afstod Kongeriget Norge til den svenske Krone med alle de Suverænitetsrettigheder, han havde arvet fra sine Forfædre, og befriede Indbyggerne fra de Lydighedspligter, de havde tilsvoret ham.

Da Bourke med den i Hast tilvejebragte Instruktion for begge de Fredslutninger, der skulde finde Sted, var kommen til Kiel, hvor han modtoges paa den velvilligste og mest tillidsfulde Maade, bleve Forhandlingerne imidlertid ledede ind i et andet Spor, end man i Middelfart havde ventet.

I det første Møde, som afholdtes om Freden med Sverig, forelaa der nemlig et af Wetterstedt redigeret

Forslag, i hvilket der var anvendt den almindelige Form, som bruges, hvor Forhandlingerne dreje sig om et af den sejrende Part erobret Land, og hvor den Besejrede afstaar sine Rettigheder til dette. Der stod, at Kongen af Danmark saavel for sig som for sine Efterfølgere paa Danmarks Trone for bestandig frasaagde sig sine Rettigheder til Norge til Fordel for Kongen af Sverig.¹⁾ Denne Form valgtes. Derved blev Traktaten en Overenskomst mellem Danmark og Sverig om Norge, der ikke var med i Forhandlingen, som det jo vilde have været, hvis Kongen havde underskrevet og ratificeret den ogsaa som Norges Konge.

Denne Abnormitet, at Kongen af Danmark afstaar Rettigheder til Norge, som hverken Danmark eller han som dets Konge besad (thi han besad kun disse Rettigheder som Konge af Norge), skyldtes vel Wetterstedts Uvidenhed om det dansk-norske Monarkis statsretlige Forhold, men den gav Traktaten en Karakter, som maa fastholdes. Wetterstedt ansaa, som de fleste Svenske dengang, Norge for et Lydland, en Provins eller et Kronland; han vilde forhandle med Danmark om Norge, som Sverig forhandlede med England om Guadeloupe. Kongen skulde give Afkald paa sin fjerne Besiddelse og mod Erstatning finde sig i, at der disponeredes over denne, som det var bestemt i Traktater med andre Magter.

Det var netop det, der viste sig under Forhandlingen, at hvad Carl Johan vilde opnaa af Danmark ved denne Traktat, var det samme, han havde vundet af Rusland i Åbo og af andre Magter paa andre Steder.

¹⁾ Alin, Den svensk-norske unionen, Bilagor S. 12.

Han vilde ikke have Norge overleveret, da han nok selv skulde gøre sig til Herre over det, men han vilde have Danmarks Tilslutning til de mange andre Traktater, han havde sluttet om Norge.

I Kielerfreden bleve Bestemmelserne om Norge lige saa lidt, som i de andre Traktater, gjort til Hovedpunktet. De første Artikler angaa Danmarks Tilslutning til Koalitionens. Der siges, at Kongen paa den svenske Kronprinses Begæring har modtaget officielle Forsikringer om det russiske og det preussiske Hofs Beredvillighed til at oprette Fred med Hoffet i Kjøbenhavn. Disse Fredslutninger bleve vel kun i Kiel behandlede paa hel præliminær Vis. Bourke maatte efter Fredslutningen i Kiel rejse til Ruslands Befuldmægtigede og til det store Hovedkvarter for at faa de specielle Traktater om disse Fredslutninger endelig fastslaaede, men hvad der angik den ommeldte Indtrædelse i Koalitionens i det hele og de allierede Troppers Rømning af Holsten og det danske Korpses Tilslutning til disse, afgjordes endelig i Traktaten i Kiel.

Med Hensyn til Spørgsmaalet om Norge gjordes Kielerfreden til Slutstenen paa alle de tidligere nævnte Traktater. Carl Johan havde, som vi vide, i hver af de Traktater, han havde afsluttet om Norge med de forskellige Magter, stadig maattet forandre Udtryk, som stred mod de tidligere, efter de Magters Begær, som han sidst forhandlede med. Kielerfreden skulde nu være Hovedtraktaten, den endelige og afgørende Traktat, der skulde være forpligtende for alle, angaaende Forholdet mellem Norge og Sverige; derfor forlangte han Kielerfreden tiltraadt af de europæiske Magter, baade af dem, han tidligere havde Traktater med om Norge,

og af andre. Hovedforskellen mellem, hvad der var bestemt i de tidligere Traktater, og hvad der nu afgjordes i Kiel om det nævnte Forhold, var det, at Carl Johan ikke vilde have Norge givet til Sverig, heller ikke til den svenske Krone (Udtrykket Krone blev forandret næsten overalt i Kielertraktaten til Trone), men til Kongen af Sverig.

Wetterstedt havde redigeret Paragrafen om Norges Afstaaelse saaledes, at Norge fremtidig med alle sine Prærogativer og Rettigheder skulde høre til Kongeriget Sverig og inkorporeres deri; men Carl Johan strøg disse Ord og satte i Stedet for, at det med fuld Ejendomsret og Suverænitet skulde tilhøre Kongen af Sverig og udgøre et Kongerige, forenet med det svenske.

Efter saaledes at have gjort Rede for, hvorledes Traktaten fik et andet Indhold, end baade de svenske og danske Forhandlere havde ventet, skulle vi blot med et Par Ord omtale de videre Forhandlinger i de fire Dage og Nætter, som disse optog. Wetterstedt havde til sin Hjælp ved denne Traktat, der afsluttedes uden Stockholm-Regeringens Vidende eller Medvirkning, Wirsén og Platen, der var kommen til Kiel,¹⁾ samt Adlerkreutz; men der var ikke Tid til alvorlige Overlægninger, thi Tiden var kostbar. I Parlamentet anklagedes den engelske Regering heftigt paa Grund af Carl Johans fortsatte Forbliven i Holsten, og Castlereagh, som var ifærd med at begive sig til Fastlandet til det store Hovedkvarter, befalede endog Thornton at berøve den svenske Hær dens Subsidier og at sende Wallmodens Tropper til Rhinen. Denne

¹⁾ Schinkels minnen VII, 320, Note 2 (6).

Befaling kom paa den tredie Forhandlingsdag til Kiel baade i et Brev fra Castlereagh til Thornton og ved Meddelelse fra Rehhausen til Wetterstedt. De paatog sig dog det Ansvar at hemmeligholde Ordren, for at ikke Carl Johan ved Opbrusning skulde lade Indholdet af disse Brevskaber komme til Bourkes Kundskab.

Bourke, som alene stræbte efter at vinde Fordele for Danmark, om end paa Norges Bekostning, hvad der behagede de Svenske, fordi de deri saa en Borgen for, at den Regering, som Bourke repræsenterede, ikke havde Bagtanker med Hensyn til Traktaten, opnaaede under disse Omstændigheder alt, hvad der var ham foreskrevet, og mere til. Han benyttede Wetterstedts Uvidenhed om, at Island, Færøerne og Grønland vare norske Bilande, til i Traktaten at faa dem undtagne fra Afstaaelsen, saa meget Wetterstedt end paastod, at dette var uforlødent. Han fik Artiklen om Pommerns og Rügens Aftrædelse og Indkorporation i Kongeriget Danmark bibeholdt i den Redaktion, Wetterstedt havde givet den, uagtet Artiklen om Norge, der var ligelydende redigeret, blev forandret. Han fik en Artikel i det svenske Udkast, hvorved Kongen forpligtedes til at forebygge Modstand i Norge mod Traktaten, forandret, saa den i Stedet for kom til at hjemle den Proklamation, ved hvilken Kongen vilde løse sine norske Undersaatter fra den Lydighed, de skyldte ham, og ellers kun forpligtede Kongen til at opfordre Norges Indbyggere til at finde sig i Forandringen, samt til at nedsætte Kommissioner, som kunde gaa Svenskerne til Haande ved Landets Besiddelsestagen, og endelig til at hjemkalde Statholderen og de andre danske Embedsmænd, for saa vidt de da ikke vilde gaa over til at

blive norske, hvad de efter en anden Artikel i Traktaten havde Lov til. Endelig fik Bourke Millionen, som Kongen nok vilde have, og som Carl Johan gerne vilde give, naar den blot udtrykkelig nævntes som en Erkendtlighedsydelse for Norges Afstaaelse, bevilget uden nogen saadan Motivering. Den blev tilstaaet som Hjælp til Udrustning af det danske Korps, der skulde indgaa i Carl Johans Hær, og Artiklen om den blev hemmelig og særskilt. Der var nemlig to særskilte Artikler til Traktaten, og den ene af disse hemmelig. Den hemmelige Artikel indeholdt — foruden det om Millionen — ogsaa det Tilsagn, at Grevskabet Laurvig med alle sine Herligheder og Privilegier skulde tilhøre Kong Frederik (dog uden Suverænitet, altsaa som en borgerlig Besiddelse). Laurvig var det Gods, som Kong Frederik vilde have trukket sig tilbage til, hvis han var bleven stødt fra Tronen, hvilket han i de forløbne kritiske Tider havde været belavet paa. Som sagt, Bourke, der var en duelig og behændig Underhandler, opnaaede, hvad han vilde, og Traktaten om Norge blev tillige med den engelske færdig i Natten til den 14. Januar.

Glæden over den blev stor i Carl Johans Hovedkvarter. Den fejredes d. 16., som var en Søndag, i Kiel med Artillerisalver, stor Parade og et højtideligt Tedeum, og Carl Johan kundgjorde, at der ikke længer var Rivalitet mellem Nordens Folk, men at de forenede vilde kæmpe for Europas Fred og for Suverænerne og Folkenes Frihed.

I Danmark vakte Freden Sorg baade paa Halvøen og i Kjøbenhavn. Rosenkrantz, der havde forberedt de Proklamationer og andre Akter, der skulde kundgøres ved Fredens Indtrædelse, havde nemlig formaaet

Kongen til at lade de tro Mænds Raad vide i Kjøbenhavn, hvad der forestod, og bede om deres Medvirking til Udfærdigelse af de fornødne Aktstykker. Indtrykket var knugende. Det var det gamle norsk-danske Monarki, der nu var opløst.

Imidlertid forstod man hverken i Danmark, da Traktaten blev bekendt der, eller i Kiel, hvad Kronprinsens Ændringer betød.

At Kronprinsens Mening med Rettelsen var at gøre Norge til et selvstændigt, kun Kongen underlagt Rige, er ingen Tvivl underkastet. Han havde straks efter sin Ankomst til Holsten ladet Folk høre, at han vilde have to Kongeriger som Napoleon og andre Fyrster, og som Kongen af Danmark ogsaa havde haft. Han havde endogsaa udladt sig med, at Kongen af Sverig skulde have de to Riger, selv om han blev Konge i Frankrig, som der var Mulighed for. Hans Brev til Kong Carl XIII efter Fredens Afslutning bærer ogsaa Præget af hans Mening. „Tillad mig, Deres Majestæt,“ skrev han, „at hilse Dem som Konge i Norge“. End tydeligere fremgaar hans Opfattelse af Brevet til hans Søn Oscar. Han skrev til denne: „Min kære Søn, Freden er nu sluttet. Norge bliver forenet med Sverig og danner et adskilt og uafhængigt Rige.“¹⁾ Ogsaa i sine Dagsbefalinger og i sin militære Korrespondance skildrede han det opnaaede som en Union mellem to selvstændige Kongeriger eller som en Forening af disse Riger.²⁾

¹⁾ Alins Bilagor Nr. 16, S. 37. ²⁾ Se saaledes Brevene til Stroganoff, Wallmoden og Winzingerode i *Recueil des ordres* o. s. v. fra S. 610 af.

Saadanne Udtryk kunde dog hverken Wetterstedt eller Wirsén eller de andre, der styrede Hovedkvarterets Penne, betjene sig af. Var Norge som Kongerige stillet Sverig ved Siden, var det sidste dog ved sin dobbelt saa store Folkemængde, ved sin overlegne Statstilværelse og ved sin Historie i den Grad „primus inter pares“, at det maatte have en selvskreven Overvægt. Wetterstedt skrev derfor i sine Meddelelser om Kiekertraktaten, at Norge var bleven cederet til Sverig. Andre udtrykte den samme Tanke anderledes. I et til Essen udfærdiget Brev, som vi dog kun kende af en svensk Oversættelse, staar der, at Norge er cederet til den svenske Krone og med Sverig skal danne „et enda rike“. ¹⁾

Man kan af Brevene til de fremmede Suveræner se, hvem der har konciperet dem, enten Wetterstedt eller Carl Johan. I Brevene til de fleste af dem staar der, at Norge er cederet til Sverig; Brevet til Czaren begynder derimod saaledes: Norge er forenet med Sverig.

Den samme Uoverensstemmelse mellem Carl Johans og hans Stabs Opfattelse røber sig i Oversættelsen af Traktaten paa Svensk, der begyndtes i Kiel. I Udtrykket: Norge skal med fuld Ejendomsret og Suverænitet tilhøre Kongen af Sverig, gaar Suverænitet paa Norge og betyder efter almindelig Definition af Begrebet Suverænitet, at ingen i Norges Repræsentation staar over eller paa Siden af Kongen. Men dette hindrede jo ikke i og for sig Sverig fra at være det overordnede Rige, naar Kongeriget Norge f. Eks. var et Kronland, som Svenskerne troede, at Norge havde været under Danmark. Forestillingen om, at det for-

¹⁾ Wieselgrens Essen, S. 199.

holdt sig saaledes, maatte paatrænge sig Læserne af Traktatens Ord, som de lød i svensk Oversættelse. Thi her er Suverænitet — ifølge svensk Sprogbrug iøvrigt — oversat ved „Öfverherschskap“, hvad der betyder noget andet end Suverænitet. Man opfatter Artiklen efter den svenske Oversættelse, som om Norge var kommen ind under svensk Herredømme (herravælde). Den lidt frie Oversættelse af Traktaten viser sig end mere paafaldende ved Gengivelsen paa Svensk af Traktatens § VI. I denne staar der efter den franske og danske Tekst, at Kongen af Sverig i sin Egenskab af Norges Suveræn skal paatage sig en Del af den dansk-norske Statsgæld, men i den svenske Oversættelse er Ordet „Suveræn“ udeladt. Der staar blot, at Kongen af Sverig paatager sig Forpligtelsen „uti sin egenskab af Norriges öfverhet“.

Denne Forskellighed mellem Kronprinsens og hans Hjælperes Opfattelse af et af Traktatens vigtigste Punkter angaaende Norge satte sig ogsaa Spor i de Udkast til Proklamationer og i det Grundrids til Norges Organisation, som opsattes i Kiel og af Wirsén skulde bringes til Regeringen i Stockholm. Men her var dog Forskellen mindre iøjnefaldende, thi Kronprinsen var glad over at have faaet Norge med den Enevældemagt, som Frederik VI havde haft; han behøvede nu ikke Wedels Hjælp, som han havde maattet regne paa, dengang han vilde vinde Indgang i Norge ved dette Riges Opstand. Sverigs Konge kunde nu tage Norge i Besiddelse som den af Europa anerkendte, legitime og med Hensyn til Norge enevældige Hersker, og Carl Johan kunde som Kongens Repræsentant yde Norge alle de Velgærninger, han havde lovet det f. Eks. med Hensyn til Fritagelse for den byrdefulde Krigs-

tjeneste. Han kunde i det hele gaa tilbage til den oprindelige Plan af 1809 med de Modifikationer, han af dynastisk Interesse vilde gøre. Han overdrog 1809-aars Mændene at føre Traktaten ud i Livet. Den Fremgangsmaade, han bestemte sig for, var følgende: Essen skulde rykke ind i Norge og tage Landet og Fæstningerne i Besiddelse med den største Strengthed i militær Henseende, men med Lempe og Mildhed lige over for Nordmændene; han skulde dernæst indsætte en Regering, i hvilken ogsaa Nordmænd indtil en vis Grad kunde komme med; han skulde dernæst som Generalguvernør styre det sydlige Norge, medens Adlersparre fik samme Stilling i det nordlige, men i Organisationen af Riget selv skulde Platen være den vigtigste. Dog vilde denne ikke træde frem personligt; han vilde som sædvanlig staa skjult bagved og støbe Kuglerne. Han skulde opholde sig ved Göta-kanalen eller nær den norske Grænse i Spidsen for en Komité og være det Orakel, hos hvem Essen hentede Svarene paa de Spørgsmaal om Norges Organisation, som rettedes til den. Kronprinsen skrev selv til Essen og Adlersparre og sendte derhos Wirsén til Stockholm og Tawast til det danske Hovedkvarter i Middelfart. Den første skulde staa den stockholmske Regering til Raadighed med Hensyn til Udfærdigelsen af de paa-tænkte Proklamationer og Instrukser og sørge for, at denne udførte alt saaledes, som Kronprinsen havde bestemt; den sidste skulde staa ved Kong Frederiks Side og passe paa, at alt skete fra hans Haand, som det skulde, hvorefter han skulde følge Kongen til Kjøbenhavn og danne et Mellemlid mellem Kronprinsen i Frankrig, Essen i Norge og Regeringen i Stockholm.

Disse Dispositioner vare i Overensstemmelse med Traktatens Forskrifter om, at svenske Tropper umiddelbart efter Traktatens Underskrift skulde rykke ind i Norge og bemægtige sig de norske Fæstninger. Men man maa forundre sig over, at Carl Johan kunde tro dette Traktatbud iværksætteligt; thi Gud og Hvermand vidste, at Sverig ikke paa denne Tid var rustet til at kunne trænge ind i Norge, hvor den norske Hær var beredt til Kamp ved Grænsen med en Styrke, der var den Essenske Rekruthær dobbelt overlegen, og parat til med kort Varsel at foretage et Indfald i Sverig, der endog paa en Maade demonstrativt var begyndt. Essens Korps var ikke engang helt under Vaaben eller koncentreret, langt mindre var det, som Carl Johan den 23. Januar troede¹⁾, forsynet med Ordre fra Regeringen i Stockholm til „at indtage Norge“.

Kronprinsen, der endnu var hildet i de Platenske Illusioner om, at de Norske vilde modtage Svenskerne som Brødre, naar disse havde faaet Fod i Landet, stolede paa, at Kongen af Danmark vilde benytte den Magt, han som hidtidig Konge i Norge besad indtil Ratifikationen af Traktaten, til at rømme Fæstningerne til Fordel for de svenske Tropper og til i det hele at hjælpe Svenskerne ind i Landet for at opnaa de Fordele, der vare hjemlede ham til Erstatning for Norge. Der var nemlig — om end Bourke havde faaet den Bestemmelse i det første svenske Traktatudkast forandret, hvorefter Holsten ikke skulde rømmes, før hele Norge var kommen i den svenske Hærs Besiddelse²⁾ — bibeholdt blandt andet den Bestemmelse i den endelige Redaktion, at svensk Pommern og Rügen ikke

¹⁾ Wieselgren, S. 199. ²⁾ Se Alins Bilagor Nr. 10.

skulde overlades Danmark, før de svenske Tropper vare blevne Herrer over de norske Grænsefæstninger Frederikssten, Kongsvinger og Frederiksstad samt over Hovedstadsfæstningen Aggershus.

Frederik VI havde baade gennem Rosenkrantz og Bourke aabent meddelt Carl Johan, at han ingen Magt havde til mod den norske Nations Villie at overlade norske Fæstninger eller norsk Territorium til den Magt, Norge var i Krig med, og det var klart, at vilde han i slige Sager være Prinsen til Behag, maatte en overlegen svensk Hær være ved Haanden, til hvilken han kunde støtte sig, naar han kom i uforsonlig Konflikt med sine tidligere Undersaatter. Udførte Sverig ikke Traktatens Bud om, at den svenske Hær straks efter Fredens Undertegnelse skulde rykke ind i Norge, kunde det ikke klage over, at den Hjælp, der skulde ydes denne Hær, udeblev. Og kom denne Hær ikke ind i Norge før Fredens Ratifikation, kunde der overhovedet ingen Hjælp fordres af Danmark; thi naar Traktaten var ratificeret, Statholderen og de danske Embedsmænd kaldte ned til Danmark og Norges Indbyggere løste fra deres Troskabsed, var i hvert Fald Kongen af Danmarks Magt over Norge forbi.

Carl Johan lod sig ikke forstemme ved Betragtninger af saadan Natur. Han længtes efter at komme til Rhinen; thi Indfaldet i Frankrig var begyndt, og han havde en Proklamation til det franske Folk til Rede, som han vilde udsende fra Grænsen for at tilbyde sig til den Mægling mellem det og Koalitionens, der kunde føre ham til saa store og ophøjede Opgaver og Stillingen.

Derfor havde han lige efter Traktatens Underskrift sat sine Tropper i March mod Frankrig med en saa-

dan Hurtighed, at selv de Kommissioner, som efter Traktaten skulde ordne Slesvigs og Holstens Evakuasjon bleve ganske overflødige. Derfor kunde heller ingen paaskynde Traktatens Ratifikation mere end han, da han vilde have den i Orden, inden han forlod Kiel. For at fremme den havde han selv paa den svenske Konges Vegne foreløbig stadfæstet Traktaten.

Med Hensyn til Norge gjorde han sig, som sagt, ingen Skrupler. Han stolede paa Platen og paa Bourke, der havde forsikret, at Kongen ingen Bagtanke havde haft med sit Afkald paa Norge. Vel havde Kronprinsen gennem Thornton anmodet den engelske Regering om ikke at hæve Blokaden af Norge, før Riget var kommet i Sverigs Besiddelse. Men det var kun af Forsigtighedshensyn, han havde stillet denne Bøn, som Regeringen i London, der vel forstod, at Freden kun angik Danmark, beredvilligt gik ind paa. Han troede ikke, at Christian Frederik havde større Indflydelse i Norge end Grev Wedel og hans Tilhængere og ansaa ham i hvert Fald ikke for en Mand, der kunde sætte en Revolution i Scene, især naar den skete mod Kongens Ønske og Interesse og maatte have Fortabelse af Prinsens Arveret til Danmarks Trone til Følge.

Kong Frederik var ikke sen til at efterkomme Kronprinsens Ønske om en snarlig Ratifikation. Allerede d. 19. var den udfærdiget og underskreven af Frederik VI som Konge af Danmark, Hertug af Pommern, Fyrste af Rügen o. s. v., og General Tawast meddelte samtidig Kronprinsen, at Kongens Adjutant Rømer med svensk Pas gennem Sverige var sendt til Christian Frederik i Norge med Befaling til denne at begive sig hjem efter at have udvalgt de Kommis-

sioner, der efter Traktaten skulde gaa Svenskerne til Haande o. s. v. Den 23. Januar kunde Carl Johan derfor forlade Kiel. Han begav sig foreløbig til Lybæk for, inden han rejste sine Tropper forbi til Köln, at ordne den militære Stilling ved Elben, hvor Bennigsen nu skulde overtage Cerneringen af Hamburg.

Ni Dage efter Freden i Kiel var saaledes Tilstanden i Hertugdømmerne og Fyn ifærd med at miste sit militære Præg. Kiel og Middelfart vare forladte af de Hovedkvarterer, ved hvis Samarbejde Freden var kommen i Stand. Hæren paa Fyn var opløst og Tropperne paa Vej til deres Garnisoner eller til nye Bestemmelser. Hertugdømmerne vare næsten rømmede med Undtagelse af Egnen nærmest Altona, som maatte forblive i de Allieredes Besiddelse paa Grund af Hamburgs Cernering.

Men der indtraf, som denne Afmarch fra den tidligere Krigsskueplads var begyndt, et saa uhyggeligt Vintervejr med Kulde, Sne og Is, at alle Bevægelser næsten stansede baade i Holsten, Syd for Elben og paa Fyn. Særlig paa sidste Sted antog Uvejret kæmpe-mæssige Former. Man erindrede ikke i Mands Minde at have set et ubarmhjertigere Vintervejr end det, der saa ubelejligt indtraf paa Fyn i Januar og Februar Maaned. Bælterne frøs til og Vejene, som i Forvejen havde været forvandlede til Moradser paa Grund af Færdselen af Tropper, Heste og Vogne, bleve nu ganske ufarbare. General Kardorffs nyt organiserede Korps, der skulde følge den nordtyske Hær til Rhinen, kunde ikke dannes, fordi de af dens Afdelinger, der laa paa Sjælland eller Fyn, ikke kunde komme over Store Bælt eller Lille Bælt. Lige saa slem var denne Tilstand for de Personer fra de to Hovedkvarterer, der skulde til

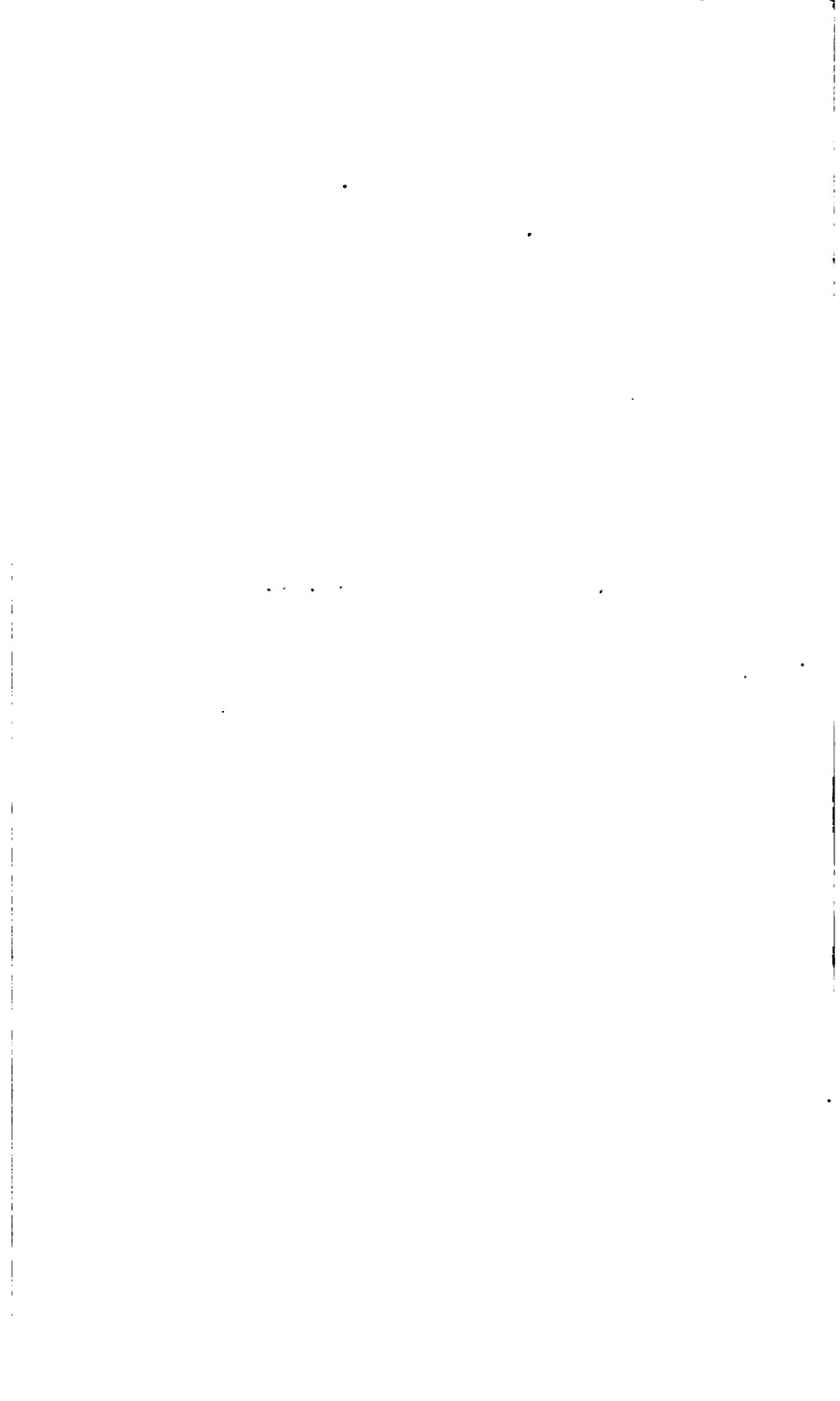
Sjælland og videre til Sverig, helst lidt hurtig. Kongen med Stab og Tawast, den østerrigske Gesandt Lützow, ogsaa Platen og Wirsén fra Kiel samt en Mængde andre svenske og europæiske Sendebud sad en Tid fast i Nyborg, der i Forvejen var fyldt af Tropper af alle Vaaben, og maatte der i det frosne Pløre, i Byen eller i dens Omegn, friste Tilværelsen, som de bedst kunde. Kun i Ny og Næ kunde enkelte komme over Bæltet. Endnu i Februar Maaned maatte Kongen tilbringe et Spand af Dage paa Sprogø.

Ved dette Ophold kom Efterretningen om Kronprinsens Dispositioner for den stockholmske Regering endnu senere til Sverig, end de vilde være komne, hvis Bælterne havde været farbare.

Dog — Indfaldet i Norge var, som vi have forklaret, alt forud en født Umulighed. Norge kom ikke til at spore den ringeste militære Bevægelse uden for dets Grænse mod Sverig. Det fik, som vi skulle se, heller ingen tilforladelig Kundskab — hverken fra svensk eller dansk Side — om, hvad der var passeret mellem Kong Frederik og Carl Johan. Men det brød sig heller ikke om at faa det at vide, lige saa lidt som om, hvad der mulig var besluttet mellem Kongen og deres egen Prins om Norge. Det benyttede Kongens Afkald paa Norge til at lægge sidste Haand paa det nationale Selvstændighedsværk, som det siden 1808 havde været ifærd med, og til, forladt eller frigjort, at sikre sig den fulde uafhængige Statstilværelse, som det havde sældgammel Ret til som et af Nordens tre suveræne Riger.

BERNADOTTE I NORDEN

TREDIE DEL

CARL TH. SØRENSEN

BERNADOTTE I NORDEN

ELLER

NORGES

ADSKILLELSE FRA DANMARK OG
FORENING MED SVERIG

TREDIE DEL

GYLDENDALSKE BOGHANDEL NORDISK FORLAG

KØBENHAVN & KRISTIANIA

1904

UDGIVET MED UNDERSTØTTELSE AF CARLSBERGFONDEN

TRYKT HOS J. JØRGENSEN & Co. (M. A. HANNOVER)

INDHOLDSFORTEGNELSE.

IX.

Kielerfreden i Stockholm. — Der foretages intet til dens Udførelse straks. — Stilhed ogsaa i Norge. — Det første Budskab hertil om Traktaten. — Den første offentlige Bekendtgørelse om Traktaten og Virkningen deraf i Norge og Danmark. — Kjøbenhavn efter Kongens Tilbagekomst. — Tawast, Platen og Wirsén. — Regeringen i Stockholm færdig til Handling. — Christian Frederiks Hensigter og hans Trondhjemsrejse. — Major Brocks Tilbagekomst til Norge. — Mødet paa Ejdsvold den 16. Februar og dets Resultat. — Norges Uafhængighedserklæring; en provisorisk Regering og dennes Ordning under Prinsen. — Den norske Stats foreløbige Organisation. — Det uafhængige Norge og Norden samt den norske Politik paa Sverig. — A. Rosens Modtagelse i Christiania og Schmettows Besøg i Strømstad samt Forholdet til Sverig derefter. — Regeringen i Stockholm. — Danmark efter Norges Uafhængighedserklæring, og Norges Forhold til England. — Christian Frederik som Regent; hans Forhold til Wedel. — Udlandet. — Carl Johan ved Rhinen; hans Stemninger og Forhaabninger samt Situationen, han forefandt. — Hans Stilling til Koalitionén, og hvorledes denne behandlede ham. — Forandring i hans Kommandostilling. — Hans Ophold i Liège. — De første Meldinger om Begivenhederne i Norge. — Mere dragende Budskaber fra Frankrig; Makinationer her. — Nye Meldinger fra Norge og Beslutninger i den Anledning. — Atter alt forandret, Carl Johans Rejse til Czaren. — Den ufrivillige Rhinrejse. — Tilbagekomsten til Liège. — Carl Johans store Planer; han rejser til Paris, modtager Besøg af Czaren og

optages i Fyrstemedet. — Bourke hos Carl Johan. — Sagen om Norge og Kielerfreden i Paris. — Den europæiske Specialkommission til Norden; dens Opgave og Sammensætning. — Opbrud fra Paris. — Carl Johans Hjemrejse; hans Ophold i Lybæk S. 1—66.

X.

Norge i Marts 1814; den indre og ydre Situation. — Rigsforsamlingen paa Eidsvold. — Forhandlingerne dér og den første vigtige Beslutning. — Falsen. — Oppositionen i Forsamlingen og Stillingen udadtil, til Sverig og til Danmark. — Konstitutionen vedtages. — Kongevalget og Christian Frederiks Modtagelse deraf. — Tiden efter Kongevalget i Sverig og i Norge. — Grev Orloff i Kjøbenhavn. — Carsten Anker i London. — Parlamentet og Stemningen for Norge i England. — Fyrsterne fra Paris i London. — Carsten Anker paa den Tid. — Bourke i London. — Castlereagh og Specialkommissionen. — Morriers Mission i Norge, hans Ankomst til Christiania og Samtale med Kongen, samt dennes første Indrømmelse. — Videre om Morriers Ophold i Norge. — Den militære Situation, Tilstanden til Søs og Blokaden. — Morrier hos Tank paa Rød. — Stemning for Norge. — En engelsk-russisk Forstaaelse, Carl Johans Uro derover og Bekymringer i andre Retninger. — Hans Udveje og Planer, Tiden trænger paa. — Specialkommissærerne gaa til Norge. — Sverig forbereder sig til at tage sin Opgave op dér. — En særlig Krigsbedrift planlægges. — Troppesamling mod Norge og Proklamationen af 10. Juli, samt Kronprinsens Kundgørelse. — Hæren i Bohus S. 67—130.

XI.

De europæiske Kommissærer i Norge og deres første Møde med Kongen. — Kommissærerne optage Mæglingspolitik; deres Forslag af 7. Juli og Kongens Svar derpaa. — Forslagene af 13. Juli; Kommissæernes Bortrejse fra Norge. — Christian Frederik tager til Hæren. — De europæiske Kommissærer og Carl Johan i Bohus; hans Politik med Hensyn til disse og hans Sammenkomst med dem. — Mødet i Uddevalla og den svenske Konge og Engestrøm her. — Den svenske Regerings Svar paa Kommissæernes Mæglingsforslag. — Krigen erklæres og be-

gyndes. — Carl Johan i Strømsstad. — Kommissærernes 2. Rejse til Norge og deres Afsked med Carl Johan i Strømsstad. — Efter Gesandternes Afrejse. — Overskridelse af den norske Grænse; Holdt inden for Grænsen og hemmelige Foretagender; Tanks Mission. — Hvad foregaaet i Norge indtil da? — Krigens Modtagelse; det norske Hovedkvarters Forlæggelse til Glommen. — Den militære Tilstand her; den første Kamp nærmer sig. — Frederikstads Indtagelse og deraf følgende forandret Militær-opstilling: Tropperne bag Glommen og Hovedkvarteret i Spydebjerg. — Tank med Forslag fra Carl Johan og Overvejelser i den Anledning. — Carl Johans Forslag modtages og Christian Frederiks Breve til Carl Johan. — Efter Tanks Afrejse. — Christian Frederik ved Langenæs. — Misfornøjelse med Kongen ved Hæren; og hans militære Ledelse. — Det svenske Hovedkvarter d. 9. August. — Kildne Forslag at gaa ind paa; Carl Johans endelige Beslutning. — General Bjørnstjerna som Sendebud til Christian Frederik. — Hans Forhandling med Kongen og dens Afslutning. — Det norske Statsraad i Moss og Konventionsudkastet her og i det svenske Hovedkvarter. — Endelige Forhandlinger i Moss og Afslutning af Konventionen til Moss. — Efter Konventionens Afslutning. — Carl Johans Hensigter. — Det norske Statsraad..... S. 181—200.

XII.

Forholde og Tilstande under Vaabenstilstanden. — Carl Johans militære Holdning. — Den russiske Hjælp og Englands Holdning. — Danmark i Slutningen af 1814. — Carl Johans Stridskræfter overfor Norge, deres Utilstrækkelighed. — Norge i September Maaned og Vælgene til Rigsdagen. — Carl Johan i Stockholm og hans Planer. — Komitéen til Norge. — Konstitutionsudkastet. — Platen hos Christian Frederik. — De svenske Kommissærer i Christiania og i det overordentlige Storting samt dettes Holdning og Arbejde. — Blik paa Rigets Situation. — Stortingsbeslutningen af 20. Oktober og Dagen derefter. — Carl Johan og de svenske Kommissærers Holdning efter den 20. — Den endelige Behandling af Foreningsgrundlaget. — Ejdsvoldsforfatningen. — Norske Ændringer i Foreningsvilkaarene. — Konflikt i den Anledning. — Stortingets stigende Myndighed. — Kommissærerne miste Magten over det og Carl Johan giver tabt. — Valget af Carl den XIII. — Carl Johan i Christiania;

hans Tale dér. — Ny norsk Regering. — Fred i Norden. — Tilbagestaaende Differenser. — Kielerfredens Opfyldelse. — Sagen om Pommern og Rügen. — Deklaration om Kielerfreden. — Sagen om den dansk-norske Fællesgæld. — Sverig og den i Norge vedtagne Union. — Hvilken Stilling at tage til den? — Carl Johans Ønske. — Forholdene i Europa 1815. — Unionens endelige Form. — Rigsakten. — Norge under Unionen. — Ejdsvoldsforfatningen og Loven af 4. November. — Slutningsbemærkninger S. 201—263.

Trykfejl og Rettelser i 3. Bind.

Side 58, Linie 12 fra n.: England, læs Frankrig.

— 137, Overskriften: 13. Juni, læs 13. Juli.

IX.

Medens Kielerfreden bragte Sorg over Danmark paa Grund af Adskillelsen fra Norge, blev Glæden stor i Sverig, da de overraskende Budskaber fra Kiel indløb. Wetterstedt, som hele Krigen igennem paa Postdagene havde vekslet Breve med Regeringen i Stockholm, havde selvfølgelig ogsaa gjort Rede for, hvad der var foregaaet i Kiel, og hans Breve herom vare lige saa selvfølgelig skrevne i samme Stil og med samme Udtryk, som de andre Breve fra hans Haand, der bortsendtes fra Kiel. Ogsaa havde Regeringen i Stockholm faaet selve Fredstraktaten fra Kiel, før Passagen over Store Bælt blev standset af Naturforholdene. Den var bragt Regeringen af den tidligere ofte omtalte, nu svenske Oberst de Camps. Han havde faaet den til Besørgelse i Kiel den 16. Januar og kom til Stockholm den 24. s. M. efter paa Vejen at have tilbudt Kong Frederik i Middelfart de Passer gennem Sverig, Kongen behøvede for sine Sendebud til Norge. Dagen efter blev Freden allerede stadfæstet i et Statsraadsmøde, hvilket Regeringen ansaa for nødvendigt ifølge Regeringsformens § 13 om Krig og Fred. I dette Møde lykønskedes baade

Kongen og den fraværende Kronprins, og Takken, som tilsendtes den sidste, motiveredes ved, at han ved sit lysende Snille og ved Deltagelse i den almindelige Krig havde tilvejebragt en saa længe ønsket Udvidelse af Sverigs naturlige Grænser. I samme Statsraad blev der givet til Kende, at Kongen havde befalet den norske Løve optagen i Rigsvaabenet, og at han fremtidig vilde bruge Titlen: Sverigs, Norges, de Venders og Gothers Konge.

Den samme Hurtighed viste Regeringen ikke med Hensyn til selve Okkupationen af det Land, den alt havde indlemmet i det svenske Dominium. Men heri havde for en stor Del Istilstanden Skyld, da den hindrede en hurtig Ankomst af Meddelelserne fra Kiel. Carl Johans Dispositioner yndedes dog ikke. Engestrøm havde meget at indvende mod den Platenske Komité i Gøteborg. Han foreslog, at Regeringen i Stockholm tog Norges Erhvervelse og Organisation i sin Haand og blev den eneste Myndighed, hos hvem Generalguvernør Essen hentede politiske og administrative Ordre. Paa Grund heraf underkastedes de Dispositioner, Wirsén bragte, en indgaaende Drøftelse, og først Maanedsdagen efter Freden i Kiel, i alt Fald først den 13. Februar, vare de Proklamationer, Instrukser og Befalinger færdige, som angik Norges Besiddelsestagelse.

Denne Sendrægtighed fra den Stockholmske Regerings Side var Regeringen i Danmark overmaade belejlig; thi der var intet, man i Danmark frygtede mere, end at Fjendtlighederne mellem Sverig og Norge skulde begynde, før Danmark var kommen i nogenlunde Orden med sin nye Stilling i Koalitionen.

Der var en Uendelighed af vanskelige Arrangements at foretage. Fredene med England og Sverig skulde fuldbyrdes; Beslaglæggelser af Skibe og anden Ejendom hæves i Sverig, Danmark og England, Fanger udveksles samt Handel og Søfart begynde igen. Med Rusland og Preussen skulde Fredene endelig sluttes. Allerede den 8. Februar blev den første af disse undertegnet i Hannover af Bourke. Krigstilstand skulde til Gengæld indtræde mellem Danmark og Frankrig; den danske Gesandt i Paris kaldes tilbage for at overtage den ham tiltænkte Guvernørpost i svensk Pommern; Alquier vises bort og Lallemand samt de polske Lansenere gøres til Krigsfanger, og fransk Gods beslaglægges m. m. Lallemand fik et gyldent Fangenskab paa Frederiksborg Slot.

Hele denne Overgang til Fred, Handel og Søfart, der oplivede Nationen efter de 7 Trængselsaar, der vare forløbne, og gød lidt Balsam i det Saar, Monarkiets Opløsning havde slaaet, maatte foretages i ven-skabelig Forening med England, Sverig og Koalitionén i det hele og havde derfor Gavn af Stilheden i Stock-holm.

Men det var dog ikke Regeringen i Stockholm alene, man i Danmark kunde takke for den Ro, man behø-vede. Ogsaa den norske Regerings Holdning fik man Nytte af.

Oprindelig havde man i Hovedkvarteret i Middelfart frygtet, at Faren for, at Traktaten muligvis ikke skulde blive fuldbyrdet med Hensyn til Danmarks Ud-soning med Europa, vilde komme fra Norge. Baade Kongen og Rosenkrantz vare visse paa, at Traktatens Offentliggørelse i Norge vilde vække Uroligheder der, og at disse kunde faa farlige Følger for Rømningen af

Holsten og for de militære Opstillinger ved Danmarks Sydgrænse, som Carl Johan paa Grund af Hamburgs Cernering og eventuelle Belejring maatte foretage. Det er da ogsaa klart, at hvis Christian Frederik straks og bogstaveligt havde fulgt den Befaling, der bragtes ham af Kongens Adjudant Rømer, at forlade Riget efter at have udnævnt Komitéer til at overlevere Fæstninger og andre Kronejendomme til de Svenske, vilde alle norske Myndigheder have nægtet Lydighed, og Udnævnelse af en provisorisk Regering, især da Svenskerne endnu ikke vare i Stand til militært at gribe ind, vilde være bleven den uundgaaelige Udgang af det anarkiske Røre.

Foruden at Prins Christian ikke var til Sinds at handle saaledes, kom det nu Regeringen i Danmark til Baade, at den samme Istilstand, der hindrede Stockholmerregeringen fra at faa hurtig Oplysning om Carl Johans Hensigter, bevirkede, at Norge først sent og meget utilforladeligt fik Oplysning om, hvad der var foregaaet i Kiel. Istilstanden bredte sig op til Jyllands Nordspids, gjorde Sejladsen af Skagerak til en hel Umulighed og lagde en Is- og Snebarrière om Norges Sydkyst, saa Riget var næsten lige saa afspærret fra Danmark, som det havde været i Vinteren 1809. Postforbindelsen over Fladstrand blev i højeste Grad vanskelig og tilfældig, og Persontrafiken stansedes helt. Grev Wedel, som havde været i Danmark under de beskrevne krigerske og politiske Tildragelser og paa Slutningen havde opholdt sig i Aalborg, hvor han virkede i den norske Providerings Interesser, dog denne Gang mest privat for sin Svigerfaders Pakhus og Kornoplæg, forsøgte forgæves at komme ad Søvejen tilbage til Norge. Han maatte begive sig til Fyn for

paa samme Maade som Platen og de andre nævnte svenske Mænd at komme over Store Bælt til det nordiske Fastland, til hvilket han kunde faa Pas hos den svenske Gesandt Tawast, saa snart denne var ankommen til Kjøbenhavn.

Oberstløjtnant Rømer, som med svensk Pas kom til Christiania den 24. Januar med Kongens aabne Brev om Norges Afstaaelse til „Sverig“ og med en Kundgørelse i samme Anledning, samt nogle Akter om Kielerfreden, var vist den første, som kunde oplyse Prinsen om, hvad der var sket i Middelfart. Men han kunde sikkert ogsaa gøre det bedre end mangen anden. Thi den stille, arbejdsomme og tavse Mand, der gik op i Kongens Kontortjeneste — han betragtedes som uundværligt Kontorinventar, — var saa indviet i den almindelige krigerske Tilstand, som nogen kunde være, og han ærede, næst Kongen, selvfølgelig ingen højere end Tronfølgeren, til hvem han havde sit betroede Hverv. Han har naturligvis gjort det. Han har oplyst Prinsen om alt, hvad han selv vidste, og har vel ogsaa haft mundtlige Hilsener med sig. Han førte ikke blot Breve tilbage med sig til Kongen og Prinsens Familie, men han udførte undervejs i Sverig ogsaa forskellige Hverv, som stod lidt i Forbindelse med Prinsens Planer i Norge.

Om disse har Prinsen derimod næppe uden helt overfladisk underholdt sig med Rømer. Det var ikke af ham, men af Brock, han skulde have Kundskab om Kongens Mening med Hensyn til de Forslag, han havde gjort. Prinsen havde i et Brev af 19. Januar, 5 Dage efter Kielerfreden, men uden at han vidste noget om, at den var endelig afsluttet, eller om, hvad den indeholdt, meddelt Kongen, hvor meget han

længtes efter Brock for at erfare Kongens Svar paa sin vigtige Depeche af 25. December. Han havde i samme Brev forsikret Kongen, at han saavist ikke vilde lade Modet synke. Selv om Kongen maatte nødes til at give efter og afstaa Norge: dette Rige vilde dog bestaa ved Samdrægtighed, og England vilde umuligt byde Hænderne til at underkue et agtværdigt Folk, der vovede alt for at bevare sin Selvstændighed. Han gav i dette Brev ogsaa sine legitime Forhaabninger i Forholdet til Kronprinsen af Sverig Udtryk. „Lad de Allierede faa Kronprinsen mellem sig i Nederlandene,“ skrev han, „de behandle ham næppe skaansommere, end han fortjener.“

Hvad der nu virkelig var sket i Kiel, fik han ikke nogen klar Forestilling om af de Akter, Rømer havde bragt ham. Der var kun sendt ham nogle enkelte Artikler, dem navnlig, der angik Komitéernes Nedsættelse. Og nogle Forklaringer, der fulgte med, vare saa kortfattede og ufuldstændige, at han ingen bestemt Oplysning kunde faa om Traktatens Indhold. Men af hvad han læste og hørte af Rømer, fik han dog et Indtryk, som vakte Forhaabninger hos ham. Freden var sluttet med de Allierede, Freden, der i saa mange Aar havde været baade Danmarks og Norges eftertragtede Maal! Og Carl Johan drog bort til Rhinen, og med ham Muligheden for Sverig til at faa Norge i sin Magt i de nærmeste Tider!

Denne Kendsgerning oplivede ham, og Dagen efter Rømers Ankomst lod han i noget svulmende, men sikkert hjertemente Ord Norge faa et under den herskende Modløshedens og Usikkerhedens Stemning forløsende Budskab om, hvad man i hvert Fald nu vidste om Begivenhederne i Holsten.

Budskabet kom ikke officielt, men kundgjordes i Regeringens officielle Blad i et Ekstranummer saaledes af Udgiveren: Den mørke og for menneskelige Øjne uigennemtrængelige Taage er splittet, og et Glimt af Solens Klarhed blænder næsten det glade stirrende Øje. Fred — Fred i Norden! Ifølge aldeles paalidelige Efterretninger ere Præliminærerne for Freden til Lands og Vands afsluttede mellem Hs. Majestæt Kongen af Danmark og Norge og de allierede Magter.

Derefter fortsatte Udgiveren, hvad der vel ikke svarede nøjagtigt til, hvad Prinsen vidste, men som Politiken dog vel nok kunde tillade Prinsen at lade Udgiveren sige: Om Fredspræliminærerne kan Udgiveren intet tilføje, da han ikke kender dem. — Men det faste Haab ville vi nære, at de ej kunne være vanærende og ikke skulle vorde ødelæggende for Danmarks, for Norges Lyksalighed. Saa frejdigen stole vi paa Gud, som er Hærenes Herre, og paa den Kraft, der luer i begge Nationers Bryst, at vi uden Banghed tør se Fremtiden i Møde.

Dette Budskab virkede ganske overvældende i Norge¹⁾. Hele Nationen kom paa Benene i Anledning deraf, især da andre Efterretninger, som vare komne eller kom, stillede det foregaaende i et helt andet Lys, og „Tiden“ selv nogle Dage efter paa en uheldig Maade søgte at opretholde urigtige Antagelser.

Men Prinsen havde opnaaet sin Hensigt. Hele Norge beskæftigede sig med, hvad „Tiden“ vilde bringe. For ikke selv at bindes for stærkt af den Bevægelse, der opstod, og som han gerne vilde bevare sin Frihed til, saa længe Brock ikke var kommen tilbage fra Dan-

¹⁾ Se Aall, 2. Udg., S. 334, Note.

mark og havde bragt ham Kendskab til Situationen dernede i alle Retninger, foretog han en Rejse til Trondhjem efter at have paalagt de Myndigheder, han overdrog Regeringen til i det sydlige, ikke at indlade Svenskere i Riget uden Tilladelse, og at indhente denne i hvert enkelt Tilfælde hos ham, hvor han end maatte befinde sig. En officiel Fyrsterejse gennem Riget var paa de Tider, især under bevægede Forhold, et Middel til at fange Offentlighedens Opmærksomhed saavel for Fyrsten som for hans Udtalelser; thi der fandt paa de forskellige Rejsestationer højtidelige Hyldninger Sted med Sange og Taler, som spredtes i vide Kredse.

Kundskab om Prinsens Optræden i Christiania og om Røret deroppe kom til Kjøbenhavn i Begyndelsen af Februar, hvor Rosenkrantz og Tawast vare komne i de første Dage af Maaneden, medens Kongen først indfandt sig den 6. Februar fra Sprogø. Efterretningerne fra Norge virkede oplivende i Kjøbenhavn, fordi de oplyste Mænd deraf drog den Slutning, at Norges Skæbne ikke var afgjort ved, hvad Traktaten til Kiel indeholdt om dette Rige. Men Tawast havde godt Haab. Prins Christian Frederik havde ladet Oberst Rømer paa Tilbagerejsen gennem Sverig bede de svenske Myndigheder om at have Passer beredte for ham, for at han kunde rejse hjem gennem Sverig. Rosenkrantz forsikrede ogsaa Tawast om, at det var en Kæde af Uheld, der havde bevirket, at Nordmændene endnu ikke vare fuldt oplyste om, hvad der var foregaaet i Kiel, men at det egentlig var til Fordel for Sverig; thi havde Prinsen i Norge nedlagt sit Embede straks og var rejst hjem, inden Sverig var i Stand til at rykke ind i Riget, vilde Kongen nu have været ude

af Stand til paa nogen Maade at hjælpe Sverig ved Indrykningen. Rosenkrantz sagde ogsaa, at han for sit Vedkommende havde gjort alt muligt for at faa Freden offentliggjort i Norge, hvad der var Sandhed. Han havde forandret sit Standpunkt fra Tiden lige efter Fredslutningen, da han ansaa det for godt, at Freden af Hensyn til Rømningen af Holsten ikke for tidligt blev bekendt i Norge. Inden han forlod Middelfart, havde han bedet Kongen om at sende trykte Eksemplarer af Freden derop, fordi han da var kommen til den Anskuelse, at det dog var bedre, at den blev bekendt deroppe i den danske end i den svenske Udgave. Men der var ikke kommet mange Eksemplarer til Norge, før Opsendelsen standsede, fordi man i Februar Maanedes Begyndelse opsatte alt til Kongens Hjemkomst til Kjøbenhavn.

Da denne fandt Sted, kom alt, hvad der angik Traktaten i Kiel, i officiel Orden. Traktaten ratificeredes i endelig Form, Proklamationen til Nordmændene udsendtes. Danske Embedsmænd, som vare i Norge og ikke vilde forblive deroppe og gaa ind under den nye Regering, beordredes til at aflevere deres Embeder, med hvad der hørte dertil, til de af Sverig udnævnte Embedsmænd o. s. v. Dernæst fuldførtes, hvad der ikke hidtil var sat i Kraft, ifølge Freden med England, og alle Foranstaltninger, der vare trufne i Anledning af Krigen med Rusland og Preussen, hævedes. Den 10. Februar befaledes endelig en Takkefest med Lovsang for den opnaaede almindelige Fred afholdt i alle Landets Kirker en Søndag ved Højmessen.

Tonen mellem Tawast og Regeringen i Kjøbenhavn og mellem det højere Selskab og de andre notable Svenskere, som kom fra Kiel, var saa tillidsfuld og

venskabelig som muligt. Wirsén, som havde Pengeforretninger med Regeringen at afgøre, saaledes Udbetalingen af Afdraget paa Millionen, blev beundret paa Grund af sin urbane og kulante Maade at té sig paa. Platen, der bevægede sig i de højere Cirkler og ved Hoffet, hvor baade han og Wirsén bleve tilsagte til Taffel, gjorde, som altid, Lykke. Grev Herman Wedel indtraf ogsaa paa denne Tid — maaske lidt senere — i Kjøbenhavn, hvor han var som hjemme. Ingen holdt under denne Selskabelighed sine Tanker om Dagens Begivenheder skjulte for andre. Tawast gjorde i Anledning af nye Efterretninger fra Norge opmærksom paa, at Nordmændene maatte finde sig i svensk Overhøjhed; men Rosenkrantz gjorde dertil den Bemærkning, at en slig Fordring maatte Sverig vist opgive. Dog var det noget, han og den danske Regering ikke vilde blande sig i. Det var noget, Sverig maatte afgøre med Norge.

Vi ere nu komne til den 13. Februar, den Dag, da Regeringen i Stockholm endelig var færdig med sine Raadslagninger om Fremgangsmaaden mod Norge. Der var vedtaget en Instruks for Feltmarechal Essen og udfærdiget en paa Grundlag af Carl Johans Udkast, dog med Smaaændringer i Stockholmregeringens Smag, forfattet Proklamation til Nordmændene, der var undertegnet af den svenske Konge den 8. s. M.

I Henhold til det besluttede skulde Generalguvernøren rykke ind i Norge, bekendtgøre Fredstraktaten og Kongens Proklamation, tage Landet og Fæstningerne i Besiddelse, hejse det svenske Flag paa disse og dernæst lade Indbyggerne aflægge Ed til Kongen af Sverig og den svenske Krone. Endvidere skulde han indrette en foreløbig Bestyrelse af Riget med en Chef

for Generalstaben, en Chef for Civilforvaltningen og et Raad af 5 indfødte Nordmænd, i hvilket de to Chefer kunde blive Medlemmer, organisere 5 Forvaltnings-Departementer o. s. v. Endelig skulde Essen udnævne to Kommissærer, hvoraft helst den ene norsk, til i For-
 ening med de udnævnte danske, under Generalguvernørens Indseende, at ordne alt med Hensyn til Landets Aftrædelse og tage fat paa den norske Hærs organisatoriske Formindskelse til det halve, hvilket han dog skulde gøre med stor Forsigtighed for ikke at udsaa Mistillid.

Om Norges Forfatning fik Essen ingen Ordre. I den Henseende var der Enighed mellem Engestrøm og Wirsén, der var Kronprinsens Befuldmægtigede hos Regeringen med Hensyn til Norges Besættelse; den kunde komme senere, naar først Nordmændene vare faldne til Ro under det svenske Scepter. Da skulde ifølge Kongens Proklamation Generalguvernøren, efter at have hørt de mest ansete norske Mænds Mening, indsende til Kongen et Forslag til en Forfatning, „der svarede til Norges Behov og kunde beskytte Nordmændenes Lykke“.

Saaledes var Regeringen i Stockholm endelig bleven færdig med sine Anordninger til Norges Besiddelsestagen, men det var for sent; thi inden Befalingerne endnu vare komne til Grænsen, havde Norge selv taget sine Anliggender i sin Haand.

Vi have fulgt Christian Frederik i Norge til den Dag i Januars Slutning, da han tiltraadte sin Røjse til Trondhjem for at være borte fra Regeringens Sæde, indtil han havde faaet Klarhed over Situationen og over Kongens Stilling med Hensyn til hans Planer. Hans Hensigt var, som vi vide, at gribe den Krone,

som Kongen gav Afkald paa, og som han var den lovlige Arvetager til, naar den blev ledig. Han vilde erklære sig for Konge og med den Enevoldsmagt, der saaledes var hans Eje, skænke Norge Selvstændighed og Frihed. Det var paa Grund af denne Plan, der iøvrigt alt havde mangfoldige Modstandere i Riget, at det var ham magtpaaliggende at være borte fra Christiania paa en Tid, hvor hver Dag kunde stille uafviselige Krav paa Regerings-Beslutninger. Vilde han erklære sig for Konge, maatte han have alle de Kundgørelser og statsretlige Akter, hvorpaa han støttede sin Ret, færdige med det samme, og han maatte være fortrolig med sig selv om de første Skridt, der vare at foretage; men hvorledes kunde han have alt dette i Orden, naar han ikke kendte Fredstraktaten i sin Helhed, ikke engang vidste, paa hvad Maade Kongens Afkald paa Tronen var givet?

Den første Rejsestation fra Christiania af var Ejds-vold. Her var Prinsen sammen med sin Vært, Carsten Anker, og Stiftamtmand Thygeson, der vare de nærmeste og ivrigste Tilskyndere til Prinsens Plan om at gribe Kronen ifølge sin Arveret. Thygeson havde i Breve til alle Dele af Riget søgt at vinde Tilslutning fra fremstaaende Nordmænds Side til denne Plan. Endvidere var Holten, som nu var Etatsraad, Oberst Seyersted og andre tilstede ved denne Sammenkomst, deriblandt Kjøbmand Tank fra Gaarden Rød ved Frederikshald, hvilken Mand betragtedes som en Matador i sin Egn, lige saa højt anset af Svenskerne paa den ene som af Nordmændene paa den anden Side af Grænsen. I denne Forsamling blev Planens Enkeltheder fortroligt drøftede og anbefalede, dog næppe med lige stor Tilslutning fra alle Sider. Og da Prinsens Beslutning

foreløbig var tagen, blev Trondhjemsrejsen betegnet som en passende agitatorisk Indledning og Forberedelse til Tronbestigelsen. Carsten Anker vilde under denne Rejse have staaet ved Prinsens Side, men opgav dog senere denne Ledsagelse. Derimod havde Prinsen sin Statssekretær, Etatsraad Holten, og nogle underordnede Personligheder med sig. Rejsen, der mest foretoges i en Slæde-Kortège, blev til et Triumftog. Alle Steder hyldedes Prinsen som Norges Styrer med patriotiske Taler og Sange, og fra Omegnen ilede overalt Landboerne sammen ved Stationerne for at høre Prinsens opildnende Ord om Norges Villie til at hævde sin Nationalitet og Selvstændighed. I Trondhjem holdt han sit Indtog den 5. Februar og vandt straks Befolkningen for sig ved sin Personlighed og sine Taler; men her mødte han dog en Stemning, der bragte lidt Usikkerhed ind i hans Planer. Han havde hidtil næsten blot tænkt paa sin Tronbestigelse og om Næsternes udarbejdet sine Proklamationer, Ministerlister og Erklæringer til fremmede Hoffer og til Sverig. Her mødte han en af Byskriver Carl Falsen udarbejdet og af et halvt Hundrede Trøndere undertegnet Adresse, der bad ham om at tillade Nationen ved Deputerede af alle Stænder at sammentræde i en Kongres for selv at lægge Grundvolden til Rigets Konstitution for Fremtiden. Han blev opmærksom paa, at det maaske var nødvendigt straks ved Tronbestigelsen at tilsikre Nordmændene den frie Forfatning, som han til visse var bestemt paa at give Norge, men som han hidtil ikke havde betragtet som det først fornødne. Hans Eftertanke vakt yderligere, da Biskop Bugge, med hvem han talte om Sagen og om den Forfatning, Norge skulde have, opkastede Tvivl om, hvorvidt Arve-

tagelsen af Riget som Enevældskonge i det hele vilde tilfredsstille Nordmændene og vinde Billigelse af de europæiske Magter.

Saaledes stod Sagerne i Norge, da Major Brock vendte tilbage fra Danmark og meldte sig hos Prinsen den 7. Februar i Trondhjem. Prinsen følte sig tilfredsstillet ved, hvad Majoren bragte, idet Brock kunde melde, at Kongen til ham havde sagt netop det modsatte af, hvad han havde skrevet til Prinsen. Brock havde dog kun haft en eneste Samtale med Kongen, og senere, især efter at Freden var sluttet, havde Kongen ikke udtalt et eneste Ord, som stod i Strid med de Pligter, han mente, Traktaten paalagde ham. De Opmuntringer, Brock bragte fra andre Mænd i Danmark, vare ikke betagende. Rosenkrantz havde, efter Brocks Skøn, ganske tabt Modet. Minister Moltke og Colbjørnsen fandt Sagen vanskelig. Kun Dronningen syntes henrykt over Prinsens Hensigt, som da ogsaa den store Mængde, der overvejer mindre end den beundrer, hvad der er modigt. Imidlertid forelaa der intet udtrykkeligt Forbud fra Kongens Side, ikke engang i de Breve, Prinsen havde modtaget fra Kongen med indtrængende Raad. Kongen vilde ikke afgørende gribe ind i en Sag, som han mente, ikke længere angik ham, og som han vilde holde sig udenfor. Prinsen besluttede sig derfor til at skride til Udførelsen af sin Plan, begav sig den 8. Februar fra Trondhjem til Ejdsvold, hvor han med Carsten Anker, Holten og Thygeson, hvilken sidste dog syntes mindre oplagt, den 14. og 15. Februar tilendebragte alle de nødvendige Kundgørelser og Bekendtgørelser m. m., der skulde forelægges Offentligheden. Men medens Holten rejste til Christiania for at besøge Trykningen, sammen-

kaldte Prinsen til Møde paa Ejdsvold den 16. Februar alle de Mænd af forskellige Partier, han vilde have om sig i det Øjeblik, han greb Regeringen. Der mødte i denne historiske Forsamling de fleste af de Mænd fra Christiania og Omegn, som havde haft en overordnet eller førende Plads i Norges Udvikling i de senere Aar, selvfølgelig med Undtagelse af Wedel, der endnu ikke var kommen hjem. Der mødte Kammerherre Peder Anker fra Belum og Rosenkrantz fra Hafs-lund; der mødte fra det nye Universitet saa fremragende Repræsentanter som Treschow og Sverdrup. Der mødte foruden General Haxthausen, Oberst Seyersted, Major Brock og andre af Prinsens militære og maritime Omgivelser — Biskop Beck, Konferensraad Sommerhjem, Amtmand Collet samt en Dygtighed som Generalauditøren Bergh foruden Mænd som Carsten Tank fra Grænsen og nogle, der havde været virksomme ved Norges Providering. Der samledes i alt en Snes nye Mænd; men alle kom med en saadan Uvillie mod Prinsens suveræne Kongedømme af Guds Naade, at han tabte al Fodfæste for sine Planer, inden endnu Halvdelen af de Indbudte vare komne. Man vilde ikke have det stolte Øjeblik, der nu nærmede sig for Norge, besmittet ved en Handling, der for Europa og ogsaa for de fleste Nordmænd vilde tage sig ud som en Usurpation med højst tvivlsomt Retsgrundlag. Havde Kongen givet Afkald paa Norges Trone for sig og sine Efterfølgere, burde Suveræniteten gaa tilbage til det norske Folk, og dette ved en Nationalforsamling bestemme Rigets Forfatning. Kom Forsamlingen saa til den Beslutning at ville have en Konge, som sandsynligt var, saa vilde Prinsen være selvskreven til dette Kald, naar han havde gjort sig værdig dertil

ved sin Tjeneste under Nationalforsamlingen i Overgangstiden, men han maatte saa vælges dertil af Nationen gennem dens Repræsentation.

Det var en Ære for Prinsen, at han uden Kny opgav sine uigennemfærlige Hensigter og tværtimod med voksende Begejstring omfattede de Tanker, der havde givet sig Udtryk. Det var især Sverdrup og Sommerhjem, som aabnede hans Blik for den langt smukkere Udvikling, Uafhængighedssagen vilde faa, naar han nedlagde sine Arverettigheder i Nationens Hænder og lod denne give ham Kronen. Med disse Mænd havde han haft Samtaler i Enrum, og han havde ogsaa saadanne med Forsamlingens Jurister. Dog var der en Betragtning, der nok saa meget som nogen anden bevirkede, at han bestemte sig: Det var den, at Ansvarer blev taget fra ham, naar han bøjede sig under Forsamlingens Villie. Han havde lige til det sidste haft Betæneligheder, han maatte overvinde med Hensyn til den Gerning, han var kommen til Ejds vold for at udføre, Betæneligheder, ikke blot for egen, men ogsaa for Kongens og Danmarks Regning. Derimod kunde ingen Magt i Verden, ikke engang Sverig, fortænke Norge i, at det gav sig en ny Regering i det Øjeblik. den gamle i Kjøbenhavn var ophørt, og selv Statholderen var kaldt hjem. Det var en Nødvendighedsgering, som maatte udføres, om saa end Wedel havde været den herskende i Norge, eftersom Svenskerne endnu ikke havde rettet nogen Opfordring til Norge og ikke engang Traktaten var kundgjort der. Ved at lade Norge benytte de forhaandenværende gunstige Forhold til at organisere sin Statstilværelse selv, blev for det første denne af uangribelig Retmæssighed, og for det andet blev det Tidspunkt, da Prinsen maaske

blev nødt til at træffe et for ham selv eller for Danmark kritisk Valg, skudt ud i Fremtiden.

Efter at Prinsen havde strøget Flag for denne Forsamling af Nordmænd, der vel ikke i Tal udgjorde flere end omtrent tyve, men som ifølge deres Stilling i Samfund og Stat dannede en saa fuldgyldig Repræsentation, som haves kunde, af det frigjorte Norge, besluttedes det i Enighed, hvad der skulde gøres. Prinsen omarbejdede i Nattens Løb sine Udkast til Offentliggørelser og Breve. De oplæstes den 17. i Forsamlingen og blev godkendte. Det var da besluttet, at en af Folket valgt Nationalforsamling skulde møde paa Ejdsvold den 10. April, og at Prinsen, indtil denne Forsamling havde konstitueret sig og fattet de Beslutninger, den som Folkets Repræsentation havde uindskrænket Magt til, skulde vedblive at styre Landet som Regent. Der var drøftet og bifaldet saa mange andre Ting, der stod i Forbindelse med Beslutningen, saaledes, at Valgene til den konstituerende Forsamling skulde foregaa Landet over paa samme Dag, og at der i alle Landets Kirker skulde aflægges Ed til det uafhængige Norge.

Da Forsamlingen efter fuldført Daad skiltes ad i løftet broderlig Stemning, tog Prinsen, endnu som Statholder, gennem Troppeopstillingerne ved Grænsen til Christiania, hvor der endnu gik 4 Dage hen, inden alle Forberedelserne til den ændrede Optræden vare færdige, og Trykningen af de offentlige Kundgørelser, der dateredes den 19. Februar, var i Orden.

Men den 22. Februar underrettedes Befolkningen rundt om i Norge om det, der i Christiania udraabtes ved Herolder, at Norge var løst fra sin Troskabsed til Frederik VI og gengivet sin Uafhængighed. Og samme

Dag hyldedes Prinsen officielt som Regent, efter at han først for en Forsamling af Rigets og Byens højeste Myndigheder, dernæst for Tropperne, der vare samlede paa Torvet, og for Byens Borgere, der vare tilstede ved samme Lejlighed, havde aflagt sit Løfte om som Regent at ville beskytte Norges udvalgte Repræsentanter i deres Ret til at bestemme Rigets Skæbne.

Den 25. Februar samledes derefter Norges Indvaanere i Kirkerne for at høre Frederik d. VI's aabne Brev og dernæst Regentens Proklamation oplæse og for endelig at aflægge Ed paa at ville hævde Norges Selvstændighed, vove Liv og Blod for Fædrelandet — endelig for at vælge Valgmænd til de forestaaende Valg til Nationalforsamlingen.

Noget efter, at Folket ved denne højtidfulde Virksomhed var kommen i Aande, organiseredes Regeringen paa den allerede forud forberedte Maade.¹⁾

Regeringsraadet, der stilledes under Regenten som ellers et Statsraad under Statens Chef, bestod af 7 Medlemmer, hvoraf de fem styrede Departementer, der oprettedes for Finanserne, for den indre Styrelse, for Retsplejen, for Handels- og Toldsager og endelig for Landets økonomiske Forvaltningsgrene, samt Fabriks-, Skov- og Bjergværksdrift. De Mænd, disse Departementer betroedes til, vare ved Oprettelsen: Haxthausen, Johan Collet, Sommerhjelm, Niels Aall (en Broder til Jacob Aall) og Carsten Anker, hvilken sidste dog ikke kom til at tiltræde Bestyrelsen af det Departement, som denne Gang var ham tiltænkt (det femte for økonomiske Forvaltningsgrene), eftersom det nu blev

¹⁾ Det nærmere herom kan ses i Yngvar Nielsens Bidrag til Norges Historie 1814, 1, 27, Regeringsraadets Oprettelse.

til Alvor med hans Sendelse til England. De to tiloversværende Regeringsraader, hvilke dog ikke fik Departementer, vare: Rosenkrantz, som blev Direktør for den norske Rigsbank, der nu oprettedes, og Carsten Tank, der tilforordnedes Departementet for Finanserne under Haxthausen.

Tre Administrationsomraader stod uden for Departementsstyrelsen, nemlig Militærvæsenet, baade Hær og Flaade, Udenrigsstyrelsen og Kultusvæsenet. Det krigerske med dets Institutioner og Kollegium styredes af Regenten gennem hans Stab ligesom i Danmark. Det udenrigske ønskede Prinsen under Carsten Ankers Fraværelse lagt ind under General Grev Schmettau i Trondhjem, der var af tysk rigsgrevelig Æt og havde tjent i fremmede Hære, men nu var rigt gift og bosat i Norge, hvor hans Fader havde været kommanderende General. Men Greven, som kaldtes til Christiania for at overtage en diplomatisk Mission i Sverig, vilde nok modtage den, men ikke den overordnede Udenrigsstyrelse, saa Prinsen selv maatte styre denne ved Hjælp af Haxthausen og Holten, indtil Carsten Anker, der skulde gaa til England og derfra til andre Magter i Europa, engang vendte hjem. For Kultusvæsenet indsattes der efter Eksempel fra Danmark, hvor der bestod en egen uden for Kollegierne staaende Direktion for Universitetet og de lærde Skoler, en under Regenten staaende Oplysningskomité, der kom til at bestaa af Biskop Beck og Professorerne Treschow og Sverdrup.

Der begyndte nu en stor organiserende Virksomhed, der i mange Retninger omstøbte Samfundet. Alle de Ting, Norge havde haft fælles med Danmark, fik nu en egen norsk Ordning. Der proklameredes et eget

norsk Flag, Dannebrogsbanneret med den norske Løve og Hellebard i gul Farve indsatte i et af de øverste Felter. Norge fik sit eget Pengevæsen. Rigsbanken grundedes paa 6 Procents Afgiften fra 1813, der ikke var inddreven i Norge. Norske Pengesedler sattes i Omløb. Til en Begyndelse maatte Prinsen dog nøjes med at forøge Mængden af Sedler, han alt som Statholder havde set sig nødsaget til at fabrikere, og derfor kaldtes „Prinsesedler“. De nye, der kom til, dateredes som de gamle fra Tiden før 1814 og cirkulerede sammen med nogle i Slutningen af Januar indførte Statsanvisninger, som ogsaa vare hjemlede som Betalingsmiddel. Der arbejdedes paa en egen Højesteret, en egen Enkekasse og alt saadant. Den barbariske militære Straffelov, som Norge havde tilfælles med Danmark, blev øjeblikkelig forandret af Christian Frederik. Den røde Farve i Soldateruniformen blev ogsaa bestemt til at erstattes af den graa. Nationalkokarden blev gjort til graa og grøn.

Denne politiske Genfødsel af det norske Samfund i Forbindelse med Valgene til Rigsforsamlingen, hvilke nu foregik Landet over, samt Forberedelserne til det nationale Frihedsværk, som skulde grundlægges paa Ejds vold, satte selvfølgelig Liv i det norske Folk. Men den rejste Stemning forplantede sig til Danmark, hvor den i mange Kredse fik et helt entusiastisk Sving, fordi Rejsningen i Norge netop var det Svar paa Kielerfreden, man i Danmark havde ønsket fra Norge, men som man ikke havde været vis paa at turde vente. Kongen, som nu betragtede sig som staaende uden for, hvad der skulde afgøres mellem Sverig og Norge, tog ikke i Betænkning at lykønske Prinsen og give ham Raad, om end i det skjulte. Ogsaa Dronningen og

mange andre, der hørte til Regeringskredse, bragte Prinsen de bedste Ønsker, ja der var dem, som lod sig henrive til saadanne Forestillinger, som at Danmark burde følge Norges Eksempel, give sig en Forfatning ligesom Norge og saa staa Last og Brast med Broderlandet under de Tilskikkelser, som maatte komme. Til dem, der ikke straks bortviste slige revolutionære Tankefostre, hørte Ministeren Frederik Moltke, men han vovede dog ikke at forfølge Tanken ud i dens Konsekvenser og var derfor ogsaa betænkelig ved altfor uforbeholden at opmuntre Prinsen i hans Færd.

Anderledes virkede den norske Uafhængighedserklæring i Sverig. Her var man særlig berørt af den antisvenske Stemning, der havde givet sig Luft i Norge, og af de mange Haans- og Ukvemsord mod Svenskerne, som havde ledsaget den folkelige Rejsning. Det var for en stor Del Prins Christian Frederik selv, der var Skyld i den hadefulde Tone, hvori Sverig og Svenskerne dengang omtaltes; thi han havde under sin Agitation — f. Eks. paa Trondhjemsrejsen — af politisk taktiske Grunde særlig appelleret til det nedarvede Nationalhad til Sverig og ogsaa gjort Svenskerne identiske med Carl Johan. Denne Holdning var imidlertid ganske modsat den, han indtog som Regent.

Det Brev til Kongen af Sverig, som var oplæst og billiget paa Ejdsvold den 17. Februar, foreslog Fred og godt Forhold mellem de to Riger, og den Mission, der tildeltes Grev Schmettow, havde et Maal, der gik videre end til godt Forhold alene. Greven skulde aabne Carl XIII's Øjne for, at han kunde opnaa sine Ønsker om Norges Forening med Sverig lettere gennem Christian Frederik end ved en fremmed Krigers

Sværd. Norge lod sig ikke tage med Magt og i intet Tilfælde kunde et svensk Herredømme lade sig opretholde dér i Tidernes Løb. Derimod vare Betingelserne for en Genoptagelse af 1809-Aars Politiken tilstede i fuldt Maal. Norge var skilt fra Danmark; det havde rejst sit Selvstændighedsbanner, som 1809-Politikens Mænd havde anset som det første fornødne Skridt til deres Planers Fuldbgyrdelse; et Kongevalg stod i Udsigt, og Prinsen vilde efter al Sandsynlighed være den selvskrevne dertil, hvis Carl XIII ikke gjorde sig til Situationens Herre ved at optage den store nordiske Unionstanke og besære den norske Prins med den Fortrolighed, som 1809-Aars Politikens Mænd havde vist Christian August. Prins Christian Frederik gik ud fra, at Carl Johan ikke vilde komme tilbage til Sverige, det var en rodfæstet Tro, som han imidlertid delte med de allerfleste Statsmænd i Europa og, som vi ville komme til at berøre, ogsaa med mange af de mest oplyste Mænd i Sverige.

Den Politik, Christian Frederik vilde indlede lige over for Sverige, fik han straks efter Regentskabsproklamationen Lejlighed til at lægge for Dagen paa en iøjnefaldende Maade.

Essen havde inden det Tidspunkt, vi nu befinde os paa, kun to Gange rettet Breve til Christian Frederik og hver Gang kun for — efter Opfordring fra Carl Johan, med hvem han laa i stadig Brevveksling — at spørge, om Prinsen havde modtaget Instruktioner fra sin Regering med Hensyn til Kielerfredens Udførelse. Prinsen havde hver Gang kunnet svare, at han endnu ikke var fuldstændigt instrueret. Inden den sidste af Prinsens Svarskrivelser var kommen til Wenersborg, begyndte Essen at blive bekendt med sin egen Rege-

rings Hensigter. Landshøvding A. Rosen kom til ham fra Regeringen i Stockholm med forskellige Oplysninger, blandt andre den, at han skulde ansættes under Essen som Guvernør i Trondhjem. Adlersparre havde nemlig afslaaet det Tilbud, Kronprinsen havde gjort ham, om at være Generalguvernør i Trondhjem, fordi han i det hele ikke var tilfreds med den Maade, hvorpaa denne havde grebet Sagen om Norge an. Kronprinsen havde derefter besluttet, at der kun skulde være een Generalguvernør i Norge, men anmodet Stockholmerregeringen om at ansætte en duelig Mand under ham som Guvernør i Trondhjem, og dertil havde Regeringen ment den nævnte Carl Johan'ske Tillidsmand paa Vestkysten selvskreven. Rosen bragte blandt andet Kong Carl XIII's Proklamation til Nordmændene med sig og anmodede Generalguvernøren om gennem Christian Frederik at faa den udspreidt i Norge. Essen gik ind derpaa og betroede i den Anledning Rosen en Mission til Prinsen i Norge; ved samme Lejlighed skulde Rosen kategorisk udbede sig autentiske Oplysninger af den norske Statholder om, hvad sandt der var i de Rygter, der meldte, at Norge vilde modsætte sig den svenske Indrykning. Det var nemlig nu, at den store konstituerende Bevægelse, vi have skildret, var kommen i Gang i Norge, men derom vare endnu kun Rygter, — dog af meget alarmerende Natur — komne til det svenske Hovedkvarter.

Da Rosen, fulgt af Officerer fra Essens Stab, fra Svinesund havde anmodet om Tilladelse til at komme ind i Norge, forstod Prinsen med den Behændighed i politisk Optræden, han var en Mester i, at benytte denne Anmodning til Fremme for Norges Sag. Det var jo nemlig et helt svensk Gesandtskab, der kom til

Norge for at stedes for Rigets nye Statsoverhoved. Prinsen kunde da i det mindste betragte Sendelsen saaledes. Han sendte sin Staldmester, Clausen-Kaas, til Hafslund for med udsøgt Opmærksomhed at modtage Greven og hans Ledsagere og føre dem til Hovedstaden, hvor de indkvarteredes hos Haxthausen, der den næste Dag førte dem til Prinsregenten, som modtog de svenske Udsendinge i højtidelig Audiens under Tilstedeværelsen af Rigets højeste Herrer. Først nu bemærkede Rosen, hvilken Fælde han havde ladet sig lede ind i, og stor blev hans og end større hans Ledsageres Forvirring og Ærgrelse, da Prinsen — efter at have modtaget og læst det Brev, Rosen overleverede ham fra Essen — i Stedet for at modtage den svenske Konges Proklamation lod Carsten Anker oplæse den paa Fransk affattede Uafhængighedserklæring af 19. Februar, der var bestemt for Europas Magter. Det var forgæves, at Rosen og hans mere end forfjamskede Ledsagere søgte at fralægge sig den Stilling som officielt svensk Gesandtskab, Prinsen syntes at tillægge dem. De vare dog officielle Udsendinge fra Sverigs højeste Myndighed paa Vestkysten, og i den paafølgende Samtale fik Prinsen alt det sagt, som Rosen ikke kunde undlade at rapportere til Essen og denne til Stockholm. Han fik sagt Grev Rosen, at det var Sverig selv, som ved sine Planer til Norges Erobring og sit Udsultnings-system havde bragt Nationalhadet mod Sverig op til den Højde i Norge, som ingen beklagede mere end han selv. Det vilde være let for den svenske Konge, som alle saa op til med stor Højagtelse, at vinde det norske Folks Kærlighed, naar han valgte en anden, med hans Sindelag mere stemmende Optræden. Han glædede sig over at have faaet Lejlighed til at udtale

dette for en saa indsigtfuld Mand, som den, han nu havde den Ære at tale med, og han forsikrede denne, at han som Norges Regent ikke ønskede noget mere end at kunne slutte Fred med Sverig, og at han i det Øjemed havde til Hensigt at sende Grev Schmettau som norsk Gesandt til Stockholm.

Det var ikke muligt for Grev Essen at ignorere den nye Stat, han mod sin Villie selv var kommen i international Berøring med. Da Prinsen Dagen efter Audiensen lod Grev Schmettow skrive til Essen for at udtrykke Prinsens Beklagelse over, at Rosens Instruktioner ikke havde tilladt ham at blive tilstrækkelig længe i Christiania til at faa en Forsoning mellem Norge og Sverig tilvejebragt, og samtidigt bedet om Pas til Stockholm for at overlevere Kongen et Brev fra Norges Regent, turde Essen ikke affærdige denne Anmodning, som han efter sine Instruksers Indhold egentlig skulde. For at vinde Tid, til han havde erholdt nærmere Instrukser fra sin Regering angaaende sit Forhold til den nye Statsdannelse, indbød han Schmettow til en Sammenkomst med sig i Strømstad den 5. Marts, hvilket Møde formede sig til en Slags Pendant til Scenen i Christiania; thi her modtages en norsk Gesandt paa svensk Grund af den svenske Regerings Repræsentant under Former, der i udsøgt Høflighed ikke gav Christian Frederiks Rekord i Christiania noget efter. Han modtoges efter Essens egne Ord i Brev til Carl Johan endog med militær Glans, hvorledes man saa end vil forstaa Ordene. Vel søgte Essen at give Sammenkomsten en privat Karakter og undgik at komme ind paa de Ting, Schmettow havde paa Læben, en Konvention af vaabenstilstandsagtig Natur, et Møde mellem Marechallen og Prinsen (der i Haab

om, at Schmettow maaske kunde opnaa et saadant, denne Dag havde begivet sig til Hafslund) o. s. v. Schmettau fik heller ikke Pas til Stockholm; han fik kun Lov til at faa et Brev fra Prinsen til Kongen sendt til Stockholm, naar det var ledsaget af en aaben Afskrift af Indholdet — og dette Brev, som nogle Dage efter tilgik Essen, blev sendt uaabnet tilbage, efter at den medfølgende Afskrift var læst —; men Prinsen havde dog opnaaet, at Forholdet mellem Norge og Sverig fra Uafhængighedserklæringens første Dag blev et saadant, som internationalt finder Sted mellem Stat og Stat, og dertil et i Formen helt fredeligt. Samkvemmet mellem Prinsen og Essen og mellem denne og Schmettau, der vedblev at betragte sig som Norges Repræsentant, om han end mest opholdt sig paa norsk Grund, skete dernæst altid under høflige, om end uforbeholdne Former.

Den svenske Regering var misfornøjet med, at den norske Statstilværelse faktisk var bleven anerkendt af svenske Myndigheder. Men det turde ikke ændre noget i Stillingen, som den var bleven. Den indsaa, at de hidtidige Planer til Norges Besiddelsestagelse nu vare betydningsløse, at man nu maatte tage Norge med Vaaben og derfor ruste. Men hvorledes gøre dette uden Bevillinger og uden Carl Johan og hans Hær? Det, man greb til, var først at forstærke Essens Hær og ruste den saaledes, at den kunde være i Stand til helt defensivt at værgе sig, hvis Christian Frederik rykkede ind i Sverig, hvad man frygtede. Dernæst vedtog man nogle saa lidet frygtelige Beslutninger, som at 1. Klasse af indeværende Aars Beværingsmandskab skulde indføres i Rullerne for at kunne samles til Indeksercits i Slutningen af April, samt at der skulde forfærdiges

6000 Uniformer til dem. Det største Bevis paa den Stockholmske Regerings uforstaaende Stilling til Tildragelserne i Norge var dog en Beslutning om, at Agitationen i Norge nu skulde genoptages med Kraft, som om det i disse opvakte Tider var muligt at tale i Norge for Rigets Indlemmelse i Sverig! Mere stemmende med Fornuft var Udnævnelsen af den fraværende Carl Johan til Generalissimus over Tropperne i Norge og Udrustningen af Flaaden, baade den lille (Skærgaardsflaaden) og den store, særlig til Blokade af Norge. Denne Blokade var dog egentlig en Skinopgave. Den store Flaade skulde udrustes for at føre Carl Johans Tropper til Sverig. Men Wirsén troede, at Kronprinsen, naar han i Belgien erfarede Begivenhederne i Norge, straks vilde bryde op med den svenske Hær og over Nordsøen begive sig lige til Norge. Blokaden af Norge blev væsentlig optagen for at tjene til Motiv for Samling af Flaademidler i de Vande, hvor Wirsén mente, Carl Johan vilde ønske dem. I Virkeligheden formaaede Carl Johan ikke at fatte, i det mindste ikke at fastholde en Beslutning, som den nævnte. Han kunde, som vi skulle se, ikke løsrive sig fra Frankrigs Jordbund, før Spørgsmaalet om Dynastiet Napoleon, i hvilket han var saa stærkt indviklet, og tillige om Fremtiden efter hans Fald, havde fundet deres foreløbige Løsning.

Der forløb derfor efter Uafhængighedserklæringen i Norge flere Maaneder, i hvilke intet virkeligt krigersk forefaldt i Norden. I denne Tid blev Forholdet mellem Norge og Danmark saa intimt som muligt. Den Opblusning, som Uafhængighedserklæringen havde bevirket i danske Mænds Sind, satte blivende Frugter. Kongens Diktatorregering hørte op, efter at de tre

Mænds Raad havde faaet Haand i Hanke med de politiske Anliggender. Statsraadet kom i regelmæssig Funktion igen, og Ministrene, der jo nu vare blevne mange, vaagede vel over deres Indflydelse. Frederik Moltke undlod endog ikke i Statsraadet at bringe en Del af sine Ideer til Hævning af Statslivets Niveau paa Bane. Der gjordes Tilløb til Opstillingen af en mere beaandet og national vakt Folkehær, der med Frederik af Hessen som Chef i det sydlige kunde paatage sig den Rolle, som den norske Rejsning kunde paalægge Danmark. Hvis ikke Penge-
nøden i Riget havde sat en Stopper for alle Reformers, der krævede Udgifter, og Statens Mangel paa Organisation og Kongens Enemagt paa saa mange Felter havde indskrænket Statsraadets Raaderum, vilde man i dette Aar have set et betydeligt Opsving i Rigets offentlige Forhold. I een Henseende fik Statsraadet dog Magt; det var i Forholdet til Norge.

Christian Frederik havde bestemt Thygeson, som rejste til Kjøbenhavn i Selskab med Rosenkrantz fra Hafslund, til at være Norges Gesandt i det gamle Broderrige, men til nogen Anerkendelse af et saadant Gesandtskab eller i det hele af Norges Uafhængighed leder man forgæves efter Spor. Derimod blev Thygeson Statsraadets Mand eller den Del af Statsraadets, som varetog Norges Proviantering og Forsyning med alle Fornødenheder. Kongen vilde jo nemlig staa uden for dette. Han stod paa bedste Fod med Tawast med Rosenkrantz som Mellemand og nødtes undertiden til at udstede en eller anden Ordre, som denne forlangte, men de andre Ministre sørgede for, at den ikke udførtes. I den Henseende indtraadte der med Hensyn til Norges Proviantering en Ordning, som ikke stod

synderlig tilbage for den udmærkede svenske Taktik i 1812, som tjente til Forbillede. Den svenske Konge og paa hans Vegne Kronprins Carl Johan udstedte dengang alle de Befalinger, Napoleon forlangte, men Engestrøm sørgede gennem Hans Järta for, at disse Befalinger ikke fulgtes. Thygeson var vor Hans Järta, der dækkedes af Ministeriet, medens Kongen, der selvfølgelig godt vidste, hvad der foregik, men lukkede sine Øjne derfor, lige over for Tawast kunde beklage sin Magtesløshed i disse bevægede Tider med Hensyn til Klager, denne førte frem.

Ministeriet, som i norske Anliggender lystrede Christian Frederik mere end Kongen, dog med Undtagelse af Rosenkrantz, der maatte dele Rolle med Kongen, sørgede ogsaa for, at de norske Matroser, som kom hjem fra Schelde, ikke afgaves til Sverig, hvis Regering vilde have dem til Tjeneste paa sine Orlogsskibe, efter at de havde svoret Troskabsed til deres nye Konge, men at de sendtes til Norge. Ministeriet vaa-gede endvidere, saa længe det formaaede det, over, at de danske Orlogsbrigger, som med dansk Mandskab befandt sig i Norge, forbleve der til Prinsens Raadighed.

I materiel Henseende og ogsaa i andre Retninger blev Forholdet mellem de to adskilte Riger saaledes, som det havde været i Unionstiden, og Udsigterne for Fremtiden vare i Begyndelsen af den Periode, vi befinde os i, ingeniunde haabløse. I Sverig var Stemningen sløj og Regeringen tvivlrædig, og til de andre Magter kom den danske Regering straks paa en god Fod. Den russiske Gesandt Lisakewitz, der, som vi vide, havde opholdt sig i Malmø, kom efter Freden over Isen til Kjøbenhavn i Slæde med 4 Heste for, de

andre Gesandter ventedes, og, hvad der et det overraskende, Alquier befandt sig endnu der. Han vilde ikke bort, fordi han, som han sagde, ikke var rappelleret, og havde meldt sig syg for at undgaa det ham tiltænkte Internat paa Frederiksborg sammen med Lallemand. Det viste sig, at Napoleon ikke havde modtaget Danmarks Krigserklæring, hvorfor Waltersdorff i Paris heller ikke kunde tiltræde sin Guvernørpost i Stralsund. Ved dette besynderlige Tilfælde vedblev Frederik af Hessen i Rendsborg at staa i samme fortrolige Forhold til sin tidligere Krigsfælle Davout, som han nu søgte at indlede med Bennigsen, hvem Regeringen havde overladt Kanoner til Belejringen af Hamburg.

En Skuffelse for Christian Frederik i Norge blev det, at hans Forhold til England ikke blev det, han havde gjort Regning paa. Han havde, da han overtog Regentskabet, været fuldt overtydet om, at Freden i Kiel var sluttet paa Monarkiets Vegne, og at Norge derfor var indbefattet i den erhvervede Fred. Han vidste ikke, hvad Carl Johan i Holsten havde aftalt med den engelske Regering angaaende en fortsat Blokade af Norge. Hans Tillid til den indtraadte Fred var saa stor, at han i den Kundgørelse om Norges fredelige Forhold, som han udstedte ved Regentskabets Indstiftelse, endog udtalte, at Norge skyldte Frederik VI Tak, fordi han ved Skilsmissen fra Norge havde vist sit gamle Rige den Velgerning at skænke det Freden med Storbritannien.

Prinsen havde i denne Kundgørelse, der uden Tvivl var en af de mest lovende af alle dem, der ledsagede Regentskabets Oprettelse, proklameret: 1) at Norge havde Fred med alle Nationer, 2) at alle Nationers

Skibe havde Adgang til Norges Havne, og dernæst, at Indførsel af alle fremmede Varer og Udførsel af alle norske — med Undtagelse af Levnedsmidler — var tilladt for alle Nationers Skibe mod Erlæggelse af sædvanlig Told. Prinsen havde i Forbindelse med denne Kundgørelse endvidere afskaffet Kaperiet og hvad der stod i Forbindelse dermed, samt sat Hæren paa fredelig Fod uden dog at forandre dens Dislokation eller helt forsømme dens Krigsberedskab. Det blev derfor en alvorlig Skuffelse ikke blot for ham, men for Nordmændene i det hele, da det lidt efter lidt, rigtig dog først i Slutningen af Marts, blev bekendt, at England ikke blot beslaglagde norske Skibe som tidligere, men ogsaa ved Foraarets Indtrædelse vilde sende Blokadeskibe til Norge.

Prinsen opretholdt imidlertid trods dette og trods de begyndte Rustninger i Sverig det Fredsprogram, han havde givet. Han satte sin Lid til, at der vilde ske en Forandring i Englands Holdning, naar først Carsten Anker var kommen derover; thi Stemningen i England var sympatetisk for Norge og højnede sig mere og mere, som Begivenhederne i Norge bleve kendte der. Selv i Parlamentet var der hørt advarende Røster mod at hindre Frihedsbevægelsen i Norge. Kom Blokaden, havde Prinsen jo et Værn mod den i de Brigger og Kanonbaadsflotiller, der vare stationerede rundt om Norges Kyster. Dette Værn betød ikke Krig for Norges Vedkommende; et sligt Vagthold bød de internationale Neutralitetslove enhver Søstat at etablere i Krigstider, enten den saa selv var med i Krigen eller ej.

At Prinsen kunde forholde sig ligegyldig lige over for de begyndende Rustninger i Sverig, bebrejdedes

ham forholdsvis mere, end at han vedligeholdte sine Forhaabninger med Hensyn til England. Særdeles mange raadede ham til at forstyrre dem ved et Indfald, saaledes Kong Frederik, der advarede ham mod en for defensiv Holdning mod Sverig. Men Christian Frederik var nu engang mere politisk anlagt end militært. Han fastholdt sin Tro paa, at Bernadotte umuligt kunde komme tilbage til Sverig, og at det først og fremmest gjaldt om at vinde Svenskerne for en nordisk Union. C. M. Falsen udgav paa denne Tid i Norge et Skrift, der anbefalede Svenskerne at vælge den norske Regent til svensk Tronfølger. Schmettau og andre virkede endnu stedse for det samme. Christian Frederik ansaa derfor en fredelig, nordisksindet og koalitionsvenlig Politik, støttet til det traditionelle norske Hærvæsen, der altid var tilstrækkeligt til defensivt at hævde den norske Statstilværelse, for mere formaalstjenlig end en ved krigerske Rustninger af ekstraordinær Natur erhvervet forøget Militærstyrke, der dog, naar alt kom til alt, kun vilde veje lidet i Vægt-skaalen, hvis Carl Johan mod al Formodning skulde komme tilbage til Sverig med Englands og Europas Understøttelse. Han satte derfor, ligesom i sin Tid Christian August, alt ind paa at faa Handel og Søfart og et opblomstrende fredeligt Samfundsliv i Gang, og hans Bestræbelser derfor vare ikke frugtesløse. Selv den engelske Blokade lagde, da den endelig kom, ikke nogen væsentlig Hindring i Vejen derfor. Dels var den ikke streng, ofte endog rent passiv, dels havde neutrale Skibe Adgang, og til dem hørte denne Gang Danmarks. Dertil kom saa, at de norske Skippere for det meste endnu havde deres danske Flag, og de en-

gelske Skibe lod dem passere, selv om Skibspapirerne ikke altid vare bragte i Overensstemmelse med Flaget.

Den nationale Bevægelse i Norge steg under disse vækkende Begivenheder til en imponerende Højde. Valgene til Rigsforsamlingen, der foregik rundt om i Landet, i Amterne og i Byerne, hvor ogsaa Korporationer, som f. Eks. de militære Afdelinger, skulde sende egne Deputerede til Ejdsvold, affødte Diskussioner om de Maal, der skulde naas. Og disse Diskussioner savnede ikke det Incitament, som forskellige Anskuelser afgive. Der var ikke faa, især fra Vestlandet og i Landdistrikterne Øst for Christianiafjord, som mente, at Norge ikke var i Stand til at indrette sig en isole-ret Statstilværelse, og at en saadan i hvert Fald vilde paalægge de nærmest følgende Generationer uoverkommelige Ofre. Til dem hørte ogsaa Grev Wedel, der paa den Tid kom hjem fra Danmark efter at have opholdt sig 4 Dage hos Essen i Wenersborg. Han forbeholdt sig under en Samtale med Prinsen at maatte stemme for en passende Forening med Sverig, hvis Prinsens Haab om Hjælp fra England skulde vise sig at være en Illusion. Der kunde saaledes ventes en skarp Opposition mod Regeringspartiet, det saakaldte Uafhængighedsparti; thi foruden Wedels politiske Venner, som Kammerherre P. Anker, var der mange kendte Mænd i Landet, der politisk sluttede sig til ham, saasom forhenværende Amtmand, nu Jernværksejer Løvenskjold, Jacob Aall, Præsten N. Wergeland o. s. v.

Svenskerne lagde Mærke til dette, og alt som Tiden for Rigsforsamlingens Aabning nærmede sig, følte de sig mere og mere forvissede om, at Wedel vilde sejre i den forestaaende Kamp. Essen trøstede Carl Johan

i Belgien dermed. „De Norske havde een Gang,“ skrev han, „nemlig paa Mødet paa Ejdsvold den 16. Februar modsat sig Christian Frederiks Kongedømme. De ville ogsaa gøre det nu.“

Mange havde saaledes, baade fjernt og nær, deres Opmærksomhed henvendt paa Norge, da den Tid nærmede sig, da Norges udvalgte Mænd skulde møde paa Ejdsvold; men inden vi komme til den Historie, som da oprulledes i Norden, fordrer Begivenhedernes Rækkefølge, at vi først fortælle, hvad der foregik i Frankrig. Vi maa gaa tilbage til den 10. Februar, den Dag, da Carl Johan ankom til Köln med den nordtyske Hærs Hovedkvarter og Bourke. Vor Underhandler i Kiel havde begivet sig til Carl Johan i Lybæk og var derfra rejst med Suchtelen til Hannover for der at underskrive Freden med Rusland. Freden i Kiel havde nemlig vakt Glæde hos Alexander i det store Hovedkvarter. Han havde sendt Fuldmagt til Suchtelen om at underskrive den i Traktaten lovede Fred med Rusland og personlig bevæget Kongen af Preussen til ogsaa at lade den med Preussen blive afsluttet. Bourke var saa rejst med Suchtelen til Köln, hvor den preussiske Underhandler ventedes, men han kom ikke. Den preussiske Regering vilde nemlig uden Reservation slutte en Fred, der stod i saa nær Forbindelse med Kielertraktaten. Thi den vilde ikke stadfæste Svensk-Pommerns Afgivelse til Danmark. I Stedet for fik Bourke Forhandlinger med Thornton paa Grund af, at Regeringen i London nok havde ratificeret den dansk-engelske Kieltraktat, men ikke vilde udveksle den, før en af Paragraferne var bleven forandret i nogle Tillægsartikler. Disse Forhandlinger bevirkede, at Bourke maatte forblive i Köln, da Carl

Johan drog til Liège. Til denne By ankom lidt senere den det nordtyske Hovedkvarter særligt attacherede danske Gesandt, Kammerherre Juel til Juelsborg. Bourke gik derfor ikke ud af Forretningerne. Han fik en udstrakt fortrolig Bemyndigelse til at overvaage og tage sig af alle de Differenser, der opstod i Anledning af Kielerfreden. Saaledes forstaa vi den Stilling, hvis Pligter han udøvede, selv efter at han havde faaet Udnævnelse til fast Gesandt i London, hvor han først begav sig hen, da Czar Alexander med de andre Fyrster og Statsmænd efter Tilendebringelse af Krigen i Frankrig besøgte England.

Carl Johan kom i oprømt Lune til Köln. Han havde alt før Kielerfreden gennem Landgreven meddelt Kong Frederik, hvilken Proklamation han vilde sende ind i Frankrig, naar han var kommen til Grænsen, og havde efter Freden udtalt, at naar han blev Konge i Frankrig, skulde Kong Frederik have det hele i Norden, men give sin Datter Vilhelmine til Prins Oscar. Hans Proklamation af 12. Februar fra Köln kom dog i andre Ord, end den fortrolige Meddelelse til Kong Frederik lod formode. „Som Carl XIII's Adoptivsøn og stillet ved et frit Folks Valg paa Tronen til de store Gustavers Trone, kan jeg ikke have anden Ærgerrighed end den at arbejde for den skandinaviske Halvøs Lykke. Men maatte jeg paa samme Tid, jeg udfører denne hellige Pligt mod mit nye Fædreland, kunne bidrage til mine tidligere Landsmænds Lykke!“ Saaledes lød Slutningen af den korte Proklamation, i hvilken han iøvrigt udtalte, at alle oplyste Mænd ønskede Frankrigs Opretholdelse, og at han lige over for Frankrig vilde være Garant for, at de allierede Suveræner ikke vilde føre Krig mod Na-

tionerne, men kun tvinge Frankrigs Regering til at anerkende ogsaa andre Staters Uafhængighed.

Det var saaledes Czar Alexanders Mæglerrolle, han tilbød sig til. Men der gik alt forud Ry af den. En af den franske Emigrations bekendte Mænd, Benjamin Constant, som opholdt sig i Hannover, hvor han havde truffet Kronprinsen og bedet om en Plads i hans Stab, skrev den 13. Februar til ham: Deres kgl. Højhed skal blive Frankrigs Redningsmand, efter at have været Sverigs Hævner og Tysklands Befrier. Der gives ikke noget fransk Hjerte, som ikke vil banke ved Deres kgl. Højheds første Ord. Deres kgl. Højhed skal vække denne Nation frem til Daad. De skal ved Betrædelsen af den Jord, der har set Dem fødes, kalde Franskmænd frem af Jorden lig Pompejus' Legioner, da han stampede paa Roms Mark. Deres Højhed skal tilvejebringe det sidste og mest forbavsende Frihedens Underværk.

Paa samme Maade ventede andre af Kronprinsens tidligere Tilhængere, f. Eks. Madame de Stael, sig Underværker af Proklamationen; den naaede ogsaa ud i de revolutionære Partier i Frankrig, hvis Helt Bernadotte havde været, ja vakte endog Opmærksomhed i Senatet. Men der udviklede sig netop paa denne Tid Begivenheder i Frankrig, der bevirkede, at Proklamationen ingen politisk Virkning kunde faa og i Koalitionens kun mødte Spot.

Kongressen i Chatillon var nemlig traadt sammen. De to søndre Hære under Blücher og Schwarzenberg, som vare gaaede over Rhinen og Vogeserne, vare komne henholdsvis til Maaslinien og Langresafsnittet, og i Langres, Fyrst Schwarzenbergs Hovedkvarter, havde hele den ambulante Kongres med de 3 Monar-

ker i Spidsen tillige med Lord Castlereagh, der paa Englands Vegne havde sluttet sig til dem, taget Op-hold. Her foreslog Fyrst Metternich paa Kejser Frantz's Vegne Castlereagh til paa Englands Vegne at slutte sig til Østerrigs Ønske om, at der endnu en Gang tilbødes Kejser Napoleon Fred, og dette førte til, at man foreslog Kejseren en Kongres i Chatillon ved Seinen Vest for Langres. Denne Kongres, som traadte sammen ganske kort før Carl Johans Ankomst til Rhinen, uden at han vidste det, og uden at nogen svensk Befuldmægtiget eller nogen fra Nordameen var indbudt dertil, havde forandret Situationen. Nu var Kejser Napoleon atter erkendt som Frankrigs Hersker og vilde forblive det, hvis han gik ind paa Koalitionens Betingelser, hvilke bleve Frankrigs Indskrænkning til Grænserne fra 1789.

Men dertil kom nu det, at Napoleon netop i de Dage, Carl Johan kom til Rhinen, begyndte det helt geniale Felttog, i hvilket han efter Slagene ved Brienne og Montmirail næsten tilintetgjorde Blüchers Hær og dernæst tvang ogsaa Fyrst Schwarzenbergs til Tilbagetog.

Disse Begivenheder og de Efterretninger, der kom til Carl Johan fra alle Dele af Frankrig, bragte hans Sind ud af Ligevægt. Fra den Stund, han var kommen til Köln og til de Egne, han havde været med til at erobre fra Frankrig, var han bleven overvældet af sine Følelser for Frankrig, hvilket han haabede paa ved sin Mægling at kunne sikre dets naturlige Grænser. Kongressen i Chatillon var efter hans Mening et Brud paa Czar Alexanders Program. Han samlede alle de udenrigske Gesandter i sit Hovedkvarter og meddelte dem, at Frankrig havde Ret til Rhingræn-

sen, da det havde erhvervet denne, før Napoleon var kommen til Roret, hvem det alene var Opgaven at besejre. Dernæst sendte han Brev til Wetterstedt, som alt var sendt til det store Hovedkvarter for at melde Prinsens Ankomst til Rhinen, og bød ham at protestere og sige, at Prinsen vilde træde ud af Koalitionen og gaa sine egne Veje, hvis ikke en svensk Befuldmægtiget fik Adgang til de Forhandlinger, man paatænkte. Hans Sind blev saa oprørt, ogsaa ved den Holdning, Koalitionen indtog til ham — Marechal Blücher betegnede hans Proklamation til Frankrig som et aabent Forræderi mod Koalitionen — at han næsten glædede sig over Napoleons Sejre. Han skrev til Czaren, at Koalitionen, som han havde sagt saa tit, intet kunde vinde med Magt i Frankrig, naar Landet forsvarede sine Grænser. Der var intet andet at gøre end at holde sig borte fra slige Hensigter og at overlade til Frankrig selv at iværksætte de Vilkaar, man bød det.

Disse Bekymringer tillige med andre ildevarslende Budskaber, blandt andet om Bourbonernes voksende Indflydelse i Koalitionen og i Frankrig fyldte Kronprinsens Sind, medens han i Köln ventede paa Svenskerne, efter hvis Ankomst han først vilde begive sig til Belgien. De første af de svenske Tropper kom først i Maanedens Slutning, langsomt fulgt af de andre og af Kardorffs danske Korps, der dog endnu var ufuldstændigt og foreløbig kommanderedes af General Schulenburg. Bourke, hvis Raad Regeringen i Kjøbenhavn strengt fulgte, havde nemlig opfordret denne til uopholdelig at sætte de disponible Tropper af dette Korps i March for at lade Koalitionen se, i hvil-

ken Grad Danmark stræbte efter at opfylde de Pligter, der paalaa det efter Kielertraktaten.

Inden Carl Johan endnu var kommen til Liège, hvor hans første Hovedkvarter i Belgien skulde opslaas, mødtes han af en Jobspost, der var større end nogen af de tidligere. Hans to Korpser i Belgien, Bülow's og Winzingerodes, vare undtagne hans Kommando og paa Koalitionens Bud satte i March ind i Frankrig for at forenes med Blücher's Korps.

Sammenhængen hermed var følgende: Czar Alexander havde ved en Lejlighed raadet Kongressens Medlemmer til at lade Carl Johan blive Napoleons Efterfølger i Frankrig. Men dette vakte en Storm af Uvillie hos alle Koalitionens Magter, og Czaren maatte tage Forslaget tilbage, da en fransk General, som havde været i Fangenskab og for at udløses kom gennem det store Hovedkvarter, paa Forespørgsel indigneret havde svaret, at Bernadottes Indsættelse vilde være en utaalelig Haan for Frankrig og slet ikke kunde lade sig gøre.

Forbitrelsen mod den svenske Kronprins var saa stor, at man slet ikke vilde have ham med ind i Frankrig, da der blev Tale om at faa Blücher's Korps forstærket fra Belgien af. I det bekendte Krigsraad i Bas sur Aube blev dette besluttet, uden at Czaren turde modsætte sig det, og Castlereagh paatog sig at arrangere Sagen, da ingen anden ret vidste, hvorledes man uden alt for megen Opsigt kunde sætte den i Værk. Han meddelte nemlig, at den svenske Kronprins paa Grund af sine Pengeforhold var ganske afhængig af England. Dette var sandt. Carl Johan havde overordentlig store Udgifter paa Grund af sine mange Machinationer, og det kneb ogsaa for ham med

Penge til sin Hær. For at spare havde han indskrænket Styrken af sin Hær til det mindst mulige, hvad der ikke gjorde noget Skaar i hans Subsidiers Størrelse. Det var nemlig aftalt med England, at disse skulde betales efter den første Styrke uden Hensyn til Afgang. Han havde ogsaa forsøgt at faa Indtægter gennem de danske Subsidier ved at formaa Danmark til f. Eks. at tage pommerske Tropper i sin Sold, hvad Danmark dog ikke var gaaet ind paa. Disse Forhold berørte Castlereagh dog ikke, men han kendte dem og forsikrede, at Carl Johan var nødt til at efterkomme, hvad han befalede ham, og nu havde han, som han tilføjede, en Opgave, der passende kunde tildeles den svenske Kronprins. Prinsen af Oranien var nemlig i Holland ifærd med at organisere den paa ny erhvervede Stat. England understøttede ham med Tropper. Der vare gaaede nogle saadanne i Land i Holland; andre organiseredes af Wallmoden i Hannover. Castlereagh mente, at Carl Johan kunde faa en Overkommando over de af England lønnede Tropper i Holland og Belgien og beskæftiges med Opgaver deroppe. Og saaledes skete det. Kommandoen over de af hans Tropper, som vare paa Marche til Frankrig, unddroges ham, og han fik den Opgave at erobre Antwerpen og de andre franske Fæstninger i Holland og Belgien, som hans Tropper tildels alt vare i Begreb med at omringe.

Det var ikke i godt Lune, at Carl Johan, netop som disse Beslutninger vare tagne af Koalitionens, kom til Liège. Men nok saa meget forstemtes han dog ved de Efterretninger, der paa samme Tid indløb til ham om Bourbonerne. Han hadede disse mere end nogen Jacobiner og ansaa alt for tabt, naar disse igen bleve

hævede op paa Frankrigs Trone. Da vilde efter hans Mening ikke blot alle Revolutionens Frugter være tabte i Europa, men i den Legitimitetens Periode, som de vilde indvarsle, vilde heller ikke han selv eller hans Dynasti kunne haabe at opretholdes. Efterretninger meldte, at Talleyrand arbejdede aabent paa Bourbonernes Tilbagekomst, og Dag for Dag modtog han stedse tristere Budskaber om den Tilslutning, deres Sag vandt i Koalitionens, og om den Stemning, der førte til Traktaten i Chaumont, den bekendte Traktat, der blev sluttet den 1. Marts og blev Grundlaget for den hellige Alliance.

Som han var et Bytte for disse overvældende Nyheder, var det, at de første Efterretninger kom til ham i Liège den 1. Marts om Rejsningen i Norge, og de Personer, som hørte til Hovedkvarteret, have aldrig kunnet glemme det Indtryk, disse Budskaber gjorde paa Prinsen. Han gav netop den Dag Taffel for de i Hovedkvarteret forsamlede Diplomater. Selskabet maatte længe vente paa ham. Da han traadte ind, ledsaget af Adlerkreutz og en Admiral, var hans Aasyn mørkt og hans Ledsageres alvorlige, saa alle kunde se, at der var hændt ham noget overordentligt¹⁾. Maaltidet tilendebragtes hurtigt, hvorefter Kronprinsen trak Suchtelen ind i et Kabinet for at meddele ham og senere de andre Diplomater enkeltvis, hvilket politisk Uvejr det nu trak op til i det fjerne Norden. Det var dog kun de første Tegn til Urolighederne, der vare komne til hans Kundskab²⁾, kun

¹⁾ Schinkels minnen VIII, 24. ²⁾ C. J. Anker, Uddrag af diplomatiske Indberetninger om Unionens Forberedelse o. s. v. Yngvar Nielsen, Essens Breve.

Prins Christians Trondhjemsrejse og nogle Oplysninger om, hvad han havde til Hensigt; og Essen og Tawast meldte beroligende, at endnu var ikke alt Haab forbi om, at Norge dog vilde underordne sig dets Pligter. Saa grebet Kronprinsen end blev over disse ubelejlige Nyheder, saa kunde han dog i den Situation, hvori han befandt sig, ikke lade sig fange for stærkt deraf; thi nu kom Kommandoforandringen og paa samme Tid overvældende og foruroligende Bud fra Frankrig. Liège ligger jo kun i 10 Dagmarchers Afstand fra Paris, og Vejen gaar over fransk Jord. Indbyggerne vare bevæbnede og i Hast organiserede af Kejseren, uden at Anstrengelsen ved denne overordentlige Rustning kom ham til Nytte. Men Førerne oppe i de nordlige Vestegne, hvor Bernadotte havde virket i sin Ungdom og ogsaa havde Partiforbindelser, kom til ham i Liège. Han vilde kunne komme til Paris med sine Svenskere og 200,000 bevæbnede Franskmænd, sagde man. Carl Johan kunde ikke gribe denne Plan, fordi Napoleon var i Fremgang, og han vilde komme ind under dennes Herredømme, hvis han gjorde det. Sagen havde været en anden, hvis Napoleon ikke havde været fremme, og han med Czarens Billigelse havde kunnet nytte sine franske Forbindelser i sin Mæglings Interesse.

Bernadotte tilbragte denne Tid i en opreven sjælelig Tilstand uden at kunne beslutte sig til noget. Men hans franske Følelser vandt Overhaand over alle andre, og det endog i den Grad, at han nærmede sig Kejseren, hvem han hellere vilde se paa Tronen end Bourbonerne. Som et Bevis derpaa kan følgende lille Optrin tjene, som vi alt have omtalt i det foregaaende, men som foregik paa denne Tid. Kronprinsen fik i Liège Budskab om, at en Skare franske Officerer, som

vare blevne fangede i Tyskland, men frigivne af ham, ikke havde kunnet komme gennem de preussiske Forposter og derfor vare komne til Liège for at bede om hans Hjælp. Han samlede straks disse Officerer, der ikke bestod af færre end 6 Generaler, 8 Oberster og et i Forhold dertil staaende Antal lavere Officerer, og holdt en glødende Tale til dem med Løftet om at skulle bringe dem gennem de preussiske Rækker, om det saa end maatte ske med Magt. „Jeg har ikke grebet til Vaaben,“ sagde han saa videre, „for at skade Frankrig eller forstyrre det nuværende Dynasti, men kun for at tvinge Eders Kejser til at anerkende ogsaa andres Ret. Mit Sværd skal aldrig blive brugt mod Frankrig. Mine Følelser ville altid være paa dets Side. Lad det blive stort og stærkt, men erkendende en offentlig Ret i Europa. Behold Eders Nationalitet. Forsvar Eder til det yderste. Rejs Folkets Masse efter Eksemplet fra 1794. Hvis jeg med mine Svenskere overskrider Frankrigs Grænser, saa hug os alle ned. Fornedrer Eder ikke ved at lade Eder paatvinge en Regering [Bourbonerne], som I een Gang have forkastet. Vend tilbage til Eders Landsmænd og sig dem, at om jeg end ved Pligtens Bud er bunden til Sverig, er jeg i Sind og Skind Franskmand, og jeg har gjort Holdt uden for Frankrigs Grænse for ikke at deltage i en forhadet, barbarisk Strid¹⁾.

Carl Johan fik efter dette Møde med Officererne disse slupne ind i Frankrig, dog ikke gennem hans tidligere Korpser, Bülow og Winzingerode, der stod Syd for ham og ikke længere lystrede hans Ordre, men vestligere i Belgien, hvor Forbindelsen havdes

¹⁾ Schinkels minnen VIII, 76.

med Frankrig, og hvor en fransk General Maison, der havde været ansat i hans Stab i Danmark, kommanderede.

Dette var nu en tilfældig Tildragelse, som næppe vilde have vakt større Opsigt, hvis Carl Johan ikke for Alvor havde mødt Modstand og havde maattet ty til Trudslar lige over for preussiske Detachementer, som fandtes paa Konvoiens Vej. Men Carl Johans Forhold i Belgien blev i det hele en Del mistænkeligt i denne Tid. Blandt de mange Personligheder fra Frankrig, han modtog, vare ogsaa hemmelige Bud fra Kejseren eller i alt Fald fra Kejserens Familie og hans Gemalinde. Et Bud, som efter Opfordring fra Kejseren sendtes til ham fra Joseph, havde ogsaa et Ærinde fra Senatet. Det gik ud paa, at han skulde komme ene eller med sine Svenskere til Paris før Koalitionens andre Tropper. Vi skulle dog ikke oprulle det, man ved om disse Forbindelser mellem Bernadotte og baade højere og lavere Kredse i Frankrig, men kun berette en enkelt Episode, fordi den nær havde faaet stor Virkning. Carl Johan havde talt til sin Families Bud, som han havde udtrykt sig for de franske Officerer. Han havde givet sine overstrømmende Følelser for Frankrig Luft, talt ilde om Koalitionens, ja endog om Czaren, og udtalt Ønsket om, at Frankrig vilde jage de fremmede Tropper ud af Landet. Af disse Prinsens Udtalelser tog General Maison efter Budets Tilbagekomst fra Liège en Afskrift for, som han sagde, at sende den til Krigsministeriet. Men Afskriften faldt i Preussernes Hænder, og man mente, at Kureren med Villie af Maison blev sendt ad en Vej, hvor Tilfangetagelsen var sikker, fordi man — hvem det saa var? — vilde have Bernadotte brouil-

leret med Koalitionens. Denne Følge vilde Tildragelsen sikkert ogsaa have haft, hvis ikke Czar Alexander i Koalitionens Hovedkvarter havde bemægtiget sig Brevet og gemt det for i sin Vens Interesse fortroligt at overlevere ham det engang under 4 Øjne.

Imidlertid forblev Carl Johan i Liège efter at være berøvet enhver Indflydelse paa Koalitionens Foretagender i Frankrig. Han talte med sine Diplomater ikke blot godt om Napoleon, men forsvarede endog hans Søns Ret til Tronen efter Faderen. Napoleon vandt stadig frem, og Carl Johan kunde fra sit Stade i Belgien ikke se, hvad man i det sydlige kunde opdage, at der var megen Dumdristighed med i Spillet, saa at et Uheld let kunde faa afgørende Følger. Men under dette Ophold foruroligedes han mere og mere af Efterretninger fra Essen og Tawast. Man havde meldt ham Rosens Modtagelse af Christian Frederik i Norge, og hvorledes Essen overlegent med krigersk Pomp havde behandlet hans Gesandt i Strømstad. Carl Johan havde skrevet til Essen og bedet ham tale Nordmændene til Rette, sige dem, at Kongen ingen Skatter og ingen Soldater vilde have af Norge. Han vilde ophæve Militzen og ingen Forstærkninger have til den svenske Hær. Essen skulde blot rykke ind i Landet. „De maa sende en Proklamation i Forvejen,“ skrev han til Feltmarechallen, „hvor De erklærer enhver Mand, som findes med Vaaben i Haand, for en Oprører mod Kongen og en Forræder mod Fædrelandet. Enhver Oberst, som nægter at adlyde, skal paa Stedet afsættes, Kommandoen over Regimentet skal overdrages til Oberstløjtnanten, efter ham til Majoren og saaledes i Række til de andre Officerer efter deres Grad og deres Anciennitet. Oprørernes

Ejendom skal inddrages, og de selv for stedse forvises fra Norge. Enhver Kommandant, som vægrer sig ved at overlevere Kommandoen over Fæstninger eller Forter, skal alene derved anses for afsat og Kommandoen efter hinanden overdrages til den Officer, som er lavere i Rang, indtil Kaptajn. Enhver Kommandant, som nægter at adlyde Kongens Ordre, skal dømmes som Oprører og straffes med Døden.“ Disse Forskrifter, der fortsattes i al Almindelighed gennem flere Sider, bar dog Vidne om, at Kronprinsen ikke ansaa Situationen for saa alvorlig, som den var. Men Meldingerne vedblev at strømme ind, og snart stod hele Omfanget af, hvad der var sket i Norge, klart for ham. Det var ganske naturligt, at Kronprinsen saa spurgte sig selv, om under de nu indtraadte Forhold ved Rhinen hans Plads ikke snarere var i Norden end i Belgien. Et lille efterladt svensk Korps maatte sammen med det danske kunne fortsætte Belejringen af de franske Fæstninger i Belgien og Holland, der var hans Opgave. Gik han hjem med Størstedelen af den svenske Hær, maatte han kunne faa den Hjælp af russiske Tropper, han vilde behøve; thi russiske Stridskræfter stod endnu ved Hamburg, ved Fæstningerne Øst paa og ved alle Depoter i det russiske Rige op til Finland. Og hvad der var det vigtigste: Naaede han Enighed om dette med Czaren, kom han i specielt Forbund med denne, hvad der var den Støtte, han behøvede mest under de Tider, der maatte oprinde.

Han sammenkaldte derfor den 17. Marts i Liège et svensk Krigsraad, bestaaende af 14 af Hærens højeste Officerer, og forelagde dem det Spørgsmaal, om det var overensstemmende med Sverigs Interesser, at Frankrig berøvedes sine naturlige Grænser, om det

ikke var rigtigst, hvis de Allierede gik bort fra dette i Frankfurt vedtagne Princip, at Sverig, der havde opfyldt alle sine paatagne Forpligtelser, saa søgte sig fritaget for at tage videre Del i den Krig.

Efter at have faaet det Svar paa sit Spørgsmaal, som han havde ventet, nemlig et bejaende, sendte han endnu samme Dag Skølgebrand, den kendte Ryttergeneral, til Czar Alexander med et Brev, hvori han foreslaar alt det, vi nys have fremstillet, og tillige beder om et lidet russisk Hjelpekorps enten fra Fastlandet eller Finland eller Archangel. De efterladte 8000 Svenskere i Belgien vilde han stille under Czarens Befaling.

Næppe var imidlertid Skølgebrand afrejst, før Carl Johans Hoved gennemkrydsedes af helt andre Ideer. Han fik Budskaber fra Paris af højst opskræmmende uventet Indhold. Paris var ved at falde ud af Kejserens Herredømme. Bourbonerne vare alt hylde i Bordeaux og intrigerede i Paris. Man savnede en Mand, der kunde træde mellem Koalitionens og Bourbonerne. Kongressen i Chatillon var sprængt. De Allierede vilde ikke mere forhandle med Napoleon men afsætte ham.

Øjeblikkelig satte Carl Johan sig i sin Rejsevogn. Han vilde opsøge Czar Alexander og være ved hans Side under de kommende Tildragelser.

Men han naaede ikke dette. Tværtimod fik hans Rejse et alt andet end tilfredstillende Forløb.

General Skølgebrand var falden i Napoleons Hænder. Kejseren opererede jo nemlig, som bekendt, til sidst paa sine Fjenders Forbindelser bag ud, uden at man i de Egne vidste, at Kejseren derved selv mistede sin Forbindelse med Paris, som Blücher med Bülow og

Winzingerode, samt derefter ogsaa den koaliserede Hovedhær rykkede frem imod. Af Frygt for at faa samme Skæbne som Skældebrand vendte Kronprinsen om, men turde ikke køre samme Vej, han var kommen. Han lagde Tilbagerejsen mere østlig og kom til at flakke om ved Rhinen, medens de store Afgørelser foregik i Paris.

Og der var i denne Periode kaldt paa ham fra Frankrig som ingen Sinde før. Der var kommen den ene Afsending efter den anden til Belgien for at faa ham i Tale, og blandt dem, der kom fra Paris, havde særlig en Deputation fra en Del af Bernadottes Venner i Senatet, blandt hvilke Sieyès befandt sig, været af notabel Rang. Denne Deputation erfarede imidlertid undervejs af Bülow's eller Winzingerodes Korps, at Bernadotte ikke var hjemme, men paa Vej til Czar Alexander. Deputationen vendte derfor om og begav sig til det russiske Hovedkvarter, men her traf den ikke den, den søgte, men derimod Czaren. Nogle af Deputationens Medlemmer henvendte sig til Czaren og fik en venlig Modtagelse af ham; men at faa Bernadotte ind i Paris blandt de første, hvilket var det, de vilde bede om, kunde de ikke opnaa; thi Czaren rykkede nu selv ind, og at faa ham til at modarbejde Bourbonernes Genindsættelse kunde der heller ikke være Tale om, saa overlegent som Talleyrand i dette Øjeblik beherskede de indre-politiske franske Traade.

Da Carl Johan først den 4. Juni gul i Ansigtet af Ærgrelse kom tilbage til Liège fra sin lidet fornejelige rhinske Rundrejse, der var foretagen over Coblenz og Aachen, vare de Allierede i Paris, og Napoleon befandt sig afskaaren fra sin Hovedstad, under fortvivlede Forhold i Fontainebleau. Carl Johan fik først

rigtig Underretning om de Allieredes Indtog Dagen efter ved Kurerer, der kom til de ved hans Hovedkvarter værende Gesandter, men hvad han erfarede om de foregaaede Ting af sin Stab og af den Bunke Breve til ham, der vare ophobede efter den 25. Marts, den Dag, han var rejst, og fra hvilken Dag man ikke havde vidst, hvor han opholdt sig, var nok til at hensætte ham i det sorteste Humør. Der var Breve fra Sverig, højst fortvivlede over den Indflydelse, Christian Frederiks Opstand havde paa Stemningen i Sverig, og der var Breve fra Paris om Napoleons Afsættelse og om den Længsel, Senatet, eller en Del af det, men den talrigste, havde efter at se ham.

Carl Johan var et Bytte for de pinligste Kvaler. Han følte, han ikke kunde forblive i den daadløse Afsondrethed, hvori han var geraadet. Men hvad skulde han gøre? Den 6. tog han pludselig sin Beslutning. Han vilde drage til Paris med sine Svenskere og saa mange franske Tropper, han kunde samle. Det var den gamle Plan, der saa længe havde gæret i hans Hoved, men som han ikke havde haft Mod til at sætte i Værk, saa længe Napoleon var fremme, som han nu i sin Fortvivlelse besluttede at overraske Verden med. Han lod Carl Løvenhjelm i det russiske Hovedkvarter melde Czaren, hvad han bestemte sig for, underrettede sine Venner i Paris om, at nu kom han, og udsendte nu for Alvor Opfordringer, Breve og Opraab til alle Sider for at bevæge militære Afdelinger til at støde til ham og Befolkningen i Nordfrankrig til at samle sig under Vaaben. Blandt de franske Førere, han henvendte sig til, var den berømte Carnot, der var Kommandant i Antwerpen. Han opfordrede denne til at overgive Fæstningen og følge med til Paris, hvad

denne dog ikke vilde. Svenskerne satte sig nu i March fra Liège for at gaa til Bryssel, hvor de skulde ankomme den 9. April, som de ogsaa gjorde, og et stort militært Røre opstod nu i hele det nordlige Frankrig, hvor i Virkeligheden Befolkningen begyndte at træde under Vaaben.

Men da Carl Johan kom til Bryssel, erfarede han, at en bourbonsk Bevægelse var opstaaet samtidig med den af ham rejste, og at General Maison alt havde hejst den hvide Fane. Derhos erfor han, at den frygtede Statsforandring i Frankrig alt var foregaaet, og at Paris belavede sig paa højtideligt at modtage Greven af Artois, som skulde holde sit Indtog i Staden som Bourbonernes Repræsentant og Statholder.

Selvfølgeelig var Carl Johan ikke Manden, der under disse Forhold turde opretholde sin Plan, men han turde heller ikke opgive den. Det, han valgte, var i al Hemmelighed at begive sig til Paris for at erfare, hvorledes Sagerne egentlig stod, hvad Udsigter der var for ham under de Forhold, der vare ved at indtræde, om der ikke var andet for ham at gøre end at kaste sig ud i de Egne af Nordfrankrig, hvor han havde sine Tilhængere, der nu greb til Vaaben, og sætte en Bevægelse lig den i 1792 i Gang igen, hvad hans Venner sagde dertil, hvorledes Tonen egentlig var o. s. v.

Han lod derfor den svenske Hær gøre Holdt i Bryssel, Adlerkreutz fortsatte Befalingen, som om Prinsen kun havde gjort en Tjenesteudflugt til de Egne i Nordfrankrig, hvor de militære Bevægelser vare begyndte. Men i Virkeligheden rejste han til Paris kun ledsaget af Stedingk, hvem han tog med paa Grund af Grevens personlige Kendskab til Bourbonerne, og

et lidet Følge, samt 12 svenske Gardekyrasserer, fordi — som Brug var ved Kongresser — Fyrsterne havde en saadan lille Vagt af egne Tropper i deres Boliger.

Han kom til Paris Natten efter, at Greven af Artois havde holdt sit Indtog og forvirredes under den upaaagtede Kørsel til sit Hus gennem de med Koalitionens Tropper fyldte Gader af den festlige Glæde, der slog ham i Møde. De Napoleon fjendtligsindede Partier havde den Dag taget Kommandoen i Paris og beredet den bourbonske Statholder et Indtog, som i overdreven Jubel og plebejisk Ligegyldighed for al Sømmelighed søger sin Lige. Ankommen til sit Hjem, hvor Eksdronningen af Spanien opholdt sig hos hans Gemalinde, var han ikke i godt Humør. Det eneste, som var egnet til at skænke ham noget Haab, var vel det, at Czaren havde været der og aflagt hans Gemalinde deltagende Besøg.

Uden at opgive sin store revolutionære Plan, som han endnu for sig selv og sine Omgivelser paa denne Dag ansaa for mere udførlig, end den i Virkeligheden var, var det hans første Fornødenhed at faa en Samtale med Czaren. Han lod om Morgenens Carl Løvenhjem forhøre sig hos denne, naar han maatte opvarte ham, men fik intet imødekommende Svar, da Czaren erklærede sig optagen hele Formiddagen indtil Kl. 2. Derimod ankom der en russisk Kavalier til Prinsen — vel for at høre, hvad han havde paa Hjerte, og hvad denne bragte Czaren Besked tilbage om, nemlig, at det var Norge, som ene var Anledning til Prinsens Rejse til Paris, havde til Følge, at Czaren straks satte sig i sin Kaleche og uden Hensyn til sine paaskudte Forretninger begav sig til Gaden Anjou, hvor Carl Johans svenske Kyrasserer for første Gang fik Lejlig-

hed til med Pauker og Trompeter at anmelde det notable Besøg.

Czaren omfavnede sin Ven, der var under Omklædning og derfor i lidet festlig Kostume, og affærdigede al Tale om de øjeblikkelige Tilstande i Frankrig med en Beklagelse over, at Prinsen ikke havde været tilstede. „Havde de været i de Allieredes Hovedkvarter i de sidste Uger,“ sagde han, „vilde Frankrigs Skæbne maaske have været i andre Hænder end nu. Men Talleyrand ledede os og ene kunde vi ikke modstaa hans Indflydelse! Nu er imidlertid den Ting afgjort og ikke at ændre. Derimod hører jeg, at De frygter for, at jeg muligvis ikke vil holde mit Ord om Norge. Vær overtydet om, at De under alle Forhold vil finde en Forvarer af Deres og Sverigs Rettigheder hos mig. Norge skal blive forenet med Sverig. Intet kan nu hindre os i at fuldføre denne Sag. De har ønsket et russisk Hjelpekorps — Velan! Jeg giver Dem hele Bennigsens Armekorps. Vil De desuden have min Mægling hos Magterne? De skal faa den. Sig mig blot, hvad De ønsker, det skal blive vedtaget, og jeg skal formaa de andre Suveræner til at billige det.“

Samtalen fik nu en fuld Forsoning mellem Czaren og Carl Johan til Følge. Alt, hvad der havde været dem imellem i Tiden efter Indfaldet i Frankrig, blev berørt, og da Talen kom paa de mange Klager, der fra de preussiske Generalers Side eller fra andre vare indsendte over Prinsen, og om den opsnappede Brevveksling med den kejserlige Familie i Paris, tog Czaren en Pakke frem af sin Lomme, der indeholdt disse og andre kompromitterende Breve, og bad ham modtage dem som et Bevis paa hans aldrig kølnede Venskab.

Efter dette Besøg, som Carl Johan straks gengældte i Elysée, hvor Czaren boede, ophørte han at beskæftige sig med sin Plan angaaende Frankrig. Han var nu kun i Paris for under Czarens Ægide at søge Forsoning med Koalitionens paa Grundlag af Freden i Kiel. Han flyttede nu hen til et stort Hus i Gaden St. Honoré, det russiske Kvarter i Paris, hvor en stor russisk Vagt paa to Gardekompagnier betegnede den Hædersbolig, Czaren overlod ham som „Kvarter“. Herfra aflagde han Besøg hos alle Fyrsterne i Paris, Greven af Artois indbefattet, alle Ministrene, Talleyrand saavel som Metternich, Lord Castlereagh og de andre. Her modtog han ogsaa Besøg af alle de store Herrer, saavel fremmede som franske, som vilde besøge ham.

Her mødte ogsaa en af de første Dage efter hans Flytning til dette Kvarter Geheimeraad Bourke for at aflægge et Besøg, og han blev modtaget med Overraskelse, men med største Høflighed og blev budt ind i Kronprinsens Kabinet. Geheimeraaden, som i Liège havde undertegnet Traktaten om de af England ønskede Ændringer i Kieltraktaten, medens Prinsen var paa sin rhinske Rundrejse, havde dernæst begivet sig til Bryssel, hvor han vilde besøge Prinsen. Her erfarede han imidlertid, at denne i al Hemmelighed var rejst bort, som man sagde, til Lille, for at se til Tropperejsningen i det nordlige Frankrig. Men Bourke troede ikke, dette var rigtigt, og da han underhaanden havde faaet Vished for, at det ikke var til Lille, men til Paris, Turen gik, rejste han straks sammesteds hen for muligvis at komme til Kundskab om, hvad Prinsen vilde foretage sig der.

Da Bourke var kommet til Sæde, meddelte Prinsen ham med meget Liv alt, hvad der var foregaaet

i Koalitionens, siden han sidst havde set ham, men uden at berøre noget som helst om Norge, og da han var færdig dermed, uden at Bourke havde kunnet faa ham ledet ind paa det, han helst vilde høre noget om, begyndte han at tale om Forholdene i Frankrig og Bourbonerne m. m. Først da Samtalen havde varet saa længe, at Prinsen vel tænkte paa at ende den, kom den ind paa de Ting, Bourke var længselsfuld efter at høre noget om. Prinsen havde da — vel paa Spørgsmaal om, hvor længe han blev i Paris — sagt, at han om to eller tre Dage tog til Travemünde, og føjet nogle Ord til om, at vi jo nu skulde have Krig i Norden og en Krig, som næppe vilde holde sig til Norge alene.

Bourke indskød nu resolut: Da har Hs. Majestæt Kongen af Danmark dog samvittighedsfuldt udført alt, hvad der var hans Pligt efter Kielerfreden, og da Prinsen ikke gjorde Mine til at indrømme dette, fortsatte han:

Deres Højhed vil dog sikkert erindre, at jeg før Freden udtrykkelig paa min Konges Vegne gjorde opmærksom paa, at Nordmændene ikke vilde bøje sig for denne Fred, og at Deres kgl. Højhed dertil svarede: „Det bliver min Sag og ingen andens; jeg har de paalideligste Forsikringer om, at Nordmændene med Glæde ville modtage de Vilkaar, jeg byder.“

Rigtigt, svarede Prinsen, men jeg forudsaa ikke, at Tronfølgeren i Danmark vilde gøre Opstand, og at Kongen vilde understøtte ham.

Dette har Kongen heller ikke gjort, svarede saa Bourke. Han har udtømt alle Midler for at formaa Prinsen til at vende tilbage til Danmark.

Ikke alle, indvendte Prinsen. Han har ikke erklæret ham for Rebel og truet ham med Tabet af sin Arveret til Tronen i Danmark.

Dette havde Kongen ingen Ret til; thi Prinsen besad sine Rettigheder fra samme Kilde, som Kongen. Kongen kunde ikke berøve ham dem, og det vilde være unyttigt, om han forsøgte derpaa; thi den Dag, da hans Bud derom skulde have sin Virkning, eksisterede Kongen ikke.

Har Kongen ingen Magt, saa har Stænderne denne Magt, indvendte Kronprinsen derefter til Bourkes Udvikling; men Gesandten svarede: Vi have ingen.

Kronprinsen var nu begyndt at ophidses og udbød: Ja, saa ved jeg da, hvor jeg skal gaa i Land, paa Fyn eller maaske paa Sjælland. Og da Tungebaandet nu var løst paa ham, tilbageholdt han intet af det, Bourke spidsede Øren for at erfare. Rusland vil ikke rafticere Freden, og Czaren har lovet mig ikke at nedlægge sine Vaaben, før Norge er forenet med Sverig. Han giver mig 50,000 Mand. Preussen slutter ikke Freden med Danmark og vil ogsaa hjælpe mig. Jeg har ogsaa talt med Lord Castlereagh. Han er vel stemt for mig. Norge mangler ogsaa Evne til at danne en selvstændig Stat. Det vilde, hvis det skulde staa alene, blive en Slags barbarisk Stat, hvortil der intet Sidestykke er i Europa. Endelig røbede Prinsen, at han var i Besiddelse af en Kopi af en Ordre fra Kongen til Christian Frederik fra Tiden før Freden i Kiel, hvori denne beordredes til at holde Norge, selv om Kongen skulde blive nødt til at afstaa det til Sverig.

Hvad Bourke ved denne Lejlighed havde erfaret, var ham selvfølgelig af stor Værdi. Han vidste nu, hvad Carl Johan havde taget sig for i Paris, hvad han

havde opnaaet eller i alt Fald troede at have naaet. Det blev nu Bourkes Sag at nytte denne Kundskab til sin Konges og sit Lands Gavn, at oplyse de Statsmænd, med hvilke Kronprinsen og hans Hjælpere vare i Forhandling, og først og sidst at give sin Regering Oplysning om, hvad der foregik i Koalitionens Skød. Han satte sig straks i Forbindelse med Grev Chr. Bernstorff i det østerrigske Hovedkvarter, der lige var ankommen. Denne stod i nøje Forbindelse med Metternich og vist ogsaa med Castlereagh, hvem han opvartede sammen med Bourke. Geheimeraadene talte ogsaa om Sagen med den preussiske Fyrst Hardenberg, hvem han tilmeldte sin Beredvillighed til at afslutte den manglende Fred med Preussen, og en tredje dansk Diplomat, som opholdt sig i Paris, benyttede sit intime Forhold til Nesselrode til at gøre denne bekendt med, hvad der var sket. Der var mange danske Diplomater tilstede i Paris paa denne Tid, foruden de nævnte og deres Adjungerede eller Sekretærer, saaledes Carl Moltke, der var sendt til Czarens Hovedkvarter, men ikke blev modtaget, og Waltersdorff, hvem Talleyrand uden Ceremoni vilde betragte som dansk Gesandt i Paris, fordi intet Krigsforhold var indtraadt mellem Frankrig og Danmark. Disse kom næsten alle, mere eller mindre, om end kun underhaanden eller indirekte, med i, hvad der nu forberededes til Kielerfredens Udførelse.

En Ting kom Bourke dog først under sin Omgang med Koalitionens Ministre til rigtig Kundskab om, nemlig at der til det øvrige, Czaren havde lovet Kronprinsen, ogsaa hørte en Pression eller Mægling i Kjøbenhavn. Czaren havde, som vi vide, alt under sin første Samtale med Kronprinsen tilbudt denne en saa-

dan, og han havde ogsaa lovet, hvis Kronprinsen ønskede det, at formaa de andre Magter til at slutte sig til en saadan Optræden.

Disse Tilbud lod Carl Johan ikke gaa fra sig. Han led paa denne Tid under den Ringeagt, der vistest ham fra de fleste Sider. De offentlige Blade i Frankrig og ogsaa i England fortalte, at hans Dage i Fyrsternes Rækker vare talte. Fra Sverige kom der dertil Breve om, at Stemningen for ham dør var højst betænkelig. I lang Tid havde hele Landet, fra Kongen og ned efter, troet paa, at han skulde være Konge i Frankrig, og Christian Frederiks overlegne Optræden i Norge og hans Leflen med Svenskerne havde derfor sat Sverige i største Uro. Nu hørte man fra alle Sider i Sverige ikke andet, end at han var forstødt af Koalitionens og ikke vilde komme hjem. Under de Forhold ansaa han det som formaalstjenligt, om hans Hjemkomst til Norden kunde blive ledsaget eller forudgaaet af Repræsentanter fra de store Magter i Europa, for at de som Herolder straks kunde gøre det klart i Norden, at han kom hjem med Koalitionens Understøttelse, og at det nu var dennes Villie, at Kielerfreden skulde sættes i Kraft efter dens Bogstav. Han bad derfor Czaren om, at Kielerfredens Garantimagter, de, der havde tiltraadt den, maatte blive anmodede om at deltage i en saadan Mission, og Czaren opfyldte Kronprinsens Ønske, hvorved hverken han eller de andre Magter, der ikke modsatte sig Anmodningen, vare paa det rene med, hvad der egentlig var Tale om. Nesselrode spurgte spørgende Metternich, da han stødte paa ham, om Østerrig var bange for, at Rusland ikke ene kunde besørge det vanskelige Hverv at mægle mellem Sverige og Danmark i Kjøbenhavn? Lord Castlereagh vilde slet

ikke værdige denne Sag nogen Tanke. Ingen beskæftigede sig heller videre dermed, før den Plan for Gesandternes Optræden og Samvirken, som Carl Johan lovede og som kom den 28. i en Verbalnote fra Wetterstedt til de forskellige Gesandtskaber, var modtaget.

Der var nok, der optog Fyrsternes og Ministrenes Opmærksomhed i denne Tid, saa de ikke fik andet at gøre end at efterkomme hvad de opfordredes til, uden videre Konference, som hver Magt syntes bedst. Thi Sammenkomsten i Paris, den foreløbige Forhandling, der blev som en Forkongres til den i Wien, hvor alle Sagerne skulde føres til deres Ende, nærmede sig sin Slutning. Generaler og Ministre tænkte ligesom Fyrsterne paa at overlade Frankrig til Kong Ludvig, der var kommen over Rigets Grænse. Blandt de mange Afgørelser, der skulde træffes, var der adskillige, der angik Carl Johan og Sverig. Der skulde sluttes Fred mellem Sverig og Frankrig, med hvilken Forhandling Stedingk og Wetterstedt vare beskæftigede, og i Freden mellem England og Frankrig var Carl Johan engageret, efter at Castlereagh havde lovet England Guadeloupe, uagtet han forud havde afstaaet den til det svenske Kongehus. Carl Johan maatte lade sig nøje med en Erstatning af 24 Millioner. Iøvrigt skulle vi ikke beskæftige os længere med Begivenhederne i Paris, men tilføje nogle Ord om den Carl Johan'ske Specialkommission til Norden, da den blev til Virkelighed.

Det er tvivlsomt, i hvilken Grad Czaren i Enrum med sig selv bevarede den ofte næsten helt sværmeriske Hengivenhed for den svenske Kronprins, som han viste, naar han var under dennes Indflydelse. Men Nesselrode nærede bestemt ingen fremtrædende Sym-

pati for Carl Johan, og i hvert Fald havde Rusland sin traditionelle, indarbejdede Politik, som bandt den russiske Udenrigsminister saa stærkt, at det ikke var let for Czaren paa det Gebet at faa Udenrigsministeren ind paa helt nye Baner. Det var ikke i Ruslands Interesse at gøre Carl Johan for mægtig i Norden, og Nesselrode har rimeligvis ment, at han maatte være vel fornøjet, naar han ved Ruslands Hjælp blev taalt i den nye legitimistiske Æra, som var ved at oprinde, at det ikke for hans Skyld var nødvendigt eller engang klogt at gaa det danske Kongehus eller Norges Interesser nærmere paa Klingen, end Politiken nu engang nødte til. Czaren fastholdt endnu stedse, at Ruslands Optræden i Kjøbenhavn var en Mægling, ja en russisk Mægling, hvortil andre Magter kunde slutte sig. Han havde ved flere Lejligheder omtalt denne Mægling som let, og at man egentlig trygt kunde overlade den til ham alene. Alt vilde hurtigt gaa i Orden, naar hans Gesandt var kommen til Kjøbenhavn. Dette blev den naturlige Anledning til Ruslands Førerskab i Kommissionen og til den Karakter, Kommissionen fik, forskellig fra den, Carl Johan havde ønsket. Denne havde villet haft Kommissionen som et Redskab for sig, endog tænkt sig (hvad han dog ikke i Paris havde faaet Lejlighed til at bringe paa Bane, saa hurtigt alt udviklede sig efter Wetterstedts Note), at Kommissionen skulde samles og instrueres af ham i hans Hovedkvarter. Nesselrode fastholdt Karakteren af en Mægling.

Han bevægedes dertil ogsaa af Tonen og Fremstillingen i Wetterstedts Note.¹⁾ Den gik ud fra, at

¹⁾ Denne findes hos Alin i Bilagor 98.

Danmark havde cederet Norge til Sverig og var ansvarligt for, at det ikke var kommet i Sverigs Hænder. Denne Formening, der stred saa meget mod de danske Gesandters Forklaring af, hvad der var foregaaet, anførtes af Wetterstedt som en Kendsgerning, og han havde endog fremsat Ord, som Gesandterne i Henhold til den skulde sige i Kjøbenhavn. Dette vilde Nesselrode ikke gaa ind paa. Den russiske Afsending skulde først upartisk undersøge, hvad Kielerfreden indeholdt, hvad der var foregaaet med Hensyn til dens Udførelse, og hvor Skylden laa for, at den ikke var udført.

Den russiske Afsending, som ikke mange Dage efter Wetterstedts Depeche gav sig paa Rejse til Danmarks Hovedstad, var altsaa mere en Undersøger og Dommer end det, Carl Johan vilde han skulde være, og dette mishagede Kronprinsen saa meget mere, som den Mand, der fik Hvervet at gaa til Kjøbenhavn paa Ruslands Vegne ikke var en Mand efter hans Hoved. Det var Grev Orloff, en russisk Officer, der havde været med ved Forhandlingerne om Parises Kapitulation og i den Anledning var bleven General. Det var en myndig Mand og frisindet, saaledes som saa mange af Ruslands dannede Officerer dengang vare uden for deres Fædreland. Han var ingen Ven af den svenske Kronprins, og denne fandt heller ikke Behag i ham, da de kom sammen i Paris.

Med Hensyn til Pressionens praktiske Udførelse indeholdt Wetterstedts Note følgende Forslag:

Da Kejseren over alle Russere, som en Følge af den Retfærdighedsfølelse og den Loyalitet, som besjæler ham — det er Notens Ord — havde erklæret ikke at ville ratificere Fredstraktaten med Danmark, heller ikke at ville modtage nogen dansk Minister, før Norges

Affairer vare ordnede, og de andre Magter, som vare Garanter for Norges Forening med Sverig, havde givet til Kende, at de vare rede til at foretage analoge Skridt eller saadanne, der førte til samme Maal, saa foreslog Sverig — opfordret dertil — som den efter dets Mening mest formaalstjenlige Fremgangsmaade med Hensyn til Norges hurtige Pacifikation:

1. At de 4 Hoffer i indbyrdes Forstaaelse og paa samme Tid skulde sende en Specialmission til Kongen af Danmark for at udtrykke for ham, hvor pinligt berørte de vare ved, at Traktaten i Kiel ikke var udført, og for at opfordre denne Suveræn til at gribe til Forholdsregler, der, mere end hans tidligere, vare egnede til at bringe den Tilstand i Norge til at ophøre, der var lige saa kompromitterende for den danske Regerings Ære som for Kongens tidligere norske Undersaatters Lykke.

Efter at have forklaret, hvad Gesandterne skulde søge at bevirke i Kjøbenhavn — Kongen skulde kalde Prins Christian Frederik ned til sine Pligter i Danmark, sætte ham en Frist, inden hvilken han skulde vende tilbage, og Kongen skulde lade ham forstaa, at hvis han ikke adlød, udsatte han sig for aabent at blive kaldt Rebel. — Kongen skulde paa lignende Maade hjemkalde sine Embedsmænd i Norge, dem Prinsen benyttede — han skulde forbyde norske Skibe at løbe ind i danske Havne saa længe, det norske Kongerige befandt sig i en Tilstand af Rebellion saavel imod sin gamle Herre som sin nye Suveræn — han skulde endelig forbyde enhver Udførsel fra de danske Stater til Norge, af hvad Natur den end var, og især ved offentlige Kundgørelser med meget strenge

Straffe for dem, der overtraadte deres Bud, forbyde Kornopsendelse til Norge.

Efter at have dvælet noget længere ved, hvad der var at gøre i Kjøbenhavn, og ved almindelige Betragtninger, fremsatte Wetterstedts Note de Henstillinger, Sverig gjorde, saaledes:

2. Efter at have endt deres Mission i Kjøbenhavn og modtaget de Ordre fra Kongen, som der nys er talt om, skulde de 4 Magters Afsendinge begive sig til Norge, til Prinsen, og forkynde ham, at deres Suveræner, hver for sig, vare bestemte paa at opfylde de Forpligtelser, som de traktatmæssigt havde paataget sig lige over for Sverig med Hensyn til Norge, og at de, hvis det gjordes nødvendigt vilde forene deres Tropper med Sverigs for at fuldbyrde deres Forpligtelser. Prins Christian Frederiks Øje skulde derfor aabnes for den Afgrund af Ulykke, hvori han styrtede det Land, han af Ærgerrighedsgrunde havde faaet drevet til Oprør, o. s. v.

Disse i den svenske Verbalnote fremsatte Grundlinier for Gesandternes Optræden bleve af Magterne betragtede som givne og lagdes til Grund for de specielle Instrukser og Befalinger, hver enkelt af Magterne forsynede deres Afsendinge med, samt for de Breve, disse medbragte til Danmarks Konge og Regering. Men kun i Almindelighed, uden at optage andet af Wetterstedts Note, end hvad der stemmede med deres Opfattelse af Upartiskhed i denne Sag. Carl Johan eller Wetterstedt vilde tilliste sig Koalitionens Billigelse af adskilligt, som Magterne ikke vilde tage Stilling til, saaledes til det, at dersom Sverig blev nødt til at erobre Norge med Magt, det saa fulgte af sig selv, at det som Vederlag for det Blod og de Penge, dette

Felttog kostede, i det mindste maatte være fri for at afstaa Pommern og betale, hvad der stod tilbage af den Sum, det havde lovet Danmark.

Ingen af Magterne vilde, som sagt, gaa Carl Johans Ærinde. Østerrig, som var den eneste af Magterne, der var repræsenteret diplomatisk i Kjøbenhavn, da England, som ogsaa var kommet paa Fredsfod med Danmark, endnu ikke havde sendt en Gesandt derhen, paalagde sit Medlem af Specialkommissionen, Generalmajor Steigentisch (en bekendt tysk Lystspildigter) at stille sig paa samme hensynsfulde Fod til Regeringen som den østerrigske Gesandt Lützow i Kjøbenhavn og at lade Kong Frederik selv bestemme, hvilke Midler der burde anvendes til Løsningen af den Opgave, der forelaa. Castlereagh lod, som han slet ikke vilde have noget at gøre med hele denne Pression, som han dog var bunden til at deltage i. Den preussiske Udvalgte, en yngre diplomatisk Personlighed, Martens, der havde ombyttet Pennen med Bøssen under den tyske Frihedskrig og i den preussiske General Bülow's Stab havde erhvervet sig den militære Karakter af Major, var maaske den, der havde den med Wetterstedts Note mest overensstemmende specielle Instruktion, men han havde den hemmelige ved Siden af, at han reelt kun skulde følge de andre, men benytte den Indflydelse, hans Stilling kunde give ham, til at erhverve sig den danske Regerings Beredvillighed til at afstaa Svensk Pommern til Preussen mod Erstatning i andre Besiddelser og i Penge.

Uagtet de tre Magter Rusland, Østerrig og Preussen, straks efter Modtagelsen af Wetterstedts Note lod den af Carl Johan attraaede Specialkommission træde ud i Livet som en Virkelighed, kunde der dog hos Indviede

i Koalitionens Midte opstaa Tvivl om, at denne Kommission vilde blive nogen uovervindelig Fare for Nordens Fremtid og Lykke. Budskabet om dens Dannelse var dog vel egnet til at skabe Uro og Ængstelse Nord for Elben. Thi Maalet for dens Optræden, Kielerfredens Udførelse og Christian Frederiks Bortfjernelse fra Norge, som disse tre Magter ansaa som en nødvendig Betingelse for den, hævdedes strengt af alle, ikke mindst af Orloff selv. Vi komme som Herolder sagde han, da han overraskende indfandt sig i Kjøbenhavn. Vi skulle forkynde, at Europas Hære nu vende sig mod Norden for at bringe Fred ogsaa der.

I Virkeligheden strømmede nu vældige Hærmasser op mod Nordens Grænser; thi tyske, preussiske og russiske Tropper forlod Frankrig og Bennigsens Korps, der var 50000 Mand stærkt, fik Befaling til efter Davout's Bortgang at forblive ved Elben i sine Kantonnementer, der ogsaa omfattede den sydlige Del af Holsten, Egnen nærmest Altona.

Carl Johan forlod paa denne Tid Frankrig. Han blev fulgt af sin Gemalinde til Morfontaine, begav sig dernæst til Compiègne, hvor han besøgte Ludvig d. 18., der var kommen til dette Sted og holdt Hof. Her tog han personlig Afsked ogsaa med Czaren, der ogsaa var Kongens Gæst. Da Kronprinsen den 5. Maj ankom til Bryssel, erfarede han, at det danske Korps var borte. Da Julich, som det cernerede foruden Maastricht og Venlo, havde hejst den hvide Fane, mente Kardorff, dets Rolle i denne Krig maatte være udspillet, og sendte Bud til Bourke om, hvad han skulde gøre. Denne henvendte sig til Castlereagh, der svarede ham, at han uden videre skulde lade Korpset gaa hjem, hvilken Tilladelse Generalen skyndte sig at effektuere

for at komme gennem Bennigsens Korps, inden det blev for sent.

Carl Johan blev opbragt over denne Egenraadighed og søgte at slaa politisk Kapital deraf ved Klager til Czaren og England, men da der ingen Frugter høstedes deraf, fik han intet andet at trøste sig med end at kunne sætte ogsaa den svenske Hær i March ad Hjemmet til.

Først den 19. Maj kom han til Lybæk, hvor han den følgende Dag udstødte den pompøse Proklamation, der var adresseret til den svenske Hær, der endnu var paa March fra Belgien til Østersøen, men beregnet paa at minde Norden om hans Tilbagekomst.¹⁾ I 8 Dage helligede han sig Arbejdet med at forberede sin Krig i Norden. Han vilde have, at Bennigsen, der efter Davout's Afmarch nu var Herre i Hamburg, skulde rykke ind i Holsten for at bringe den militære Situation paa den danske Halvø til at være den samme, som den havde været paa Kielertraktatens Tid. Han ønskede derhos nogle Tropper fra Winzingerodes Korps til at anvendes i Norge sammen med et lille russisk Korps, afgivet i Henhold til Familietraktaten i Åbo. Han ønskede endvidere fra Preussen i det mindste nogle Regimenter, for at ogsaa de kunde faa Æren af at have været med til Norges Erobring, medens han fra England kun fordrede Blokaden, til Nød nogle Orlogsskibe eller Transportfartøjer ekstra samt Subsudier til de svenske Tropper i Norge.

Han fremsatte sine mange, aldrig smaatskaarne Ønsker for Magterne, medens han var i Lybæk, idet han tillige anklagede Frederik VI for Underfun-

¹⁾ Lettres proclamations et discours de Charles Jean I 121.

dighed. Han sendte saaledes Czaren Genpart af den Korrespondance, der havde fundet Sted mellem Kongen og Prins Christian Frederik paa den østerrigske Mægtings Tid.

Paa samme Tid han gjorde alt dette, ordnede han, hvad der paa den tyske Kyst skulde forberedes til den forestaaende Krig, som han skrev til Essen om. De svenske Flaader maatte mobiliseres i deres Helhed og danne Forbindelse mellem Tyskland og Sverig. Han sørgede for, at de Depoter og Magasiner, der for engelske Penge var anlagte paa Rygen og egentlig tilhørte den nordtyske Hær, førtes til Krigsskuepladsen ved Norge eller paa anden Maade kom den svenske Hær til Gode, og at tilstrækkelige Flaademidler laa parate til, naar de svenske Tropper fra Frankrig i Løbet af Juni eller Juli Maaned kom til Østersøen, at føre disse fra Warnemünde til Sverig; de først ankomende til Ystad, de senere til Punkter nærmere Krigsskuepladsen, Göteborg eller Risör.

Længere tør vi dog nu ikke dvæle hos Carl Johan, men maa tilbage til Norge og til den Tid, da Rigsforsamlingens Aabning stod for Døren.

X.

Fra Midten af Marts Maaned var Luften i Norden gennemkrydset af foruroligende Rygter og Budskaber, som kom fra Liège. Tawast blev mere paatrængende end hidtil, forlangte Christian Frederiks Udelukkelse fra den danske Trone, Handel paa Norge forbudt og Kornforsyningen standset. Den østerrigske Gesandt i Carl Johans Hovedkvarter skrev til Grev Lützow i Kjøbenhavn, at man haabede, den danske Konge stod uden for de Rænker, der spandtes i Norge. Kongen maatte udstede adskillige af de Ordre, Tawast bad ham om, saaledes en Befaling til Admiral Lütken i Norge, der bød ham at sejle ned med de danske Brigger. Endelig sendte Kongen med Marineløjtnant Falsen som Kurér det bekendte Brev af 21. Marts til Prinsen, hvori han — ogsaa efter Opfordring af Tawast, men med en Hjertevarme, der tydeligt røbede hans Oprigtighed — bønfalet Prinsen om at unddrage sig den frygtelige Fare, der truede ham, Norge og hele det gamle Monarki, ved at benytte den 10. April, Rigsforsamlingens Aabningsdag, til at skaffe Norge Selvstændighed, egen Hær og alt, hvad det behøvede for at blive en føderativ Stat under den svenske

Konge, men at indskrænke sig dertil, og naar han havde opnaaet for Norge alle de Fordele, der kunde tilvejebringes, da at vende hjem til Danmark, til hans sande Ven, der gerne vilde ofre Liv og alt for at redde ham fra den over hans Hoved hængende Fare o. s. v.

I samme Grad, Christian Frederik i Norge blev bekendt med de til Danmark komne Efterretninger fra Belgien, hvilke sendtes ham ad hemmelige Veje, holdtes han ogsaa à jour med de til Wenersborg ankomne, hvilke Feltmarechallen skikkede ham gennem Schmettow. Vi kende fra det tidligere, hvilke drakoniske Udsigter Essen skulde aabne Nordmændenes Øjne for, hvis de vilde fortsætte deres Opstand. Til de kendte kom der nye. Saaledes forkyndtes det i et nyt Brev, der dog først efter Rigsdagens Sammentræden sendtes til Schmettow, at hver Nordmand, som ved Svenskernes Indrykning fandtes i Besiddelse af Prins Christians Pengesedler, skulde straffes som Falskmøntner og hans Ejendom konfiskeres. Essen var ikke tilfreds med at skulle sende Schmettow disse Trudslers, som ikke engang Agitationen, der ogsaa benyttede dem, kunde gøre noget Indtryk paa den norske Almue med. Men han havde andre, mere alvorlige Nyheder at oversende, som i Virkeligheden vare i Stand til at vække Uro. Og saa skrev han, ligesom Kong Frederik, et venkabeligt, men alvorligt advarende og strengt Brev til Prinsen, der ligesom Kongens skulde overbringes af en egen Udsending, en Lagmand Flach, hvilket Brev foreslog ham det samme som Kongens, at gøre sig til Mægler mellem Sverigs Konge og Norge.

Det var i de sidste Dage af Marts og de første af April, at denne Pression paa Prins Christian Frederik

meldtes. Og paa samme Tid var det, at man i Norge fik Bud — om end gennem private Efterretninger — om, at hvad man havde sagt om Englands Politik, var sandt, idet de norske Skibe i England nu vare beslaglagte. Endelig var det ogsaa paa denne Tid, man fik at vide, at Sverig stillede sig halvt paa Krigsfod, idet Passagen mellem Norge og Sjælland over Land blev forbudt.

Efterretningen fra England gjorde et dybt Indtryk paa Befolkningen i Norge, især langs Vestkysten, hvor Interessen for et fredeligt Samkvem med England og Skotland var størst. Men den gjorde et pinligt Indtryk overalt, fordi den røbede Uholdbarheden af Regentens højtidelige Forsikring af 19. Februar.

Imidlertid var det norske Folk paa denne Tid, da de til Rigsforsamlingen valgte Mænd alt vare paa Vej til Ejdsvold, saa optaget af den Gerning, der skulde fuldbyrdes, at alt andet foreløbig traadte i Skygge. Desuden optraadte Prinsen med en Kraft, som gjorde sin Virkning. For at bringe det norske Søforsvar i Orden (og tillige for at befri Kongen og Ministeriet i Danmark for alt Ansvar med Hensyn til de danske Skibes Forbliven i Norge), arresterede han Admiral Lütken og de danske Officerer, der ikke havde kunnet faa Kongens Tilladelse til at gaa i norsk Tjeneste, beslaglagde de danske Skibe (dog med en skriftlig Erklæring om Danmarks Ejendomsret til dem), bemandede dem med norske og indrettede derefter under Kaptajn Fasting med et eget norsk Admiralitet det norske Søværn, der overtog Beskyttelsen af Norges Kyster mod Blokade og Krig.

Paa Kong Frederiks omtalte Brev sendte Prinsen det bekendte Svar, at han, hvis Norges Krone overdroges ham, vilde antage den, om det saa end var paa Gravens Rand, blot for at skaffe sin Søn (Frederik VII) Arveret til dette Rige. Han havde den dengang tidsmæssige Opfattelse, at hvis Bernadotte trods alt skulde blive indsat af Europa som Hersker i Norge, saa vilde en af Norge folkevalgt Kongeæt, om end fordrevet, have Fremtiden for sig fremfor et ved Vaaben indsat unationalt Dynasti.

Imidlertid fik saadanne triste Fremtidsudsigter ikke Magt over Prinsen endnu. Tværtimod forekom Situationen ham tilfredsstillende. Thi hvad betød alt det, der kom fra Liège, saa længe Krisen i Europa ikke var endt?

I Norge stod alt godt. Selvstændighedspartiet eller Uafhængighedspartiet, som det under Partikampen var døbt, var vokset og ved højt Mod. Den nordiske Sag, som Prinsen virkede for, og som han havde Ret til at interessere sig for, selv om han blev Konge i Norge, stod under de nuværende politiske Forhold i Europa og i Sverig ikke værre end før. Wedel var trængt ud af sit Forhold til Sverig. Han maatte indskrænke sig til at blive Leder for de Misfornøjede i Riget. Svenskerne satte deres Haab til, hvad han kunde udrette som saadan, men nogen Forbindelse med ham havde de ikke. Christian Frederik indtog hans Plads, og forbi ham kunde de ikke komme. Forholdet mellem Essen og Prinsen og deres Underordnede vedblev i Tone og Aabenhjertighed ogsaa at være det samme som før. Med Flach, som først den 9. April ankom med Feltmarechallens Brev, havde Prinsen en lang og

indgaaende Samtale, der endte saaledes, at Prinsen troede, han havde omvendt ham i politisk Henseende¹).

Med Hensyn til Rigsforsamlingen lovede ogsaa alt en hurtig og klar Afgørelse. Lige siden Uafhængighedserklæringen havde der, som sagt, hersket en fortsat Diskussion i Landet om de Opgaver, der skulde løses paa Rigsdagen, og hos Wedel og Kammerherre P. Anker paa Bogstad havde Regentens Modstandere hyppig haft Sammenkomster. Prinsen kunde ifølge sin Stilling ikke blande sig officielt i saadanne Møder, men under sin daglige Omgang med Regeringens Fagmænd og med dem, der søgte ham, fik han Lejlighed til mange Samtaler om finansielle, kulturelle og statsretlige Anliggender, der fik Indflydelse paa, hvad der senere foregik paa Tinge. Der var nu mange, der mente, at Regenten godt maatte kunne forelægge Lovforslag, og at det endog ligefrem maatte være hans Pligt at samle Materiale til vigtige Sagers Behandling. Med Hensyn til Forfatningen, som Prinsen lige siden Trondhjemsbesøgets Tid havde beskæftiget sig meget med, syntes det, som om han vilde tage sig dette ad notam. En Mand, som Prinsen kom i Berøring med, fordi han af Mangel paa Udenrigspersonale maatte benytte Fransklærere til Renskrivning af diplomatiske Aktstykker, nemlig Lektor Adler fra Frederikshald, indleverede den 3. April et Udkast til en Grundlov for Norge, som han havde udarbejdet sammen med Sorenskriver C. M. Falsen (en anden end den C. Falsen, vi kende fra Trondhjem).

Prinsen gjorde Bemærkninger til dette Udkast og bad Professor Sverdrup, der ogsaa havde forfattet et

¹) Ahnfeldts „Dagbog“ 79.

Grundlovsudkast, om i Forening med Generalauditor Bergh — til Brug for Rigsdagen — at sammenarbejde det foreliggende Materiale til et nyt Udkast, for hvilket dog et tredje Forslag, hvortil Prinsen ogsaa havde gjort Bemærkninger, skulde danne Grundlaget¹⁾. Dette Udkast blev nu færdigt, og Sagen blev overladt til Rigsforsamlingens eget Initiativ. Men Adler og Falsen omarbejdede selv deres Arbejde med Hensyn tagen til Prinsens Bemærkninger, og dette ypperlige Statsmandsarbejde, der udgaves trykt af Forfatterne, dediceret til Norges og sand Friheds Ven, Rigets oplyste Regent, Prins Christian Frederik, blev et selvskrevet Grundlag for den af Rigsdagen senere nedsatte Konstitutionskomité, af hvilken Falsen selv blev Medlem.

Da Prinsen d. 9. April begav sig til Ejdsvolds Jernværk, hvis Ejer Carsten Anker da var i Mission til England, vare de fleste af de 112 Repræsentanter, som skulde udgøre Rigsforsamlingen, alt ankomne og anviste Boliger dels i forskellige af Jernværkets egne Bygninger, dels i Gaarde og Huse, som omgav Jernværkets Hovedbygninger indtil en Kvart- eller Halvmils Afstand.

At dette 5 Mil Nord for Hovedstaden i landlige Omgivelser beliggende Jernværk var blevet bestemt til Samlingsstedet for Norges første Rigsforsamling, havde sin naturlige Grund deri, at det var paa dette Sted, at de den 16. Februar sammenkaldte Mænd tog Beslutningen om at ville afløses af folkevalgte Repræsentanter. Hvis Christian Frederik havde taget Initiativet til en slig konstituerende Forsamling, vilde

¹⁾ Herom nærmere Oplysninger hos Yngvar Nielsen: Norges Historie 1814. II. 49.

han sikkert have stævnet den til Hovedstaden, som han gjorde, da Decembermødet ordnedes. Da Tiderne bleve saa urolige og rygtefyldte, som de bleve i Marts Maaned, var Prinsen imidlertid glad ved det Samlingssted, Forsamlingen den 16. havde bestemt, og frygtede blot for, at Rigsforsamlingen selv paa det saakaldte Vestpartis Forslag skulde forlægge sit Sæde til Hovedstaden; thi her kunde den let paavirkes af Uroen i Tiden og af de Skræmmebudskaber, Svenskerne smuglede ind i Landet for at gøre Nordmændene forsagte.

For at modarbejde mulig Lyst til Rigsdagsforlægelse havde Prinsen ladet alt indrette saa godt som muligt. Øverste

Etage i Værkets Hovedbygning blev det Sted, hvor de parlamentariske Debatter og Afgørelser skulde finde Sted. I Stueetagen, hvor der var en rummelig Vestibule, fra hvilken en Trappe førte op til Tingsalen, fandtes i øvrigt den Lejlighed, der stod til Prinsens Raadighed, naar han opholdt sig paa Ejds-vold, og endvidere Spisesale og Forsamlingsstuer for de Deputerede. Ellers var alt ordnet som i en Lejr. De Deputerede mødte til deres Gerning i Hovedbygningen, de længst borte indkvarterede havde Befordringer til Raadighed. Hovedmaaltiderne indtoges i Fællesskab i et Par Sale i Stueetagen, medens en Del af Medlemmerne efter Tur, naar Regenten opholdt sig paa Ejds-vold, tilsagdes til hans Taffel. En Ritmester, der var Rigsforsamlingens Marechal, forestod, foruden Orden og Ceremoniel, ogsaa den materielle Del af det

officielle Liv paa Ejdsvold. Til det lejrsmæssige hørte ogsaa, at en lille militær Styrke var tilstede paa Ejdsvold som Æresvagt for Forsamlingen. Naar Prinsen forlod Ejdsvold, afgav han Kommandoen over Styrken til Forsamlingens Præsident. Denne Styrke udsatte Æresposter, og dens Musik spillede ved Taflerne.

Den 10. April samledes de Deputerede efter en Gudstjeneste i Ejdsvold Kirke i Hovedbygningens Stueetage, hvor Prinsen modtog de Adresser, der traadte i Steden for Valgbreve, og den følgende Dag foregik Rigsforsamlingens højtidelige Aabning i den smukt dekorerede Tingssal i øverste Etage, hvor de Deputerede sad i to Rækker langs begge Længdevægge. Prinsen traadte ind, parvis fulgt af Regeringens og hans Stabs Personer, og efter at han havde betraadt en Forhøjning, der med Lænestol var anbragt foran den ene Tværvæg, og hans Følge havde opstillet sig paa begge Sider af Forhøjningen, holdt han en Tale, der gjorde et gribende Indtryk. Efter dernæst at have ladet sit Brev til Kongen af Sverig fra Februar Maaned oplæse af Holten, opfordrede han Forsamlingen til at vælge en Præsident, en Vicepræsident og en fast Sekretær. Præsidenterne ønskedes nemlig ikke faste; han var gaaet ud fra, at Forsamlingen vilde vælge nye hver 8. Dag, hvilket ogsaa blev bestemt senere. Der skredes straks til Valg. Kammerherre P. Anker blev valgt til Præsident, hvilket var bevirket af Prinsen, der vilde vise Svenskerne, at Forsamlingen ikke var ensidig svenskfjendtlig. Til Vicepræsident valgtes Etatsraad Rogert og til fast Sekretær Sørenskriver Diriks, der erhvervede sig Krav paa Norges Tak for den Dygtighed, hvormed han

lige til Rigsforsamlingens Slutning røgtede det Hverv, der blev ham tildelt.

Saa snart disse Valg vare foretagne, forlod Prinsen Salen efter at have lykønsket de Valgte og paa ny opfordret Forsamlingen til Enighed og Mod. Straks derefter besteg Anker sin Præsidentstol og foreslog den oprømte Forsamling en Mængde Ting, der maatte foretages for hurtigt at komme ind paa det Arbejde, der var Forsamlingens Opgave. Hele Dagen gik hen med Meningsudvekslinger, Valg af Komitéer og et nyt Møde med Prinsen i Vestibulen, men uden parlamentarisk Orden. Alle talte i Munden paa hinanden som i Selskabslivet. Aldeles mærkværdig var den Hurtighed, hvormed Forhandlingerne i Løbet af kun faa Dage kom ind under eksemplariske parlamentariske Former med Gruppering af dem, der delte Anskuelser sammen om visse Spørgsmaal og uden for de samlede Møder organiserede en fælles taktisk Optræden i Tingsalen.

Allerede den 12. mærkede man parlamentarisk Disciplin. Den Dag vedtog Forsamlingen sit Reglement (Forretningsorden), udarbejdet i Nattens Løb af en Dagen i Forvejen valgt Komité, sendte Regenten en af Falsen og Sverdrup forfattet Takadresse og valgte en af 15 Medlemmer bestaaende Komité til at udarbejde Konstitutionen. Den kom til at bestaa af Mænd fra alle politiske Partier. I den kom Mænd, der hørte til Regeringspartiet, som Falsen, Sverdrup, Rein og Motzfeldt til at sidde sammen med Wedel-Jarlsberg, Jacob Aall, Wergeland og Omsen, der hørte til Oppositionen.

Konstitutionen var imidlertid en Sag, som interesserede alle uden Hensyn til Partistilling. Komitéens

Medlemmer tog derfor straks og uden iøjnefaldende Modsætninger mellem Anskuelse fat paa Opgaven og foreslog, for at beskæftige Forsamlingen og lære dens Anskuelse at kende, at der til en Begyndelse forelagdes den til Drøftelse nogle Grundsætninger, ialt 13, som Komitéen formente, at Konstitutionsforslaget burde bygges paa. Dette vedtoges, men ved Behandlingen af den første Grundsætning, der foretoges den 16. April, blev Enigheden brudt, og Kampen mellem Princens Parti og Oppositionen begyndte for Alvor.

Grundsætningen lød paa, at Norge burde være et indskrænket og arveligt Monarki. Til andet var der ikke opnaaet Enstemmighed i Komitéen. Wedel og hans Konsorter havde endog modsat sig, at Riget nævnedes som Kongerige. Men Falsen havde bevæget en Meningsfælle fra Bergen, en Kaptajn Holst, til i Rigsforsamlingen at foreslaa Grundsætningen forandret derhen, at Norge skulde være et frit, udeleligt og selvstændigt Kongerige, hvis Regent skulde bære Titel af Konge. Nu rejste der sig en Storm. Wedel, Løvenskjold, Hount og flere af deres Meningsfæller protesterede mod Forslaget, først fordi det ikke var anmeldt Dagen i Forvejen, som Reglementet bød, at alle Forslag skulde, dernæst, fordi et Forslag som dette ikke kunde tages under Overvejelse, før man var oplyst om Landets Ressourcer og dets politiske Stilling til de europæiske Magter. Fra Uafhængigheds-partiets Side blev der gjort gældende, at der godt kunde stemmes om Forslaget, da det kun var et Ændringsforslag til det behørigt anmeldte, og efter megen Ordstrid blev det besluttet, at Sagen skulde afgøres ved Votering til Protokollen, en af de Stemmemaader,

Reglementet havde hjemlet. Falsen, som tilfældigvis var den, der først skulde votere efter Præsidenten, dikterede da til Protokollen, at Norge skulde være et indskrænket, arveligt Monarki og et frit, uafhængigt og udeleligt Kongerige, hvis Regent skulde bære Titel af Konge. 78 Repræsentanter sluttede sig til denne Votering, medens kun 21 stemte for Grundsætningen, som den var forelagt.

Saaledes var Oppositionspartiets Mindretalsstyrke klart bleven konstateret, og det herskende Parti forfulgte rask sin Sejr. Da de øvrige Grundsætninger vare behandlede og vedtagne med Undtagelse af en enkelt om Værnepligten, hvis Vedtagelse opsattes, og der endvidere var valgt en foreslaaet Komité til at undersøge Statens Finansvæsen, foreslog Falsen den 18. to andre Komitéer, en til i videre Omfang at undersøge Finans- og Pengevæsenet i Norge, saa den kunde gøre Forslag til en ny Bank, og til de cirkulerende Pengerepræsentativers Indløsning af Staten, og en, som efter denne Rigsforsamlings Slutning skulde gennemgaa og ordne Norges Lovgivningsvæsen og forelægge Resultatet af sit Arbejde for en senere Rigsforsamling. Endelig foreslog han, at denne Rigsforsamling, saa snart Konstitutionen var færdig, skulde vælge Kongen og saa anse sit Hverv for endt.

Det første af disse Forslag antog Forsamlingen ikke, da der alt var valgt en Finanskomité, hvis Hverv kunde udvides, hvis den forlangte det. Derimod gik de to andre igennem, men det sidste efter en meget

hidsig Diskussion rigtignok først den følgende Dag og efter en Stemmeafgivning, der ikke betegnede nogen Sejr. Wedel, Løvenskjold, Wergeland, Grøgaard og flere af Oppositionens Parti talte nemlig mod et Forslag, der vilde binde Forsamlingens Hænder under den følgende Del af Rigsforsamlingen, og det med en saadan Kraft, at Uafhængighedspartiet, skønt dets mest glimrende Taler, Pastor Rein, ydede et Mesterstykke i Retorik, ikke opnaaede andet, end at Stemmerne ved Optællingen stod lige, 55 mod 55. Hvis man ikke havde talt Præsidentens Stemme med, vilde Falsens Forslag være faldet; thi Præsident blev denne Dag Oberst Hedemann, som havde stemt for Forslaget. Men Wedel foreslog, da Forretningsordenen intet indeholdt til Vejledning, at Sejren skulde tilfalde den Side, blandt hvis Stemmer Præsidenten fandtes.

Nu var det saaledes foreløbig vedtaget, at Norge skulde være et uafhængigt Rige med egen Konge, og til Kronen havde Christian Frederik afgjort ingen Medbejler. Men mange forholdt sig skeptisk til, at dette Kongevalg lod sig opretholde, naar de vedtagne Grundsætninger vare satte i Lovform og skulde endelig vedtages, og en 30 Medlemmer med Wedel som Fører arbejdede lige til det sidste herimod. Imidlertid indvirkede dette ikke paa det Lovgivningsarbejde, som nu begyndte ad de afstukne Veje, i Konstitutionskomitéen, i Finanskomitéen, i Plenarmøderne o. s. v. Alle Partier og Partiafskygninger satte i lige Grad deres Kræfter ind paa dette Arbejde, og Konstitutionskomitéen fuldførte i Resten af April Maaned Udkastet til den berømte Grundlov, der i lange Tider har kastet Glans over den norske Frihedsrejsning, saa den parla-

mentariske Behandling af dette Lovforslag kunde begynde den 4. Maj.

Under de nævnte Forhandlinger havde Prinsen dels paa Ejdsvold, dels i Christiania, hvor han i 5 Dage havde opholdt sig, fortsat sin politiske Gerning. Han havde faaet Melding fra Carsten Anker om, at han var kommen i Land paa britisk Grund og var paa Vej til London. Prinsen havde herefter sendt Carsten Ankers Broder, Peder Anker, der tidligere havde været Guvernør i Trankebar, over til London, for at han, hvis Broderen ønskede at rejse til Monarker paa Fastlandet, kunde forblive i dennes Sted som norsk Repræsentant i London. Han havde sendt Konsul A. Konow til Holland som politisk Agent og faaet en dansk Godsejer, den senere Grev Hardenberg-Reventlow, der var en Søn af den preussiske Statskansler, til i Forening med Ærinder, han havde paataget sig for den danske Regering, ogsaa at tjene Norges Sag paa Fastlandet eller i det store Hovedkvarter. Han fik Haab om, at disse Sendelser og andre, som vi i det følgende maaske komme til at berøre, vilde sætte Frugt, og hans Forhaabninger styrkedes, da han den 17. fra Feltmarechallen, gennem Schmettow, blev underrettet om, at de Allierede ifølge Rygtet vare dragne ind i Paris, og at Senatet havde indsat Bourbonerne. Var dette sandt, antog han sin Sag for vunden, og nogle Dage efter, den 21. April, erfarede han gennem samme Kilde, at Rygterne havde talt Sandhed, at de Allierede den 30. Marts havde holdt deres Indtog i Paris, at Czar Alexander havde erklæret ikke mere at ville forhandle med Napoleon, og at Senatet havde anerkendt Bourbonerne.

Alt dette var vel skikket til at forhøje Prinsens Mod. Han paalagde nu Carsten Anker formeligen at virke for Carl Johans Til sidesættelse, skrev til Nesselrode, Fyrst Hardenberg, den danske Gesandt Blome i Petersborg og mange andre i samme Øjemed og lagde endelig ny Kraft i Agitationen paa Sverig. Han erholdt nemlig fra Danmark to norske Mænd tildelte, hvoraf den ene, Diplomaten Gyldenpalm, ikke kom længere end til Wenersborg, hvor han blev arresteret, fordi han var Bærer af Brevskaber, som Svenskerne, underrettede af Tawast, vilde sikre sig, medens den anden, den tidligere omtalte Marinekaptajn Holstein, der havde været Generalkonsul i Gøteborg, naaede Christiania tillige med de Brevskaber, ogsaa han var Bærer af. Denne Dygtighed tog Prinsen straks i sin Tjeneste, gjorde ham til sin Marineadjutant og sendte ham den 2. Maj til Essen, hvor hans diplomatiske Evner efter Prinsens Mening kunde gøre Gavn. Selvfølgelig var det i Schmettows Opgave, han skulde gaa ind. Han skulde søge at gøre det indlysende for Essen, hvor nødvendigt det var for Sverig at jage de to fremmede bort (Carl Johan og hans Søn), som vare en Hindring for Nordens Enhed og Lykke.

Fra Danmark vare alle Efterretninger gunstige, skønt Kongen og Rosenkrantz i højere Grad gik Tawasts Ærinder, end Prinsen syntes om. Saaledes udnævnte Kongen en Kommission, bestaaende af Admiral Bille og Oberst Lønborg, der skulde gaa til Wenersborg, der forene sig med to svenske Kommissærer, Essen skulde udnævne, og derefter aflevere disse de norske Fæstninger og de andre kongelige Ejendomme i Norge. Der var nu egentlig intet at indvende mod denne Foranstaltning; thi det var den eneste Bestem-

melse i Kielerfreden, Kongen ikke havde opfyldt paa Grund af, at Prins Christian ikke havde efterkommet Kongens Befaling til at sætte Navne ind paa den af Kongen undertegnede Udnævnelsesordre, der var sendt Prinsen i Februar. Men Kongen gik, ledet af Tawast, videre, end han efter Kielerfreden var forpligtet til. Han forbød Kornudskibning til Norge, befalede, at danske Embedsmænd i Norge skulde vende tilbage inden 4 Uger, og gav de danske Kommissærer Resolutionen herom, trykt i mange Eksemplarer, med sig med Befaling om, at de skulde udbrede den i Norge. Imidlertid lod disse Foranstaltninger fra Kongens og Rosenkrantz's Side sig vel forsvare; thi Regeringen begyndte at faa Nys om en europæisk Intervention og vilde have udført alt, hvad der i Kielertraktaten var Kongen paalagt. Dertil var nogen Strengthed eller Skinnethed deraf, nødvendig; thi de Papirer, der vare grebne af Essen paa Gyldenpalm, vare ikke fri for at være kompromitterende. Kongen nødtes til at afsætte Frederik Moltke fra sin Ministerstilling. Nogen Skade bevirkedes der dog ikke ved Kongens Resolutioner. Kornforsyningen gik som tidligere, ja i April Maanedes Slutning kom en usædvanlig rig Forsyning til Norge.

Da Situationen i Europa havde tegnet sig for Prinsen saaledes, som vi her have skildret den, begav han sig den 3. Maj fra Christiania, hvor han atter havde opholdt sig en Tid, til Ejds vold for at være Vidne til Fuldendelsen af det norske Selvstændighedsværk. Den 4. Maj skulde nemlig, som bebudet, Diskussionen om Konstitutionskomitéens Forfatningsudkast begynde. Efter Forfatningens Vedtagelse skulde Finanskomitéens Betænkning drøftes og til sidst Kongevalget krone den nye Rigsorganisation.

Alt dette fuldbyrdedes nu i Løbet af et Par Uger. Vi kende alle Konstitutionen, der behandledes, den fra Danmark forskellige Arvefølge, det suspensive Veto, Statsraadet paa mindst 5 Medlemmer og det med overordentlig Magt udrustede Storting med dets Underafdelinger „Odelsting“ og „Lagting“. Vi kende den skarpe Adskillelse mellem den udøvende og den dømmende Magt og det borgerlige Synspunkt, der gjorde sig gældende ved Ordningen af alle Forhold. Udkastet blev beundret i de fleste omliggende Lande og vilde ogsaa være blevet det i Sverig, saa meget mere, som særdeles meget i Udkastet var taget fra den svenske Regeringsform af 1809, hvis ikke Stemningen der havde været opagiteret mod, hvad der kom fra Norge og Christian Frederik. Den sidste var maaske den, der havde mest mod Udkastet, dog kun i enkelte Retninger, mest med Hensyn til den eksekutive Magts for ringe Styrke. Men han fik Falsen til at arbejde for passende Ændringer og underordnede sig ellers Forsamlingens Afgørelse.

Tonen og Stemningen højnede sig i dette sidste Afsnit af Rigsforsamlingens Historie, men ogsaa Lidenskaberne øgedes. Det Wedelske Oppositionsparti arbejdede systematisk og med Sammenhold mod alt det, der i Grundlovsudkastet efter deres Mening havde specielt Hensyn til Christian Frederiks Kongedømme eller, som de troede, til en Genforening med Danmark i Tidernes Løb. Det modsatte sig ogsaa, at der overlodes Kongen til Værn for Landets Selvstændighed 14 Millioner i Papirspenge, som Komitéen foreslog, at Staten skulde garantere til en Kurs af 375. Endelig gjorde Oppositionen den 17. Maj, da Kongevalget skulde foretages, et Forsøg paa at faa det udsat til

Freden i Europa eller til første Storting. Men dette Forslag overstemtes, og da det nu saaledes var afgjort af Rigsforsamlingen, at Kongevalget skulde finde Sted som alt en Gang før bestemt, valgtes enstemmigt denne Dag Christian Frederik til Norges konstitutionelle Konge.

Sverdrup var Præsident den Dag; han holdt, efter at Norges gamle Trone saaledes var rejst paa ny inden for Norges Grænser, en begejstret Tale, som modtoges af Forsamlingen i løftet Stemning, og en stor Deputation med Præsidenterne i Spidsen afgik straks til Prinsen, der opholdt sig paa Ejdsvold, med Underretning derom.

Prinsen modtog den Adresse, der overrakte ham, rørt og med varme Tilkendegivelser af sin Hengivenhed for Norges Sag; men han bad om et Par Dages Henstand, inden han endelig modtog Kronen.

Skæbnen vilde, at Christian Frederik netop denne Dag og den følgende blev udrevet af de Illusioner, der havde været de stærkest virkende Drivfjedre til hans politiske Optræden. Han fik Underretning om, at Carl Johan var udsonet med Koalitionens, og at han ikke blot selv vilde vende tilbage til Norden, men at de fire Magter, vi kende, deriblandt ogsaa England, vilde hjælpe ham til Norges Erobring. Han erfarede dette særligt af Kaptajn Holstein, der samme Aften vendte hjem fra sin Mission til Essen, og af et Brev fra Admiral Bille, som han modtog den 18. Denne af Kong Frederik opsendte Kommissær, der da opholdt sig med Lønborg i Strømstad uden for den norske Grænse, der var lukket for ham, meldte ham, hvad der var foregaaet i Paris angaaende Norge, samt

at den russiske Kommissær, Grev Orloff, alt fra den 10. Maj havde opholdt sig i Kjøbenhavn.

Prinsen gik to Timer op og ned i sit Værelse, betaget af Situationen. Han kunde endnu træde tilbage, optræde som Mægler lige over for Sverig, men Norge kom derved næppe til sin Ret, til sin Selvstændighed og sin Konstitution, som i hvert Fald maatte respekteres. Dog sejrede til sidst den Følelse hos ham, at hverken han eller Norge, efter at Begivenhederne vare komne til det nuværende Punkt, burde svigte sit For-sæt, hvad ogsaa Sommerfeldt, som han talte med, be-nfaldt ham om ikke at gøre.

Den 19. Maj modtog han da i Rigsforsamlingen under stor Hyldest og Glæde Norges Krone, af-lagde Eden paa Forfatningen, hvad Rigsforsamlingens Medlemmer paa Opfordring ogsaa gjorde, og medens han denne og de følgende Dage endnu fra Essen og alle mulige Steder bombarderedes med Jobsposter, som at den engelske Blokade alt var indtraadt, at Carsten Anker var arresteret i London, at Fjendtlighederne fra Englands Side alt vare begyndte o. s. v., ordnede han Kongerigets nye Organisation, gjorde Regerings-raadet til Statsraad, indrettede sit Hus til et lille Hof med Hofmarechal og Hoffunktionærer, ja endog med nogle Kammerherrer og Kammerjunkere, som Skik og Brug fordrede. Den 22. Maj holdt han dernæst under stor folkelig Jubel sit Indtog som Konge i Christiania, hvor han derpaa, da han ikke havde nogen Udenrigs-minister og ikke engang havde faaet Gyldenpalm, ved Hjælp af Holten og Adler ekspederede Kundgørelser til alle Magter i Europa om sin Tronbestigelse og om, hvad der var sket i Norge, hvilket ikke undlod

under de nærværende Tidsomstændigheder at tildrage sig en velforstaaelig Opmærksomhed.

Den Dag, Christian Frederik modtog den norske Kongekrone, den 19. Maj, var netop den Dag, da Carl Johan kom til Lybæk. Dennes store Proklamation af 21. Maj, der skulde melde Norden hans Hjemkomst og det Maal, han og hans Hær kom for at opfylde, mødte Budskabet om det norske Kongedømmes Konstitution paa lovlig Grund, en Situation, som Grev Orloff, der alt i Kjøbenhavn havde faaet Selskab af den anden europæiske Kommissær, Major Martens, ikke kunde undlade at betragte som den faktisk indtraadte Tilstand, Kommissionen, naar den blev samlet, maatte nødes til at erkende som Udgangspunktet for de Skridt, den maatte bekvemme sig til i Henhold til dens Medlemmers Instruktioner.

Carl Johan fik alt i Lybæk Lejlighed til at ærgre sig lidt over den europæiske Mægling, han havde fremkaldt. Han led ikke, at Orloff opholdt sig i Kjøbenhavn under dansk Indflydelse, og det saa meget mindre, som den russiske General ikke lod sig nøje med de Beretninger, Tawast gav ham om Regeringens Fulhed. Han vilde danne sig sin Mening om Kielerfreden og dens Udførelse paa egen Haand, gennemgik Traktaten og dens Historie med Rosenkrantz, lod sig alle Aktstykker, der vare vekslede mellem Kongen og Norge, forelægge i Oversættelse. Foruden dette gjorde Mæglingen i andre Retninger Skaar i Carl Johans Planer. Under alt det, han søgte opnaaet af de Allierede i Lybæk — hvorom det nærmere alt er meddelt i forrige Afsnits Slutning — mødte han stadig den Indvending, at de Allierede ikke vilde skride til krigerske Forholdsregler, før Kommissærerne havde fuld-

bragt deres Hverv, og det viste sig, at der maatte gribes til andre Midler end fredelige. Derfor opnaaede han ikke de danske Hertugdømmers Genbesættelse. Han havde faaet Bennigsens Korps til Raadighed, men Bennigsen maatte ikke begynde Krig, før han efter Afslutningen af Kommissærernes Hverv havde faaet Tilladelse dertil af Czarens Regering. Carl Johan maatte derfor ved sin Bortrejse fra Lybæk nøjes med at lade Bennigsen udvide sit Korpses Kantonnement ind paa holstensk Grund for at lægge et materielt Tryk paa Kongens Kasse, og Bennigsen maatte af Danmark forlange 50000 Portioner og 1900 Rationer daglig, hvilken Fordring vel efter Carl Johans Afrejse indskrænkedes lidt, saa den kom til at svare til Korpsets virkelige Styrke, der var 45,000 Mand, og senere lidt mere, men dog var en Byrde og en Fare, der tyngede den danske Regering ned under de følgende Begivenheder, hvorvel man søgte at trøste den med den Formening, at denne Forplejning af den russiske Hær ikke var en Udgift, der ved den endelige Opgørelse skulde falde den danske Kasse til Last.

Efter at have fuldført de mange Anliggender, der beskæftigede Kronprinsen i Lybæk, var han tagen til Carlskrona, hvor Admiral Puke var stævnet ham til Møde. Efter med denne at have lagt sidste Haand paa, hvad der angik de svenske Flaaders Mobilisering og Anvendelse til de store maritime Opgaver, som Situationen stillede, havde han under store Æresbevisninger overalt begivet sig til Stockholm, hvor Byens Befolkning med ubeskrivelig Henrykkelse modtog den Helt, der havde ført det svenske Navn og svenske

Tropper med sig om paa Europas Valpladser og taget Del i Tidens mest afgørende Begivenheder.

Men oplivende var den Situation ingenlunde, som Kronprinsen forefandt efter sin Hjemkomst. Der skulde nu føres virkelig Krig, og der var næsten intet udrettet til dens Forberedelse. Vel meddelte Kronprinsen i et Statsraad den 13. Juni, at 45000 russiske Tropper under General Bennigsen vilde rykke ind i Holsten, for derfra senere at føres op til Norge, men den svenske Hær maatte dog udgøre Hovedhæren, og der maatte tilvejebringes alle de Midler, deriblandt ogsaa de finansielle, en slig Krig krævede.

Med dette Arbejde gik Kronprinsen straks efter sin Hjemkomst i Gang. Men det tog sin Tid og skulde heller ikke være færdigt før i Midten af Juli, da allertidligst de sidste af Hæren i Tyskland kunde være landsatte paa Sverigs Vestkyst.

Derved fik ogsaa den nyvalgte Konge i Norge Tid til at forberede sig paa Krigen. Og der foretoges ogsaa lidt i den Retning. Seyersted, der blev General og Generaladjutant, tillige Chef for Generalstabens, udarbejdede en Felttogsplan, der indstiftede en Almenvæbning over hele Landet o. s. v. Den norske Konges Hovedopmærksomhed var dog i denne Periode fæstet paa den politiske Situation og navnlig paa England, hvorhen han straks efter Tronbestigelsen sendte en ny Deputation, bestaaende af en Statsraad, nemlig Niels Hall, og to Medlemmer af den nu opløste Rigsforsamling, Christie og Konsul Rosenkilde.

Der var Anledning for Kong Christian Frederik til ikke at opgive Haabet om en Hjælp fra England, især naar han vilde indskrænke sin Bøn til en Anmodning om Mægling mellem Norge og Carl Johan; thi ingen

Sinde var Deltagelsen for Norge i større Vækst i det britiske Rige end nu. Og til London ventedes nu ikke blot alle Fyrsterne med deres Statsmænd fra Paris, til hvilke Carsten Anker havde Breve med sig, men ogsaa Lord Castlereagh, om hvis Sindelag mod Carl Johan og hans Prætensioner der var kommet Efterretninger, der fødte Forhaabninger. Det lod til, at der ingen engelsk Specialkommissær vilde komme til Kjøbenhavn.

Hvad der med Hensyn til denne Kommission foregik i den danske Hovedstad i Maj Maaned, var følgende.

Grev Orloff havde med en Strenghed og tillige med en Nærgaaenhed mod Kongen, som vakte Opsigt i alle europæiske Kabinetter, efter den 15. i Forening med Major Martens, som da var kommen, undersøgt, hvad der var foregaaet. Da endelig General Steigentesch den 21. havde sluttet sig til de andre, var Resultatet, de vare komne til, det, at Skylden for, at Kielerfreden ikke var bleven fuldbyrdet, i første Linie var Carl Johans egen, fordi Sverig ikke straks var optraadt saaledes, som Kielertraktaten bød det. Hvad Frederik VI's Forhold angik, da kunde det ikke lægges ham til Last, hvad han muligvis, saaledes som Tawast og den svenske Kronprins paastod, havde aftalt med Prinsen i Norge paa en Tid, da Krigen med Koalitionens Tropper ikke var begyndt, og Carl Johan ikke engang stod i Holsten. Efter Freden i Kiel havde Kongen udført alt, hvad han havde forpligtet sig til, og det eneste, der kunde lægges ham til Last, var Svaghed eller Magtløshed. Det var dog kun med Hensyn til Kongens Brøde eller Brødefrihed, at de vedkendte sig denne Opfattelse. Christian Frederiks

Sag turde hverken Kongen, hvis Fortrykthed i denne Tid syntes uden Grænser, eller Rosenkrantz forsvare, og derfor fik Tawast let Spil med at sætte Prinsens Opførsel i Norge i et saadant Lys, at de kunde finde den strenge Optræden mod ham, som deres Instruktioner foreskrev, forklaret. De ansaa det derfor som deres Opgave at lægge Kraft i Kongens Optræden baade lige over for Tronarvingen i Norge og lige over for Myndighederne i Danmark og Norge, der havde været hans Villie overhørig. De dikterede Rosenkrantz Befalinger og Svar, som Kongen med Tilside-sættelse af al kongelig Værdighed underskrev, uden at de derfor lystredes mere end Kongens andre Bud, der angik Norge. Og de besluttede, naar Kommissionen blev fuldtallig, at gaa med saadanne kongelige Befalinger til Prins Christian i Norge.

Saaledes stod Sagerne i Kjøbenhavn ved Maj Maanedes Slutning, da Kommissærerne til Carl Johans Fortvivelse havde maattet slaa sig til Ro hos den danske Regering, fordi der ikke havde vist sig nogen engelsk Befuldmægtiget. Senere erfarede de, at en engelsk Agent var sendt til Norge, medens der til Kjøbenhavn ikke vilde komme nogen anden Diplomat end den Mand, der var udnævnt til Gesandt der, nemlig Mr. Foster.

Vi maa nu begive os til England, hvor det skulde vise sig, om Carsten Anker kunde formaa Regeringen til at indslaa en mere forsonlig Politik mod Norge, end dens Forbindelser med Carl Johan hidtil havde tvunget Regeringen til at følge.

Carsten Anker var den 13. Marts kommen i Land i Leith i Skotland, hvor den norske Skonnert, han havde været om Bord paa, paa Grund af Storm havde set

sig nødt til at løbe ind. Han blev vel modtagen af Myndigheder og Befolkning; thi Stemningen i Skotland var paa Grund af Februarbevægelsen i Norge stærkt vakt for Norges Sag. Den norske Skonnert havde de engelske Krigsfanger om Bord, hvilke havde haft Ophold i Norge. Christian Frederik havde i Henhold til Kielerfreden ønsket disse afleverede i England mod til Gengæld at faa de norske Krigsfanger i England udvekslede, og Løjtn. Sneedorff, som fulgte Anker om Bord paa Skonnerten, fik ogsaa Held til at faa Fangerne modtagne af et engelsk Vagtskib. Carsten Anker fik ogsaa Lejlighed til at købe Korn for Norge straks de første Dage. Han erhvervede sig betydelige Partier, og der laa i Forvejen to udklarerede Skibe færdige til at afgaa til Norge med Korn.

Men længe varede de gode Auspicier ikke for Ankers Mission. Der var alt af Regeringen i London paa Grund af Aftalen med Carl Johan i Kiel udstedt en Befaling til Myndighederne ved Kysten om, at intet Skib maatte ekspederes til Norge, og at de alt udklarerede skulde standses. Og værre blev det, da Aviserne i Skotland berettede, hvem det var, der var kommen til Leith. Den svenske Legation i London kom paa Benene. Rehausen gik til den i Castlereaghs Fraværelse fungerende Chef for Udenrigsministeriet Lord Liverpool og forlangte Carsten Ankers Tilbage-sendelse til Norge, samt den lovede Blokade gennemført.

Det lykkedes dog den norske Udsending at komme til London, hvor han Dagen efter Ankomsten den 21. Marts, aflagde Besøg i Udenrigsministeriet og over-
 Understatssekretæren, Hamilton, sin Fuldmagt
 til den fraværende Udenrigsminister Castle-

reagh fra Christian Frederik; men han havde ikke opholdt sig mange Dage i London derefter, før han fik Blik for, hvor vanskelig, næsten haabløs den Situation var, han forefandt i Englands Hovedstad. England havde efter Kielerfreden sluttet sig nøje til Carl Johan og lovet at opfylde alle hans Ønsker med Hensyn til Norge, og Regeringen var ganske gaaet ind paa Stockholmerregeringens Maade at betragte Kielerfreden og Norges Stilling til den paa. Forgæves gjorde Carsten Anker opmærksom paa, at Norge var et selvstændigt Kongerige, der ikke kunde bindes ved, hvad Danmark og Sverig, uden at Norge engang var med, havde besluttet om det, og at Norge var fuldt berettiget til at bede England om dets Mægling og Hjælp lige over for de Fordringer, Carl Johan vilde gøre gældende. Man svarede, at Norge var en Besiddelse, et Underrige, der kunde afstaas som en Provins, og naar Danmark havde afstaaet det til Sverig, kunde Danmarks Tronarving ikke gøre sig til Herre over det. Det hjalp ikke, at Carsten Anker gjorde gældende, at Christian Frederik var lige saa meget norsk Prins som dansk, og at han havde samme Ret, som andre Nordmænd og Danske havde efter Traktaten, at kunne vælge, om han vilde være norsk eller dansk; man var hildet i den svenske Opfattelse af Norges statsretslige Stilling og lovede at gøre alt for at skaffe Norge de bedste Betingelser under Foreningen med Sverig, hvad England alt havde lovet i Traktaten i Stockholm. Men Betingelsen var, at Prins Christian rejste bort fra Landet.

Det samme Vilkaar meddelte Lord Liverpool Anker, da denne efter Tilsigelse havde sin Audiens hos ham. „Vil de Norske lade Prins Christian rejse til Danmark,“

lød Lordens Slutningsord, „saa ville vi i alt, hvad vi kan, hjælpe dem til gode Betingelser med Sverig; men beholder de den danske Prins hos sig og ved-

blive de at ville være uafhængige, da maa vi hjælpe Sverig til Erobringen af Norge¹⁾.“ Densamme Tanke mødte Carsten Anker ogsaa i en Sammenkomst, han havde hos den preussiske Gesandt med Rehausen og en anden svensk Mand, en Hr. de la Gardie. Kun vilde disse, at Anker skulde henvende sig til Carl Johan i Steden for til nogen anden. Han vilde forbavses over de Vilkaar, den svenske Kronprins vilde

byde, naar blot Christian Frederik var ude af Spillet.

Den første Maaned efter Ankers Ankomst til London var kun lidet tilfredsstillende. Han mødte vel en hjertelig Modtagelse hos alle sine tidligere engelske Venner, helt op til Kongehuset, men Udenrigsministeriets Embedsmænd og Svenskerne forfulgte ham, og til sidst hændtes der ham virkelig, hvad der var meldt Christian Frederik i Norge af Essen, at han blev arresteret for Gæld. Sammenhængen dermed var den, at

¹⁾ Alt, hvad der angaar Carsten Ankers Mission i England, kan læses udførligt i C. I. Anker: „Christian Frederiks og Carsten Ankers Brevveksling 1814.“

han som Chef for det asiatiske Kompagni før Aaret 1807 var kommen i Gæld til engelske Huse. Men de Penge, han skyldte, var han bleven nødt til at indbetale i den kongelige Kasse i Kjøbenhavn, fordi Kong Frederik, som vi erindre, ved Krigserklæringen 1807, havde forbudt sine Undersaatter at betale deres Gæld til Englændere, men i Stedet for befalet dem at indbetale den i den kgl. Kasse. Hans Arrestation varede imidlertid ikke længe. Han stillede Kautions for sin Tilstedeværelse i London, og Sagen blev ham maaske derved endog til nogen Fordel. Thi Carsten Anker var nu ved sin Ære forpligtet til at blive i London, hvis han ikke vilde svigte sine Kautionister, og den engelske Regering, som lige fra hans Ankomst havde bedet ham om at rejse bort saa snart som muligt, maatte nu, hvis den vilde være ham kvit, gribe til strengere Midler end blot mundtlige Raad og Opfordringer. Men derved var Regeringen dog betænkkelig.

Nu i Slutningen af April steg nemlig Stemningen i England for Norge meget betydelig, eftersom Regeringen da havde besluttet Norges Blokering og Kundgørelse derom var offentliggjort. Utilfredsheden dermed var saa almindelig, at Oppositionen i Parlamentet endog ansaa Tiden bekvem for et Stormløb mod Ministeriet paa Grund af dets Politik paa Norge. Carsten Anker kom derved i Forbindelse med Oppositionens Koryfæer, ikke blot dem i Parlamentet, men de langt flere, som fandtes uden for Parlamentet i alle højere Samfundsklasser op til Hertugen af Gloucester og Prinsregentens Brødre. Det parlamentariske Felttog, som fandt Sted i Maj Maaned, dannede en ypperlig Piedestal for Carsten Ankers Stilling og Opgave i England.

Hovedslaget stod i Parlamentet i Dagene den 10. og 12. Maj, da der baade i Overhuset og i Underhuset foresloges Adresser til Prinsregenten, sigtende til at befri Norge for den Blokade, der vilde stille Riget Valget mellem Hungersnød eller Underkastelse under en fremmed, fjendtlig Magt, og til i Stedet for at beskytte det norske Folk, der kæmpede for den nationale Uafhængigheds hellige Ret, mod de Fjendtligheder, der truede det.

I Overhuset var det den bekendte Lord Grey, der lagde for. Han genkaldte i Husets Erindring den beskæmmende Traktat af 3. Marts 1813, der ofte i Parlamentet var betegnet som en Plet paa Englands Nationalkarakter. Men hvad Regeringen nu havde for, var en ny umedholdelig Gerning, der ikke kunde skydes ind under denne af Parlamentet dog anerkendte Traktat, men dannede en Ting for sig selv, en ny Regeringshandling værdig til Kritik. Thi hin saa uforsvarlige Traktat var fuldbyrdet. Den var opfyldt ved Freden i Kiel. Norge var blevet afstaaet til Sverige, og Danmark havde sluttet sig til Koalitionens. Dermed var Englands Forpligtelse efter hin skammelige Traktat opfyldt. Thi denne bestemte udtrykkelig, at naar Norge var afstaaet, og Danmark havde sluttet sig til Koalitionens, maatte Norges Forening med Sverige ikke tilvejebringes ved Vaaben. Ved sin nye Forbindelse med Sverige krænkede Regeringen saaledes paa den eftertrykkeligste Maade den Bestemmelse, den selv havde indsat i hin Traktat. Og dette var en Uretfærdighed. Thi Norge var ikke en Provins, der lod sig afstaa paa de Vilkaar, andre bestemte. Det havde altid været en egen Stat, hvis Stilling til Danmark havde været den samme som Irlands til Stor-

britannien inden Unionen. I et flere Timers fængslende Foredrag udviklede Lorden disse Tanker videre og kom særligt ind paa en udtømmende Skildring af Norges statsretslige Stilling i Norden, som Lorden meddelte, at han havde faaet oplyst af den Afsending fra Norge, som nu opholdt sig i London, og nu vilde bringe til almindelig Kundskab.

Mange fremragende Statsmænd talte i Lord Greys Aand, i Overhuset Lord Grenville, i Underhuset, hvor Mr. C. W. Wynn stillede Forslaget, Sir James Machintosh, Lord John Russel og andre. Paa Regeringens Vegne talte i Overhuset særlig Lord Liverpool og i Underhuset Canning. De holdt den svenske Opfattelse af Norges Stilling frem som den, der hidtil havde været den almindelige i Europa, benægtede ikke Muligheden af, at den ikke i alle Retninger var den rette, men hævdede, at Norge ikke kunde være afstaaet til Sverig eller Sverigs Konge, naar Danmarks Tronarving stod i Spidsen for den norske Uafhængighedskrig.

Selvfølgelig kunde den kompakte Majoritet, som havde været det Castlereaghske Ministeriums Vagt i Parlamentet, ikke svigte det i dette Øjeblik, da Ministeriet havde besejret den Napoleonske Vælde og stod som den sejrende Magt i Europa, ifærd med at sikre sig den største og afgørende Indflydelse paa Fremtiden gennem det Stormagtsherredømme, Castlereagh havde foreslaaet. Ministeriet vandt en overvældende Sejr over Parlamentsoppositionen, i Overhuset med 115 Stemmer mod 34, i Underhuset med 229 Stemmer mod 79, men Afstemningen gjaldt blot Ministeriets europæiske Stilling, ikke Norge, hvis Sag alle gerne vilde antage sig, naar det kunde ske uden at berøve Ministeriet den Støtte fra Parlamentets Side, der var en

Betingelse for, at det paa dette kostbare Tidspunkt kunde fortsætte sin europæiske Politik i det store.

Carsten Anker blev fra nu af en fremskudt Mand i England. En bedre Anmeldelse som Norges Repræsentant end den, Lord Grey havde ydet i Overhuset, kunde han under de nærværende Omstændigheder vanskelig faa. Alle Partier viste ham Agtelse og Sympati og, hvormeget Regeringen end tjenstligt nødtes til at overse ham, vandt han dog ved sin kloge og hensynsfulde Optræden en Stilling som Norges Repræsentant, der ikke i Anseelse eller Indflydelse kom til at staa tilbage for den, de andre fremmede Gesandter, blandt hvilke han færdedes, nød. Han blev nyttig for dem, der havde Interesser i Norge at varetage og derfor søgte ham, og han fik Lykke til at sende Norge baade Korn, Soldaterklæde og andet, som det havde købt i England, men ikke ad almindelig Vej kunde faa hjem. Han satte sig i Forbindelse med Christian Frederiks Agenter i andre Lande, og de fleste af dem, vi have nævnt, Konow og Hardenberg-Reventlow, kom til ham i London.

Hans vigtigste Gerning var dog at virke for den Sag, der var hans Missions Hovedopgave. For den kunde han ikke komme til at optræde paa den officielle Maade, hans Herre havde forudsat, men han savnede ikke opmuntrende Varsler om en mulig Forandring af Regeringens Holdning. Thi Sympatien for Norge steg daglig under hans Ophold i England, og den tiltvang sig især Opmærksomhed paa den Tid i Juni Maaned, da Fyrsterne fra Paris, Czaren og Kongen af Preussen, deres Statsmænd og Metternich samt hele den Sværm af Generaler og officielle eller ikke officielle Politikere, som følge i Kongressers Kølvan-

begyndte at indfinde sig i London. Da kom i Virkeligheden Norges Sag til at staa paa Dagsordenen, som en af de udenlandske Stormænd udtrykte sig.

Det var dog ikke Carl Johans Agitation, der bevirkede dette. Det var Begivenhederne i Norge, den frygtløse Tilendebningelse af Selvstændighedsværket og til sidst Kongevalget, som paa den Tid gjorde Opsigt i hele Europa og i London som i alle Koalitionens politiske Kredse og Militærstabe gav Sagen om Norge ny Aktualitet. Men med det samme fik denne Sag et nyt Sving. Der var faa af Koalitionens Statsmænd eller Generaler, der brød sig om Lord Greys Udviklinger af Norges statsretslige Stilling. Det var dem ligegyldigt, om Christian Frederik havde Ret til at stille sig i Spidsen for Nordmændene, men man spurgte blot: Hvem er han? Er han en Kriger, der kan tage det op med Carl Johan? Har han Norge med sig? Og mellem sig mente disse næsten uden Undtagelse mod Carl Johan ildestemte Mænd, at hvis Prinsen var en Mand, der kunde vinde blot en Sejr, da vilde Bernadottes Saga være ude; thi der var ingen af Europas Magter, ikke engang Czaren, som paa denne Tid, da Europas Fred højtideligt var deklareret, for Alvor med Magt vilde indsætte denne Napoleonske Eventyrer i et langt borte liggende Land, om hvis Stemning han havde givet alle Magter fejlagtige Forklaringer.

Carsten Anker var en søgt Mand i London paa denne Tid. Tillige en meget beskæftiget. De Breve, han hjemme fra havde med sig til Fyrsterne og deres Ministre, fik han afleveret, dog ikke personligt til Fyrsterne, der ikke vilde modtage ham, men til Ministrene, der bevilgede ham Audienser og opmærksomt lyttede efter, hvad han svarede paa deres Spørgsmaal

om Prins Christian og Norges Modstandsevne og nationale Aand. Carsten Anker talte med smittende Begejstring for sit Land og sin Prins (han vidste endnu ikke bestemt, om han var bleven Konge, som Rygtet meldte), men bønfaaldt dog i Breve til Norge sin Herre om endelig at vise den Udholdenhed i Kampen, som man ventede af ham, og som saa ogsaa vilde bære Frugt.

Disse Breve naaede dog ikke hjem til Norge paa en Tid, hvor de kunde stifte nogen Nytte. I det hele ere vi komne frem til et Tidspunkt, hvis Begivenheder ikke fik megen Betydning for Tildragelserne i Norge. Vi skulde derfor forlade London her, hvis der ikke forefaldt en enkelt Ting, som maa berettes, fordi den danner Afslutningen af Bourkes Virksomhed for Kielertraktatens Fuldbgyrdelse, nemlig Freden mellem Danmark og Preussen. Hovedmanden, som Bourke efter sin Ankomst til London benyttede til Opnaaelsen af denne Fred, var Kammerherre Hardenberg-Reventlow, der gik Carsten Anker til Haande og skaffede den norske Afsending Forbindelse og Samtale med Kammerherrens Fader, den preussiske Statskansler Hardenberg, der paa denne Tid blev eller var bleven Fyrste. Bourke havde, som vi vide, i Paris inden Opbruddet derfra atter tilbudt denne preussiske Minister den nævnte Fred, som Preussen hidtil ikke havde villet indlade sig paa, og det var rimeligvis ved Hardenberg-Reventlows Mellemkomst — da denne paa den Tid var i Paris sammen med Faderen — kommet til en foreløbig Overenskomst. Da Frederik VI, efter at have aflagt Titlen Fyrste til Rügen o. s. v., derefter havde erklæret sig villig til, naar han fik Rügen og Stralsund, at afstaa dem til Preussen mod en Erstatning i

Territorium og Penge, hvad ogsaa den preussiske Kommissær Martens, som berettet, havde haft det Hverv at bevæge ham til, bragte Bourke efter Ankomsten til London Traktaten i saadan Stand, at den kunde underskrives, hvilket dog ikke skete i London. Alt, hvad der foretoges i Anledning af Traktaten, skete i dyb Hemmelighed, blandt andet vel fordi Rusland i en Tillægsartikel til Traktaten i Hannover havde garanteret Danmark Besiddelsen af Svensk Pommern, og hverken Danmark eller Preussen for Øjeblikket ønskede at blande Rusland ind i denne Sag. Traktaten blev først undertegnet i Berlin i August og det af Fader og Søn, idet Faderen, den preussiske Fyrste og Statskansler, underskrev paa Kongen af Preussens og Sønnen, Grev Hardenberg-Reventlow (for hvem Grevskabet Hardenberg-Reventlow blev erigeret i 1815) paa Kongen af Danmarks Vegne.

Vi begive os nu til Norge og kunne gøre det i Selskab med en engelsk Udsending, der fra Lord Castlereagh havde en Opgave, der, som Forholdene havde udviklet sig, kom til at bestaa i Undersøgelsen af netop de samme Spørgsmaal, som de fremmede Statsmænd og Generaler opkastede i London: Hvad Prins Christian Frederik var for en Mand, om han havde Norge med sig o. s. v.

Lord Castlereagh, som var kommen hjem til London, uden at Carsten Anker havde faaet Lov til at gøre ham sin Opvartning, havde alt i Paris, som vi vide, stillet sig noget ligegyldig og uinteresseret til Sagen om den europæiske Intervention i Norge, hvilken han dog havde lovet at slutte sig til. Lorden var dog i Virkeligheden ikke ligegyldig. Han vilde blot ikke nøjes med i en Sag, der omfattedes af det engelske

Folk med saa megen Interesse, at gaa i Spænd med de andre europæiske Kabinetter under Carl Johans Pisk. Han vilde sende en Agent til Norge til selve Rigsforsamlingen, der jo den Gang var den højeste Myndighed i Riget. Forholdt det sig, som den svenske Kronprins sagde, at alt, hvad der skete i Norge, var en Farce, sat i Scene af en dansk, ærgerrig Prins, der forholdt Rigsforsamlingen al Kundskab om, hvad der var sket i Europa, og var det Tilfældet, som Kronprinsen paastod, at Nordmændene i Virkeligheden ikke ønskede noget hellere end at komme under Sverig, saa maatte et autoriseret engelsk Sendebud jo i en Haandevending kunne skaffe alle Vanskeligheder at Vejen. Han maatte kunne oplyse Rigsforsamlingen og den norske Nation om, hvad der var foregaaet, og om, hvad den engelske Regering havde lovet at gøre og vilde gøre for det norske Folks Frihed og Lykke, hvis det underordnede sig de uundgaelige Traktater. Vare Forholdene anderledes, saa var Norge, naar Gesandten skaffede sig Adgang til Landet, dog det Sted, hvor han bedst kunde faa Underretning om, hvad der virkelig var foregaaet, en Kundskab, som Lorden længtes efter, fordi den kunde være til Nytte for den engelske Gesandt i Kjøbenhavn, hvem han vilde overdrage Hvervet at slutte sig til de europæiske Kommissærer der, og for Regeringen i London, der for sin norske Politik blev gaaet saa stærkt paa Klingen saavel af Parlamentet som af det engelske Folk i det hele.

Saaledes skete det, at Englands vigtigste Sendelse blev den til Norge, der overdroges Lord Castlereaghs Privatsekretær Morrier, en Mand, der før havde været i diplomatiske Ærinder. I den europæiske Special-

kommission skulde den engelske Gesandt i Kjøbenhavn, som sagt, indtræde; men denne var først nu udnævnt. Det var Mr. Foster, der dog fik Befaling til ikke at aflevere sine Kreditiver som Gesandt, før det var tilstrækkelig oplyst, at Kongen afgjort havde brudt med Prins Christian Frederik og underordnet sig de europæiske Magters Forlangender. Indtil dette var godtgjort, skulde han slutte sig til de andre Magters Kommissærer i Henhold til Instrukser, der vare saa temmelig overensstemmende med dem, de andre Kommissærer havde faaet fra deres Regeringer, kun lidt strengere.

De to nævnte engelske Sendebud rejste i Midten af Maj samlede fra London, men skiltes undervejs. Morrier gik i Slutningen af Maaneden i Land i det sydlige Norge, medens Foster paa en til den engelske Blokadestyrke hørende Fregat rejste til Kjøbenhavn, hvor han først kom den 12. Juni, en Maaned efter at den første, Grev Orloff, havde indfundet sig.

Ubekendt med Forholdene i Norge (saaledes med Rigsforsamlingens Slutning) og sandsynligvis frygtende Modstand fra den effektive Magts Side skal Morrier have begyndt sin Optræden i Norge med at opslaa engelske Plakater om sin Mission til den norske Rigsforsamling. Men han erfarede hurtigt, at der ikke længere eksisterede nogen saadan, men derimod en norsk Konge. Og da han saa at sige straks kom i dennes Vold, idet han, saa snart han i Christiansand havde givet sig til Kende som engelsk Afsending, blev opvartet af Myndighederne og tilbudt Befordring til Christiania, mente han nok at kunne modtage dette Tilbud, naar han blot paa Forhaand gjorde opmærksom paa, at hans Mission ikke gjaldt Kongen, hvem

han ifølge sine Instruktioner ikke engang turde erkende som saadan. Kommandanten i Christiansand tog sig med tjenstlig Omhu af den velkomne Gæst, købte paa Statens Vegne en Karet til ham, gav ham en Marineofficer til Kavalier paa Rejsen og sendte pr. Ekspres Melding til Regeringen i Hovedstaden om det Besøg, der forestod.

Det var 14 Dage efter Kongevalget, den 4. Juni, at Kongen, der opholdt sig paa Ladegaardsøen, hvor han havde sit Landsted, modtog denne uventede, men oplyvende Melding. Han lod sin Marineadjutant, Holstein, der var bleven Kammerherre og stod i Begreb med at tiltræde en Missionsrejse til Sverige, først rejse den engelske Gesandt i Møde for at komplimentere ham paa Kongens Vegne, og befalede Haxthausen, der var bleven hans Hofmarechal (i Forbindelse med andre Embeder), at modtage ham i Christiania og huse ham i sit Hjem.

Dagen efter kom den engelske Gæst til Christiania, hvor han straks, for at gøre Situationen klar, meddelte Haxthausen det samme, han den følgende Dag, da han havde Audiens hos Kongen paa Ladegaardsøen, fremførte for denne, at hans Hverv var det for ham ubehagelige, men ufravigelige, at forkynde for Rigsdagen eller Landets Repræsentation, at England ikke kunde yde Norge nogen Hjælp, før det havde erkendt Sverigs Suverænitæt. Men da denne Meddelelse var gjort, og Haxthausen til Morriers Bemærkning om, at han ikke turde tiltale Christian Frederik som Konge, havde svaret, at dette vilde denne sikkert godt forstaa, og, om det skulde være, selv give Morrier Tilladelse til at undlade, blev Samtalen fri og tillige saa opmuntrende for Haxthausen, at han kunde melde

sin Herre, at Morrier var en Mand, man turde sætte Forhaabninger til. Han nærede en levende Uvillie mod Bernadotte, hvem han aldrig nævnte uden med hans franske Navn, og han talte om alle udenrigske og andre Forhold med en Uforbeholdenhed, der maaske nok var beregnet paa ogsaa at fremkalde Ligeafgjæng hos dem, han talte med, men som gjorde et godt Indtryk, da alle de Anskuelser, han fremsatte, faldt sammen med de i Norge almindelige.

Under Audiensen hos Kongen, der fandt Sted den følgende Dag paa Ladegaardsøen, samt under Taflet senere, blev Samtalen lige saa aaben og uforbeholden, som den havde været mellem Morrier og Hofmarechallen. Der opstod slet ikke nogen Uenighed. Kongen fremholdt for Morrier stædse det nordiske Syn paa alle Forhold, der havde ført ham til den Plads, han nu indtog, og de Pligter, dette gav ham til at værgе Norge mod at komme ind under fremmed Dominium med Fortabelse af sin Ret til selvstændig suveræn Stats-tilværelse. Kongen havde intet mod Norges Forening med Sverig. Tværtimod: „Den største Lykke for de to Nationer,“ sagde han, „vilde en nøje Alliance, garanteret af Stormagterne, være. Kunde man ikke tænke sig en føderativ Forening mellem Sverig og Norge? Lad Kongen af Sverig kalde sig Konge af Norge, og lad os bringe ham vor Hyldest for hans Højmodighed, men lad Norge være en uafhængig Stat ved Siden af Sverig. Eller om det endelig skal være, saa lad os træffe en Familieaftale om, at naar den ene af de regerende Familier i Sverig eller Norge uddør, den anden da skal bestige Tronen¹⁾.“ Morrier indvendte

¹⁾ Ahnfelt, Dagbog. 129—30.

ikke noget mod Prinsens nordiske Betragtninger, der stemte overens med dem, han selv og alle andre Engländerne vilde slutte sig til, naar ikke de politiske Forhold nu havde sat Løfter til Carl Johan som en Hindring for deres Efterlevelse. Han blev tværtimod fangen af Kongens slebne Forhandlingskunst. Da han saaledes spurgte Kongen, om det ikke kunde være rigtigt at sammenkalde Rigsdagen igen og meddele den de allierede Magters Erklæringer, udtalte Prinsen sig, som om han ikke kunde ønske sig noget bedre, end at England vilde paatage sig Mæglingen og stille sine Forslag, som de andre Allierede havde gjort. Naar blot Forslagene ikke maatte være vanærende for den norske Nation og det ikke forlangtes, at man skulde opgive den Forfatning, Folkerepræsentanterne havde udarbejdet; thi der var ingen Tvivl om, at den norske Nation vilde ofre alt for den og forsvare den til det yderste, mente Kongen, saa vilde de møde en rolig Behandling, og det vilde være til Fordel ikke blot for England, men for Sverig selv at undgaa en blodig Krig mellem de skandinaviske Folk, en Krig, som kun vilde være til deres Svækkelse og Skade. Disse Kongens Bemærkninger og Tilbud lovede Morrier at optage i den Beretning, han om faa Dage vilde sende til Regeringen i London.

Forholdet mellem Kongen og Morrier blev i disse Dage helt venskabeligt, og Morrier lovede endog paa det samme Skib, med hvilket han vilde sende sin Depeche til London, at optage den norske Deputation, Christian Frederik havde udnævnt for at gaa til England. Imidlertid vare Forhandlingerne med Morrier ikke endte med de mundtlige, vi have omtalt. Der paafulgte skriftlige i diplomatisk Form, ved hvilke

Holten udførte en Udenrigsministers Rolle. De angik Rigsforsamlingens Genindkaldelse, hvilken Morrier vilde have mere bestemt Løfte om end hidtil. Men hertil var Christian Frederik ogsaa villig, især da han ellers maaske maatte slippe den Forbindelse, han gennem Morrier havde med den londonske Regering. Naar England skaffede Norge den Tid, der behøvedes til at lave Valglister, til at foretage Valg og til Sammenkaldelse af Forsamlingen, vilde Norge maaske kunne faa Ro lige til Wienerkongressens Begyndelse. Kongen sammenkaldte derfor den 8. Juni et ekstraordinært Statsraads-møde paa Ladegaardsøen og lovede efter Raadførelse med det at ville gøre de første Skridt til Valg af et Storting, naar England vilde bevirke en 3 à 4 Maaneders Vaabenstilstand for Norge med Neutralitet og fri Handel med Omverdenen. Men da dette ikke tilfredsstillede Morrier, lovede Kongen den følgende Dag efter ny Konference med Statsraadet at befale Forberedelserne til Indkaldelse af et Storting foretagne straks i Tillid til, at England, naar det fremtraadte som Mægler, vilde forhindre Fjendtligheder fra Sverigs Side og skaffe Norge fri Handel m. m.

Denne Indrømmelse, som Morrier meldte den engelske Regering i sin første Depeche, var den eneste, han havde opnaaet, men som han fra nu af ventede Svar paa fra England.

I London gjorde Morriers Depeche intet godt Indtryk i de krigersk stemte Kredse, der bleve bekendte med den. I disse fik man Følelsen af, at Christian Frederik ikke var nogen krigersk Mand. Han havde mest talt om Undgaaelse af Krig og vilde have Englands Mellemkomst for at undgaa Kampen med Carl Johan. I Sverig var det Morriers fortsatte Forbliven i Norge, der vakte Uro.

Den svenske Regering havde faaet Underretning fra Londonerregeringen om Morriers Mission og Hensigt, og man havde ventet hans Ankomst til Gøteborg, hvor man havde gjort alt for at oplyse ham om Norge og give ham Ledsagelse. I Stedet for erfarede man ikke blot, at han var gaaet i Land i Norge, men at hans første Skridt havde været at gøre den nye Konge sin Opvartning. Straks derefter havde Regeringen søgt Oplysninger hos den engelske Chargé d'affaires i Stockholm og bedet Essen om at skaffe saadanne gennem sine norske Kilder eller ved egne Bud, men alt forgæves. Man stod i Kjøbenhavn lige saa uforstaaende over for Gaaden. Her havde man faaet Melding om Fosters forestaaende Komme, men imedens denne der udeblev, hørte Kommissærerne, at en anden engelsk Udsending var i fuld Færd med at forhandle i Christiania.

Morrier vedblev efter Bortsendelsen af sin Depeche til London at staa i venskabeligt Forhold til Regeringen og Christian Frederik, for hvem han bevarede megen Tilbøjelighed, fordi han efter hans Mening, trods en vis Frygtsomhed, han troede at have bemærket hos ham, dog ragede højt op over sine Omgivelser, indbefattet dem i Regeringen. Han benyttede den Tid, der forløb, inden han kunde vente Svar paa sin Depeche, til at foretage Rejser i Landet for at lære Personer, Samfundstilstande og Stemninger at kende. Og dette opnaaede han ogsaa. Han besøgte baade Wedel hos Kammerherre Anker paa Bogstad og Statsraad Anker Tank paa Rød ved Frederikshald, og han gjorde, ledsaget af norsk Professor Dr. Müller, der havde boet i London og var vel kendt med engelsk Sprog og Aand, en Tur til Moss og Frederikstad og

derfra til den gamle Krigsejns mest bekendte Steder og Personer.

Der foregik ikke saa lidt i Norge paa denne Tid. Almenvæbningen, der var indstiftet den 4. Juni og skulde bestaa af alle de vaabenføre i Norge, der ikke paa anden Maade vare indordnede under Militærmagten, og som med egne Vaaben og den grønne og graa Nationalkokarde som Vaabenmærke skulde organiseres militært, satte Røre i Befolkningen rundt om i Landet. Der anlagdes ogsaa Magasiner baade Vest og Nord for Christiania for det Tilfælde, at Krigen skulde begynde Vest for Fjorden eller strække sig op til Ringedige. Fæstningerne mod Sverig sattes i Forsvarsstand med indkaldte Frifolk. Der foretoges ogsaa Armeringer paa forskellige Steder ved Glommen, saaledes ved Langenæs.

Kongen var i Midten af Juni ude i Østerrænet for at overskue Situationen, og han forklarede i Askim Præstegaard, der ligger ved Glommen, nær ved Langenæs og Spydeberg, men lidt Øst for Floden, Seyersteds Operationsplan for General Staffeldt og Obersterne Hegermann og Stabell. Ifølge denne Plan, som Forfatteren dog ikke fik Lejlighed til selv at tyde, da han for Øjeblikket var i Trondhjem, skulde Hovedforsvaret mod Øst lægges langs Glommen, der flyder parallelt med Østgrænsen og med en Svingning mod Vest paa sit sidste Løb falder ud ved Frederiksstad i det Indrevand, der begrænses i Syd af Hvalerne. Terrænet Øst for Glommen, der i det nordlige var omtrent en 4 Mil bredt, men sydligere lidt bredere, blev saaledes et Forterræn, priggivet de Forpost- og Rekognosceringsfægtninger, der altid pleje at finde Sted mellem Hovedstillingerne paa begge Sider.

Den militære Tilstand var paa denne Tid ikke foruroligende for Norge. I Sverig var man endnu ikke paa det rene med Angrebet. Man havde hverken Penge eller Tropper eller noget paalideligt Skøn over, hvad man vilde faa af disse Dele. Derhos var det først nu, at Indekserceringen af Beværingen begyndte rundt om i Landet. Af Hæren i Tyskland var første Transport-Afdeling netop overført til Ystad, men der vilde gaa lang Tid, inden disse Tropper gennem Landet naaede Norges Grænse, og Kronprinsen tøvede med Flid med at samle Tropperne, før de alle vare tilstede i Sverig og færdige til at udføre den Opgave, der ventede dem.

Mere Opmærksomhed kunde den svenske Søstyrke fortjene, som var kommen til de norske Kyster i Anledning af den af Sverig erklærede Blokade. Thi med en tilstrækkelig Styrke maatte denne Flaade kunne tage Hvalerne, hvorvel Øerne forsvaredes af Kommandør Fasting med største Delen af den norske Kanonbaadsflotille, understøttet af Tropper i Land. Essen havde forklaret Carl Johan, at dette Angreb kunde foretages uden Hensyn til, om Hæren var samlet eller ej, og under et Møde, som den 21. Juni holdtes mellem Carl Johan og Essen, der begge begav sig til Ørebro for at tale sammen om de forestaaende Krigsbegivenheder, blev Kronprinsen saa indtagen i dette Forslag, at alle hans Tanker med Hensyn til Angrebet paa Norge fra den Tid næsten samlede sig om dette ene, hurtigst muligt at faa Hvalerne i sin Magt og med dem Vandene Nord for, Kragerøen og den uforsvarlige Fæstning Frederiksstad.

Den svenske Flaade heroppe, som holdt til ved Strømstad, udgjorde paa denne Tid dog kun 2 à 3

Fregatter, et Par mindre Skibe og en mindre Del af Skærgaardsflotillen. Denne Styrke var for lille, og Hjælp fra den engelske Blokadestyrke kunde ikke erholdes. Den havde ikke Lov til at deltage i krigerske Foretagender, fordi det var aftalt mellem de Allierede, at ingen saadanne maatte foretages, før man af Kommissærernes Rapporter havde faaet Vished for, at der ikke ad fredelig Vej kunde opnaas noget. Den engelske Flaades Optræden ved Kysten af Norge var paavirket af disse Forhold. Skibene maatte kun blokere og afspærre, men Instrukserne derfor, hvilke vi dog ikke kende, vare vist vanskelige at tyde og forstodes i hvert Fald forskelligt af de forskellige Officerer, der skulde handle efter dem; thi det var jo ingen almindelig Kystblokade efter Folkerettens Regler, gældende ogsaa for andre Magter end England. Det var en Haandsrækning, England bød en venskabelig Magt lige over for en Nation, med hvilken England selv ikke var i Krig, men en Haandsrækning, som havde en højst tvivlsom Berettigelse under de Forhold, der forefandtes i Norge. En Blokade maa, for at være bindende for alle, være fuldstændig. Det kunde ikke være Englands Sag at skaffe Blokaden denne Karakter; det sendte nemlig kun et meget ringe Antal Skibe til Norge, det mindste, det kunde nøjes med, efter Aftalerne med Carl Johan. Sverig var den Magt, der skulde have gjort Blokaden fuldstændig, saa den med bindende Kraft kunde notificeres alle Magter, men det havde kun 2 à 3 Skibe deroppe, da hele den store Flaade, paa et Par Krydsere nær, var beskæftiget i Østersøen med Troppeoverførsel. Der var megen Kritik over denne Blokade baade om Bord paa den engelske

Flaade og i Admiralitetskredse i London, ja i Sverig selv, og det kan derfor ikke undre, da denne Blokade af andre Grunde mødte saa stærk en Misbilligelse baade i Parlamentet og i Pressen og af Befolkningen i England i det hele, at Marinemyndighederne i London ikke vare misfornøjede med, at der var nogle af Skibscheferne i Norge, der, naar norske Skibe nærmede sig den Kyst, de skulde spærre, meddelte dem, hvor de kunde komme af med deres Varer, fordi Kysten paa det Sted var ublokeret.

Morrier havde paa sin Rejse gennem Landet vundet Interesse og foreget Sympati for Nordmændene og deres Sag, og han fik Lejlighed til at lægge den for Dagen, da han var kommen til „Rød“. Thi her, lige ved Grænsen og i Besøg hos Tank, der lige fra Christian Augusts Dage havde været en af de norske Mænd, Svenskerne satte mest Lid til, kunde han ikke undgaa at komme i Berøring med Svenskerne. En Grev Spens, der var Løjtnant, kom til Svinesund paa den Tid, Feltmarechal Essen havde sin Sammenkomst med Kronprinsen i Ørebro, og angav sig som Bærer af et Brev fra den engelske Chargé d'affaires i Stockholm til Morrier. Han blev indladt i Norge og af en Officer ført til Rød, hvor han traf Morrier, ligesom han stod i Begreb med at vende tilbage til Christiania. Morrier havde nemlig faaet Brev fra Foster i Kjøbenhavn om, at den europæiske Kommission om nogle Dage kunde ventes til Norge, og han længtes derfor efter at komme tilbage til Christiania. Morrier havde derfor let ved at afslaa de Indbydelser, Greven havde til ham, om at komme til Sverig eller besøge Feltmarechallen eller i det hele gøre Rede for Forholdene

i Norge. Han meddelte vel, hvad der havde været hans Mission, og hvad der var hændet ham, men han forklarede, hvorledes hans officielle Mission var ophørt fra samme Øjeblik, han havde erfaret, at Rigsforsamlingen ikke længere eksisterede, og at de Forhandlinger, han derefter havde ført med Prins Christian om Rigsforsamlingens Genindkaldelse, kun vare Samtaler uden officiel Autorisation. Han udtalte sig under de forskellige Samtaler, han trods Rejseforberedelserne fik Lejlighed til at have med Greven, med megen Respekt om Nordmændene og Prins Christian, hvem han forsikrede Svenskerne ikke kendte. Han udtalte som sin Overbevisning, at Sverig ikke kunde faa Norge uden ved at bekriige det, men at det var til Skade for dem, at de for at vinde Landet havde grebet til saa uheldige Midler som at blokere Norge, lægge Beslag paa Kornskibe og true dem af Norges Beboere, der vare i Besiddelse af de Sedler, der vare det eneste Omsætningsmiddel i Landet, med Straf som Falskmøntnere.

Greven blev saaledes ikke opmuntret ved sine Samtaler med Morrier, og større Glæde fandt han heller ikke ved dem, han havde med Statsraaden. Man havde i Sverig ikke kunnet lide, at Tank havde ladet sig gøre til Medlem af Christian Frederiks Regering, og Tank, der paa Grund af sit Forhold til Svenskerne og sin Gaards Beliggenhed lige ved Grænsen ikke var ligegyldig for, hvorledes han bedømtes hinsides Grænsen, havde derfor efter Spens's Ankomst i et belejligt Øjeblik trukket Greven ud i Haven for at meddele ham, at han ikke længer var Statsraad. Han havde straks efter Kongevalget indgivet Ansøgning om Afsked som Statsraad. Den var vel ikke endnu

bleven ham tilstaaet; men han stod uden for Rege-
ringen og betragtede sig som en fri og uafhængig
Mand. Men i den følgende Samtale og senere talte
han med stor Anerkendelse baade om Konstitutionen,
som Norge havde givet sig, og om Prins Christian
(saaledes kaldte han Kongen endnu), som han beklag-
gede at Svenskerne ikke kendte. Han sagde, ligesom
Morrier, at der for Svenskerne, hvis de vilde have
Norge, ikke fandtes andet Middel end at føre Krig,
og da Greven dertil mente, at Tank maatte kunne
hindre en saadan ved med Meningsfæller at indslaa
saadanne svenskvenlige Veje, som han havde været
med til at betræde under Christian August, svarede
han, at dette var ugørligt nu, da der eksisterede et
Nationalhad mod Sverig, som man ikke kendte den-
gang. Han vilde ikke være Forræder mod sit Fædre-
land, tilføjede han. Personlig var han en Tilhænger
af Norges Forening med Sverig, saa de kom til at
danne en føderativ Stat af to Nationer for deres For-
svars Skyld, og han ansaa Fordelene ved en saadan
Forening saa store, at han vilde ønske Carl Johan til
Konge, hvorledes han saa end var, selv om han skulde
være en Tyran. „Men dette er kun min personlige
Mening,“ fortsatte han, „min Nation har udtalt det
modsatte paa Rigsforsamlingen, og Individet maa
underordne sig Nationens Beslutning. Hver ærlig
Mand maa erkende denne Lov.“ Greven søgte nu at
lede Tank ind paa det Spørgsmaal, om slige hæderlige
Principper ikke kunde eller burde forandres, naar
Stemningerne forandrede sig, naar Carl Johan f. Eks.
havde erobret den halve Del af Norge; men Tank
undgik dette ved at forsikre, at Norges Kamp vilde
blive som Spaniens.

Da Tank til sidst ved Afskeden bad Greven om at hilse Essen og sige ham, at han ikke ønskede at være miskendt af den svenske Feltmarechal, udbød Greven med spørgende Blikke: „Intet andet!“ Og Tank svarede: „Nej, intet andet; jeg frygter for, at der er Folk, som have talt ondt om mig for Hs. Ekscellence, men jeg vil nødig være miskendt af en saa hæderlig Mand.“

Dette lille Interieur fra Rød er betegnende for Stemninger og Tilstande paa denne Tid.

Forholdet mellem Norge og Sverig var saa spændt, at Svenskerne ikke længer kunde regne med de Nordmænd, de før havde haft Tillid til. Det var en formelig Krigstilstand, der i saa Henseende var indtraadt mellem Rigerne. Al den Forbitrelse, der var opsamlet i Sverig over Begivenhederne i Norge, der i de gammel-svenske Provinser betragtedes som en Opstand mod Sverig, forvandlede sig efter Carl Johans Hjemkomst til vild Krigsjubel paa Grund af den Hævn, man nu følte sig forvisset om at kunne faa. Hvert Forhold til Norge brødes. Selv Wedel, som Autoriteterne i Sverig dog af og til kaldte paa, var gaaet ud af Sagaen, og det uagtet han var saa ærgerlig over den Sejr, Kongen havde vundet paa Ejdsvold, at han i lidenskabelig Ophidselse talte mere fjendtligt om Kongen end nogen Svensker.

Og under denne Situation stod Morrier paa norsk Side. Det var ikke blot paa Rød, men i Christiania, hvor han efter sin Hjemkomst atter tog Ophold hos Haxthausen, at han under sin Omgang med Kongen og Norges Mænd ikke lagde Skjul paa sin Sympati for Norges Sag, den han blot frygtede for ikke lod sig gennemføre.

Det var ikke et enestaaende Tilfælde, bevirket ved Morriers personlige Stemning. Det stod i nøjeste Forbindelse med en Strømkæntring i Forholdet til Carl Johan, som gav sig til Kende mange Steder, saaledes i Kjøbenhavn mellem Kommissærerne, og stammede fra London.

Under den norskvenlige Stemning, som arbejdede sig frem i England, upaatvivlelig ved Carsten Ankers Talent, ved de af ham inspirerede Taler i Parlamentet og ved hans fortrolige Omgang med engelske og europæiske Statsmænd, fik Nesselrode Held til med mere Virkning end tidligere at gøre sin Herre, Czaren, opmærksom paa, at det ikke var i Ruslands Interesse med Hensyn til Kielerfredens Gennemførelse at staa for strengt paa netop den Fortolkning af Traktaten, som Carl Johan havde gjort gældende i de Forslag, han havde stillet til dens Gennemførelse, og atter havde fortolket paa sin egen Maade. Resultatet af denne Samtale blev en intim Overenskomst eller Forstaaelse mellem den russiske og engelske Regering om, uden altfor stor Hensyntagen til de i Paris under svensk Indflydelse i Hast udfærdigede Instruktioner, at bevirke Nordens Pacifikation paa en Maade, der stemmede baade med en passende Fortolkning af Kielerfreden og med Englands Ønsker og Ruslands Interesser. Saavidt man kan danne sig en Mening om denne Forstaaelse mellem Rusland og England, som Nesselrode ønskede for fjernere og større Maals Skyld, bestod den nok med Hensyn til Norden deri, at Specialkommissionen mere skulde være en Mæglingskommission end en Eksekutionskommission. Og med Hensyn dertil kunde de to Magter let forenes; thi de vare de eneste, som i Paris havde taget en selvstændig

Stilling til Carl Johans Forslag, og de havde begge været stemte for Mægling.

Hvorom alting er, den hemmelige russisk-engelske Forstaaelse satte sig Spor i de nærmest følgende Begivenheder med Hensyn til Nordens Pacifikation. Den blev Anledningen til, at de Ord, som havde fortørnet Carl Johan i Lybæk eller straks efter Hjemkomsten til Sverig, Ordene om, at man ikke maatte gribe til krigerske Midler, før det havde vist sig, at man ikke kunde opnaa Nordens Pacifikation ved fredelige Midler — at disse Ord bleve hævede til almindeligt Princip for Koalitionens Magter, og at derfor de Løfter om Tropper til Norges Erobring paa de Steder, hvor deres Opfyldelse kunde udsættes, ikke bleve indfrieede paa denne Tid, da Forhandlingerne vare begyndte.

Denne Forstaaelse mellem England og Rusland, der endelig var Anledningen til den i flere Henseender forandrede Holdning af Specialkommissionen i Kjøbenhavn, der bemærkedes af mange, uden at man kendte Grunden, fik endelig den Vej, Kommissionen taktisk kunde gaa i Norge, bestemt ved, hvad Morrier alt havde naaet deroppe. Da Castlereagh modtog Morriers første Depeche i London, blev han glædeligt overrasket ved at se, at Christian Frederik havde ladet sig bevæge til at forberede Rigsdagens Genindkaldelse. Han fik deraf og ved, hvad han iøvrigt læste, Haab om uden Krig at kunne komme til en Løsning, der uden at krænke Kieltraktaten kunde tilfredsstille baade Norges og Englands Ønsker. Han svarede vel Morrier, idet han takkede ham for, hvad han havde virket for Norges Anneksion til Sverig, at Prinsens Imødekommen var for vag og for beregnet til at kunne tilfredsstille helt; men Stortingets Indkaldelse, som var under For-

beredelse i Norge, var dog en første Indrømmelse af Prinsekongen, en Indrømmelse, som Kommissærerne i Kjøbenhavn maatte kunne bygge videre paa. Morrier fik Befaling til at slutte sig til det engelske Medlem af Kommissionen, naar denne kom til Norge, og at forlade Landet med denne.

For Carl Johan, som vi forlod den 21. Juni, da han var sammen med Feltmarechal Essen i Ørebro, var alt, hvad han af sine talrige Spejdere og Tillidsmænd foruden af hans og Sverigs officielle Repræsentanter erfarede om Stemningen i London og mellem Kommissærerne i Kjøbenhavn, en Kilde til Uro, saa meget mere, som han endnu ingen Hær havde til sin Raadighed i Sverig. Dette bebrejdedes ham ikke blot af Kommissærerne i Kjøbenhavn, der hævdede, at Sverig ingen Sinde militært havde været paa Højde med de Forpligtelser, Traktaten i Kiel naturligt paalagde det, men Kronprinsens Fjender i England og i Tyskland gjorde offentlig et Nummer heraf. Der læstes i tyske Aviser og Tidsskrifter, at Kronprinsen stod magtesløs, uden Tropper, i den militære Situation i Norden. Den samme Bebrejdelse mødte ham ogsaa i Sverig, hvor Befolkningen var utaalmodig efter at se Kronprinsen optræde paa Krigsskuepladsen, og Stemningen var saa opskruet, at de fleste kun drømte om „Erobring, Krig, Heltebedrifter og Minder at overantvorde til Historien“¹⁾. Regeringen i Stockholm skød ogsaa Skylden paa Kronprinsen, til hvem den havde overladt den øverste militære Myndighed i Norge og tænkte saa smaat paa selv at tage Overledelsen af, hvad der skulde foretages mod Norge.

¹⁾ Svederus: „Sverigs Krig och Politik“ S. 536.

Kronprinsen var ude af Stand til hurtigt at faa nogen Hær sammen. Der manglede det Materiel og de Organisationer i Retning af Intendantur, Train, Sygepleje og Krigsdepoter af enhver Art, uden hvilke en Hær ikke kan trænge ind i fremmed Land. Derhos manglede han Penge. Selv om han turde gøre Regning paa at beholde Subsidierna fra England, gjaldt de kun de Tropper, der kom fra Tyskland (han fik i Virkeligheden Subsidier for 30,000 Mand i tre Maaned), men der behøvedes en lige saa stor Sum til det Essenske Korps, der skulde staa de hjemvendte Tropper ved Siden, og til de andre alt nævnte Øjemed. Fra den Tid, de engelske Subsidier ophørte, maatte han have Penge fra Sverig til alle Krigsomkostningerne. Dertil maatte han forhindre, at Regeringen i Stockholm tog disse betydelige Udgifter af de 24 Millioner, der skulde udbetales som Erstatning for Guadeloupe; thi disse Millioner vilde han stikke i sin egen Lomme. Dem vilde han, som vi vide, have at Kongen skulde modtage paa Huset Bernadottes Vegne.

Paa Grund af de Bryderier, Kronprinsen var et Offer for, var det, at han i saa høj en Grad tiltaltes af det, Essen havde forklaret ham i Ørebro, at et Angreb paa Hvalerne kunde udføres straks, før Hæren endnu var samlet, blot ved Hjælp af en Flaadestyrke og et lille Detachement Landgangstropper. Hvad vilde et uventet, overraskende Slag, og tilmed et Søslag med sine uudblivelige Trofæer, hvori blandt andet Erobringen af de Øer, hvortil Norges vigtigste Feltstilling støttede sig, ikke vække for en Opsigt ikke blot i Sverig, men i hele Europa? Og hvad vilde Selskabet i London, som ønskede en Sejr i Norge, sige til, at denne Sejr alt var vunden, men af Sverig, og det paa et saadant

Sted, at Norge alt maatte betragtes som liggende for Sverigs Fod.

Carl Johan gav sig derfor straks efter Sammenkomsten med Essen til at forberede denne Søbedrift. Admiral Puke, som den 17. Juni var bleven Øverstbefalende over Sverigs Flaader, blev Manden, der skulde sætte den i Værk. Han fik Befaling til at samle saa mange store Skibe som muligt oppe ved Norge og sejlede fra Carlskrona gennem Øresund til Strömstad medtagende undervejs saa mange Skærgaardsfartøjer, som han kunde. Paa samme Tid organiserede Essen den lille Troppestykke, der skulde tage Hvaløerne i Besiddelse, naar den norske Styrke der var fangen eller fordreven.

Carl Johan lagde nu ogsaa Planen for Koncentrationen af Sverigs Tropper i det hele — de, som skulde indsamle Søslagets Frugter. Samlingspladsen blev Bohuslen fra Gøteborg af. Nordligst fik Essens Korps Ophold. Til det hørte to mindre Korps, som stod isolerede ved Norges østre Grænse, det ene under General Gahn i Wermeland, det andet under Oberst Esk i Jemteland.

Disse til Dels med Essen den 17. Juni undfangne Planer vare dog ikke komne videre end til netop at være bragte til de Personers og Myndigheders Kundskab, der skulde virke for deres Udførelse, da de europæiske Kommissærer fra Kjøbenhavn den 24. Juni kom til Gøteborg paa Vejen til Norge.

Foster havde efter sin Ankomst til Kjøbenhavn sluttet sig til de andre Kommissærer og havde med dem forfattet et strengt Brev fra Frederik VI til den danske Tronarving i Norge efter Tawasts Opskrift. I dette ved fejlagtige svenske Forudsætninger motive-

rede, helt igennem utilbørlige Brev¹⁾, som Kongen i sin ubeskrivelige Svaghed satte sit Navn under, opfordredes Prinsen til at aflægge den Titel og Magtfuldkommenhed, han havde anmasset sig, og inden 14 Dage at vende tilbage til Danmark efter at have afleveret de 4 Fæstninger Aggerhus, Frederiksstad, Frederikshald og Kongsvinger til de danske Kommissærer Bille og Lønborg, for at disse atter kunde aflevere dem til de svenske Kommissærer. Der blev ogsaa udfærdiget andre kongelige Breve, saaledes f. Eks. et til Fæstningskommandanterne i Norge. Men vi skulle ikke omtale disse, som Kommissæerne efter Tawasts Mening burde have med til Norge, da de ganske umuligt kunde faa nogen Virkning, hvad Kommissæerne selv begyndte at indse, inden de forlod Kjøbenhavn.

Paa Slutningen, da Kommissæerne betragtede deres Opgave i Kjøbenhavn som udført, var Omgangstonen højst venskabelig uden Mislyd. Kommissæerne deltog i et større Taffel hos Frederik VI sammen med de andre diplomatiske Personer i Hovedstaden. Kongen gjorde sig ved denne Lejlighed bemærket ved den Umage, han gjorde sig for at overbevise de Fremmede om den Længsel, han følte efter at se de af ham underskrevne Edikter satte i Kraft. Dronningen derimod beundredes for det elskværdige Skælmeri og Lune, med hvilket hun bad Kommissæerne om ikke at være for slemme mod Norge og hendes kære Ven deroppe.

Foster havde tilbudt at befordre Kommissionen til Norge paa sin Fregat. Men dette kunde Tawast ikke finde sig i. Der var gjort Anstalter for dens Mod-

¹⁾ C. I. Anker: Uddrag af diplomatiske Indberetninger 1814. Side 172 og flg.

tagelse og Behandling i Sverig. Platen skulde allerede i Helsingborg modtage Kommissærerne, vise dem Ramløsa og under høflig Omgang med dem sætte dem ind i den rette Opfattelse af de svævende Spørgsmaal. Han skulde dernæst i smaa Dagsrejser befordre dem videre til Gøteborg og derfra til Essens Hovedkvarter. Hensigten med den langsomme Rejse var at give Essen Tid til at samle Tropper; han skulde samle saa mange, han paa nogen Maade kunde faa fat i, og anbringe dem saaledes langs de Veje, Kommissærerne skulde passere, at disses Forestilling om svensk Troppe-mangel ved Grænsen mod Norge derved om muligt kunde paavirkes. Tawast gjorde derfor det yderste for at faa Kommissærerne til at lægge Rejsen til Norge over Sverig og opnaaede, at de gjorde det. Foster rejste paa sin Fregat til Gøteborg, hvorhen de andre kom fra Helsingborg af.

Nogen stor Nytte af de i Sverig trufne Anstalter opnaaedes dog ikke. Kommissærerne syntes ikke om det militære Komediespil, hvilket de gennemskuede; de afsløg en Indbydelse, Essen gjorde dem, til at overvære en Revue, og da Essen fortalte dem, at et Angreb med det første vilde finde Sted paa Norge, modsatte de sig dette med en Alvor, som bragte Essen ud af Koncepterne. Der maatte ikke gribes til Fjendtligheder, før det havde vist sig, at der ikke ad fredelig Vej kunde opnaas Overenskomst. Essen turde naturligvis ikke love nogen Opsættelse af, hvad der var befalet og forberedt; han kunde kun love at underrette sin Herre om, hvad Kommissærerne havde meddelt ham i saa Henseende. Men dette paalagde Kommissærerne ham ogsaa at gøre alvorligt. Grev Orloff udtalte endog, at man kunde vente en enkelt Magts (Englands) Frafald fra den

europæiske Fællesaktion, hvis Sverig angreb Norge paa denne Tid.

Hvad Kommissærerne i andre Røtninger sagde Essen om deres Opgave i Norge, tiltalte ham i højere Grad. De meldte ham, at de havde en strengt Brev fra Kongen at overlevere Prinsen, at han skulde forlade Norge, og at 4 Fæstninger straks skulde overlades til Sverig, og at de nok skulde undgaa at falde i Prinsens Garn, som det var hændt Morrier, men udføre deres Opgave med Kraft. Stemningen var derfor paa ingen Maade trykket, da Kommissærerne den 28. Juni forlod Wenersborg og med svensk Ledsagelse rejste til Svinesund, hvor norske Mænd modtog dem for at føre dem til Christiania.

Skønt Carl Johan, saa snart han fik Budskab om, hvad der var foregaaet med Kommissærerne i Wenersborg, straks bad Essen at standse enhver Begyndelse af Fjendtlighederne, og han med Essen og sine andre Tillidsmænd ved Gøtaelven, Platen, Rosen og ogsaa Adlersparre, begyndte at forberede sig paa Muligheden af, at en fredelig Udjævnelse af Striden kunde tilbyde sig, indstillede han dog ikke sine Rustninger. Tværtimod. Nu maatte der sættes forøget Fart i den størst mulige og hurtige Koncentration. Thi skulde nogle norske Fæstninger blive ham overladte, behøvede han mange Tropper, især hvis han tillige skulde faa Aggershus. Dette troede han dog ikke og ønskede ikke engang rigtigt, at Kommissærerne skulde forlange den, da han mente, dette muligvis var at hindre en fredelig Fremgangsmaade straks. Han maatte da i det mindste have haft en Stilling, som kunde have truet Nordmændene eller øvet et Tryk paa dem.

Under disse Forhold standsede Kronprinsen allermindst Forberedelserne til Søslaget, han havde været i Gang med, medens Kommissærerne havde været ved Gøtaelv, og som var et Foretagende for sig selv, der kunde være færdigt til Udførelse en 8 Dage senere og derfor da i hvert Fald maatte kunne genlyde over Verden samme Dag, Kommissærerne, 14 Dage efter deres Rejse til Norge, kom tilbage med Melding om uforrettet Sag. „Om Resultatet af vore Anstrengelser for Sverigs Hæder, Tryghed og politiske Eksistens skal blive lykkelig“, skrev han til Admiral Puke, „saa maa vi hurtigt udrette, hvad der skal gøres. Vi maa ikke vænne Nordmændene til Forestillingen om, at de kunne gøre Modstand; heller ikke Europa til Synet af en forlænget Strid mellem Retfærdighed og Loyalitet paa den ene Side og Rænkespil og Forvildelse paa den anden. En sejrrig Søfægtning vil — Tak være den Virkning, en saadan altid udøver — mægtigt bidrage til at forøge Hurtigheden af vor Fremgang i det hele. Jeg skal selv være i Spidsen; min Søn skal følge mig. Ogsaa Hans Majestæt agter at begive sig til Søkysten for at være Begivenhederne nærmere. De vakreste Minder ere knyttede til den Tid, da Hs. Majestæt kommanderede Flaaden. Vore Søfolk skulle nu faa Lejlighed til at vise den Energi og den Fædrelandskærlighed, som besjæler dem. En ærefuld Dag for det svenske Flag, og vor Sag skal triumfere, denne Sag, for hvilken vi alle ville sejre eller gaa under.“

I en særlig Apostil til dette Brev¹⁾ skrev Kronprinsen, at han var overtydet om, at Operationen maatte kunne lykkes, men han kunde godt forstaa, at Puke,

¹⁾ Bjærlin: Krigen i Norge 1814. S. 79.

som befandt sig paa Stedet, kunde være af en anden Mening. Det vovelige i Foretagendet burde imidlertid ikke forurolige ham. Kongen vilde ikke sørge over Tabet af en eller anden Fregat, blot Flaaden vandt en fuldstændig Sejr. „Der gives Øjeblikke, hvor en Nation maa vide at gøre Opofrelser. Et saadant er kommet for den svenske Nation.“

Henimod Midten af Juli, det Tidspunkt, da de sidste svenske Tropper fra Tyskland ventedes til Gøteborg, hvor Carl Johans Hovedkvarter til den Tid efter Bestemmelsen skulde opslaas, var imidlertid alt kommet i Orden til en Samling af Sverigs hele statslige Kraft i Bohus. Carl Johan havde da faaet Pengespørgsmaalet afgjort saaledes, at der tilvejebragtes Midler til at kunne føre Krigen for i en 5 à 6 Maaneder, og tillige havde Spørgsmaalet om Millionerne for Guadeloupe faaet en Gænge efter Kronprinsens Behag. Kronprinsen blev i Stand til at rejse til Wenersborg (paa Vejen til Gøteborg) den 12te og Kongen til at rejse til Uddevalla (paa Vejen til Strömstad) den 18. Men Kronprinsen havde maattet finde sig i, at Regeringen i Stockholm, der nu rejste med til Bohus, redigerede den Proklamation, der skulde træde i Steden for Krigserklæring, i en Aand og med et Indhold, der var ham imod. I Virkeligheden var denne Proklamation et mærkværdigt Aktstykke.

Man erindre Situationen! Den 8. Februar havde Sverig udstedt en Proklamation, hvorefter Essen med svenske Tropper vilde rykke ind i Norge, tage Landet i Besiddelse og efter Raadførelse med Rigets mest ansete Mænd lade udarbejde en Konstitution, der kunde forelægges Kongen af Sverig til Overvejelse. Dette var aldrig sket. Der var ikke engang gjort Tilløb

dertil. I Stedet for havde Norge, overladt til sig selv, givet sig en Forfatning, stillet sig i fredeligt, ven-skabeligt Forhold til alle Lande og til sidst valgt sin Konge.

I Virkeligheden var det kun dette Valg — eller rettere Christian Frederiks Modtagelse af det — der havde vakt Anstød i Europa, fordi det stred mod Kielerfreden. Forfatningen gjorde det ikke, og der var i alt Fald ikke protesteret mod den med nogen Ret. Den havde tværtimod vakt Tilslutning omkring i Europa. Ikke engang i Wetterstedts Verbalnote i Paris drejer Sagen sig om Forfatningen, mest eller ene kun om den valgte Konge. Man tør næsten sige, at Forfatningen i Norge i alt, hvad der angik indre Forhold, havde faaet europæisk Hævd. De europæiske Kommissærer vare komne til den Anskuelse, at skulde en Forening mellem Norge og Sverig nu tilvejebringes, maatte det ske med Bibehold af de to Rigers Forfatninger. Den engelske Regering havde tilkendegivet selv Carsten Anker, at naar blot Christian Frederik traadte bort, vilde den værge Norges Frihed — ja Norge kunde blot sige, hvad det ønskede, England skulde hjælpe det til at opnaa det.

Skulde det nu være muligt for Sverig ved Vaaben at gennemføre Programmet fra Februar, at slaa en Streg over alt, hvad der i de sidste 5 Maaneder til Europas Glæde var tilført Historiens Annaler fra Norge?

Mændene ved Gøtaelven, som vare stødte til Side af Engestrøm straks efter Kielerfreden, men som alligevel vare de eneste, Carl Johan havde Tillid til med Hensyn til Sagen om Norge, mente, det ikke var klogt at slaa et saa stort Brød op under nærværende Omstæn-

digheder. De vare tilvisse i deres Hjerter helt enige med Mændene mere østpaa og i Stockholm om, at man ikke kunde lade Nordmændene beholde alt, hvad de havde tilstaaet sig selv i deres Forfatning, at det vilde være en alt andet end misundelsesværdig Gevinst, om Sverig skulde have afstaaet sine tyske Provinser og gjort store finansielle Ofre samt ført en kostbar Krig blot for at faa Lov til under en fælles Konge at være i Forbund med det kun halvt saa folkerige Kongerige Norge, der tilmed vilde faa en ved Traktater betrygget, i flere Henseender, saa at sige, privilegeret Stilling i Forholdet til Sverig. Men de mente, man maatte lempe sig lidt efter Omstændighederne, som de vare, for først at faa Magt i Norge, at man ikke burde erklære den norske Forfatning Krig, overhovedet slaa saa lidet paa Sværdet lige over for Norge som muligt, nu da en Krigsklæring ikke saa let som tidligere kunde tydes som rettet blot mod Norges Undertrykkere.

Men Krigspartiet i de gamle svenske Provinser og Regeringen i Stockholm vilde ikke høre noget om Hensyntagen til Norge. Nu var det endelig kommet til virkelige Krigsforberedelser. Nu vilde de have Krig for Alvor, have Norge erobret og behandlet efter Erobringens Ret. Carl Johan, som var bleven overrasket, men glad over den Modtagelse, han havde faaet ved sin Hjemkomst, en hel anden end den, hans hemmelige Spejdere i Sverig havde forberedt ham paa, ønskede ikke ved altfor store Udslettelser i det Proklamationsudkast, der blev vedtaget i det svenske Statsraad og senere underskrevet den 10. Juli, at forspilde den Yndest, han var kommen i Besiddelse af. Han søgte at rette lidt hist og her, men til sidst maatte

han opgive det. Der blev blot af Brinkmann, der var i Begreb med at overtage en Del af Forretningerne i Udenrigsministeriet, fordi Engestrøm ogsaa rejste til Vestkysten, tilsat noget om, at Kronprinsen havde Bemyndigelse til at udstøde Befalinger i Kongens Navn. Der forfattedes da paa Vestkysten en Kundgørelse, beregnet paa Norge og den Del af Sverig, hvor Götamændene herskede, medens Stockholmregeringens, der først udsendtes senere, fik et andet Publikum til Maal.

I denne Proklamation af 10. Juli meddeler Kong Carl XIII, der angiver sig som Sverigs og Norges Konge, at hans Søn, Carl Johan, Sverigs Kronprins, nu har Befaling til i Spidsen for Kongens Krigsmagt til Lands og til Vands at tage det norske Rige i Besiddelse i Kongens Navn og dernæst med kongelig Myndighed at sammenkalde Stænder af det norske Folk, hvilke dernæst, naar de ere blevne behørigt befuldmægtigede ved deres Medborgeres fri Valg, skulde have fuldkommen Ret til sig imellem at forhandle om en til Landets Lykke sigtende Forfatning og at indsende den til kgl. Prøvelse.

Det var Programmet fra Februar, der nu skulde udføres uden Hensyn til, hvad der var sket senere i Norge. Det kan ses af Proklamationens Slutning, der lyder saaledes:

Thi erklære vi herved den af Prins Christian sammenkaldte Rigsforsamling for lovstridende og fornærmelig ikke mindre for vor, end for alle andre lovlige Regeringer og for selve det norske Folks ubestridelige Rettigheder. Vi erklære yderligere alle Beslutninger, som ere udgaaede under denne Forsamlings eller nogen af dens Myndigheders Navn for ugyldige, uden Kraft eller Forpligtelse, samt forbyde udtrykkeligen vore

norske Undersaatter paa nogen Maade at være dem hørige og lydige. Vi byde og befale derhos, at alle Fremmede, som for Øjeblikket opholde sig i Norge, uopholdelig skulle begive sig ud af Riget eller ogsaa for vore Embedsmænd sværge en behørig Troskabs- og Hyldingsed, naar de vil undgaa at anses for og straffes som Oprørsstiftere eller Spioner. —

Denne Proklamation blev uddelt til alle Myndigheder i Stockholm og i de gammelsvenske Provinser og spredtes ned i alle Samfundslag. Til Hovedkvarteret i Wenersborg kom den ogsaa, men her var det dog ikke den, men den anden nævnte, af Kronprinsen underskrevne Kundgørelse, der blev uddelt i Egnen om Norge, en ypperlig formet, norskvenlig Kundgørelse, der ikke indeholdt et Ord om Ejdsvoldsforfatningens Annulering, ja ikke engang nævnede Ordet Krig, kun opfordrede Nordmændene til at slutte Venskab og Broderskab med Svenskerne, der kom for at forene sig med dem¹⁾.

Fra Wenersborg, hvor Kronprinsen den 17. Juli havde undertegnet den nævnte Kundgørelse og hørt Nyt fra Norge og fra Kommissærerne, der vare paa Vej ned til ham, begav han sig til Gøteborg, hvor han Dagen efter etablerede det første Hovedkvarter for den nu paa Vestkysten fuldt forsamlede svenske Hær. De sidste Tropper fra Tyskland vare nemlig udskibede ved Risø den 16. og 17. Juli og indkvarterede lige Nord for Gøteborg paa Hisingen og Egnen Øst og Nord for denne Ø.

Samtidig med Modtagelsen og Afsendingen af Kurierer til Bennigsen i Holsten, til Czaren o. s. v. ind-

. ¹⁾ Kundgørelsen er trykt hos Aall, 2. Udg., S. 768.

deltet Hæren ved Generalordre af 20. Juli i den Krigsinddeling, den skulde have. Der kom Liv og Færdsel, og der anmeldtes flere og flere Personligheder fra Rigets højeste Kredse. Selv Dronningen vilde med til Vestkysten.

Særligt udfoldedes der en Militærpragt ved Vestkysten og mod den norske Grænse, hvor Essens Korps stævnedes hen, som man ikke før havde set i Sverig. Carl Johan optraadte med en Stab og et Hovedkvarter, hvis Luksus overgik den, hvortil den franske Marechal havde vænnet sig i den sidste Del af Napoleons Magtperiode. Af personlige Adjudanter og Ordonnansofficerer havde Carl Johan ikke færre end 18, hvilke beklædte Charger fra Oberst til Løjtnant. Generalstabten i Hovedkvarteret udgjorde ogsaa 18, mest højere Officerer, og den egentlige Stab, med Adlerkreutz og Generaladjudanterne i Spidsen, talte af overordnet Personale i alt c. 40. Lignende Flothed viste sig nedadtil i alle Organisationer. Essen, hvis Hær fik Navn af 2. Armékorps, medens Tropperne fra Tyskland undtagen en Division, der overlodes Essen, dannede 1. Armékorps under Kronprinsens egen Befaling — Essen havde, foruden de sædvanlige overordnede Personer i sin Stab, endvidere en Generalstab paa ikke færre end 17 Officerer. Tropperne, som kom fra Tyskland, imponerede ved deres forandrede, men prægtige Udseende. Carl Johan havde i Tyskland og i Belgien forsynet dem med nye Uniformer af russisk Tilsnit med meget gyldent Stads. I Steden for de Hatte, de hjemmeblevne Tropper endnu maatte bære, havde de hjemvendende kokette russiske Chacots med høje hvide Pomponsfjer paa Hovedet. Om denne Omuniformering var gennemført eller i hvad Grad den var det, kunne vi nu ikke sige,

men mere end denne Pynt imponerede dog den Kraft, den Feltvanthed og militære Duelighed, disse vejrbidte Skikkelser bare Præg af. I et Aar havde de været førte fra den ene Valplads til den anden, uden dog at have mistet deres Intakthed, fordi Carl Johan med en Virtuositet, som faa kunde gøre ham efter, havde gennemført sin Beslutning hjemmefra om ikke at ofre svensk Blod for Anliggender, der ikke vedkom Sverig. De vare hærdede og skolede under Carl Johans mesterlige, metodiske Kommando i taktisk Hønsende og udgjorde en Hærdel, der i Kvalitet sikkert ikke blot overgik, hvad man før havde set i Sverig, men vistnok kunde stilles ved Siden af Europas mest udsøgte Tropper.

I Tal udgjorde hele den foran Norge staaende Hær, Carl Johans og Essens Korpser tilsammen, 45000 Mand. Med denne Styrke vilde Norge næppe kunne erobres, men til det Arbejde ønskede han jo ogsaa fremmede Tropper. Derimod betød den ikke saa lidt lige over for Glommen. Thi til Forsvaret af denne sin forreste faste Stilling havde Norge kun en 26—28000 Mand højst til Raadighed, og det var ikke Tropper, der havde engelske Subsidier og engelske Depoter i Ryggen, tværtimod — Tropper, som ved det svenske Afspærrings- og Udsultnings-System havde haft store Vanskeligheder ved at forsyne sig med det mest fornødne og nu ved den virkelige Krigs Nærmelse stod i Fare for at komme under en virksom Blokades Tryk; thi saa snart de sidste Afdelinger fra Tyskland vare overførte til Gøteborg, vendte hele den disponible svenske Sømagt sig mod Norges Grænse. Til Søforetagendet mod Hvalerne blev der rigelige Kræfter, og de store Skibe, der havde været særligt anvendte til

Troppeoverførsel og derfor kun vare halvt armerede, bleve anvendelige til Afspærring og til at befordre Tropper til Vestlandet eller andet sligt.

Bevægelsen, som Tropperne om Gøteborg indslog, efter at Generalordren var udstedt, gik mod Nord — op imod Norge. Carl Johan befalede Admiral Puke at holde alt beredt ved Strømstad, saa han med 24 Timers Varsel kunde sætte Søslaget i Scene, og den 21. begav han sig med sit Hovedkvarter op til Udevalla, de forventede europæiske Kommissærer fra Norge til Møde.

Vi skulle nu se, hvad der var foregaaet i Norge.

XI.

Norges Konge havde under de indtraadte Omstændigheder kun det Maal at faa de europæiske Gesandter, som vare anmeldte, til at træde ind i de med Morrier alt begyndte Underhandlinger, hvilke kun ventede paa den engelske Regerings endnu ikke modtagne Svar for at fortsættes. Kongen havde tilbudt Indkaldelsen af en overordentlig norsk Rigsdag, og der arbejdedes alt paa at gøre Indfrielsen af dette Løfte muligt saa hurtigt, som ske kunde. Han havde derhos erklæret sig villig til at forelægge denne Rigsdag, hvad Magterne maatte begære, naar der tilstodes Norge en 3 à 4 Maaneders Neutralitet med fri Handel og Tilførsel.

Hvis Kongen opnaaede dette, havde Norge Henstand med sine vigtige Beslutninger til Wienerkongressens Tid, og han ansaa da rimeligvis meget for vundet. Han troede ikke, at Carl Johan vilde overstaa denne Kongres, og i hvert Fald ikke, at han vilde faa Lov til at sætte sin Villie i Norden igennem med krigerske Midler, naar han ikke havde opnaaet det før. Norges Sag var bleven en anden end før. Man begyndte at forstaa den. Og Christian Frederik havde jo sine nordiske Udveje. Han havde sagt til Morrier: Lad Kongen i

Sverig kalde sig Konge i Norge, lad os bringe ham vor Hyldest, men lad Norge være en uafhængig Stat ved Siden af Sverig. Han kunde som Norges Konge underordne sig Kongen af Sverig, blive dennes Vicekonge. Paa den Maade kunde Kieltraktaten, om saa skulde være, opfyldes, Kongen af Sverig blive Suveræn i Norge, og Rigets Selvstændighed i dets Rettigheder og Privilegier opretholdes, som Traktaten bød.

Christian Frederik fik den Glæde at se de europæiske Kommissærer tage deres Opgave i Norge op, netop som Morrier havde begyndt den. Deres første Møde i Norge var dog ikke lovende. De havde i Wenersborg lovet ikke at lade sig fange i Prinsekongens Garn som Morrier. De havde derfor efter Ankomsten paa norsk Grund afslaaet alle de Opmærksomheder, der bødes dem i Form af Logis, Taffel o. m. a.; de havde indkvarteret sig samlede i et privat Hus og anmeldt for „Prinsen“ deres Møde hos ham Kl. 3.

Dette Møde, der foregik i Palæet, hvor Kongen modtog dem høfligt smilende i Spidsen for sit Statsraad ligesom han i Februar havde modtaget Grev Rosen, fik ogsaa i Begyndelsen et noget uceremonielt og pudsigt Præg; thi de 4 Gesandter, der repræsenterede Europa, havde ingen Ordfører, enhver af Gesandterne vilde sikre den Magt, han repræsenterede, et Ord med ved den Optræden i Norge, der var Kommissionens Opgave, og General Steigentesch, Lystspildigteren, der repræsenterede Europas højeste og helligste Monark paa den Tid, havde faaet den uheldige Opfattelse af den norske Konge, at han var en Mand, der kunde behandles overlegent paa en noget raillerende Vis.

Gesandterne talte i Munden paa hinanden, efter at Orloff havde begyndt med at sige, at de vare komne for at faa Kielertraktaten opfyldt; men Kongen svarede veltalende, slagfærdigt og altid imødekommende paa alt, hvad de bemærkede, saa Samtalen efterhaanden blev helt venskabelig og uden Mislyd. Da Audiensen var forbi, var det strenge Brev fra Frederik VI, som Steigentesch havde overleveret, men som Kongen ikke havde aabnet under Mødet, det mest generende, eftersom det bød ham at forlade Landet inden 14 Dage. Men Orloff havde udtalt, og andre havde sluttet sig dertil, at en slig Bortrejse ikke var mulig, at Hs. Højhed maatte nedlægge sin Magt i Rigsdagens Hænder, at denne derfor maatte indkaldes, og den ønskede Vaabenstilstand derfor maatte indtræde, kun med den Garanti for Sverig, som Overleveringen af 3 Fæstninger vilde give.

I det hele var inden det første Mødes Slutning Forholdet mellem Kongen og Kommissærerne blevet saa tilfredsstillende, at Gesandterne straks opgav den Karakter, Essen havde opfordret dem til at give deres Mission i Christiania, nemlig som Herolder for Sverigs og Garantimagternes faste og uforanderlige Villie. De vilde netop forhandle med Prinsen om den Maade, hvorpaa Hovedsagen, kgl. svensk Suverænitet, kunde forenes med den størst mulige borgerlige Frihed i Norge. De vilde søge Kielerfreden fuldbyrdet ved et Mæglingsforslag, som man turde antage, at den norske Rigsdag vilde gaa ind paa, og derved faa Norden pacificeret paa den Maade, Nesselrode var bleven enig med Lord Castlereagh om var den bedste i Øjeblikket. Kommissionen blev derved til en europæisk Mæglingskommission mellem Norge og Sverig med Hensyn til

Kielerfredens bedst mulige, fredelige Udførelse. Den nægtede vel senere at være en slig, men den var det alligevel. Den blev netop en saadan Mægler, som Christian Frederik under Forhandlingerne med Morrier havde opfordret Storbritannien til at blive, en Mægler, som vilde tale lige saa kraftigt til Sverig som til Norge¹⁾.

Under de Forhandlinger, som nu begyndte, var Orloff den egentlig ledende blandt de 4 Kommissærer. Foster forholdt sig passiv, nærmest noget tvær. Han overlod Kontrollen med, hvad der foregik, til sin Sekretær Morrier, der vedblivende boede hos Haxthausen, medens han selv mest gjorde sig Umage for at udviske det Indtryk af engelsk Partiskhed, som endnu klæbede ved Begrebet: en engelsk Gesandt i Norge. Martens var den vimse Herre, der var med overalt og holdt det svenske Hovedkvarter i Wenersborg i Kundskab om, hvad det havde ønsket at faa at vide om Kommissærernes Optræden i Norge, dog uden andet Maal end at være med og at staa sig godt med alle. Lystspildigteren, der hverken tonede liberalt eller interesseret Flag, var nærmest kun 5. Hjul til Vognen.

Christian Frederik havde paa sin Side sit Statsraad om sig, suppleret med Rigsforsamlingspræsidenterne, Kammerherre Anker, Oberst Hegermann, Professor Sverdrup, samt Kommandør Fabricius. Endvidere havde han Admiral Bille, der tillige med Lønborg var kommen til Christiania med Kommissærerne, hos sig, som Orloff paa sin Side havde russisk Generalkonsul Brunet til Hjælp.

¹⁾ Yngv. Nielsen: Norges Historie 1814, II., 142.

Gangen i Forhandlingerne, der begyndte straks efter første Møde, skulle vi ikke udrede¹⁾, men den 7. Juli stillede Kommissærerne deres Mæglingsforslag (Ultimatum), der resulterede i Forslaget til en Vaabenstilstand paa følgende Vilkaar.

1) et højtideligt Tilsagn fra hans Højheds Side lige over for Sverig og de Allierede om at ville nedlægge i den norske Rigsforsamlings Hænder de Rettigheder, den norske Nation havde givet ham, og at anvende sin Magt over denne til at faa Folkerepræsentationen til at samtykke i Foreningen med Sverig.

2) De norske Tropper rømme Landet Øst for Glommen. Denne Strækning bliver neutral, og Fæstningerne Frederiksstad, Frederikshald og Kongsvinger besættes af svenske Tropper.

3) Blokaden hæves for Christianias, Christiansands og Bergens Vedkommende.

Kongen havde ventet bedre Vilkaar. Han kunde ikke indlade svenske Tropper i Riget, fordi det stred mod Ejdsvoldkonstitutionen; han vilde heller ikke forpligte sig til i alle Tilfælde at nedlægge sin Krone, da Nationens Repræsentanter i saa Henseende maatte have det afgørende Ord. Han ønskede ogsaa Blokaden hævet for Norge i dets Helhed. Men han vilde paa den anden Side heller ikke skyde Mæglingsforslaget fra sig, da det indeholdt en europæisk Sanktion af Norges selvstændige Statstilværelse under den lovgivende Forsamlings Højhed, og han vidste, at Kommissærerne for Sverigs Skyld havde gjort Forslaget strengere, end de egentlig vilde, og at de vilde støtte for-

¹⁾ Alt fornødent om denne kan findes i Ahnfeldts „Dagbog“ og i Yngv. Nielsens: Norges Historie 1814, II., fra S. 175 af.

mildende Ændringer, som Christian Frederik paa Norges Vegne vilde foreslaa.

Han modtog derfor Kommissærernes Forslag med nogle Ændringer, saasom at ingen Svenskere maatte komme ind i Riget, hvorimod Fæstningerne kunde besættes af allierede Tropper, hvis man ikke vilde nøjes med Borgervæbningerne som Garnison, at derhos kun 2 Fæstninger besattes, Frederiksstad og Frederikshald, og at Hvaløerne føjedes til den neutrale Strækning. Men da denne Svardepeche skulde sættes i Stil, besluttede Kongen sig til at forelægge de fremmede Gesandter og Kongen i Sverig og Carl Johan de Betingelser, paa hvilke han vilde være villig til at nedlægge sin Krone, hvis Nationens Repræsentanter da tillod det.

Han samlede sit Statsraad, foregode det med Diriks, der kendte Ejdsvoldgrundloven ind og ud, og udarbejdede i Udkast de Forandringer i Grundloven, der kunde forelægges Rigsdagen til Vedtagelse, hvis Kongen af Sverig gik ind paa en venskabelig Forening med Norge uden Krænkelse af den norske Forfatning. Den genialeste Løsning af Problemet var det Forslag, hvorefter Kongen af Sverig forpligtedes til at regere Norge ved en Vicekonge, hvilken Christian Frederik kunde være. Vicekongen blev i dette Udkast omgærdet med Privilegier. Han kunde ikke uden videre afskediges af Kongen. Mange Steder bestod i dette Udkast Forandringen blot i, at Ordet „Konge“ blev forandret til „Vicekonge“. Dernæst udarbejdede Kongen — ogsaa sammen med de fremmede Kommissærer, hvis Samstemning han vilde sikre sig — under Titel af Baser og Bestemmelser for en frivillig Forening mellem Norge og Sverig — en Del Vilkaar, Kongen af Sverig maatte underkaste sig for at opnaa Norges Anerken-

delse af hans Suverænitet, nemlig, foruden Anerkendelsen fra hans Side af Ejdsvoldkonstitutionen ogsaa Erkendelsen af Norges Ret til Institutioner som disse: egen Bank og Mønt, slaaet i Norge, Universitet, Videnskabs-selskabet i Trondhjem, Kornmagasiner, eget Rigsvaaben og eget Flag (grønt og graat).

Det var et rentud forbavsende Arbejde, Christian Frederik præsterede i Løbet af kun 6 Dage. Da alt det omtalte blev leveret Kommissærerne — enhver af Gesandterne fik endog en med hvide Blade gennemtrukket fransk Oversættelse af Ejdsvoldsforfatningen, hvor de foreslaaede eller ønskede Ændringer kunde indføres — som Bilag til Hovednoten, der var Svar paa deres Ændringsforslag, og der desuden medfulgte detailleret Forslag til Vaabenstilstand, var Norges Stilling til en fredelig Forening med Sverig omhyggelig lagt til Rette. Og det ikke blot for Kommissærerne selv, thi der medfulgte fra Christian Frederik Breve til Kongen af Sverig og Kronprins Carl Johan, der indeholdt det samme som Brevene til Kommissærerne.

Kommissærerne turde ikke helt og holdent tiltræde alle disse Prinsens Forslag, som de til Dels havde været behjælpelige med at sætte i Stil; de beklagede i det Svar, de kollektivt gav Prinsen den 15., at intet af deres 3 Forslag var fuldkomment antaget. Men de modtog dog alt det tilsendte til Besørgelse og erklærede, at hvor ondt det end gjorde dem at se deres Bestræbelser for et fredeligt Resultat tilintetgiorte, lykønskede de sig dog til at kunne overlade det til Kongen af Sverigs Samvittighed at antage de Forslag, de bragte, da de derved gav ham Lejlighed til at be-

gynde sin Indflydelse paa Norge med en udmærket Velgerning.

Gesandterne forlod først Christiania den 18. for at gaa til Uddevalla, hvor de skulde mødes med Kronprinsen. Og de vare ikke uden Haab; de forstod Kongens Indrømmelser som lidt større, end de ret beset vare, og Christian Frederik havde paa Martens' Anmodning samtykket i et personligt Møde med Carl Johan.

Christian Frederik opslog, da Gesandterne rejste, sit militære Hovedkvarter i Moss for at være Begivenhederne i Bohus nærmere. De norske Værnepligtige vare indkaldte og under Rejse til deres Afdelinger. Kongen vilde dog ingen Forandringer gøre i Hærens spredte Opstilling: 2 Brigader ved Glommen, Staffeldts sydligst, Hegermanns nordligst, med Dele af deres Brigader og lette Tropper foran og i Fæstningerne der, Arenfeldts Brigade bagved, ved Moss og i Christiania, Resten af Hæren spredt, en Brigade V. for Christianiafjord.

Hans Tanke var under de nærværende Forhold nærmest henvendt paa Grænsen ved Bohus, hvor han vilde lægge alt til Rette for Vaabenstilstanden med Hvaløernes Neutralisering, hvis den skulde komme i Stand, og i modsat Fald berøve Carl Johan den Sejr, som Kommissærerne havde meldt, han satte saa stor Tillid til. Han sendte Kammerherre Holstein til Frederikshald for sammen med General Petersen der at kunne slutte Vaabenstilstanden, hvis den skulde blive til Virkelighed; Holstein fik vidtgaaende Instruktioner og Lektor Adler gaves ham til Hjælp for den Muligheds Skyld, at der skulde blive Nødvendighed for større Udfærdigelser paa Fransk. Med Hensyn til Hvaløerne

befalede Kongen Kommandør Fasting at lade alt beholde sit Udseende som nu, men hemmeligt at indrette det saaledes, at Landbesætningen i et givet Øjeblik kunde indskrænkes til en Skinbesætning, saa at hele Styrken, baade den til Lands og Vands, naar det store svenske Angreb virkelig skulde blive udført, kunde forsvinde og forvandle Angrebet til et Slag i Luften. Flotillen skulde i saa Fald have sin Opmærksomhed hemmelig henvendt paa Christianiafjord og de Opgaver, der efter Søslagets Stranding vilde frembyde sig. Et ganske lignende Forhold skulde indtræde ved Frederiksstad. Denne til Forsvar udadtil mod en Sømagt under de nuværende Forhold ganske ubrugelige Fæstning skulde opgives som saadan, og der var givet Forslag til det vigtige Punkts Forsvar paa anden Vis. Men Kongen vilde ikke røre ved denne Fæstning, der spillede en saa vigtig Rolle i Fredsforhandlingerne. Han vilde ikke i dette Øjeblik røbe, hvorledes det stod til med den. Derfor lod han den blive, som den var, sendte kun en anden Kommandant derhen og paatænkte eller indledede hensigtsmæssige Troppeforstærkninger til dette Punkt, hvis det skulde blive angrebet og Fæstningen maatte rømmes.

Al Opmærksomhed vendte sig nu mod Bohus, hvor de europæiske Gesandter vare komne til Uddevalla den 19. om Aftenen, men med Varsler om ikke at finde Naade for Carl Johans Aasyn. Under Nedrejsen havde Martens nemlig, alt i Moss, mødt en Kurer fra Essen, der bragte ham Vidnesbyrd om, at Kommissærernes Optræden kun havde vundet en tvivlsom Godkendelse hos den svenske Konge og Kronprins, og at man der længtes efter at høre Kommissærernes Op-

gave i Norge strandet, eftersom Svenskerne nu vare færdige til med Magt at bringe den oprørske Prins til Raison, og en russisk Styrke fra Archangel vilde angribe Trondhjem, medens en hel russisk Hær i dette Øjeblik besatte Holsten og derfra vilde sende en Del af sine Tropper fra Jylland op til Norge. Gesandterne vilde ikke gøre sig til Krigsherolder i Norge for disse Meddelelser, der ikke vare sande, og som de blot lod Martens udtrykke deres Forbavselse over at erholde paa en Tid, da en Forening i Mindelighed endnu var mulig.

Da Kommissærerne kom til at opholde sig nogle Dage i Uddevalla, uden at Carl Johan indfandt sig der, affattede de en Beretning om deres Mission i Kjøbenhavn og i Norge og fremstillede, hvad de havde opnaaet i Norge, som en Sejr, forøget ved en ny Indrømmelse af Christian Frederik, nemlig den, at Kronprinsen kunde sende to svenske Kommissærer til den norske Rigsdag for at overvaage og være Vidne til Christian Frederiks Optræden. Det stod nu til Kronprinsen, skrev de, at tage sit Parti. Men de vilde sige, at efter deres Overbevisning havde Omstændighederne og Norges nuværende Tilstand ikke tilladt Christian Frederik at gøre mere, end de havde opnaaet af ham, uden at sætte Haabet om en fredelig Forening overhovedet i Vove. Hvis det blev til Krig, vilde det ikke være med Prinsen alene, men med Folket i det hele, at Sverig vilde faa at gøre.

Carl Johan blev ikke vel til Mode, da han ved Ankomsten til Uddevalla havde faaet denne Note overleveret. Kommissærerne vare jo helt gaaede den norske Opstands Ærinde! Havde der i Paris været Tale om en 3 Maaneders Vaabenstilstand og en svensk Aner-

kendelse af den norske revolutionære Forfatning? Prinsen var yderligere forbitret i Anledning af, at Kommissærerne havde sendt ham i Gøteborg det Brev fra Christian Frederik, hvori denne meddelte ham de personlige Opofrelser, han havde besluttet sig til i Brevet til den svenske Konge, hvilket han lod medfølge i Kopi. Christian Frederik skrev, at det nu stod til Carl Johan, om han vilde erobre Norge og regere over Indbyggere, der vare ham fjendtlige, eller han vilde berede de skandinaviske Folkeslags Lykke ved at tage Hensyn til den offentlige Mening. „Vælg selv, min Prins“, havde Norges Konge tilføjet, „og tvivl ikke om, at De skal finde mig paa Pligtens Vej, enten i Spidsen for et Folk, der forsvarer sin Uafhængighed, hvis De vil gaa Krigens Vej, eller som oprigtig Mægler, hvis De vil vise Agtelse for Nationens Rettigheder.“

Carl Johan blev irriteret over den anmassende Maade, denne oprørske Prins stillede sig paa. „Man gør ingen Opofrelser,“ skrev han straks tilbage, „naar man nedlægger en usurperet Magt, og man befinder sig ikke paa Pligtens Vej, naar man miskender Traktaternes Hellighed og de borgerlige Love, hvorpaa disse ere grundede. Prins, jeg gaar til at iværksætte min Konges Befalinger,“ havde han tilføjet for at blive i Kong Christians Stil, og det var det, han vilde. Ved Søslaget og ved en pompøs Magtudfoldelse ved Grænsen vilde han fremtvinge en Situation, der bragte den europæiske Mæglingskomedie til at ophøre. Han havde alt, da han første Gang — i Wenersborg — erfarede, hvad der var sket i Norge, meddelt Kongen og Engestrøm, der jo var paa Vej til Bohus: „Alt, hvad de europæiske Gesandter byde Prins Christian, maa vi gaa ind paa, saa oprørende det end er; thi vi tør ikke

komme i Konflikt med de europæiske Magter, hvis Befuldmægtigede de ere, men vi maa lægge Vægten paa, at Prins Christian ikke engang vil antage de egentlig altfor vidtgaaende Indrømmelser, disse have gjort ham. Vi maa bevæge Kommissærerne til endnu engang at gaa til Norge for at øve et Tryk paa Prinsen med Hensyn til Antagelsen helt af deres Forslag, og medens de ere i Færd dermed, skal Søsejren melde Verden, at Sverig nu er Herre paa den skandinaviske Halvø og en krigersk Situation indtraadt, som Kommissærerne blive nødte til at indordne sig under. I Søsлагets Følge indtræder nemlig Dagen efter Frederiksstads Besættelse, og Frederikshalds Beliggenhed er saadan, at naar der samtidigt med Søslaget gaar en passende svensk Styrke ind i det Stykke norske Land, som Syd for Frederikshald skyder sig ind i Sverig, saa vil ved nogle Marcher af disse Tropper den vigtigste af de tre Fæstninger, som der er Tale om, kunne være blokeret af Sverig, og det endog uden videre Udfolden af Stridskræfter paa egentlig norsk Grund.“

Af denne Plan var Carl Johans Holdning under Mødet med Kommissærerne i Uddevalla dikteret. Han svarede paa deres Brev til ham, at han sendte det til Regeringen, der ventedes til Uddevalla repræsenteret af Kongen og Engestrøm med nogle underordnede Embedsmænd. Han vidste, at Regeringen paaskønnede, hvad de havde udrettet for at bringe Traktaterne til Gyldighed, og han selv forstod ogsaa at vurdere, hvad de havde stræbt efter at opnaa, men han var kun den med Kongens Befalinger forsynede Overgeneral, der længtes efter at bringe dem til Udførelse.

Imidlertid kunde Kronprinsen kun daarligt beherske sin Misstemning under sit Samvær med Kommis-

særerne, med hvem han straks efter Ankomsten til Uddevalla fra Kl. 11 Aften til 3 Nat havde den første Sammenkomst, inden han endnu havde modtaget deres Brev til ham. Særlig Orloff maatte høre haarde Ord; thi Kronprinsen vidste fra hemmelige Spejdere baade i Kjøbenhavn og i Christiania og andetsteds mere om Orloffs hele Virksomhed, end denne selv troede, og i hvert Fald var Anerkendelsen af den norske Ejdsvoelforfattning og Overgangen til Morriers 3 Maaneders Vaabenstilstand det modsatte af, hvad Kronprinsen troede sig lovet af Orloff, da han tog Afsked med den russiske Kommissær i Paris¹⁾. Til alt, hvad Gesandterne udtalte, havde Kronprinsen Bemærkninger at gøre: Der var intet Had til Sverig i Norge. Det var noget, den danske Regering havde opfundet og Prins Christian gentaget. Det var en ubetydelig Prins uden Ærlighed og Oprigtighed. Hvad Gesandterne havde faaet ham til at love, kunde Sverig i hvert Fald ikke lade sig nøje med. Det maatte være Herre i Norge.

Medens Carl Johan denne Aften eller Nat dog forstod at beherske sig nogenlunde, var det samme ikke Tilfældet den følgende Dag under en Frokost, hvori Kommissærerne, og mellem dem ogsaa den danske Kommissær, Admiral Bille, deltog. Her kom nemlig Talen paa Danmark, og Kronprinsen var i denne Tid, som det fremgaar af saa mange af hans Depecher og Udtalelser, næsten ude af sig selv, naar han kom til at tænke paa Danmark. Han troede at have faaet Bevis for, at alt, hvad der skete i Norge og med Hensyn til Norge, skyldtes Danmark. Da Kronprinsen i Anledning af en Ytring om, at Danmarks Brødefrihed

¹⁾ Schinkels minnen. VIII. 1190.

i Norge var bevist, gjorde en modsat Opfattelse gældende, og denne blev imødegaaet af Kommissærerne, der anførte, at Danmarks Uskyldighed nu var en Kendsgerning, tabte han helt Besindigheden og talte saaledes om den danske Regering og Kong Frederik VI, at Gesandterne forbavsedes over, hvad der kunde være Tone ved et fyrsteligt Taffel for Gæster af alle Nationer. Han gennemgik Danmarks Historie i de senere Aar og kom ind paa Kongens stadige og uforanderlige Kryben for Napoleon. Skulde han ikke vide Besked derom, han som i 1808 havde været Napoleons Repræsentant i Danmark og Genstand for Hoffets Ovationer? Han sagde, at Sachsen nu var straffet for sin Vedhængen ved Napoleon, men at, hvad Sachsen havde forbrudt, ikke var for noget at regne mod den blinde Fastholden ved Kejseren, som Kong Frederik havde gjort sig skyldig i. Danmark havde længst af alle holdt med Napoleon, det burde straffes derfor. Kong Frederik var mere skyldig end Kongen af Sachsen. Da Carl Johan nu var i Aande, fik Prins Christian Frederik Tur. Han var i Norge, sagde han, kun Danmarks Redskab, og der var intet andet at gøre end at jage ham bort med Magt, hvad han nu vilde gaa i Færd med.

Om Eftermiddagen ankom Kongen og Grev Engestrøm, og der holdtes Statsraad i Anledning af Christian Frederiks og de europæiske Kommissærers Forslag. Dagen efter, den 24., gjorde Kommissærerne Greven deres Opvarthning og fandt ham meget krigslysten og repræsenterende det stockholmske Standpunkt. Fra ham modtog de om Aftenen den Note, hvori han beklagede sig over, at Prins Christian, uagtet Gesandterne havde budt ham Fordele og Udveje, som Trak-

taten til Kiel saavel som Aanden og Bogstaverne i de tidligere Traktater vare langt fra at tilstaa ham, ikke havde benyttet Lejligheden til at drage bort med Ære. Den svenske Konge fælte sig til sin Sorg nu nødt til at udfolde sine Krigsmidler for at værgе Traktaternes Hellighed og den svenske Nations Ære, og Kronprinsen, hvem Kongen havde betroet Overkommandoen, havde desangaaende faaet sine Ordre, som nu vilde blive udførte. Han bad til sidst kun Kommissærerne om at vende tilbage til Christian Frederik for at meddele ham, at de store Magter nu vilde stille de Krigsmidler til den svenske Konges Raadighed, som de havde lovet ham til Fuldbyrnelsen af Norges og Sverigs Forening.

Gesandterne mente, at de maatte gaa til Norge igen, men de vare saa opfyldte af deres Mæglerhverv, hvilket de dog indrømmede egentlig ikke hørte til deres oprindelige Opgave, at de vilde have et Tilbud fra Sverigs Side med sig. De gik derfor den 25. til Kongen og til Kronprinsen, og det lykkedes dem da ogsaa at faa Kronprinsen til at gaa ind paa nogle smaa Indrømmelser, naar de til Gengæld vilde skrive efter hans Diktat det Brev, de ved deres Tilbagekomst til Norge skulde rette til Christian Frederik. Efter nogen Betænkning gik de ind derpaa. Hvad de derved opnaaede var, at der kun afstodes to Fæstninger, Frederiksstad og Frederikshald, at Blokaden hævedes for hele Norge, og at Kronprinsen, naar Christian Frederik paa denne Betingelse vilde love en fuldstændig Tronfrasigelse, vilde have en Sammenkomst med ham og indrømme ham alt, hvad han kunde ønske for det norske Folks Vel.

Gesandterne fik disse Indrømmelser — med Undtagelse af den sidste — optagne i et af den svenske Regering givet Svar paa Christian Frederiks Tilbud,

hvilket de bestemt forlangte, og som Engestrøm sendte dem den 26.

Ifølge dette var Sverig gaaet ind paa en Vaabenstilstand paa følgende Betingelser:

1) at Christian Frederik lovede bestemt at nedlægge den Magt, han havde faaet paa Ejdsvold, i den norske Nations Hænder, 2) at der kun overlodes Sverig to Fæstninger, Frederiksstad og Frederikshald, men at disse besattes af svenske Tropper, 3) at Blokaden op-
hørte for hele Norge.

Med Hensyn til de foreslaaede Unionsbestemmelser tilstod den svenske Konge det norske Folk Ret til national Repræsentation. Rigsdagen skulde have lovgivende Magt og Skattebevillingsret, men Vicekongen eller Guvernøren skulde udnævnes af Kongen, som han vilde have ham, og for en Tid, altsaa ikke som Prins Christian havde foreslaaet. Kongen tilstod Nordmændene personlig Frihed og borgerlig Lighed og en Del andet, som anførtes, fordi det var nævnt i Christian Frederiks Note.

Det Brev, Gesandterne som Tak for disse Indrømmelser sendte til Christian Frederik i Norge, var det bekendte, hvori det meldtes, at Sverig havde afslaaet hans Forslag, at de allierede Magter nu vilde stille de Tropper til Sverigs Raadighed, som de havde lovet, og at Prinsens Stilling nu var saa grusom, at man ikke engang turde have Lov til at beklage ham.

Dette Brev hørte med til de kombinerede Foranstaltninger, der skulde lægge Norge for Sverigs Fødder. Thi nu skulde Søslaget indvie den nye Situation. Den 25. havde Carl Johan tilskrevet Puke, at det skulde sættes i Scene uopholdelig. Den 26. rejste Kommissærerne til Norge. Efter at have befalet Essen d. 30. at staa

med hele sit Korps ved Enningdalen og Berby, altsaa ved den sydligste Spids af det Stykke norske Land, der strækker sig mod Syd ned i Bohus, begav Kronprinsen sig den 27. om Morgenen til Strømstad for at erfare, hvad der var sket, og være Vidne til, hvad der vilde ske.

Men han fik alt undervejs at vide, at noget Søslag ikke denne Gang vilde finde Sted, i det mindste ikke ved Hvaløerne. Den 26. havde fra den tidlige Morgen af alt været i Aande i Strømstad. Landgangsstyrken var gaaet om Bord i de for den bestemte Fartøjer, og Kanonbaadsflotillerne vare komne ud paa Dybden. En Officer var gaaet til Fasting og havde leveret ham Krigserklæringen, o: Proklamationen af 10. Juli, og opfordret ham til at overgive sig. Han havde sagt Nej og lagt sig i Slagorden ved Øerne. Paa svensk Side dannedes der Slaglinie der imod, men Linieskibene og Fregatterne, de store Skibe, der laa ved Klosterøerne, havde Vanskelighed ved at komme hen til de andre, fordi Vind og Vejr ikke vare gunstige. Før henimod Aften blev den svenske Sølinie ikke i Orden, saaledes som Puke vilde have den, men saa blev Vinden efter Pukes Mening saa kontrær, at han opsatte Affæren til næste Dag.

Om Natten drog Fasting imidlertid, da Fjenden ufri-villig havde vist sin imponerende Styrke for ham i Re-vuestilling, afsted fra Øerne til Christianiafjord, og den næste Dag besatte Svenskerne rigtignok Hvaløerne, men norske Kanonbaade fik Svenskerne ingen af. Carl Johan havde Dagen før bedet Puke om at tage saa mange som muligt. I Steden for krigersk Ære vandt Carl Johan nu kun Bebrejdelser, fordi han ved at tage nogle ubesatte Øer havde begyndt Krigen paa en Tid,

hvor de europæiske Kommissærer endnu ikke havde endt deres Hverv, men af den Grund maatte opgive det.

Carl Johan blev højst forstemt og vred, da han kom til Strømstad og hørte, hvorledes alt var løbet af. „I det eneste Tilfælde, hvor Orlogsflaaden kunde gøre Nytte, har den forfejlet sin Bestemmelse,“ sagde han til Pukes Adjutant, der modtog ham. „Felttoget er nu for en stor Del mislykket paa Grund af Flaadens Uvirksomhed.“

I Steden for at holde Skue over tagne norske Krigsfartøjer, at holde Harangue til deres Officerer, udstede Sejrsbulletiner og modtage Kongen, der ventedes, med Hyldest som den svenske Flaades Chef, maatte han nu med sit Hovedkvarter, der fulgte ham, slaa sig til Ro en Tid i Strømstad, oppebiende den Tid, da Frederiksstad kunde besættes og Frederikshald cernereres, hvilket først kunde ske 3 à 4 Dage ind i August.

Imidlertid erfarede de europæiske Gesandter i Norge, at Sverig havde begyndt Krigen og derved sat en Stopper for deres Fredsmægling. De havde fra Frederikshald gjort Rejsen til Moss sammen med Kammerherre Holstein, Adler og Carsten Tank fra Rød. Denne sidste søgte selvfølgelig sin Konge, hvis Statsraad han endnu var, for at tale med ham om Situationen, meddele, hvad han vidste gennem sine Forbindelser med de Svenske, men uden Tvivl ogsaa for at tilbyde sig, hvis Kongen skulde have Brug for hans hemmelige Tjeneste i nogen Retning. Hans offentlige Ærinde var kun det at blive entlediget fra sin Stilling som Medlem af Regeringen, da den kunde foraarsage ham Ulemper under de forestaaende krigerske Forviklinger, og han i Virkelig-

heden havde staaet uden for Regeringen fra den Tid, han havde andraget om Afsked Kongen, som var alvorlig og sørgmodig efter at have erfaret Fredshandlingernes Standsning, bevilgede ham straks, hvad han ønskede.

Kommissærerne, som i Moss erfarede, at Krigen var begyndt, modtog fra Christian Frederik et stolt Svar paa den Note, de havde sendt ham efter Carl Johans Diktat. „Hvis jeg havde antaget nedværdigende Vilkaar, krænket Konstitutionen, og den almindelige Stemme havde hævet sig mod slig Handlemaade, da skulde de haft Ret til at beklage mig,“ skrev han i dette Brev. „Nu, da jeg forsvarer den bedste Sag i Spidsen for et tappert Folk, som kender sin Uafhængigheds og Friheds Værd, forlanger jeg ikke, at man skal beklage mig. Om jeg endog skulde ofre mit Liv for dette undertrykte Folks Frelse, vilde jeg ikke kunne forestille mig en skønnere Skæbne.“ Dagen efter dette Svares Modtagelse, d. 28. om Morgen, havde Kommissærerne Audiens hos Prinsen, viste ham Engestrøms Svar paa deres Note til ham, men Ejds voldforfatningen var ikke erkendt, sagde Prinsen, derved var det hele uden Værd.

Gesandterne rejste atter sammen med Tank tilbage til Frederikshald, hvorfra de meldte Carl Johan, at Prins Christian Frederik havde forkastet de i den medbragte Engestrømske Note fremsatte Betingelser for Vaabenstilstand og Union, og at de den følgende Dag, den 29., vilde begive sig til Strømstad for at give Kronprinsen Underretning om deres sidste Sammenkomst med Christian Frederik.

Dette Møde med Kronprinsen, den 29, blev meget opsigtsvækkende. Kronprinsen, der ikke kunde be-

tvinge sin Harme over at se de Forhaabninger bristede. han havde stillet til en glansfuld, Sverigs krigeriske Aand tilfredsstillende og Europa og dets Gesandter imponerende Vaabendaad, der tilmed i et Nu vilde have gjort ham til Situationens Herre, kunde end mindre taale at se Christian Frederik gaa ind i Krigen med et Skær af Højhed over sig og med en Anerkendelse fra de europæiske Gesandters Side, som disse efter deres Tilbagekomst fra Norge ikke lagde Skjul paa, idet de aabent udtalte, at Christian Frederik. naar han vilde opfylde sine Pligter mod Norge, ikke havde kunnet handle anderledes, end han gjorde. Kronprinsen kunde, da Gesandterne kom til ham, ikke lade være med at give sine Følelser Luft i en af de store Taler, som ikke glemtes af dem, der hørte dem. Det var Danmark, den gjaldt, Danmark, som Kommissærerne nu rejste tilbage til, og hvis Holdning og Færd under de norske Begivenheder de havde været enige om at erklære for brødefri. Kronprinsen var i den sidste Tid mere og mere bleven overbevist om, at det var Kongen og Regeringen i Danmark, der var Skyld i alt, hvad der var sket i Norge efter Kielerfreden. „Hvor skulde ogsaa ellers en saa ubetydelig Prins, som Christian Frederik dog maatte anses for at være, turde vove at sætte sig op imod et saadant Brev fra sin Konge som det, General Steigentesch havde bragt ham?“ Han forsikrede Kommissærerne om, at han vidste, at Danmark stod bag Prinsen, at Prinsen selv nu i den sidste Tid havde faaet bestemt Befaling af Kongen til at holde ud. Han angav endog sin Kilde: en Hofdame, en af Dronningens Hofdamer, der oftere har figureret i hans intime Beretninger til Europas Hoffer. idet en af hans hemmelige Tillidsmænd i Kjøbenhavn

stod i Venskabsforhold til en Mand i Kjøbenhavn, der omgikkes venskabeligt med denne formentlige Hofdame. Men — som sagt — han nævnede sin Kilde, og efter dermed, som han rimeligvis mente, at have betaget sine Tilhørere enhver Tvivl om sine Meddelelsers Rigtighed, overlod han sig til sit oprørte Sinds vildeste Indskydelser og tordnede løs: Danmark skal straffes. Det skal betale mig hvert Kanonskud, jeg bliver nødt til at gøre i denne Krig. Det Kanonskud, som faldt i Gaar, har allerede sønderrevet det Skyldbrev paa 600,000 Daler, som endnu eksisterede efter Løftet om Millionen. Kielerfreden eksisterer ikke mere. Pommern og Rügen udgøre nu atter en Del af Sverige. Men det er ikke nok. Kongen af Danmark skal erklære, at Prins Christian Frederik har forbrudt sin Ret til den danske Trone. Opfylder han ikke denne Forpligtelse, og hører jeg det ringeste om Troppebevægelser i Danmark, saa overlader jeg Norge til sin Skæbne og gaar med 40,000 Mand til Sjælland, og da skal ingen Magt paa Jorden kunne fordrive mig derfra.

Disse Ord foruroligede virkelig Gesandterne, eftersom han, inden denne Tale løb af Stabelen, havde talt til den engelske Gesandt om Nødvendigheden af Danmarks Deling, hvorom han sagde sig alt enig med Czaren, og det paa det Vilkaar, at Sjælland eller Norge skulde overlades England som en engelsk Koloni. De gjorde alle deres Indberetninger om Optrinnet i Strømstad, og disse Rapporter bleve i det mindste for Englands Vedkommende ikke uden Følger.

Efter Gesandternes Bortrejse forblev Carl Johan med sit Hovedkvarter i Strømstad, hvor han var plaget af mange paatrængende og stridige Tanker.

Var det sandsynligt, at han nu vilde faa alle de lovede fremmede Tropper? Og naar vilde de komme til Norge? Kunde Sverig skaffe Midler til at holde sin Hær under Vaaben Vinteren igennem, og skulde det være muligt at faa Subsidier til de umaadelige Udgifter, fremmede Troppekorpsere behøvede til Ophold og Forplejning i et saa udtæret Land som Norge og i et om Vinteren saa koldt Land? Og var Sverig ikke egentlig gaaet ind paa Kommissærernes Mæglingsforslag, der stod i paafaldende Modsætningsforhold til det svenske Erobringsprogram af 10. Juli?

Krigen mod Norge maatte nu begynde. Det var nødvendigt baade for det svenske Krigspartis Skyld og for at gøre Christian Frederik tilbøjelig til Eftergivenhed, men burde Forhandlingerne med Christian Frederik høre op? Naar Essens Korps var gaaet over Grænsen og havde omringet Frederikssten Fæstning, som det alt havde Ordre til, og Frederikshald var taget i Besiddelse, var Fæstningsspørgsmaalet ude af Verden. Mellem Norge og Sverig stod saa kun Spørgsmaalet om Ejdsvoldforfatningen tilbage, og med Hensyn til den mente Kronprinsen nok at kunne komme til Rette med den norske Prins, hvis denne i Virkeligheden lod sig bevæge af Krigen til at rejse bort. Kronprinsen blev enig med sig selv om, at et Forsøg paa at faa Christian Frederik i Tale vilde være rigtigt, men det maatte efter hans Mening være helt hemmeligt, og der maatte ingen Svenskere være vidende derom. Han vilde søge Forhandling med Christian Frederik bag om den svenske Konges og selv sine fortroligste Omgangsfællers Ryg. Skulde disse Forhandlinger føre til noget, blev det naturligvis hans

mindste Kunst at fremstille Resultaterne for Svenskerne som fremtvungne af det svenske Angreb.

Kronprinsen mærkede hurtigt, at det ikke var vanskeligt at tilfredsstille Svenskernes Tørst efter Heltegerninger, og at det kunde ske, uden at Nordmændene behøvede at foruroliges synderligt derved. Thi Sverig jublede alt i Sejrglæde. Hvaløernes Besættelse af de Svenske Dagen efter det mislykkede Søslag opfattedes nemlig Sverig over som en glimrende Daad, og rostes lige saa meget der, som den dadledes af Kommissærerne. Den var jo i Virkeligheden ogsaa en Erobring og den første Ydmygelse af Norge. Hvilken Henrykkelse vilde ikke Indtagelse af Frederikstad frembringe, eftersom Kong Carl om Bord paa et Linieskib skulde give Navn til denne Bedrift? Eller Overgangen over Svinesund? Der fandtes vel ingen Forsvarere paa den norske Side af Sundet, da der ifølge en gammel Konvention ikke maatte være andet end en bestemt Vagtstyrke i en vis Afstand fra Sundet og denne Konvention endnu holdtes i Ære af de Norske, fordi Christian Frederik ikke vilde vise Mistænksomhed paa dette Punkt. Men dette vidste man selvfølgelig ikke i Sverig og fik ingen Kundskab om.

Den March, som Essen med sine 25,000 Mand efter Ordre skulde gøre gennem Enningdalen og Marker for at komme til Frederikshald, blev ogsaa i Breve fra Krigsskuepladsen, ja selv i Rapporter fra Underordnede til en Række af betydelige Sejre. Den omtalte Landstrækning, der ligger Syd for Frederikshald, var kun bevogtet af smaa Grænsedetachementer, og disse viste en fuldtud eksemplarisk Holdning. De veg efterhaanden, som Svenskerne nærmede sig, men aldrig længere, end de maatte. De tabte aldrig Modstanderne

af Syne og tvang oftere svenske Afdelinger til at dele sig og manøvrere for at faa deres norske Iagttagere bort fra Livet. I de tre Dage, Essens Korps behøvede for at komme op til Grænsen ved Frederikshald, rapporteredes der daglig vidunderlige Krigsbedrifter med Bajonetangreb o. s. v., uagtet der vitterligen paa norsk Side kun fandtes Forpostafdelinger, Patrouiller og Vedetter, og de mindre krigskyndige Essenske Officerer slog sig ordentligt til Riddere paa saadanne smaa Troups af norske Blækere, de følte sig generede af. „De løb, naar Svenskerne kom,“ meldte de, som om det ikke var netop det, veluddannede Blækere skulde gøre, og de løb saa stærkt, tilføjedes der, „at man ikke kunde gøre nogen af dem til Fange,“ som om dette ikke tjente militære Iagttagere til Ros¹⁾.

Den 2. August var den Del af den svenske Hær, der ikke skulde med til Frederiksstad fra Strømstad af, kommen over eller til den norske Grænse baade ved Svinesund og Tistedal. Og en Bivouakstilling langs Grænsen indtoges med Musik og Dans og blændende Militærpragt om Dagen og Blus og Fakler om Natten. Der fik de Ordre til at holde Rast nogle Dage. Det er ikke det, Tropper i Almindelighed begynde med, naar de ere komne over en fjendtlig Grænse. Men Carl Johan vilde for det første ikke have dem længere frem.

Indtil denne Dag havde Kronprinsen beholdt sit Kvarter i Strømstad; først den 2. om Aftenen flyttede han til Svinesund — den svenske Side af Sundet.

¹⁾ Om disse apokryfe Sejrsberetninger se en Ytring af Martens i Y. Nielsens Historie 1814, II. 150, og iøvrigt Bjørns Krigen i Norge 1814, der ikke holder sig for god til at optage mærkelige Krigskrøniker af nævnte Art.

Inden han den følgende Dag begav sig over paa norsk Grund, befalede han Essen at sende Statsraad Carsten Tank fra Rød til ham. Der maatte angives en Grund til denne Kaldelse; thi ellers vilde de svenske Officerer tage Skade af en for stærk Ansældelse af deres Gisingsevner. Kronprinsen, blev der meldt, vilde tale med ham om, hvad der kunde gøres for Træbyen Frederikshalds Beskyttelse under Belejringen af Frederiksstens Fæstning. Men det var ikke den virkelige Grund. Kronprinsen vilde overtale ham til at blive hans fortrolige Sendebud til Christian Frederik i Norge. Tank udbad sig nogle Dages Betænkningstid med Hensyn til dette Hverv. Men efter at være rejst tilbage til Rød i den officielle Opgaves Tjeneste og i Frederikshald at have bragt Sagen om Byens Beskyttelse i et saadant Spor, at det kunde foranledige en ny Rejse til Kronprinsen, mødte han den 5. i Vestgaard, det Hovedkvarter, Kronprinsen nu havde taget Nord for Grænsen, og der gik han ind paa at paatage sig dennes Ærinde. Der blev han nu indviet i dennes Ønsker og Forslag, ja modtog endog forskellige af Kronprinsens Tilbud løst opsatte paa forskellige Stykker Papir¹⁾.

Kronprinsens Tilbud gik ud paa, at Kongen af Sverig vilde antage Ejdsvoldforfatningen og kun foretage de nødvendigeste Forandringer, mod at Christian Frederik kundgjorde, at han nedlagde sin Magt i Nationens Hænder og befalede Statsraadet at føre Regeringen, indtil Stortinget var samlet. Men det hele skulde efter Carl Johans Forslag ske paa en Maade, hvorved

¹⁾ Yngv. Nielsen: Fra Kiel til Moss og samme Forfatter: Aktstykker vedrørende Konventionen i Moss.

den svenske Konge eller Carl Johan paa hans Vegne gled lige ind paa Christian Frederiks Plads, saa Statsraadet stillede sig under ham, saa snart det tog Regeringen i sin Haand. Samtidig med denne Regeringsforandring tilbød han en Vaabenstilstand paa Betingelse af, at de svenske Tropper besatte Landet indtil Christiania, og at denne By besattes halvt af svenske og halvt af norske, medens alle de nationale norske Tropper hjemsendtes.

Naar Christian Frederik havde udstedt den nævnte Kundgørelse, skulde der finde en Sammenkomst Sted mellem ham og Carl Johan og dernæst fra begge Sider udsendes de Kundgørelser, hvorved det hele vilde gaa i Orden.

Der var ingen rigtig Anerkendelse af den norske Suverænitet i dette. Ogsaa lod Carl Johan paa denne Tid Indvaanere i det alt besatte smalle Grænsedistrikt af Norge aflægge Troskabseden til Kongen af Sverig og Norge, hvilken Ed aflagdes til svenske Kommisærer. Carl Johans Standpunkt fremgik ogsaa deraf, at han lovede de norske Indvaanere Amnesti, som om de havde haft Pligter mod Kongen af Sverig, før Landet var taget i Besiddelse af ham.

Disse Forslag stod imidlertid trods de Forskelligheder, de afslørede i Christian Frederiks og den svenske Kronprins' Standpunkter i flere Henseender, i en saa diametral Modsætning til det kongelig svenske Program, som Kronprinsen havde Befaling til at følge ved sit Indfald i Norge, at de vare vel egnede til at tiltrække sig den norske Konges Opmærksomhed. Men for at gøre det i højere Grad havde Kronprinsen optaget Tilbudet om en personlig Sammenkomst for at enes om, paa hvad Maade det, der skulde udrettes,

bedst lod sig gøre. Et saadant personligt Møde var nemlig Christian Frederiks Ønske. Han havde interesseret Kommissærerne derfor, og Martens havde endog faaet Kronprinsens Indvilligelse i en saadan Sammenkomst. Nu var der vel en stor Forskel paa et Møde som det, Christian Frederik tænkte paa — et Møde mellem Norges Suveræn og Repræsentanten for Sverigs Konge for paa den mest logiske og korrekte Maade at lægge Grunden for de to ligestillede suveræne Rigers Union — og det, Carl Johan rimeligvis havde for Øje. Men Optagelsen af den personlige Sammenkomst mellem Kronprinsens Forslag maatte gøre sin Virkning og stemme Christian Frederik end venligere lige over for de Tilbud, som Tank havde lovet at være Talsmand for, og som vilde blive Christian Frederik overrakt i det Øjeblik, 40,000 Svenskere, ventende paa Ordre, stod lige inden for Norges Grænse og mere vestlig, idet Sverig antagelig til den Tid alt vilde være Herre over Frederiksstad.

Den 6. rejste Carsten Tank til Christian Frederik sammen med Præsten Hount, der havde været en af de mest svenskvenlige Medlemmer paa Rigsforsamlingen, og disse to traf den norske Konge i Spydeberg ved Glommen.

Hvad der var foregaaet i Norge indtil denne Dag, er snart fortalt.

Da Kongen den 28. Juli, skuffet, men fattet, havde taget Afsked med de europæiske Gesandter, var det første, han foretog sig, at udstede en Kundgørelse til det norske Folk, hvori han, veltalende som altid, meddelte dette, hvad der var sket, og hvorledes han var gaaet videre, end maaske det norske Folk vilde billige, idet han havde erklæret sig beredt til at nedlægge

den Magt, der var ham overdragen, i Folkets Hænder igen, men at den svenske Regering havde stillet Vilkaar for en fredelig Løsning af det skandinaviske Spørgsmaal, som han ikke kunde gaa ind paa uden at svigte Ed og Pligt mod det norske Folk. Derhos udsendte han en kraftfuld Proklamation (Kundgørelse) til den norske Krigshær i Anledning af, at svenske Tropper alt stod paa norsk Grund (paa Hvaløerne) og Stemningen i hele Riget fordrede et kraftigt Værn for Norges Nationalitet og Frihed.

I den militære Kommando havde Christian Frederik ved Siden af sig Seyersted og Haxthausen, hvilken sidste foruden Hofmarechal og Statsraad ogsaa var Hærens Generalintendant; men Kongen havde i Moss ikke Hovedstaden længere fra sig, end at ogsaa Statsraadet efter Tilsigelse kunde møde i Hovedkvarteret, hvad der oftere skete. Før det fjendtlige Angreb havde vist sig, kunde Hæren ikke koncentreres. Da Kongen Natten mellem d. 30. og 31. Juli fik Melding om, at nogle Tusinde Svenskere vare trængte ind i Enningdalen, traf han omfattende Foranstaltninger for at møde dette Angreb, skønt han kun ansaa det for et mindre, beregnet paa at bortlede Opmærksomheden fra Christianiafjord. Han satte Stabell, der kommanderede ved Grænsen, samt Staffeldt i Bevægelse, lod dem tillige med de tidligere nævnte Brigader indtage visse forud bestemte Stillinger og skød et midlertidigt, lille Korps, bestaaende af Tropper fra Staffeldts og Stabells Afdelinger, frem for at angribe Fjenden og kaste ham tilbage over Grænsen. Han blev alvorlig vred, da han den følgende Dag erfarede, at Fjenden var kommen til Tistedalselv, ytrede sit Mishag derover i Brev til Staffeldt, befalede ham ufor-

tøvet at kaste Fjenden tilbage over Tistedalselven og beordrede et lille Korps til Forposternes Understøttelse opstillet ved Rakkestad, et Vejknodepunkt af Betydning uden for Glommen.

Straks efter maa Christian Frederik imidlertid være kommen til den Anskuelse, at det var Hovedangrebet, som nu viste sig ved Sydgrænsen. Han vilde nu forelægge sit Hovedkvarter til Glommen og personligt tage Kommandoen over Tropperne. Han samlede derfor den 3. Statsraadet i Moss for at ordne alt fornødent med Hensyn hertil. Først bestemte han i et Aktstykke — som Statsraadet, til hvilket Seyersted var tilkaldt, forpligtedes til at betragte som Kongens politiske Testamente — hvad der skulde ske i Tilfælde af, at han faldt i Krigen eller geraadede i Fangenskab. I fornødent Fald skulde Statsraadet gribe Regeringen i hans Søns Navn og Seyersted føre Kommandoen¹⁾. Efter at dette og meget andet, som angik denne Mulighed, var undertegnet af de Tilstedeværende, der vare: Haxthausen, Rosenkrantz, Sommerhjelm og Seyersted, blev der truffet Foranstaltninger med Hensyn til Christianias Evakuation. Zahlkassen skulde flyttes i 3 Afdelinger over Ringerige til Randsfjorden og videre til Land, de militære Depoter halvt til Kongsberg og halvt til Hadslund; Regeringsbureauernes Flytning skulde forberedes af Statsraadet²⁾.

Da dette Statsraad var afholdt, og Kongen skulde afrejse, fik han Bud om, at Kragerøen ved Frederikstad var angreben og maatte opgives. Kongen fik ikke Indtrykket af, at dette Angreb var noget alvor-

¹⁾ Chr. Frederiks politiske Testamente, Y. Nielsen: Aktstykker vedrørende Mosskonventionen, S. 5. ²⁾ Aall, 2. Udg., 496.

ligt, som stod i Forbindelse med større planlagte Foretagender enten mod Frederiksstad eller Christianiafjord. Han rejste derfor til Askim, hvor han etablerede sit Hovedkvarter paa den østre Side af Glommen uden for Onstad Sund og Langenæs, der var at betragte som Glommens vigtigste Punkt i denne Egn. Her var nemlig over Elven bygget en Pontonbro, der var sikret ved et Brohoved. Herfra skrev han til Kommandanten i Frederiksstad, at dersom Angrebet paa Kragerøen fortsattes til Fæstningen, maatte han ikke lade sig indeslutte i denne, saa han kunde blive nødt til at overgive sig med sin Styrke og med Fæstningens Kanoner og Materiel. Han skulde vel optage Forsvaret, men magedet saa, at han i rette Tid kunde forlade Fæstningen med fornagtede Kanoner og slutte sig til General Arenfeldt, der med sine Tropper fra Christiania og Moss vilde rykke ned langs Kysten og overtage Forsvaret ved Glommens Udløb i Havet. Den følgende Dag begav Kongen sig til Rakkestad, hvorfra de Syd for kæmpende Tropper kunde understøttes, og didhen stævnedes han saa mange Tropper fra Posteringerne nordligere ved Glommen som muligt, for at kunne gribe ind i Begivenhederne til Understøttelse for Staffeldt og Stabell, hvis Angreb paa Svenskerne ved Tistedal han stadig ventede.

Dette Angreb udeblev imidlertid stedse. Staffeldt havde i nogle Dage set Svenskernes Styrke stadigt stige i Tal. Han havde i den Tid bevæget sig om med sine Tropper ved Kjølen 3 Mil Syd for Rakkestad og plejet Raad med sine Undergivne om, hvorvidt han med sine faa Tropper kunde foretage sig noget uden hjælpeløst at oprives. Men han saa ingen Udveje til at gøre noget, og til sidst kom Vegesack med

5 Bataalloner ud fra den svenske Stilling for at se, hvad de norske Tropper bestilte ved Kjølen, og for at drive dem tilbage til Rakkestad.

Som bekendt blev Staffeldt efter Krigen, da Carl XIII som konstitutionel Konge i Norge maatte udføre Stortingets Villie, af en Krigsret dømt til Døden for sit Forhold ved denne Lejlighed, en Dom, der iøvrigt blev formildet til Hensættelse paa Kongens Naade i Frederikssteens Fæstning; men det er vel tvivlsomt, om der i Virkeligheden var noget at gøre den Gang, han modtog Kongens Befaling til Angreb. Staffeldt kunde tilvisse have angrebet straks efter de første Svenskeres Ankomst, og det havde maaske været nyttigt, om han havde vovet det, selv om der ikke derved vilde være opnaaet andet end Indblik i Fjendens Foretagender og Styrkelse af Aanden i den norske Hær; men efter at Carl Johan havde faaet sin Masseopstilling lige inden for og ved Grænsen fuldført ved daglig i Løbet af 4 Dage at sende nye Tropper til de tidligere ankomne, var Angreb fra norsk Side paa den svenske Linie ganske umuligt. Norges Hær var ikke endnu krigsordnet, knapt fuldt indkaldt, end mindre koncentreret. Der var ikke mange Steder, der var flere end højst nogle Tusind Mand samlet. Det er det storslaaede ved Carl Johans Taktik i Norge, da han saa lidt som muligt vilde ty til Kamp med Nordmændene, at han forstod at gøre sit Herredømme gældende blot ved imponerende Opstillinger. Svenskerne kunde ikke angribes, uden naar de maatte bevæge sig, thi da maatte de med det samme sprede sig. Nogen March i Masse var kun paa faa Steder mulig i Norge.

Det var et saadant Tilfælde, som indtraf allerede dengang, da Vegesack drog ud fra den svenske Hær Gros for at undersøge, hvad der foregik ved Kjelen. og Staffeldt med sine Tropper drog sig tilbage til Rakkestad med Efterladelse af Stabells 1500 Mand som Bagdækning i Kjelen.

Da Kong Christian Frederik kom til Rakkestad med Seyersted og sin Stab, var han forbitret over Staffeldts Uvirksomhed og fast besluttet paa at gribe ind i Kampen. Forholdene viste sig heller ikke ugunstige derfor. Den 4. om Aftenen optoges Staffeldts Tropper i Stillingen. Den følgende Morgen trak Stabell sig med sine Tropper, forfulgt af Vegesack, tilbage til Degernæs, en lille Mil Syd for Rakkestad. Kongen havde denne Dag, den 5., 4—5000 Mand hos sig i Rakkestad med 12 Kanoner og med en 1000 Mand foran sig paa den Vej, der løber i sydvestlig Retning til Isse Sø foran Glommen ved Tunø, medens der som sagt var en 1500 paa den, der løber i sydøstlig Retning til Degernæs. Dernæst var der Tropper i March fra Nord, som kunde ventes den følgende Dag, og desuden fandtes der Optagelsestropper ved Glommen en Mil Vesten for, især ved Onstad Sund og Trygstad, en Dagmarch mod Nord ad de Veje, der føre gennem Rakkestad til disse vigtige Punkter ved Glommen. Der var Lejlighed til Daad, og Kongen var ogsaa opsat paa at ville tage en Dyst med Vegesack, der nærmede sig. Men saa kom der om Eftermiddagen Melding om, at Frederiksstad havde kapitulert. Det svenske Foretagende mod Fæstningen var gennemført i de Dage, han havde opholdt sig i Askim. En Flaade under Anførsel af Kong Carl om Bord paa Linieskibet Gustav den Store havde lagt sig ud for

Staden. En Styrke paa 5 å 6000 Mand var gaaet i Land paa Kragerø, og hvad der var sket, var det modsatte af, hvad Kongen havde ønsket. Kommandanten havde sluttet Kapitulation. Fæstningen med alle Kanonerne og øvrigt Inventar var faldet i Svenskernes Hænder. Dette var et Tordenbudskab for Kongen. Saa forfalden og saa uforsvarlig Fæstningen var for Nordmændene mod Angreb ude fra, saa nyttig var den med sine udstrakte Arealer og maritime Anlæg for Sverig. Den dannede en udmærket Basis for maritime Operationer i Christianiafjorden.

Christian Frederik var straks efter Modtagelsen af det nævnte Budskab paa det rene med, at det svenske Hovedangreb vilde komme fra Frederiksstad og gaa inden for Glommen mod Moss og Christianiafjord, og at derfor en gennemgaaende Forandring i den norske Opstilling var nødvendig. Vel var Glommen-Stillingen ikke i og for sig omgaaet ved Frederiksstads Besættelse. Højre Fløj kunde trækkes noget tilbage til en af Glommens vestligere Deltaarme. En Linie fra Grøn-sund langs Glommen og Minglevand forbi Issebro og Krogstad og videre forbi Kjølberg til Skinderflodens Udløb kunde danne Glommenstillingens højre Fløj, og denne Stilling, hvorved Vejen til Moss spærredes, var alt ved Frederiksstads Overgivelse besat af Tropper fra Arenfeldts Brigade, der, som vi erindre, vare befalede ned til Forsvaret af Terrænet ved Glommens Udløb.

Der blev dog Spørgsmaal om, hvorvidt den forestaaende Kamp ved Rakkestad burde opgives for denne Tropeomlægnings Skyld.

Generaladjudanten, Seyersted, vilde have Stabells Korps optaget og et djærvt Slag rettet mod de dette Korps forfølgende Svenskere, inden de nødvendige Omdislokationer toges under Overvejelse, og en lignende Stemning herskede der ogsaa i Korpset i det hele, hvor de fleste dog ikke forstod, hvad Sammenhæng der var mellem den fjerne Begivenhed ved Frederiksstad og Tildragelserne her ved Glommen-Stillingens Centralpunkt. Men Christian Frederik satte ved et Magtsprog sin Villie igennem. Hele Styrken ved Rakkestad skulde straks gaa bag Glommen, og Indskrænkningen af Styrken heroppe straks begynde. Staffeldt skulde marchere til Grønsund og derfra videre for at forstærke Arenfeldt lige over for Frederiksstad. Hegermann, som ventedes, skulde besætte Onstad Sund og Langenæs, men helt defensivt, thi Hovedstillingen skulde nu være den sydligere Opstilling lige over for Frederiksstad.

Hvilke ikke forkastelige Principper der end laa til Grund for den af Kongen besluttede hurtige Omændring af Stillingen i det hele, er det dog en Selvfølge, at den ganske pludselige og af Menigmand uforstaaede Undvigelse af den første Kamp, der skulde bydes Svenskerne, og det sammen med Opgivelsen af Terrænet neden for Glommen, maatte sætte ondt Blod. Marchen til Overgangsstederne over Glommen skete i en Stemning, der ikke udmærkede sig ved Frejdighed. Da der nu kom Regn og ondt Vejr til, ligesom Vejene vare ukendte for de fleste, da ingen Forholdsregler vare tagne til deres Befærdelse, og Kolonner ved Krydsvejene stødte paa hinanden, opløstes efterhaanden al Kommando.

Paa den anden Side af Glommen blev man den følgende Dag Vidne til, hvorledes den Kolonne, man

havde ladet i Stikken, maatte optage Kampen i Rakkestad alene mod den nu mangefold dobbelte Overmagt. Men Stabell gjorde det udmærket. Vegesack tabte 50 Mand Døde og Saarede ved sit Angreb, men Stabells lille Korps trak sig med Hæder uden stort Tab og med kun c. 40 Tilfangetagne bort mod Nord til en Stilling, der var ham anvist, og han fik endog alle sine Kanoner med sig, eftersom hans Folk trak dem, hvis Bespændinger vare skudte.

Hvor langt anderledes vilde alt ikke have stillet sig, hvis Norges Konge her havde vundet en Sejr samme Dag, da Krebs's brillante Vaabendaad ved Matram ikke langt borte var nær ved alene at faa Indflydelse paa hele Felttogets Udfald. Nu fik i Stedet for Svenskerne en Sejr ved Rakkestad og en, som hvilede paa noget virkeligt og i Forening med Sejrsbulletinerne om Frederiksstads Indtagelse i den Grad mættede Gammelsvenskernes Erobringstørst, at de begyndte at spørge, om der endnu var mere at erobre i Norge. Vegesack blev Dagens Helt i Sverig, og Rakkestads-sejren figurerer endnu i den svenske Krigshistorie som en betydningsfuld. Vegesack overøstes ogsaa med Hædersbevisninger, men Kronprinsen bad ham i sit Takkebrev om at vise Maadehold i sin Krigsfærd, at falde til Ro og pleje sine Soldater. Rakkestad var dog vundet for den svenske Operationslinie. Hele den svenske Styrke inden for Grænsen foretog nu en Svingning, saa den kom til at staa langs Glommens østre Bred fra Rakkestad ned til Frederiksstad, hvor Kronprinsen tog sit Hovedkvarter. Til Rakkestad og Egnen Nord for, hvor Vegesack fik Befalingen, sendte Kronprinsen adskillige Tropper, ikke langt fra en halv Snes Tusinde.

Da Kongen i fortrædeligt Lune kom til Spydeberg, gik han straks i Værk med at foretage den nye Opstilling, som han i Rakkestad alt havde forkyndt, og som delvis alt var under Udførelse. Stabells Korps, som efter Rakkestadaffæren tog Ophold ved Trygstad, skulde derfra begive sig til Fedsund Nord for Øjer Sø og der forstærkes med Tropper, der kom fra nordligere Egne. De Tropper, som tidligere havde været paa disse Steder, vare under Bevægelse Syd paa. Kongen blev imidlertid meget forstemt, da han saa Fjenden paa østre Side sende Tropper mod Nord, medens han paa vestre dirigerede sine mod Syd, og han fra sin Stab fik at høre, at det jo ikke kunde være andet, naar han uden Sværds slag havde overladt Fjenden Landet Øst for Glommen. Ikke engang Sejren ved Matram, det brillante Udfald fra Kongsvinger af, hvorved Gahns svenske Korps blev fuldstændigt oprevet med Tab af 300 Fanger, 19 Officerer, hele Korpsets Bagage, 13 Krudtvogne, med 600 Heste og 200 andre Vogne, kunde oplive ham, saalidt som den tapre Modstand, Frederikssten gjorde under dens Belejring. Derfor kunde Carsten Tank fra Rød, der med Provst Hount som Ledsager kom til Hovedkvarteret den 7. August, ikke let finde Kongen i en Stemning, der mere end den, han befandt sig i, gjorde ham modtagelig for saadanne Forslag til Forhandling, som han bragte fra den svenske Kronprins.

Disse Forslag vare, som vi vide, vel ikke saadanne, at Kongen kunde gaa ind paa dem, som de vare. Carl Johan vilde have, at Kongen skulde afgøre det hele ved en Proklamation, som han endog sendte et Udkast til. Christian Frederik skulde i den erklære det norske Folk, at han i den Erkendelse, at en fortsat

Kamp vilde være unyttig, tilbagegav Nationen den Magt, den havde overdraget ham, og overdrog Statsraadet det Hverv at regere Landet i den svenske Konges Navn, indtil dennes Suverænitet var bleven formelt erkendt af en norsk Rigsdag, der skulde sammenkaldes til Møde i Christiania.

En saadan øjeblikkelig Anerkendelse af den svenske Konges Suverænitet var ganske umulig, medmindre Carl Johan skulde være villig til at gaa ind paa en Tanke, som Kongen oftere havde udviklet for Orloff, Martens og Morrier, at han nok kunde anerkende Kongen af Sverigs Suverænitet paa Norges Vegne, naar det paa en eller anden Maade efter en personlig Sammenkomst med Kronprinsen af Sverig om Sagen blev fastslaaet, at det skete paa Stortingets Approbation, saaledes at den mistede sin Betydning, naar Stortinget ikke billigede den i sin Samling. Vel var nu en saadan Sammenkomst foreslaaet af Carl Johan, og Kongen lagde Vægt paa dette Tilbud; men han satte dog ikke nogen Forhaabning til, at Carl Johan skulde være stemt for, hvad han ikke før havde villet høre, og som Engestrøm havde søgt at afvise i sin sidste Note til Kommissærerne.

Derimod var Kronprinsens Tilbud om Anerkendelse af Ejdsvoldkonstitutionen et Forslag, som Christian Frederik ikke kunde lade gaa fra sig. Der hørte overhovedet ikke meget til at faa Christian Frederik ind paa Forhandlinger. Politisk Virksomhed var hans Liv, og han vandt altid ved Forhandlinger, medens han hidtil i det mindste ikke havde vundet noget ved Krigen. Han var tværtimod forknyttet af den. Ingen var mere end han imponeret af Carl Johans Kunst til i nogle Dage, uden at det paa nogen af Siderne var kommet til

ordentlig Kamp, at fremtrylle en Stilling, der forekom ham at maatte blive afgørende, hvis det kom an paa det krigerske. Ogsaa derfor greb han Tilbudet. Det hjemlede ham nemlig en 3 Maaneders Vaabenhvile. Frederiksstad var nu i Sverigs Haand, Landet til Glommen ogsaa, og Frederikshald var belejret, saa den kunde betragtes som værende i Sverigs Haand. Naar Kongen overgav denne straks, hvad Tank anvendte al sin Flid paa at faa Kongen til at love, vare de alt tidligere stillede Betingelser opfyldte, og Kongen havde den Vaabenstilstand, han ønskede, til efter Wienerkongressens Sammentræden d. 1. Oktober. Han levede endnu i den Tro, at denne Kongres vilde blive skæbnesvanger for Prinsens Stilling i Norden. Han grundede paa Midler til selv at kunne gøre et Besøg ved Kongressen, men fandt ingen, og Frederik VI, der søgte Modtagelse dernede for sig, vilde ogsaa have sat sig derimod. Carsten Anker vilde derimod til Wien, og Christian Frederik havde ogsaa andre politiske Venner at kunne regne paa dernede.

Kongen blev derfor enig med sig selv og med Tank om at gaa ind paa de foreslaaede Forhandlinger og i den Anledning at kalde Statsraadet til Spydeberg den følgende Dag, d. 8. Han tillod endog Tank at sende Hount til Carl Johan for hurtigst muligt at give denne foreløbig Melding derom.

Hounts Ankomst til Frederiksstad bevægede Carl Johan til at melde Kong Carl, at en norsk Afsending var kommen til ham fra Prins Christian, og at Prinsen ved Rigsdagsdeputerede (Hount var jo i sin Tid Deputeret til den norske Rigsdag) vilde have de Betingelser at vide, som Kongen af Sverig vilde tilstaa ham, da

han nu syntes besluttet paa at ville nedlægge sin Magt i Nationens Hænder. Den samme Melding fór fra det svenske Hovedkvarter ud over Sverig i den Form: Nu havde Prins Christian i Norge sendt Deputerede til det svenske Hovedkvarter for at underkaste sig og bede om Naade.

Der var antageligt ingen bevidst Sandhedsfordrejelse i disse Nyheder fra Hovedkvarteret. Hount havde maaske ikke før været i det svenske Hovedkvarter. Carl Johan havde alene talt med Tank, og hvad denne Samtale gik ud paa, vidste ingen.

Imidlertid satte det Glædesbudskab, der fra Hovedkvarteret og ogsaa fra Kronprinsens og Hoffets Side spredte sig ud over Landet til Carl Johans og ogsaa andres Tilfredshed en velgørende Stopper for den usunde Ophidselse i Sverig, der bevirkedes ved de stedse mere fantastiske Sejrsberetninger. Nu kom der lidt mere Ro i Landet. Naar Norge havde underkastet sig, var jo alting i Orden.

Da det norske Statsraad, repræsenteret ved Haxthausen, Rosenkrantz, Sommerhjelm og Jonas Collett samledes i Spydeberg d. 8, var Stemningen mellem de Ankommende ingenlunde gunstig for de af Tank bragte Forslag. Rosenkrantz og Sommerhjelm havde, før Raadet konstitueredes, udtalt sig for, at naar det nu engang var kommet til Krig, og Fjenden stod i Landet, saa burde Krigslykken dog prøves, inden man faldt til Føje. Men da Kongen dertil havde svaret, at det, som Stillingen nu militært havde udviklet sig, ikke stod i Hærens Magt ret længe at holde Christiania dækket mod fjendtlig Invasion, havde Statsraaderne bedet Kongen om at lade kompetente Krigskyndige forklare den militære Situation i Statsraadet. Dette

billigedes. Seyersted og Hegermann tilkaldtes, og i Forestillinger, som Kongen bad dem om senere at indsende skriftligt, erklærede de, at den Fare, Kongen havde talt om, meget let kunde indtræde inden alt for lang Tid, og Haxthausen, der var noget servilt anlagt og gerne i sine Betragtninger kom til at tage noget Hensyn til, hvad der kunde understøtte Kongens Mening, forklarede, hvorledes man egentlig kun kunde regne med Forraad til Maanedens Midte, naar man undlod at tage Hensyn til de Beholdninger, man for andre Formaals Skyld havde i Magasinerne N. for Christiania og andre Steder.

Disse Betænkninger og den efter Kongens Befaling udarbejdede Gengivelse af dem¹⁾ (der kom til Carl Johans Kundskab), vakte megen Opmærksomhed og blev Grunden til, at Statsraadet ikke mente at burde fraraade Kongen Antagelse af den af den svenske Kronprins tilbudte Vaabenstilstand. Med Hensyn til de af Tank bragte politiske Forslag, var det en Selvfølge, at Regeringsforandringen i Norge ikke kunde ske ved, at Christian Frederik overlod sin Plads til Carl Johan paa den svenske Konges Vegne. Kongeskiftet maatte naturligvis finde Sted for Stortinget, hvad enten det saa vilde blive en Erkendelse af Kongen efter Kielertraktaten — som der neppe var Udsigt til — eller et Valg til Kong Christian Frederiks Efterfølger. Men herom blev der Tid nok til at tale senere, og det blev i det hele Stortingets Sag. Hvad der nu erkendtes, var blot, at de Vilkaar, som Carl Johan erklærede sig villig til at slutte Forlig paa, vare saadanne, der kunde ventes at blive vel mod-

¹⁾ Upaatvivlelig den, der er trykt i Y. Nielsens: *Fra Kiel til Moss*, S. 58.

tagne af Stortinget, da de i Realiteten paa det nærmeste stemmede med Forslag, som Regeringen selv havde syslet med for visse Eventualiteters Skyld. Kongen fik derfor Statsraadets Billigelse af, hvad han nu vilde forsøge, og han gav til sidst Raadet sit Ord paa, at hans eneste Hensigt var at faa en Vaabenstilstand tilvejebragt til Fordel for Stortinget, der, naar fri Handel og Tilførsel var sikret i en Tid af nogle Maaneder, da med Ro og Frihed kunde tage Rigets Anliggender og Fremtid i sin Haand.

Christian Frederik skrev nu to Breve til Carl Johan, svarende til de to Opsatser, Tank havde bragt, og de gaves denne hans tidligere Statsraad til Besørgelse, efter at man dog først havde undersøgt nogle fra Carsten Anker i London lige ankomne Breve, der imidlertid ikke indeholdt noget, der kunde faa Indflydelse paa den Situation, hvori man befandt sig.

Det første af disse Breve indeholdt kun en venskabelig Erklæring fra Kongen om, at han var villig til at fremme alt, hvad der kunde føre Freden tilbage i Norden, saaledes til Overgivelse af Frederikssten Fæstning, da den nu dog var i den okkuperede Egn og belejret af Svenskerne, og til Nedlæggelsen af sin Magt i Nationens Hænder, men at han dog først ønskede en Sammenkomst med Kronprinsen for at tale fortroligt med ham om den bedste Maade, hvorpaa alt kunde arrangeres.

I det andet Brev meldte Kongen, at Glommen nu kunde være Grænse under Vaabenstilstanden, da de norske Tropper vare i Færd med at forlade Terrænet Øst for og Frederikssten kunde besættes af Svenskerne. Maalet for Vaabenstilstanden burde være en venskabelig Union, og Basis for den maatte den norske Kon-

stitution være, dog med nogle Modifikationer, som den norske Nationalforsamling maatte foretage, men som vilde blive underkastede den svenske Konges Approbation. Med Hensyn til sig selv erklærede Kongen positivt, at han vilde nedlægge sin Magt i Nationens Hænder, men at det dog kun var for Stortinget, han kunde gøre det paa en lovformelig Maade. Han var vis paa, at Kronprinsen ikke vilde, han skulde foretage sig noget paa en mod hans Ære og Pligt stridende Maade. Angaaende Bestyrelsen af Landet ved Statsraadet indtil Stortingets Sammentræden og tillige om andre vigtige Punkter ønskede han at tale med Kronprinsen i den Sammenkomst, der var paa Tale. Kongen foreslog den afholdt straks efter Vaabenstilstandens Indtræden paa et Sted ved Glommen, hvor der hverken fandtes svenske eller norske Tropper.

Med disse Breve rejste Tank til det svenske Hovedkvarter, medens Kong Christian fik nok at gøre med paatrængende militære Anliggender. Hele Dagen den 8., medens Kongen forhandlede med Statsraadet og kom til sin afgørende Beslutning, havde der været Skærmydsler ved Glommen ikke blot ud for Onstad Sund og Langenæs, men ogsaa nordligere og nede ved Tune og Rolfse, de Landstrækninger, der udfylde Mellemrummene mellem Glommens to Udløbsarme, ja helt vestligt ved Kjølberg. Ud for Langenæs Brohoved tirailleredes der hele Natten til den 9., og henad Morgen blev Kampen saa livlig, at Kongen i det nærliggende Spydeberg vækkedes Kl. 4 og begav sig derud. Da han kom til Brohovedet, meldte Oberst Hegermann ham: „Vi have sejret, Deres Majestæt“. Og saaledes var det. Obersten havde uden at ænse Beslutningen om, at Glommen paa dette Sted

kun skulde forsvares defensivt, sendt Tropper over Løbebroen, og da disse havde drevet de fjendtlige Angribere tilbage, havde han besat Brohovedet med 2 Batailloner, og det uagtet det Dagen før var bleven erkendt af Sagkyndige og deriblandt af Hegermann selv, at under et defensivt Forsvar af Glommen duede dette Brohoved ikke, da Pontonbroen kunde beskydes og ødelægges, uden at man fra Brohovedet kunde hindre det. For dem, der kendte, hvad der var foregaaet og besluttet, var det fuldt forstaaeligt, at Kongen ikke særligt viste sig fra den naadige Side, men snarere bebrejdende spurgte Hegermann, om han vilde opofre to Batailloner. Men der var meget faa, der oversaa Situationen. Og det var for meget forlangt, at Tropperne, som den 5. vare blevne kaldte tilbage over Glommen, da de stod færdige til at levere det første Slag i denne Krig, nu, da der under Kamp igen var taget fast Fod paa den østre Bred og den Mulighed aabnede sig for dem, at de kunde faa Lov til at bruge deres Vaaben, skulde være henrykte over at se Kongen komme her igen og befale Tropperne tilbage over Floden, Brohovedet opgivet og Pontonbroen afkastet.

Christian Frederik maatte i de Dage høre ilde af de norske Soldater. Baade Officerer og Menige gav ham Skylden for, at der ikke var kæmpet, og i deres Forbitrelse beskyldte de ham for Forsagthed og Mangel paa Krigsmod. Navnlig fra hans Ophold ved Langenæs er der overleveret Historien en Del Smaa-træk og Anekdoter for at godtgøre hans lidet mandige Sind. Saaledes skal han paa Vejen fra Spydeberg til Langenæs, da nogle saarede bleve transporterede tilbage og deriblandt en kendt Officer, have udbrudt:

„Min Gud! Er jeg Skyld i alt dette?“ Det er paa Basis af disse Beretninger om Kongens Forhold d. 9. næsten blevet til en anerkendt historisk Trossætning baade i Norge og Sverig, at han viste sig krysteragtig den Dag og i det hele ikke var Krigerkaldet voksen. En saadan Dom lader sig ikke fælde paa Grundlag af, hvad der skete d. 9. Havde man anet, at Kongen da netop havde sendt Tank til det fjendtlige Hovedkvarter for at bede om Vaabenstilstand, og ved den Lejlighed ladet Carl Johan vide, at Glommens østre Bred rømmedes, vilde man have forstaaet, at Kongen ikke kunde føle sig særlig opbygget ved en fornyet Overgang af Tropper til østre Bred, hvorom Melding maatte komme til det svenske Hovedkvarter omtrent samtidig med de Breve, Tank bragte.

Løvrigt var Kongen i Virkeligheden helt overvældet af, hvad der var foregaaet i de 8 Dages Tid, Svenskerne havde manøvreret inden for Grænsen. Og efter Frederiksstads uventede Fald var han saa mistroelig over den militære Situation, at han ikke afgav noget meget frejdigt og tillidsfuldt Syn paa en Valplads. Han havde den Skrøbelighed ikke at kunne skjule indre Bevægelse i sit Ydre. Det var en Egenskab ved hans livlige Temperament, som var vel kendt baade i Kjøbenhavn og i Christiania og bevarede hos ham, saa længe han levede, at han, meget mod sin Villie, kunde blive bleg eller komme til at skælve, naar han pludselig fik et Indtryk enten af Glæde eller Sorg. I denne Tid prægedes hans hele Person af den efter hans Mening uopretholdelige Situation, hvori han pludselig til sin store Sorg saa sig og Norge indviklet. Han kan godt have forekommet en eller

anden Soldat, som var vred paa ham for hans Færd, lidt „ynkelig“, da han ogsaa i Forhandlingssalen fandtes at være febrilsk eller trykket. Men der var intet i Vejen med hans Handlekraft, hans Klarhed i Kommandoen eller hans Arbejdsomhed. Han var heller ikke ved Langenæs d. 9. særlig nedslaaet. Han var tværtimod, som vi vide, gennemstrømmet af et Haab, en Mulighed for at kunne opnaa alt, hvad han kunde ønske sig under nærværende Omstændigheder: en Vaabenstilstand med Glommen som Grænse og Christiania som Regeringens Sæde indtil Wienerkongressen, derefter Forhandlinger om Nordens Fremtid, Sammenkomst med Carl Johan, hvis han endnu eksisterede til den Tid o. s. v., ikke at tale om fri Handel og Søfart.

Hvad Kongen militært satte i Værk d. 9., var Fortsættelse af de alt tidligere nævnte Bevægelser: Styrken ved Glommen i den nordligere Del forringet og Floden der gjort til eventuel Grænsestilling, Forsvarets Tyngdepunkt lagt ned mod Frederiksstad. Hegermann maatte selv marchere mod Syd med en Del af sine Tropper, ligesom Kongen ogsaa forlagde sit Hovedkvarter mod Syd til Vegger, S. Ø. for Moss. Han stævnedes i det hele saa mange Tropper derved, at der vilde være en 12—14,000 Mand til Raadighed, og det var ikke for at undvige Kamp, men netop for at optræde paa rette Sted, at de kom herved. Carl Johan harcellerede i denne Tid de norske Tropper paa Tunø og Rolfse. Kongen vilde have Stillingerne lige over for Frederiksstad hævdede og befalede d. 10. baade Hegermann og Arenfeldt at gøre dette med al Kraft.

Kongens militære Dispositioner hvilede paa et Skøn,

han selv har forsvaret¹⁾, og som ikke kan frakendes god Mening. Men det skortede Kongen paa Midler til under de nærværende Omstændigheder at faa Gang i Tingene. Der var hverken foregaaet rigtig Mobilisering eller Koncentration før Krigen. Trænet var ikke kommet i Orden, Hestene ikke engang indkaldte. Afdelingerne maatte til Befordring af deres Krudt og Bagage tage Skyds, det vil sige benytte de Heste og Køretøjer, Egnen bød. Men de beholdt gerne dem, de havde skaffet sig som fast Træn, saa de efterfølgende Afdelinger ikke forefandt tilstrækkelige Befordringsmidler. Uordener af indgribende Natur opstod ogsaa i andre Retninger ved de mangelfulde eller i flere Henseender slet ikke foretagne Krigsudrustninger. Kongen kom med et til Fortvivelse oprevet Sind til Vegger, hvor dog det Bud, der ventedes fra Frederiksstad, vilde være i Stand til at forandre Situationen til det bedre.

I det svenske Hovedkvarter i Frederiksstad var man imidlertid i dette Øjeblik ikke saa optaget af de i Udsigt stillede Forhandlinger med Norge, som man havde været straks efter Hounts Ankomst den 8. Det glædelige Budskab, Hount havde bragt, var traadt i Baggrunden for en anden Melding, der bevægede Carl Johan heftigt og bragte hele det svenske Hovedkvarter i Uro. Det var Meldingen om det svenske Nederlag ved Matram og den norske storslaaede Sejr. Betød denne Begivenhed en Forandring i Krigens Karakter? Og i hvad Forhold stod Christian Frederik og Hounts Melding til den? I hvert Fald — Hvad vilde Sverig

¹⁾ Christian Frederiks Udkast til et Forsvarsskrift i Y. Nielsen: Aktstykker vedrørende Konventionen til Moss S. 122 Om Krigsbegivenhederne kan ses (foruden de mere bekendte og mellem dem særlig Bjørnin) Mankell: Felttoget i Norge.

og hvad vilde Europa sige til denne Nyhed, nu da Engestrøm netop var i Færd med at melde de europæiske Kabinetter, hvad hele Sverig alt havde faaet at vide, at Norge var overvundet, og at Christian Frederik havde bedet om Naade.

Den svenske Kronprins maatte behandle denne Sag med sit Hovedkvarter, og derved gik det meste af Dagen den 9. Var det end maaske en isoleret Begivenhed, der ikke stod i nær Forbindelse med Begivenhederne ellers? i Norge kunde det dog tænkes, at den indvirkede paa Christian Frederiks Villighed til at give efter, og det kunde ogsaa blive et Spørgsmaal, om man, naar denne uventede Sejr vakte Opsigt i Sverig, turde gaa ind paa Forligsbestemmelser, der let i Sverigs Øjne kunde blive mistænkte for at være paavirkede af den norske Sejr.

Da Tank om Middagen kom med Christian Frederiks Breve, blev Kronprinsen beroliget med Hensyn til „den danske Prinses“ Holdning. Han bestemte derfor, at den forefaldne krigerske Affære skulde forklares som en Tildragelse, der ikke stod i nogen Forbindelse med de norske Begivenheder der, hvor han og hans Hær var Herre. Det var et isoleret norsk Korps, der paa Rørværnis var gaaet frem mod et overvejende selvstændigt lille Korps, der kun blev slaaet, fordi det var for uanstændigt lille. Gahn rostes og forfremmedes. Hans Korps skulde genopstilles i en dobbelt saa stor Styrke (5000 Mand) i Sverig. Der blev paa en ostensibel Maade udskrevet Forstærkning til dette fra alle Egne af Sverig, 1 Bataillon fra Stockholm, 2 fra Skaane o. s. v.

Efterretningen om, hvad der er foregaaet i det norske Statsraad den 8., hvad Kong Christian havde sagt og

de Militære bekræftet først enkeltvis, senere i en fælles skriftlig Opsats, at Glommen ikke vilde kunne holdes, naar Floden forceredes af de Svenske N. for Øjeren, ved Fedt, — hvilket der, som det synes, blev ham bekendt samme Formiddag, fra hvem det nu end kan være, han har faaet det at vide — var ham en velkommen Anledning til at meddele højt i sit samlede Hovedkvarter, at det var hans Hensigt, og at det altid havde været det, at lade et Korps forcere Glommen Nord for Øjeren og gaa lige paa Christiania, medens Flaaden skulde gaa ind i Christianiafjord til Drøbak. Derved kom han til sin Omslutningsplan, der fra nu af spillede en saa stor Rolle ved hans Hovedkvarter, og som han forklarede saaledes: Vegesack skulde gaa over Fedt til Christiania, Puke med Flaaden til Drøbak, medens Carl Johan med Hovedhæren gjorde det af med Hæren ved Moss.

En Omslutning, mere eller mindre i Form af en Indeslutning, var dog ganske udførlig ad disse Veje, og det var en Misforstaaelse, naar det var berettet Carl Johan, at Christian Frederik var bange for en saadan. Man havde under de militære Forhandlinger i Norge kun talt om det Tidsmoment, da man vilde blive nødt til at rømme Glommenstillingen og gaa tilbage gennem Christiania eller over Drøbak, hvor Fasting holdt en sikker Overgang over Christianiafjord beredt, til Vestlandet. Andet havde der aldrig været Tale om, og en saadan Udvikling af Krigen ønskede Carl Johan lige saa lidt som Christian Frederik i Øjeblikket. Omslutningsplanen var kun et Skræmmemiddel, som Carl Johan mente kunde nyttes. Derfor udbasunerede denne sin Plan for alle Vinde og gjorde særlig en af sine Adjudanter, en Major Toll, som han vilde bruge som Bud til Christian Frederik, bekendt med den, for at

han kunde ndmale den i al sin Frygtelighed for denne. Saaledes vilde han ikke have baaret sig ad, hvis det var en Plan, han vilde have udført.

De pinligste Betænkeligheder vakte dog de af Tank bragte Breve fra Christian Frederik, og Carl Johan brugte hele Dagen den 9. og noget af den næste med til at grunde paa, hvorledes de skulde optages. Det var egentlig slet ikke saadanne Tilbud, som Hount havde bebudet. Kongen gik vel ind paa at nedlægge sin Magt i Nationens Hænder og forlade Landet. Han erklærede sig ogsaa villig til at overlade Svenskerne Frederikssten, men der var ikke et Ord om efter Kie-lerfreden at anerkende den svenske Konge som Konge i Norge, hvad der var Hovedsagen i de Udkast, Tank havde bragt Christian Frederik til Vejledning for, hvad der skulde bydes fra Norge. Ganske modsat dette havde Christian Frederik bemærket, at Stats-raadet, som han vilde overlade Magten til, under Vaabenstilstanden skulde regere i hans Navn. Dernæst vilde han begynde med at have en Sammenkomst med Kronprinsen, hvad denne, som Forholdene nu viste sig at være, ikke vilde gaa ind paa, da han som Kongen af Sverigs Feltherre, staaende i Krig mod Christian Frederik, ikke mente, aabent for Verden at kunne have et Møde med denne, uden han kom for at underkaste sig.

Var det vanskeligt for Kronprinsen at anse disse Forslag som tilfredsstillende, var det imidlertid lige saa vanskeligt at vise dem bort og erklære Budskabet fra Gaarsdagen om Christian Frederiks Underkastelse for forhastet; thi skulde en saadan Meddelelse spredes ud samtidig med Beretningen om Matramfægtningen, kunde megen Ubehagelighed og Forstyrrelse

i Sagernes jævne Gang imødeses. Carl Johan kom til sidst til den Mening, at man maatte opretholde Standpunktet fra Gaarsdagen, at Christian Frederik havde givet efter, selv om det ikke i alle Dele var Tilfældet. Han havde dog tilbudt Forhandlinger paa Grundlag af sin Villighed til at forlade Norge. Ved Hjælp af disse og passende Trusler samt nogle militære Demonstrationer m. m. mente Carl Johan at kunne faa ham til at bøje sig for de tvingende Omstændigheder.

Den 10. August, paa hvilken Dag der var Fest i Frederiksstad, fordi den svenske Konge fra sit Linieskib besøgte Byen, fik Carl Johan om Formiddagen Bemyndigelse til paa Kongens Vegne at optræde selvstændigt og frit i Norge, som han vilde, og om Eftermiddagen sendte han to Officerer til Christian Frederik i forskellige Missioner. Den ene var hans Adjudant, Major Toll, der skulde overlevere ham det Brev, i hvilket Kronprinsen paa Kongens Vegne modtog de tilbudte Forhandlinger. Ingen, der læste dette til Hs. kgl. Højhed Prins Christian Frederik af Danmark stilede Brev, kunde faa Indtryk af andet, end at Christian Frederik havde tilbudt alt det, som man i Sverig mente, han havde gjort. Kronprinsen takkede ham hjerteligt og i høje Ord for den Beslutning, han havde taget, og beklagede kun, at han, som han mente, Prinsen selv maatte erkende, ikke kunde have den ønskede Sammenkomst med ham, førend Magten i Norge var lagt tilbage i Nationens Hænder, som det var Prinsens Agt at gøre. For at fremskynde den svenske Konges Anerkendelse saa hurtigt som muligt, bragte Majoren ogsaa med sig en Kundgørelse fra Carl Johan, hvor denne i Kongens Navn 1) modtog Ejds voldkonstitutionen, i hvilken der ikke skulde gøres andre Forandringer end saadanne, Foreningen af de to Lande nødvendigvis

fordrede, 2) gav almindelig Amnesti og lovede Embedsmændene i Norge, civile og militære, Beskyttelse og god Behandling. Naar Christian Frederik samtidig med denne Kundgørelse udgav den Proklamation fra sig selv, som Tank den 8. havde bragt ham Udkast til fra Carl Johan, manglede der kun en Vaabenstilstand og nogle faa vedtagne Overenskomster, for at Foreningen i en Fart kunde blive en Kendsgerning. For at tilvejebringe en saadan Vaabenstilstand og tale om de politiske eller andre Bestemmelser, som der maatte træffes en Overenskomst om, blev en af Kronprinsens Generaladjutanter, nemlig Generalmajor Bjørnstjerna, samtidig med Toll sendt til Christian Frederik. Hans Instruction blev foreløbig kun den, at han skulde skaffe Christian Frederik bort fra Norge paa den Maade, der bedst førte til Maalet.

De to nævnte Afsendinge, som samme Eftermiddag forlod Frederiksstad, traf om Aftenen paa Vejen til Vegger Kong Christian Frederik, der netop var i Færd med at begive sig til Moss, hvorhen det norske Hovedkvarter forlagdes. De svenske Befuldmægtigede fulgte ham, og i Moss' Jernværk, hvor Kongen opslog sin Bolig, naar han var i Byen, fik hurtigt efter Ankomsten først Major Toll og senere General Bjørnstjerna Foretræde.

Da Kongen havde læst Carl Johans Brev, vare alle de Forhaabninger, han — i hvad Retning de end kan have gaaet — havde sat til en Sammenkomst med den svenske Kronprins, forsvundne. Sammenkomsten skulde efter Kronprinsens Mening kun være en Belønning for Overdragelsen af Magten i Norge til Kongen af Sverig og for Christian Frederiks Bortrejse. Da havde han før haft bedre Bud paa en slig Resignation. Kommissær-

terne havde nemlig til Gengæld for en Beslutning i denne Aand lovet ham det norske Riges Selvstændighed lige over for Sverig og Ret til at forhandle med Kongen af Sverig om Unionen under europæisk Garanti. Kongen meddelte Majoren, hvorfor det, Kronprinsen forlangte af ham, var ganske umuligt, og at han ikke kunde have noget med Proklamationer at gøre, hvori Kongen af Sverig betegnedes ogsaa som Konge af Norge. Samtalen blev alt andet end hyggelig, da Adjutanten, efter hvad han havde Ordre til fra sin Herre, begyndte at skildre for Kongen, hvilke Grueligheder han udsatte den norske Hær og sig selv for, naar han lod Carl Johans Omslutningsplaner fuldbyrde sig; men Kongen gennemskuede godt, hvad denne Udvikling havde til Hensigt, og svarede kun, at det ikke var nogen god Skik, naar man vilde have Vaabenstilstand, da kun at tale om militære Udveje eller Planer.

Ogsaa for General Bjørnstjerna gentog Kongen, hvad han alt havde sagt Major Toll, at han ikke kunde overdrage den Magt, han havde faaet af Norge, til nogen anden end Rigets folkelige Repræsentation, Stortinget. Han kunde derfor ikke overdrage sin Magt til Kongen af Sverig, som Kronprinsen foreslog, ja ikke engang til Statsraadet. I den Retning havde Kronprinsen misforstaaet, hvad han var gaaet ind paa. Han kunde nok overlade de løbende daglige Forretninger til Statsraadet i en Tid, hvor han personlig vilde holde sig uden for Regeringen. Men han vedblev at være Konge under et sligt Interregnum. Det var netop paa Grund af hans Kongemagt, at Statsraadet midlertidig kunde regere i en saadan Tid. Sin Kongestilling beholdt han, indtil han havde nedlagt den i Stortingets Hænder, og dette

havde befriet ham for den, og indtil dette var sket, var det hans Pligt at værge saavel denne sin Stilling mod Krænkelser udefra, som Norges konstitutionelle Rettigheder i det hele taget. Generalen forstod snart, at man i Hovedkvarteret i Frederiksstad havde misforstaaet, hvad Kongen var gaaet ind paa, at han ikke vilde erkende den svenske Konges Ret efter Kielerfreden, men derimod stod fast paa det Standpunkt, som havde vundet Kommissærernes Bifald.

Men Generalen lagde Mærke til, at Kongen ikke havde Betænkeligheder mod, hvad der angik ham personligt, at han var fuldkommen villig til at forlade Landet, hvad der jo for Carl Johan og for hans Befuldmægtigede var det vigtigste at opnaa. Dertil knyttede Generalen det Haab, at han maaske dog kunde komme til en Art Kompromis med Kongen. Han fortsatte sin Samtale med Kongen hele Aftenen og fik Lov til at fortsætte næste Dag. Den gik over til en hel Forhandling, knyttet til nogle Punkter, som Bjørnstjerna havde med sig fra Frederiksstad. Forhandlingerne fortsattes endnu d. 12., og denne Dags Eftermiddag havde Bjørnstjerna og Situationen, som han repræsenterede, faaet saa megen Magt over Kongen, at der endelig var kommet et Konventionsudkast i Stand. Vel fandtes der ikke et Ord om Kongen af Sverigs Anerkendelse som Konge efter Kielerfreden, det havde Christian Frederik sat al sin Alvor ind paa at afværge, men Teksten i den politiske Traktat var redigeret saaledes, at Svenskerne, som kaldte deres Konge ogsaa for Konge af Norge, maatte tro, at det var som saadan, han havde lovet at antage Ejdsvoldkonstitutionen. Vaabenstilstandsudkastet var til Norges Fordel. Glommen blev i det store set Demarkationslinien under Vaabenstilstanden, kun i det sydlige fra-

veges Grænsen noget, idet Demarkationslinien her lagdes fra Sooner (nær ved Moss) over til Onstad Sund. Kun med Hensyn til Kongens Bortrejse, det, som Generalen særligt skulde søge at faa udvirket, havde han opnaaet alt, hvad han kunde ønske, mere end han havde ventet. Kongen havde lovet at rejse bort, saa snart han i Oktober havde nedlagt sin Magt i Stortingets Hænder, men hans paatagne Forpligtelser i saa Henseende vare optagne i Artikler, som skulde holdes hemmelige ¹⁾.

Budskabet om, hvad der var sket i Moss, virkede lige overraskende paa de Regeringsmænd i Christiania, der den 13. kaldtes til Moss for at godkende og lægge sidste Haand paa Konventionen, som paa Carl Johan i Frederiksstad, der stod i den Tro, at han havde understøttet Bjørnstjerna i sine Forhandlinger ved militære Troppeopstillinger, Kanonskud og Harcelleringer af de norske Stillinger Syd for Moss.

Fra Christiania ankom Statsraadet, — indbefattet N. Aall, der Dagen før var kommen hjem fra England og havde meldt, hvad Skæbne der var ramt den norske Komité, han havde været Formand for, — derhos de Herrer Sverdrup, Falsen og Diriks, der overordentligt tilkaldtes. Kongen, som denne Dag betragtede sig som syg og ikke gik ud af sine egne Gemakker, havde om Morgenens kaldt Brigadekommandørerne Arenfeldt og Hegermann fra deres Poster i Syd til sig for at faa Kundskab om den militære Stilling, som den var i Øjeblikket. Paa Grundlag af deres Beretninger gav han de ankommende Statsraader, da de vare førte ind

¹⁾ Alle Enkeltheder om Mosskonventionen findes i de ovennævnte Bøger af Yngv. Nielsen: Fra Kiel til Moss og Aktstykker vedrørende Konventionen til Moss.

i hans Kabinet, Oplysning om denne Tilstand, hvorefter han gjorde Rede for sin Beslutning og for Konventionen, som han bad dem granske i Statsraadssalen, for at den kunde blive ført i endelig Form af de Herrer Statsraader Collet og N. Aall, som han bestemte til i sit Sted at træde i officiel Forhandling med General Bjørnstjerna.

Hvad der mest af det, Statsraadet saa og hørte, forbavtede dettes Mænd og de Tilkaldte, af hvilke Sverdrup dog først kom noget senere, var det samme, som den 8. havde forundret Sommerhjelm og Rosenkrantz, at Kongen vilde give efter med Hensyn til Nedlæggelsen af Regeringen, før et eneste ordentligt Slag var leveret, og under en Situation, som den de forefandt. Thi Hovedkvarteret var som i Kampstand paa Grund af Carl Johans Trusler og Alarmeringer. Tropper laa parate til Udrykning i ikke lang Afstand. Parker holdtes til Dels forspændte. Den almindelige Indignation over den herskende Passivitet lige over for Carl Johans æggende Adfærd deltes af adskillige Officerer, saaledes af Haxthausen, der denne Dag var krigersksindet og mente, man havde Proviant nok for det første. Der var fundet nye Beholdninger, sagde han, desuden lovede Høsten meget. Der forefaldt det for Situationen karakteristiske, at der fra Kongens Kabinet og med dennes Samtykke, i alt Fald uden hans Forbud, af Statsraadet eller en Del tilfældigt tilstedeværende Medlemmer af dette sendtes en Adjudant, Løjtnant Mansbach, til Arenfeldt og Hegermann med Ordre til at angribe.

Dette Angreb af en halv Snes Tusinde Mand, som maaske slet ikke havde været saa ilde, saa uventet det var kommet, blev imidlertid, som naturligt var, ikke til noget. Brigadekommandørerne sendte, saa snart de

havde modtaget den lidet tjenstmæssige Ordre, Bud til Generaladjudanten (Seyersted) for at erholde nærmere supplerende Befalinger angaaende hvad der skulde foretages, men Følgen deraf blev en kongelig Ordre til at stille Udrykningen i Bero.

I andre Henseender end den her nævnte gik alt ellers roligt og jævnt. Statsraadet fandt ikke noget væsentligt at indvende mod Konventionen, da det henad Aftenstid var blevet fortroligt med, hvad Kongen havde opnaaet. Naar Kongen var fast besluttet paa at ville vinde Tid i Norge ved at lade Statsraadet styre de løbende Regeringsforretninger i hans Navn, indtil et overordentligt Storting kunde blive samlet en to Maanedes senere, saa fandt Statsraadet intet væsentligt at indvende mod Udkastet. Der vilde efter dette blive Vaabenstilstand indtil 15 Dage efter Stortingets Sammentræden (den 7. Oktob.), altsaa til den 21. Oktober, og med en Opsigelsesfrist desuden. I den Tid skulde Blokaden være hævet, fri Handel og Indførsel være tilladt, og Demarkationslinien den nys omtalte fra Sooner ved Christianiafjord langs Glommen Nord paa. De nationale Tropper skulde hjemsendes og paa norsk Side kun de hvervede Regimenter blive under Vaaben bag den norske Demarkationslinie, medens paa Sverigs Side kun to Divisioner skulde blive inden for den norske Grænse bag deres Demarkationslinie (der var et neutralt Bælte imellem de to Demarkationslinier). Der var fastslaaet næsten alt, hvad Norge kunde ønske sig med Hensyn til sit Statsliv i denne Vaabenstilstandsperiode. Ingen Kontributioner maatte finde Sted, alt skulde betales kontant og Statens Love respekteres. I Christiania skulde der ingen hvervede Tropper være. Vagterne skulde besættes af Borger-

væbningen. Det norske Flag skulde respekteres under Vaabenstilstanden. Sverig erkendte i dette Udkast næsten paa alle Punkter Norges statslige Selvstændighed.

Jo mindre de Norske egentlig havde noget væsentligt at indvende mod Udkastet, desto mere spændte bleve de paa at erfare, hvad Carl Johan i Frederikstad vilde sige dertil. Thi for at komme til noget afgjort med Christian Frederik havde Bjørnstjerna maattet række sig vidt, videre end han egentlig havde Tilladelse til. Han var selv spændt paa at erfare, om han vilde blive desavoueret eller ej.

At dømme efter Carl Johans Optræden den 13. om Morgenen, da han modtog Konventionsudkastet fra Bjørnstjerna skulde man, naar man ikke kendte Kronprinsen, antage, at det første skulde blive Generaladjutantens sikre Lod. Thi Carl Johan sprang i Flint af Forbitrelse. Ikke et Ord om Kongen af Sverigs Anerkendelse. Christian Frederik vilde være Konge lige til Stortingets Sammenkaldelse, og Statsraadet skulde styre i hans Navn. Der stod vel i Traktatudkastets hemmelige og særskilte Artikler, at Statsraadet kun skulde undertegne „paa allerhøjeste Befaling“, og derved vilde alle Svenskere ifølge den politiske Konventions Redaktion af Kongen af Sverigs Løfte til Norge tro, at det var i Kongen af Sverigs Navn, Statsraadet regerede, og Bjørnstjerna mente, at Sverig maatte kunne faa Nordmændene til at tro det samme. Men Carl Johan kunde ikke finde sig i, at der i en Traktat som denne paa en saa betænkelig Maade skulde dækkes over det selvfølgelig, at det naturligvis var i den europæisk anerkendte og i Traktaten selv omtalte Konge af Sverigs Navn,

at Statsraadet skulde regere. Kronprinsen kunde heller ikke finde sig i, at Christian Frederik ikke saa afgjort, som han ønskede, havde paataget sig Forpligtelsen til at rejse bort. „Han vil kun vinde Tid,“ sagde han til Folk i Hovedkvarteret i denne Morgen. „Naar Tidsomstændighederne skulde blive gunstigere for ham om to Maaneder, lader han blot Stortinget nægte ham hans Afskedsbegæring, og saa griber han Magten igen og har derved vundet, at den nuværende Krisis er bleven heldig overstaaet for ham, og at Riget har vundet Tilførsel, rige Midler og friske Kræfter til at tage Krigen op igen, naar vi maaske ikke længere har England og dets Skibe at støtte os til. Vi maa have en udtrykkelig, bindende Æreserklæring om, at han i alle Tilfælde, selv om Norge beder ham om at blive, vil rejse sin Vej.“ Kronprinsen ophidsede sig selv mere og mere, jo længer han beskæftigede sig med denne Konvention, som han senere sanlede alle Hovedkvarterets Generaler for at høre. „Vi maa standse alt det Spilfægteri, der foregaar her,“ sagde han, „og gøre Krigen til Alvor, og vi indvier denne nye Fremgangsmaade med Stormen paa Frederikssten. Stormen paa denne Fæstning efter et mægtigt Bombardement vil gøre Opsigt i Europa og fæste dets Øjne paa os.“ Han sendte straks Ordre til General Suremain, der belejrede Fæstningen, om at begynde Bombardementet og forberede en hurtig Storm. Hans Ordre lignede lidt dem, han engang tidligere havde sendt Essen og Puke om Søslaget ved Hvaløerne, og samtidig kundgjorde han for Hovedkvarteret, at nu skulde den store Operation, der bestod i Christian Frederiks Omringelse ved Moss, finde Sted for Alvor. Vegesack skulde samle en 12000 Mand mellem Tryg-

stad og Kongsvinger (længere var han da ikke kommen endnu) for, naar han havde faaet Styrken samlet, at forcere Glommen et Sted her oppe, en anden General skulde ved Hafslund bygge Bro over til Tunø. Ogsaa skulde en Bro bygges nede ved Kjølstad o. s. v. Om alt dette udgik der Befalinger, og den febrilske Travlhed langs de svenske Linier, der dog aldrig bestod i andet end i Forberedelser, Feltarbejder, Rekognosceringer med lidt Kanonskydning og Alarmering, blev end mere tydelig denne Dag, end den havde været de foregaaende.

Hovedkvarteret kom heller ikke til at savne saadanne Eksaltationsudbrud, som Kronprinsen, naar hans Sind var ophidset, havde en ubeherskelig Trang til at udlade. Under Gennemgangen af Konventionen med Generalerne gav han flere saadanne til bedste, og de angik næsten alle Danmark. Thi det var hans fikse Idé i denne Tid, at det i alt, hvad der skete i Norge, alene var med Danmark, man havde at gøre.

Imidlertid endte Uroen i Hovedkvarteret med, at Kronprinsen, da hans Exaltation havde udraset, kom til at se med andre Øjne paa, hvad Bjørnstjerna havde udrettet, og kom til at erkende, hvilke Fordele der dog maatte kunne vindes ved, at man fik Christian Frederik bort fra Norge og det paa en Maade, der for Sverig og Europa maatte tage sig ud, som om han var vegen for Magten. Han samlede sine Generaler for at faa et Raad, til hvilket han kunde støtte en forsonligere Optræden, end han havde Lyst til selv at give Navn til. I dette Raad var det Adlerkreutz, der fremførte, hvad Kronprinsen gerne vilde høre. Generaladjudanten gjorde opmærksom paa, at hvis Sverig ikke modtog den Afgørelse, der kunde erholdes nu,

vilde det paa Grund af Aarstiden rimeligvis blive nødt til at lade sin Hær blive i Norge hele Vinteren, og dette vilde medføre Omkostninger, som Sverig ikke var belavet paa, hvorhos man da ogsaa burde betænke, hvilken næsten aabenlys Umulighed det vilde være under saadanne Forhold at faa de europæiske Troppekontingenter derop, hvis de da overhovedet kunde faas. Han erindrede endvidere om, at Wienerkongressen stod for Døren, og at der var Uenighed mellem de forbundne Magter angaaende Norge, hvilken Uenighed alt havde vist sig under Kommissærernes Ophold men rimeligvis vilde blive mere aabenbar efter den Tale, Hs. kgl. Højhed havde holdt til dem i Strømstad. Han mente, det var politisk klogt at tage mod det, man kunde faa nu uden videre Krig, og opsætte det, man endnu ønskede, til belejliger Tider.

Kronprinsen hørte roligt paa disse Formeninge, som i Virkeligheden vare Anskuelse, han selv havde udtalt i de foregaaende Dage, og da de andre Tilstedeværende ogsaa havde sluttet sig til Adlerkreutz' Ord, opgav Kronprinsen straks at forkaste Konventionen. Videre vilde Kronprinsen dog ikke gaa endnu. Der var et Par Rettelser i Konventionen; han ansaa for ganske fornødne. Derfor vilde han lægge et nyt Pres paa Christian Frederik for at faa ham til at foretage disse. Der skulde den følgende Morgen foretages et større og alvorligere Angreb paa Stillingerne ved Kjølstad end tidligere, og et nyt Sendebud skulde gaa til Moss med Kronprinsens Fordringer som Ultimatum. Til dette Hverv udsaa Kronprinsen General Skeldebrand, Rytterchefen fra Bornhøved, en Mand, som vi i det foregaaende ofte have set fremme, saaledes fra den Tid, da han i 1810 var en af Hovedmændene for Chri-

stian Frederiks Kandidatur i Sverig, og til han faldt i Napoleons Hænder i Frankrig 1814, fra hvis Fangenskab Kejseren dog efter at have gjort hans Bekendtskab løslod ham, for ikke at fjerne en saa franksindet Mand fra Carl Johans Stab.

De Fordringer, Skældebrand skulde forlange af Christian Frederik, var Anerkendelse af den svenske Konges Suverænitet efter Kielerfreden og deraf følgende Ret til i det samme Øjeblik, at Konventionen var underskrevet, at være den, i hvis Navn Regeringen førtes i Norge, dernæst en personlig, hemmelig Forsikring til Carl Johan om i alle Tilfælde at ville forlade Norge efter at have nedlagt sin Magt i Nationens Hænder og endelig en Forandring med Hensyn til Demarkationslinien. Med Hensyn til den første og vigtigste af disse Fordringer var det yderste, Kronprinsen vilde indskrænke sine Fordringer til, at der i Paragrafen om Statsraadets Styrelse af de løbende Regeringsforretninger foran Bestemmelsen om, at Statsraadet skulde undertegne „efter allerhøjeste Befaling“, blev indført de Ord, at Kongen af Sverig samtykkede heri for at give den norske Nation et Bevis paa den Højagtelse, han nærede for den.

Imidlertid var Kong Christian Frederik ikke at bevæge til at gaa ind paa denne Tilføjelse, hvis Hensigt ene kunde være at forplumre den Mening, han under al sin Føjelighed mod Bjørnstjerna altid havde søgt at holde klar. Kongen gik kun ind paa at sende Kronprinsen en saadan Forsikring om sin Hensigt at rejse bort efter Kronens Nedlæggelse, som denne ønskede, og han havde allerede den foregaaende Dag, da denne Sag debatteredes i Moss, befalet de norske Kommissærer at optage en lignende Erklæring i Konventionens hem-

melige Artikler, hvis det ønskedes. I hvad hans Person angik, vilde han ingen Ophævelser gøre, men i det, der strejfede Norges Rettigheder, erklærede han sig ude af Stand til at gaa uden for sin strenge Pligt. Derfor var han heller ikke lydhør for ønskede Forandringer i, hvad der var vedtaget angaaende Demarkationslinien.

Da Skølgebrand kom til Moss, fulgt af Diplomaten de Ohsson, var, som nys sagt, dette allerede debatteret imellem Kongen, Underhandlerne, Statsraadet, Tank og andre, som alt Kl. 6 Morgen vare i Bevægelse. Svenskerne kæmpede den Gang heftigt, baade svenske og norske Kanoner dundrede. En svensk Styrke gik over Broen ved Kjølstad, hvor en Fægtning udviklede sig med Døde og Saarede paa begge Sider. Ved Tunø skete der ogsaa noget lignende. Man var derfor fra Morgenen af i Alarmstilling. Men under denne Uro underskrevs Mosskonventionen, ved hvilken Akt Skølgebrand indtraadte ved Bjørnstjernas Side lige over for Collet og Aall.

Alt om Aftenen rejste Brock med Skølgebrand og Bjørnstjerna til Frederiksstad for at faa Kronprinsens Ratifikation af den. Kronprinsen kaldte sine Generaler sammen og lod misfornøjet med, at Skølgebrand ikke havde haft nogen Indflydelse paa de Punkters Redaktion, som endnu vare ham imod. Men Brock var den, som tilsyneladende denne Gang formildede Kronprinsen. Han havde i 1808 nemlig hørt til de danske Officerer, der skulde opvarte og være Bernadotte til Behag i Danmark. Han havde været den Officer, der i den lange Tid, Bernadotte opholdt sig i Flensborg, havde været i nærmest og fortroligst Forhold til ham. Det var et behageligt Gensyn for Kronprinsen,

og da Brock nu meldte sig som Nordmand og Bærer af Nøglerne til Frederikssten Fæstning, hvilken han havde Ordre til at aabne for Prinsen, saa snart Konventionen var undertegnet, og han derefter under Samtalen med Kronprinsen havde faaet Lejlighed til at lægge et godt Ord ind for Konventionens Underskrift som den var, navnlig for Demarkationslinien, raabte Kronprinsen paa Papir og ratificerede paa staaende Fod Konventionen med venlige Ord for Christian Frederiks nuværende Adjutant og for Norge.

Brock begav sig fra Frederiksstad til Frederikshald, hvor Frederikssten Fæstning om Natten blev aabnet for Svenskerne, og da Kongen og Statsraadet vare blevne underrettede om dette og om Ratifikationen, iværksattes paa norsk Side i Løbet af en Ugestid Konventionen. Kongen udstedte d. 16. en Kundgørelse til det norske Folk samt Bekendtgørelse til Myndighederne om Konventionen, hvis offentlige Artikler tryktes. Den 19. overdrog Kongen, paaskydende Sygdom, Regeringen til Statsraadet i Henhold til Grundlovens § 43, der handlede om Statsraadets Regeringspligter i Tilfælde af Kongens Sinds- eller Legemssvaghed. Fra samme Dag underordnede Kongens militære Kabinet sig Statsraadet, hvor Seyersted lagde Spiren til det senere norske Krigsdepartement. Ogsaa Holten lagde sig ind under Statsraadet med sit Bureau. Kongen opholdt sig fra denne Tid som syg paa sit Landsted sammen med Brock, Adler og et Par andre Hengivne. De nationale Tropper hjemsendtes, undtagen de, der hørte hjemme i de af svenske Tropper okkuperede Grænsedistrikter.

Paa svensk Side blev Konventionens Udførelse ikke det første, Kronprinsen tænkte paa. Den blev egentlig slet ikke udført. Først ønskede Kronprinsen nemlig

Magten i Norge. Allerede den 16. udnævnte han General Bjørnstjerna til Kommissær hos den norske Regering for at vaage over Udførelsen af Konventionen til Moes og med det norske Statsraad at ordne alle Forhold, som angik denne Overenskomst. Det var hans Hensigt at erhverve sig det Herredømme over den norske Statsraadsregering, der efter hans Mening tilkom ham, og som i alt Fald ingen antog, at nogen i Norge kunde eller vilde nægte ham nu, Christian Frederik var borte. Imidlertid hændtes det, at Bjørnstjerna tillige med en Del af andre svenske Officerer, der med ham kom til den norske Hovedstad, bleve bortjagne af Christianias Befolkning. Det var ikke disse svenske Officerer, Opløbet fra Begyndelsen gjaldt. Den norske Befolkning kom paa Benene i Hovedstaden og nogle andre Steder paa Grund af Krigens Ophør uden et eneste rigtigt Slag og paa den uventede for alle uforstaaelige og overraskende Maade, efter saadanne for Folkets Mening skammelige Handlinger som Frederiksteds Opgivelse ansaas for at være. Befolkningen lod sin Harmе gaa ud over dem, de ansaa for skyldige i Forsmædelsen, og selvfølgelig vare de svenske Officerer under disse Forhold selvskrevne Ofre for Folkeskarernes Forbitrelse.

For Carl Johan blev disse Optøjer imidlertid Anledning til ikke at lægge Skjul paa den overordnede Magtstilling, han mente at have erhvervet sig. Han beordrede Admiral Cederstrøm, som laa ved Indløbet til Christianiafjord med Ordre til at gaa til Bergen og Trondhjem for at vise sig der, til nu at løbe ind til Christiania for at tilbyde den norske Regering Hjælp imod Oprørsbevægelsen, hvis den ikke var i Stand til alene at gøre sig til Herre over den, og han benyttede

Lejligheden til at vise sin Magt, hvis denne Hjælp skulde møde aabenlys Modstand. Puke skulde være beredt til at følge efter med alle Linieskibene og Kanonbaadene, ja Kronprinsen lod endog sin Hær vide, at den maatte være beredt til under mulige Eventualiteter at bemægtige sig Moss og med 20,000 Mand at trænge frem til Christiania.

Cederstrøm kom under den almindelige Forstyrrelse og Konfusion paa denne Tid virkelig gennem Fastings Søforsvar ved Drøbak til Christiania, hvor han, fulgt af en hujende Folkeskare, begav sig til Statsraadet. Dette modtog ham med klog Høflighed, men forsikrede ham saa overbevisende om, at det fuldkomment havde Magten i den norske Hovedstad, at Cederstrøm hurtigt sejlede bort igen, hvorefter Tilgangene til Christiania forsvarligt lukkedes.

Carl Johan sendte imidlertid Bjørnstjerna, som var flygtet til Moss, tilbage til Christiania og forøgede straks efter sine Kommissærers Antal hos den norske Regering med General Boije og Statssekretær Wirsén. Og disse Kommissærer fik snart utvetydig Tilkendegivelse om, hvad der var Carl Johans Hensigt. „Det norske Statsraad,“ hedder det saaledes i en af de Instruktioner, der gaves¹⁾, „skal administrere Norge i den øverste Myndigheds Navn. Denne Myndighed kan, efter hvad der er erkendt under Forhandlingerne, ikke være nogen anden end Kongen af Sverig — Kongen af Sverig er Konge af Norge, og det har Prins Christian og Statsraadet erkendt.“ Paa Grund af disse Forhold fik det norske Statsraad ogsaa Kundskab om, at Grev Essen af Kongen af Sverig var

¹⁾ Se Alin Bilagor S. 141.

bleven udnævnt til Generalguvernør i Norge, for at det kunde vide, fra hvem de Kommunikationer kom, som Essen muligt vilde sende Statsraadet.

Den Opgave, der blev Kommissærerne tildelt, var at vinde Norge enten gennem Statsraadet eller, hvis dette ikke kunde bevæges til at være behjælpelig dermed, trods det. De skulde tilbyde Statsraadet Korn, som den svenske Konge vilde forære Norge, aabne Forhandlinger med dertil udvalgte Norske om Pengevæsen, Handel og saadanne Anliggender, med Hensyn til hvilke Sverig kunde være Norge til Hjælp; dernæst forhandle med Statsraadet om de Forfatnings- og Foreningsanliggender, som det kunde være godt at forberede til Rigsdagens Sammenkomst. Da Statsraadet aldeles ikke viste sig begærligt efter at komme i andet end det strengeste Høflighedsforhold til de svenske Herrer, blev Forholdet alt andet end fortroligt, især da de Svenske bemærkede, at Norge ikke udskrev Valg til Stortinget i de Dele af Landet, der vare besatte af Sverig, heller ikke hjemsendte Soldater til denne Del af Landet, samt at det samlede Flaaden i Stillingen ved Drøbak og forstærkede Forsvaret i Fæstningerne og ved Demarkationslinierne. De militære Anstalter, Carl Johan havde overrasket Statsraadet med i Anledning af Urolighederne i Christiania, kunde nok lede Statsraadet til nogle Modforanstaltninger, især da Svenskerne ikke militært havde opfyldt Konventionens Bud. Der var nok hjemsendt nogle Tropper, men ellers saa alt det, Svenskerne havde gjort, ud til kun at bestaa i, at deres to Armeekorps'er havde forandret deres Navn til Divisioner. Kommissærerne fik i Anledning af dette Befaling til — foruden hvad der forud var dem paalagt — at forlange af den nor-

ske Regering, at den desarmerede sin Flaade, at den ophørte med sine Forsvarsarbejder, at den lod de okkuperede Provinser deltage med i Valgene til Stortinget, hvorhos de (Kommissærerne) endvidere opfordredes til at sætte sig i Forbindelse med Wedel og om muligt Biskop Bech samt at give Statsraad Rosenkrantz til Kende, at han vilde kunne faa sin beslaglagte Ejendom Hafslund tilbageleveret, naar han vilde bære Kronprins Carl Johan med et Par Ord derom.

Den Tydning af Konventionen, som Carl Johan søgte at sætte igennem i Norge, laa ogsaa til Grund for hans og Engestrøms Meddelelser om Konventionen til Udlandet. Carl Johan sendte straks efter den 14. Admiral Gyllenskjöld, Generaladjutant for Flaaden, til St. Petersborg for at melde, at Prins Christian Frederik havde abdiceret som Konge i Norge, og at Kongen af Sverig var bleven erkendt i sin Stilling efter Kielerfreden; men han bad paa samme Tid om, at Bennigsens Korps maatte forblive i Danmark til Hjælp for Sverig og for at holde Danmark til Orden; thi dette Lands Regering pønsede ikke paa andet end at holde Norge i Uro og Oprørstilstand. I et Brev til Czaren, som Admiralen medbragte, underholdt Kronprinsen selv sin kejserlige Ven om Grundene til, at han ønskede Bennigsens Korps til vedblivende Raadighed¹⁾, idet han ellers takkede Czaren, fordi han paa Wienerkongressen i Oktober vilde tage Sverigs Interesser under sin Beskyttelse. Han forsikrede, at Czarens Politik stedse skulde være den svenske Konges og hans egen. Lignende Meldinger, som til Czaren, gjordes der ogsaa til England, hvor man bad om fortsatte Subsidier og

¹⁾ Sch. minnen VIII 352.

Flaadehjælp. Alle Meldingerne vare imidlertid sandhedsfordrejede. Det saas ogsaa af, at der mellem de Aktstykker til Mosstraktaten, som sendtes det russiske Hof og tryktes i svenske Blade, ogsaa fandtes den Proklamation med Lovprisning af den svenske Konge p. p., som Carl Johan havde redigeret og medgivet Tank til Christian Frederiks Underskrift den Gang han tænkte sig, det hele lod sig klare saa let.¹⁾ Især ses det dog af Carl Johans Brev til Bennigsen paa denne Tid.²⁾ I dette skrev han: Det er rigtigt, at Christian Frederik har bedt om Vaabenstilstand, men det er urigtigt, at den er bevilget ham. Hans Begæring var altfor stridende mod de eksisterende Traktater til, at det kunde ske.

Carl Johan vilde hævde, at Christian Frederik var besejret og tvunget bort. Dette mente han i Sverige og i Norge med at kunne faa gjort til den officielle Slutning paa den norske Opstands Historie.

Christian Frederik havde forudset, hvad den svenske Regering vilde forsøge, naar han traadte bort. Derfor havde han af Kommissærerne forlangt europæisk Garanti for Forhandlingernes Resultat, hvad der var ham tilsagt. Det samme havde han fordret i Moss og fastholdt det endnu i Skrivelse til Bjørnstjerna; men Statsraadet havde ikke lagt stor Vægt paa dette Punkt, og Garantien blev ikke optaget i Traktaten.

Imidlertid klarede Statsraadet sig fortræffeligt uden recours til fremmed Hjælp af nogen Art. Det er helt beundringsværdigt, med hvilken overlegen Duelighed og Kraft de 4 Mænd, som dannede Statsraadet, efter

¹⁾ Alin Bilagor 135; jfr. Ungvar Nielsen: Konventionen til Moss 153 og flg. ²⁾ Sch. minnen Bihang. III 285.

at Haxthausen var traadt ud, nemlig Rosenkrantz, Sommerhjem, J. Collet og N. Aall, beherskede den vanskelige Situation og forstod Skridt for Skridt paa Grund af den svenske Kronprins's Uret at vende den til Norges Fordel.

De viste General Bjørnstjerna og de andre svenske Kommissærer, som sluttede sig til ham, at Konventionen ikke paabød den norske Flotilles Aftakling eller Ophør af de Forsvarsarbejder som dem, Carl Johan klagede over, og de erklærede, at Norge følte sig forpligtet til ikke at forsømme dem lige over for den Krigsopstilling, de Svenske trods Vaabenstilstanden vedligeholdte ved Grænsen. De erklærede ikke at kunne erkende den svenske Konge, da Christian Frederik endnu var Konge i Norge, og det beroede paa Stortinget, om der deri skulde ske Forandring. De paastod, at de vilde overskride deres Myndighed, hvis de tog Forfatningssagen eller eventuelle Forfatningsændringer under Behandling, da det var en Sag, som henhørte under Stortinget alene. Hvad de af Sverig okkuperede Grænsedistrikter angik, da var der intet til Hinder for, at Svenskerne udskrev Valg til Stortinget der efter samme Regler som i det øvrige Norge, men det kom an paa Stortinget, om det vilde anerkende dem. Statsraadet havde intet med Landsdele at gøre, som laa uden for dets imperium. Angaaende Kornforsyning vilde Statsraadet ikke forhandle med svenske Myndigheder, da Norge nok skulde sørge for sig selv, naar Carl Johan blot vilde opfylde Mosskonventionens Ord, ophæve Blokaden og aabne for Ind- og Udførsel.

Da Carl Johan ikke kom nogen Vej med Nordmændene, der ikke lod sig overliste, og England en Dag hævede Blokaden, blev det klart for Carl Johan, at det

eneste, der var at gøre, var at tage Situationen, som den var. Han sendte da en større Del af den svenske Flaade til Carlskrona, hjemsendte ogsaa en Del af den svenske Hær, dog kun en lille, og lod den tilbageblivende Del indrette sig i Leire ved Grænsen, der omtrent vare de samme, som Svenskerne indrettede sig den første Dag, de rykkede ind over den norske Grænse.

Da det ikke var Carl Johan muligt at faa norske Mænd til at samtale med svenske om, hvad der efter hans Mening skulde forberedes for hurtigere at fremme Unionen efter Stortingets Sammentræden, blev han nødt til at tage Sagen under Overvejelse med svenske Mænd. Han foretog derfor i de sidste Dage af August en Udflugt til Stockholm. Hans Hensigt var da at tage Sagen om Unionen med Norge ud af Engestrøms (den stockholmske Regerings) Hænder og paa en eller anden Maade at vende tilbage til sin straks efter Kielerfreden besluttede, men af Engestrøm forkastede Plan, at lægge Udførelsen af Norges Forening med Sverig i Hænderne paa en Komité ved Gøteborg eller Vestkysten, bestaaende af Mænd fra 1809.

XII.

Først efter at det norske Statsraad ved sin korrekte og faste Holdning havde afvist alle Carl Johans Forsøg paa at faa det til at gaa hans Ærinder, og han havde maattet opgive sin Hensigt at faa Statsraadet til at drøfte den tilkommende Forfatning med hans Kommissærer, saa at Kong Carls Erkendelse som norsk Konge kunde ske samme Dag, Christian Frederik nedlagde sin Krone, — først da Carl Johan indsaa, at han ikke kunde komme nogen Vej paa denne Maade, og han derfor drog til Stockholm for med svenske Mænd at raadslaa om den Forfatning, der skulde bydes Norge fra Sverig eller Kongen af Sverig, blev Stillingen saaledes, som Konventionen til Moss havde bestemt, den skulde være. I denne Konvention var Christian Frederik erkendt som Kongeriget Norges Overhoved, og Kongeriget selv som en selvstændig krigsførende Magt. Det som ellers var sket ved denne Konventions Afslutning, var, at Kong Christian Frederik havde forpligtet sig til at nedlægge sin Krone i det Stortings Hænder, der traadte sammen henved 2 Maaneder senere, og at han havde tilladt Kongen af Sverig at forhandle direkte med dette Storting om Foreningen med Sverig paa det

Vilkaar, at Kongen af Sverig forpligtede sig til at modtage Ejdsvoldskonstitutionen, den, der fastslog Norges Suverænitet. Derimod indeholdt Mosskonventionen ikke noget som helst Løfte fra Norges Side om at gaa ind paa Foreningen, skønt det var indlysende for alle, at, naar Christian Frederik blev fast i sin Beslutning om at ville nedlægge Kronen, det da ikke under de nuværende Omstændigheder vilde være muligt for Norge at afvise Foreningen, hvis den kunde erholdes paa taalelige Vilkaar.

Carl Johan fastholdt, hvad han havde ladet Kongen love i Mosskonventionen. Inden han rejste til Stockholm for at pleje Raad med svenske Mænd om Forholdene i Norge, lod han den svenske Konge, som opholdt sig i Uddevalla, udstede en offentlig Erklæring af 30. Aug., hvori alt, hvad Carl Johan paa Kongens Vegne var gaaet ind paa, godkendtes. I denne Erklæring, der var snedig affattet, idet den i Sverig gængse Tro paa, at Norge var besejret og ved Vaaben bragt til Lydighed, ikke blev imødegaaet, hedder det, at Norge ikke skulde anses som et erobret eller undertvunget Land, men at det skulde være en fri og i Forbindelse med Sverig uafhængig Stat, der skulde beholde sin nuværende Statsforfatning, efter at de for begge Rigers Forening nødvendige Rettelser deri vare foretagne, og dermed var det tidligere svenske Standpunkt og de kongelige Proklamationer ved Krigens Begyndelse bragte ud af Verden. Men i dette Aktstykke kaldte Kongen af Sverig, idet han benyttede sin fulde Titel, sig ogsaa Konge af Norge. I Konventionen til Moss havde Carl Johan fundet sig nødt til alene at kalde Kong Carl Konge af Sverig, og i sine senere Forhandlinger med Norge fandt han sig ogsaa tvungen

til at borteliminere Titlen som Konge af Norge, men i Sverig og lige over for Udlandet turde han ikke lade det se ud, som om han var vegen det mindste bort fra Traktaten i Kiel, det vigtige og af hele Europa garanterede Aktstykke, der var Grundlaget for Kongens Titel og Basis for den europæiske Støtte, han behøvede og ikke kunde undvære. Han forsøgte ogsaa i Christiania, trods Konventionen i Moss, at hævde Kongens Ret efter Kielerfreden, men hans Kommissærer bleve saa eftertrykkeligt viste til Rette i den Anledning, at han der ikke stod sig ved at berøre Kielerfreden. Treschow belærte Wirsén om, at Kongen af Danmark aldrig havde besiddet Norge med Erobringsret eller med Ret til at disponere derover, men at Norge tværtimod altid havde været den eneste virkelig selvstændige Del af Kongens Monarki¹⁾. Regeringen i Norge erklærede derfor ogsaa straks, at Nordmændene aldrig vilde kunne erkende den svenske Konge som Herre over Norge ifølge Kielertraktaten. Hvis de vilde underordne sig ham, maatte det være ved Valg, en Ytring, som kom til Carl Johan gennem den af Norge hos ham ansatte Kommissær, Oberst Hegermann, men straks afvistes af ham som umulig. Dette kunde Kongen efter Carl Johans Mening ikke lade sig byde for Sverigs og for Udlandets Skyld. De svenske Diplomater forsikrede paa denne Tid overalt, støttet til Engestrøms Meddelelser om den afsluttede Konvention, at Kongens Ret egentlig alt var erkendt i Norge. Inden sin Afrejse til Stockholm, da Carl Johan havde indslaaet en forsonligere Holdning, erklærede han dog Hegermann at kunne gaa ind paa Norges Ønske, naar der blot til-

¹⁾ Se Yngvar Nielsen, Bidrag til Norges Historie 1814. II. 431.

føjedes „og erkendt“, saa at Formlen ved Kongens Valg blev: „valgt og erkendt“.

Den forsonlige og mere imødekommende Holdning, som Carl Johan i Begyndelsen af September ind slog efter de første 14 Dages meget udæskende og hensynsløse Optræden, indvirkede ikke paa hans militære Holdning. I Sverig troede man nok, at Krigen nu var endt, og at hvad der stod tilbage at udrette, kun var Formaliteter eller til Nød Dæmpelse af nogle oprørske Ekscesser. Men Carl Johan vidste bedre end andre, hvorledes det i Virkeligheden hang sammen. I hvert Fald forsikrede han de forbundne Magter om, at oprørske Forsøg kunde blive slemme nok, da Danmark havde sine Fingre i alt, hvad der skete i Norge (!) Det var hans Agt, hvis Stilstanden ikke bragte de haabede Frugter, da at gribe til Vaaben igen, kalde de engelske Blokadeskibe tilbage til Norges Kyst og de lovede europæiske Hjælpetropper til Norges Land. Han fik i denne Tid fra Preussen, til hvis Regering han, ligesom til Czaren, kort før Mosskonventionen havde henvendt sig om den lovede Hjælp, Meddelelse om, at det preussiske Korps stod til hans Raadighed, om end kun i en lille Styrke af kun lidt over 2000 Mand, hvilket dog betød mindre, da dette Korps efter Bestemmelserne kun skulde yde en Attest for, at Preussen var med. Paa Vejen til Stockholm mødte Carl Johan d. 7. September i Örebro Grev Lövenhjelm, der kom tilbage fra Czaren og bragte en Ordre fra ham til Bennigsen, som Carl Johan kunde sende denne General til Efterlevelse, naar han ønskede det. Denne Ordre indeholdt intet mindre, end at Bennigsen, eftersom England havde nægtet at give Skibe til de lovede 6000 Mand russiske Troppers Overførelse til Norge, skulde forlange de nødvendige Far-

tøjer af den danske Regering og, hvis denne ikke efterkom Ordren og leverede de nødvendige Skibe, da rykke ind i Slesvig og bemægtige sig hele den danske Halvø¹⁾. Denne Ordre berørtes selvfølgelig ikke af den før sendte Meddelelse om Vaabenstilstanden i Moss. Bennigsen, som ogsaa fra Rusland blev bekendt med den ham tiltænkte Opgave, fik herfra Bud om, at Foretagendet paa Grund af Vaabenstilstanden var udsat, men at han skulde være beredt til at efterkomme de Ordre, som han efter Vaabenstilstandens Ophør maatte faa om denne Troppeoverførsel.

Men det vil være passende her at undersøge, hvorledes det forholdt sig med denne Hjælp, om Carl Johan kunde paaregne den.

I August havde allerede den russiske Gesandt Lisakewitz i Kjøbenhavn efter Paabud fra sin Regering, talt med Rosenkrantz om Troppetransporten til Norge. Rosenkrantz havde da svaret, at Danmark ingen Skibe havde, da England havde taget Flaaden. Han tænkte naturligvis paa Orlogsskibe, de eneste paa-lidelige Overfartsmidler. Han havde ogsaa sagt, at der fra det nordlige Jylland ingen Overskibning kunde finde Sted, som antaget af Czaren, men paa Lisakewitz's Spørgsmaal om, hvor den da kunde foregaa, havde han, selvfølgelig ogsaa af politiske Grunde, svaret, at de bedste Udskibningssteder fandtes i Holsten ved Kiel eller Neustadt. Vilde Bennigsen betro sig til Koffardiskibe, var det ogsaa i Holsten, han bedst kunde faa dem, idet han jo der kunde lægge Beslag paa dem.

¹⁾ Schinkels minnen VIII, 356.

Hvis Bennigsen nu virkelig kunde skaffe sig Midler eller af Danmark tiltvinge sig flere end de holstenske til Overskibning, bliver Spørgsmaalet, hvor han skulde lande. Thi den almindelig udtalte Mening, at han kunde gaa i Land ved Christianssand eller Laurvig, er selvfølgelig udelukket, da hele Norge Vest for Christianiafjord var i Nordmændenes eget Væge. En selvstændig Landgang paa fjendtlig Kyst og Indretning af en Basis der kunde han ikke gøre med 6000 Mand uden Hjælp af en Flaade og med Mandskab paa Koffardiskibe, der næppe kunde holdes saa samlede, som var fornødent ved et saadant Foretagende. Det var en Krigsdaad, man heller ikke kunde forlange af et Hjælpekorps, og som Bennigsen ikke kunde skaffe de nødvendigste tekniske eller artilleristiske Hjælpemidler til. Skulde de russiske Hjælpetropper sendes til Vestlandet, som man ogsaa i Petersborg havde tænkt sig, da man tænkte paa deres Indskibning i Vendsyssel, maatte Carl Johan først gøre sig til Herre over hele det sydlige Norge. Ellers maatte de overføres til Sverige ved den norske Grænse, der, hvor Carl Johan var Herre, og hvorhen de ved Koffardiskibe kunde sendes holdsviis. Dette kunde lade sig gøre, saa længe Aarstiden ikke var for uheldig, og de preussiske Tropper kunde afhentes og føres samme-steds hen af de til Carlskrona hjemsendte svenske Linieskibe. Men hvad vilde der saa være vundet andet end en Forøgelse af Hæren med 8000 fremmede Tropper, der ikke vilde være af nogen afgørende Betydning og vilde blive meget byrdefuld for Sverige; thi disse fremmede Hjælpetropper maatte jo betales og forplejes. Wirsén, den svenske Hærs Skatmester, som allerede var meget fortvivlet over den svenske Krigskasses lidet blomstrende Tilstand, havde først opkastet

Spørgsmaalet om de Udgifter, disse Hjælpetropper vilde foranledige, og da han mente, at alle Ressources til den svenske Hærs Forplejning og Løn vilde være opbrugte ved November Maanedes Slutning, ansaa han Sverig ude af Stand til maaske Vinteren over at føde og betale de fremmede Tropper. Det var da ikke sandsynligt, at Carl Johan kunde være meget opsat paa at hidkalde disse fremmede Tropper, selv om Aars-tiden tillod deres Komme; i hvert Fald bør man vel erindre, at der, før de indskibedes, maatte være afsluttet Konventioner med deres Førere om deres Forplejning og Forhold i Sverig eller Norge, uden hvilke deres Førere ikke kunde tænkes at ville tiltræde Rejsen.

Spørgsmaalet blev nu ogsaa, om England, der ikke havde villet føre Russerne over til Carl Johan, i anden Retning vilde yde den Understøttelse, som Carl Johan og hans Hjælpetropper ikke kunde undvære, om det vilde optage Blokaden igen, naar Vaabenstilstanden var udløben, altsaa i November, paa en Tid, hvor de engelske Flaader ellers ikke plejede at virke i de nordiske Farvande, og hvor en Afspærring af de norske Kyster ikke var gennemførlig paa Grund af de mørke Nætter og Efteraarsstormene.

Stemningen i Europa var for Øjeblikket ikke gunstig for Carl Johan, og den Mening kom til Orde i de forskellige Kabinetter, at naar Christian Frederik var traadt tilbage fra Skuepladsen, og Carl Johan havde faaet en saa gunstig Konvention med Norge, som han fremstillede den, saa havde Europa ikke længere at blande sig i Striden mellem den svenske Konge og hans nye Undersaatter, som Carl Johan kaldte Nordmændene.

England turde vel ikke offentlig slutte sig til denne Anskuelse. Det mente sig forpligtet til at staa Kongen at Sverig bi, indtil Rigsdagen i Ejdsvold havde erkendt ham som Konge, men understøttede England ham ikke ved endnu at lønne den Hærdel, som i Tyskland havde været i engelsk Sold? Kunde det indlade sig paa et saa vanskeligt Foretagende, som en Blokade i det sene Efteraar vilde være? Der var ikke nogen stor Beredvillighed til Stede hos Regeringen hertil; den mente, at Carl Johan nu maatte kunne klare sig selv.

Den engelske Regering var paa denne Tid ikke rigtig fornøjet med Carl Johan, og det intime Forhold, der herskede mellem ham og Czar Alexander, behagede den ikke ubetinget. Navnlig Talen i Strømstad om, at i visse Tilfælde Danmarks Deling alt var aftalt med Czaren, syntes Regeringen aldeles ikke om. Da Gesandterne fra Strømstad vare vendte tilbage til Kjøbenhavn, hvor de alle udtalte deres Forbitrelse over Carl Johans Færd, havde Foster afleveret sine Kreditiver som engelsk Gesandt, medens de andre i Venskabelighed skiltes fra Regeringen. Den engelske Regering havde derefter ratificeret Fredstraktaten mellem England og Danmark af 14. Januar, givet Danmark dets Kolonier tilbage og ladet forsikre, at den ikke vilde taale nogen Krænkelse af det danske Territorium, hvilket den ogsaa lod Thornton give den svenske Regering Underretning om ¹⁾. Til den Beskyttelse mod Carl Johanske Trusler, som England ydede Danmark, føjedes en lignende fra Østerrigs Side, hvilken Steigentesch allerede ved sin Tilbagekomst fra Norge fandt

¹⁾ Sml. Yngvar Nielsens Bidrag til de nordiske Rigers Historie i 1813 og 14. (Videnskabernes Selskabs Skrifter Nr. 12) S. 119.

sig bemyndiget til at forsikre den danske Regering og Konge om. Da Forholdet mellem Danmark og Preussen ogsaa af Regeringen i Berlin konstateredes som et fuldkomment venskabeligt, havde Danmark foruden Sverig ingen anden Magt paa Nakken end Rusland, hvis General, Bennigsen, i denne Maaned (efter Ordre fra Carl Johan) forlangte sig hele Holsten overladt til Indkvartering samt Forplejning (dog paa Ruslands Regning) for 57000 Mand og 1100 Heste ¹⁾. Men der var dog Forskel paa den Holdning, Bennigsen, meget mod sit Ønske, indtog efter Carl Johans og de kejserlige russiske Krigsmyndigheders Ordre, og den, som den mere venskabelige Lisakewitz, der repræsenterede Nesselrodes politiske Standpunkt, viste.

Enhver Venskabsytring, som Danmark var Genstand for, anfægtede Carl Johan, fordi den efter hans nu engang urokkelige Anskuelse ogsaa vilde faa sin Virkning i Norge. Han modtog imidlertid daglig nye Vidnesbyrd om den forandrede Holdning, saa at sige alle europæiske Magter indtog mod Danmark. Især blev han dog ubehageligt berørt, da han erfarede, at Kong Frederik, ledsaget af Udenrigsministeren Rosenkrantz, i September Maaned var rejst til Kongressen i Wien. Han havde følt sig forvisset om og havde forsikret til højre og venstre, at Tilladelsen til Kongens Besøg vilde blive nægtet. Vel kunde Frederik VI, som Sagerne stod, næppe komme til at spille nogen Rolle af Betydning der, men Kongen, der i Wien vilde træffe, ikke blot Grev Christian Bernstorff, men ogsaa den som speciel Gesandt ved Kongressen udnævnte Grev Joachim Bernstorff, vilde dog komme sammen

¹⁾ Kampen om Norge II 349.

med Europas store Monarker, og hans diplomatiske Hjælpere med Europas betydeligste Statsmænd. Der vilde dog Beslutningerne om Hjælp til Carl Johan i øverste Instans blive tagne og derved nordiske Forhold i det hele komme paa Tale.

Forholdene i Europa forekom saaledes ikke Carl Johan tilfredsstillende, men værre tegnede Omstændighederne sig dog for ham med Hensyn til selve Indrykningen i Norge, hvad enten han saa fik de 8000 fremmede Tropper med sig eller ej.

Sikkert maatte Christiania kunne naas, især naar Angrebet skete pludseligt, som f. Eks. Bjørnstjerna foreslog ¹⁾. Denne svenske Kommissær mente nemlig, at man godt den 10. Oktober, naar Rigsforsamlingen altsaa var samlet og Kongens Abdikation forkyndt denne, kunde rykke frem og omringe Rigsforsamlingen i Christiania. I det Tilfælde kunde de hjemsendte norske Soldater og Tropperne fra Trondhjem og Bergen ikke komme Styrken ved Demarkationslinien til Hjælp, og ved Glommen vilde de Svenske næppe finde flere end højest 15000 Mand. Sikkert maatte Christiania paa den Maade kunne naas, men hvad saa? Denne Stad var delvis alt evakueret.

I Ringerige, i Land og paa andre Steder var der oplagt Korn og Proviant for Hæren, naar den samledes Nord for Christiania, saa den ingen Nød vilde lide for det første. Christiania havde, som tidligere en Gang omtalt, ikke endnu den nationale Betydning for Norge, at Carl Johan ved Byens Besættelse vilde opnaa noget afgørende, naar han ikke fik Regering, Storting og Rigets Centraletablissementer i sin Magt. Men for at

¹⁾ Se Bjørnlin 344.

dette ikke skulde kunne ske, var der, som vi vide af det foregaaende, sørget. Et Felttog ind i det indre af Norge turde Carl Johan sikkert ikke i det sene Efteraar begynde med de Midler, han raadede over, og det blev et stort Spørgsmaal, om han blot kunde holde sig i Christiania Vinteren over. Der samledes rigtignok paa denne Tid og lidt senere store Forraad i Hovedstaden dels paa Grund af Søhandelen, der, som vi ville se, nu genoptoges, dels ogsaa paa Grund af den rige Høst, som Norge paa denne Tid bjergede. Men dette vidste Carl Johan ikke, og det er jo ogsaa muligt, at den større Del af disse Beholdninger kunde føres bort; i det mindste maatte han antage det. Selv om han her i Christiania fandt Depoter med Proviant, og Bønderne i Riget vare i Besiddelse af mere Korn end sædvanlig i disse Aar, maatte dog Hæren, som før forklaret, i det store forplejes ved Tilførsler fra Sverig, og Wirsén mente, at der ikke var Midler dertil. Derhos var den svenske Hær ikke ekviperet til Vinterfelttog, Styrken fra Tyskland ikke mere end de øvrige Tropper.

Det var i Løbet af September Maaned, at de her alt omtalte Forandringer i Norges hele Stilling fuldbyrdedes. Efter Carl Johans Afrejse til Stockholm var Statsraadet blevet Herre over Situationen og hævdede med Kraft og Værdighed den Ret, Norge havde til at faa Mosskonventionen fuldbyrdet i alle Punkter. Det mødte heller ikke længere nogen Modstand fra svensk Side. I Løbet af Maaneden blev Forholdet til Danmark ogsaa helt fredeligt, saaledes som det nødvendigvis maatte være under de indtraadte nye Tilstande. Danske Skibe vare komne til Norge straks efter den engelske Blokades Ophør, men det var imod de af de europæiske Kommissærer udvirkede Forbud

Disse havde Regeringen ikke villet ophæve, før den af den svenske blev underrettet om, at de ikke behøvedes længere. Denne Meddelelse kom, rimeligvis efter norsk Forlangende, til Kjøbenhavn d. 17. September, idet Tawast denne Dag — en Maaned efter Konventionen til Moss — paa den svenske Konges Vegne bad Regeringen om at lade den svenske Konges nye Undersætter i Norge nyde godt af Samfærdselen med Danmark, og Schimmelmänn, som i Rosenkrantz's Fraværelse styrede det danske Udenrigsministerium, var ikke sen til at erhverve Dronningregentindens Tilladelse til Genaabningen af den frie Handel mellem Norge og Danmark. Norge vandt saaledes i denne Maaned en Handelsfrihed, der ikke stod tilbage for den, der havde oplivet Nationen i den første Tid af Christian Frederiks Kongedømme. Herved og ved den gode Høst samt den ved Vaabenstilstanden givne lange Frist var der Udsigt til at hæve den Nød i Norge, der hidtil havde været Carl Johans stærkeste Vaaben.

Derfor gik Norge ogsaa med god Tro til Fremtiden og med national Selvstændighedsfølelse til de Valg, der i denne Maaned foretoges til Stortinget. Der valgtes mest nye Mænd. Af Ejdsvoldsmændene kom kun 19 ind i det første overordentlige Storting, som det kaldtes. For en Del skyldtes det ringe Antal af Genvalgte den Omstændighed, at de militære Afdelinger og Søværnet ikke valgte Repræsentanter til Stortinget. Men Stemningen ved de borgerlige Valg var ogsaa meget vragende. Mest gik det ud over det moderate svenskvenlige Parti. Af dettes Førere kom kun Wedel ind i Stortinget. Kammerherre Anker, Løvenskjold, Jacob Aall, Grøgaard og Wergeland opnaaede ikke Valg. Selvstændighedsfølelsen var paa denne Tid meget

stærk i Norge. Dog var man ikke uforberedt paa en Forening med Sverig. Det var tværtimod den almindelige Mening i Norge, navnlig i Østlandet, at man, naar Christian Frederik nedlagde sin Krone, hvad man ansaa som sandsynligt, skønt man ikke kendte Mosskonventionens hemmelige Artikler, ikke kunde undgaa en Forening med Sverig. Men netop derfor vilde man have Selvstændighedssagens bedste Mænd ind i Stortinget, for at de kunde tale et Ord med om den Stilling, Norge skulde indtage. Af Uafhængigheds-partiets Talsmænd paa Ejdsvold kom man til at savne Falsen i Stortinget. Men Partiets andre ledende Personligheder kom næsten alle med.

Det er imidlertid nu paa Tide, at vi begive os til Stockholm, hvortil Carl Johan var ankommen den 9. September. Kong Carl opholdt sig endnu i Uddevalla, men Udenrigsministeren Engestrøm havde efter Anmodning af Kronprinsen fulgt denne til Stockholm for at være nærværende ved, hvad der skulde foretages i Løbet af de faa Dage, Carl Johan kunde ofre paa dette Besøg. Ogsaa Wirsén skulde følge til Stockholm, men kom først Dagen efter Kronprinsen.

Engestrøm hørte, som vi vide, til det storsvenske Regeringsparti, der var utilfreds med Mosskonventionen og overhovedet med, at Carl Johan havde standset, hvad Engestrøm kaldte hans Sejrstog. Udenrigsministeren ønskede helst Norge undertvunget. Nogen Konstitution fandt han det ikke rigtigt at give Nordmændene, i alt Fald ikke før de havde sendt en Hyldningsdeputation til Stockholm og havde underkastet sig Sverigs Overvælde. Da nu Carl Johan havde bevilget Mosskonventionen, og Forhandling med Stortinget maatte begynde, havde Engestrøm til disse

Forhandlinger foreslaaet en Komité, som kunde hævde Sverigs Overmagt og ikke var bange for at vise eller bruge sine Vaaben. Han fandt det rimeligt, at Wirsén blev Medlem af denne Komité, fordi det var ham, der fra Begyndelsen af havde haft mest med Foreningen af de to Riger at gøre; men han forlangte den udvalgte Generalguvernør over Norge, Feltmarechal Essen, som Formand og foreslog som 3die Medlem Wetterstedt, som efter at have været borte en Tid nu atter var til Raadighed. Carl Johan havde intet mod de to ikke-militære Medlemmers Valg at indvende og var heller ikke mod Essens, der imidlertid bad sig fritaget for Valget; men han havde meget mod Engestrøms hele Politik med Hensyn til Norge. Han følte nu Nødvendigheden af at komme til Rette med Norge ad Forsonlighedens Vej og ønskede at optage de Planer, som han tidligere havde forhandlet med 1809-Aars Mændene.

Efter Ankomsten til Hovedstaden sammenkaldte han et Raad til at granske Ejdsvoldskonstitutionen og gøre Forslag til de Forandringer, der burde foreslaas i Christiania. Dette Raad bestod af Minister Gyllenberg, Statsraaderne Rosenblad, Flemming og Lagerbring, Statssekretærerne Mørner og Brinkmann, hvilken sidste under Wetterstedts Fraværelse havde fungeret som Hofkansler. Dette Raad, som Wirsén tiltraadte efter sin Ankomst, er urigtigt kaldet Statsraadet¹⁾. Havde Carl Johan villet høre det svenske Statsraad, kunde det være kaldt til Gøteborg, hvor Kongen, medens Carl Johan var i Stockholm, tog hen fra Uddevalla. Det Raad, som sammenkaldtes i Stockholm paa Kongens

¹⁾ Se f. Eks. Alins: Den svensk—norske Union 56 og fig.

Vegne, var intet Statsraad — der var nok ogsaa Interimsregering i Stockholm —, det benævntes og kaldte sig Kongens Raadgivere ¹⁾).

Sagen har ingen Betydning for Norge, for hvem det egentlig var ligegyldigt, om det var Sverig eller Kongen af Sverig, der forhandlede med Stortinget, og som egentlig stedse stod i den Formening, at det var med Sverig, det forhandlede. Men en Kendsgjærning er det, at Carl Johan, strikte efter Kielertraktatens og Mosskonventionens Ord, ikke lod Sverig som Rige, men kun Kongen af Sverig optræde og ogsaa helst vilde have forhandlet med en Komité af Nordmænd eller af Nordmænd og Svenskere som personlige Tillidsmænd.

For det sammenkaldte Raad fremlagde Carl Johan Ejdsvoldsforfatningen, de af Christian Frederik under de europæiske Kommissærers Nærværelse i Christiania forfattede Udkast til Forandringer i den og et af ham selv tilvejebragt. Og med disse og andre Aktstykker som Grundlag forfattede Raadet, efter d. 12. med Kronprinsen at have gennemgaaet alle Ejdsvoldskonstitutionens Paragrafer og de Forandringer, der burde indføres, et fuldstændigt Udkast til en ny Grundlov, som, efter at Carl Johan var rejst, blev renskrevet og sendt til Kongen i Gøteborg til Approbation.

Samtidig med dette Arbejde bestemtes Sammensættelsen af den Komité, der skulde frembære Udkastet for Stortinget i Norge. Da Essen havde nægtet at være med, forsøgte Engestrøm at faa Lagerbring til at præsidere i denne Komité, da han var streng og den norske Opstands fødte Fjende; men da han ogsaa

¹⁾ Alins Bilagor 163 og 173.

trykkede sig, blev til Engestrøms Fortrydelse Rosenblad udvalgt til denne Post, Statsraadsmanden fra 1809, den deciderede Tilhænger af Adlersparres og Platens Principper med Hensyn til Norges Erhvervelse, der efter Engestrøms Mening ikke egnede sig til Posten, fordi han var forsonlig og alt andet end streng. Og da nu de øvrige Medlemmer bleve Statssekretær Mørner, Wirsén, Wetterstedt og den frivillige Forenings Forkynder fra 1809, Biskop Rosenstein — og da endelig Carl Johan efter Tilbagekomsten til Vestkysten til sidst, som vi ville faa at se, føjede Platen, hvem han vilde bruge til en særlig Mission til Christian Frederik, til Komitéen, var, som Engestrøm skrev i sine minnen ¹⁾, hele 1809 Rigsdag til Stede i denne Komité.

I det udfærdigede Udkast til norsk Grundlov vare de fleste af Christian Frederiks Forslag optagne, saaledes Vicekongen med konstitutionel Myndighed og særskilt Raad, en norsk Minister med to Statsraader i Stockholm. Ogsaa var det frisindede Indhold i Ejds-voldskonstitutionen i det væsentlige optaget, men det var dog et Forslag i 1809-Aars Mændenes Aand efter deres Princip om, at de to nordiske Riger skulde udgøre een Stat, bestaaende af to ligestillede og nøje fastknyttede Kongeriger med saa vidt muligt ensartede Konstitutioner. Dens 1. Paragraf, der vilde have været tilstrækkelig til at støde Nordmændene bort fra Udkastet, lød saaledes: „Kongeriget Norge skal, sammen med Kongeriget Sverig, udgøre en fri, uafhængig og uadskillelig Stat, der styres af en Konge.“

Carl Johan fik selv en Følelse af, at denne Redaktion kunde være mistænkelig for Nordmændene. Der

¹⁾ Engestrøms minnen II 227.

var jo endnu ikke Tale om andet end en Tilslutning af det selvstændige og uafhængige Norge til det lige saa selvstændige og uafhængige Sverig, saaledes som Kielerfreden havde bestemt Forholdet. Mosskonventionen bestemte, at der ikke maatte foretages andre Ændringer i Konventionen end dem, der vare nødvendige for Rigernes Forening (Union).

Hovedsagen for Carl Johan var at faa Konstitutionsudkastet saaledes redigeret, at Nordmændene ved Genemlæsningen af det straks fik Indtrykket af, at Kongens Løfter i Mosskonventionen vare opfyldte. Carl Johan vilde nemlig nu som altid have, at Kongen af Sverig skulde træde ind paa Christian Frederiks Plads, saa snart denne havde nedlagt sin Krone for Stortinget. Den norske Opfattelse, at Kongen af Sverig havde faaet Tilladelse til at forhandle med Stortinget som Bejler til den norske Krone, var ham en Vederstyggelighed, som han ikke kunde gaa ind paa uden, som han mente, at krænke Kielertraktaten og den Titel af Konge til Norge, som Kongen af Sverig alt havde antaget, og som var anerkendt af Europa. Kongen skulde forhandle med Stortinget som Konge i Norge. Derfor skulde han ogsaa i samme Øjeblik, Christian Frederik nedlagde sin Værdighed, aflægge Eden paa den norske Forfatning. Carl Johan medgav i den Anledning Kommissærerne til Christiania baade en af Kongen underskreven Ed og Blanketter, der kun vare forsynede med Kongens Underskrift, saa at Eden kunde tilføjes, hvis Stortinget ønskede den i en anden Redaktion, end den havde faaet i det underskrevne Eksempplar.

Hvad der beredte Kronprinsens Ønske den største Vanskelighed, var den Omstændighed, at Nordmændene ikke havde deltaget med ham i det Arbejde, der nu

var gjort i Stockholm. Havde han faaet sin oprindelige Villie med Hensyn til denne Sag sat igennem, saa havde det norske Statsraad sammen med norske og svenske Tillidsmænd straks begyndt Behandlingen af de nye Paragrafer, Kronprinsen vilde have ind i Grundloven som Foreningsbestemmelser og paa samme Tid drøfte de Lempelser, Kronprinsen i Anledning af Foreningen mente ønskelige eller nødvendige i de andre Artikler. Var det sket, kunde det hele have været afgjort inden Stortingets Sammentræden. Saa vilde et Par Dage efter Stortingets Sammentræden have været nok til i alle Retninger at give den nye Ordning lovlig Bekræftelse. Nu var der intet andet at gøre for Carl Johan end underhaanden at faa det svenske Forslag udbredt, saa Nordmændene før Stortingets Sammentræden kunde blive bekendt med det. Kommissærerne fik Bemyndigelse til inden Stortingets Aabning konfidentielt at gøre Carl Johans Grundlovsforslag saa bekendt for de Stortingsmænd, de kunde komme i Berøring med, at Tilliden til Kronprinsens Loyalitet kunde bevæge dem til straks at skride til Erkendelsen, hvorefter den mere detaillerede Behandling af Forslaget kunde finde Sted. Men for at dette kunde lykkes, ansaa han det dog for ønskeligt, at Forslaget underkastedes en ny Behandling sammen med de norske Mænd, som det var Kronprinsen muligt at faa fat i. Han havde saaledes Tank og Hout boende i den okkuperede Del af Norge. Disse indbødes til Frederikshald, der blev Kronprinsens Hovedkvarter efter Tilbagekomsten fra Stockholm. Her samledes ogsaa de kgl. udnævnte Kommissærer, som skulde afgaa til Christiania, og sammen med disse udarbejdede de to norske Mænd et nyt Forslag, hvis 1ste Paragraf f. Eks. fik følgende fra det stockholmske Udkast forskellige

Redaktion: „Kongeriget Norge skal være et frit, selvstændigt og udeleligt Arverige, der er forenet med Sverig under een Konges Styrelse.“ Ikke nok med de Forandringer af Stockholmerforslaget, som foregik ved denne Revision i Frederikshald, fik Kommissærerne Lov til at foreslaa eller endog delvis foretage Ændringer efter Ankomsten til Christiania, hvad de ogsaa gjorde. Imidlertid blev Forslaget, skønt det erkendtes for at være uventet imødekommende, ikke helt antageligt for Nordmændene, og der fandtes Ting deri, som man i Norge aldrig vilde gaa ind paa, som f. Eks. at Kongen skulde kunne ansætte svenske Embedsmænd i Norge og omvendt, og at han i Forbindelse med Stortinget, eller i enkelte Tilfælde endog uden det, kunde give Svenskere Naturalisation som norske Borgere, indtil senere — baade i Norge og Sverig — en Lov om gensidig Borgerret i de to Stater var bleven gennemført.

Det var ogsaa for at faa den saa meget eftertragtede øjeblikkelige Erkendelse af Kongen af Sverig efter Christian Frederiks Abdikation, at han sendte Platen til den sidstnævnte paa Ladegaardsøen. Den betroede Tillidsmand, som ankom til Christiania d. 28. September, medførte et Brev til Christian Frederik, der mindede denne om hans Forpligtelse til at nedlægge sin Værdighed i Stortingets første Møde, men bad ham om at ledsage denne Akt med en Opfordring til Nordmændene om med Ro og Orden straks at erkende den svenske Konges Myndighed¹⁾. Kong Christian Frederik var selvfølgelig ikke i Tvivl om,

¹⁾ Brevet i Yngv. Nielsen: Det første overordentlige Storting S. 41.

hvad han skyldte sin Ære og Norges Vel. I indgaaende, skarpe Samtaler med Platen nægtede han bestemt at opfylde flere af Carl Johans Ønsker, end han alt havde gjort, maaske paa Bekostning af sine øvrige Dages Ro. Han viste Platen den Tale, han vilde holde i Stortinget, hvis han kom der. Denne indeholdt en historisk Redegørelse for de Begivenheder og Forhold, som havde bevæget ham til at ofre sin personlige Lykke for ej at se Norge ødelagt, men derimod dets konstitutionelle Forfatning sikret og derved, saa vidt muligt, dets Selvstændighed bevaret. Efter at have gjort sig bekendt med denne Tale forandrede Platen sin Anmodning. Nu vilde han slet ikke have Christian Frederik personlig ind til Stortinget. Han bad ham oplæse sin Tale for en Deputation af Stortinget i sit Hjem og derpaa straks rejse, hvilket Kongen, der var resigneret, lovede at gaa ind paa, hvis Stortinget da ikke, som han antog muligt, vilde fordre hans personlige Nærværelse.

Alt var nu ordnet paa bedste Maade fra Carl Johans Side, og den 4. Oktober gav da Kommissærerne sig paa Vej fra det svenske Hovedkvarter i Frederikshald; men de fik ved Demarkationsgrænsen en Modtagelse, som straks satte dem i en nogen anden Stilling, end de havde ønsket at komme i. De modtoges nemlig med Pomp som et fremmed Gesandtskab, der sendtes til Kongeriget Norge. Da de den 6. holdt deres Indtog i Christiania, eskorteredes de af ridende Jægere og indkvarteredes samlede i et Par Bygninger, hvor der i den, som Formanden, Rosenblad, skulde bebo, var indrettet dagligt Taffel for hele Legationen med dens Adjudanter og Sekretærer, samt de Gæster, de maatte indbyde. Norsk Statsraad Rosenkrantz gav dernæst en officiel Middag for dem, men

den ceremonielle, kolde Høflighed, der herskede ved denne Sammenkomst og i det hele den nærmeste Tid efter Svenskernes Ankomst, hindrede disse i at indvirke saaledes paa de norske Stortingsmænd enkeltvis, som Carl Johan havde anbefalet dem. De følte sig som fremmede. Kun Wedel og Kammerherre Anker besøgte dem. Den første ytrede sin Glæde over den forestaaende Forening, og den sidste indbød dem til en Middag paa Bogstad.

Imens samledes Stortinget. Den 7. indfandt Medlemmerne sig i Kathedralskolens Bygning, nuværende Departementsbygning. Efter at Diriks som midlertidig Præsident havde ladet Valgbrevene prøve, ved hvilken Lejlighed det blev afgjort, at Repræsentanterne fra Frederikshald og Frederiksstad ikke kunde møde i Stortinget, medens Hount og en anden valgt Mand fra de okkuperede Distrikter fik Adgang, fordi det godtgjordes, at hverken disse eller deres Vælgere havde aflagt Ed til Sverigs Konge, konstituerede Stortinget sig og forlangte, at Forhandlingerne den følgende Dag skulde aabnes forfatningsmæssigt af Kongen eller hvem han dertil bemyndigede (Ejdsvoldskonstitutionens § 74). Den 8. oplæste nu Præsidenten en fra Kongen modtagen Skrivelse, hvori denne meldte, at han af Helbredshensyn ikke kunde møde personlig i Stortinget, men ønskede en Deputation sendt til sig for at meddele denne, hvad han vilde henvende Stortingets Opmærksomhed paa. Men denne Forretningsgang vilde Stortinget ikke billige. Før Afsendingen af nogen Deputation forlangte Stortinget at blive aabnet paa grundlovsmæssig Maade. Statsraadet saa sig derfor nødt til in pleno at møde i Stortinget og oplæse den af Kongen konciperede Tale, som han havde ladet Platen læse, og som han havde sendt Rosenkrantz i

Kopi for det Tilfælde, at der skulde blive Brug for den. Først derefter valgte Stortinget en Deputation til at møde paa Ladegaardsøen hos Christian Frederik. Den kom til at bestaa af 25 Medlemmer, og i Overværelse af den og af Statsraadet, der ogsaa tog til Ladegaardsøen, foregik den 10. Oktober den gribende Akt, i hvilken Christian Frederik uden Forbehold nedlagde sin Krone for sig og Afkom.

Beretning om denne Statsakt gaves i et bevæget Møde i Stortinget d. 12. Oktober. Men hvad skete nu? Modtoges Kongens Demission og sendte man Meddelelse derom til de svenske Kommissærer, der ventede paa en saadan Efterretning og paa samtidig at faa Adgang til Stortinget? Nej — det første, Tinget nu foretog sig, var at vælge en ny norsk Regering og at nedsætte en Komité til Undersøgelse af Rigets Tilstand og Ressourcer.

Den nye Regering blev dog kun det hidtidige Statsraad, forøget med to nye Medlemmer, nemlig Oberst Hegermann og Kommandør Fasting. Forøgelsen foretoges i Henhold til Grundlovens § 42 og 48, der foreskrev en slig Forøgelse ved Tronledighed, men da en saadan egentlig ikke var tilstede nu, eftersom Christian Frederik vel havde nedlagt sin Værdighed og løst Norge fra Troskabseden til ham, men Stortinget ikke havde modtaget Abdikationen endnu, tilføjedes siden § 43, der foreskriver det samme, naar Kongen bliver uskikket til at regere paa Grund af Sygdom p. p., hvad der dog bedre havde svaret til Tilstanden straks efter Mosskonventionen, end til den nuværende.

Imidlertid maatte det nu bestemmes, hvorledes Forholdet til de svenske Kommissærer skulde være. Saaledes kaldtes de ankomne altid i det mindste i alminde-

lig Tale, skønt de jo kun var Kongen af Sverigs Kommissærer. Disse havde efter Ankomsten til den norske Hovedstad hver Dag arbejdet paa deres Konstitutionsudkast sammen med Carl Johan, der fra Frederikshald skriftligt ytrede sin Mening om Forandringerne. Kommissærerne havde draget de Stortingsmænd til sig, de havde kunnet. Wedel og adskillige af Statsraaderne havde læst Forslagene og givet deres Mening derom til Kende. Men de ønskede, at Stortinget skulde vælge en Komité særligt for at gøre sig bekendt med dette Arbejde, en Komité, som Kommissærerne kunde bruge med Hensyn til Konstitutionsudkastets Fuldendelse og Bekendtgørelse. Thi uden Kendskab til dette Forslag kunde Kongens Anerkendelse ikke ventes, og denne maatte dog helst ske paa samme Tid, Christian Frederiks Abdikation modtoges.

Men Stortinget var slet ikke til Sinds at udvælge nogen saadan Komité for svenske Mænd, hvis Ærinde det ikke engang kendte. Det modsatte sig, hvad Statsraadet i den Hensende forlangte. Har Kommissærerne noget paa Hjerte, saa lad dem møde for Stortingets Skranke og forklare deres Ærinde. Vi ville in pleno høre, hvad de ville os. Saaledes besluttede Stortinget, og derfor maatte Statsraadet d. 12. Oktober meddele de svenske Kommissærer, at Stortinget den 13. Kl. 10 om Formiddagen vilde være forsamlet for at modtage dem og lade sig foredrage deres Ærinde. Det var nu ganske stridende mod Carl Johans Instruks at indfinde sig i Stortinget, før dette havde erkendt den svenske Konge ogsaa som sin. Men der var nu allerede gaaet 8 Dage af den 14 Dages Vaabenstilstand, som Mosskonventionen tilstod efter Stortingets Sammentræden, og benyttede man ikke denne Lejlighed, vilde der

maaske slet ingen Forstaaelse opnaas med Stortinget. Kommissærernes Formand tog det derfor paa sig at være Kronprinsens Befaling overhørig og at møde i Stortinget for helt officielt i Spidsen for den svenske Kommission at meddele Tinget sit Ærinde og at udbede sig en Komité, som den Carl Johan ønskede.

Dette Besøg blev en succés, som fik Indflydelse paa de senere Begivenheder. Svenskerne bleve ved Opgangen til Stortingets Lokaler modtagne af en Deputation, der førte dem ind i Stortingssalen. Alle Medlemmer bleve staaende op, saa længe de svenske Gæster befandt sig i Salen. Rosenblad talte godt og forsonligt, sagde ikke et Ord, der kunde virke ubehageligt paa nogen og fik dog sagt, hvad han vilde, fik Kommissærernes Fuldmagter afleverede tillige med to Eksemplarer (et paa svensk og et paa norsk) af Udskastet til den reviderede Ejdsvoldsforfatning, ligesom han ogsaa fik Ønsket om en Komité, som den flere Gange omtalte, udtalt.

Stortingsmændene syntes godt om Rosenblads Tale og fandt ogsaa Forfatningsudkastet, som blev oplæst efter Kommissærernes Bortgang, loyalt forfattet, om der end var en Del deri, man ikke kunde gaa ind paa. Den følgende Dag, den 14., og den 15. med førtes der i Stortinget levende Debatter om, hvorledes Sagen med Sverig skulde gribes an, om man overhovedet skulde søge Forlig og Fred. Man blev dog straks enig om, at man ikke vilde nægte Svenskerne den Komité, de ønskede. Man bestemte dens Medlemmers Antal til 9 og valgte dem straks, men den blev ikke selvstændigt forhandlende, saaledes som Carl Johan havde ønsket den. Stortinget vilde selv in pleno afgøre Sagerne. Komitéen skulde blot bringe Stortinget

Underretning om, hvad Svenskerne vilde, og bringe Kommissærerne de Spørgsmaal, som Stortingsmændene ønskede oplyste.

Overskue vi, hvad der nu var sket, maa det erkendes, at Stortinget paa den korrekteste og smukkeste mulige Maade havde klarlagt for Verden, at det var for det suveræne Norge, at Kongen af Sverig ved sine Kommissærer optraadte som Bejler til Tronen, og hvad der geraader Norges værdige Holdning til Ære, er, at Kommissærerne saa sig nødsagede til at erkende Stillingen netop saaledes. Disse indmeldte til Carl Johan, at de havde erkendt den fornyede norske Regering, at de ikke havde forlangt den svenske Konges Anerkendelse for ikke at risikere Afslag, men blot havde forlangt en højtidelig Beslutning om Foreningen mellem Sverig og Norge, hvilken Nordmændene vare tilbøjelige til at tage efter Mosskonventionens Ord, men ikke nogen endelig, da Nordmændene efter den svenske 1809-Aars Rigsdags Eksempel vilde vedtage Grundlovsforandringerne først, inden de valgte Kongen. Kommissærerne havde saaledes i mistænkelig Grad nærmet sig Norges Standpunkt, ja endog vovet den Formening, at en slig Forhandling direkte med Stortinget stemte med Mosskonventionens Aand og Mening, hvad der vel paa denne Tid var det mest forbryderiske Kætteri, en Svensker kunde bekende sig til.

En Trøst ydede Kommissærerne dog Carl Johan. De erklærede nemlig — hvad der er umuligt at forbigaa her, saa karakteristisk det er for Situationen —, at den nys forklarede Tilføjelse af Grundlovens § 43 til Motiverne for den forstærkede Regering skyldtes dem og indeholdt en Anerkendelse fra norsk Side af Kongen af Sverig som norsk Konge:

Denne § siger nemlig, at Regeringen skal forøges med 2 Medlemmer, ikke blot naar Kongen er uskikket til Regeringen paa Grund af Sinds- eller Løgemssvag-
hed, men ogsaa, naar Kongen er fraværende fra Riget. Men da Christian Frederik hverken var syg eller fraværende, maatte Paragrafens Medoptagelse betyde, at det var Kong Carl XIII, man tænkte paa. Thi han var fraværende. Uden Tvivl har Carl Johan ikke følt sig synderlig opbygget ved denne Trøst; men Kommis-
særernes Fremstilling, er dog næppe i Sverig faldet helt til Jorden ¹⁾).

Carl Johan var selvfølgelig ikke tilfreds med Kommis-
særernes egenmægtige Eftergivenhed. Alle hans Planer kunde derved styrtes omkuld. Men efter to Dages Græm-
melse valgte han det Parti at føje sig og takkede dem da for deres Optræden og Konduite, dog med den Be-
mærkning, at det var nødvendigt hurtigst muligt at faa den Resolution om Rigernes Forening, de stillede i Udsigt; thi Hæren kostede Penge, og enten maatte den sendes hjem eller frem. Han meddelte dem, at det ogsaa hastede, fordi de russiske Troppers Over-
rejse med hver Dag blev vanskeligere, og han var bestemt paa at kalde dem og rykke frem, hvis ikke snart det hele endte til Ære og Glæde for de forenede Nationer.

Ved den af Kommissærernes Formand, svensk Stats-
raad Rosenblad, valgte Holdning og resolut gennemførte Optræden i det hele var det aabenbart, at Foreningen maatte komme i Stand. Vaabenstilstanden nærmede sig sin Slutning; Nordmændene maatte beslutte sig med Hensyn til Krig eller Fred; men i det Øjeblik

¹⁾ Sml. Alin 72 og 73.

havde Fjenden, saa at sige, kastet sig for Norges Fødder. Rosenblad havde i sin Tale ladet Sverigs tidligere Fordringer uberørt, havde endog betegnet Foreningen som et Forbund¹⁾. Han kom ogsaa i andre Punkter Nordmændene saaledes i Møde, at disse maatte faa Indtrykket af, at de kunde bestemme Foreningens Art og Natur.

Der var dog dem i Stortinget, som ikke vare stemte for Foreningen, og mange, som ansaa det for nødvendigt, at man ikke overilede sig. Der kom Forslag om, at man skulde fordre Vaabenstilstanden forlænget blot en 14 Dage for at faa Tid til Overvejelse. Men det blev ikke vedtaget. I Steden for besluttede Stortinget d. 15. Oktober, at Møderne skulde opsættes i 3 Dage fra 15. til 18., for at de to Komitéer, som nu vare i Virksomhed, nemlig den, som undersøgte Rigets Ressourcer, og den, der forhørte Kommissærerne, kunde afslutte deres Beretninger, saa at disse kunde afgives efter den 18., og dernæst Stortinget d. 20. kunde tage sin Beslutning om Foreningen med Sverige i Princippet.

Den 18., da Stortinget mødte igen efter Ferien, var det første Spørgsmaal, der kom til Afgørelse, det, om man skulde modtage Kong Christian Frederiks Abdikation og løse ham fra hans Troskabsed. Men Stortinget besluttede, at Afgørelsen af dette Spørgsmaal skulde udsættes, indtil Hovedgenstanden for dette Storting var afgjort.

Den 19. skred man dernæst til for lukkede Døre at høre Beretninger fra de omtalte to Komitéer. Den første af disse, som angik Hæren og Rigets Ressourcer, afgaves af Kaptajn Motzfeldt og meldte, at Hæren, naar

¹⁾ Aall (2. Udg.) 528.

Vaabenstilstanden opsagdes, ikke kunde samles ved Glommen i en saadan Styrke, at den kunde holde sig der. Den kunde først blive fuldtallig Nord for Christiania, men der vilde den være 21000 Mand med 8 Batterier, en Styrke, som vilde være Svenskernes jævnbyrdig, da der af disses 30000 Mand ikke vilde kunne komme flere ud over Christiania. Der havdes Ammunition og Vaaben for et Aar, saa der endog kunde gives det fornødne til Nationalvæbningen, der uden for den mobiliserede Hær kunde kaldes til Virksomhed over hele Landet.

Troppernes Beklædning, hed det videre, kunde holdes vedlige i et Aar, endog Fodtøj havdes tilstede, da der var ankommet rigelige Læderbeholdninger. Kun manglede man Linned og Vinterudstyr, hvilke Sager dog maaske nok kunde skaffes. Af Forplejning laa der for en Maaned i Magasinerne i Ringerige, i Land og de andre Steder, og man vilde kunne faa Forplejning til Hæren for næsten 3 Maaneder, naar Magasinerne i Christiania og Drammen kunde transporteres derhen. Der var i den sidste Tid endog samlet overmaade store Forraad her. Men blev disses Flytning maaske ikke mulig, saa maatte den nye rige Høst dog lette Hærens Forplejning. Værst var Finansvæsenet. Af de 14 Millioners Seddelbeløb, som Staten havde garanteret, vare 2,400000 Rdl. endnu ikke udstedte, men Komitéen vilde ikke raade til at sende dem ud, men opfordrede Stortinget til at tage denne Sag selvstændigt op og afgøre, hvorledes Pengemidlerne skulde skaffes til Veje. Kontant havde man kun c. 4000 Pd. Sterling.

I Diskussionen, der fulgte efter denne Beretning, blev der henvist til de forskellige Udveje, der finansielt tilbød sig. Man kunde forøge Seddelmassen med ny Garantier, men det vare alle imod. Man kunde da

stifte Laan, enten frivillige eller Tvangslaan. Udsigterne til at vinde de fornødne Midler ved disse Foranstaltninger samt Spørgsmaalet om, hvad man kunde erholde ved Skatternes Forhøjelse og direkte Udskrivning af Fornødenheder drøftedes, men der toges dog ingen Beslutning om denne Sag.

Af forholdsvis større Betydning var den Beretning, som Professor Treschow aflagde paa den anden Komité's Vegne. Komitéen havde i et Par Dage været sammen med de svenske Kommissærer for at drøfte de forskellige Spørgsmaal, som de to Rigers Forening kunde fremkalde. Og Komitéen havde faaet det Indtryk, at Foreningen vilde kunde erholdes, saaledes som Norge ønskede den. Der var vel en Del Punkter, med Hensyn til hvilke de svenske Kommissærer ikke turde udtale sig bestemt og særlig ikke saaledes, som Nordmændene ønskede. Saaledes kunde de ikke sige noget bestemt om, hvorvidt eller i hvilken Grad Kongen vilde drage Tropper ud af Norge, heller ikke kunde man opnaa klar Besked angaaende norske Fæstningers Rømning, om svenske Embedsmænds Ansættelse i Norge, om Flaget, hvilket de svenske Kommissærer tænkte sig sammensat af svenske og norske Farver i Forening, samt endelig om andre Ting af storpolitisk Betydning. Men i det hele og store havde Kommissærerne svaret tilfredsstillende paa alle Spørgsmaal, og de havde udtalt det som noget selvfølgeligt, at Carl Johan fra det Øjeblik, Foreningen var erklæret, vilde tage det størst mulige Hensyn til Norges Ønsker.

Den 20. Oktober oprandt da endelig den Dag, den næstsidste i Vaabenstilstanden, da Stortinget efter

forud tagen Beslutning vilde votere om Foreningen med Sverig.

Der holdtes en Mængde Taler, men ingen egentlig imod Foreningen, skønt 5 Medlemmer stemte mod denne (blandt de Stemmende Christi, Kaptajn Motzfeldt og Konow). Wedel gjorde sig bemærket ved den svenske Aand og den stærkt nedsættende Kritik, som gav sig Kende ved Omtale af den tidligere danske Regering og Christian Frederik. De andre Deltagere i Diskussionen lagde tværtimod som Regel Kærlighed til Danmark og Anerkendelse af Christian Frederik for Dagen; men de fandt, at man, efter at Christian Frederik havde forladt Norge, burde gaa ind paa Foreningen, som den klogeste af de Udveje, der kunde føre ud af de nærværende Tilstande. Foreningen betegnedes som et Fornuftparti, Norge under de nærværende Omstændigheder næppe burde vise fra sig. Billedet om Norge som en Mø (Skjoldmø) og Sverig som hendes Bejler holdt sig stadig oppe. Treschow bemærkede, at Partiet med Sverig ikke indeholdt noget glimrende, noget for Egennyttens eller Forfængeligheden tillok-kende, men at det godt kunde blive lykkeligt, da Partiet var lige, saa at en fornuftig Forbindelse kunde blive til Gavn for begge Parter.

I det Foreningen med Sverig, for hvilken kun Wedel talte varmt, saaledes blev vedtagen, var det dog i Overensstemmelse med det Standpunkt, man indtog, at Flertallet ikke vilde se den virkeliggjort, før man var vis paa at kunne faa den, som man ønskede. Ved Afstemning blev det med 47 mod 30 Stemmer vedtaget, at Kongevalget ikke skulde foregaa, før man var bleven enig om de Forandringer, Rigets Grundlov skulde modtage.

Kommissærernes Forhaabninger opfyldtes derfor ikke. Det Budskab, som tilgik dem i et af Stortinget billiget

Brev fra Præsidenten, lød saaledes, at Norge skulde som et selvstændigt Rige forenes med Sverig under een Konge, men under Overholdelse af dets Grundlov med de til Rigets Held og i Anledning af dets Forening med Sverig nødvendige Forandringer — hvilke Forandringer snarest muligt vilde blive overvejede og besluttede af Stortinget, som, saa snart dette var sket, højtideligt vilde udvælge og erkende Kong Carl XIII som Norges konstitutionelle Konge.

Erkende! Dette var et Ord, som tilfredsstillede Svenskerne, skønt det fremgik af Skrivelsen, at Kongen i alt Fald ikke erkendtes endnu. For det Ords Skyld tilgav de meget. Skrivelsen var jo egentlig en Skuffelse for Kommissærerne. Men de besluttede sig til ikke at lægge Mærke dertil, tværtimod nu at anse alt vigtigt for opnaaet. De anmodede derfor Stortinget om Tilladelse til at hilse paa det. Og den følgende Dag, da de havde faaet Tilladelsen, indfandt de sig in pleno i Stortinget og bragte det en Tak, som absolut maatte opfattes, som om Sverig nu havde opnaaet alt, hvad det kunde ønske.

„Den er da indtraadt,“ udbrød deres Ordfører, „den evigt mindeværdige Dag, som skal ende Nordens langvarige Misforstaaelser og aabne nye Tidsrum for Fred, Ære og Held. Nordmænd og Svenskere have sænket de Vaaben, som de nylig rettede mod hinanden, for paa Spidsen af de Fjelde, som fordum betegnede fjendtlige Grænser, at oprejse et Minde for Forsoning og ny Broderpagt. Derfor skulle de kundgøre for Verden, at de ej efterstræbe nogen anden Ære end at leve selvstændigt inden for deres Klippe, og at Nordpolen og Havet ere Grænserne for deres Ønsker og Forhaabninger.

Den samme Glæde, som Kommissærerne lagde for Dagen, kunde Carl Johan ikke hæve sig til. Han

havde Vaabenstilstandsperioden igennem fortsat sine Klager over den Sendrægtighed, hvormed Nordmændene udhalede Kongens Erkendelse; han havde syslet med Planer til at rykke frem, hvis Nordmændene ikke til Vaabenstilstandens sidste Dag, den 21., havde gjort, hvad de i den Retning skulde. Han vilde nu ikke ved Fremrykningen aabenbare for Verden, at der endnu var Krig i Norge. Han vilde rykke frem uden Opsigelse af Vaabenstilstanden og som en Høvding, der straffer Oprørere, men beskytter og belønner Landets gode Indvaanere. Han vilde overvælde Christiania, men med største Mandstugt, vælge sig et Statsraad, som de gode Borgere skulde udpege for ham, Wedel, Hount, Treschow, Hegermann o. s. v.¹⁾ Carl Johan havde fra Kommissærerne selv faaet Anmodning om at true Nordmændene, han havde endnu den 20. Oktober gjort dette, men nu kom Kommissærerne med deres Glædesbudskab, der jo kun var et Løfte fra Stortinget om at ville erkende Kongen, naar det først havde faaet, hvad det vilde.

Han havde Vanskelighed ved at finde sig tilfredsstillt ved Kommissærernes Forsikring om, at det nu højst vilde vare en 9—10 Dage, inden Kongens Erkendelse var en Kendsgerning. Han syntes heller ikke i andre Henseender om Stortingets Resolution. Hvad vilde det sige, at Kongen skulde være Norges konstitutionelle Konge? Skulde Kongen kun være et Appendiks til den norske Forfatning, den, som Stortinget nu tumlede med uden at bryde sig om Kongen?

Imidlertid kunde Kronprinsen ikke i dette Moment komme bort fra Kommissærerne. De havde taget

¹⁾ Detailler med Hensyn til denne Periode vil blandt andre Steder kunne findes i Yngvar Nielsens „Det første overordentlige Storting.“

Kommandoen og forlangte ikke saa lidt. De vilde, at Kronprinsen skulde begynde at lade de svenske Tropper gaa bort fra Norge og i det hele gøre det muligt for dem at kunne forkynde for Norge, at Krigen nu var forbi eller i Begreb med at blive det.

Nogle Dage efter den 20. skrev Kronprinsen eller lod Regeringen skrive til Magterne om den indtraadte Forsoning. Bennigsen i Holsten fik Bud fra ham, at han nu kunde gaa hjem til Rusland med sine Tropper.¹⁾

Carl Johan begyndte ogsaa at lade Tropper gaa tilbage til deres Hjem, foreløbigt dog kun Afdelinger, som tidligere vare sendte bort fra Norge, men vare standsede undervejs. Nu fik de Lov til at fortsætte deres begyndte Hjemmarch. Dog, det varede ikke længe, før de bleve standsede igen. Kronprinsen vilde ikke give sine Magtmidler fra sig. Det blev heller aldrig til noget rigtigt med Hjemsendelsen af Tropperne i Norge, hverken med de svenske eller de norske. Thi de sidste bleve naturligvis i deres Stillinger, saa længe Svenskerne ikke forlod deres.

Havde Kommissærerne og Carl Johan lagt saa stor en Vægt paa det norske Stortings Løfte om at ville vælge og erkende Kong Carl XIII, naar de til Norges Held og i Anledning af dets Forening med Sverig nødvendige Forandringer først vare overvejede og besluttede af Stortinget, var med det samme Norges Ret erkendt til inden for Mosskonventionens Ramme at bestemme Foreningens Natur og Væsen. Dette var alt i Diskussionen d. 20. i Stortinget blevet betragtet som en Selvfølge. „Det er ikke Norge, der har nærmet sig Sverig“, havde saaledes en Taler sagt, „men omvendt.

¹⁾ Schinkels minnen, Bihang III, 319

Det er Sverig, som ønsker en Forbindelse med os. Derfor maa Norge være den af de to Stater, som har Ret til at bestemme Foreningens Betingelser“.

Denne Grundsætning ledede ogsaa Stortinget efter den 20. og lagde sig for Dagen paa en storslaaet og imponerende Maade. Stortinget vilde ikke direkte have noget at gøre med det svenske Forfatningsudkast, som var blevet det overleveret af Rosenblad d. 13., og som hidtil havde været Grundlaget for de Samtaler, som havde fundet Sted mellem de Svenske og Stortingskomitéen og derfor ogsaa for de fleste af de Ytringer om Sagen, der faldt i Stortinget. Stortinget vilde nu selv gennemgaa Ejdsvoldsforfatningen fra § 1 af til Slutningen og selv bestemme, hvilke Forandringer der vare nødvendige. Svenskerne havde i deres Udkast flere Steder taget for stort Hensyn til Kongens Vel; Stortinget foresatte sig i højere Grad at paatale Statens. Det vilde ikke for Kongens Skyld tillade andre Forandringer end dem, Mosskonventionen havde tilladt. Det besluttede sig til at holde Ejdsvoldsforfatningen i den Grad i Ære, at det vilde beholde denne Grundlovs Ord og Udtryk selv paa saadanne Steder, hvor Kommissærernes Udkast egentlig indeholdt et klarere Udtryk for samme Tanke.

Den Stilling, Stortinget ved Omstændighedernes Magt erholdt, var i politisk Henseende karakteristisk, fordi de Betingelser, det maatte stille, i høj Grad angik Sverig, som slet ikke var med. Sagen om Norge, som den nu stod, var jo ikke drøftet med det svenske Statsraad, langt mindre med den svenske Rigsdag. Dennes Medlemmer vare sikkert af samme Mening som Engestrøm, at Norge var et erobret Land, der var Sverigs Forfatning og Love underordnet. Kommis-

særerne havde lagt Forfatningsbestemmelser ind i deres Udkast, som let kunde forenes med et overvundet Lands Indordning under et større Hovedland; men Stortinget forlangte som Betingelse for en Forening med Sverig Ligestillethed og adskilligt andet, vi ville se berørt i det følgende.

For at udføre sit Hverv paa en hensynsfuld Maade foretog Stortinget nogle Forandringer ved den eller de Komitéer, som vare nedsatte for Kommissærernes Skyld. Den store Komité, der var Mellemed mellem Kommissærerne og Stortinget, forøgedes med 6 nye Medlemmer, hvoriblandt Stortingets Præsident, Christie, og Wedel. Disse skulde forhandle Paragrafferne med Svenskerne og derefter indstille Resultatet til Stortinget og tillige gøre Stortingets Beslutninger bekendte for Kommissærerne. Disse sidste Beslutninger skulde ikke være endelige, hvis Kommissærerne nedlagde Indsigelse mod nogen af dem; i saa Fald skulde de kunne optages endnu en Gang til Behandling.

Carl Johan kunde med Rette føle sig foruroliget ved den indtraadte Situation, men hvad der ramte ham føleligere endnu, var den første Beslutning, Stortinget tog om Unionssagen, inden endnu den forstærkede Komité havde haft det første Møde med Kommissærerne, og tillige inden den paragrafvise Gennemgang af Ejdsvoldsloven var begyndt.

Den 25. var nemlig nogle Paragraffer, som under den gamle Komité's Forhandlinger med de svenske Kommissærer havde vakt Uenighed, til Behandling i Stortinget. Det var §§ 25, 26 angaaende Krigsvæsenet. Carl Johan havde syntes godt om disse Paragraffer, der gav Kongen den højeste Befaling over Rigets Land- og Sømagt, samt i § 26 Ret til at sammenkalde

disse Tropper, begynde Krig og slutte Fred, indgaa og ophæve Forbund, sende og modtage Gesandter. Ogsaa den eneste Indskrænkning i Kongens Ret, som fandtes i denne Paragraf, nemlig den i § 25, at den norske Krigsmagt ikke maatte overlades i fremmede Magters Tjeneste eller fremmede Krigsfolk indlades i Riget uden Stortingets Samtykke, behagede ham; thi han forudsatte, at Nordmændene ikke vilde betragte svenske Tropper som fremmede. Men Nordmændene havde meget at indvende mod den svenske Opfattelse, der laa til Grund for disse Paragraffers omtrent ordrette Overførelse i det svenske Udkast til den reviderede Lov. Kaptajn Motzfeldt erklærede i Stortinget, at det var nødvendigt at fastslaa Bestemmelser om, i hvilken Grad norske Tropper kunde inddrages i Sverig og svenske i Norge. Han foreslog derfor, at der til Indholdet af § 25 føjedes følgende: „I Fredstid maa aldrig andre end norske Tropper være i Norge og ingen norske Tropper i Sverig; men naar Sverigs Grænser eller Kyster angribes, skal den halve Del af Norges organiserede Landmagt kunne bruges i Sverig, og naar Norge angribes, skal Sverig komme Norge til Hjælp med saa megen Landmagt, som den halve Del af den norske Landmagt udgør. En større gensidig Hjælp skal af Norge ikke gives eller modtages uden Stortingets Samtykke. Ej heller maa norske Tropper uden Stortingets Samtykke bruges uden for Sverigs Grænser“.

Dette Forslag blev vedtaget enstemmigt, indbefattet Grev Wedel, der endog efter Sigende skal have opfordret Kaptajn Motzfeldt til at stille det. Men Meddelelsen derom oprørte Carl Johan paa det voldsomste. Det tog Grundvolden bort fra den Stilling, han havde forudsat for Kongen, og som han støttede paa Mosskonventionen. Han paastod endog, at Stortinget ikke kunde

forandre en Hovedparagraf i Ejdsvoldskonstitutionen, der var antagen af den svenske Konge sammen med Mosskonventionen, uden i al Fald efter Forhandling med ham.

Carl Johan grebes saa meget mere af denne efter hans Mening uberettigede Villiesytring, som den hang sammen med en anden Sag, som for Øjeblikket verserede mellem ham og Norge, nemlig de norske Fæstninger Frederiksstads og Frederikstens Rømning. Han havde ikke engang villet love noget om Rømningen af det flade Land, hans Tropper okkuperede efter Vaabenstilstanden; thi han gik ud fra, at Kongen maatte have Ret til at opstille begge Rigers Tropper, som han vilde; men de Fæstninger, han havde erhvervet for Sverig, vilde han overhovedet ikke rømme, i det mindste ikke, før den Tid var kommen, da den svenske Konge kunde stole paa Norges Troskab i samme Grad som paa Sverigs.

Kommissærerne maatte efter Carl Johans Befaling derfor nedlægge Indsigelse mod Stortingets Beslutning og tillige døde stærke Bebrejdelser, fordi de i den Grad havde ladet Magten glide sig ud af Hænderne, at et Forslag som Motzfeldts kunde vedtages i Stortinget med Enstemmighed. Kronprinsen kunde ikke forstaa, at der nu, da de Danske for saa stor en Del dog vare borte og Christian Frederik med, — han opholdt sig paa denne Tid om Bord i en dansk Brig ved Frederiksværn — kunde være nogen Stemning i Norge, som Kommissærerne ikke kunde faa Bugt med. Carl Johan bad dem benytte Wedel og andre saadanne Folk til at fremme Sverigs Interesser. Men fremfor alt, skrev han — jeg gentager det for Dem — Kongens Anerkendelse er den store Sag, hvorpaa De maa an-

vende al Omhu. Lader Forsamlingen mærke, at denne Handling ikke berøver den Adgangen til at forhandle om de Materier, der interessere den. Tværtimod, dens Overvejelser vil saa faa al Lovlighedens Præg. Kongen er nemlig Norges Konge efter Kieltraktaten, han er det efter Mosskonventionen og nu ogsaa ifølge Stortingets Beslutning af 20. om at ville erkende ham. Nordmændene ere Kongens Undersaatter, men modsætte de sig hans Villie uden gyldige Grunde, blive de Rebeller. Jeg har hidtil behandlet dem med Mildhed, men der maa være en Grænse for alt. Forklar Nordmændene, at jeg gør Stortinget ansvarligt for alle de Følger, som dets Tøven med Kongens Erkendelse kan faa. Endnu kan jeg paa 8 Dage faa Bennigsens Tropper herop; thi jeg har ladet ham marchere hjem etapevis med et Regiment daglig. Jeg vil altsaa endnu finde Tropper nok til at danne det Korps, jeg behøver.

Med hele sin Veltalenhed, ansporet af Ærgrelsen over at se Herredømmet over Norge glide sig ud af Hænderne, skrev han det ene lange og indtrængende Brev efter det andet til Kommissærerne, og hans Sprog blev kun mere lidenskabeligt, da Stortinget nu selv paa-tog sig Revisionen. De maa sige til Stortingsmændene, skrev han, eller om det gøres nødvendigt, endog give dem en skriftlig Deklaration derom, at da Kongen antog Ejdsvoldskonstitutionen og lovede ikke at foretage andre Forandringer deri end dem, som vare nødvendige for Foreningen med Sverig, var det hans Mening, at Nordmændene ikke maatte drøfte andre Forandringer end dem, hans Kommissærer foreslog. Kongen kan fordre, at Stortingets Medlemmer respektere Konstitutionen, som Kongen selv respekterer den.

De skal tilføje mundtlig, at hvis de blive ved med at lemlæste Grundloven. er der ikke andet at gøre end at rykke frem med Ejdsvoldsforfatningen i Haanden for at splitte og tugte dem.

Kommissærerne, som med beundringsværdig Taalmodighed gjorde alt muligt for at faa Foreningen iværksat i Mindelighed, ligegyldigt næsten paa hvilke Betingelser, da de i Overensstemmelse med den almindelige Mening hos 1809-Aars Mændene ikke troede, man kom nogen Vej med Magt, havde den største Møje med at stille Kronprinsen tilfreds. Kurerer fløj i denne Tid frem og tilbage mellem Christiania og Frederikshald. Kronprinsens Utaalmodighed fik ny Næring ved, at man fra Wien trængte paa den svenske Regering hjemme for at faa en snarlig officiel Slutningsakt i Norge. Kronprinsen ønskede at tale med Platen om, hvad der var at gøre; denne Tillidsmand, som efter Hjemkomsten fra Christian Frederik var forbleven i Christiania hos Kommissærerne, rejste til Kronprinsen, hvor han anvendte al Flid paa at overbevise Carl Johan om, hvor nødvendigt det var, at der arbejdedes videre paa den Vej, som var indslaaet.

Imidlertid gik Stortinget sin støtte Vej fremad. Ejdsvoldsgrundlovens Paragraffer kom nu til Ære og Værdighed igen. Norske Gesandter og Konsuler, der vare blevne borte i Kommissærernes Udkast, optoges nu atter paa deres Plads mellem norske Embedsmænd. Paragraffen om Kongens suspensive Veto blev atter ført tilbage til omtrent samme Ordlyd, den havde haft i Ejdsvoldsforfatningen, berøvet de Forbehold, der med Hensyn til Vetoet vare tagne i Kommissærernes Udkast. Derimod blev Paragraffen, hvori det norske udenrigske Departement omtales i Ejdsvoldsforfatningen

(§ 33) erstattet med en Paragraf om en Minister og to Statsraader i Stockholm, som skulde have Sæde og „delibererende“ Stemme i det svenske Statsraad, naar Genstande forhandlede der, som angik begge Riger. Stortinget stod i den Formening, at udenlandske Sager skulde for Fremtiden, i Sverig ligesom i Norge, forhandles i de almindelige statslige Raad, enten disse nu bleve de almindelige enkeltstatslige eller sammensatte, som nu skabtes ved den norske Grundlov, og det ansaa Ministeren i Stockholm som den Mand, der nærmest vilde komme til at repræsentere den norske Udenrigspolitik.

Paa samme Tid, det norske Storting optraadte med megen Villieskraft og Selvstændighedsfølelse i disse Forhandlinger, der ikke blot angik Norge selv, men det Statsforbund, af hvilket Norge skulde være Led, irriterede det ogsaa Carl Johan ved adskillige venskabelige Ytringer baade mod Danmark og Christian Frederik, hvem de endnu betragtede som deres Konge. En Taler foreslog, dengang Paragrafferne om den norske Hærs Anvendelse sammen med den svenske var under Behandling, at den norske Hær aldrig maatte anvendes til Krig mod Danmark, medmindre dette Rige angreb Norge. Mere fremtrædende var et Forslag til Apanage for Christian Frederik og et andet, der gik ud paa at rejse Norges første Konge efter Adskillelsen fra Danmark et Monument paa Dovrefjeld. De svenske Kommissærer søgte at dæmpe Carl Johans Vrede over saadanne Forslag ved at forsikre ham, at de ikke vilde gaa igennem, hvad de heller ikke gjorde, skønt Monumentet ikke var langt fra at blive besluttet.

Ved Udgangen af Oktober Maaned var Stortinget endelig blevet færdigt med Ejdsvoldsforfatningens Gen-

nemgang. Nu anvendte det et Par Dage til at tilføje nogle nye Paragraffer, som efter dets Mening maatte med, naar Riget kom ind under en Konge sammen med et andet Rige. Blandt saadanne Ting hørte en egen norsk Bank, eget norsk Pengesystem og Retten til at føre eget norsk Koffardiflag, idet der med Hensyn til Unionsflag var foreslaaet et med Sverig fælles Flag, hvilket man ikke vilde modsætte sig. Tilbage stod det saa kun at tage Bestemmelse om de Forslag, de svenske Kommissærer havde gjort Indsigelse mod eller nu gjorde det. Forrest blandt dem stod § 25 om Krigsvæsenet. Stortinget fastholdt imidlertid paa ny sit Standpunkt kun med den lille Ændring, at der i Fredstid kunde være en norsk Garde i Stockholm. De øvrige Paragraffer, som vare Svenskerne imod, bleve ogsaa for det meste bevarede, saaledes som de stod, men ved nogle blev der vedtaget nogle mindre betydningsfulde, imødekommende Forandringer. Blandt de Ændringer, der sidst skulde foretages, var de vigtigste dem, der angik Carl Johans Ønske om at kunne naturalisere Svenske eller i det mindste faa Bestemmelserne i Ejdsvoldsforfatningens § 83, der gav Stortinget ene Ret dertil, forandrede.

Sagen havde en vis aktuel Interesse derved, at Grundloven tillod, at Statholderen kunde være enten norsk eller svensk. Man siger, at Stortinget godt kunde have faaet Statholderskabet gjort til et norsk Embede, men at det var Meddelelsen om, at i saa Fald Wedel vilde erholde Posten, der bevægede Stortinget til at stemme for det Indhold, Paragraffen nu fik. Hvorledes det nu end forholder sig hermed, saa kunde en Svensk blive Statholder i Norge, men kunde han tage Svenskere med sig? Og kunde disse blive

naturaliserede? De svenske Kommissærer optog ikke dette Spørgsmaal, for ikke at berede Vanskeligheder. Men det øgede den Vægt, Carl Johan lagde paa Naturalisations Spørgsmaalet. Kronprinsens største Frygt var dog ikke, at han ikke skulde kunne faa Svenske ansatte i norske Embeder, men at Stortinget mod hans Ønske skulde faa Danske ansatte i disse. Grundlovens § 93 gav Stortinget Ret til at naturalisere Fremmede, som ikke paa anden Maade kunde opnaa norsk Borgerskab.

Kronprinsen indskrænkede derfor til sidst sine Ønsker i denne Sag til at erholde Vetoret mod Stortingets Naturalisationer, men Stortinget gik ikke ind derpaa.

Til sidst opgav Carl Johan fortvivlet ethvert Forsøg paa at optræde mod Stortinget i dette Øjeblik og bad Kommissærerne om at gøre alt for nu blot at faa en Ende paa det.

Og dette fik Kommissærerne Lejlighed til, netop som Meldingen om Stortingets endelige Beslutning om Naturalisation, nemlig, at den skulde vedblive at være Stortingets Ret, kom til dem den 4. November om Formiddagen. De meddelte da straks den norske Komité, at de antog Norges Riges Grundlov i det hele, som den nu var omarbejdet af Stortinget.

I et Møde samme Dags Eftermiddag kunde Stortinget skride til Valget af Landets nye konstitutionelle Konge, Carl XIII, hvilket foretoges ved Votering og vedtoges med alle Stemmer. Dagen før var Kong Christian Frederiks Abdikation bleven modtaget af Tinget i Anledning af et Forslag om en Takadresse til ham, som dog ikke kom til nogen Behandling paa Grund af Meddelelsen d. 4. fra de svenske Kommissærer.

En Erklæring om, at Nationen antog hans Abdikation undertegnedes af alle Tingets Medlemmer d. 4. November, samme Dag den nye Konge udkaaredes, den samme Dag endelig, da Christian Frederik efter en stormfuld Rejse steg i Land paa dansk Grund ved Aarhus.

Efter Valget afgik en Deputation med Grev Wedel i Spidsen til Kronprinsen i Frederikshald, og nogle Dage senere, den 9., holdt Kronprinsen sit Indtog i Christiania. Det blev nu ikke noget imponerende Indtog. Der faldt Sne den Dag, og Vejene vare opblødte og vanskelige at vinde frem ad. Kronprinsen, der ledsagedes af sin Søn og et større Følge, naaede først sent paa Dagen til Hovedstaden, hvor Illuminationen var gaaet ud og Snestøvret samt ondt Vejr havde jaget Folk fra hinanden. Men den følgende Dag, d. 10., da han mødte i Stortinget for at aflevere Kongens Ed paa Forfatningen og for paa dennes Vegne at overtage Regeringen, blev til Gengæld en stor Dag saavel for ham som for Norge. Han var kommen til den Erkendelse, at det var klogt at akceptere det Standpunkt, Stortinget havde indtaget, nemlig, at det havde valgt Kongen frit; thi saa kunde han fremsætte og hævde den Paastand, som han kunde drage Fordel af, at Kielerfreden var en Nullitet, eftersom den ikke havde haft de Følger, den skulde, saa at Sverig heller ikke behøvede at afstaa Svensk Pommern eller opfylde det øvrige, der var lovet i Traktaten. Kronprinsen lagde i sin Tale Vægt paa det frie Valg, der var foretaget. „Den dobbelte Ære,“ sagde han, „var Kongen forbeholdt at se tvende frie Folk, utvungne og enstemmigt, tilbyde ham Kronen“. „Hos de Svenske“, tilføjede han, „gjorde Kongen i 1809 ikke sin Arveret gældende, og

hos Eder foretrak han de Adkomster, som havde en større Værd for hans Hjerte, — nemlig de, som hentedes fra Eders Kærlighed — fremfor de Rettigheder, højtidelige Traktater havde erhvervet ham“.

Talen, som Kronprinsen holdt paa Fransk, og som derefter i svensk Oversættelse oplæstes af Prins Oskar, medens en norsk Oversættelse af den leveredes Stortinget, havde Karakter af en Statsakt af Betydning. „Kongen antager Grundloven saaledes, som I derom ere komne overens med Kongens Kommissærer. Han forbeholder sig kun at fremsætte til de svenske Stænders Betænkning de Artikler, hvorved Forandringer eller Lempelser i den svenske Grundlov foranlediges“. Stort Indtryk gjorde ogsaa de Ord, hvormed Kronprinsen med Følelse proklamerede de to Rigers Ligestillethed. „Vi skulle altid blive tvende forenede og uafhængige Folk“, forsikrede han, „tilfredse med de Grænser, Naturen har anvist os, og overbeviste om den store Sandhed, at der ud over disse Grænser ej for os gives noget virkeligt Gode, skal vor Statslære blive, aldrig at begynde en Krig, men at bevare den gode Forstaaelse, som vi nu staa i til alle Magter“.

Kronprinsen følte sig ogsaa overvældet af, at han endelig nu stod paa den Plads, der i saa mange Aar havde været hans Ønskers Maal. Han berørte det i sin Tale. „Midt i Vaabnenes Larm“, udbød han til sidst, „og idet jeg fra Tysklands Slagmarker i Forening med Sverigs Forbundsfæller forfulgte Maalet at bekæmpe det forfærdeligste Tyranni, som nogen Sinde har kuet Europa, var mit Blik altid fæstet paa denne Time som den højeste Belønning for mine Anstrengelser, og den fredelige Palme, som jeg i Dag

modtager af et frit Folk, overgaar for mig alle Sejrens Laurbær“.

Efter denne Højtidelighed forblev Carl Johan med sin Søn den største Del af Maaneden i Christiania og holdt Hof med store Tafler i det af Christian Frederik forladte lille Palais. Stortinget, som han sluttede d. 26. November, arbejdede indtil den Dag paa mange vigtige Sager i Anledning af den nye Situation, og inden Kronprinsen forlod Norge, havde han sammensat det store Ministerium, som Foreningen med Sverig førte med sig. Til Stockholm skulde der nemlig afgaa en Statsminister og to Statsraader, og i Norge ønskede Kronprinsen 7 Statsraader, hvoraf dog indtil næste Aar een kunde undværes. I den nye Regering blev Wedel den første Mand. Kammerherre Anker gik som Minister til Stockholm med 2 Statsraader, hvoraf den ene var Kaptajn Motzfeldt, den anden en ny Mand, Krogh. Men Carl Johan beholdt de tidligere Statsraader med Undtagelse af dem, der frivilligt traadte ud; saaledes f. Eks. Rosenkrantz, der blev Direktør for den nye Bank. Kronprinsen viste overhovedet Upartiskhed og klart Blik for Dygtighed. Blandt Statsraadets nye Medlemmer foruden de anførte kan nævnes Treschow og Diriks.

Carl Johan vandt i den Grad Nordmændenes Yndest, at Stortinget bad ham om at overtage Stillingen som Vicekonge i Norge; thi denne Post var indsat i den reviderede Grundlov, men maatte kun beklædes af Kongens Søn eller Sønnesøn. Carl Johan gik imidlertid ikke ind paa dette Ønske og overgav derfor ved sin Bortrejse Overmyndigheden til den til Statholder i Norge udnævnte Generalguvernør Essen.

I Slutningen af 1814, da Tropperne, som for de norske Tildragelsers Skyld havde været samlede enten

ved Grænsen mellem Norge og Sverig eller i Holsten, vare paa Vej til deres Hjem, og de tre nordiske Riger med Glæde hilste den Fred, som de saa længe havde higit efter og trængt til, var saaledes Norges Forhold til Sverig blevet bestemt mellem Stortinget og den svenske Konges Repræsentanter. Og Ordningen var i nøje Overensstemmelse med Kieltraktaten og saadan, som Europa gennem sine Gesandter i Norge havde anbefalet, at den skulde være.

Men med det skete var ikke alt gjort. Sverig maatte som Stat erkende, hvad der var blevet Lov i Norges konstituerende Stortingsforsamling; det maatte mere end det: det maatte erkende Krigen i Norden for endt med det i Norge passerede og fra sin Side opfylde, hvad det havde lovet i Kieltraktaten. Dette forlangte nemlig Danmark. Det vilde have Kieltraktaten anerkendt for Øjeblikket og for Fremtiden paa samme Tid, som Carl Johan, der havde faaet Europas største Magter til at garantere den, vilde have den erklæret for en Nullitet.

Nødvendigheden af at underordne sig den i Norge vedtagne Unionslov, om end kun foreløbigt, var selvindlysende. Hvorledes skulde f. Eks. den af Stortinget givne Lovbestemmelse om, at den norske Minister og de to norske Statsraader skulde have delibererende Stemme i det svenske Statsraad, naar Sager foretoges dér, som angik begge Riger, — hvorledes skulde den Bestemmelse kunne opfyldes, hvis ikke Sverig gjorde det tilladeligt i svenske Love. Men Sverigs Holdning til det, der var besluttet i Norge, traadte i Øjeblikket i Skygge i Sammenligning med Sagen om Kielfreden, der var indanket for Europas Domstol i Wien, hvor

den var den vigtigste Sag, som Kongen af Danmark og hans Statsmænd fik at gøre med.

I den Sag indtog Carl Johan nu et helt radikalt Standpunkt. Hvis Kongen af Danmark havde opfyldt sine Forpligtelser efter Kielerfreden, vilde han have overleveret Sverigs Konge Norge med den Enevolds-magt, som dengang hørte til Riget, og den svenske Konge kunde da have givet Norge en Forfatning, der svarede til den svenske og kunde have ført til de to nordlige Rigers senere fulde Sammenslutning. I Steden for understøttede Kongen den Opstand, hans Tronfølger foranstaltede i Norge. Der kom Krig i Steden for Fred, og den endte med Forfatningsforhold i Norge, som stred mod de af svenske Myndigheder eller Kommissærer lige til de sidste Timer før Afslutningen foreslaaede Bestemmelser — Forfatningsforhold, som aldrig havde været drøftede i det svenske Statsraad og var ganske ukendte for den svenske Rigsdag.

Kronprinsen mente, at det under disse Omstændigheder var aldeles meningsløst at lade Sverig give Danmark svensk Pommern og det øvrige i Kielertraktaten bestemte. Det burde selvfølgelig i Sverigs Haand tjene til en lille Erstatning for de Omkostninger, som den Sverig paaførte Krig havde kostet, Omkostninger, som Kronprinsen for Sverigs Vedkommende takserede til mange Millioner og for Norges Vedkommende til flere endnu.

Kronprinsen kom i Sagen om Kielertraktaten ikke til at savne Understøttelse, idet Czar Alexander, som sædvanligt, tog sig af ham og i det hele skaffede Sverig den fremstaaende Stilling paa Wienerkongressen, som der tilkom det paa Grund af dets Deltagelse i de store Begivenheder. Kong Frederik havde dog i højere Grad

Magternes Understøttelse i denne Sag. Ikke blot var Østerrig som altid Kongen tro, men England var dog den Magt, der paa denne Tid i den Retning overfløjede Østerrig. Det nærede endnu Mistanke til Sverigs Kronprins og det mellem denne og Rusland bestaaende Venskabsforhold. Derhos var, som vi vide, til Sagen om Erstatningen knyttet Intriger fra Preussens Side. hvilke England afgjort understøttede, hvad Grunden dertil nu end var. Preussen vilde som bekendt have svensk Pommern, og det havde, som tidligere nævnt. hele Aaret arbejdet derpaa. Det havde endog i Fredden i Berlin, der, som vi ogsaa erindre, blev afsluttet d. 25. August, hemmelig opnaaet Retten til at afkøbe Danmark Pommern og Rügen, naar disse Provinser bleve Danmark overleverede, mod et passende Territorium og en Sum Penge, der udgjorde Differensen mellem dette Territoriums og svensk Pommerns og Rügens Værdi. Som et passende Territorium tilbød Preussen Lauenburg, hvilket Landskab det vilde erhverve af Hannover (England) ved Mageskifte med en anden Landsdel (Hildesheim).

I Wien rettede Frederik VI i November en Note til de 5 europæiske Stormagter angaaende de Erstatninger, Sverig skyldte ifølge Traktaten i Kiel. Østerrig og England fik Frankrig og Preussen til med sig at støtte Frederik VI's Sag, men Czar Alexander stod imod, og da Carl Løvenhjem, der var ved Kongressen i Wien, som Carl Johans utrættelige Redskab holdt Selvherskeren fast i denne for Sverig saa gunstige Position, var der for de andre Gesandter dernede længe ikke noget at stille op i den Sag. Der var en Grund, som gav Czarens Holdning en Del Vægt; det var den, at efter Kieltraktatens Ord (i Artikel 15, 6) skulde Pommern

og Rügen ikke evakueres af de Svenske, før de norske Fæstninger Frederikshald, Kongsvinger, Frederiksstad og Aggershus vare besatte af de svenske Tropper. Denne Besættelse var hindret og kunde nu slet ikke ske¹⁾. Dette lagde de Stormagtsgesandter, som i dette Spørgsmaal stod Czarens Standpunkt imod, navnlig Englands, dog mindre Vægt paa. De holdt sig til, at Norge dog nu var kommet under Kongen af Sverig, og at Kongen af Danmark af de europæiske Kommissærer var frikendt for Skyld i de Begivenheder, der havde hidført Krigen. Uenigheden holdt sig indtil For-aaret 1815, da Castlereagh rejste hjem til England for Parlamentets Skyld, og hans Efterfølger i Wien, Lord Wellington, fik Sagen i sin Haand. Da enedes de 4 Magter om at fremtvinge en Afgørelse i Danmarks Favør, men Czar Alexander foreslog paa Opfordring af Carl Løvenhjem, at det hele i alt Fald fik Karakter af en venskabelig Overenskomst mellem Danmark og Sverig. Preussen var villigt til at mægle mellem disse Stater og tilvejebringe det Resultat, alle Magterne ønskede. Fyrst Hardenberg havde nemlig underhaanden sikret sig den svenske Regerings eller Carl Johans Villighed til at sætte Erstatningen for Krigsomkostningerne i Norden ned til nogle Millioner og at overdrage Pommern og Rügen til Preussen, naar det blot fik Formen af et Salg til Preussen, saa Sverig ikke fik Følelsen af, at det havde maattet afstaa en Provins og en Pengesum for, hvad der var opnaaet i Norge.

¹⁾ Se Brev fra Carl Johan til Czaren, Schinkels minnen. VIII 370.

Efter at være kommen overens med hver af de nordiske Rigers Repræsentationer i Wien, og efter at have faaet de andre Magters Tilladelse til at klare Sagen, sluttede Preussen d. 4. Juni 1815 i Wien en Mageskiftetraktat med Danmark, hvorved Lauenburg, som Preussen nu havde erhvervet sig, byttedes med de af Danmark i Freden til Kiel erhvervede Rettigheder til Pommern og Rügen. Foruden Hertugdømmet Lauenburg lovede Preussen at betale Danmark 2 Millioner Rdl., hvoraf den ene dog skulde gives Meklenburg-Strelitz for Fyrstendømmet Ratzeburg, som Preussen i en hemmelig Artikel lovede at bevæge Hertugen af Meklenburg-Strelitz til at forene med Hertugdømmet Lauenburg. Preussen forpligtede sig endvidere i denne Traktat ifølge Overenskomst med Sverige til at betale Danmark de 600000 Rdlr., som endnu stod tilbage at betale af den Million, Sverige i Kielertraktaten havde paataget sig at udrede.¹⁾

Efter at denne Traktat den 4. var sluttet med Danmark, kunde Preussen den 7. samme Maaned afslutte en Traktat med Sverige, hvori dettes Konge overlod Kongen af Preussen svensk Pommern og Rügen med det derværende Krigsmateriale, hvori et Par hundrede Kanoner og nogle Kanonchalupper, mod 3½ Mill. preussiske Dalere.

I Virkeligheden var det Danmark, der kom til at betale Gildet. De fleste af de Penge, som betaltes Sverige, laa inden for Værdien af den Differens, som fandtes mellem Lauenburgs og de svenske Provinsers Værdi. Men disse Traktatafslutninger endte den 7. med nogle

¹⁾ Om denne Sags Historie paa Wienerkongressen findes en Fremstilling i Schinkels minnen VIII, 251 og fig.

Deklarationer om Kielerfreden, som vare undertegnede paa svensk Side af Gesandt Carl Løvenhjelm og paa Danmarks Vegne af Christian Bernstorff og hans Broder Joachim Bernstorff, og som af Fyrst Hardenberg afleveredes henholdsvis til de danske og den svenske Befuldmægtigede for at optages i hemmelige Artikler i de med de to Lande afsluttede Traktater.

Kongen af Danmark fritog i den danske Deklaration Kongen af Sverig for at betale ham de 600000 Rdlr., som vare stipulerede i Kongen af Danmarks Favør i Kiel (det nævntes ikke, at de vare betalte af Preussen); Kongen af Sverig og Norge gav Afkald paa enhver Pretention eller Reklamation, som kunde grundes paa Begivenheder efter Kielerfredens Afslutning og navnlig paa Ikke-Udførelsen af § 15 (de svenske Troppers Okkupation af Norge). Begge Konger lovede i deres Deklaration, at de vilde betragte Traktaten i Kiel for at være i fuld Kraft i hele sin Udstrækning med Hensyn til alle de i den indeholdte Betingelser og Klausuler, som ikke vare forandrede eller modificerede ved den udstedte Deklaration.

I Henhold til disse gensidige Erklæringer skulde man synes det givet, at ogsaa den Kongen af Sverig i Kielerfreden paalagte Forpligtelse til i sin Egenkab af Kongeriget Norges Suveræn at overtage en Del af det gamle dansk-norske Monarkis Fællesgæld, vilde blive respekteret. Udregningen af denne Gælds Størrelse begyndte ogsaa i Kjøbenhavn, hvor norske Befuldmægtigede i det Øjemed indfandt sig, og den danske Regering henvendte sig i Anledning af denne Sag til den svenske Regering, da Frederik VI mente, at man angaaende Kielerfredens Opfyldelse kun havde med Sverig eller dets Konge at gøre. Carl Johan, som

mente, at Udbetalingen af den Sum, der kunde blive Tale om, i hvert Fald maatte paahvile Norge, der nu var blevet en egen Stat med egne Finanser, vilde imidlertid helst skyde hele den Sag fra baade Sverig og Norge. Danmark maatte paakalde Hjælp fra Kielerfredens Traktatmagter. Sverig gav sig da Englands Mægling i Vold. Forhandlingerne blev fra Kjøbenhavn forlagte til Stockholm, hvor der den 1. September 1819 endelig afsluttedes en Konvention, hvorefter Norge kom ud af den Statsgæld, det havde sammen med Danmark, ved Betaling i Løbet af 10 Aar af i det hele 3 Millioner Daler hamb. Kurant.

Der staar da nu kun tilbage at skildre den Maade, hvorpaa den i Norge vedtagne Union traadte ud i Livet.

Som omtalt gik Carl Johan i sin Tale i Stortinget ud fra, at der maatte foretages Forandringer eller Lempelser i den svenske Grundlov, for at den kunde komme til at svare til den norske Grundlov, og Stortinget var heller ikke i Tvivl om, at de Unionsvilkaar, man i Christiania var bleven enig med de svenske Kommisærer og Carl Johan om, ogsaa vilde blive til Lov i Sverig.

Man nærrede endnu den Formening dengang, da den bekendte Deputation fra det norske Storting den 14. December i en højtidelig Audiens i Riddersalen paa Stockholms Slot overrakte Kong Carl XIII Norges nu vedtagne Grundlov. Stortingets da saa populære Præsident, Christie, var Deputationens Fører, og Kongen besvarede hans Tale med varme Ord om, at han havde modtaget den norske Krone ved det norske Folks frie Valg, at han, som Kronprinsen alt havde lovet i Christiania, vilde styre Riget efter dets Konstitution og

Love, og derfor havde antaget den Grundlov, som i Christiania var bleven afhandlet mellem hans Kommissærer og Norges Riges Storting.

Disse Ord svigtede Kongen aldrig. Det er ikke derfor, vi omtale denne Episode, men kun for at berette, at dengang tænkte man endnu paa at faa de svenske Love rettede efter de norske. Dagen efter, den 15. December, indkaldtes det svenske Riges Stænder til Møde den 27. Februar for at overveje og tage Beslutninger om de Lempelser i Grundloven, som maatte blive en Følge af Foreningen med Norge.

Stænderne samledes til bestemt Tid, og Rigsdagen aabnedes af Kongen i Begyndelsen af Marts.

Men da var allerede baade Regering og Stænder klare paa, at man ikke i den foreliggende Sag kunde opnaa noget ved at gaa den Vej, der havde været forudsat.

For det første var der ikke Tid dertil. Ifølge Regeringsformen kunde Ændringer i Grundloven ikke foretages i en enkelt Session. De maatte gennemgaas i to paa hinanden følgende Sessioner for at blive Lov. Der vilde saaledes gaa flere Aar for at gennemføre de ønskede Ændringer; men hvis de nu ikke var fuldt sammenfaldende med de norske Paragraffer — og Kommissærerne havde i en Paaskrift paa den vedtagne norske Grundlov udtrykkeligt forbeholdt de svenske Stænder deres konstitutionelle Ret med Hensyn til de Dele, der medførte Forandringer eller Lempelser i den svenske Regeringsform — saa vilde der, naar Ordlyden i de to Grundlove skulde være ens, fordres ogsaa Ændringer i den norske Grundlov, hvilke ikke vilde tage mindre Tid.

Til disse Betragtninger kom nu Spørgsmaalet, om det egentlig var klogt paa dette Tidspunkt at rejse

den Gæring i Sindene og den Kamp i Partierne, som en Grundlovsændring saa let kunde frembringe, især under Forhold som de foreliggende. Fremgangsmaaden var valgt paa en Tid, da Sverig ansaas som den overlegne Hovedmagt, i hvis Forfatning det gjaldt om at passe det undertvungne Norge ind og af Naade at give det en med store konstitutionelle Særrettigheder begunstiget Stilling. Nu var Norge blevet et selvstændigt og med Sverig ligestillet Rige, og alt var paa nogle Dage blevet saa mærkværdig forandret, at Norge havde Unionsregler, som hverken Sverigs Regering eller Rigsdag havde behandlet, optagne i sin Grundlov, saa det nu blev Sverig, der skulde rette sine Love efter Norge, i Stedet for, at det modsatte maatte synes Svenskerne naturligt.

Carl Johan var ikke længere stemt for en Grundlovsrevision i Sverig. Det var heller ikke hans Mening, at den nu indtraadte Tilstand skulde blive den endelige. Han havde maattet tage Unionen i Norge, som han kunde faa den, at Hensyn til Tidsforholdene og navnlig Kongressen i Wien. Hans Hensigt var kun at faa Sverig til at være ene med Norge uden Europas Indblanding eller Opmærksomhed, for at det Samliv kunde begynde, som kunde føre til en tids- og lovmæssig Ordning af Unionen. Han ønskede, at Sverig vilde tage Sagen angaaende Norge paa samme Maade som han selv, for ikke at hidføre Partikampe, der vare i Stand til at forstyrre den Ro, der skulde sænkes over Forholdet mellem de to nordiske Riger. Han ønskede dette saa meget ivrigere, som Forholdene i Europa paa den Tid, Rigsdagen samledes, langt fra vare saa tilfredsstillende for ham eller for Sverig, som de kunde være.

Uvillien mod den svenske Kronprins var taget til i Europa. Navnlig i Frankrig var Hadet til ham i de bourbonske Kredse, som vare komne til Roret, blevet brændende, maaske paa Grund af den Forbindelse med Frankrigs mangeartede hemmelige Foreninger, som Carl Johan endnu ikke kunde bekvemme sig til at afbryde. I Aviser, i Literaturen og paa anden Maade søgte man at brændemærke den republikanske Eventyrer som Forræderen mod Frankrig, der havde forvoldt Frankrigs Ulykke og var uværdig til Protektion, da han sikkert nu ogsaa vilde være Legitimiteten utro. Stemningen mod ham voksede ogsaa i Tyskland og ved Kongressen i Wien, hvor man ikke kunde forklare sig, hvorledes det gik til, at han blev den eneste af alle de napoleonske Parvenuer, der toges til Naade i den nye Tid, der forberededes.

For denne Forfølgelse blev Carl Johan befriet i Marts Maaned paa den Tid, de svenske Stænder samledes, idet Napoleon uventet vendte tilbage til Frankrig, og Carl Johans Modstandere baade i dette Land og i Wien fik andet at tænke paa. Men nu opstod der kritiske Tilstande af en anden Art. Carl Løvenhjem havde uden videre som Repræsentant for en af de Magter, der havde sluttet Pariserfreden, undertegnet Deklarationen mod Napoleon, da Czar Alexander og Nesselrode anmodede ham derom. Ja — i April tiltraadte Carl Løvenhjem endog, presset dertil af Czaren og Nesselrode, Alliancen mod Napoleon, den Danmark var med til.

Dette blev Carl Johan for broget, thi han gjorde ikke Bourbonernes Meninger om ham til Skamme. Han var i sit inderste Hjerte opfyldt af Glæde over, at Napoleon var kommen tilbage, at Bourbonismen blev knust, og

at der blev sat Bom for den politiske Reaktion i Europa. Han vilde mindre nu end nogen Sinde kæmpe mod Napoleon, men holde sig stille og passiv bag de Vande, hvor han nu var i Færd med at faa sit Dobbelt-rige etableret. Han geraadede i den største Vrede, da han erfarede, hvad Carl Løvenhjem havde ladet sig forlede til, vilde have sin Yndlingsdiplomat desavoueret. Statsraadet gik ogsaa hans Ærinde. Hvad Gesandten havde gjort, blev nægtet Sanktion, og som Modsætning til Alliancen stemte Statsraadet for Neutralitet. Men ingen af disse Afgørelser udførtes; Carl Løvenhjem turde ikke følge de Instrukser, der i den Retning gaves ham. Han frygtede en Eksplosion til Skade for Sverige og dets Stilling i Norden.

Saadanne vare de europæiske Tilstande, da den aabnede Rigsdag i Stockholm ventede paa Regeringens Proposition angaaende Norge. Baade Regeringen og Rigsdagens Ledere lyttede til Kronprinsens Ord, naar han advarede dem mod at sætte en Forfatningsdiskussion i Gang, der vilde rejse Lidenskaberne igen i de to Lande og det paa en Tid, da Sverige havde givet sine Magtmidler fra sig. Han regnede paa, at Rigsdagen ikke vilde bringe Forstyrrelse i den Ro, der nu var ved at indtræde i Norden, og som var den første Betingelse for, at den Tid kunde komme, da Norge og Sverige i Venskabelighed kunde enes om en retfærdig Foreningslov. I den Retning fik han Held med sig paa denne Tid, da den norske Deputation Besøg i Stockholm havde givet Befolkningen i Sverige en Forestilling om Underkastelse og Fred. Der var vel dem, der mente, at de Betingelser, der vare tilstaaede Norge, vare lidet tilfredsstillende for Sverige efter den Sejr, dette efter deres Mening havde baaret hjem. Men Carl Johan svarede dertil, at jo større Sej-

ren havde været, desto større Maadehold kunde man vise i Behandlingen af den Overvundne. Svenskernes store Flertal bevarede derfor deres Tro paa, at Norge var et erobret Land, men at Kronprinsen af Højmodighed eller af statskloge Hensyn havde tilstaaet Norge en Stilling, som Svenskerne maatte godkende, ligesom overhovedet paa denne Tid alt, hvad Kronprinsen ønskede, var Lov for dem.

Saaledes var Sagen forberedt, da Regeringen den 12. April i en Proposition til Rigets Stænder vidtløftigt og indgaaende forklarede, hvad der var foregaaet med Hensyn til Norge, og, idet den sendte de 14 Punkter i den norske Grundlov, der ogsaa angik Sverig, bad Rigsdagen om at overveje og tage Beslutning angaaende de konstitutionelle Forhold, som i den Anledning vare opstaaede mellem de to Riger. Rigsdagen fulgte Kronprinsens Ønske. Den underordnede sig Afgørelserne i Norge, men paa samme Tid nægtede den at forandre Sverigs historiske Grundlov fra 1809, naar Ændringerne blev alt andet end en Forhøjelse af Sverigs Magt og Herlighed.

Naar Omstændighederne nu engang vare saadanne, at det i Norge vedtagne maatte erkendes, burde man finde paa en Udvej, der ikke gjorde det umuligt, at Grundloven holdtes ren og ubesmittet, indtil det Øjeblik kom, da en bedre og mere svensk Ordning kunde indtræde. Man foreslog da, at de i Norge vedtagne Foreningspunkter, der jo dog væsentligt hidrørte fra Carl Johan og Kommissærerne, samledes til et eget Dokument, der under Navn af Rigsakten som særskilt Foreningslov kom til at staa over al anden Lovgivning i de to Riger. Saa vilde det hele ogsaa legislativt komme til at tage sig bedre ud. Rigsakten vilde kunne blive til

et af den svenske og den norske Rigsdag i Enighed diskuteret og vedtaget overordnet Foreningsgrundlag, der kunde forandres i Overensstemmelse med begge Parter Ønske efter Tidernes Behov. Denne Tanke fandt Bifald hos Regeringen og vistest ikke bort af Norge. I Sommeren 1815, da Norges 1ste ordentlige Storting var samlet i Christiania, blev Rigsakten underkastet et Gennemsyn baade i Stockholm og i Norges lovgivende Forsamling, uden at der ændredes noget i det i Christiania besluttede, og derefter blev Akten i ligelydende Eksemplarer kundgjort af Kongen i begge Hovedstæder, det ene paa norsk, for Norge og Sverig, i Christiania, det andet paa svensk, for Sverig og Norge, i Stockholm.

Saaledes var det da endelig lykkedes Carl Johan at faa den Union tilvejebragt, han havde betragtet som sin nordiske Missions Maal. Men han havde maattet tage Unionen, mindre som han havde villet, end som Norge havde tilladt. De to Riger vare stillede selvstændigt under den fælles Konge, de begge hvert for sig havde valgt. Men der var under almindelige Forhold ingen Fællesinstitutioner. Forbindelsen mellem Rigerne gik kun gennem den fælles Konge. Dog var der truffet Forholdsregler, hvorefter det ene Rige i nogen Grad kunde følge, hvad der i det andet Rige foretoges i Anliggender, der ogsaa angik det. Saaledes kunde den norske Minister og de to Statsraader, der altid skulde følge Kongen og derfor havde fast Bolig i dennes Residens, have Sæde i det svenske Statsraad, naar Sager, der angik begge Riger, foretoges der, og paa samme Maade skulde svenske Ministre have Sæde i det norske Statsraad, naar undtagelsesvis Kongen i Christiania behandlede saadanne Sager. Der var i den komplicerede Forretningsgang forskellige Arter af saa-

danne sammensatte Statsraad, og deriblandt overordentlige, hvilke skulde anvendes under visse Situationer.

Men det mest utilfredsstillende var Behandlingen i Unionen af den fælles udenrigske Politik. Sverig, den dobbelt saa folkerige Stat med sin store Historie, havde Diplomater, Udenrigsstyrelse og Politik, og Norge manglede alt dette, fordi det Diplomati og den Udenrigsstyrelse, det havde haft sammen med Danmark, ved Adskillelsen var forbleven i sidstnævnte Magts Tjeneste. Den konstituerende Ejdsvoldsforsamling i 1814 forsømte denne Sag, fordi Christian Frederik endnu ikke havde faaet sig noget Udenrigsministerium og styrede denne Del af Regeringen selv. Det lidet, der fandtes i Ejdsvoldsforfatningen derom, gik derhos for det meste ud af Grundloven ved Revisionen i Christiania. Endelig kunde man, som tidligere omtalt, under Revisionen i Christiania ikke formode, at de udenlandske Anliggender, de som i det svenske Grundlovssprog kaldes de ministerielle, fremdeles i Sverig skulde behandles uden for de almindelige Statsraad.

Straks efter Unionens Indtrædende fik Norge dog mindre Tid til at beskæftige sig med disse Misforhold end senere. Det havde andre Ting, som lagde Beslag paa dets Kræfter. Foreningen med Sverig, som med Tiden kunde bringe Norge nogen Fordel, skadede i Begyndelsen dets Handel og Omsætning meget. Men værre for Riget var Adskillelsen fra Danmark. Thi herfra havde Norge dog haft nogen Støtte, og til at undvære denne havde det endnu ikke arbejdet sig op. Saa indtog desuden Danmark snart derpaa i handelspolitisk Retning en fremmed, næsten fjendtlig Stilling til Norge med høj Told baade for Ind- og Udførsel, ledsaget af Udførselsforbud. Det var under disse For-

hold, at Norge, udpint af den 7 Aars Krigstilstand og af Selvtændighedskampen og med den Pengemisère, der blev dens Udbytte af Foreningen med Danmark, skulde grunde sin selvtændige Statstilværelse ved egen Kraft.

Men Norge overstod denne Tid og voksede sig stærkt. Der kom Ro i Norden. Svenskerne søgte Norges Ven-skab, og Carl Johan blev endog en Beundrer af det Land, som han saa ihærdigt havde stræbt efter at kunne kalde sit, men først nu lærte at kende. Han blev indtagen i den norske Odelsbonde og i den Frihedssans og Selvtændighedsfølelse, som besjælede den norske Land- og Bjergbefolkning og udgjorde en Del af den norske Folkekarakter i det hele. Han indrømmede, at han aldrig havde troet paa det, man havde fortalt ham om det norske Folks Frihedsstemning, før han kom i Berøring med Befolkningen.

Carl Johan vedblev, saa længe han levede, at tilstræbe større kongelig Magt i Norge og en mere udviklet og reel Union. Men Norge var paa sin Post, og det holdt fast ved det Foreningsgrundlag, Stortinget havde optaget i den af de svenske Kommissærer paa Kongen af Sverigs Vegne som Grundlag for Kongeriget Norge erkendte Lov af 4. November 1814.

Denne Lov, der bød Norge særligt gode Garantier lige over for Sverig, var ikke i almindelig statsretlig Betydning bleven Grundlov i Steden for Ejdsvoldsloven, som Carl Johan mente. Skulde det være sket, maatte Forandringerne i sidste Lov være foretagne efter Reglerne i Ejdsvoldsforfatningens § 110.

Ejdsvoldsforfatningen var endnu den — ogsaa i Mosskonventionen erkendte — Grundlov i Norge. De Artikler, som fra den var gaaede over i Grundloven af 4. No-

vember — og det var de fleste, idet kun de om Tronfølgen eller de, som paa anden Maade ikke passede til de nye Forhold, vare udeladte, — vare Grundlovsartikler, ikke fordi de vare optagne i Loven af 4. November, men fordi de hørte til Ejdsvoldsloven i den oprindelige Form.

Naar Stortinget af 1814 trods dette bestemte, at denne Lov af 4. November med den gennemsete Ejdsvoldsforfatning og Unionsbestemmelserne skulde gælde og af alle og enhver agtes og efterleves som Kongeriget Norges Grundlov i Steden for den af Rigsforsamlingen paa Ejdsvold den 17. Maj givne Konstitution, maa dette anses som Følge af det særlige Hverv, dette Storting havde faaet med Hensyn til Ordningen af Unionsforholdet. Det var jo nemlig med dette Storting, at Mosskonventionen gav Kongen af Sverig Lov til at forhandle direkte gennem sine Kommissærer. Vi erindre ogsaa, hvilken fra almindelig Lovgivningsvirksomhed forskellig Karakter dette Stortings Arbejde havde. Det var Forhandlingerne med de svenske Kommissærer, som repræsenterede Kongen af Sverig, der dannede Virksomhedens Midtpunkt. Hvad der foregik, var snarere en uden- eller mellemrigsk Forhandling end et indenrigsk Lovgivningsarbejde. Resultatet blev ogsaa i Virkeligheden en kontrakt- eller traktatmæssig Overenskomst i Lovform, billiget af de svenske Kommissærer og den svenske Konge.

Loven af 4. November maatte antages at høre Foreningen til og at maatte staa og falde med den.

Var alt det, der angik Unionen indrettet saaledes i Sverig, at Riget, hvis Unionen af en eller anden Grund ophørte, havde Regeringsformen af 1809 at falde tilbage paa, synes noget ganske lignende ogsaa at have været

Norges Tilfælde, om der end var den Forskel mellem Rigerne, at hvad der angik den fælles Konge, Tronfølgeordenen pp., ikke i Norge, som i Sverig, fandtes i de gamle Love, men kun i de nye.

Dog herom skal der ikke her anstilles Betragtninger. Jeg har kun villet forklare Situationen, som den var i den første usikre Tid efter Unionens Indtræden. Nu ere Tiderne forandrede.

Med Carl Johan forsvandt den melankolske Opgivelse af enhver politisk eller militær Optræden i Fremtiden, der i Forbindelse med det halvt mislykkede, af faa forstaaede og af færre yndede, udelukkende dynastiske Forbund, egentlig gjorde den skandinaviske Halvø til et russisk Lydland.

Faa Aar efter Carl Johans Død (1844) kaldte Revolutionssaaret 1848 ved de bekendte Begivenheder paa Danmarks Sydgrænse den storslaaede Bevægelse i Norden til Live, der medførte Troppesamlinger i Norge og Sverig, Hjælp til Danmark paa forskellig Vis, og nogle Aar senere, under Krimkrigen, endog en krigersk Opstilling mod Rusland med hemmelige Planer til Finlands mulige Generobring med engelsk og fransk Hjælp. Det var Huset Bernadotte i Sverig, Carl Johans Søn og Sønnesøn, der efter hinanden kom paa Tronen i Sverig, som indviede denne nye Periode i nøje Forbindelse med Frederik VII, hvis Fader, Christian Frederik, var død i Begyndelsen af 1848 som Konge i Danmark. Den gamle nordiske Aand genfødtes paa ny, og der blev i denne opvakte Tid Tale ikke blot om et nordisk Forsvarsforbund, men ogsaa om Samvirken og Overenskomster med Hensyn til andre nordiske Fællesanliggender.

Denne nye Samfundsaaand i Norden led, som bekendt, Skibbrud under 1864-Aarets ulykkelige Begivenheder,

og i den nærmeste Tid derefter hørte man mere Spot over den nordiske Fællesfølelse end tillidvækkende Ord. Imidlertid er den efter Carl Johans Tid vakte Aand ikke død; i hvert Fald er Blikket i de to forenede Lande nu rettede ud over de Grænser, ved hvilke Carl Johan mente at kunne spærre Norges og Sverigs Fastland af fra de øvrige nordiske Lande og Provinser.

Dette synes ikke at stille noget uheldigt Horoskop for Fremtiden i Norden. Vel er Norges Stilling til Sverig endnu i det nye Aarhundrede, næsten hundrede Aar efter Begivenhederne i Norge, ikke helt den, det mener at have Krav paa, men hvad det erhvervede sig i 1814 tydeligt og bestemt i Lovene, har det beholdt, og dets Stilling er ogsaa i andre Henseender forbedret. Saaledes er for Eksempel den svenske Statholder i Norge og den norske Garde i Stockholm bortfaldne. Det øvrige ordnes vel nok i Mindelighed en Gang, da det nu synes almindelig erkendt saavel i Sverig som i det øvrige Norden, at de Vilkaar, Norge betingede sig 1814, ere de eneste, som ere mulige, naar der skal være Tale om en oprigtig Union mellem to af Nordens suveræne Kongeriger.

CARL TH. SØRENSEN

BERNADOTTE I NORDEN

EFTER

NORGES

ADSKILLELSE FRA DANMARK OG
FORENING MED SVERIG

UDGIVET MED UNDERSTØTTELSE AF CARLSBERGFONDEN.

KØBENHAVN

GYLDENDALSKE BOGHANDELS FORLAG

TRYKT HOS J. JØRGENSEN & CO. (M. A. HANSOVER)

1902 - 4

Da jeg i 1890 maatte forlade min Stilling som Redaktør af Meddelelser fra Krigsarkiverne, skænkede jeg en lille Pjece, som jeg udgav om min historiske Virksomhed ved Generalstaben med de Ord: „Jeg kan kun love, at det jeg ikke fik fremlagt paa denne Plads i 1ste Række af Meddelelser ad anden Vej, og end rimeligvis ogsaa i anden Form, skal blive Offentligheden forelagt.

Det er dette Løfte, jeg ved det Værk, hvoraf dette Hefte her foreligger, vil indfri. Jeg kan kun beklage, at det ikke er sket før, thi jeg havde alt for 6 Aar siden en sammenhængende Skildring af Nordens Historie i den Napoleonske Periode liggende færdig, men en Øjensygdom med tiltagende Størblindhed gjorde mig det for vanskeligt at fortsætte mine Studier og at lægge sidste Haand paa mit Værk.

Forhaabentlig vil dog denne Hvile og de hist og her nødvendiggjorte Omarbejdelser ikke have skadet Indholdet. Den vigtigste Ændring, jeg har foretaget, er Titlen. Den nye, jeg har valgt, har paastrængt sig mig som den til Indholdet mest svarende.

Carl Th. Sørensen.

NYLDENDALSKE BOGHANDEL, NORDISK FORLAG

CARL TH. SØRENSEN

KAMPEN OM NORGE

I AARENE 1813—14.

Et Bidrag til de nordiske Rigers Krigshistorie. Udgivet med Krigsministeriets Tilladelse paa Grundlag af de i de danske Krigsarkiver beroende Aktstykker.

To Dele med 2 Kort — 10 Kr.

MEDDELELSER FRA KRIGSARKIVERNE

1ste Række.

Red. af *C. Th. Sørensen*, udg. af *Generalstaben*.

4 Dele. — 33 Kr.

FREDERIK VI.'S FORTROLIGE BREVVEXLING MED NORGE

I AARET 1809.

Udgivet af *Carl Th. Sørensen*. — 5 Kr.

MIN HISTORISKE VIRKSOMHED VED GENERALSTABEN

Et Par nødvendige Forklaringer.

35 Øre.

DEN ANDEN SLESVIGSKE KRIG.

Tre Dele (med 6 Kort). — 16 Kr.

ERINDRINGER FRA FØRSTE REGIMENT 1864.

1 Kr. 75 Øre.

CARL TH. SØRENSEN

BERNADOTTE I NORDEN

ELLER

NORGES

ADSKILLELSE FRA DANMARK OG
FORENING MED SVERIG

UDGIVET MED UNDERSTØTTELSE AF CARLSBERGFONDEN

KØBENHAVN

GYLDENDALSKE BOGHANDELS FORLAG

TRYKT HOS J. JØRGENSEN & CO. (M. A. HANNOVER)

1902

2. Hefte.

1 Kr.

DA jeg i 1890 maatte forlade min Stilling som Redaktør af Meddelelser fra Krigsarkiverne, sluttede jeg en lille Pjece, som jeg udgav om min historiske Virksomhed ved Generalstaben med de Ord: „Jeg kan kun love, at det jeg ikke fik fremlagt paa rette Plads i 1ste Række af Meddelelser, ad anden Vej, om end rimeligvs ogsaa i anden Form, skal blive Offentligheden forelagt“.

Det er dette Løfte, jeg ved det Værk, hvoraf 1ste Hefte her foreligger, vil indfri. Jeg kan kun beklage, at det ikke er sket før, thi jeg havde alt for 5 Aar siden en sammenhængende Skildring af Nordens Historie i den Napoleonske Periode liggende færdig, men en Øjensygdом med tiltagende Stærblindhed gjorde mig det for vanskeligt at fortsætte mine Studier og at lægge sidste Haand paa mit Værk.

Forhaabentlig vil dog denne Hvile og de hist og her nødvendiggjorte Omarbejdelser ikke have skadet Indholdet. Den vigtigste Ændring, jeg har foretaget, er Titlen. Den nye, jeg har valgt, har paatrængt sig mig som den til Indholdet mest svarende.

Carl Th. Sørensen.

SUBSKRIPTIONSINDBYDELSE.

Det Værk, hvis Offentliggørelse her paabegyndes, indeholder en paa et samvittighedsfuldt Kildestudium bygget, sammentrængt men dog let læselig Skildring af Nordens Historie i den Napoleonske Periode.

Fremstillingen er givet i 12 Afsnit, der ville svare til 12 Hæfter paa en 4 à 5 Ark hver, 4 Hæfter ville udgøre et Bind. Det Hele vil saaledes koncentreres i 3 smaa Bind, intet over 20 Ark.

1ste Bind, der omhandler den Periode, der for en stor Del alt i Meddelelser fra Krigsarkivernes 1ste Række er behandlet videnskabeligt, men ikke paa nogen sammenhængende Maade, vil skildre Bernadotte ved Elben og i Danmark og dernæst føre Fortællingen gennem Krigen i Norge 1808, Revolutionen i Sverige 1809, de to Tronfølgervalg til den Tid, da Bernadotte er kommen til Stockholm som svensk Tronfølger.

2det Bind vil behandle Begivenhederne 1811 og 1812 og tilsidst den Tid, da Bernadotte som Fører for det nordtyske Armékorps paa Vejen til Frankrig falder ind i Holsten og slutter Traktaten i Kiel.

3die Bind vil fortælle de store Begivenheder, som efter Traktaten i Kiel foregik i Norge og i Paris og den vil gennem Christian Frederiks Kongedømme i Norge tilsidst naa til den Dag, da det norske Storting i Forbindelse med den tidligere franske Marchal bestemmer Karakteren af den Union, som Sverig derefter underordner sig og som bestaar den Dag i Dag.

Forfatteren, som har Ord for i sine tidligere historiske Arbejder (Kampen om Norge, Den 2den slesvigske Krig, Meddelelser fra Krigsarkivernes 1ste Række og en Del mindre Afhandlinger i historiske og andre Tidsskrifter) at have grundlagt Historien over de Afsnit, han har behandlet, vil næppe i det første Værk, der, i det mindste i vor Literatur paa en sammenhængende Maade vil behandle Nordens Begivenheder i den Napoleonske Periode, svigte de Forventninger, der næres.

Carl Th. Sørensens Værk „Bernadotte i Norden“, der udgives med Understøttelse af Carlsbergfonden, udkommer i omtrent 12 Hæfter à 1 Kr. — 1ste Hæfte kan faas til Gennemsyn i alle Boglader, hvor Subskription, der er bindende for hele Værket, modtages.

Gyldendalske Boghandel

Trykfejl i 1. Hefte.

Side 28, Linie 19 f. o.: 30. November, læs 9. November.

” ” ” 27 ” ”: 39, læs 23.

CARL TH. SØRENSEN

BERNADOTTE I NORDEN

ELLER

NORGES

ADSKILLELSE FRA DANMARK OG
FORENING MED SVERIG

UDGIVET MED UNDERSTØTTELSE AF CARLSBERGFONDEN

KØBENHAVN

GYLDENDALSKE BOGHANDELS FORLAG

TRYKT HOS J. JØRGENSEN & Co. (M. A. HANNOVER)

1902

} **Hefte.**

1 Kr.

D^A jeg i 1890 maatte forlade min Stilling som Redaktør af Meddelelser fra Krigsarkiverne, sluttede jeg en lille Pjece, som jeg udgav om min historiske Virksomhed ved Generalstaben med de Ord: „Jeg kan kun love, at det jeg ikke fik fremlagt paa rette Plads i 1ste Række af Meddelelser, ad anden Vej, om end rimeligvs ogsaa i anden Form, skal blive Offentligheden forelagt“.

Det er dette Løfte, jeg ved det Værk, hvorefter 1ste Hefte her foreligger, vil indfri. Jeg kan kun beklage, at det ikke er sket før, thi jeg havde alt for 5 Aar siden en sammenhængende Skildring af Nordens Historie i den Napoleonske Periode liggende færdig, men en Øjensygdom med tiltagende Stærblindhed gjorde mig det for vanskeligt at fortsætte mine Studier og at lægge sidste Haand paa mit Værk.

Forhaabentlig vil dog denne Hvile og de hist og her nødvendiggjorte Omarbejdelser ikke have skadet Indholdet. Den vigtigste Ændring, jeg har foretaget, er Titlen. Den nye, jeg har valgt, har paatrængt sig mig som den til Indholdet mest svarende.

Carl Th. Sørensen

SUBSKRIPTIONSINDBYDELSE.

Det Værk, hvis Offentliggørelse her paabegyndes, indeholder en paa et samvittighedsfuldt Kildestudium bygget, sammentrængt men dog let læselig Skildring af Nordens Historie i den Napoleonske Periode.

Fremstillingen er givet i 12 Afsnit, der ville svare til 12 Hæfter paa en 4 à 5 Ark hver, 4 Hæfter ville udgøre et Bind. Det Hele vil saaledes koncentreres i 3 smaa Bind, intet over 20 Ark.

1ste Bind, der omhandler den Periode, der for en stor Del alt i Meddelelser fra Krigsarkivernes 1ste Række er behandlet videnskabeligt, men ikke paa nogen sammenhængende Maade, vil skildre Bernadotte ved Elben og i Danmark og dernæst føre Fortællingen gennem Krigen i Norge 1808, Revolutionen i Sverig 1809, de to Tronfølgervalg til den Tid, da Bernadotte er kommen til Stockholm som svensk Tronfølger.

2det Bind vil behandle Begivenhederne 1811 og 1812 og tilsidst den Tid, da Bernadotte som Fører for det nordtyske Armékorps paa Vejen til Frankrig falder ind i Holsten og slutter Traktaten i Kiel.

CARL TH. SØRENSEN

BERNADOTTE I NORDEN

ELLER

NORGES

ADSKILLELSE FRA DANMARK OG
FORENING MED SVERIG

UDGIVET MED UNDERSTØTTELSE AF CARLSBERGFONDEN

KØBENHAVN

GYLDENDALSKE BOGHANDELS FORLAG

TRYKT HOS J. JØRGENSEN & CO. (M. A. HANNOVER)

1902

Hefte.

1

1 Kr

DA jeg i 1890 maatte forlade min Stilling som Redaktør af Meddelelser fra Krigsarkiverne, sluttede jeg en lille Pjece, som jeg udgav om min historiske Virksomhed ved Generalstaben med de Ord: „Jeg kan kun love, at det jeg ikke fik fremlagt paa rette Plads i 1ste Række af Meddelelser, ad anden Vej, om end rimeligvs ogsaa i anden Form, skal blive Offentligheden forelagt“.

Det er dette Løfte, jeg ved det Værk, hvoraf 1ste Hefte her foreligger, vil indfri. Jeg kan kun beklage, at det ikke er sket før, thi jeg havde alt for 5 Aar siden en sammenhængende Skildring af Nordens Historie i den Napoleonske Periode liggende færdig, men en Øjensygdom med tiltagende Stærblindhed gjorde mig det for vanskeligt at fortsætte mine Studier og at lægge sidste Haand paa mit Værk.

Forhaabentlig vil dog denne Hvile og de hist og her nødvendiggjorte Omarbejdelser ikke have skadet Indholdet. Den vigtigste Ændring, jeg har foretaget, er Titlen. Den nye, jeg har valgt, har paatrængt sig mig som den til Indholdet mest svarende.

Carl Th. Sørensen.

LOTTE I NORDEN

NORGES

RELATIONER TIL DANMARK OG
SVERIGE MED SVERIGE

UDGIVET AF
HANS HENRIK HOLT

DA jeg i 1890 maatte forlade min Stilling som Redaktør af Meddelelser fra Krigsarkiverne, sluttede jeg en lille Pjece, som jeg udgav om min historiske Virksomhed ved Generalstaben med de Ord: „Jeg kan kun love, at det jeg ikke fik fremlagt paa rette Plads i 1ste Række af Meddelelser, ad anden Vej, om end rimeligvs ogsaa i anden Form, skal blive Offentligheden forelagt“.

Det er dette Løfte, jeg ved det Værk, hvoraf 1ste Hefte her foreligger, vil indfri. Jeg kan kun beklage, at det ikke er sket før, thi jeg havde alt for 5 Aar siden en sammenhængende Skildring af Nordens Historie i den Napoleonske Periode liggende færdig, men en Øjensygdom med tiltagende Stærblindhed gjorde mig det for vanskeligt at fortsætte mine Studier og at lægge sidste Haand paa mit Værk.

Forhaabentlig vil dog denne Hvile og de hist og her nødvendiggjorte Omarbejdelser ikke have skadet Indholdet. Den vigtigste Ændring, jeg har foretaget, er Titlen. Den nye, jeg har valgt, har paatrængt sig mig som den til Indholdet mest svarende.

Carl Th. Sørensen.

SUBSKRIPTIONSINDBYDELSE.

Det Værk, hvis Offentliggørelse her paabegyndes, indeholder en paa et samvittighedsfuldt Kildestudium bygget, sammentrængt men dog let læselig Skildring af Nordens Historie i den Napoleonske Periode.

Fremstillingen er givet i 12 Afsnit, der ville svare til 12 Hæfter paa en 4 å 5 Ark hver, 4 Hæfter ville udgøre et Bind. Det Hele vil saaledes koncentreres i 3 smaa Bind, intet over 20 Ark.

1ste Bind, der omhandler den Periode, der for en stor Del alt i Meddelelser fra Krigsarkivernes 1ste Række er behandlet videnskabeligt, men ikke paa nogen sammenhængende Maade, vil skildre Bernadotte ved Elben og i Danmark og dernæst føre Fortællingen gennem Krigen i Norge 1808, Revolutionen i Sverig 1809, de to Tronfølgervalg til den Tid, da Bernadotte er kommen til Stockholm som svensk Tronfølger.

2det Bind vil behandle Begivenhederne 1811 og 1812 og tilsidst den Tid, da Bernadotte som Fører for det nordtyske Armékorps paa Vejen til Frankrig falder ind i Holsten og slutter Traktaten i Kiel.

3die Bind vil fortælle de store Begivenheder, som efter Traktaten i Kiel foregik i Norge og i Paris og den vil gennem Christian Frederiks Kongedømme i Norge tilsidst naa til den Dag, da det norske Storting i Forbindelse med den tidligere franske Marchal bestemmer Karakteren af den Union, som Sverig derefter underordner sig og som bestaar den Dag i Dag.

Forfatteren, som har Ord for i sine tidligere historiske Arbejder (Kampen om Norge, Den 2den slesvigske Krig, Meddelelser fra Krigsarkivernes 1ste Række og en Del mindre Afhandlinger i historiske og andre Tidsskrifter) at have grundlagt Historien over de Af-snit, han har behandlet, vil næppe i det første Værk, der, i det mindste i vor Literatur paa en sammenhængende Maade vil behandle Nordens Begivenheder i den Napoleonske Periode, svigte de Forventninger, der næres.

Carl Th. Sørensens Værk „Bernadotte i Norden“, der udgives med Understøttelse af Carlsbergfonden, udkommer i omtrent 12 Hæfter à 1 Kr. — 1ste Hæfte kan faas til Gennemsyn i alle Boglader, hvor Subskription, der er bindende for hele Værket, modtages.

Gyldendalske Boghandel

Trykfejl i 1. Hefte.

Side 28, Linie 19 f. o.: 30. November, læs 9. November.

” ” ” 27 ” ”: 39, læs 29.

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY

ASTOR LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS

CARL TH. SØRENSEN

BERNADOTTE I NORDEN

ELLER

NORGES

ADSKILLELSE FRA DANMARK OG
FORENING MED SVERIG

UDGIVET MED UNDERSTØTTELSE AF CARLSBERGFONDEN

KØBENHAVN

GYLDENDALSKE BOGHANDELS FORLAG

TRYKT HOS J. JØRGENSEN & CO. (M. A. HANNOVER)

1903

NEW YORK

PUBLIC LIBRARY.

5-6. Hefte.

2 Kr.

3die Bind vil fortælle de store Begivenheder, som efter Traktaten i Kiel foregik i Norge og i Paris og den vil gennem Christian Frederiks Kongedømme i Norge tilsidst naa til den Dag, da det norske Storting i Forbindelse med den tidligere franske Marchal bestemmer Karakteren af den Union, som Sverig derefter underordner sig og som bestaar den Dag i Dag.

Forfatteren, som har Ord for i sine tidligere historiske Arbejder (Kampen om Norge, Den 2den slesvigske Krig, Meddelelser fra Krigsarkivernes 1ste Række og en Del mindre Afhandlinger i historiske og andre Tidsskrifter) at have grundlagt Historien over de Afsnit, han har behandlet, vil næppe i det første Værk, der, i det mindste i vor Literatur paa en sammenhængende Maade vil behandle Nordens Begivenheder i den Napoleonske Periode, svigte de Forventninger, der næres.

Carl Th. Sørensens Værk „Bernadotte i Norden“, der udgives med Understøttelse af Carlsbergfonden, udkommer i omtrent 12 Hæfter à 1 Kr. — 1ste Hæfte kan faas til Gennemsyn i alle Boglader, hvor Subskription, der er bindende for hele Værket, modtages.

Gyldendalske Boghandel

Trykfejl i 1. Hefte.

Side 28, Linie 19 f. o.: 30. November, læs 9. November.

” ” ” 27 ” ”: 39. læs 29.

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY

ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS

CARL TH. SØRENSEN

BERNADOTTE I NORDEN

ELLER

NORGES

ADSKILLELSE FRA DANMARK OG
FORENING MED SVERIG

UDGIVET MED UNDERSTØTTELSE AF CARLSBERGFONDEN

KØBENHAVN

GYLDENDALSKE BOGHANDELS FORLAG

TRYKT HOS J. JØRGENSEN & Co. (M. A. HANNOVER)

1903

NEW YORK

PUBLIC LIBRARY

5—6. Hefte.

2 Kr.

DA jeg i 1890 maatte forlade min Stilling som Redaktør af Meddelelser fra Krigsarkiverne, sluttede jeg en lille Pjece, som jeg udgav om min historiske Virksomhed ved Generalstaben med de Ord: „Jeg kan kun love, at det jeg ikke fik fremlagt paa rette Plads i 1ste Række af Meddelelser, ad anden Vej, om end rimeligvs ogsaa i anden Form, skal blive Offentligheden forelagt“.

Det er dette Løfte, jeg ved det Værk, hvoraf 1ste Hefte her foreligger, vil indfri. Jeg kan kun beklage, at det ikke er sket før, thi jeg havde alt for 5 Aar siden en sammenhængende Skildring af Nordens Historie i den Napoleonske Periode liggende færdig, men en Øjensygdom med tiltagende Stærblindhed gjorde mig det for vanskeligt at fortsætte mine Studier og at lægge sidste Haand paa mit Værk.

Forhaabentlig vil dog denne Hvile og de hist og her nødvendiggjorte Omarbejdelser ikke have skadet Indholdet. Den vigtigste Ændring, jeg har foretaget, er Titlen. Den nye, jeg har valgt, har paatrængt sig mig som den til Indholdet mest svarende.

Carl Th. Sørensen.

SUBSKRIPTIONSINDBYDELSE.

Det Værk, hvis Offentliggørelse her paabegyndes, indeholder en paa et samvittighedsfuldt Kildestudium bygget, sammentrængt men dog let læselig Skildring af Nordens Historie i den Napoleonske Periode.

Fremstillingen er givet i 12 Afsnit, der ville svare til 12 Hæfter paa en 4 à 5 Ark hver, 4 Hæfter ville udgøre et Bind. Det Hele vil saaledes koncentreres i 3 smaa Bind, intet over 20 Ark.

1ste Bind, der omhandler den Periode, der for en stor Del alt i Meddelelser fra Krigsarkivernes 1ste Række er behandlet videnskabeligt, men ikke paa nogen sammenhængende Maade, vil skildre Bernadotte ved Elben og i Danmark og dernæst føre Fortællingen gennem Krigen i Norge 1808, Revolutionen i Sverig 1809, de to Tronfølgervalg til den Tid, da Bernadotte er kommen til Stockholm som svensk Tronfølger.

2det Bind vil behandle Begivenhederne 1811 og 1812 og tilsidst den Tid, da Bernadotte som Fører for det nordtyske Armékorps paa Vejen til Frankrig falder ind i Holsten og slutter Traktaten i Kiel.

3die Bind vil fortælle de store Begivenheder, som efter Traktaten i Kiel foregik i Norge og i Paris og den vil gennem Christian Frederiks Kongedømme i Norge tilsidst naa til den Dag, da det norske Storting i Forbindelse med den tidligere franske Marchal bestemmer Karakteren af den Union, som Sverig derefter underordner sig og som bestaar den Dag i Dag.

Forfatteren, som har Ord for i sine tidligere historiske Arbejder (Kampen om Norge, Den 2den slesvigske Krig, Meddelelser fra Krigsarkivernes 1ste Række og en Del mindre Afhandlinger i historiske og andre Tidsskrifter) at have grundlagt Historien over de Afsnit, han har behandlet, vil næppe i det første Værk, der, i det mindste i vor Literatur paa en sammenhængende Maade vil behandle Nordens Begivenheder i den Napoleonske Periode, svigte de Forventninger, der næres.

Carl Th. Sørensens Værk „Bernadotte i Norden“, der udgives med Understøttelse af Carlsbergfonden, udkommer i omtrent 12 Hæfter à 1 Kr. — 1ste Hæfte kan faas til Gennemsyn i alle Boglader, hvor Subskription, der er bindende for hele Værket, modtages

Gyldendalske Boghandel

Trykfejl i 1. Hefte.

Side 28, Linie 19 f. o.: 30. November, læs 9. November.

„ „ „ 27 „ „: 39, læs 29.

CARL TH. SØRENSEN

BERNADOTTE I NORDEN

ELLER

NORGES

ADSKILLELSE FRA DANMARK OG
FORENING MED SVERIG

UDGIVET MED UNDERSTØTTELSE AF CARLSBERGFONDEN

KØBENHAVN

GYLDENDALSKE BOGHANDELS FORLAG

TRYKT HOS J. JØRGENSEN & CO. (M. A. HANNOVER)

1902

3 Hefte.

1 Kr.

DA jeg i 1890 maatte forlade min Stilling som Redaktør af Meddelelser fra Krigsarkiverne, sluttede jeg en lille Pjece, som jeg udgav om min historiske Virksomhed ved Generalstaben med de Ord: „Jeg kan kun love, at det jeg ikke fik fremlagt paa rette Plads i 1ste Række af Meddelelser, ad anden Vej, om end rimeligvs ogsaa i anden Form, skal blive Offentligheden forelagt“.

Det er dette Løfte, jeg ved det Værk, hvoraf 1ste Hefte her foreligger, vil indfri. Jeg kan kun beklage, at det ikke er sket før, thi jeg havde alt for 5 Aar siden en sammenhængende Skildring af Nordens Historie i den Napoleonske Periode liggende færdig, men en Øjensygdom med tiltagende Stærblindhed gjorde mig det for vanskeligt at fortsætte mine Studier og at lægge sidste Haand paa mit Værk.

Forhaabentlig vil dog denne Hvile og de hist og her nødvendiggjorte Omarbejdelser ikke have skadet Indholdet. Den vigtigste Ændring, jeg har foretaget, er Titlen. Den nye, jeg har valgt, har paaetrængt sig mig som den til Indholdet mest svarende.

Carl Th. Sørensen

SUBSKRIPTIONSINDBYDELSE.

Det Værk, hvis Offentliggørelse her paabegyndes, indeholder en paa et samvittighedsfuldt Kilstudium bygget, sammentrængt men dog let læselig Skildring af Nordens Historie i den Napoleonske Periode.

Fremstillingen er givet i 12 Afsnit, der ville svare til 12 Hæfter paa en 4 à 5 Ark hver, 4 Hæfter ville udgøre et Bind. Det Hele vil saaledes koncentreres i 3 smaa Bind, intet over 20 Ark.

1ste Bind, der omhandler den Periode, der for en stor Del alt i Meddelelser fra Krigsarkivernes 1ste Række er behandlet videnskabeligt, men ikke paa nogen sammenhængende Maade, vil skildre Bernadotte ved Elben og i Danmark og dernæst føre Fortællingen gennem Krigen i Norge 1808, Revolutionen i Sverig 1809, de to Tronfølgervalg til den Tid, da Bernadotte er kommen til Stockholm som svensk Tronfølger.

2det Bind vil behandle Begivenhederne 1811 og 1812 og tilsidst den Tid, da Bernadotte som Fører for det nordtyske Armékorps paa Vejen til Frankrig falder ind i Holsten og slutter Traktaten i Kiel.

3die Bind vil fortælle de store Begivenheder, som efter Traktaten i Kiel foregik i Norge og i Paris og den vil gennem Christian Frederiks Kongedømme i Norge tilsidst naa til den Dag, da det norske Storting i Forbindelse med den tidligere franske Marchal bestemmer Karakteren af den Union, som Sverig derefter underordner sig og som bestaar den Dag i Dag.

Forfatteren, som har Ord for i sine tidligere historiske Arbejder (Kampen om Norge, Den 2den slesvigske Krig, Meddelelser fra Krigsarkivernes 1ste Række og en Del mindre Afhandlinger i historiske og andre Tidsskrifter) at have grundlagt Historien over de Afsnit, han har behandlet, vil næppe i det første Værk, der, i det mindste i vor Literatur paa en sammenhængende Maade vil behandle Nordens Begivenheder i den Napoleonske Periode, svigte de Forventninger, der næres.

Carl Th. Sørensens Værk „Bernadotte i Norden“, der udgives med Understøttelse af Carlsbergfonden, udkommer i omtrent 12 Hæfter à 1 Kr. — 1ste Hæfte kan faas til Gennemsyn i alle Boglader, hvor Subskription, der er bindende for hele Værket, modtages.

Gyldendalske Boghandel

Trykfejl i 1. Hefte.

Side 28, Linie 19 f. o.: 30. November, læs 9. November.

„ „ „ 27 „ „: 39, læs 29.

CARL TH. SØRENSEN

BERNADOTTE I NORDEN

ELLER

NORGES

ADSKILLELSE FRA DANMARK OG
FORENING MED SVERIG

UDGIVET MED UNDERSTØTTELSE AF CARLSBERGFONDEN

KØBENHAVN

GYLDENDALSKE BOGHANDELS FORLAG

TRYKT HOS J. JØRGENSEN & Co. (M. A. HANNOVER)

1902

Hefte.

1

1 Kr.

DA jeg i 1890 maatte forlade min Stilling som Redaktør af Meddelelser fra Krigsarkiverne, sluttede jeg en lille Pjece, som jeg udgav om min historiske Virksomhed ved Generalstabens med de Ord: „Jeg kan kun love, at det jeg ikke fik fremlagt paa rette Plads i 1ste Række af Meddelelser, ad anden Vej, om end rimeligvis ogsaa i anden Form, skal blive Offentligheden forelagt“.

Det er dette Løfte, jeg ved det Værk, hvoraf 1ste Hefte her foreligger, vil indfri. Jeg kan kun beklage, at det ikke er sket før, thi jeg havde alt for 5 Aar siden en sammenhængende Skildring af Nordens Historie i den Napoleonske Periode liggende færdig, men en Øjensygdom med tiltagende Stærblindhed gjorde mig det for vanskeligt at fortsætte mine Studier og at lægge sidste Haand paa mit Værk.

Forhaabentlig vil dog denne Hvile og de hist og her nødvendiggjorte Omarbejdelser ikke have skadet Indholdet. Den vigtigste Ændring, jeg har foretaget, er Titlen. Den nye, jeg har valgt, har paatrængt sig mig som den til Indholdet mest svarende.

Carl Th. Sørensen.

SUBSKRIPTIONSINDBYDELSE.

Det Værk, hvis Offentliggørelse her paabegyndes, indeholder en paa et samvittighedsfuldt Kildestudium bygget, sammentrængt men dog let læselig Skildring af Nordens Historie i den Napoleonske Periode.

Fremstillingen er givet i 12 Afsnit, der ville svare til 12 Hæfter paa en 4 à 5 Ark hver, 4 Hæfter ville udgøre et Bind. Det Hele vil saaledes koncentreres i 3 smaa Bind, intet over 20 Ark.

1ste Bind, der omhandler den Periode, der for en stor Del alt i Meddelelser fra Krigsarkivernes 1ste Række er behandlet videnskabeligt, men ikke paa nogen sammenhængende Maade, vil skildre Bernadotte ved Elben og i Danmark og dernæst føre Fortællingen gennem Krigen i Norge 1808, Revolutionen i Sverig 1809, de to Tronfølgervalg til den Tid, da Bernadotte er kommen til Stockholm som svensk Tronfølger.

2det Bind vil behandle Begivenhederne 1811 og 1812 og tilsidst den Tid, da Bernadotte som Fører for det nordtyske Armékorps paa Vejen til Frankrig falder ind i Holsten og slutter Traktaten i Kiel.

2 Kr.

3die Bind vil fortælle de store Begivenheder, som efter Traktaten i Kiel foregik i Norge og i Paris og den vil gennem Christian Frederiks Kongedømme i Norge tilsidst naa til den Dag, da det norske Storting i Forbindelse med den tidligere franske Marchal bestemmer Karakteren af den Union, som Sverige derefter underordner sig og som bestaar den Dag i Dag.

Forfatteren, som har Ord for i sine tidligere historiske Arbejder (Kampen om Norge, Den 2den slesvigske Krig, Meddelelser fra Krigsarkivernes 1ste Række og en Del mindre Afhandlinger i historiske og andre Tidsskrifter) at have grundlagt Historien over de Afsnit, han har behandlet, vil næppe i det første Værk, der, i det mindste i vor Literatur paa en sammenhængende Maade vil behandle Nordens Begivenheder i den Napoleonske Periode, svigte de Forventninger, der næres.

Carl Th. Sørensens Værk „Bernadotte i Norden“, der udgives med Understøttelse af Carlsbergfonden, udkommer i omtrent 12 Hæfter à 1 Kr. — 1ste Hæfte kan faas til Gennemsyn i alle Boglader, hvor Subskription, der er bindende for hele Værket, modtages.

Gyldendalske Boghandel

Trykfejl i 1. Hefte.

Side 28, Linie 19 f. o.: 30. November, læs 9. November.

” ” ” 27 ” ”: 39, læs 29.

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY

ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS.

CARL TH. SØRENSEN

BERNADOTTE I NORDEN

ELLER

NORGES

ADSKILLELSE FRA DANMARK OG
FORENING MED SVERIG

UDGIVET MED UNDERSTØTTELSE AF CARLSBERGFONDEN

KØBENHAVN

GYLDENDALSKE BOGHANDELS FORLAG

TRYKT HOS J. JØRGENSEN & Co. (M. A. HANNOVER)

1903

NEW YORK

PUBLIC LIBRARY.

5—6. Hefte.

2 Kr.

CARL TH. SØRENSEN

KAMPEN OM NORGE

I AARENE 1813—14.

Et Bidrag til de nordiske Rigers Krigshistorie. Udgivet med Krigsministeriets Tilladelse paa Grundlag af de i de danske Krigsarkiver beroende Aktstykker.

To Dele med 2 Kort. — 10 Kr.

MEDDELELSER FRA KRIGSARKIVERNE

1ste Række.

Red. af *C. Th. Sørensen*, udg. af *Generalstaben*.

4 Dele. — 33 Kr.

FREDERIK VI.'S FORTROLIGE BREVVEXLING MED NORGE

I AARET 1809.

Udgivet af *Carl Th. Sørensen*. — 5 Kr.

MIN HISTORISKE VIRKSOMHED VED GENERALSTABEN

Et Par nødvendige Forklaringer.

35 Øre.

DEN ANDEN SLESVIGSKE KRIG.

Tre Dele (med 6 Kort). — 16 Kr.

ERINDRINGER FRA FØRSTE REGIMENT 1864.

1 Kr. 75 Øre.

CARL TH. SØRENSEN

110/acc. 71
L

BERNADOTTE I NORDEN

ELLER

NORGES

ADSKILLELSE FRA DANMARK OG
FORENING MED SVERIG

UDGIVET MED UNDERSTØTTELSE AF CARLSBERGFONDEN

KØBENHAVN

GYLDENDALSKE BOGHANDELS FORLAG

TRYKT HOS J. JØRGENSEN & Co. (M. A. HANNOVER)

1903

7. Hefte.

1 Kr.

CARL TH. SØRENSEN

KAMPEN OM NORGE

I AARENE 1813—14.

Et Bidrag til de nordiske Rigers Krigshistorie. Udgivet med Krigsministeriets Tilladelse paa Grundlag af de i de danske Krigsarkiver beroende Aktstykker.

To Dele med 2 Kort. — 10 Kr.

MEDDELELSER FRA KRIGSARKIVERNE

1ste Række.

Red. af *C. Th. Sørensen*, udg. af *Generalstaben*.

4 Dele. — 33 Kr.

FREDERIK VI.'S FORTROLIGE BREVVEXLING MED NORGE

I AARET 1809.

Udgivet af *Carl Th. Sørensen*. — 5 Kr.

MIN HISTORISKE VIRKSOMHED VED GENERALSTABEN

Et Par nødvendige Forklaringer.

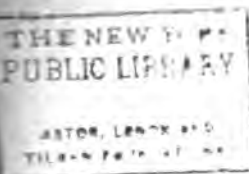
35 Øre.

DEN ANDEN SLESVIGSKE KRIG.

Tre Dele (med 6 Kort). — 16 Kr.

ERINDRINGER FRA FØRSTE REGIMENT 1864.

1 Kr. 75 Øre.

7211-acc
7

CARL TH. SØRENSEN

BERNADOTTE I NORDEN

ELLER

NORGES

ADSKILLELSE FRA DANMARK OG
FORENING MED SVERIG

UDGIVET MED UNDERSTØTTELSE AF CARLSBERGFONDEN

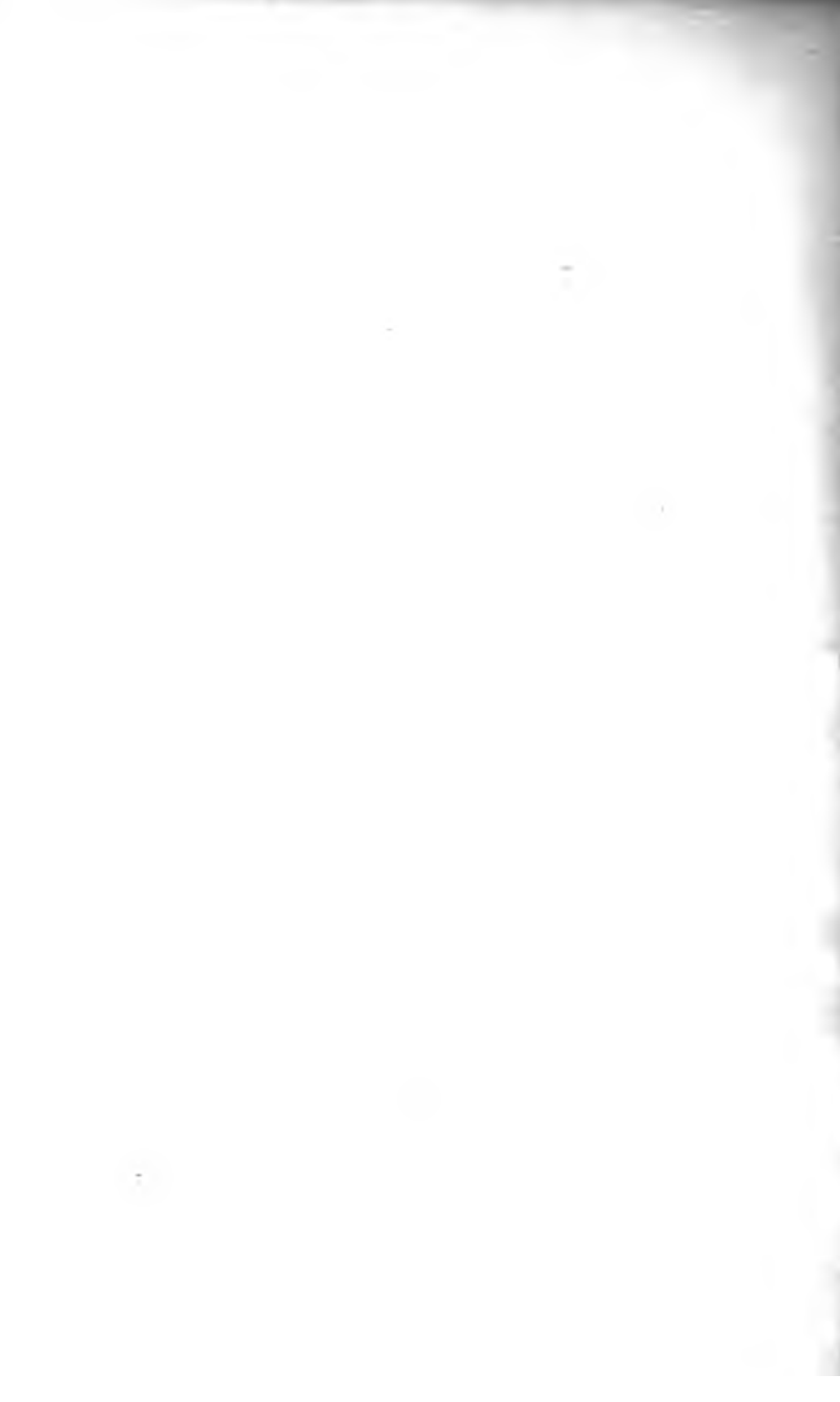
GYLDENDALSKE BOGHANDEL NORDISK FORLAG

KØBENHAVN & KRISTIANIA

1904

8. Hefte.

1 Kr.

CARL TH. SØRENSEN

KAMPEN OM NORGE

I AARENE 1813—14.

Et Bidrag til de nordiske Rigers Krigshistorie. Udgivet med Krigsministeriets Tilladelse paa Grundlag af de i de danske Krigsarkiver beroende Aktstykker.

To Dele med 2 Kort. — 10 Kr.

MEDDELELSER FRA KRIGSARKIVERNE

1ste Række.

Red. af *C. Th. Sørensen*, udg. af *Generalstaben*.

4 Dele. — 33 Kr.

FREDERIK VI.'S FORTROLIGE BREVVEXLING MED NORGE

I AARET 1809.

Udgivet af *Carl Th. Sørensen*. — 5 Kr.

MIN HISTORISKE VIRKSOMHED VED GENERALSTABEN

Et Par nødvendige Forklaringer.

35 Øre.

DEN ANDEN SLESVIGSKE KRIG.

Tre Dele (med 6 Kort). — 16 Kr.

ERINDRINGER FRA FØRSTE REGIMENT 1864.

1 Kr. 75 Øre.

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY.

ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS

CARL TH. SØRENSEN

BERNADOTTE I NORDEN

ELLER

NORGES

ADSKILLELSE FRA DANMARK OG
FORENING MED SVERIG

UDGIVET MED UNDERSTØTTELSE AF CARLSBERGFONDEN

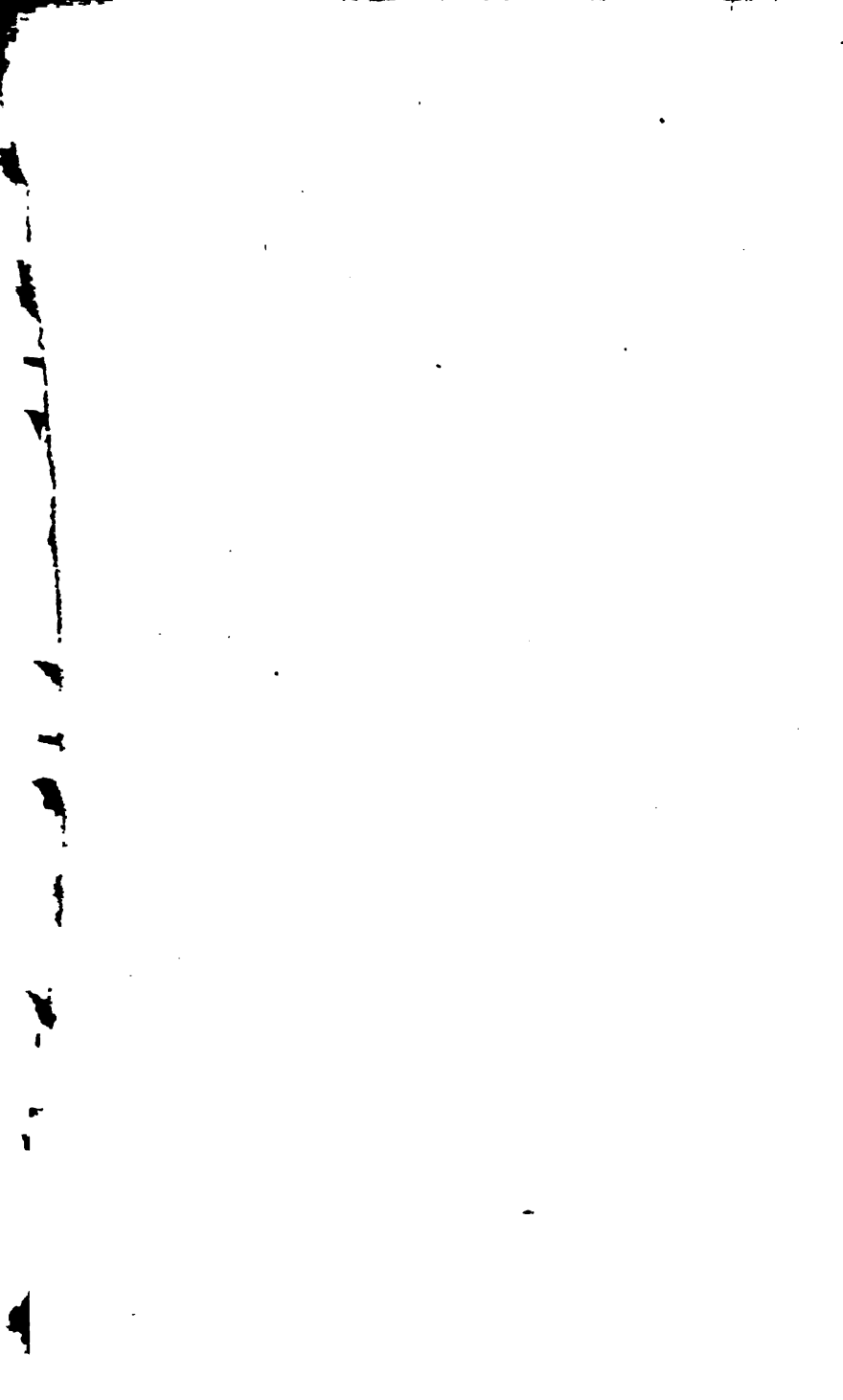
GYLDENDALSKE BOGHANDEL NORDISK FORLAG

KØBENHAVN & KRISTIANIA

1904

9. Hefte.

1 Kr.

CARL TH. SØRENSEN

KAMPEN OM NORGE

I AARENE 1813—14.

Et Bidrag til de nordiske Rigers Krigshistorie. Udgivet med Krigsministeriets Tilladelse paa Grundlag af de i de danske Krigsarkiver beroende Aktstykker.

To Dele med 2 Kort. — 10 Kr.

MEDDELELSER FRA KRIGSARKIVERNE

1ste Række.

Red. af C. Th. Sørensen, udg. af Generalstaben.

4 Dele. — 33 Kr.

FREDERIK VI.'S FORTROLIGE BREVVEXLING MED NORGE

I AARET 1809.

Udgivet af Carl Th. Sørensen. — 5 Kr.

MIN HISTORISKE VIRKSOMHED VED GENERALSTABEN

Et Par nødvendige Forklaringer.

35 Øre.

DEN ANDEN SLESVIGSKE KRIG.

Tre Dele (med 6 Kort). — 16 Kr.

ERINDRINGER FRA FØRSTE REGIMENT 1804.

1 Kr. 75 Øre.

CARL TH. SØRENSEN

BERNADOTTE I NORDEN

ELLER

NORGES

ADSKILLELSE FRA DANMARK OG
FORENING MED SVERIG

UDGIVET MED UNDERSTØTTELSE AF CARLSBERGFONDEN

GYLDENDALSKE BOGHANDEL NORDISK FORLAG
KØBENHAVN & KRISTIANIA

1904

10. Hefte.

1 Kr.

CARL TH. SØRENSEN

KAMPEN OM NORGE

I AARENE 1813—14.

Et Bidrag til de nordiske Rigers Krigshistorie. Udgivet med Krigsministeriets Tilladelse paa Grundlag af de i de danske Krigsarkiver beroende Aktstykker.

To Dele med 2 Kort. — 10 Kr.

MEDDELELSER FRA KRIGSARKIVERNE

1ste Række.

Red. af *C. Th. Sørensen*, udg. af *Generalstaben*.

4 Dele. — 33 Kr.

FREDERIK VI.'S FORTROLIGE BREVVEXLING MED NORGE

I AARET 1809.

Udgivet af *Carl Th. Sørensen*. — 5 Kr.

MIN HISTORISKE VIRKSOMHED VED GENERALSTABEN

Et Par nødvendige Forklaringer.

35 Øre.

DEN ANDEN SLESVIGSKE KRIG.

Tre Dele (med 6 Kort). — 16 Kr.

ERINDRINGER FRA FØRSTE REGIMENT 1864.

1 Kr. 75 Øre.

Trykfejl i 9. Hefte.

Side 58, Linie 12 f. n.: England, læs Frankrig.

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY

ASTOR LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS

CARL TH. SØRENSEN

BERNADOTTE I NORDEN

ELLER

NORGES

ADSKILLELSE FRA DANMARK OG
FORENING MED SVERIG

UDGIVET MED UNDERSTØTTELSE AF CARLSBERGFONDEN

GYLDENDALSKE BOGHADEL NORDISK FORLAG

KØBENHAVN & KRISTIANIA

1904

11. Hefte.

1 Kr.

CARL TH. SØRENSEN

KAMPEN OM NORGE

I AARENE 1813—14.

Et Bidrag til de nordiske Rigers Krigshistorie. Udgivet med Krigsministeriets Tilladelse paa Grundlag af de i de danske Krigsarkiver beroende Aktstykker.

To Dele med 2 Kort. — 10 Kr.

MEDDELELSER FRA KRIGSARKIVERNE

1ste Række.

Red. af *C. Th. Sørensen*, udg. af *Generalstaben*.

4 Dele. — 33 Kr.

FREDERIK VI.'S FORTROLIGE BREVVEXLING MED NORGE

I AARET 1809.

Udgivet af *Carl Th. Sørensen*. — 5 Kr.

MIN HISTORISKE VIRKSOMHED VED GENERALSTABEN

Et Par nødvendige Forklaringer.

35 Øre.

DEN ANDEN SLESVIGSKE KRIG.

Tre Dele (med 6 Kort). — 16 Kr.

ERINDRINGER FRA FØRSTE REGIMENT 1864.

1 Kr. 75 Øre.

Trykfejl i 9. Hefte.

Side 58, Linie 12 f. n.: England, læs Frankrig.

CARL TH. SØRENSEN

BERNADOTTE I NORDEN

ELLER

NORGES

ADSKILLELSE FRA DANMARK OG
FORENING MED SVERIG

UDGIVET MED UNDERSTØTTELSE AF CARLSBERGFONDEN

GYLDENDALSKE BOGHANDEL NORDISK FORLAG
KØBENHAVN & KRISTIANIA

1904

12. Hefte.

1 Kr.

SUBSKRIPTIONSINDBYDELSE.

Det Værk, hvis Offentliggørelse her paabegyndes, indeholder en paa et samvittighedsfuldt Kildestudium bygget, sammentrængt men dog let læselig Skildring af Nordens Historie i den Napoleonske Periode.

Fremstillingen er givet i 12 Afsnit, der ville svare til 12 Hæfter paa en 4 à 5 Ark hver, 4 Hæfter ville udgøre et Bind. Det Hele vil saaledes koncentres i 3 smaa Bind, intet over 20 Ark.

1ste Bind, der omhandler den Periode, der for en stor Del alt i Meddelelser fra Krigsarkivernes 1ste Række er behandlet videnskabeligt, men ikke paa nogen sammenhængende Maade, vil skildre Bernadotte ved Elben og i Danmark og dernæst føre Fortællingen gennem Krigen i Norge 1808, Revolutionen i Sverig 1809, de to Tronfølgervalg til den Tid, da Bernadotte er kommen til Stockholm som svensk Tronfølger.

2det Bind vil behandle Begivenhederne 1811 og 1812 og tilsidst den Tid, da Bernadotte som Fører for det nordtyske Armékorps paa Vejen til Frankrig falder ind i Holsten og slutter Traktaten i Kiel.

3die Bind vil fortælle de store Begivenheder, som efter Traktaten i Kiel foregik i Norge og i Paris og den vil gennem Christian Frederiks Kongedømme i Norge tilsidst naa til den Dag, da det norske Storting i Forbindelse med den tidligere franske Marchal bestemmer Karakteren af den Union, som Sverig derefter underordner sig og som bestaar den Dag i Dag.

Forfatteren, som har Ord for i sine tidligere historiske Arbejder (Kampen om Norge, Den 2den slesvigske Krig, Meddelelser fra Krigsarkivernes 1ste Række og en Del mindre Afhandlinger i historiske og andre Tidsskrifter) at have grundlagt Historien over de Afsnit, han har behandlet, vil næppe i det første Værk, der, i det mindste i vor Literatur paa en sammenhængende Maade vil behandle Nordens Begivenheder i den Napoleonske Periode, svigte de Forventninger, der næres.

Carl Th. Sørensens Værk „Bernadotte i Norden“, der udgives med Understøttelse af Carlsbergfonden, udkommer i omtrent 12 Hæfter à 1 Kr. — 1ste Hæfte kan faas til Gennemsyn i alle Boglader, hvor Subskription modtages.

Gyldendalske Boghandel.

